SCOTUS ACADEMICUS

SEU

Universa Doctoris Subtilis

THEOLOGICA DOGMATA

R. P. CLAUDII

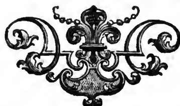
FRASSEN

Ordinis Min. Reg. Obs. Lectoris Jubilati, & Sacræ Facultatis Parisiensis Doctoris.

TOMUS UNDECIMUS.

De Eucharistia, & Confirmatione.

VENETIIS,

Apud NICOLAUM PEZZANA.

MDCCXLIV.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

I N D E X

Disputationum, Articulorum, Sectionum, & Quæstionum,

Quæ in hoc undecimo Tomo continentur.

ARTICULUS TERTIUS.

APPENDIX.

DISPUTATIO SECUNDA.

ARTICULUS PRIMUS.

ARTICULUS SECUNDUS.

ARTICULUS TERTIUS.

TRA-

TRACTATUS SECUNDUS
DE SACRAMENTIS
Ordinatis ad firmandam, & roborandam Animæ Sanitatem, ac Sanctitatem.

NNUMERIS licèt gloriæ titulis celebranda sit, ac mirum in modum commendanda cælestis nostri Medici, & divini Samaritani pietas, & effusa in nos misericordia, quòd nostris morbis, & animi languoribus nedum succursum esse voluerit per ea Sacramenta, quæ ad sananda peccati vulnere, & eluendas eorum sordes, ac reliquias abstergendas instituit, ac ordinavit: sed novo, ac geminato beneficio restauratam animæ sanitatem, ac sanctitatem per sacramenta Eucharistiæ, ac Confirmationis confirmare, & propagare dignatus fuerit.

Ea enim est bujus utriusque Sacramenti virtus & efficacia, ut acceptam ab homine Christiano, & justo sanctificantem gratiam, geminato, ac uberiore irriguo fecundatam, in singulos Christi fideles derivent, ac diffundant. Per Euchariftiam *enim nutrimur ac vegetamur: per* Confirmationem *autem adversùs omnes dæmonum & hominum infestantes occursus armamur ad prælium, & ad victoriam, & coronam accingimur.*

Quantum autem (ut in bujus quarti libri præfatione, ac delineatione prænotatum est) nobis mens fuerit priùs de Ordine, *ac* Matrimonio, *(quibus gratia propagatur, ac diffunditur in alios) quàm de Eucharistia & Confirmatione disputare : nihilominus, re maturiùs librata, consultiùs judicavimus præscriptum nobis ordinem tantillum invertere, ut quorumdam ex nostris Fratribus Eucharistiæ delineationem ac tractationem, quàm primùm expostulantibus, votis, ac desideriis faceremus satis.*

Est & aliud bujusce nostri suscepti laboris, ac innovatæ ordinationis argumentum, ipsa videlicet Eucharistiæ dignitas & præeminentia, quæ utique tanta est, tamque à nostris sensibus, ac animi conceptibus remota, ut vix ullus sit mortalium, qui illam rudiori licèt penicillo delineare audeat, ac repræsentare. Quis enim etsi eloquentissimorum hominum linguis loquatur, aut Angelorum, verbis exprimere possit infinitam illam benignitatem, qua subministrato nobis in terra eodem cibo, quo beati in cælo regnantes pascuntur, Ecclesiæ triumphantis delicias nobis adbuc medios inter hostes militantibus conferre voluit adorandus Salvator, ac sempiternam Paradisi fælicitatem anticipato beneficio nobis propinare? Nullum certè divinius ab eo beneficium amantissimis filiis hac in vita conferri, nullum æternæ, quam in futuro sæculo parat fælicitatis dulcius ac illustrius pignus præbere potuit, quàm stupendum hoc Eucharistiæ sacramentum, in quo idem conviva, & convivium, *inquit S. Hieronymus, & quo effectum est,*

ut divinitate uncta Christi carni agglutinati, spiritu Christi, & ipsa Divinitate viveremus. Nam, ut præclarè ait Tertullianus: Caro corpore & sanguine Domini vescimur, ut anima de Deo saginetur. *Scilicet Deus corpore suo, ac divino sanguine homines alit, ut eos pristina vilitate relicta, ad generosam cœli prosapiam, ac felicitatem sublimaret; quidquid enim dulcedinis, & gloriæ ex divinitate corpori suo accedit, largissimè communicat corpus suum in Eucharistia sumentibus, ut meritò de Eucharistia dictum, ac in ea consummatum Christi D. oraculum censuerit S. Cyrillus, quo Patrem æternum de Discipulis alloquens, ajebat*: Ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum, sicut & nos unum sumus. *Quo certè vota hominum vincit Dei liberalitas, & hujus sacramenti munificentiam, audacem eorum superat ambitionem; quis enim tanta elatione superbiret, ut præsumat æquè generosum sanguinem habere, ac ipsum Deum, & claritatem ac gloriam Christi ambire?*

Unde in hoc divinissimo mysterio divinus amor meritò Tertulliani verbis dici potest: Sublimatus in consummationem: *de illo namque S. Cyprianus intelligit illud Davidicum*: Omnis consummationis vidi finem: *& optimo quidem jure; nam in Eucharistia consummatur planè divina omnipotentia, memoriam faciens mirabilium suorum; quando misericors & miserator Dominus semetipsum dat escam timentibus se, consummatur Sapientia, totam claudens in exiguo, quando ædificans sibi domum miscuit vinum, & posuit mensam, consummatur amor, quia, ut festivè quidam ait*: *In hoc Sacramento* Hercules fixit columnas, & dixit; Non plus ultrà: *Nam, inquit sacer Evangelista, hujus Sacramenti delineationem referre gestiens*, cùm dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos: *scilicet excurrit quantum potuit divinus amor, ut in homines suæ munificentiæ pignora effunderet: at verò cùm ultimam metam, extremumque limitem in Eucharistiæ Sacramento attigisset, suæ exundantis in homines veluti prodigalitatis magnitudinem miratus, ac penè stupens, stetit, positisque columnis*, dixit: Non plus ultrà.

Quæ omnia præclarè colligit, & expendit Concilium Tridentinum, cùm ait: Salvator noster, discessurus ex hoc mundo ad Patrem, Sacramentum hoc instituit, in quo divitias divini sui erga homines amoris velut effudit, memoriam faciens mirabilium suorum, & in illius sumptione colere nos sui memoriam præcipit, suamque annuntiare mortem, donec ipse ad judicandum mundum veniat. Sumi autem voluit Sacramentum hoc tanquam spiritualem animarum cibum, quo alantur, & confortentur viventes vita illius qui dixit: Qui manducat me, & ipse vivet propter me: & tanquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præservemur. Pignus prætereà id esse voluit futuræ nostræ gloriæ, & perpetuæ fœlicitatis; adeoque symbolum unius illius corporis, cujus ipse caput existit, cuique nos, tanquam membra, arctissima fidei, spei, & charitatis connexione adstrictos esse voluit, ut idipsum omnes diceremus, nec essent in nobis schismata.

Quin etiam (addit Arcudius) divini hujus Sacramenti excellentia, dignitas, & majestas tanta est, ut præ illo neque bona censeantur esse cætera. *Quid enim* (inquit sacer ille Zacharias) *bonum ejus est, & quid pulchrum ejus, nisi frumentum Electorum, & vinum germinans virgines?* In alia quippe Sacramenta influit quidem Christus D. atque concurrit ad producendam gratiam, cæterùm universalis instar causæ, quæque in celo existit, non adeò immediatè attingit effectum: hic præter illam δημιουργὸν δύναμιν divinam vim effectricem, quam impartit aliis Sacramentis, ipsemet Auctor virtutis est præsens, & cum suscipiente mediis speciebus mira conjunctione se se devincit. Unde in aliis mysteriis, veluti per rivulos quosdam cœlestem gratiam à capite ductam participamus, hic in proprio fonte Auctorem bonorum spiritualium uberrime degustamus: Quanta igitur dignitas inde in hominem derivetur, qui honor, quæ nobilitas, quæ divitiæ, quod pignus amoris, quę emolumenta inde emanare soleant, quis mortalium aut verbis explicare, aut mente assequi poterit? *Hæc ille*.

Nihilominus quoniam silere non patitur tam referta, tamque necessaria dicendi materies idcircò hujus divini sacramenti delineationem, quantum ex aliorum dictis, & scriptis, maximè subtilis Doctoris, tamen affulgebit in sequenti Disputatione auspicabimur.

DIS-

DISPUTATIO PRIMA.

De Sanctissimo Eucharistia Sacramento.

Tanta est hujus divini Sacramenti magnitudo, ut cùm illius eximias dotes, ac cœlestes prærogativas perspicacissimi quique, juxtà ac eleganti ssimi sacri Auctores, nec verbo, nec mente possent assequi, plurimas in illius commendationem, & encomium illustres appellationes congesserunt. Sic ab ipsis nascentis Ecclesiæ primordiis, illud appellavit S. Dionysius, *sacrificium diviniſſimum*. Ignatius autem *antidotum mortis*, *pharmacum immortalitatis*. Origenes, *panem beatitudinis*. Tertullianus, *Eucharistiam medicam*: Amphylochius junior, *feretrum immortalitatis*: Athanasius *panem beatificantis*; Chrysologus *æternæ vitæ cibarium*; Cyprianus, *Alimoniam immortalitatis*, & *vitæ æternæ portionem*; Hieronymus, *omnium novitatum novitatem*: Damascenus, *omniam officinam miraculorum*; Bernardus, *sanctum sanctorum*, *Sacramentum Sacramentorum*, *amorem amorum*, *dulcedinem dulcedinum*.

Sic cæteri quique SS. Patres encomiis, ac periphrasticis nominibus, in hujus divini Sacramenti commendationem, & laudes excurrunt. *Verùm*, quoniam longum esset omnia ejusmodi encomia prosequi, idcircò ne diutiùs in limine detineamur, solùm juvat hic ea percensere nomina, quæ ad institutum nostrum juvant, & rerum dicendarum elucidationem.

Sciendum igitur in primis, hoc Sacramentum à vocabulo Græco εὐχαριστία appellatum *Eucharistiam*, id est, *bonam gratiam* seu *gratiarum actionem*, nam εὐ significat bene, & χάρις idem est ac *gratia*. Appellatur, inquam, *bona gratia*: Tum, quia continet in se Christum D. qui vera gratia dici potest, atque charismatum fons: *Tum quia* vitam æternam, qua scriptum est, *gratia Dei vita æterna*, præsignificat: Nec verò minùs aptè *gratiarum actio* appellatur, *Tum*, *quia* in ejus institutione Christus gratias egit, etenim *accipiens panem fregit*, *ac gratias egit dicens*, *Hoc est Corpus meum*, Matth. 16. *Tum quia* ad gratias Deo pro universis beneficiis referendas, nihil hac purissima hostia Deo acceptius offerre possumus: nam inquit S. Augustinus lib. de spiritu, & littera cap. 11. *Cultus Dei in hoc maximè constitutus est*, *ut anima ei non sit ingrata*, *unde in veriſſimo*, & *singulari sacrificio Domino Deo nostro agere gratias jubemur*. *Tum denique*, quia Sacramentum hoc est memoriale mirabilium omnium, præcipuè verò Redemptionis, quo vel uno cætera gratiæ beneficia continentur, nam ex 1. Cor. 10. *Quotiescunque manducabitis panem hunc*, *vel calicem bibetis*, *mortem Domini annuntiabitis*. Quapropter S. Chrysost. hom. 25. in c. 8. Matth. *Optima*, inquit, *beneficiorum custos est ipsa memoria beneficiorum*, & *perpetua gratiarum actio*, *propterea tremenda*, *ac salutaria illa mysteria*, *quæ in omni synaxi celebramus*, *Eucharistiam nuncupamus*, *sunt enim beneficiorum recordatio plurimorum*, *caputque ipsum divinæ erga nos providentiæ ostendunt*, *nosque faciunt debitas semper gratias exsolvere*.

Secundò, ratione materiæ, ex qua potissimùm conficitur, appellatur *panis*: Sic Joan. 6. *Panis*, *quem ego dabo*, *caro mea est pro mundi vita*. Quam utique appellationem sortitur, *tum* propter materiam præcedentem ex qua conficitur, *tum* propter accidentia panis, quæ post consecrationem permanent, ratione quorum extrinsecam panis formam, & figuram refert; quemadmodum *Gen*. 18. & 19. Angeli in humana specie apparentes, appellantur homines; *tum* demum, quia sicut pane corpus hominis vescitur, & saginatur: Ita Christus D. se in convivio Eucharistiæ manducantibus dat spiritus pinguedinem.

Dicitur etiam *fractio panis*, *Tum quia* frangere panem in Scripturis, idem est ac panem comedere, vel comedendum distribuere: Sic Act. 2. *Frangentes circa domos panem*, *sumebant cibum*. Eucharistia autem distribuitur fidelibus: *Tum quia* in ipsa institutione Christus D. *Luc*. 22. dixit Discipulis: *Accipite*, & *dividite inter vos*. Unde S. Paulus, 1. Cor. 19. *Panis*, *quem frangimus*, *nonne communicatio corporis Christi est*? Hinc *Luc*. 24. Discipuli euntes in Castellum Emaus *cognoverunt Dominum in fractione panis*.

Ratione significati, appellatur corpus, & sanguis Christi D. quia nimirum utrumque sub speciebus continetur: unde Tertullianus lib. de resurr. carnis c. 8. præclarè ait:

Caro corpore, & sanguine Domini vescitur, ut & anima de Deo saginetur.

Ratione verò *signi*, & *significati simul*, dicitur, *sacramentum corporis, & sanguinis Christi*. Ita S. Aug. lib. 1. de peccatorum mer. c.24. *Optimè*, inquit, *Periti Christiani baptismum nihil aliud quàm salutem, & sacramentum corporis Christi, nihil aliud quàm vitam vocant.*

Ratione *loci* in quo celebratur, & conficitur, nominatur solitò *Sacramentum Altaris*. Ita idem S.Aug. Ep. 50. *Convivium Domini*, inquit, *unitas est corporis, non solùm in sacramento Altaris, sed etiam in vinculo pacis.*

Ratione suscipientium appellatur *sacramentum fidelium* à S. Aug. serm.2. de verbis Apost. c. 1. tum quia soli fideles sunt illius suscipiendi capaces: tum quia illis solis licebat, quæ de hoc divino mysterio clarè dicebantur, audire; nam coram Catechumenis nonnisi obscurè, & cum maxima cautela de eo fiebat sermo, tum maximè quia in illo velùti centro unitur fidelium religio, & nonnisi ad exhibendum debitum Deo cultum fideles solebant ad illud convenire.

Unde etiam hac ratione appellatur *Synaxis*, id est Conventus seu Congregatio. Ita S. Dionysius lib. de Eccles. Hierarchia c.3. Tum quia præcipuus fidelium Conventus fit ad hujus divini Sacramenti venerationem, & participationem: hinc S. Ignatius epist. ad Ephesios monebat fideles, *Date operam ut sæpiùs congregemini ad Eucharistiam, & agere Synaxes*. Tum quia est Sacramentum unionis, concordiæ, & pacis inter fideles.

Qua etiam ratione vocatur *Communio*, hoc est communis fidelium unio, tum inter se, tum cum Christo; nam communicatione corporis, & sanguinis Christi, fideles non solum cum ipso Christo D. sed etiam invicem sociantur, quæ enim sunt eadem uni tertio, sunt etiam eadem inter se, unde Apost. 1. Cor. 1. *Unus panis, & unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane, & de uno calice participamus*. Quæ verba expendens S. Aug. tract.29. in Joan. exclamat: *O Sacramentum pietatis! o signum unitatis! o vinculum charitatis!* Litigabant utique ad invicem Judæi; *quoniam panem concordiæ non intelligebant, nec sumere volebant, nam qui manducant talem panem, non litigant ad invicem, quoniam unus panis.*

Eadem pariter ratione dicitur *mensa Domini*: Tum, quia fideles ad Eucharistiam convenientes, ad sacras Christi D. corporis, & sanguinis epulas, & cœleste convivium quo anima Deo saginatur, ad Altaris cancellos, tanquam ad sacram mensam accedebant. Unde Apost. 1. ad Cor. 10. *Non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum &c.* Tum quia post susceptam divinam Eucharistiam solebant fideles ad communes epulas accedere, in quibus pauperes à ditioribus reficiebantur, & eidem mensæ accumbebant.

Quæ utique refectio, seu quod convivium vocabatur *Agape*, cujus meminit S. Judas in Canonica Epistola, dum arguit fideles, qui ventri nimiùm indulgebant post sacram Synaxim: *Hi sunt*, inquit, *in epulis suis* (græcè in agapis) *maculæ, convivantes sine timore, &c.* Et Apost. 1. ad Cor. 11. scribens: *Cùm convenitis*, inquit, *ad manducandum*, scilicet corpus Domini, *invicem expectate: Si quis esurit, domi manducet. Convenientibus vobis in unum, jam non est dominicam Cœnam manducare, unusquisque enim suam cœnam præsumit ad manducandum, & alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Numquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum aut Ecclesiam Dei contemnitis, & confunditis eos, qui non habent &c.* Quibus arguit nonnullorum divitum inter fideles ventris ingluviem, qui ut lautiùs post sumptam Eucharistiam epularentur, se se substrahebant à consortio pauperum, & seorsim ab eis mensæ accumbebant.

Ritum Agaparum describit S. Chrysost. hom. 27. in c. 11. 1. ad Cor. ubi de fidelibus nascentis Ecclesiæ ita scribit: *Statutis diebus mensas faciebant communes, & peracta Synaxi, post sacramentorum communionem, inibant convivium, divitibus quidem cibos suppeditantibus pauperibus vocatis, & omnibus communiter vescentibus.* Ipsi præiverat Tertullianus in Apologetico scribens: *Cœna nostra de nomine suo rationem sui ostendit; vocatur enim* Agape, *quod est apud Græcos dilectio, quantiscumque sumptibus constet, lucrum est pietatis nomine facere sumptum, siquidem inopes refrigerio isto juvantur.* Solebant autem hæc convivia fieri in templis, & sacris locis: verùm propter quo uidam fidelium immoderatiam sancitum est in Conc. Laodic. can. 28. *Non oportet in dominicis locis, seu Ecclesiis Agapem facere, & intus manducare, vel accubitus sternere.* Quæ utique sanctio innovata est in Synodo 7. can. 74.

Ra-

Ratione *ſubſidii*, & *ſolatii*, quo vegetari, ac recreari ſolent fideles in extrema infirmitate hoc divino cibo refecti, appellatur *Viaticum*: id eſt, *cibus itinerarius*. Tum quia hoc Sacramento ad æternam fœlicitatem via ſternitur, & munitur: *Tum quia* fidelibus in periculo mortis conſtitutis ex præſcripto Eccleſiæ ſacramentum hoc miniſtrari debet, quo arctam viam, quæ ducit ad vitam, in illis momentis extremis grandiori periculo ſeptam inoffenſo pede poſſit decurrere; unde in Concilio Nyceno can. 16. ſtatuitur, *De iis, qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua regulariſque ſervabitur; ita ut ſi quis egreditur è corpore, ultimo, & neceſſario viatico minimè privetur*.

Ratione temporis, & horæ, quo primùm instituta fuit, appellatur *Cœna*, quia videlicet Sacramentum hoc in noviſſima Cœna à Chriſto D. priuſquam pateretur, inſtitutum eſt; Cujus utique ſacræ Cœnæ appellationem nonnulli deſumunt ex illis *Apoſtoli verbis* ſuprà laudatis, *Convenientibus vobis in unum, jam non eſt dominicam Cœnam manducare*. Hæc enim de Euchariſtia dicta eſſe volunt S. Auguſt. epiſt. 18. & S. Eligius hom. 15. Quamvis etiam non pauci exiſtiment Apoſtolum eo loco de Cœna Dominica, & Euchariſtica non eſſe locutum, ſed de convivio communi, quo naſcentis Eccleſiæ fideles unà reficiebantur ſimul in unum dives, & pauper.

Ratione *dignitatis*, & *variorum effectuum* variis aliis nominibus, & gloriæ titulis à SS. Patribus illuſtratur ut patebit in hujus Diſputationis decurſu.

Ut autem hujus divini Sacramenti (quod Germanus Conſtantinopolitanus vocat *arcam luminum*) tractatui aliqua lux affulgeat, præſentem diſputationem, ut fieri aſſolet, tres in Articulos totidem Sectionibus dividendos diſtribuemus, quorum *Primus* hujus divini Sacramenti exiſtentiam, inſtitutionem, & naturam aperiet: *Secundus* realem Chriſti D. corporis, & ſanguinis præſentiam ſub ſpeciebus panis, & vini, & utriuſque ſubſtantiæ in idem corpus, & ſanguinem tranſubſtantiationem, & exiſtendi, operandi, ac patiendi modum declarabit: *Tertius* denique illius Miniſtrum, Suſceptores, & effectus deſignabit. Quoniam autem Euchariſtia nedum Sacramentum eſt, ſed etiam Sacrificium novæ legis; idcirco tribus his articulis addemus Appendicem de auguſtiſſimo Miſſæ Sacrificio.

ARTICULUS PRIMUS.

De Sacramento Euchariſtiæ ſecundùm ſe.

Conſentiunt omnes quotquot Chriſto per ſacrum Baptiſma nomen dederunt, ipſum pridie, quàm pateretur, & abſoluta cœna legali, Euchariſtiam inſtituiſſe, cùm accipiens panem, ſimiliter & calicem in ſanctas, ac venerabiles manus ſuas, dedit Diſcipulis ſuis, dicens: *Accipite, & manducate, hoc eſt corpus meum*: & *Bibite ex hoc omnes; hic eſt enim ſanguis meus, &c.* Hanc enim apertam veritatem teſtantur nedum ſacri Evangeliſtæ, diſertis verbis ſemel, & iterum explicat Apoſtolus, docent cujuſvis ſeculi SS. Patres, Concilia definiunt, Fideles omnes profitentur; ſed nequidem ipſi Heterodoxi reclamant. Verùm triplex capitalis occurrit libranda difficultas, & controverſia de hujus divini Sacramenti inſtitutione, & realitate. Cùm enim inquit ſentent. Magiſter diſt. 8. tria hic ſint diſtinguenda: *unum, quod tantùm eſt Sacramentum*: *alterum quod eſt Sacramentum, & res*; & *tertium, quod eſt res, & non Sacramentum*; ſeu quod idem eſt, cùm in Sacramento ſit ratio formalis, ratio ſignificans, & id quod ſignificatur. Hinc triplex capitalis movetur controverſia. *Prima* circa hujus Sacramentalis ſigni exiſtentiam, eſſentiam, & inſtitutionem. *Secunda* circa res ſignificantes, nempe ſpecies panis, & vini: *Tertia* circa rem ſignificatam, videlicet carnem, & ſanguinem Chriſti. Quæ utique triplex controverſia, ut perſpicacius ac diſtinctius libretur, & diſcutiatur, ipſam tribus in ſequentibus Sectionibus examinabimus.

SECTIO PRIMA.

De exiſtentia, eſſentia, & inſtitutione Sacramenti Euchariſtiæ.

Tria maximè hic occurrunt determinanda: *Primum*, utrum revera Euchariſtia ſit Sacramentum: *Secundum*, utrum ſit unicum Sacramentum, vel multiplex: *Tertium* qua die, & hora fuerit inſtitutum; quorum reſolutio patebit ex tribus ſequentibus quæſtionibus.

QUÆ-

QUÆSTIO PRIMA.

Utrùm Eucharistia sit unum ex novæ legis Sacramentis.

NOtandum primò, seu potiùs repetendum ex jam pluries dictis, ad perfectam Sacramenti rationem, & constitutionem, tria potissimùm desiderari, nimirum *Primò*, quod sit signum sensibile divinitus institutum; *Secundò*, quòd significet gratiam ordinatam ad hominum sanctificationem: *Tertiò*, quòd sit permanens, & Ecclesiæ, quandiu perseverabit illius in hoc sęculo status, à Deo concessum. Quærimus ergo utrùm tria hæc Eucharistiæ competant, unde veri, & perfecti novæ legis Sacramenti rationem obtineat.

Notandum secundò, quòd etsi omnes hujus temporis hæretici ultro fateantur Eucharistiam esse novæ legis Sacramentum; attamen non ita consentiunt in assignanda hujus divini Sacramenti ratione, nam illam in solo usu, non autem in re permanenti volunt consistere: *Lutherani* namque docent usum, in quo reponunt Eucharistiæ Sacramentum, eas omnes actiones esse, quas ipse Christus D. exercuit in hujus Sacramenti institutione, nimirum acceptionem panis in manus, benedictionem, fractionem, distributionem, & manducationem: Ita explicat Kemnitius in examine Concilii Tridentini 2. parte ad caput 3. & Canonem 4. Sessionis 13. *Calvinus* autem lib. 4. Instit. c. 17. contendit, panem, & vinum Eucharisticum non habere rationem Sacramenti, nisi cùm actu sumitur, ait enim nu. 37. *Quæro qua virtute putant, hostiam esse ritè consecratam? nempe verba illa proferunt*, Hoc Est corpus meum: *ego vero contrà objiciam, simul dictum esse*, Accipite, & Manducate, *neque id de nihilo faciam; cùm enim præcepto annexa sit promissio, & dico hanc sub illo ita inclusam, ut separata fiat omnino nulla*. Et num. 39. impudenter non minùs, quàm impiè Ecclesiæ doctrinam vellicat, cùm ait: *Totam siquidem vim consecrationis à Sacerdotis intentione pendere voluerunt, quasi hoc nihil ad populum pertineret, cui mysterium maximè explicari oportuerat: inde autem natus est hic error, quòd non observabant promissiones illas, quibus conficitur consecratio, non ad elementa ipsa, sed ad eos, qui recipiunt, destinari: atqui non panem alloquitur Christus ut corpus suum fiat, sed Discipulos jubet manducare; atque illis corporis, & sanguinis sui communicationem pollicetur.... His rationibus clarè patet, repositionem Sacramenti, quam nonnulli urgent, ut ægrotis extra ordinem distribuatur, inutilem esse*. Eis ex parte subscribit Antonius de Dominis lib. 5. de Repub. Christiana c. 6. n. 257. ubi asserit Eucharistiæ Sacramentum ab una quidem publica Communione, ad aliam usque manere pro iis, qui non participarunt in publica Communione, velut advenis aut ægrotis; non verò si diutiùs subsistat Eucharistia, habebit rationem Sacramenti.

Notandum tertiò, Sacramentum Eucharistiæ congruentissimè fuisse institutum, cujus utique quatuor congruentiæ rationes profert Doctor dist. 8. qu. 1. n. 3. Congruum, *inquit*, est Christum esse nobiscum in tali signo sensibili, ut magis excitetur quilibet ad reverentiam, & devotionem ad Christum; & hoc patet de facto, quòd quasi omnis devotio in Ecclesia est in ordine ad illud Sacramentum; propter hoc enim Clericus majori diligentia persolvit officium divinum in ordine ad Missam. Propter hoc etiam populus devotus audit Missam, cùm sit aliquod aliud officium Ecclesiasticum. Propter hoc etiam singuli cum majori diligentia confitentur, quando intendunt secundùm ordinationem Ecclesiæ, saltem semel in anno communicare. *Secundò*, Congruum fuit post generationem spiritualem conferri etiam nobis nutrimentum spirituale, & illud magis congruè nobis datur sub similitudine nutrimenti corporalis: nutrimentum autem corporale præcipuum consistit in pane, & vino. *Tertia* congruitas, quod signum sensibile, sub quo nobis Deus voluit se dare, haberet ordinem ad verba aliqua ab aliquo Ministro proferenda; quia aliter nesciremus, quando in tali signo esset Christus, & quando non, & sic periret reverentia debita, & devotio. *Quartò*, Congruum fuit, quòd in prolatione illorum verborum Minister esset in Ecclesia excellens, scilicet Sacerdos, per cujus actum ministerialem Christus sic incipiat esse nobiscum: *Ita Doctor*; quibus ita præmissis, duo hic supersunt determinanda; *Primum*, utrùm Eucharistia sit verum novæ legis Sacramentum: *Secundum*, an consistat in usu, vel in esse permanenti.

CON-

CONCLUSIO PRIMA.

EUchariſtia eſt verum ac propriè dictum novæ legis Sacramentum. Hæc eſt de fide, determinata in variis Conciliis, maximè *Nycæno* can.18. & lib.3. de divina menſa, *Conſtantinopolitano ſexto* actione 8. *Trullenſi* can.28. *Nycæno ſecundo* actione 6. *Lateranenſi* ſub Innocentio tertio cap. *firmiter*: ſed precipuè *Florentino* in decreto Eugenii, & *Tridentino* in omnibus Canonibus de Euchariſtia.

Idem docent omnes SS. Patres cujuſvis ſæculi, & ea veritas ita conſtantiſſima eſt, ut nullus unquam extiterit hæreticus, qui eam expreſsè negaverit: licèt enim plurimi malè ſenſerint de hujus venerandi Sacramenti efficacia, repræſentatione, ritu, & uſu, nullus tamen, ut obſervat Vaſquez, diſp. 167. cap. 1. negavit unquam Euchariſtiam eſſe verum, ac propriè dictum Sacramentum: vel ſi qui eam veritatem in dubium revocaverint, ita abſurdè dogmatizaverunt, ut inſanientes magis quàm aliquid, quod levi rationis indicio nitetur, proferentes apparerent; quemadmodum *Bogomili* apud Eutychium 2. parte Panopliæ tit. 23. can. 27. qui Euchariſtiam, nihil aliud eſſe, quàm orationem Dominicam, & Evangelii lectionem ſomniabant. Imò, ut notat Prateolus parte 11. verbo *Mahumetes*, infamis ille Pſeudo-Propheta, qui omnes prope Evangelicas veritates in ſuo Alcorano p eſſundavit, & interpolavit, nihilominus in 4. cap. fatetur, hoc Sacramentum eſſe veneratione dignum.

Idipſum etiam aperta ſuadet ratio: Sacramentum enim eſt ſignum ſenſibile ex inſtitutione divina ſignificans effectum gratuitum ordinatum ad noſtram ſanctificationem: ſed Euchariſtia eſt ejuſmodi: *Primò* namque, eſt ſignum ſenſibile per ſpecies panis, & vini: *Secundò*: ſignificat effectum gratuitum, nempe corpus, & ſanguinem Chriſti, idque ex inſtitutione divina: licèt autem præcisè non ſignificet immediatè gratiam accidentalem; tamen (inquit Doctor diſt. 8. num. 4.) ſignificat effectum aliquem Dei gratuitum, ſcilicet *eſſe* corporis, & ſanguinis Chriſti ſub tali ſpecie: gratia autem in definitione Sacramenti non accipitur tantùm pro gratia accidentali, ſed pro effectu Dei gratuito.

Adde quòd etiam gratiam ſanctificantem hoc Sacramentum ſignificat, & infert ſuſcipientibus, nam Joan. 6. cùm dixiſſet Chriſtus: *Panis, quem ego dabo, caro mea eſt*. ſtatim ſubdit, *Qui manducaverit hunc panem, vivet in æternum*. Et rurſus: *Qui manducat me, vivet propter me.*

Dices primò, Sacramentum novæ legis eſt ſignum gratiæ, quæ confertur illud ſuſcipienti: ſed Euchariſtia non eſt ejuſmodi. Major conſtat ex dictis de Sacramento in communi. Minor pariter, quia Euchariſtia perſeverat in Altari poſt conſecrationem, ubi nemini gratiam confert: igitur &c.

Reſpondet Doctor, num. 6. quòd gratia duplex eſt, una ſubſiſtens, altera accidentalis, ſive inhærens; *Prima* eſt corpus Chriſti; ſive Chriſtus ipſe: *Secunda* verò eſt gratia habitualis animam ſanctificans. Primam gratiam immediatè ſignificat, ac repræſentat Euchariſtia; ſecundam verò mediatè. Unde diſtinguenda eſt minor: Euchariſtia non ſignificat gratiam ſanctificantem immediatè, tranſeat: mediatè, nego. *Adde quod* etiam hanc gratiam immediatè ſignificet, & conferat, quoties Euchariſtia dignè recipitur.

Dices ſecundò: Sacramenta novæ legis efficiunt quod ſignificant: ſed id Euchariſtia non præſtat: ſignificat enim verum corpus, & ſanguinem Chriſti contineri ſub ſpeciebus conſecratis; ſpecies autem ejuſmodi præſentiam non efficiunt; nulla enim virtus finita poteſt eam præſentiam cauſare.

Reſpondet Doctor ibidem, argumentum quidem optimè concludere adverſus Thomiſtas, qui contendunt Sacramenta cauſare phyſicè quod ſignificant, non autem contra ſuam doctrinam, aſſerentem, Sacramenta eſſe dumtaxat cauſas morales gratiæ, quam ſignificant. *Unde*, inquit Doctor, *propoſitio*, Sacramenta efficiunt quod ſignificant, *accipienda eſt disjunctivè, & per accommodationem: ita quòd ſi Sacramentum ſignificet aliquid fieri, & conferri, illud reverà per Sacramentum, tanquam per ſignum efficax fit, & conceditur; quemadmodum contingit in Sacramentis, quæ in uſu conſiſtunt: ſi autem ſignificat aliquid eſſe, ſicut contingit in hoc Sacramento, quod eſt permanens, illud per Sacramentum, tanquam per ſignum verax eſt. Nam ſicut Deus inſtituit aſſiſtere ſigno ſenſibili ad gratiam conferendam in Sacramentis ſucceſſivis; inſtituit aſſiſtere per conſecrationem ſpeciebus panis, & vini, ut ſub eis præſentialiter*

liter contineatur corpus, & sanguis Christi. *Et ideo cùm dicitur*: *Nulla virtus finita potest agere ad esse corporis Christi in Sacramento, concedo propriè loquendo de actione physica, potest tamen aliqua virtus finita, vel aliquid virtutis finitæ esse dispositio immediata, hoc est, causa moralis ad esse corporis Christi ibi, non à se, sed à Deo assistente ibi, & hoc modo instituit istas species, post consecrationem assistat eis, tanquam causis moralibus ipsum moventibus ad efficiendam hanc præsentiam corporis Christi*.

Dices tertiò: Sacramenta novæ legis constant rebus pro materia, & verbis pro forma: sed Eucharistia non est ejusmodi, quia verba, quæ sunt forma Sacramenti, debent simul esse cum Sacramento: verba autem Eucharistiæ non sunt simul cum Eucharistia, tum quia illa subsistit, verbis non remanentibus, tum quia dum verba actu proferuntur, nondum est Eucharistia, sed tantùm in fine prolationis verborum: igitur Eucharistia non est Sacramentum novæ legis.

Respondet ibidem Doctor, majorem esse veram de Sacramentis habentibus esse successivum, & quorum tota virtus, & ratio consistit in usu, non autem de sacramento Eucharistiæ, quod habet esse permanens, quodque propterea non potest habere verba, quæ sint successiva, pro forma sui esse permanentis. Quanquam requirat verba pro forma consecrationis, seu ut fiat Sacramentum, non verò ut factum perseveret: unde non est de ratione essentiali Sacramenti, quòd intrinsecè constet rebus pro materia, & verbis pro forma: sed solùm, quòd res, & verba necessaria sint, ut Sacramentum conficiatur: Unde verba consecratoria requiruntur in hoc Sacramento, tanquam forma extrinsecè efficiens, non autem ut afficiens, & constituens.

Dices quartò: Duo Sacramenta non possunt ordinari ad eumdem effectum: sed Eucharistia ordinatur ad conferendum animæ robur, & gratiæ augmentum, quod per Confirmationem tribuitur; igitur cùm confirmatio sit Sacramentum, hanc rationem sibi vindicare non potest Eucharistia.

Distinguo majorem: Ad producendum eundum effectum specificum, concedo: genericum, nego; & similiter distincta minore, neganda est consequentia: Quamvis enim Confirmatio, & Eucharistia ordinentur ad augendam gratiam in homine justificato: hoc tamen augmentum ab utroque Sacramento collatum, non est ejusdem rationis, quia Confirmatio confert augmentum gratiæ per modum roboris, & spiritualis fortitudinis ad fidem propugnandam: Eucharistia verò, ut nutrimentum per modum refectionis spiritualis ad resarciendas deperditas animæ vires per assiduos passionum motus & æstus imminutas, nec-non ad eas augendas, ut homo fiat expeditior, & vegetior in suis spiritualibus muniis obeundis.

CONCLUSIO SECUNDA.

Sacramentum Eucharistiæ non consistit in solo usu, seu sumptione: Hæc est de fide determinata in Concilio Tridentino sess. 13. Can. 4. his verbis: *Si quis dixerit, peracta consecratione, in admirabili Eucharistiæ Sacramento, non esse corpus, & sanguinem Domini nostri Jesu Christi, sed tantùm in usu dum sumitur, non ante, vel post, & in hostiis, seu particulis consecratis, quæ post communionem reservantur, vel supersunt, non remanere verum corpus Domini, anathema sit*. Et cap. 3. sic ait; *Illud in Eucharistia excellens, & singulare reperitur, quòd reliqua Sacramenta tunc primùm sanctificandi vim habent, cùm quis illis utitur: at in Eucharistia ipse sanctitatis Author ante usum est. Nondum enim Eucharistiam de manu Domini Apostoli susceperant, cùm verè tamen ipse affirmaret, corpus suum esse, quod præbebat, & semper hæc fides in Ecclesia fuit, statim post consecrationem verum Domini nostri corpus, verumque ejus sanguinem, sub panis, & vini specie, unà cum ipsius anima, & Divinitate existere*. Quibus verbis Concilium nedum decernit, sed etiam ratione probat nostram assertionem.

Tunc enim reverà est Sacramentum Eucharistiæ, quando verum est, adesse corpus Christi, & sanguinem: at ante sumptionem, & usum, id verum est: igitur hoc Sacramentum non consistit in sumptione, & usu: Majorem negare non possunt hæretici, quippe ideo volunt, hoc Sacramentum consistere in solo usu, quia existimant, tunc tantùm in eo esse corpus, & sanguinem Christi. Minor autem probatur; tunc in nocte cœnæ aderat corpus Christi præsens, cùm ipse Christus dixit: *Hoc est corpus meum*; si enim tunc præsens non fuisset, hæc propositio fuisset falsa, & Christus mendacium protulisset; sed antequam comederetur, & biberetur Eucha-

chariſtia Chriſtus D. illa verba protulit in præſenti: *Hoc eſt corpus meum*: non autem in futuro, hoc erit corpus meum: igitur tunc reverà præſens erat Chriſti corpus.

Confirmatur ex eo quòd Lucæ 22. Chriſtus D. miniſtrando calicem Apoſtolis, dixit: *Hic eſt calix novum Teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur, &c.* Igitur ſanguis Chriſti fuit in calice, priuſquam eſſet in ore bibentium, maximè cùm Apoſtoli omnes ex uno, & eodem calice biberint, nec Chriſtus ea verba protulerit, niſi dumtaxat ſemel. *Inſuper* Apoſtolus 1. ad Cor. 10. *Qui manducat, & bibit indignè, judicium ſibi manducat, & bibit, non dijudicans corpus Domini*: Cenſet ergo, Corinthios, quos ibi docet, & arguit, potuiſſe diſcernere Domini corpus à communibus cibis, ſed niſi corpus illud ante manducationem fuiſſet, non potuiſſet diſcerni: igitur, &c.

Confirmatur iterum: Tunc eſt Euchariſtiæ Sacramentum, quando panis fit Sacramentalis per Miniſtrum, ut docent Calviniſtæ, & quando Chriſtus Deus homo ſubſtantiæ panis, & vini realiter præſens adeſt, & fit verum ejus corpus, ac verus ſanguis, ut volunt Lutherani: ſed hæc fiunt ante manducationem, & bibitionem actualem: panis enim fit Sacramentalis per Miniſtrum, quando ab illo benedicitur, ad prolationem horum verborum, *Hoc eſt corpus meum*; nam, ut fatetur Beza, illa verba non ſunt merè hiſtorica, ſed operatoria, quia præſtant, ut ſubſtantia panis tranſeat ab uſu communi ad Sacramentalem, qui utique tranſitus præcedit manducationem, & bibitionem Euchariſtiæ: nam Miniſter, ſive Calviniſta, ſive Lutheranus, longè pridem hæc verba profert ſuper panem, & vinum præparatum, antequam quiſque ex ſumentibus particulam accipiat, maximè quando plurimi adſunt communicaturi: igitur oportet, ut jam ſit Sacramentum, quando quiſque panem, & vinum accipit, ac proinde Sacramentum iſtud non poteſt conſiſtere ſimpliciter in uſu.

Reponunt Hæretici primò: Chriſtum D. non priùs verba conſecrationis protuliſſe, quàm panem, & vinum manducandum, & bibendum ſuis Diſcipulis dederit, idque probant ex verbis Matth. 26. ubi legimus, *Accepit Jeſus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & manducate, hoc eſt corpus meum.*

Verùm reſpondeo, quòd non ex verborum ordine, ſed ex vero ſenſu, & ſignificatione, quid Chriſtus D. priùs, aut poſteriùs in ultima cœna fecerit, ſit intelligendum: alioquin liceret inferre, Chriſtum nonniſi poſt actionem bibendi verba conſecrationis calicis protuliſſe: nam S. Marcus cap. 14. ait, *Accepto calice gratias agens, dedit eis, & biberunt ex eo omnes, & ait illis: Hic eſt ſanguis meus novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur*. Hæc tamen illatio prorſus eſſet abſurda, quia pronomen (*hic*) demonſtrativum eſt, ac ſubinde indicat præſentiam ſanguinis Chriſti: Si autem Chriſtus ea verba protuliſſet, poſt bibitionem Apoſtolorum, non potuiſſet indicare præſentem ſuum ſanguinem, quia nihil ejus amplius remanſiſſet; nec etiam Apoſtoli ſumpſiſſent Sacramentum, quia jam manducatus fuiſſet panis, & potatum vinum, antequam verba prolata fuiſſent, per quæ illa materia ſacramentalis fieret: igitur nulla eſt præfata hæreticorum reſponſio.

Reponunt alii ſecundò, cum Calvino locis in 2. Notabili laudatis, verba illa, *Hoc eſt corpus meum*, prolata quidem fuiſſe ante manducationem, ſed non fuiſſe impleta, nec habuiſſe effectum, niſi in ipſa manducatione: Quia *inquit*, cùm aliquid promittitur ſub conditione præcepti, non impletur promiſſio, niſi præceptum impleatur: Chriſtus autem ſimul conjunxit promiſſionem, & præceptum, promiſſio ſiquidem fuit: *Hoc eſt corpus meum*: præceptum vero: *Accipite, & manducate*; igitur corpus Chriſti non fuit præſens, vel ſignificatum, niſi cùm Apoſtoli ſuſceperunt, & comederunt panem.

Verùm, hæc graris, & omnino liberè fingit Calvinus: Si enim ea verba, *Hoc eſt corpus meum*, promiſſionem includerent, deberent exprimi per verbum futuri temporis, ſicut fit in omnibus promiſſionibus, quæ exarantur tam in veteri, quàm in novo Teſtamento, ut conſtat maximè in repromiſſo effectu hujus Sacramenti, Joan. 6. *Qui manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*; ſed Chriſtus D. non dixit, hoc erit corpus, ſed, *Hoc eſt corpus meum*; ergo falſum eſt, ea verba promiſſionem continere.

Deinde, ſi illa verba promiſſionem præcepto conjunctam continerent, illius promiſſionis impletio ſequeretur, non autem comitaretur actualem Euchariſtiæ manducationem: ideoque fideles Euchariſtiæ Sacramentum, & Domini corpus non haberent,

dum

dum panem & vinum suscipiunt, sed tantùm postquam manducassent, & bibissent: in omnibus enim ejusmodi promissionibus, actio quæ fuit imperata, præcedit impletionem promissi, quia promissionis impletio est effectus actionis imperatæ: Causa autem, ut constat ex Philosophia, natura saltem, suum effectum antecedit.

Adde quòd consequens etiam istud censeatur absurdum, ex ipso Calvino; nam eodem cap. num. 34. asserit, malos visibile Sacramentum in Eucharistia dente premere, corde verò non comedere; bonos verò sumere etiam Sacramentum, & Sacramenti virtutem: igitur prius incipit esse Sacramentum Eucharistiæ, quàm à bonis, vel malis comedatur.

Probatur secundò Conclusio ex constanti Ecclesiæ praxi, quæ quovis sæculo consuevit asservare sanctam Eucharistiam, tum ut esset in venerationem fidelibus, tum ut deferri posset ad absentes, tum ut ministraretur tanquam viaticum infirmis: id siquidem testantur plurimi è SS. Patribus, maximè verò Justinus Martyr Apostolorum discipulus, qui Apologia 2. circa finem affirmat, quòd sacris in Ecclesia peractis, Diaconi solebant ad absentes deferre sanctificatum panem, & vinum, quod alimentum Eucharistiæ dicitur: *Postquam*, inquit, *Antistes gratiarum actionem perficit, & populus omnis apprecatus est, Diaconi ex pane, & vino consecratis partes dividunt unicuique præsentium, & ad absentes portant: Hic cibus vocatur Eucharistia.*

Legimus etiam in actis S. Luciani Presbyteri Antiocheni, apud Surium prima Januarii, quòd cùm in carcere positus suprà proprium pectus, veluti vivum altare divina celebrasset mysteria, & Christi corpus consecrasset, partem hostiæ consecratæ sumpsit, alteram præsentibus Fidelibus distribuit, aliam verò ad Fideles absentes per manus Diaconorum direxit.

Similiter S. Irenæus epist. ad Victorem Papam, quæ extat apud Eusebium lib. 5. historiæ cap. 24. refert, quòd illius temporis consuetudo erat, ut Papa mitteret Eucharistiam ad alios Episcopos in signum pacis, & Communionis.

Tertullianus pluribi significat, fidel s. suo tempore solitos esse hostiam in manibus accipere, & eam domum deferre, ut urgente necessitate, aut persecutione, illam secretò sumerent. Hinc lib. 2. ad Uxorem cap. 5. eam adhortans, ne, dum vita functus fuerit, alterum ducat maritum, maximè verò infidelem, ait: *Non sciet maritus, quid secretò ante omnem cibum gustes, & si sciverit, panem non illum credit esse, qui dicitur.* Unde lib. de Orat. cap. 14. hujus etiam piæ consuetudinis mentionem faciens, ait: *Accepto corpore Domini, & reservato, utrumque salvum est, & participatio sacrificii, & executio officii.* Idipsum testatur S. Cyprianus serm. de Lapsis, ubi refert, quòd cùm *quædam mulier arcam suam, in qua Domini sanctum fuit, manibus indignis tentasset aperire: igne inde surgente deterrita est, ne auderet attingere.* Addit: *Est alius, qui & ipse maculatur, sacrificio à Sacerdote celebrato, partem cum cæteris ausus est latenter accipere: sanctum Domini edere, & contrectare non potuit, cinerem ferre se apertis manibus invenit. Documento unius ostensum est, Dominum recedere, cùm negatur, nec immerentibus ad salutem prodesse, quod sumitur, quando gratia salutaris in cinerem, sanctitate fugiente, mutetur.*

Idipsum præ cæteris luculento testimonio confirmat S. Basilius epist. 289. quæ est ad Cæsariam Patriciam, ubi cùm dixisset, *quaternis singulis septimanis communicamus, Dominica die, feria quarta, in parasceve, & sabbato; scilicet per dies etiam alios si Martyris alicujus memoria celebretur*: subdit: Quoniam verò per tempora illa persecutionum cogebantur homines necessariò à Sacerdote, vel Ministro non præsente, propriis manibus percipere communionem, non est nisi supervacaneum ut demostrem, illam ipsam rem non esse graviter, & iniquè ferendam: eo quòd inveterata consuetudo, hoc ipsum reipsa confirmatum dederat. Nam & illi omnes, qui per Eremos vitam Monasticam instituunt, ubi copia non suppetit Sacerdotis, cùm habeant domi Communionem, de suis manibus illam percipiunt. Alexandriæ autem, & per Ægyptum, unusquisque etiam de plebe, ut plurimum habet domi suæ Communionem. Nam cùm semel Sacerdos sacrificium peragat, & distribuat, qui susceperit illud integrum, simul & quotidie de illa sumpserit quam à dante acceperat Sacerdote, credere debet, & tenetur nec injuriosè eamdem suscipere, & percipere. Nam & in Ecclesia ipsa, Sacerdos partem aliquam in manus tradit, & illam apprehendit

„ qui

„ qui percipit, cum omni libera poteſtate, „ atque ita ſuis propriis manibus eamdem „ ſuo ori admotam ingerit. Idem igitur, „ quoad poteſtatem eſt, ſive quis de ma- „ nu ſacerdotis partem unam aliquam „ percipiat, ſive partes ſimul quampluri- „ mas.

Eamdem veritatem confirmat S. Ambroſius lib. de obitu Satiri fratris circa medium, ubi ejus in Deum obſervantiam probat maximè ex eo quod in periculo naufragii conſtitutus requiſierit Euchariſtiam à Chriſtianis qui ſimul erant in eadem navi, qua accepta ligavit in orario, & cum ipſa ſe confidenter in mare dejecit, ac faciliter ad littus pervenit: *Quid igitur*, inquit, *obſervantiam ejus erga Dei cultum prædicem? Qui priuſquam perfectioribus eſſet initiatus myſteriis in naufragio conſtitutus, cùm ea, qua veheretur, navis ſcopuloſo illiſa vado, & urgentibus hinc atque inde fluctibus ſolveretur, non mortem metuens, ſed ne vacuus myſterii exiret è vita, quos initiatos eſſe cognoverat, ab his divinum illud fidelium ſacramentum popoſcit, non ut curioſos oculos inferret arcanis; ſed ut fidei ſuæ conſequeretur auxilium. Etenim ligari fecit in orario, & orarium involvit collo, atque ita ſe dejecit in mare, non requirens de navis compage reſoluta tabulam, cui ſupernatans juvaretur, quoniam fidei ſolius arma quæſierat. Itaque his ſe tectum, atque munitum ſatis credens, alia auxilia non deſideravit*: ſimile quid refert S. Hieronymus ep. ad Ruſticum de S. Exuperio Epiſcopo Tolozano: *Nihil*, inquit, *illo ditius, qui corpus Domini caniſtro viminco, ſanguinem portat in vitro.*

Porrò hanc conſuetudinem abrogavit, ac proſcripſit Concilium Toletanum primum anno Chriſti 400. ubi can. 14. ita decernitur: *Si quis autem acceptam è Sacerdote Euchariſtiam non ſumpſerit, ſicut ſacrilegus procellatur.* Quibus verbis prohibetur ſub anathemate, ne quis deinceps acceptam Euchariſtiam conſervaret, & eam ſecum deferret. Idem vetitum fuit in Concilio Rothomagenſi laudato ab Ivone Carnotenſi can. 2. Nihilominus his Eccleſiaſticis interminationibus non obſtantibus, nonnulli fideles diverſis agitati motibus acceptam Euchariſtiam, diutino adhuc tempore ſervaverunt. Narrat enim *Krantzius* lib. 6. hiſt. Vvandalorum c. 24. quòd circa annum 1183. quidam Paſtor Vvandalus acceptum in die Paſchatis ſacrum non deglutivit, ſed repoſuit in ſummitate ſui pedi paſtoralis, ut eſſet in propugnaculum ſui gregis, quo facto noctibus ſingulis etim ingentes ignis faces ſuper dictum illud pedum paſtorale apparerent, hoc prodigio concitatus loci Epiſcopus unà cum commiſſa ſibi plebe Paſtorem accerſit, requirunt utrùm ſciat illius prodigii cauſam. Rem ille ex ordine pandit, quibus auditis Epiſcopus unà cum loci plebano Rectore, & univerſa Clero, ac ingenti populi multitudine pedum illud paſtorale ſumma cum reverentia ad Monaſterium Orbacenſe deferunt, ubi plurima miracula patrata fuere.

Secundò, Mos erat antiquitus ſervandi Euchariſtiam pro communicandis fidelibus vita functis, qui ſacrum Viaticum ante mortem recipere non potuerant, ut refert S. Gregorius Magnus lib. 2. Dialogorum c. 24. ubi narrat, quòd cùm S. Benedictus audiviſſet juvenem ex ſuis Monachis mortuum, ac tumulatum, ſemel & iterum è ſepulchro à terra rejectum, mandavit ſuper demortui pectus recondi ſacram Euchariſtiam, & cum ea ſepeliri: quo facto quievit in ſepulchro tumulatum cadaver, nec ut priùs, à terra fuit rejectum.

Hæc autem cæremonia maximè ſervabatur erga Epiſcopos, refert enim S. Amphilochius Epiſcopus Iconiæ (ſi reverà ipſe ſit Auctor vitæ S. Baſilii, ut putat Sixtus Senenſis lib. 4. Bibliothecæ ſacræ) quòd cùm S. Baſilius certa quadam die ſacra myſteria celebraſſet, panem Euchariſticum tres in partes diſtribuit, quarum unam ſervari voluit, ut cum ea poſt mortem ſepeliretur. Idem contigiſſe in funere S. Gutberti Epiſcopi Lindiſpharnenſis, qui mortuus eſt anno 587. narrat Fortunatus Epiſcopus Trevirenſis lib. 4. de Officiis Eccleſiaſticis cap. 41. Quam utique conſuetudinem colligit diù in Eccleſia viguiſſe doctiſſimus Albaſpina Epiſcopus Aurelianenſis lib. 1. Obſervationum, Obſervatione 9. & 10. quandoquidem hujuſmodi prohibita fuerit in Concilio Carthaginenſi tertio, ubi decernitur: *Placuit, ut corporibus defunctorum Euchariſtia non detur: Dictum eſt enim à Domino, Accipite, & edite, cadavera autem nec accipere poſſunt, nec edere, cavendum eſt etiam ne mortuos baptizari poſſe, fratrum infirmitas credat, quibus nec Eucharibia dari licitum eſt.* Idem definitum eſt in Concilio Antiſiodorenſi celebrato anno 590. can. 12. ubi legimus: Non licet mortuis nec Euchariſtiam,

nec

nec osculum tradi, nec velo, nec palliis corpora eorum involvi.

Quartò, servabantur etiam antiquitus, quæ supererant post fidelium communionem divini Sacramenti reliquæ, ut postmodum convocatis innocentibus puerulis baptizatis manducandæ, ac consumendæ traderentur. Unde Nicephorus infra laudandus asseruit, eos puerulos debuisse esse jejunos. Cujus utique praxis occasione, idem ibi refert Constantinopoli magnum accidisse miraculum temporibus Justiniani Imperatoris, & Patriarchæ Mennæ, nempè, quòd filius Judæi cujusdam arte vitriarii, unà cum aliis puerulis ad edendas divinæ Eucharistiæ reliquias fuisset advocatus, & eas sumpsisset: hoc ubi rescivit illius Pater, in odium facti, ipsum ligatis manibus, & pedibus in fornacem ardentem projecit, ubi cùm tribus diebus mediis in flammis stetisset incolumis, à propria matre inde ereptus, miraculum evulgavit. Idipsum refert etiam Evagrius lib. 4. Historiæ cap. 35. & Græcorum Turonensis lib. 1. de gloria Martyrum cap. 10.

Quintò, servari solebat in Altari propter fidelium devotionem, ut docet S. Chrysostomus homil. 24. in priorem ad Cor. *Si sanguinem cupis*, inquit *Christus*, *non idolorum aram brutorum cæde*, *sed meum altare vero sanguine cruentas*, *pro cæde brutorum seipsum jussit offerri*, *quando ipsum viderit*, *propositum Dei corpus*, *dic*: *Propter hoc corpus non sum ampliùs terra*, & *cinis*, *sed liber homo corpus clavis confixum*, & *flagellis cæsum non tulit mors*. *Hoc corpus etiam jacens in præsepio reveriti sunt Magi*: *tu verò non in præsepio vides*, *sed in Altari*: *non fœminam ipsum tenentem*, *sed Sacerdotem adstantem*.

In idem conspirat S. Cyrillus in epistola ad Celosyrium, de quibusdam, qui dicebant, quòd corpus Christi non remanebat sub hoc Sacramento, si in crastinum reservaretur, quia, inquiebant de Agno Paschali, qui erat figura hujus Sacramenti, non remanebat quidquam usque mane, ut præcipitur Exod. 12. De illis, inquam, qui id asserebant, sic ait; *Insaniunt quidam*, *dicentes*, *mysticam benedictionem cessare à sanctificatione*, *si quæ ejus reliquiæ remanserint in diem subsequentem*, *Non enim mutatur Sacramentum corporis Christi*, *sed virtus benedictionis*, & *vivificans gratia jugis est*. Hujus veritatis illustre profert exemplum S. Gregorius Nazianzenus infrà laudandus de sorore sua, quæ ante altare coram augustissimo Sacramento procumbens, sanitatem obtinuit.

Sextò servabatur in Altari ut deferretur ad ægrotos, sic enim statuitur in Concilio Nicæno can. 13. his verbis: *de his*, *qui ad exitum veniunt*, *etiam nunc lex antiqua*, *regularisque*, *servatur*, *itaut si quis egreditur de corpore*, *ultimo*, & *necessario viatico minimè privetur*. *Quòd si desperatus*, & *consecutus Communionem*, *oblationisque particeps factus*, *iterum convaluerit*, *sit inter eos*, *qui Communionem orationis tantummodò consequuntur*. *Generaliter autem omni cuilibet in exitu posito*, & *poscenti sibi communionis gratiam tribui*, *Episcopus probabiliter ex oblatione debebit*. Ex quibus colligit Gropperus lib. de asservatione corporis, & sanguinis Christi art. 2. cap. 16. Eucharistiam à reddita Ecclesiæ pace in templis servari solitam, ut deferri posset ad ægrotos. Si enim nullum esset reservatum viaticum, multi haud dubiè, vel nocturnis, vel aliis, quibus fas non est consecrare viaticum, horis, subitò exitialibus correpti morbis, atque supremo illo necessariò è corpore emigrassent: cùm tamen Concilium velit cura, & diligentia, atque probatione Episcopi agendum esse, ut ne quis Viatico defraudetur.

Hinc decernitur in Concilio Turonensi secundo, ut corpus Domini componatur in Altari sub Crucis titulo, qui nempè reponi solet in Altaris meditullio, & Felix Episcopus Bituricensis, qui ipsi Concilio interfuit, curavit elaborari vas aureum insigne instar turris ad asservandam Eucharistiam, ut refert Venantius Fortunatus in Epigrammatibus: Unde clerici, & Monachi Antiocheni conqueruntur in Conc. Constantinop. sub Menna art. 5. de suo Patriarcha Severo, quòd fregerit, & vendiderit columbas aureas, in quibus Eucharistia servabatur: Eamdem querimoniam instaurat Antonius Monachus in Concilio Nicæno secundo actione 7.

Idipsum confirmat S. Clemens, vel quisquis est Auctor constitutionum Apostolicarum lib. 8. c. 13. ubi loquens de Eucharistiæ reliquiis remanentibus post communionem fidelium, ait: *Sumant Diaconi reliquias* & *in tabernaculum inferant*. Nam, inquit, epist. 2. *Reliquias fragmentorum corporis Domini custodire debent*, *ne qua putredo in sacrario inveniatur*, *ne cùm id negligenter agitur*, *corpo-*

corpori Domini gravis injuria inferatur. Porrò per ſacrarium, & tabernaculum intelligit locum in quo propter varios uſus, & nominatim propter Communionem infirmorum, ſacræ hoſtiæ reconduntur, & aſſervantur, ſicut jam olim aſſervari ſolebant. Inde uſus argentearum, vel aurearum columbarum, ideſt, vaſorum, vel pixidum, quæ ſub illa figura, in ſymbolum Spiritus S. formabantur, ad ſacram ibi Euchariſtiam aſſervandam. Hinc etiam in primitiva Eccleſia uſus turrium argentearum, in quibus corpus Chriſti aſſervari ſolebat, ut colligitur ex Gregorio Turonenſi lib. de Gloria Martyrum c.26. ubi ſic ait: *Accepta turre, in qua miniſterium (ſeu myſterium) Dominici corporis habebatur, ferre hanc ad oſtium cœpit Diaconus, ac templum ingreſſus eſt, ut eam Altari ſuperponeret*. Inde paſtophorii quoque nomen quod juxta Græcum παστοφόριον ſponſi thalamum ſignificat, & proptereа illi arculæ vel pixidi olim inditum, in qua includebatur corpus Chriſti aſſervandum. Hinc denique *ciborii* nomen, quo paſſim à Latinis eadem pixis, vel arcula appellari ſolet, eo quòd verum animæ cibum contineat, ſcilicet Chriſtum, qui Joan.6. ait: *Caro mea verè eſt cibus*. Ex quibus omnibus apertè conſtat, ſemper in Eccleſia Dei creditum eſſe, quòd non ſimul cum uſu deſinat eſſe corpus Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ, ſed quòd permaneпter in eo conſervetur.

Dices primò: Veterum Patrum ſententia fuit nil ex Euchariſtia eſſe ſervandum, ut conſtat 1. capite *Tribus* de conſecr. diſt. 2. quod petitur ex S. Clementis epiſt. 2. *Tanta in Altario holocauſta offerantur, quanta populo ſufficere debeant: quòd ſi remanſerint in craſtinum non reſerventur, ſed Clericorum diligentia conſumantur*: igitur Euchariſtia non eſt aſſervanda.

Nego conſequentiam: Ita quippe conſtituit S. Clemens Eccleſiæ naſcentis tempore, quia communio ſacra tam frequens erat, ut Sacramentum ægris aſſervare neceſſe non eſſet: id autem noluit obſervandum ſecuturis ætatibus, in quibus Euchariſtiæ uſus non erat futurus adeo frequens.

Adde quòd, Euchariſtiæ reliquiarum comeſtio præcipiatur Clericis, quoad minores particulas fragmentorum corporis Domini, ſed exceptis partibus illis, quæ ſervarentur in uſus infirmorum. Hinc ibidem antea ſcribitur: *Tribus gradibus commiſſa ſunt Sacramenta divinorum ſecretorum, Presbytero, Diacono, & Miniſtro, qui cum timore, & tremore Clericorum reliquias fragmentorum corporis Domini cuſtodire debent, ne quæ putredo in Sacrario inveniatur, ne cùm negligenter agitur, portioni corporis Domini gravis inferatur injuria*, ut ſuprà dictum eſt.

Objicies ſecundò Origenem in 7. Levitici hom. 5. ſcribentem: *Dominus panem, quem Diſcipulis dabat, & dicebat iis, Accipite, & manducate, non diſtulit, nec ſervari juſſit in craſtinum*: ergo contra Domini præceptum militant qui ſervant Euchariſtiam.

Nego conſequentiam: Multa quippe Dominus per Apoſtolos, & Eccleſiam ordinavit, quæ per ſe non juſſit; Unde nec Origenes ibi probare vult Euchariſtiam aſſervari non poſſe, ſed placere Deo ſacrificium laudis recens novum, ſpirituale; non autem vetus, ut erat apud Judæos, & Gentiles, id autem oſtendit exemplo Domini, qui Euchariſtiam à ſe conſecratam continuò manducari juſſit; Addit etiam quòd panem portari vetat in via, *ut ſemper*, inquit, *recentes quos intra ſe gerit Verbi Dei panes proferat*. Unde conſtat Origenem tropologicè omnino loqui.

Dices tertiò: S. Ambroſius in 1. Cor. 11. indignum, *inquit*, dicit Apoſtolus, eum „ eſſe Domino, qui aliter myſterium celebrat, quàm ab eo ſit traditum: ergo nihil „ in eo poteſt agi, niſi quod agit Chriſtus „ nihil etiam omitti poteſt eorum, quæ „ Chriſtus egit. „

Nego conſequentiam: Nam dato quòd hujuſmodi commentaria ſint reverà S. Ambroſii, particula hæc (*aliter*) opponitur devotioni, & reverentiæ huic Sacramento debitę, non cęremoniis accidentalibus inſtitutionis hujus Sacramenti; conqueritur enim ibi S. Paulus de Corinthiis, qui multa Chriſtianis indigna, ſuis in Agapis admittentes, accedebant ad Euchariſtiam. Inde ſubjicit Commentator: *Non enim poteſt devotius eſſe, qui præſumit aliter, quàm datum eſt ab Auctore*; ideoque præmonet, ut ſecundùm ordinem traditum, id eſt, ſublatis diſſenſionibus, & ebrietatibus, quas arguit Apoſtolus ibi: *Devota mens ſit accedentis ad Euchariſtiam Domini*. Et explicans quod ait Apoſtolus: *Probet autem ſeipſum homo*, ſubjicit: *Devoto animo, & cum timore accedendum ad Communionem docet* (Apoſtolus) *ut ſciat mens reverentiam ſe debere ei, ad cujus corpus ſumendum accedit*.

Dices quartò: Hesichius lib. 2. in Levit. c. 8. ait: Quod reliquum est de carnibus, & pa-„ nibus, in igne incendi præcepit, quod „ nunc videmus etiam sensibiliter in Ec-„ clesia fieri, ignique tradi quæcumque „ remanere contigerit inconsumpta, non „ omnino ea, quæ una die, vel duabus, aut „ multis servata sunt, ut enim apparet, non „ hoc Legislator præcepit, sed quod re-„ liquum est incendi jubet: ergo vetitum „ erat Hesichii tempore reliquias Eucha-„ ristiæ servare.

Distinguo consequens: Reliquias, quæ præ nimia vetustate, vel asservatione putredinem, aut aliquid simile contrahunt, ex quo manducanti nauseam, aut horrorem afferre possent, concedo, ne fiat enim injuria Sacramento, tradebantur illæ species igni, velut elemento omnium purissimo consumendę, sicuti Missale Romanum c. 10. Rubricarum de defectibus circa Missam, jubet, ut vomitus ejus, qui sumpserit Eucharistiam, comburatur, si species in eo consumptæ non appareant; Reliquias, quæ fuerint immunes ab ejusmodi periculis, & integræ, nego: nam ex Hesichio, tradi ea igni oportet, ut ea consumat, quæ sunt inedibilia, idest, non manducabilia.

Dices quintò: Ex *Evagrio* 4. histor. cap. 35. vetusta consuetudo Constantinopoli fuit, ut, si quando multæ admodum particulæ puri, & immaculati corporis Christi Dei nostri superessent, pueri impuberes, qui scholas frequentarent, accerserentur, easque manducarent: Nicephorus 17. hist. c. 25. scribit, pueros, quibus Eucharistiæ reliquiæ dabantur, incorruptos esse debuisse, & jejunos, ex iis qui ludum litterarium frequentarent, & se quondam ex eorum numero fuisse, quia vehementer à prima ætate studebat in sacris Ædibus versari. Et ex Matisconensis Concil. 2. can. 6. Quæcumque reliquiæ sacrificiorum post peractam Missam in Sacrario supersederunt 4. vel 6. feria apud illos, utrum interest, ad Ecclesiam adducantur, & indicto eis jejunio easdem reliquias vino conspersas, percipiant: ergo partes Eucharistiæ non asservabantur in Ecclesia.

Distinguo consequens: Partes minores, quæ non ita facilè poterant asservari; vel etiam majores, quę non erant necessariæ ad ægrotantium communionem, concedo: majores quæ necessariæ fuerunt in Viaticum, & Communionem infirmorum, nego, nam ubi consecratio Dominici corporis, & sanguinis adeo frequens non erat ob persecutiones infidelium, asservabantur Eucharistiæ formulæ in usum infirmorum, & absentium.

Dices sextò: Humbertus Cardinalis lib. contra Nicetam, qui est in appendice tomi 12. Baronii, dicit: *Dominus non benedixit sanctum panem, & servavit frangendum in crastinum, nec fregit tantum, & reposuit, sed fractum statim distribuit*; igitur censet, panem Eucharisticum asservari non debere, sed statim præsentibus, ac debitè paratis astantibus ministrari.

Distinguo consequens: Censet non debere conservari panem Eucharisticum jam consecratum, ut iterum inserviat in oblationem, & sacrificium pro diebus sequentibus: quemadmodum facere solebant nonnulli Græci, concedo, censet non debere servari in usum, & communiorem infirmorum, aut absentium, vel etiam ut fidelibus exhibeatur in venerationem, nego: Humbertus enim ibi arguit Græcos, quòd tempore Quadragesimæ, duobus solùm diebus, Sabbato scilicet ac Dominica, necnon & Annuntiationis die consecrarent, ac Eucharistiam offerrent. Aliis verò quinque diebus hebdomadæ præsanctificatis uterentur, & ita fieret apud illos istis diebus sacrum præsanctificatorum, idest, oblatio sacrificii jam anteà peracti, ut decernitur in Concil. Trullano can. 52. cujus utique Can. hæc ratio erat quia dies jejunii dies luctus, & expiationis est: offerre verò sacrificium Deo, festum est agere, cùm ipsa Communione corporis, & sanguinis Dominici jejunia solvi putabant vulgò Græci, quod apertum est ex Humberti verbis, ait enim: Hodie, sive tertia, sive quacumque fiat à vobis, Missa non fit, nisi perfecta „ nec reservatur ex oblatione pars aliqua, „ ut per dies quinque agatur inde Missa im-„ perfecta: quia nec Apostoli leguntur quid-„ quam ex illo primo corporis, & sanguinis „ Christi mysterio sub ipsa cęna distribu-„ to reservasse: nec actus eorum indicant „ eos aliquando tale quid egisse, aut præ-„ cepisse, quin imò S. Lucas ita narrat „ Actor. 1. Erant fideles perseverantes in do-„ ctrina Apostolorum, & communicatio-„ ne portionis panis, quæ communicatio „ qualiter, & quibus diebus fieret, post „ pauca demonstrat, dicens: Quotidie „ perseverantes unanimiter in templo, „ & frangentes circa domos panem, „ su-

„ ſumebant. Ex ſe verax Evangeliſta teſtatur ſub Apoſtolis Fideles quotidie oraſſe, & panem fregiſſe: Et vos qui eſtis? qui dicitis duobus tantùm diebus Miſſam perfectam fieri debere, reliquis quinque imperfectam? nempè ſi in panis fractione, & communicatione, nonniſi perfectam actionem Miſſæ debemus accipere, quemadmodum & ipſum Dominum legimus non imperfectam, ſed perfectam commemorationem ſuis Diſcipulis tradidiſſe in pane à ſe benedicto, & mox ab eo diſtributo.

Dices ſeptimò: Eccleſia non alio fine volebat ſervari Euchariſtiam, niſi ut miniſtraretur ægrotis, & eis inſerviret in Viaticum. Unde Morinus lib.8. de pœnit. c.14. n.2. ait: „ Conſuetudo hodierna, corpus Chriſti propter fidelium Communionem reſervandi recens eſt, à Monachis Mendicantibus primùm introducta, deinde ab aliis pleriſque uſurpata, quæ nondum tamen Romani Ritus Rubricas expungere potuit.

Nego antecedens: Contrarium enim apparet ex dictis; Euchariſtiam enim ſervabant primitus fideles, tum ut ea reficerentur, tum ut à periculis ejus beneficio liberarentur; & ad eam, tanquam ad propugnaculum, & ſubſidium recurſum haberent. Cujus utique illuſtre exemplum profert S. Gregorius Nazianzenus Orat. 11. quæ funebris laus eſt Gorgoniæ ſororis ſuæ: *Ea cùm ægrotaret, deſperatis omnibus aliis auxiliis, intempeſta nocte fugit ad omnium Medicum, ad ejus altare cum fide procumbit, eumque, qui ſuper ipſo honoratur* (Chriſtum interpretatur Helias Cretenſis) *imitata mulieris, qui diuturnum ſanguinis fluxum patiebatur, audaciam, & peccatricis amorem invocans magno clamore, multiſque lacrymis, & variis eum nominibus appellans, & ejus omnia prodigia commemorans, ait, ſe non dimiſſuram priuſquam ſanitatem obtinuiſſet, & ſi quid uſpiam antityporum pretioſi corporis, & ſanguinis manus recondiderat, veluti theſaurum aliquem lacrymis admiſcens, & eo veluti pharmaco totum corpus perungens, ſtatim liberatam ſe morbo ſenſit*.

Conſtat igitur jampridem conſuetudinem fuiſſe in Eccleſia ſervandi Euchariſtiam, ut eſſet motivum, & objectum devotionis fidelium, necnon ut fidelibus in cœleſtem alimoniam miniſtraretur; cùm enim divinum hoc ſacramentum maximè fuerit inſtitutum, ut deſerviret ſpirituali animarum nutritioni, haud dubium eſt, quin potiſſimùm ob hunc finem jugiter aſſervata fuerit in templis, ac ſubinde apertè liquet Morinum turpiter hallucinari, cùm audacter, & temerariè pronuntiat corpus Chriſti reſervandi conſuetudinem propter communionem fidelium, à Monachis eſſe introductam.

Dices ultimò: Nuſquam Chriſtus aſſervationem Euchariſtiæ præcepit: ergo non eſt aſſervanda.

Diſtinguo antecedens: Non præcepit explicitè, concedo, implicitè, nego: Dedit enim Euchariſtiam ut cibum, qui permanens eſt, & dicitur eſſe paratus omnibus Chriſtianis, ideoque debet aſſervari. *Secundò*, nego conſequentiam, Eccleſia quippe jubere poteſt ea, quæ ſpectant ad Sacramentorum, & myſteriorum reverentiam, & ad fidelium utilitatem, cùm ei credita ſit diſpenſatio myſteriorum Dei, ex Trid. ſeſſ.21. c.2. Tum Apoſtolis ſpeciatim de iis, quæ ſpectant ad Euchariſtiæ diſpenſationem, & curam, & venerationem, 1. Cor. 11. ſcribit Paul. *Cætera, cùm venero, diſponam*. Hinc enim ſequitur non tantùm a Chriſto, ſed etiam ab Apoſtolis, & ab Eccleſia ritus Euchariſtiæ præcipi poſſe, ut evidentiùs conſtabit ex dicendis.

QUÆSTIO SECUNDA.

In quo præcisè, ac formaliter conſiſtat ratio eſſentialis hujus ſacramenti.

NOtandum primò: in Sacramentis legis Evangelicæ tria potiſſimùm ſolere diſtingui: *Primò* quidem id quod eſt Sacramentum tantùm, ſeu ſignum ſenſibile, & efficax gratiæ, ac ſubinde quod ſignificat, non autem ſignificat, ut lotio corporea per aquam in Baptiſmo ſub præſcripta verborum forma, quæ ſignificat interiorem animæ ablutionem à peccatis. *Secundò*, res Sacramenti, ſeu id quod ſignificatur, & declaratur per ſignum ſenſibile, eſtque effectus, aut fructus ſacramenti, nempè gratia ſanctificans ſub aliquo ſpeciali charactere, ſic in Baptiſmo res Sacramenti, ſeu ſignificata eſt gratia regenerans, ſive emundans ab omni ſorde peccati tàm originalis, quàm actualis. *Tertiò*, id quod eſt Sacramentum, & res Sacramenti ſimul, ideſt ſignum, & res ſignificata, ſeu quod ſignificat, & quod ſignifi-

catur; sic in Baptismo character spiritualis animæ impressus, dici potest aliquo sensu res significata per ablutionem aquæ cum expressa invocatione sanctissimæ Trinitatis & etiam signum spirituale, quia ipse significat gratiam sanctificantem, qua regeneramur in filios Dei per Christum. Citra controversiam est, quòd in Eucharistia res Sacramenti sit gratia nutriens, seu per modum alimoniæ spiritualis animam reficiens: Sacramentum autem, & res Sacramenti simul, sit corpus, & sanguis Christi, quod equidem significat gratiam nutrientem, seu reficientem, & significatur per speciem panis, & vini. Dubium autem est, quid sit Sacramentum tantùm formaliter, & propriè sumptum.

Notandum secundò, quatuor potissimùm in Eucharistia posse considerari: *primò* quidem consecrationem panis, & vini: *secundò* species panis, & vini consecrati: *tertiò*, corpus, & sanguinem Christi sub consecratis speciebus realiter delitescentis. *quartò* tandem usum, & sumptionem hujus Sacramenti, putà manducationem, & bibitionem corporis, & sanguinis Christi. Quæritur autem in quonam eorum constituenda sit ratio formalis Sacramenti, circa cujus resolutionem quadruplex est capitalis Theologorum sententia: *prima* contendit, Sacramentum Eucharistiæ consistere formaliter in consecratione, seu actione illa mirabili, qua convertitur panis in corpus Christi, & vinum in ejus sanguinem, quæ utique actio idcirco dicitur consecratio, quia per illam species consecrantur, hoc est, sacræ, ac venerandę fiunt, continentque rem sacratissimam, nempè corpus, & sanguinem Christi, quæ utique sententia tribuitur Gabrieli, Marsilio, & Cajetano q. 36. art. 6. in quam etiam propendet Lugo disp. 1. sect. 6. ubi probabiliter tuetur, actionem transubstantiativam, qua ponitur Christus sub speciebus, non esse omninò à ratione intrinseca Sacramenti Eucharistiæ excludendam. *Secunda sententia* ait, Sacramentum Eucharistiæ consistere formaliter in aggregato, seu composito ex speciebus, & verbis consecrationis, tanquam pro fundamento proximo, & integro relationis significationis sacramentalis, cujus terminus est corpus, & sanguis Christi per species, & verba consecrationis connotatus in recto. Ita plurimi Recentiores cum Valentia, & Suarez. *Tertia* censet, Sacramentum Eucharistiæ essentialiter constare ex speciebus simul, & ex corpore, & sanguine Christi, itaut utrumque ad essentiam, & substantiam hujus Sacramenti pertineat. *Quarta* tandem sententia contendit hoc Sacramentum essentialiter consistere in speciebus consecrationis significantibus corpus, & sanginem Christi realiter, ac substantialiter sub illis contineri. Ita sentiunt Alensis q. 10. memb. 3. art. 3. S. Bonaventura dist. 9. part. 2. art. 1. q. 2. necnon & Subtilis Doctor dist. 8. quæst. 1. Cui subscribunt omnes fidelissimi ejus Discipuli, uno, aut altero excepto; putà Centino, qui disp. de Eucharistia n. 15. cum quibusdam Thomistis arbitratur, hoc Sacramentum essentialiter consistere in aggregato ex speciebus, & corpore, ac sanguine Christi.

Notandum tertiò, Consecrationem distingui duplicem: unam quidem interiorem, & exteriorem alteram. Exterior, & sensibilis est usus, & prolatio verborum sacramentatalium facta per Sacerdotem ex debita intentione supra materiam idoneam, interior verò, & insensibilis est miranda illa conversio substantiarum panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi. Porrò certum est, hanc internam consecrationem non habere rationem formalem Sacramenti, seu signi sacramentalis: nam omne Sacramentum sensibile est, interna autem consecratio non est sensibilis, ac subinde solùm super est difficultas de consecratione exteriori, utrùm videlicet concurrat ad rationem formalem hujus Sacramenti constituendam per modum formæ informantis, & constituentis ipsum Sacramentum, aut per modum causæ intrinsecæ illud efficientis.

CONCLUSIO PRIMA.

Consecratio exterior non est pars intrinsecè constituens formaliter Sacramentum Eucharistiæ. Hæc est Doctoris loco suprà laudato *n.* 9. ubi *ait*: Illud Sacramentum non habet aliqua verba pro forma, quia tunc „ non esset Sacramentum permanens cum „ verba non possint esse, nisi in successione: tamen ipsa consecratio Sacramenti consistit in *fieri*, & ideo requirit „ aliquam formam verborum. Sed illa non „ est forma Sacramenti, sed consecrationis Sacramenti, & pro tanto illa possunt dici verba Sacramentalia, quia ad „ Sacramentum pertinentia, tanquam forma consecrationis ejus, quæ conse- „

cratio

„ oratio est inceptio sacramentalis, sed non „ dicuntur sic sacramentalia, sicut verba „ Baptismi, illa enim sunt sacramentalia „ quia forma Sacramenti.

Quibus verbis Doctor apertè probat, verba consecrationis non esse Sacramentum Eucharistiæ, nec aliquid ad illud specialiter spectans, quia, *inquit*, Sacramentum Eucharistiæ est res permanens, ut patet ex præcedenti conclusione; unde non consistit in usu ut cætera Sacramenta, sed consecratio non est quid permanens, verba enim consecratoria effluunt facta prolatione, ac proinde non possunt essentialiter spectare ad constitutionem hujus Sacramenti.

Deinde, Sacramentum hoc est essentialiter animæ cibus, & alimonia spiritualis: sed actio per quam cibus conficitur, non est cibus ipse, sed tantùm via, & tendentia ad cibum: igitur consecratio, quæ est actio, per quam conficitur Eucharistia, non potest esse illius pars essentialis.

Denique, actio causæ efficientis, non est ipsa res, cujus est efficiens causa, vel efficientia, neque confectio Sacramenti, seu causa Sacramentum operans, & efficiens est ipsum Sacramentum, sed consecratio est confectio, vel actio effectiva Eucharistiæ Sacramenti: consecratio enim est Christi sermo operatorius, quo fit & conficitur hoc Sacramentum, ut præclarè docet Ambros. lib.4.de Sacram. c.2.& refertur dist. 2. de consecrat. c. *panis est*, ubi *ait*. Quomodo „ potest, qui panis est, corpus esse Christi? Consecratione. Consecratio autem „ quibus verbis est, & cujus sermonibus? „ Domini Jesu. Nam per reliqua omnia, „ quæ dicunt, laus Deo defertur, oratione „ petitur pro populo, pro Regibus, pro „ cæteris. Ubi venitur ut conficiatur venerabile Sacramentum, jam non suis sermonibus Sacerdos, sed utitur sermonibus Christi. Ergo Christi sermo hoc conficit Sacramentum. Quis sermo Christi? „ nempe is, quo facta sunt omnia: jussit „ Dominus, & factum est cœlum: jussit „ Dominus, & facta est terra: jussit Dominus, & facta sunt maria: jussit Dominus, & omnis creatura generata est. „ Vides ergo, quàm operatorius sit sermo Christi. Si ergo tanta vis est in sermone Domini Jesu, ut inciperent esse „ quæ non erant, quantò magis operatorius est, ut sint, quæ erant, & in aliud commutentur? Et sic, quod erat panis „ ante consecrationem, jam corpus Christi est post consecrationem, quia sermo Christi creaturam mutat, & sic ex pane fit corpus Christi, & vinum cum aqua in calice mixtum fit sanguis consecratione verbi cœlestis.

Confirmatur: Quia in Eucharistia id propriè habet rationem Sacramenti, quod practicè significat gratiam cibantem, & immediata sui ipsius applicatione ad subjectum debitè dispositum in eo gratiam illam producit: Sacramentum enim novæ legis est signum efficax gratiæ sanctificantis in eo cui applicatur, sed consecratio non applicatur immediatè ei, qui suscipit Eucharistiam, sed tantùm materiæ consecrandæ, quam transsubstantiat in Christi corpus, & sanguinem, nec in suscipiente gratiam nutrientem efficit: hæc enim producitur, quando de facto sumitur Eucharistiæ Sacramentum, quam utique sumptionem præcedit ipsa consecratio, nec cum ea subsistit.

Nec valet reponere, eam subsistere moraliter in speciebus consecratis, tanquam in effectu, sicut consensus matrimonialis, quamvis physicè transierit, tamen remanet in effectu. Hæc, inquam, responsio nulla omninò est, moralis enim existentia non est physica, & Sacramentalis, seu signi sensibilis, quæ utique necessaria est ad existentiam propriè dicti Sacramenti, alioqui forma Baptismi collati, & absolutio præterita sacramentalis, tamdiu dici possent existere, quamdiu perseverat eorum effectus, scilicet gratia, & character, quod utique falsum est, alioqui æquè dici potest Baptismi Sacramentum adhuc formaliter perseverare in nobis, ac perseverat Eucharistiæ Sacramentum in altari facta consecratione: igitur talis existentia moralis formæ consecrationis, non sufficit ut dicatur perseverare sub ratione Sacramenti sensibilis, & permanentis.

Dices primò: Si consecratio non possit esse de essentia Sacramenti Eucharistiæ, maximè quia repugnat rem aliquam esse simul causam formalem, & efficientem ejusdem compositi: sed ita non est; licèt enim Sacerdos sua benedictione conficiat aquam lustralem, seu benedictam, ipsa benedictio est simul causa efficiens, & formalis, quia simul aquam benedictam efficit, & constituit. Similiter licèt anima sit causa efficiens illius partis substantiæ, quæ aggeneratur

ratur per nutritionem, nihilominus est ejus forma, quia ipsam informat, sicut & totum compositum: igitur à simili, verba consecrationis simul efficienter concurrunt ad constituendum corpus Christi sub speciebus, & sunt causa formalis illius compositi, quod ex speciebus, & eisdem verbis resultat.

Nego minorem: Repugnat enim, aliquid esse simul causam formalem, & efficientem ejusdem compositi, quia tunc idem esset causa sui ipsius, in tantum enim aliqua dicitur causa efficiens alicujus compositi substantialis, in quantum formam producit in materia; unde si eadem esse posset causa formalis, & efficiens respectu ejusdem compositi, idem esset causa efficiens sui-ipsius.

Neque exempla adducta contrarium evincunt: Non quidem primum, quia benedictio passiva in acqua, est aliquid morale, non verò quid physicum, & benedictionem illam passivam concipimus in aqua, ut distinctam à benedictione activa Sacerdotis. Similiter pars, quæ de novo aggeneratur per nutritionem, non habet pro forma solam animam rationalem, sed novam formam mixti, quam in viventibus præter animam admittimus: cùm autem anima rationalis sit indivisibilis, hac nova parte corporis producta, ad eam informandam anima se se indivisibiliter protendit.

Dices secundò: Sacramenta novæ legis efficiunt, quod significant, sed sola consecratio in Eucharistia efficit præsentiam corporis Christi: igitur illa præcisè habet rationem Sacramenti.

Respondeo primò, minorem esse veram de Sacramentis, quæ consistunt in usu, ut jam diximus, non verò de Eucharistia, quæ consistit in esse permanenti: *Secundò* dico, verba consecrationis concurrere quidem ad constitutionem Sacramenti in fieri, non vero in facto esse. Unde, inquit Doctor. num. 5.
„ usus verborum sacramentalium est quæ-
„ dam via ad Sacramentum, quia in ter-
„ mino prolationis verborum incipit esset
„ Sacramentum.

Dices tertiò: Ex Concilio Florent. Sacramenta novę legis *perficiuntur rebus ut materia, & verbis ut forma*: Unde postmodum loquens de Sacramento Eucharistiæ, dicit, illius materiam esse panem, & vinum, formam autem verba, quibus conficitur Sacramentum: igitur reverà verba consecrationis sunt de essentia sacramenti. *Confirmatur*; ideò enim in aliis Sacramenti verba sunt forma intrinseca, & pars essentialis, quia determinant materiam ad significandam gratiam: ergo sicut in aliis Sacramentis verba sunt forma intrinseca, & pars essentialis: ita & in Eucharistia. Major constat. Minor verò probatur. Species enim consecratæ non significant corpus Christi præsens, nec gratiam sanctificantem nisi ratione consecrationis, quę fit per verba determinata: igitur species illæ non habent vim significandi, nisi quatenus determinantur per verba ad significandam gratiam.

Nego antecedens: Et ad probationem desumptam ex auctoritate Concilii Florentini, dico illius sententiam debere per distributionem accommodam applicari, diversimodè diversis Sacramentis, itaut de illis, quæ consistunt in usu, dici possit ipsa constare ex rebus, & verbis intrinsecè, de Eucharistia verò quæ non consistit in usu, dumtaxat extrinsecè, quatenus videlicet verba consecratoria concurrunt ad illius confectionem, suntque forma consecrationis.

Quæ utique explicatio quadrat intentioni Concilii. Cùm enim jam dixisset, omnia novæ legis Sacramenta tribus perfici, materia, forma, & Ministro, posteà loquens de Sacramento Eucharistiæ, dicit materiam ejus esse panem, & vinum, formam autem verba quibus conficitur Sacramentum: sed panis, & vinum sunt materia, non Sacramenti Eucharistiæ, ut satis ex se constat, sed consecrationis: ejus ergo verba quoque erunt forma Sacramenti, quatenus sunt forma consecrationis. Ex qua doctrina facilè conciliari possent prædictæ sententiæ, ut inquit Hiquæus loco citato, dicendo, Eucharistiam dupliciter considerari posse, vel duplicem habere rationem, aliam in fieri, & sic constitui intrinsecè per formam verborum aliam in facto esse, & ut est Sacramentum, permanens, & sic forma ejus sunt species Sacramentales; & ad rationem superius allatam, qua probatum est, Consecrationem non esse signum sacramentale, quia non potest applicari ad causandam gratiam proximè, sicut applicantur species Sacramentales, dici potest, quòd proximè causat gratiam subsistentem, remotè verò gratiam sanctificantem eo modo, quo diximus disp. præced. Baptismum causare gratiam fictione recedente, quod sufficit ad efficaciam

ipsius

ipsius Sacramenti salvandam in eo casu, etiam in ordine ad effectum gratiæ, ut ibi dictum est.

Dices 4. Quod est signum rei sacræ nutrientis animam, est Eucharistiæ Sacramentum; Eucharistiæ quippe Sacramentum est Evangelicę legis ad spiritalem animæ nutritionem institutum: at consecratio sensibilis est signum rei sacræ nutrientis animam, putà corporis, & sanguinis Domini, ergo &c.

Distinguo majorem; Rei sacræ formaliter, idest, quæ sacra fit ut forma, nempè gratiæ formaliter animam sanctificantis, concedo: Rei sacræ causaliter, & effectivè, ut Christi corpus, & sanguis est res sacra, quia formam sanctitatis in anima suscipientis efficit, & gratiam alimentitiam in anima suscipientis operatur, nego: quia consecratio non applicatur immediatè homini suscipienti, sed materię transubstantiandę, idest, substantiæ panis, & vini mutandæ in corpus, & sanguine Christi.

CONCLUSIO SECUNDA.

Sacramentum Eucharistiæ non est formaliter quid compositum ex speciebus consecratis, & ex corpore, & sanguine Christi D. Ac subinde corpus, & sanguis Christi non sunt partes intrinsecæ, & essentiales hujus Sacramenti formaliter accepti. Probatur; In eo non est statuenda ratio formalis Eucharistię, quod ex se non habet rationem signi sensibilis; sed Christi D. corpus, & sanguis non habent rationem signi sensibilis: igitur nec possunt concurrere ad constituendam rationem formalem Sacramenti. Major constat; ratio enim signi sensibilis, est quid essentialiter pertinens ad Sacramentum novę legis, nec minùs Eucharistiæ, quàm aliis Sacramentis convenire debet, ut docet Trid. sess.3. c.8. *Commune*, inquit, *hoc quidem est sacratissimæ Eucharistiæ cum cæteris Sacramentis, symbolum esse rei sacræ, & invisibilis gratiæ formam visibilem: verum illud in ea excellens, & singulariter reperitur, quòd reliqua Sacramenta tunc primùm sanctificandi vim habent, cùm quis illis utitur: at in Eucharistia ipse sanctitatis Auctor ante usum est*. Minor etiam constat, siquidem corpus, & sanguis Christi non sunt signa sensibilia, & visibilia, ac subinde non habent rationem partialem Sacramenti formaliter accepti: igitur sacramentum Eucharistiæ non est quid formaliter constitutum ex corpore, & sanguine Christi.

Repones fortè, Corpus, & sanguinem Christi esse sensibilia per aliud, scilicet per species consecratas, quæ utique sensibilitas videtur sufficiens ad rationem formalem Sacramenti: nam Contritio, quæ est pars sacramenti pœnitentiæ, est tantùm sensibilis per aliud, nempè per Confessionem, aut signa externa doloris.

Verùm si tantùm Christi corpus, & sanguis sint sensibilia per accidens, consequens erit, quòd etiam dumtaxat per accidens, & extrinsecè, non autem intrinsecè spectabunt ad rationem Sacramenti, sicque non concurrent partialiter ad illam intrinsecè constituendam. Nec quidquam urget exemplum allatum de Contritione; Tum quia, ut diximus, actus pœnitentis non pertinent ad rationem formalem sacramenti Pœnitentiæ, sed sunt tantùm illius partes integrantes, aut materia circa quam tendit Absolutio Sacerdotis: Tum, quia sensibilitas signi Sacramentalis talis esse debet, ut proveniat ex aliquo signo ex natura rei significante.

Unde etiam gratis concesso quòd Contritio esset pars sacramenti Pęnitentiæ, nulla esset paritas inter eam, & corpus, & sanguinem Christi, quia actus interiores voluntatis possunt esse sensibiles, ratione alicujus signi exterioris ex natura rei illam significantis, dolor enim internus per signa externa significari solet ex natura rei: secus autem est de speciebus Eucharisticis, quia nihil habent post consecrationem, quod inducere possit sensibiliter in cognitionem præsentiæ corporis, & sanguinis Christi sub illis quippequantum ad sensibilitatem, eodem modo prorsus se habent post consecrationem ac ante, unde illorum sensibilitas non potest inducere in notitiam corporis, & sanguinis Christi ex natura rei, sed solùm ex fide, & institutione Christi: igitur illa corporis & sanguinis Christi sensibilitas per accidens non sufficit ad formalem rationem Sacramenti.

Confirmatur: corpus, & sanguis Christi sunt significatum in Eucharistia: igitur non habent rationem significantis, ac subinde Sacramenti. Consequentia patet, quia implicat idem simul esse signum, & signatum: signatum enim, est dumtaxat terminus relationis signi. *Adde quòd* in aliis Sacramentis signum non constituitur essentialiter à signato,

gnato, tanquam à tota sua essentia, vel ejus parte: Baptismus enim non constituitur per gratiam, quam significat, tanquam per partem sui, vel totam suam essentiam, & consequenter res significata non potest habere rationem formalem signi. Antecedens patet ex Concilio Tridentino suprà laudato, expressè enim distinguit symbolum, & formam visibilem à corpore, & sanguine Christi, quæ significat, Christus enim in Eucharistia non potest esse symbolum, aut forma visibilis sui ipsius, ac subinde nec habere potest rationem partialem Sacramenti.

Repones: Illud omne, quod à Christo institutum est ad significandam practicè gratiam, debet intrinsecè pertinere ad rationem Sacramenti: sed Christi corpus significat practicè gratiam, ac subinde licèt sit res significata per Sacramentum, nihilominus potest esse ejus pars intrinseca: quamvis enim implicet, ut idem respectu ejusdem sit simul signum, & signatum, attamen respectu diversorum utrumque potest fortiri: Unde corpus Christi respectu specierum habet rationem signati, quia species sunt signum corporis Christi, non speculativum duntaxat, hoc est repræsentans corpus Christi, sed practicum, idest, efficaciter, & practicè significans sub illis speciebus realiter corpus Christi contineri, respectu verò gratiæ sanctificantis nobis conferendæ in sacramenti sumptione, ipsum quoque corpus Christi habet rationem signi practici, & efficacis, ideoque hac ratione spectat intrinsecè cum speciebus ad rationem Sacramenti.

Verùm hæc solutio vim argumenti non tollit, quia Sacramentum est, quod à Christo instituitur pro signo practico gratiæ, quæ est primarium significatum Sacramenti Eucharistiæ; nam primaria consideratio hujus Sacramenti est esse permanens, ac proinde Tridentinum hanc differentiam ejus statuit ab aliis. c.3.cit. Unde in hac solutione fit transitus à gratia subsistente, cujus hoc Sacramentum est signum, ad gratiam accidentalem.

Dices primò: plurimi è SS.Patribus apertè asserunt, Sacramentum Eucharistiæ constare ex corpore, & sanguine Christi; ita enim S. Ignatius epistola ad Smyrnenses, ubi loquens de quibusdam hæreticis ait: *Eucharistias, & oblationes, non admittunt, quòd non confiteantur, Eucharistiam esse carnem Salvatoris Jesu Christi, quæ pro peccatis nostri passa est, quam Pater sua benignitate suscitavit &c.* Similiter Justinus in Apologia ad Antoninum Imperatorem: *Alimentum hoc appellatur Eucharistia, neque ut communem panem istam sumimus, sed quemadmodum per verbum Dei caro factus est Christus Jesus Salvator noster, & carnem, & sanguinem salutis nostræ causa habuit, ad eumdem modum etiam eam alimoniam. Incarnati illius Jesu carnem, & sanguinem esse hujus edocti &c.* Et S. Irenæus lib.4. c.34. ait: *Eucharistiam duabus rebus constare, nimirum terrena, & cœlesti.* Et S. Augustinus, vel potiùs sanctus Prosper in libro sententiarum, ut refertur de consecratione dist. 2. c. *Hoc est*, apertè docet Sacrificium Ecclesiæ duobus constare, scilicet visibili elementorum specie, & invisibili Domini nostri Jesu Christi carne, & sanguine: Modis omnibus, *inquit*, approbare contendimus „ sacrificium scilicet Ecclesiæ, duobus confici, duobus constare, visibili elementorum specie, & invisibili Domini nostri „ Jesu Christi carne, & sanguine, Sacramento, & re Sacramenti, idest, corpore Christi, sicut Christi persona constat, „ & conficitur Deo, & homine, cùm ipse „ Christus verus sit Deus, & verus homo: „ quia omnis res illarum rerum naturam, „ & veritatem in se continet, ex quibus „ conficitur. Conficitur autem sacrificium „ Ecclesiæ Sacramento, & re Sacramenti „ idest, corpore Christi. Est igitur sacramentum, & res Sacramenti, idest, corpus Christi. *Item*: Caro ejus est, quam „ forma panis opertam in Sacramento accipimus, & sanguis ejus, quem sub vini „ specie, & sapore potamus. Caro videlicet carnis, & sanguis Sacramentum est „ sanguinis: carne, & sanguine, utroque invisibili, intelligibili, spirituali significatur visibile Domini nostri Jesu „ Christi corpus, palpabile, plenum gratia omnium virtutum, & divina majestate. *Item*: Sicut ergo cœlestis panis, „ qui verè Christi caro est, suo modo „ vocatur corpus Christi, cùm reverà sit „ Sacramentum corporis Christi, illius videlicet, quod visibile, palpabile, mortale, in cruce est suspensum, vocaturque ipsa immolatio carnis, quæ Sacerdotis manibus fit, Christi passio, mors, „ crucifixio, non rei veritate, sed significante mysterium, sic Sacramentum „

fidei.

„ fidei, quod Baptismus intelligitur, fi-
„ des est.

Idem habet *Lanfrancus*, & *Algerus* lib. I. de Sacram. c. 4. Sacramentum, *inquit*, non solummodò pro alterutro, idest, pro signo, vel pro signato, sed etiam pro utroque invenitur: igitur reverà Christi D. corpus, & sanguis habent rationem Sacramenti, saltem partialiter.

Nego consequentiam: Dum enim sancti Patres, & Ecclesiæ Doctores dicunt, sacramentum Eucharistiæ duobus constare, scilicet ex visibili elementorum specie, & ex invisibili corpore, & sanguine Christi, hoc modo loquendi nihil aliud docere prætendunt, quàm quòd Christi D. corpus, & sanguis simul sint cum speciebus consecratis, nihil interim curantes, an utrumque sit de ratione formali Sacramenti, necne, de quibus ipsis non erat cum hæreticis controversia. Quantum verò ad Capitulum *Hoc est*, nil exeo contra nostram assertionem evincitur: Tum quia ibi agitur de Sacrificio, non verò de Sacramento Eucharistiæ. Tum quia sufficienter ibi Christi D. corpus distinguit à ratione Sacramenti, cùm ait: Sacramentum Eucharistiæ esse species consecratas, corpus verò Christi esse rem Sacramenti, quæ utique veritas evidentiùs patebit ex sequenti Conclusione.

CONCLUSIO TERTIA.

Sacramentum Eucharistiæ formaliter, & essentialiter consistit in solis speciebus consecratis, quatenus connotant corpus, & sanguinem Christi sub ipsis contineri. Ita subtilis Doctor n. 7. *Si autem omnino quæras*, inquit *quæ sit forma hujus Sacramenti: Dico, quòd ipsæ species visibiles sunt materia, idest, proximum fundamentum relationis significationis, & ipsa significatio est ibi formale, sicut in aliis Sacramentis*. Probatur primò auctoritate Ecclesiæ, quæ in officio diei in honorem hujus Sacramenti, in sequentia Missæ canit: *Fracto demum Sacramento, ne vacilles, sed memento, tantum esse sub fragmento, quantum toto tegitur*. Fractio autem est dumtaxat specierum, non autem rei sub speciebus contentę, ut colligitur ex sequentibus verbis: *Signi tantùm fit fractura, qua nec status, nec statura signati minuitur*.

Idem docet Innocentius III. ut refertur cap. *Cùm Martha de* celebratione Missarum ubi ait: *Distinguendum est subtiliter inter tria, quæ sunt in Sacramento discreta, videlicet formam visibilem, veritatem corporis, & virtutem spiritualem. Forma est panis, & vini, veritas carnis, & sanguinis, virtus unitatis, & charitatis. Primum est sacramentum, & non res. Secundum est sacramentum, & res. Tertium est res, & non sacramentum: sed primum est sacramentum geminæ rei: secundum est sacramentum unius, & alterius res existit. Tertium est res gemini sacramenti credimus igitur, quòd formam verborum, sicut in Canone reperitur, & à Christo Apostoli, & ab ipsis eorum acceperunt Successores*.

Idem docent Magister sent. dist. 8. & Hugo Victorinus lib. 2. de Sacram. part. 8. c. 7. Cùm unum sit sacramentum, *inquit*, tria „ ibi discreta proponuntur, species visibilis „ quæ visibiliter cernitur, veritas corpo- „ ris, & sanguinis, quæ sub visibilis spe- „ cie invisibiliter creditur, virtus gratiæ „ spiritualiter, quæ cum corpore, & sangui- „ ne invisibiliter, & spiritualiter percipi- „ tur. Quod enim videmus, species est pa- „ nis & vini, quod autem sub specie illa „ credimus, verum corpus Christi est, & ve- „ rus sanguis Jesu Christi, quod pependit in „ cruce, & qui fluxit de latere. Nec per „ panem, & vinum corpus, & sanguinem „ tantùm significari credimus: sed sub spe- „ cie panis, & vini verum corpus, & ve- „ rum sanguinem consecrari, & speciem „ quidem visibilem sacramentum esse veri „ corporis, & veri sanguinis: corpus autem, „ & sanguinem Sacramentum esse gratiæ „ spiritualis. Et quemadmodum species il- „ lic cernitur, cujus res, vel substantia ibi „ esse non creditur, sic res ibi veraciter, „ & substantialiter præsens creditur, cujus „ species non cernitur. Videtur enim species „ panis, & vinis, & substantia panis, & vi- „ ni non creditur: creditur autem substantia „ corporis, & sanguinis Christi, & tamen „ species non cernitur. Quod ergo videtur „ secundùm speciem, Sacramentum est, & „ imago illius, quod creditur secundùm „ corporis veritatem: & quod creditur „ secundùm corporis veritatem, Sacra- „ mentum est illius, quod percipitur se- „ cundùm gratiam spiritualem. Sacramen- „ tum ergo Altaris, & Eucharistia divina, „ in vero corpore, & sanguine Christi „ Domini nostri Jesu Christi, imago est, „ secundùm speciem panis, & vini, in „ qua

„ qua cernitur, & res est secundùm substantiæ veritatem, in qua creditur ille, „ atque percipitur: Et rursum quòd nunc „ visibiliter secundùm Sacramenti speciem, „ & corporaliter secundùm carnis, & sanguinis Christi veritatem Christum in altari „ sumimus, Sacramentum est, & imago, „ quòd ipsum eumdem invisibiliter, & spiritualiter secundum gratiæ infusionem, & „ Spiritus S. participationem in corde sumere debemus. Ergo divinissima Eucharistia, quæ in altari, & secundùm panis, & vini speciem, & secundùm corporis, & sanguinis Christi veritatem visibiliter, & corporaliter tractatur, Sacramentum est, & signum, & imago invisibilis, & spiritualis participationis Jesu, quæ intus in corde per fidem, & „ dilectionem percipitur. *Ita Hugo Victorinus*, quibus apertè significat, species consecratas habere rationem Sacramenti, seu signi Sacramentalis, corpus autem, & sanguinem Christi D. esse rem significatam in hoc Sacramento.

Eadem veritas confirmatur ex confessione fidei Berengarii, quæ habetur de consecratione dist.2. cap. *Ego Berengarius*, ubi coram „ 113. Episcopis in Synodo Romana collectis profitetur, Consentio S. Romanæ, „ & Apostolicæ Sedi, & ore, & corde „ profiteor Sacramentis Dominicæ mensæ, „ eamdem fidem me tenere, quam Dominus, & venerabilis Papa Nicolaus, & hæc „ S.Synodus auctoritate Evangelica, & „ Apostolica tenendam tradidit, mihique „ firmavit: scilicet, panem, & vinum, „ quæ in altari proponuntur, post consecrationem non solùm Sacramentum, sed „ etiam verum corpus, & sanguinem Domini nostri Jesu Christi esse, & sensualiter „ non solùm Sacramento; sed in veritate „ manibus Sacerdotum tractari, frangi, & „ fidelium dentibus atteri, jurans per sanctam, & homousion Trinitatem, & „ per hæc sacro sancta Christi Evangelia: „ Eos verò, qui contra hanc fidem venerint, cum dogmatibus, & sectatoribus „ suis æterno anathemate dignos esse pronuntio. Quòd si ego ipse aliquando „ contra hæc aliquid sentire, aut prædicare præsumpsero, subjaceam Canonum „ severitati: lecto, & perlecto, sponte „ subscripsi.

Dices primò: Ex Concilio Florentino, materia hujus Sacramenti est panis, & vinum: sed panis, & vinum non sunt materia specierum consecratarum; illæ namque non fiunt ex pane, & vino, neque panis & vinum in ipsas convertuntur: igitur species Eucharisticæ non sunt formaliter Sacramentum Eucharistiæ.

Distinguo minorem, Si illæ species spectentur secundùm se, concedo: si secundùm usum, & rationem sacramentalem, ut in se continent Christi D. corpus, nego: licèt enim panis, & vinum non fiunt materia specierum consecratarum, sunt tamen materia, ex qua illæ species habent, ut sint sacramentum, & in se contineant Christi D. corpus, habeantque rationem ad ipsum ut præsens substantialiter.

Dices secundò: Ex eodem Concilio Sacerdos in persona Christi D. loquens conficit Eucharistiæ Sacramentum per verba consecrationis: sed non conficit species panis, & vini: igitur ex mente Concilii, illæ non sunt sacramentum Eucharistiæ.

Distinguo minorem: non conficit eas simpliciter, & secundùm entitatem, seu prout sunt opus naturæ, non enim Sacerdos efficit colorem rubeum, vel alium, neque rotunditatem, neque quantitatem specierum, concedo: non eas efficit, quatenus sunt consecratæ, & ut sunt Sacramentum, ac opus gratiæ, nego: Sacerdos enim consecrando panem, & vinum, & per verba consecrationis efficiendo, utriusque transsubstantiationem, facit sacramentum, & species efficit consecratas.

Dices tertiò: ex Concilio Trid. sess. 13. c.5. Sacramentum Eucharistiæ secundùm se est adorandum vero cultu latriæ: *Nullus enim* inquit, *dubitandi locus relinquitur, quin omnes Christi fideles pro more in Catholica Ecclesia semper recepto, latriæ cultum, qui vero Deo debetur, huic sanctissimo Sacramento in veneratione exhibeant, neque enim ideò minùs est adorandum, quòd fuerit à Christo D. ut sumatur institutum, nam illum eumdem Deum præsentem in eo adesse credimus, quem Pater æternus introducens in orbem terrarum dicit*: Et adorent eum omnes Angeli Dei &c. Atqui species consecratæ non debent cultu latriæ adorari, quia, ut sæpè docet septima Synodus solus Deus hoc latriæ cultu debet adorari.

Respondeo primò distinguendo majorem: sacramentum Eucharistiæ debet adorari cultu latriæ secundùm id quod in eo continetur, concedo: nam illud est Christi D. corpus

quod

quod reverà adorandum est cultu latriæ, propter unionem hypostaticam, ut diximus in tractatu de Incarnatione, agendo de Adoratione Christi D. ita debet adorari secundùm signum continens, per se, nudè, & simpliciter sumptum, nego: Dum enim Concilium Tridentinum decernit, Sacramentum Eucharistiæ adorandum esse cultu latriæ, dici potest, quòd ibi accipiat continens pro contento, scilicet Sacramentum pro Christo, qui in eo continetur; unde cùm doctrina illa reducitur ad definitionem fidei, sic proponitur in Canone 6. *Si quis dixerit in sancto Eucharistiæ Sacramento, Christum unigenitum Dei filium non esse cultu latriæ etiam externo adorandum, anathema sit*. Ubi Christus dicitur adorandus in Sacramento.

Respondeo secundò negando minorem: Species enim consecratæ dici possunt adorari *vel* simul cum ipso Christo D. & prout conjunctæ sunt ejus corpori, & sanguini, quem continent; *vel* prout à Christo D. & ejus corpore, & sanguine distinctæ sunt, & habent secundùm se propriam dignitatem oriundam ex eo, quòd Christi D. corpus, & sanguinem contineant. *Priori modo*, adorantur eodem cultu, quo Christus D. ita tamen ut res primò adorata sit Christus ipse, concomitanter autem, & quasi implicitè adorantur illæ species. Et certè si accidentia naturalia corporis Christi cultu latriæ sunt adoranda, quia ita unum cum corpore Christi faciunt, ut ea qui tangit, & videt, corpus Christi tangere, & videre censeatur, quidni idem de speciebus Eucharisticis dici licebit, quas qui tangit, & videt, corpus Christi tangere, & videre juxta Patrum loquendi modum censetur? Nudas ergo species in illo cultu non apprehendimus, sed in Christum verum adorationis motivum mentem attollimus: Adorantur species illæ, non quòd rationem formalem, ob quam adorentur, in se habeant, sed quia Christo eam rationem habenti conjunguntur. Hac ratione adoratur humanitas Salvatoris, quia cultum terminat, cujus motivum est solus Deus.

Si verò species considerentur posteriori modo, & tantùm secundùm se, & ut distinctæ à Christo D. censent aliqui Theologi, adorationem illam non esse perfectam adorationem latriæ, sed hyperduliæ, quia licèt dignitas, quam mutuantur illæ species ex sui conjunctione ad Christum, sit major omni excellentia creata, minor tamen est dignitate humanitatis Christi, consideratæ quatenus hypostaticè unitur Verbo divino; ac subinde minori adoratione est adoranda.

Sunt tamen aliqui Theologi, qui affirmant, ipsismet speciebus secundùm se consideratis adorationem latriæ respectivæ esse impendendam. Ita censet Caspensis: Notanda enim sunt, *inquit*, illa verba Concilii Tridentini, (*Huic Sacramento sanctissimo*) quæ de speciebus ipsis consecratis sunt intelligenda; unde non solùm Christus in hoc Sacramento existens adoratur latria, sed etiam species ipsum continentes: sicut adoratur crux, & imago Christi, & potiori jure, quia imago repræsentat nobis Christum solùm objectivè præsentem, species verò consecratæ repræsentant corpus Christi etiam realiter præsens. Porrò, inquit Hiquæus, ad adorationem latriæ respectivæ sufficit repræsentatio, & tactus, ut patet in cruce, & imaginibus: at in venerabili Sacramento species realiter continent Christum, & ipsum realiter præsentem demonstrant.

Instabis: Si species Eucharisticæ possent adorari, ex eo quòd Christum in se contineant, sequeretur pariter posse adorari Ciborium, & Tabernaculum, quippe cùm pari ratione Christum D. præsentem contineant: sed falsum consequens: ergo, & antecedens.

Nego sequelam majoris: Non enim est paritas inter Tabernaculum, aut Ciborium, & species Sacramentales; quia inter Ciborium, & Sacramentum non datur illa Sacramentalis, & inseparabilis unio ex pacto divino, qualis reperitur inter species consecratas, & corpus Christi D. sub illis realiter contentum.

Dices quartò: Eucharistia est verus cibus animæ: sed species consecratæ non sunt animæ cibus: *Tum*, *quia* nullibi in Scriptura hoc nomine appellantur, quod solùm tribuitur corpori Christi dicentis Joan. 6. *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus*. *Tum*, *quia* gratia quæ animam spiritualiter cibat, ac reficit, non producitur à speciebus consecratis, sed ab humanitate Christi: igitur illæ species non habent rationem formalem Sacramenti.

Distinguo minorem: Species Eucharisticæ non sunt animæ cibus spiritualis, & immediatus, concedo: sensibilis, & mediatus fal-

saltem, nego. Sciendum est enim, quòd in Eucharistia distingui potest triplex animæ cibus, unus quidem sensibilis, puta accidentia panis, & vini, quæ sensibiliter manducantur, & bibuntur: & alii duo insensibiles, quorum unus est corpus, & sanguis Christi, quæ sub illis sensibilibus sumuntur; alter verò est gratia, qua anima cibatur, & nutritur spiritualiter, quæ producitur, & suscipitur in receptione sacramenti: species autem sacramentales sunt cibus sensibilis, & continent utrumque alium cibum insensibilem, & invisibilem, corpus quidem Christi actualiter, & realiter, gratiam autem virtualiter, & causaliter: Dum igitur dicimus, quòd Sacramentalis animæ cibus sunt species, hoc intelligendum venit de cibo sensibili, & duos insensibiles cibos continente, ac conferente.

Ex his itaque sequitur, Sacramentum Eucharistæ definiri posse: *Sacramentum novæ legis significans effectum gratuitum, nempè corpus, & sanguinem Christi, realiter contineri sub speciebus consecratis, ordinatum ex institutione divina ad producendam gratiam sanctificantem, quatenus est animæ cibus*. Vel ut definit Doctor dist.8. q.1. n.2. *Eucharistia est sacramentum corporis Christi, & sanguinis veraciter contenti sub speciebus panis, & vini, post consecrationem factam à Sacerdote sub certis verbis cum debita intentione prolatis, ex institutione divina, veraciter signans corpus Christi, & sanguinem sub eis realiter contineri*.

Circa quam postremam definitionem duo observat Doctor: *Primum* quòd illa sit vera, quia nimirum nulla pars ipsius repugnat alteri: at ex Aristotele 5. Metaphysicorum, illa ratio, seu definitio non est falsa, cujus nulla pars alteri repugnat, igitur &c. Probat majorem, nempè quòd nihil in ea definitione repugnat: possibile est enim sine contradictione, corpus Christi contineri sub specie panis, & sanguinem sub specie vini, ut probabitur inferiùs; possibile est etiam ista signa instituta esse à Deo, ad significandum veraciter illa signata sub eis contineri, quia quod Deus potest facere, potest per aliquod sensibile signum à seipso impositum significare. *Secundum*, quòd reverà effectum significatum contineat, scilicet corpus Christi, quod utique probat auctoritate Scripturæ sacræ, maximè ex illo Matthæi 26. ubi Christus post cœnam istud sacramentum instituit, ut sub istis speciebus verum corpus ejus, & verus sanguis veraciter contineretur, & non tantùm tunc, quando ipsemet confecit, sed quòd postea hoc sacramentum à Sacerdotibus in Ecclesia conficeretur, ad quod dedit auctoritatem, subdens ibi, & dicens Apostolis: *Hoc facite in meam commemorationem*. Ita subtilis Doctor.

QUÆSTIO TERTIA.

Utrùm sacramentum Eucharistiæ sit unum specie infima.

Notandum primò, citra controversiam esse, quòd Sacramentum Eucharistiæ sit aliquo modo unum, quippe sub omnibus speciebus consecratis idem Christus D. qui unus est, continetur. Et insuper ordinatur ad compaginandam fidelium unitatem quippe per hujus divini sacramenti participationem omnes Christi fideles in unum corpus mysticum adunantur, juxta illud Apostoli 1. ad Cor. 10. *Unus panis, unum corpus, multi sumus omnes, qui de uno pane, & de uno calice participamus*; unde S. August. tract.26. in Joan. præclarè observat, Christum D. *corpus, & sanguinem suum in eis rebus commendasse, quæ ad unum aliquid rediguntur ex multis; namque aliud in unum ex multis granis conficitur, aliud in unum ex multis acinis confluit*. Verùm difficultas est, & controversia non levis inter Theologos de modo hujus unitatis, cùm enim duo sint genera specierum consecratarum, una panis, altera vini, & duæ consecrationis formulæ, una corporis, altera sanguinis Christi D. ambigitur an Eucharistia ratione diversarum specierum consecratarum dicenda sit unum, vel plura sacramenta, idque vel specie, vel numero.

Notandum secundò, unitatem specificam esse duplicem: unam quidem intermediam & mediatam, quæ respectu scilicet superioris sit species, respectu autem inferiorum sit genus, sic in linea prædicamentali, omnia genera sub ente supremo dici possunt species per comparationem ad superiores gradus, qui de eis enuntiantur, alia verò est species infima, seu atoma, quæ videlicet de diversis specie subjectis non potest enuntiari, sed dumtaxat de distinctis numero, sic homo dicitur species atoma, quia de solis numero diversis enuntiatur. Porrò cùm Sacramenta non habeant aliquam unitatem physicam

eam, aut metaphysicam, quia constant rebus, & verbis natura diversis, sed dumtaxat moralem, qualis reperitur in rebus artificialibus, & dependentibus ex instituentis arbitrio, quæ ea ratione non habent unitatem, nisi quatenus integræ sunt, & partibus sibi convenientibus absolutæ, ut exercitus, domus, &c. Idcirco hic non movetur difficultas de unitate physica, aut metaphysica Sacramentorum, sed tantùm de ipsorum unitate morali, quæ aliquam habet analogiam cum rebus unitate metaphysica constantibus.

Notandum tertiò: Sacramentum Eucharistiæ considerari posse, vel materialiter, seu penes materiam, ac substantiam panis, & vini, nec non utriusque species post consecrationem perseverantes, vel formaliter, hoc est penes rationem formalem signi, seu quatenus ordinatur ad significandum Christi D. corpus, & sanguinem, vel nutritionem spiritualem animæ, aut spiritualem, aut mysticam fidelium invicem unionem. Quæritur ergo qua ratione Eucharistia censeri possit unum, aut multiplex Sacramentum; circa cujus resolutionem duplex capitalis quantum ad unitatem specificam fuit veterum Theologorum sententia: *Prima* quidem Majoris, & Gabrielis in 4.dist.8.qu.2. asserentium Eucharistiam esse simpliciter plura Sacramenta, specie infima, unum verò specie subalterna, seu genere proximo: *Altera* verò opposita sententia est *Alensis* p.4. qu.10.memb.3. art.1. *S.Bonaventuræ* dist. 8. p.2. art.2. qu.2.& *S.Thomæ* par.3. qu.73.art. 2. quibus subscribit Subtilis Doctor dist. 8. qu.1. Tria itaque hic sunt statuenda: *Primum*, utrùm Eucharistia sit unum, vel multiplex Sacramentum, tam materialiter, quàm formaliter, idque specie non solùm subalterna, sed infima: *Secundum*, ex quo maximè petenda sit ejusmodi specifica unitas: *Tertium*, utrùm plures species consecratæ sint unicum dumtaxat Sacramentum, an verò multiplex numero.

CONCLUSIO PRIMA.

Eucharistia materialiter sumpta dici potest multiplex Sacramentum; formaliter verò, & propriè, ac simpliciter loquendo, dici debet unum unitate specifica infima. Hæc est communior, & verior quoad utramque partem, quarum *prima* constat ex modo loquendi, tum SS.Patrum, tum Ecclesiæ, & Conciliorum, non rarò appellantium Eucharistiam *Sacramenta*: sic de consecratione *dist.* 2. sæpiùs Eucharistia dicitur in plurali numero *Sacramenta*; nam ex Alexandro primo epist.1. c.4. refertur, *an Sacramentorum oblationibus, quæ inter Missarum solemnia Domino offeruntur, passio Domini miscenda est*. Et cap. *Comperimus* ex Gelasio Papa epist. ad Macaricum, & Joannem Episcopos, legimus: *Comperimus autem, quòd quidam sumpta tantummodò corporis portione à calice sacri corporis abstineant. Qui proculdubio (quoniam nescio qua superstitione docentur obstringi) aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur, quia divisio unius, ejusdemque mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire*. Et cap. *Tribus gradibus*, ex Clemente Papa epist. 2. *Tribus gradibus commissa sunt Sacramenta divinorum secretorum, idest, Presbytero, Diacono, & Ministro, qui cum timore, & tremore Clericorum reliquias fragmentorum corporis Domini custodire debent*.

Similiter ex Concilio Carthaginensi Can. 24. *In Sacramentis corporis, & sanguinis Domini, nihil amplius offeratur, quàm Dominus ipse tradidit, idest, panis, & vinum aquæ mixtum*. Et Can.29. *Sacramenta Altaris nonnisi à jejunis hominibus celebrentur*.

Ratio conclusionis est, quia Sacramenta materialiter plura sunt, ubi duplex est materia significans primariò res diversas: at in Eucharistia duplex est materia significans primariò res diversas, putà panis, & vinum; nam panis primariò significat Christi carnem, & secundariò tantùm sanguinem: vinum significat primariò sanguinem, & secundariò tantùm carnem.

Probatur secunda pars, nempe quòd Eucharistia formaliter sumpta, sit una unitate specifica, eaque infima. *Primò* quidem authoritate Catechismi Tridentini de Eucharistia num.10. ubi *ait*; Licèt duo sint elementa, panis scilicet & vinum, ex „ quibus integrum Eucharistiæ Sacramen- „ tum conficitur: non tamen plura Sa- „ cramenta, sed unum tantùm esse, Ec- „ clesiæ authoritate docti confitemur: ali- „ ter enim septenarius Sacramentorum nu- „ merus, quemadmodum semper tradi- „ tum, atque à Conciliis, Lateranen- „ si, Florentino, & Tridentino decre- „ tum est, constare non poterit: Nam „ cùm hujus Sacramenti gratia unum „ corpus mysticum efficiatur, ut Sacra- „ mentum ipsum rei, quam efficit, con- „

„ ve-

„ veniat, unum esse oportet, atque unum „ quidem, non quia individuum sit, sed „ quia unius rei significationem habet. Nam „ quemadmodum cibus, & potio, quæ di- „ versæ res sunt, ad unam tantùm rem adhi- „ bentur, ut scilicet vires corporis refician- „ tur: ita etiam duas illas diversas Sacramen- „ ti species respondere consentaneum fuit, „ quæ cibum spiritualem significarent, quo „ mentes sustinentur, & recreantur. Qua- „ re à Domino Salvatore dictum est: *Caro* „ *mea verè est cibus, & sanguis meus verè* „ *est potus*. Ex Conciliis citatis, Lateranen- „ se generale sub Innocentio secundo, non „ numerat quidem distinctè septem Sacra- „ menta, sed ex variis canonibus satis cla- „ rè colliguntur, maximè ex Florentino „ in Doct. de Sacramentis, Tridentino „ sess. 7. can. 1.

Confirmatur hæc veritas ex modo loquendi Ecclesiæ, quæ Eucharistiam nomine singulari Sacramentum appellare solet; maximè in Officio festi corporis Christi, ubi dicitur: ***Tantum ergo Sacramentum veneremur cernui***. Et frequentiùs Patres, ac Concilia loquuntur de Eucharistia tanquam de unico Sacramento. Constat maximè ex Lateranensi cap. *Firmiter*, ex Florent. in instructione Armenorum, & ex Tridentino, sess. 7. ubi asseritur esse dumtaxat septem novæ legis Sacramenta, & non plura, numerantque Eucharistiam tanquam unicum ex illis Sacramentis: igitur ex sententia eorum Conciliorum constat, Eucharistiam esse unicum Sacramentum specie infima: si enim esset specie multiplex, seu unum dumtaxat specie intermedia, non posset dici unum Sacramentum; quemadmodum leo, & homo licèt conveniant in ratione animalis, tamquam generis proximi, vel speciei subalternæ, non possunt dici simpliciter unum animal, sed dici debent plura animalia.

Hanc autem veritatem sic explicat Doctor q. 1. n. 4. ***De unitate hujus Sacramenti, dico, quòd bene possibile esset plura sensibilia concurrere in fundamento unius Sacramenti simpliciter, ut suprà dictum est de ablutione, & verbis in fundamento relationis Baptismi: sed ubi neutrum illorum est aliquid illius Sacramenti, sine altero: Hic autem & species panis continet suum signatum, sine speciebus vini, & è converso. Ideo dico, quòd corpus Christi potest accipi strictè, prout includit partes animatas anima Christi, cujusmodi non est sanguis, licèt sit in potentia propinqua, ut convertatur in carnem animatam, & sic corpus est aliud essentialiter à sanguine, & in se etiam potest esse aliud signatum, & per consequens, potest esse hujus proprium signum sicut est & propria definitio. Alio modo corpus potest accipi, ut omnia illa includit, quæ pertinent ad totum corpus organicum; sive sint partes animatæ, sive sint aliæ non formaliter animatæ, ut humores, & spiritus. Et hoc modo sanguis est aliquid corporis, primo modo accipendo corpus, licèt ipsum, & sanguis sint primò diversa signata, tamen constituunt unum totale, quod est corpus secundo modo, & ita signum pro unitate integritatis, non autem indivisibilitatis. Congruit autem, hoc Sacramentum habere talem unitatem integritatis, & non indivisibilitatis, quia est ad completam nutritionem animæ, quæ significatur per completam nutritionem corporis, completa autem nutritio corporis fit ex aliquo uno unitate integritatis, non unitate indivisibilitatis, scilicet ex alimento, non enim nutrit sufficienter cibus sine potu, nec è converso.***

Ex quibus inferunt, Hiquæus, Mastrius, Aretinus, & plurimi Scotistæ, hoc Sacramentum non esse unum *unitate indivisibilitatis*: siquidem duas habet partes, ex quibus integratur, scilicet speciem panis, & vini; id autem quod est simplex, aut indivisibile, non habet partes, ut constat ex angulo, & puncto: sed tantùm esse unum *unitate integritatis*, quia in se includit duo signa particularia, quæ primò significant propria significata, & proxima, scilicet corpus, & sanguinem Christi, & duo remota, scilicet cibationem, & potum spiritualem.

Itaque, inquit *Mastrius* disp. 3. q. 2. n. 38. sicut in rebus physicis plures substantiæ diversæ speciei possunt concurrere ad unam substantiam unius speciei, etiam atomæ, integrandam, ut patet de carne, ossibus, & nervis ad constitutionem corporis humani unius speciei atomæ, concurrentibus, ita pariter in præsenti species panis, & vini concurrunt ad componendum totum integrale Sacramentum per modum partium distinctæ speciei, quia reverà forma, & materia corporis est tam distinctæ speciei à forma, & materia sanguinis, quàm à materia, & forma cujuscumque alterius Sacramenti, & prætereà in ratione signi formaliter sunt instituta ad significanda signata omnino diversa, loquendo de significatis tàm

pro-

proximis, vel primatiis, quàm remotis, vel secundariis.

Etenim quando consecratur panis ex vi verborum, continetur & ponitur ibi tantùm corpus Christi primo modo sumptum, & ex concomitantia solùm ponitur ibi sanguis, quia verum Christi corpus sine sanguine non reperitur; similiter dum consecratur vinum, ex vi verborum est sanguis Christi, & corpus per concomitantiam, ut notat Doctor 4. *dist*.10. *q*.4. *ad* 2. Et præterea sunt instituta ad significandam, & communicandam gratiam secundùm diversissimam considerationem: species enim panis significant gratiam, ut remotum, & secundarium signatum, quatenus habent proportionem aliquam cum cibo, & species vini significant gratiam, quatenus habent proportionem cum potu, quæ omnia arguunt specificam earum distinctionem, etiam in ratione signi ob specificam diversitatem significati uniuscujusque tam primatii, quàm secundarii. Et quidem, quando dicimus utramque speciem habere se tanquam partem integralem hujus Sacramenti, non in eo sensu intelligendum est, ut illum integrent tantùm secundùm aliquam perfectionem debitam, non tamen essentialem; sicut pes & manus, hominem integrare dicuntur: sed quòd qualibet earum deficiente, desinat esse hoc sacramentum quoad suam integritatem essentialem. Unde species panis, & vini sunt partes essentiales materiæ hujus Sacramenti, itaut ex utraque specie integretur materia essentialis ejus, & ex partialibus formis, quibus consecratur panis, & vinum, integretur una integra forma essentialis. Ex quo sequitur, quòd quando Doctor in hac quæstione docet, quòd caro, & sanguis Christi pertinent ad integritatem hujus Sacramenti, non loquitur de quacumque integritate, sed de integritate essentiali: ut etiam notavit Aretinus *dist*.8. *q*.2. *ar*.2. *Ita Mastrius*.

Inde tamen inferre non licet, utramque speciem consecratam seorsim ab alia, non habere rationem veri, ac propriè dicti Sacramenti, contrarium enim expresse docuit Concilium Trid. sess. 21. c. 3. ubi ait, *fatendum esse sub altera tantùm specie totum, atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi: ac propterea quod ad fructum attinet, nulla gratia necessaria ad salutem eos defraudari, qui unam solùm speciem accipiunt*. Unde certum est, quòd in utraque specie seorsim considerata reperiatur essentia Sacramenti materialiter, & implicitè spectati, seu quoad rem significatam, scilicet præsentiam corporis, & sanguinis Christi, & perfectam animæ refectionem spiritualem. Verùm non ita reperitur formaliter, & explicitè, seu quoad modum significandi, quia species panis explicitè, & formaliter significant corpus, seu carnem Christi per modum cibi, species autem vini explicitè, & formaliter significant sanguinem Christi per modum potus, licèt reverà sanguis sit etiam sub speciebus panis, & caro sub speciebus vini. Nec aliud certè significare voluit Concilium Trid. siquidem eo loci dumtaxat decernit contra hæreticos, Communionem non esse necessariò faciendam sub duabus speciebus, quia communicantes sub una dumtaxat specie nihil minus suscipiunt, nec reficiuntur spiritualiter, quàm communicantes sub utraque, cùm in earum qualibet sit totus Christus. Neque per illam particulam *verum Sacramentum*, intendit Concilium alteram speciem per se sumptam esse absolutè integrum Sacramentum Eucharistiæ quoad essentiam, non enim dicit sub altera tantùm specie, totum atque integrum; sed ait sumi, *totum atque integrum Christum*, & *verum Sacramentum*, ut videlicet discernat inter integritatem, seu totalitatem, & veritatem Sacramenti. Unde in cujuslibet speciei susceptione recipitur quidem Christus totus & integer, nec-non & verum Sacramentum, licèt Sacramentum integrum non recipiatur, quantum ad formalem, & distinctam rationem significandi.

Dices: Si ex utraque specie conficiatur unum integrum Sacramentum essentialiter, consequens erit, quòd sub una tantùm specie, scilicet panis, non sumatur integrum Eucharistiæ Sacramentum, ac subinde quòd fiat injuria Laicis, dum speciebus vini privantur: sed hoc militat in Concilium Trident. suprà laudatum; igitur qualibet species seorsim ab alia habet rationem integri Sacramenti, & consequenter Eucharistia non est unum, sed multiplex Sacramentum.

Distinguo sequelam majoris: Non sumitur integrum Sacramentum, quantum ad rem significatam, & totalem effectum Sacramenti, nego: siquidem sub qualibet specie totus Christus continetur, ut animam spiritualiter reficiat: non sumitur totum Sacramentum, quoad modum formalem, & di-

& distinctum significandi, concedo. Nec inde fit ulla injuria Laicis communicantibus dumtaxat sub una specie, quia, ut diximus qui unicam speciem recipit, totum suscipit Christum, & eodem modo spiritualiter reficitur, ac si duas species reciperet, quod utique hoc accommodato exemplo declaratur. Si aliquis frustum panis comederet, & biberet vini portiunculam, alius autem eamdem vini quantitatem pari quantitati panis imbibitam exhauriret, reverà manducarent, & biberent quoad rem alimenti, necnon & quoad fructum manducationis, non autem quoad modum utriusque sumptionis.

Urgebis: Quælibet species seorsim sumpta continet integram Eucharistiæ essentiam, siquidem Eucharistia prædicatur essentialiter de singulis speciebus consecratis, ac subinde quælibet species est simpliciter Sacramentum totale, & consequenter Eucharistia non est dicenda unum Sacramentum specie infima.

Nego antecedens, Si intelligatur quantùm ad rationem formalem significandi, & ad ejus probationem dico, Eucharistiæ sacramentum essentialiter de singulis speciebus prædicari, & singulas partes consecratas verè appellari Eucharistiam in hoc sensu, quòd sicut partes substantiales hominem constituentes in ratione substantiæ totalis, & completæ, vocantur substantiæ, non quidem totales, sed partiales, ita species istæ unum Sacramentum constituentes verè quidem appellantur Sacramenta, sed partialia, quæ invicem concurrunt ad constituendum unum specie integrum sacramentum Eucharistiæ.

Dices secundò: Totuplex est Eucharistiæ sacramentum, quotuplex materiæ consecratio, quia Sacramentum hoc perficitur consecratione materiæ, at in hoc Sacramento duplex est materiæ consecratio, quia duplex est materia, nempè panis, qui convertitur in corpus Christi, & vinum, quod convertitur in ejus sanguinem, quæ utraque materia seorsim consecratur, & per distinctam consecrationem sibi correspondentem: igitur est etiam duplex, & verè, & propriè distinctum Sacramentum.

Distinguo majorem: Totuplex est materialiter, & secundùm quid, concedo: formaliter, & absolutè, nego: quamvis enim illæ significationes, & illa signa sint diversæ rationis, quia tamen sunt signa partialia, possunt unum totale signum specie atoma constituere, sicut ex anima, & corpore, quamvis sint diversæ rationis, resultat unum specie atoma, scilicet homo.

Quæres: *ex quo capite petenda sit unitas specifica Eucharistiæ*.

Respondeo, ipsam posse repeti ex triplici capite, nempe ex unitate contenti, scilicet Christi corporis, & sanguinis, qui continetur sub utraque specie, secundò ex unitate usus, hoc enim Sacramentum ordinatur ad commemorandam Passionem Christi D. dicente Apostolo 1. ad Cor. *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis*: tertiò ex unitate finis, scilicet refectionis spiritualis, quæ fieri debet per cibum, & potum proportionaliter ad corporalem refectionem. Veriùs tamen, ac meliùs colligitur hæc unitas ex priori capite, nempè ex parte contenti, & significati, quia sacramentum Eucharistiæ formaliter acceptum, est relatio quædam signi ad corpus Christi: cùm ergo relationes suam unitatem, & distinctionem specificam desumant non solùm à fundamento, sed maximè à suo termino, longè convenientiùs colligitur unitas hujus Sacramenti ex unitate corporis Christi sub utraque specie contenti, quàm ex unitate refectionis spiritualis, ad quam hoc Sacramentum ordinatur, siquidem corpus, & sanguis Christi est primarium, ac principale significatum in hoc Sacramento; gratia autem sanctificans animam, & spiritualiter nutriens, est dumtaxat secundarium, ac subinde Eucharistiæ unitas, congruentiùs petitur ab unitate corporis Christi, quàm ab unitate refectionis spiritualis.

Nec obstat, quòd hoc Sacramentum fuerit institutum, ut esset refectio spiritualis animæ: hic namque finis non fuit unicus ejus institutionis, sunt enim & alii fines, propter quos Christus voluit permanenter esse præsens in Eucharistia, nempè ut à nobis adoraretur, ut esset nobiscum usque ad consummationem sæculi, necnon ut esset Sacerdos, victima, & juge sacrificium.

CONCLUSIO SECUNDA.

Sacramentum Eucharistiæ est numero diversum, non quidem ex pluralitate, & numero sumentium, sed ex pluralitate numerica

merica specierum consecratarum. Hæc conclusio tribus partibus constat, quarum probatur *Prima*.

Primò, quia ubi sunt plures materiæ, & formæ, plures etiam adæquatæ significationes, & gratiæ sacramentales alicujus Sacramenti numero distinctæ, plura utiq; sunt numero Sacramenta; quare plura sunt numero Baptismata? quia numero multiplicantur ablutiones, & invocationes Trinitatis, & regenerationes, aut gratiæ regenerantes: at ubi plures in pluribus Ecclesiis, aut Altaribus Sacerdotes Eucharistiam celebrant, sunt plures in Eucharistia materiæ, formæ, & significationes numero distinctæ: tum ubi sunt multi communicantes, multæ sunt spirituales animæ refectiones, multæ nutrimentales gratiæ. *Secundò*, species consecratæ Parisiis existentes, & Romæ, non sunt eædem numero; nam alioquin eædem species simul essent in duobus locis adæquatis, & in uno desinerent, in alio permanerent, quod nemo dixerit: at Eucharistiæ Sacramentum supponit pro speciebus consecratis, ut in se corpus Christi continent, & in iis ita sumptis essentialiter Eucharistia consistit, & una species significat gratiam refectionis independenter ab altera. *Tertiò*, si esset unicum dumtaxat numero Sacramentum, maximè propter unitatem corporis, & sanguinis Christi sub singulis speciebus existentis: sed hæc ratio nulla est, quippe ex præcedenti quæstione constat, corpus, & sanguinem Christi non constituere formaliter hoc Sacramentum, nec habere rationem signi, sed dumtaxat significati: igitur cùm Eucharistia sit essentialiter signum sensibile, continens corpus, & sanguinem Christi realiter, nihil obstat, quin plura sint numero Sacramenta, & plures significationes, licèt sit unum, & idem numero significatum.

Probatur secunda pars, nempe quòd hæc unitas non petatur ex parte suscipientium: *Tum quia* Eucharistiæ sacramentum, antequam inserviat ad unam, aut plures animæ refectiones, supponitur esse reverà Sacramentum in esse suo singulari, aut individuali constitutum, existit enim in rerum natura; igitur illius unitas numerica non petitur ex ordine ad unam animæ refectionem, aut sumptionem: *Tum quia* quodlibet ens permanens habet principium unitatis numericæ permanens, & independens à quolibet extrinseco; sed Eucharistiæ sacramentum est ens permanens: igitur habet suum esse, suamque unitatem independenter à quolibet suscipiente. *Tum denique quia* una, & eadem numero hostia potest à pluribus sumi, putà si aliquis hostiam jam ab alio sumptam, & ob stomachi debilitatem ejectam speciebus incorruptis sumeret, quo in casu esset idem numero Sacramentum, quia esset eadem species significans idem Christi corpus, essent tamen distincti sumentes: igitur unitas numerica Sacramenti stare potest cum pluralitate sumentium, ac subinde ab eis non est repetenda Sacramenti unitas, aut pluralitas numerica.

Tertia pars ex dictis facilè colligitur; quælibet enim species consecrata est significativa præsentiæ corporis, & sanguinis Christi, estque significatio practica, & effectiva gratiæ independenter ab alia; ac subinde ejus numerica distinctio petitur à diversitate speciei consecratæ; sicut enim pluralitas numerica aliorum Sacramentorum desumitur à pluralitate numerica signorum sensibilium, ex quibus constituuntur; ita dicendum est de Eucharistia.

Dices primò: Eo modo sacramentum Eucharistiæ est unum, quomodo multi fideles sunt unum Christi corpus mysticum, Apost. enim ait, unitatem panis, & calicis, quibus aluntur fideles, esse rationem cur omnes sint unum Christi corpus. 1. Cor. 10. *Unum corpus multi sumus omnes, qui de uno pane, & de uno calice participamus*; sed omnes ubique fideles unum numero Christi corpus mysticum, nempe Ecclesiam unam numero componunt: igitur, &c.

Nego majorem: Omnes enim fideles sunt unum numero corpus Christi mysticum eò quòd habeant unum numero caput Christum, cui maximè uniuntur cùm accipiunt ejus corpus, & sanguinem in Eucharistia contentum; non autem, quòd unum numero sumant Eucharistiæ sacramentum: Hinc Apostolus unum ibi panem, & calicem accipit methonimicè pro re una contenta sub specie panis, & in calice, non pro speciebus panis, aut vini; nam hæ sunt numero plures, & distinctæ.

Dices secundò: Ex Canone *in Christo semel* de consecr. dist. 2. ex S. Ambros. in cap. 10. epist. ad Hebr. *Sicut quod ubique offertur unum est corpus, & non multa corpora, ita & unum sacrificium*, idest, unum numero, sicut & Christi corpus: igitur unum est etiam ubique sacramentum Eucharistiæ, non multa numero.

Respondeo sensum canonis esse, quòd Sacrificium est unum ratione principalis offerentis, & ratione rei oblatæ, scilicet hostiæ, seu victimæ: quia Christus ipse præcipuus est offerens, & hostia, quæ offertur, concedo: ratione ritus, & modi sacrificandi, nego: quia sacrificium crucis fuit cruentum, absolutum, & redemptionis consummativum: sacrificium autem Altaris est incruentum, relativum, commemorativum, & applicativum; unde verbis objectis subjicitur; *Pontifex enim ille est, qui hostiam obtulit nos mundantem: ipsam verò offerimus etiam nunc, quæ tunc oblata consumi non potest; quod nos facimus, in commemorationem fit ejus quod factum est: hoc enim facite, ait, in meam commemorationem.* Et iisdem verbis ita præmittitur: *Offerimus quidem, sed ad recordationem mortis ejus, & una est hostia, non multæ: Quomodo una, & non multæ? Quia semel oblatus est Christus; hoc enim sacrificium exemplum est illius, idipsum, & semper idipsum, proinde unum est hoc sacrificium; alioqui quoniam in multis locis offertur, multi sunt Christi? nequaquam, sed unus ubique est Christus, & hic plenus existens, & illic plenus.* Unde diversa sunt etiam numero sacrificia, quia sunt oblationes, & Missæ distinctæ, hinc Ecclesia pluraliter in Collectis appellat sacrificia: *Sacrificiis præsentibus, quæsumus Domine, placatus intende.*

Dices tertiò: Si Dei filius distinctas assumeret humanitates, in pluribus locis esset idem homo; si Petrus esset in diversis locis, & haberet diversas albedines, esset idem album: ergo cùm idem Christus sit unus numero sub diversis speciebus Eucharisticis, idem est, ac unum numero sacramentum Eucharistiæ.

Nego consequentiam. Unitas enim numerica hominis accipitur ab unitate numerica suppositi, seu subsistentiæ: suppositum autem esset unum, & idem numero, si Dei filius multas assumeret humanitates; unitas albi sumitur ex unitate subjecti: Porrò si Petrus in pluribus locis distinctis haberet albedines, esset unum subjectum, at unitas Eucharistiæ sacramenti petitur ab unitate specierum Eucharisticarum, quæ non sunt quid unum, sed multa diversis in locis.

Dices quartò: Si pluralitas numerica sacramenti Eucharistiæ desumeretur ex diversitate numerica specierum consecratarum, sequeretur, quòd sumens tres hostias consecratas, imò ejusdem hostiæ diversas particulas, diversa recideret Sacramenta, sicque plures gratias, vel gratiæ gradus reciperet, quàm qui unicam dumtaxat speciem consecratam susciperet; sicque longè melior esset conditio plures particulas suscipientis, quàm unicam dumtaxat consecratam formulam: sed consequens illud est contra communem Ecclesiæ praxim, & sententiam: igitur & illud unde sequitur.

Distinguo primam sequelam: Plura essent Sacramenta physicè, & materialiter, concedo: moraliter, nego: quia tunc omnes sumuntur per modum unius refectionis spiritualis; eo modo quo in conviviis corporalibus plures cibi, & plures potus materiales, dicuntur unum convivium, quia unica sumptione morali applicantur ad reficiendum corpus. Unde licèt unitas, vel pluralitas sumptionis nihil per se conferat ad unitatem, vel pluralitatem hujus Sacramenti, quatenus Sacramentum est, confert tamen in ratione convivii: Cujus utique nulla congruentior ratio assignari potest, quàm divina voluntas, quæ ita hoc Sacramentum instituit, ut plurium specierum sumptio, sive simultanea, sive successiva, dummodò omnes hujusmodi sumptiones unicam dumtaxat moralem efficiant, & ordinentur ad eamdem refectionem spiritualem, etiam eamdem gratiam producant, licèt quælibet ex illis nata sit ex se conferre eamdem gratiam, si sola proponeretur sumenda in ea refectione; quemadmodum si quis pluribus peccata sua confiteretur, & ab eisdem simul, aut successivè absolveretur, unam tantùm gratiam sanctificantem, & peccati remissionem reciperet.

Urgebis: Quando plures causæ physicæ applicantur per unicum applicationis actum, earum quælibet non minùs producit suum effectum, quàm si per distinctum actum applicaretur: igitur licèt plures physicæ sumptiones unam moralem numero efficiant, si tamen plures species plura essent Sacramenta, reverà plures causarent effectus, nempe diversos gradus gratiæ.

Nego paritatem: Quamvis enim ad eamdem applicationem diversarum causarum in rebus physicis sequatur diversus effectus, non ita tamen contingit in causis moralibus; etenim si duo baptizent, vel ungant, vel absolvant, non erit propterea multiplex Baptismus, vel unctio, vel peccati remissio, ita pariter dicendum de speciebus consecratis, quæ ad eandem refectionem

nem

nem spiritualem reciperentur; tunc enim ordinarentur ad unum, & eumdem effectum, nempe ad eamdem animæ nutritionem.

Hinc fateor, unitatem illam nutritionis, ac refectionis non efficere quidem unitatem numericam Eucharistiæ, quia illa jam præsupponitur ad eam refectionem; nihilominus illam connotat, & inservit ad hujusmodi numericam distinctionem agnoscendam.

QUÆSTIO QUARTA.

Utrùm Eucharistiæ Sacramentum convenienter institutum fuerit, & ante Incarnationem institui potuerit, etiam Adamo non peccante.

N*Otandum primò*, certissimum esse, quòd cùm Christus D. hujus divini Sacramenti sit institutor, inde egregium effulget argumentum, nonnisi præclara ob motiva, & propter urgentes rationes hujusmodi institutionem fuisse peractam; cùm enim sapientissimus sit, imò divina ipsa sapientia, nonnisi librato consilio cuncta molitus, & operatus est. Juvat autem hujus institutionis præcipuos fines, ac urgentiora motiva expendere, tum ex parte Dei, cùm ex parte hominum, nec-non & ex parte ipsius Christi D. hoc Sacramentum instituentis.

Notandum secundò, seu potiùs revocandum ex dictis in Tractatu de Incarnatione, quòd etiamsi Adamus non peccasset, nihilominus Verbum Dei fuisset incarnatum, non quidem ut esset Redemptor hominum à captivitate diaboli, & peccatorum expiator, sed alios ob fines, nempe ad communicandum aliis hominibus Incarnationis beneficium, per gratiæ augmentum, nec-non ut esset hominum caput, Princeps, & Legislator: Quæritur autem utrùm in illa hypothesi institutum fuisset Eucharistiæ Sacramentum.

Notandum tertiò, aliquid posse incipere esse dupliciter; videlicet simpliciter, & secundùm quid: incipit esse *simpliciter*, quando reverà existentiam accipit, & verum est dicere, res nunc est, & immediatè antè non fuit: incipit autem esse *secundùm quid*, quando accipit modum aliquem existendi accidentalem, quem priùs non habebat; sic dum paries de novo fit albus, non incipit esse simpliciter, sed tantùm secundùm quid, nempe secundùm modum albedinis quâ afficitur. Quæritur autem, utrùm Christi D. corpus potuerit existere, & fieri præsens in Eucharistia, antequam ex Virgine conciperetur; sensus enim quæstionis non est, ut quidam perperam existimant, utrùm corpus Christi potuerit esse in Eucharistia ante conjunctionem carnis cum divinitate; certum enim est, quòd ante illam unionem, corpus non esset corpus Christi, ac subinde, si per Incarnationem intelligatur conjunctio carnis cum humanitate, evidens est, quòd Christi D. corpus non potuerit fieri præsens in Eucharistia ante Incarnationem. Sed difficultas est, utrùm ex hypothesi, quòd priùs non fuisset divinitas cum humanitate conjuncta, nec nata, nec formata fuisset humanitas per conceptionem naturalem, sed vel per creationem, vel per alium modum divinitus formaretur, eodem instanti, quo proferrentur verba consecrationis, Christi D. corpus, & sanguis, possent eo instanti fieri præsentia sub speciebus Eucharisticis.

CONCLUSIO PRIMA.

C*Onvenienter admodum institutum fuit Eucharistiæ Sacramentum*. Probatur primò: Ut Deus suam in nobis sapientiam, potentiam, & dilectionem commendaret: *Dilectionem* quidem, & amorem: *Cùm enim dilexisset suos, in finem dilexit eos*; idest, ultra finem vitæ, vel usque ad ultimum finem amoris seu ultra omnem amoris modum: namque, inquit S. Chrysostomus in c. 13. Joan. *Nihil omisit, quod vehementer amantem decet.* Unde Concilium Trident. sess. 13. cap. 2. *Salvator noster discessurus ex hoc mundo ad Patrem, Sacramentum hoc instituit, in quo divitias sui erga homines amoris velut effudit.*

Sapientiam verò; nam Sapientia ædificavit sibi domum, miscuit vinum, & posuit mensam, cùm hoc divinum sacramentum instituit, ut omnes filios proprio carnis ac sanguinis edulio reficeret, sicque pretioso veluti amoris, & charitatis vimine, ac vinculo homines ad Divinitatis contubernium promoveret.

Potentiam denique, Eucharistia namque tot miraculis fulget, quot stellis cœlum; cùm enim miraculorum tria distinguantur genera, quorum aliqua præter naturam, alia supra naturam, alia contra naturam:

hæc omnia in hujus Sacramenti institutione mirum in modum effulgent. Enim-verò præter naturam est, totam substantiam in aliam, nulla remanente materia, transire, & transsubstantiari : supra naturam est, idem corpus pluribus simul adesse locis, nulla prorsùs ratione continuis, aut contiguis ; contra verò naturam, quòd sine subjecto accidentia subsistant, & corpus sine extensione locali, vivum, & integrum appareat, qualiter Christi D. corpus est in adorando Eucharistiæ Sacramento.

Secundò, conveniens erat in ipsius Christi D. gloriam, & honorem, ut institueretur divinum illud sacramentum: *Primò* quidem, ut majori ac perpetua veneratione apud nos esset, cùm ipsum habeamus præsentem, cui vota simul, & obsequia impendamus: cùm ergo discessurus esset à Discipulis in propria specie, conveniens erat, ut apud ipsos maneret in specie Eucharistica, utque in absentia Imperatoris exhiberetur veneranda ipsius imago. Quam utique rationem eleganter expendit Eusebius Emissen. hom.4. de Paschate: *Quia*, inquit, *corpus assumptum ablaturus erat ab oculis nostris, & sideribus illaturus, necessarium erat, ut die cœnæ Sacramentum nobis corporis, & sanguinis sui consecraret: ut coleretur jugiter per mysterium, quod semel offerebatur in pretium. Ut quia quotidiana, & indefessa currebat pro hominum salute redemptio, perpetuò esset etiam redemptionis oblatio, & perennis victima illa viveret in memoria, & semper præsens esset in gratia verè unica, & perfecta hostia, fide æstimanda, non specie, nec exteriori censenda visu, sed interiori affectu*.

Deinde, non modicùm cedit in Christi D. gloriam, quòd jugiter apud nos recolatur Passionis ejus beneficium : cùm enim sine fide Passionis Christi, nunquam omninò salus esse potuit, Rom. 3. *Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius*. Hinc oportuit omni tempore quidpiam apud homines esse repræsentativum Dominicæ Passionis, cujus in veteri Testamento præcipuum erat Agnus Paschalis. 1.Cor.5 *Pascha nostrum immolatus est Christus*. Ei verò successit sacramentum Eucharistiæ, quod est rememorativum præteritæ Christi Passionis, sicut illud fuit præfigurativum futuræ : fuit igitur conveniens, ut imminente Passione celebrato veteris legis Sacramento novum institueret ; *Ut umbræ cederent corpori, & cessarent imagines sua præsentia veritatis, antiqua observantia novo tollitur Sacramento, hostia in hostiam transit*, inquit S. Leo ser. 7. de Passione.

Conveniens etiam fuit nostri causa, ut institueretur hoc divinum sacrificium, non solùm ut Ecclesia haberet juge sacrificium, sine quo nulla unquam vera Religio consistit, sicque haberemus divinam victimam, qua Deo supremo Domino divinos impenderemus honores, & iratum nobis numen ipsius immaculati Agni sanguine placaremus: sed maximè ut hac cœlesti alimonia spiritualem nostram vitam in Baptismate acceptam foveremus. Sicut enim vita animalis quotidiano cibo indiget, quo caloris nativi humidum radicale continenter depascentis jacturas resarciat : ita suscepta in Baptismo gratia, & in Confirmatione aucta intestinis concupiscentiæ æstibus in justis etiam agonem manentibus citò deperiret, nisi frumento Electorum, & vino virgines germinante per lignum vitæ præsignato novæ creaturæ vita repararetur.

Hinc S. Chrysost. homil. 45. in Jo: *Hic sanguis*, inquit, *facit ut imago in nobis regia floreat : hic sanguis pulchritudinem, & nobilitatem animæ, quam semper irrigat, & nutrit, languescere non finit*. Qua in re suavissima clementissimi Domini providentia mirè relucet, ut sicut vetiti fructus esu protoparens, ejusque propago in mortem, & infinitas calamitates incurrit : ita cœlestis cibi esu vitam habeamus, & abundantiùs habeamus, ut unde mors oriebatur, inde vita resurgeret, & medela ferretur inde hostis unde læserat. Nam sicut de priori cibo dictum est, Gen. 2. *Quacumque die ex eo comederis, morte morieris*, ita de posteriori, Jo.6. *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*. Rectè Basilius in c.3. Is. *Quemadmodum corpora nostra convalescunt, ac firmantur sub alterna sumptione congruentium alimentorum: ita quiddam est, quod consentaneè pascit animam, eique suggerit vegetas vires ad bonitatem conjectandam. Quid illud tandem est? Nimirum quod dixit Dominus, quia caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Quibus autem non suppetunt hæc, iis utique deficit robur panis, & aquæ*.

Probari potest insuper convenientia institutionis Eucharistiæ, ex eo quod congruentissimum fuit, ut Christus D. impleret omnia, quæ de ipso vaticinati fuerant Prophetæ, & præsignarant veteris Testamenti imagines, ac figuræ : at plurimæ fuerant hujus au-

augustissimi sacramenti in veteri Testamento Prophetiæ, & figuræ, quod utique constat, *primò* quidem quantum ad oracula Prophetarum; nam, inquit S. Ambrosius in Psal.38. *Eorum quæ celebrarentur in hoc Sacramento, vetustissima prædictio fuit in sermonibus Prophetarum.* Et quidem Genes.49.dicitur de hoc sacramento: *Lavabit in vino stolam suam, & sanguine uvæ pallium suum,* at ut explicat S. Cypr. lib.2. epist.1. *Quid aliud*, inquit, *dicitur sanguis uvæ, quàm vinum calicis Dominici sanguinis?* Eumdem locum simul cum isto Hierem. 1. *Mittamus lignum in panem ejus*, de eodem sacramento explicat Tertull. lib.4. contra Marcionem in fine. Prætereà Prov.9. dicitur, *Sapientia mactavit hostias suas, miscuit in cratere vinum suum, &c.* Quod idem S. Ciprian. ibid.de hoc Sacramento vult intelligi. Insuper Ps.21. dicitur: *Manducaverunt, & adoraverunt omnes pingues terræ.* In quem locum ita August. *Tunc manducaverunt, quando adducti sunt ad mensam Domini, & ibi accipiunt de corpore, & sanguine ejus.* Insuper Ps.98. *Adorate scabellum pedum ejus.* Quem locum S. Ambrosius lib.3.de Sacramentis c. 12. interpretatur de adoratione Eucharistiæ. *Itaque*, inquit, *per scabellum terra intelligitur: per terram autem caro Christi, quam hodie quoque in mysteriis adoramus, & quam Apostoli in Domino Jesu adoraverunt.* Cui concinit S. Augustinus in eadem Psalmi verba: Quo modo, *inquit*, adora- „ bimus terram, cùm dicat apertè Scriptu- „ ra, Dominum Deum tuum adorabis, „ & hic dicit: Adorate scabellum pedum „ ejus? Exponens autem mihi quid sit sca- „ bellum pedum ejus, dicit, Terra autem „ scabellum pedum meorum. Anceps fa- „ ctussum, timeo adorare terram, ne dam- „ net me, qui fecit cœlum, & terram. „ Rursum timeo non adorare scabellum „ pedum Domini mei, quia Psalmus mihi „ dicit, Adorate scabellum pedum ejus. „ Quæro quid sit scabellum pedum ejus, „ & dicit mihi Scriptura: Terra scabel- „ lum pedum meorum: fluctuans conver- „ to me ad Christum, quia ipsum quæro „ hic, & invenio quomodo sine impieta- „ te adoretur terra, sine impietate adore- „ tur scabellum pedum ejus. Suscepit enim „ de terra terram, quia caro de terra est, „ & de carne Mariæ carnem accepit. Et „ quia in ipsa carne hic ambulavit, & „ ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit: nemo autem illam carnem „ manducat, nisi prius adoraverit. Inven- „ tum est quemadmodum adoretur tale „ scabellum pedum Domini, & non so- „ lùm non peccemus adorando, sed pec- „ cemus non adorando. *Hæc S. Augustin.* „

Congruebat pariter, inquit Alensis 3.p. q.10. memb.1. ar.1. Sacramentum hoc variis figuris adumbrari, tum ratione dignitatis, tum ratione difficultatis ad credendum, tum ratione significationis: *Ratione quidem dignitatis*, quia Sacramentum istud inter Sacramenta novæ legis erat excellentissimum, ut dicunt Expositores Scripturæ; unde quia expectabatur, quasi donum Dei excellentissimum, congruebat ut præfigurraretur, & sicquodam modo certificaretur, & ex hoc magis consolarentur, & expectati dignitas ostenderetur. *Ratione difficultatis* quia cùm inter cætera credibilia sit difficillimum ad credendum: conveniebat, ut manuductione figurarum progrederetur ad illius credulitatem. *Ratione signationis* quia Christus passus, quo datur vita fidelibus, hoc Sacramento signatur, & continetur, congruebat ante Christum passum aliqua figura præfigurari, similiter & hoc Sacramentum,quo signatur, & continetur.

Quamvis autem Magister sententiarum dumtaxat enumeret quatuor figuras hujusce Sacramenti, nihilominus octo solent præcipuæ recenseri, inquit ibid. Alensis: *Prima* præfiguratio fuit in oblatione panis, & vini Melchisedech, Genes.14. *Secunda*, in Agno Paschali, Exodi 12. *Tertia* in manna, Exodi 16. *Quarta* in aqua, quæ fluxit de petra, n.20. & 1. Cor.10. *Quinta*, in diversis sacrificiis in lege, de quibus Lev.2 & sequentibus. *Sexta* in hœdo, quem coctum obtulit Manue. Jud.13. *Tulit hædum de capris, & libamenta, & posuit supra petram*, &c. *Septima*, 1.Reg.13. in favo mellis, quod Jonathas virga convertit ad os suum. *Octava* in fluxu aquæ, & sanguinis, quæ fluxerunt de latere Christi, Joan. 19. dicit enim Augustinus, quòd fluxus ille fuit figura Baptismi, & Eucharistiæ.

Prima autem figura fuit signum hujus Sacramenti, quantum ad exteriorem formam, & effectum primum, scilicet refectionem spiritualem; in illa enim oblatione panis, & vini repræsentata fuit forma exterior, & refectio spiritualis: unde sicut hic in re, ita ibi fuit in figura.

In *secunda*, scilicet Agno Paschali fuit figu-

figura Sacramenti, & rei, ideft Christi, qui est Sacramentum, & res; ipse enim est res contenta, & figurata, & ficut Agnus paschalis datus fuit in signum liberationis à servitute Ægypti, ita Agnus iste in signum liberationis à servitute diaboli: non enim debet dari hoc Sacramentum nisi existentibus in gratia. Prætereà, innocentia Christi figurata fuit per agnum. Prætereà, datus est in refectionem, & ita congruit refectioni spirituali, quæ fit in hoc Sacramento. *Prætereà* per hœdum, qui offerri debuit, si agnus non haberetur, signatur, quòd Christus fuit offerendus pro peccatis nostris. *Prætereà* in Agno paschali figurata fuit sumptio hujus sacramenti: quod patet per hoc, quòd maximè tangitur ibi modus comedendi.

In *tertia* figura, scilicet in manna, signatur effectus suavitatis, qui concipitur in hoc Sacramento, & delectatio: *Panem de cœlo præstitisti eis*, &c. Suavitas enim saporis in manna signat plenitudinem gratiæ in Christo, de cujus plenitudine accipiens anima delectatur.

In *quarta*, scilicet in aqua, quæ fluxit de petra, signatur effectus hujus Sacramenti, scilicet extinctio æstus peccati, & ablutio peccati, ut patet ex verbo S. Ambrosii suprà dicto.

In *quinta* figura, ideft in sacrificiis signatur oblatio Christi, quæ in hoc Sacramento repræsentatur: oblatus enim fuit in Passione, tanquam holocaustum, & tanquam hostia pacifica, & quasi victima pro peccato, in quantum enim innocens erat, nullius debitor; immolatio illius holocaustum fuit, quod non obtentu aliquo offertur, sed solùm in obsequium Dei. In quantum autem fiebat in reconciliationem hominis faciendam cum Deo, & Angelis, fuit ejus immolatio hostia pacificorum: qua fecit unam Ecclesiam ex Angelis, & hominibus. Quantum autem ad satisfactionem pro peccatis nostris, scilicet in quantum fuit redemptio nostra, fuit victima pro peccato. Unde in victima pro peccato pars sanguinis fundebatur circa basim Altaris holocausti, pars aspergebatur in tabernaculo contra Dominum: quadam parte liniebantur cornua Altaris thymiamatis Levit.4. Effusio sanguinis circa Altare holocaustorum fuit generale in omni sacrificio: sed in victima pro peccato inferebatur in tabernaculum, & aspergebatur contra velum, sive Dominum, quo notatur redemptio à culpa, & liniebantur cornua Altaris thymiamatis, quo notatur redemptio à pœna.

In *sexta*, scilicet in oblatione Manue, ubi offerebatur hœdus super lapidem, Jud. 13. figuratum fuit, in quo debet fieri oblatio, sive super quod: quia super Christum, ideft, in fide Christi: *Petra autem erat Christus*.

In *septima*, de qua 1.Reg.14. figuratum fuit, quale erat, quod erat offerendum, & qualis debet esse offerens, qui debet habere vitæ sanctitatem, (Jonathas enim gratia interpretatur) & Ordinis dignitatem: quod significatum fuit in hoc, quòd virga intincta convertit mel in os suum, talis enim debet esse, qui debet tractare illum, qui per favum mellis signatur: ideft, habens in se duas naturas, divinitatis, & humanitatis.

In *octava* autem, scilicet in fluxu sanguinis, & aquæ figuratur, à quo habet virtutem hoc sacramentum, scilicet à Christo passo, sive à sanguine Christi: & non è converso.

Potissima autem, ac præcipua hujusmodi figurarum fuit *Agnus Paschalis*: quia Eucharistia cibus est, & Eucharistia simul in omnium redemptionem, eorumque captivitatis pretium offertur; immolatur enim, & offertur, ut hostia Deo: datur autem accipientibus, ut vitæ æternæ cibus, & alimonia immortalitatis: Christi verò sanguis in ea contentus, est pretium Redemptionis, & delet chirographum nostræ damnationis: Agnus autem Paschalis eas omnes Eucharistiæ rationes præsigurabat, non enim præcipiebatur immolari solùm, sed etiam comedi: Et sanguis ejus (quo Israelitæ linierunt postes, & superliminaria suarum ædium, ut ab Angelo exterminatore protegerentur, & eriperentur è durissimo Pharaonis jugo) non obscurè præfigurabat Christi sanguinem, quo nos exterminio peccati, duraque tyrannide dœmonis eximimur.

Prætereà Israelitici Agni circumstantiæ repræsentabant ea, quæ spectant ad Eucharistiam: panes enim azimi, cum quibus edebatur, indicabant Eucharistiæ materiam, & puritatem, cum qua manducari debet: Civitas Hierosolymorum, in qua sola poterat immolari, significabat Ecclesiam Catholicam, in qua dumtaxat Eucharistia verè, ac legitimè consecrari, manducarique potest: Lactucæ agrestes, & amaræ quævis herbæ, cum quibus edebatur, arguebant amaritudinem Pœnitentiæ, qua disponi debemus ad Eucha-

charistiam. Omnes cœtus filiorum Israel, & universa populi multitudo, quæ quotannis eum edere debebat, figurabat Ecclesiam quotannis Eucharistiam accipere debere. Manducari solùm poterat à circumcisis, & non contaminatis, ut indicaretur Eucharistiam edendam esse solùm à Baptizatis, & ab omni peccato mundis. In una domo comedi debebat, ut significaretur Eucharistia in sola Ecclesia Catholica sumenda cum unitate charitatis, qua Fideles inter se jungerentur, & cum Christo. Edebatur à stantibus ad iter agendum accinctis, ut Viaticum, quo significabatur Eucharistia velut Viaticum in hac vita peregrinantium ad vitam, & patriam cœlestem. Repræsentabat Christi Passionem; unde sicuti confringenda non erant ejus ossa, sic in cruce Jo: 19. non fregerunt Christi crura: ut Scriptura impleretur, *Os non comminuetis ex eo*: Sic Eucharistia Christi Passionem ut memoriale repræsentat, & quamquam species dividantur, nulla Christi divisio fit in Eucharistia. Carnes Agni solùm assæ poterant edi, quia coquuntur citiùs ea, quę assantur, ut ostendatur accedentes ad Eucharistiam, amoris Dei fervore accendi debere, &c.

CONCLUSIO SECUNDA.

Sacramentum Eucharistiæ absoluta Dei potentia potuit institui ante Incarnationem, ut de facto peracta est. Ita Doctor dist. 10. q. 4. n. 6. ubi cùm probasset modum sacramentalem non dependere ab existentia naturali simpliciter, concludit, *quòd ante Incarnationem potuit ita verè Eucharistia fuisse sicut & nunc, & hoc tam quoad significationem, quantum ad rem signatam, & contentam.*

Quod utique sic probat: Quod est indifferens ad modum existendi naturaliter, vel sacramentaliter, potest alterutro modo existere, sed corpus Christi ita est: ergo sicut de facto extitit modo naturali, antequam existeret modo sacramentali, ita viceversa potuit existere modo sacramentali, priusquam existeret modo naturali. Probat minorem: Si existentia sacramentalis dependeret ab existentia naturali, maximè vel tanquam effectus à causa, vel tanquam proprietas ab essentia, vel tanquam accidens à subjecto, sed neutro modo taliter dependet, non quidem tanquam effectus a causa, quia præsentia sacramentalis non causatur per præsentiam naturalem, sed fit per omnipotentiam divinam, neque etiam tanquam proprietas ab essentia, siquidem præsentia sacramentalis non fluit necessariò ex præsentia naturali; hi enim duo modi existendi non sunt inter se necessariò connexi, & sine invicem subsistere possunt: nam de facto prius extitit præsentia naturalis, quàm sacramentalis, & si Christus deperderet suam præsentiam naturalem, seu modum existendi quantitativum, & extensum, nihilominus subsistere posset secundùm modum existendi sacramentalem sub speciebus Eucharisticis. Nec tandem una dependet ab alia, tanquam accidens à subjecto; quippe, ut mox dictum est, una seorsim ab alia potest subsistere, quod apparebit evidentius ex solutione objectionum.

Dices primò: Non potest esse, nec concipi Eucharistia sine Christi D. sanguine, & corpore: utrumque enim connotat, & continet; sed non potuit esse Christi D. corpus, & sanguis ante Incarnationem, siquidem hæc est ipsa humanitatis à Verbo assumptio: igitur, &c.

Distinguo minorem: Ante Incarnationem absolutè, & simpliciter acceptam, ut est unio Filii Dei cum humana carne quocumque modo sumpta, concedo: ante Incarnationem, ut est actu peracta, prout est unio cum humana carne naturali, seu locali quantitatis extensione prædita, nego: per Incarnationem enim hoc posteriori modo sumptam, incarnati Verbi corpus habuit ubi naturale, seu locale quantitativum, & extensivum in utero Virginis, sine quo quidem ubi Eucharistia potuit absoluta Dei potentia constitui, per solam Dominici corporis, & sanguinis pręsentiam sacramentalem.

Instabis: Sacramentalis præsentia necessariò naturalem supponit, quia non potest absolutè Christi corpus habere sacramentalem in Eucharistia præsentiam, antequam habeat esse naturale, sed habere non potest esse naturale ante Incarnationem, ut est actu peracta, per hanc enim habuit, ut esset homo naturaliter.

Nego majorem: Aliud enim est, esse naturale Dominici corporis, aliud ipsius in loco præsentia naturalis; cùm enim aliquid è loco movetur in locum, mutatur præsentia naturalis in loco; nam ipsum ejus esse naturale, nihil est aliud, quàm ejus existentia substantialis, aut substantia na-

turalibus affecta proprietatibus, ipsa verò naturalis ejus in loco præsentia modum aliquem habuit occupandi locum externæ quantitati, & extensioni corporis accommodatum: omnis autem præsentia naturalis, aut sacramentalis essentialiter à corpore pendet ut à subjecto, quod afficit atque modificat, & ejus esse, vel existere naturale necessariò supponit, saltem prioritate naturæ, quia sine illo nec esse, nec concipi potest, ut nec figura sine re figurata, nec unio sine re unita: Sacramentalis ergo præsentia supponit existentiam substantialem, aut naturalem substantiam corporis, non autem ejus in loco præsentiam naturalem, seu localem, absque hac enim esse potest.

Urgebis: Prius est rem existere simpliciter, quàm secundùm quid: sed naturalis existentia est existentia simpliciter, Sacramentalis autem tantùm secundùm quid: igitur hæc illam præsupponit necessariò, & consequenter ubi non præcedit naturalis existentia, Sacramentalis sequi non potest.

Nego minorem, quantum ad secundam partem, cùm enim modus existendi simpliciter, nihil aliud significet, quàm rem aliquam esse realiter, sequitur, quòd in ea hypothesi, qua Christi D. corpus tantùm existeret modo Sacramentali, reverà existeret simpliciter; quippe tunc ibi haberet esse reale, & reverà productum, non autem solùm esse adductum, ut nunc est: nunc enim reverà non producitur Christi corpus sub speciebus Eucharisticis, sed jam productum, & existens adducitur, & ibi fit realiter præsens, ut patebit articulo sequenti.

Instabis iterùm: Si corpus Christi ea in hypothesi haberet esse simpliciter sub speciebus Eucharisticis, sequeretur, quòd postmodum non posset formari ex purissimo Virginis sanguine, sicque illa fieri non posset Mater Dei, ac subinde ea in hypothesi Incarnatio esset impossibilis: sed consequens est absurdum: ergo & id unde infertur.

Nego majorem: Quamvis enim corpus Christi præexisteret in Eucharistia, posset Deus convertere purissimum Virginis sanguinem in corpus Christi, quod fieret præsens in utero Virginis dependenter ab ejus consensu; non secus ac idem corpus, licèt existens in Cœlo, fit præsens sub speciebus Eucharisticis per conversionem substantiæ panis in ipsum. Quam utique solutionem sic expendit, & explicat Doctor n. 8. ubi ait: *Dico, quòd possibile esset, illud idem corpus fuisse formatum de sanguinibus Virginis, & hoc sub modo essendi naturali, non obstante, quòd Eucharistia præcessisset vera: sed illa formatio non fuisset tunc acceptio corporis, nisi secundùm quid, & tota ratio est, quia quod sic incipit, præhabet esse simpliciter*. Quibus verbis Doctor significat corpus Christi D. in ea hypothesi formari posse ex conversione sanguinis Virginis in ipsum, & produci in utero ipsius: non quidem quoad esse simpliciter, & primarium, quia jam habet esse verum, & reale in Eucharistia, sed quoad existendi modum connaturalem, hoc est, extensum, & circumscriptivum, quem utique existendi modum in Eucharistia non obtinet.

Porrò hac in hypothesi non aliter B. Virgo concurreret ad formationem corporis Christi, ut doctè observat Hiquæus in Commentatio n.19. quàm subministrando materiam prærequisitam ad formationem, seu existentiam illius corporis modo naturali, nec-non & concurrendo ad illius nutritionem, & augmentum, & reliquas dispositiones, & affectiones, quæ consequerentur ad animationem, & existentiam naturalem ipsius corporis in suo sinu; unde non concurreret ad formationem primariam corporis, sed tantùm ad secundariam, quam Doctor appellat inceptionem secundùm quid: Si autem requiras utrùm in eo casu B. Virgo dicenda esset Mater Christi.

Respondeo, quòd tantùm esset illius Mater secundùm modum, quo procederet ab ipsa, & non aliter; unde cùm jam illud corpus haberet esse præexistens, B. Virgo non concurreret ad illius formationem in fieri simpliciter, sed tantùm secundùm quid, hoc est secundùm modum existendi naturalem, quæ utique formatio dici posset conceptio saltem secundùm quid, propter locum, in quo fieret, siquidem corpus fieret præsens modo naturali in eo loco, ubi posset formari quoad esse simpliciter, nisi jam aliunde illud esse haberet.

Dices secundò: Impossibile est aliquod corpus priùs esse realiter alicubi, quàm illud ex quo formari debet, reverà existat in rerum natura, sed corpus Christi secundùm Dei ordinationem formari debuit ex purissimo Virginis sanguine: igitur non potuit esse alicubi, nec subinde habere existendi modum naturalem priùsquam existeret

B. Vir-

B. Virgo, & ſubminiſtraret materiam formandi illius corporis.

Diſtinguo majorem: Si tale corpus formetur modo naturali, & per veram generationem, concedo, ſi fiat ſupernaturali, & per creationem, aut per tranſubſtantiationem alicujus materiæ præexiſtentis in ipſum; nego: ea autem in hypotheſi Chriſti D. corpus formaretur, & fieret præſens per tranſubſtantiationem materiæ panis præexiſtentis in ipſum, ut exiſteret modo Sacramentali, eoque vero, & reali; ac ſubinde ut hunc haberet modum exiſtendi, non prærequireret ſanguinem B. Virginis.

Dices tertiò: illud, quod poteſt eſſe alicubi ſacramentaliter pro eodem inſtanti, diviſim poteſt eſſe naturaliter, & modo ſibi connaturali, ſed corpus Chriſti ante Incarnationem Verbi non potuit exiſtere naturaliter: igitur nec ſacramentaliter.

Diſtinguo majorem: Si res ſpectentur ſecundùm præſentem diſpoſitionem, concedo; ſi ut fieri poſſent in præſenti hypotheſi, nego. Fateor equidem, quòd nunc temporis corpus Chriſti non poſſit eſſe alicubi ſacramentaliter, quin alibi modo connaturali exiſtat. Verùm in præfata hypotheſi poſſet exiſtere ſacramentaliter abſque eoquòd alibi connaturaliter exiſteret, quia in Euchariſtia haberet verum eſſe, & reale ſecundùm entitatem, quamvis non haberet connaturalem modum exiſtendi.

Dices quartò Exiſtentia Sacramentalis ita dependet à connaturali, ut hac pereunte illa pereat; quia Sacramentalis exiſtentia tantùm addit modum exiſtendi ſupra corpus Chriſti exiſtens modo naturali: igitur cùm modus non poſſit ſubſiſtere ſine re, cujus eſt, ita nec exiſtere poteſt corpus Chriſti ſacramentaliter, quin præexiſtat modo naturali, ac ſubinde non poteſt eſſe præſens ſub ſpeciebus Euchariſticis ante Incarnationem.

Diſtinguo: Ita dependet rebus ſtantibus, & ordinatis, ut ſunt à Deo de facto ordinatæ, concedo: aliter de poſſibili ordinandæ, nego: ſicut enim ad deſitionem ſacramentalis exiſtentiæ, non deſinit exiſtentia naturalis: ita nec poſita hypotheſi, ad deſitionem exiſtentiæ naturalis, non eſſet neceſſe, quòd Sacramentalis deſineret, cùm Deus unam ponere, & conſervare poſſit independenter ab alia.

CONCLUSIO TERTIA.

P*Robabile eſt, quòd Sacramentum Euchariſtiæ fuiſſet inſtitutum, etiamſi Adamus non peccaſſet*. Probatur, *tum quia* Deus non minùs homines innocentes dilexit, quàm reos, & perduelles, ac ſubinde non minora eis contuliſſet beneficia: ſed omnium præſtantiſſimum eſt corpus Chriſti in Euchariſtia, eſt enim ſumma divini in nos amoris effuſio, nec non & ultima divinæ dilectionis meta, ac ſubinde probabile eſt quòd in ſtatu innocentiæ, hoc Sacramentum foret inſtituendum. *Tum quia* quod maximè congrueret divinæ ſapientiæ, & bonitati, veriſimile eſt Deum eſſe facturum, ſed Euchariſtiæ inſtitutio Adamo non peccante, talis eſſet, enimverò id deceret: *Primò*, ut cæteris individuis naturæ humanæ communicaretur Incarnationis beneficium, Euchariſtia namque, ait S. Chryſoſt. eſt veluti quædam Incarnationis extenſio: *Secundò*, ut majoris ſanctificationis, & gratiæ plenitudo in omnes, & ſingulos homines exundaret, longè enim uberior gratia confertur per hoc Sacramentum, quàm per quodcumque aliud medium à Deo inſtituendum. *Tertiò*, ut homines haberent dignum Deo offerendum juge ſacrificium, cùm infiniti pretii victimam ei offerant in oblatione incruenta proprii Dei Filii, qua certè immolatione nulla poteſt eſſe Deo dignior, nec hominibus utilior.

Advertendum autem, quòd ea in hypotheſi Euchariſtiæ Sacramentum non foret in memoriam Paſſionis Chriſti, cùm enim Chriſtus D. in eo ſtatu non foret mortalis, nec moriturus, quia aſſumpſiſſet corpus impaſſibile, non potuiſſet aliquod Sacramentum inſtitui in commemorationem mortis, quam non eſſet paſſurus.

QUÆSTIO SECUNDA.

De Materia ex qua confici debeat Sacramentum Euchariſtiæ.

CUM Euchariſtiæ Sacramentum fuerit inſtitutum ad ſpiritualem animæ nutritionem, & refectionem per modum cœleſtis, & divini convivii, conveniens fuit duplici ex materia confici: altera panis, ex cujus conſecratione, ac tranſubſtantiatione Chriſti D. corpus fit ſubſtantialiter,

ter, ac realiter præsens sub remanentibus speciebus consecratis, altera vini, ex qua sanguis efficitur.

Porrò circa utramque varii errarunt hæretici, in primis enim *Gnostici* à Simone Mago exorti, & à Nicolao uno ex septem Diaconis confirmati, & adaucti, horrendum in modum prolapsi sunt, quorum spurciloquia quoniam horret animus cogitare, satius duxi eorum deplorandas execrationes, ac abominationes ex S. Epiph. lib. 1. adversùs hæreses hæresi 26. n. 24. referre, ubi sic de eis spurcissimis hominibus scribit : „ Cùm salutandi, ac complectendi causa „ manum porrigunt, eam infra palmam „ contrectando, ac defricando leniter titil„ lant, eoque signo ejusdem religionis hos„ pitem esse demonstrant. Inde postea quàm „ mutuò se agnoverint, ad convivium ac„ cinguntur. Quod ipsum tametsi paupe„ res sunt, ingenti epularum aparatu, vi„ noque & carnibus instructissimum præ„ bent. Finiro convivio cùm satietate venas „ distenderint ad libidinem prorirantur. Tum „ vir ab uxore discedens sic eam alloqui„ tur; Surge, & fratri charitatem exhibe. „ Ita ad concubitum venitur. Pudet me „ bona fide, quæ apud illos turpissimè per„ petrantur, exponere, quemadmodum ait „ Apostolus; Quæ apud ipsos fiunt, turpe „ est dicere. Verùm quæ illos facere nihil „ pudet, neque me pudebit eloqui, ut qui „ fœdissima illorum flagitia audierunt, „ horrore quodam afficiantur. Etenim per„ acto stupro, subinde contumeliosis cœlum „ vocibus appetentes, utrique maris pro„ fluvium cavis manibus excipiunt, ac subla„ tis sursum oculis fœdum illud, & abomi„ nabile, manibus præterentes consistunt, „ ac preces concipiunt; Militares quidem „ & Gnostici ad universorum, ut ajunt, „ parentem, cui & quod manibus gestant „ offerunt, cum hoc solemni carmine. Hoc „ tibi munus, nimirum Christi corpus, of„ ferimus, atque ita tum eo vescuntur, & „ impurissimas suas sordes degustant, itaque „ dicunt: Hoc est corpus Christi, & hoc est „ Pascha: Idcirco corpora nostra patiun„ tur, & Christi supplicia confiteri co„ guntur. Eodem modo quoties mulier „ menstruos fluxus patitur, fœdissimum „ illum sanguinem collectum unà omnes „ absorbent. Atque hoc est, inquiunt, „ sanguis Christi.

„ Propterea in Apocryphis legunt: *Vidi arborem duodecim fructus quotannis ferentem, & dixit mihi: Hoc est lignum vitæ*. Idipsum de menstruis mulierum profluviis „ interpretantur. Cæterùm cùm inter sese „ venerem exerceant, liberos tamen susci„ pere prohibent. Non enim prolis stu„ dio, sed ut libidini suæ serviant, ei cor„ ruptelæ vacant. Ita miseris hominibus „ diabolus illudit, & opus Dei fraudibus „ suis implicatum per ludibrium traducit. „ Proinde sic libidini satisfaciunt suæ, ut „ impurissimum semen in seipsos recipiant, „ neque illud ad propagandam sobolem „ emittant, sed sua ipsi turpitudine pascan„ tur. Quòd si fortè quispiam excreri se„ minis immissionem antevertit & ex eo gra„ vida facta sit mulier, audi quid demum „ flagitiosiùs aggrediantur. Nam informem „ adhuc fœtum ex utero detractum quo„ cunque iis tempore visum, infantem, „ inquam, abortione projectum in mor„ tario pistillo tundunt. Cui ad vitan„ dam nauseam mel ac piper cum aliis aro„ maribus, & unguentis admiscent. Tum „ in unum collecto porcorum, ac canum „ sodalitio, unusquisque è comminuto in„ fantuli corpusculo digito delibat: Sic „ humanis carnibus pasti ad orandum Deum „ se se convertunt. Et cupiditatis, in„ quiunt, princeps nequaquam nobis il„ lusit, sed quod exciderat fratri nostro „ collegimus. Atque id perfectum esse „ Pascha demum existimant. Præter hæc „ alia insuper dira, atque execranda com„ mittunt. Cùm enim rursus in se mu„ tuò bacchari ac furere cœperint, re„ spersis spurcissimi humoris profusione „ manibus consurgunt, atque ita fœdatas „ gerentes toto corpore nudi compro„ bantur, ut ea re majorem sibi apud „ Deum fiduciam acquirant. *Ita S. Epiphanius*. „

Ophitæ, sicut ait Augustinus hæresi 17. à colubro, seu serpente nominari, coluber enim, seu serpens Græcè dicitur *Ophis*, colubrum, qui decepit Adam, Evam, Christum arbitrantur; sed, & verum colubrum nutriunt, & venerantur, qui, & incantante Sacerdote, egreditur de spelunca, & ascendit super Altare innixum speluncæ, & oblationes eorum lambit, & involvens se circa eas regreditur ad speluncam; & ita confingunt oblationes in Eucharistiam, quasi à serpente Christo, ut illi putant, sanctificatas. Hi videntur statuisse, hujusce serpentis con-

contactum, ut quid pertinens ad proximam Eucharistiæ materiam.

Artotyritæ, ex S. Augustino hæresi 28. panem caseum offerunt in hoc Sacramento, dicentes à primis hominibus oblationes de frugibus terræ, & ovium fuisse celebratas; ideo dicti sunt à nomine, *artos*, idest panis, & caseus, à mixtura panis, & casei. Vasquez existimare videtur Artotyritas noluisse caseum esse materiam corporis Christi in hoc Sacramento, quia Epihanius hæresi 49. solùm ait, eos ita dictos esse, quia suis in mysteriis panem, & caseum apponebant, quod non evincit, eos in Sacramenti materia statuisse caseum. Verùm S. Augustinus ait, eos obtulisse panem, & caseum in hoc Sacremento; quod autem offertur in eo, videtur esse materia. *Deinde* dicuntur hæretici, quòd obtulerint caseum, at si non obtulissent, ut Eucharistiæ materiam, ideo non essent hæretici.

His successerunt scelerum turpitudine non minùs infames *Cataphryga*, à Phrygia, quam incolebant, nominati, qui aliam materiam pro Eucharistia assignabant, sin æquè impuram, certè magis feram. Nam, ut refert S. Augustinus, *lib. de Hæresibus hæresi* 26. Sacramenta funesta habebant; infantis enim anniculi sanguine, quem de toto ejus corpore minutis punctionum vulneribus extorquebant, quasi Eucharistiam suam conficiebant, admixta tamen farina, ut panem conficerent, puerum inde mortuum habebant pro Martyre, superstitem pro magno Sacerdote. Ortum duxit hic non tam hominum, quàm belluarum grex à Montano hæreticorum post hominum memoriam amentissimo, qui se Spiritum Paracletum adjutricibus insanis mulieribus Prisca, & Maximilla somnia inanissima pro veris Prophetiis venditantibus, comminiscebatur, cùm ne quidem sensu communi præditus esset. Istos hæreticos secuti sunt Pepusiani idem de sanguine infantium pro Eucharistiæ materia conficientes ut *Hæresi* 27. refert S. Augustinus.

Errarunt pariter *Aquarii*, qui, ut refert S. Augustinus hæresi 64. aquam dumtaxat in poculo Sacramentali adhibebant, abstinentes à vino: Unde *Encratitas*, seu abstinentes, referente Theodoreto se nominabant: Ideò autem solùm aquam adhibebant, quia, ut scribit S. Cyprianus epist. 63. timebant, ne fervente Decii persecutione, ex potati Sacramentalis vini odore proderentur, in quo apparet eorum animi imbecillitas, qui enim sanguinem Christi erubescebant bibere, quomodo propter Christum sanguinem fudissent? Idem censuerunt Manichæi, qui vinum ut fel draconis, & veluti liquorem diabolicum execrabantur.

Ipsis è diametro adversati sunt *Armeni* quidam, contendentes vinum purum nulla prorsus aqua permixtum adhiberi debere ad consecrationem calicis, ut colligitur ex Canone 32. Synodi Quini sextæ, seu Trullani, ubi legimus; *Quoniam ad nostram cognitionem pervenit, quòd in Armenorum regione vinum tantùm in sacra mensa offerunt, aquam illi non miscentes, qui incruentum sacrificium peragunt, adducentes Ecclesiæ Doctorem Joannem Damascenum: hæc dicentem in interpretatione Evangelii secundùm Matthæum Homilia* 83. Quamobrem non aquam bibit, cùm Surrexit, sed vinum..... *Ut non ab hoc tempore imposterùm ignorantia teneantur, Patris sententiam orthodoxi aperimus: cùm enim improba Hydroparastarum, hoc est, eorum, qui aquam offerebant, antiqua hæresis esset, qui pro vino sola aqua in proprio sacrificio usi sunt, refellens, hoc divinus vir detestabilem ejusmodi hæresis doctrinam, & ostendens quòd directè Apostolicæ Traditioni adversetur, quod & jam dictum est affirmavit; nam & suæ Ecclesiæ, ubi est illi pastoralis administratio tradita, aquam vino miscendam tradidit*, &c.

Hunc errorem restaurare visus est *Lutherus*, lib. 1. contra regem Angliæ, ubi docet melius esse, si aqua vino non misceatur: cùm hæc mixtio, inquit, sit merum figmentum humanum, pessimamque, & sinistram habeat significationem.

His accensendi sunt *Græci Recentiores*, qui quamvis panem, & vinum aqua permixtum pro legitima conficiendæ Eucharistiæ materia admittant, valde tamen exorbitant circa qualitatem panis, existimantes nullam fieri consecrationem, nisi fiat in pane fermentato; unde irritam censent Latinorum consecrationem in azimis. Qui omnes errores, ut proscribantur, tria hac in Sectione statuenda: *Primum*, quòd panis, & vinum sit legitima materia conficiendæ Eucharistiæ: *Secundum*, quòd panis ille potius debeat esse azimus, quàm fermentatus: *Tertium*, quòd vinum in calice debeat misceri aqua, ut digna sit, ac legitima conficiendi Christi sanguinis materia.

QUÆ-

QUÆSTIO PRIMA.

Quisnam panis, & quale vinum legitima sit materia conficiendi Christi D. corporis, & sanguinis.

Notandum primò, ex Seraphico Doctore in 4. dist. 11. part. 2. art. 1. Sacramentum Eucharistiæ sapienti, ac justa ordinatione confici ex speciebus panis, & vini: Siquidem Sacramentum istud, *inquit*, non solùm continet corpus Christi verum, sed etiam connotat mysticum, ad cujus sanctificationem ordinatur, ac subinde conveniens fuit, ut hoc Sacramentum eis in rebus institueretur, quæ utrumque corpus repræsentarent, & exprimerent. Et quoniam, inquit, corpus mysticum est ex multis aggregatis in unum, talia elementa esse debuerunt, quæ ex multis aggregantur in unum, tale autem est panis, quia est ex multis granis puris, tale etiam est vinum, quod est ex multis racemis puris: ideo rectè unionem corporis Christi mystici signat. Corpus autem Christi verum continetur in hoc Sacramento ut cibus, quia propter hoc institutum est Sacramentum, non ut cibus qualiscumque, sed ut cibus conveniens, cibus efficax, cibus sanans, cibus omnibus communis: ideo debuit institui signum, quod quidem esset cibus habens istas proprietates. Cibus autem magis conveniens est panis de frumento, & vinum, & hujusmodi signum est, quod natura non generat ex frequentatione fastidium, quod non convenit de aliquo cibo. Est etiam efficax in confirmando, quia panis confortat, & vinum lætificat. Est etiam sanus, sicut dicit Isaac in dietis, quia uterque ad sanitatem facit. Ulteriùs est cibus communis, & usitatus, maximè inter Gentes rationabiliter viventes. Unde Damascenus: Consuetudo est hominibus manducare panem, & bibere vinum, ideo conjugavit eis Dominus Divinitatem, & fecit ea corpus, & sanguinem suum, ut per hæc, quæ sunt secundùm naturam consueta, in quibus vita conservatur, ad ea, quæ sunt supra naturam, anima transferatur.

Notandum secundò: Panem esse multiplicis speciei, maximè verò triplicis, ratione videlicet rerum, ex quibus conficitur: alius enim fit vel ex fructibus arborum, ut castaneis, ficubus, amigdalis, nucibus, &c. necnon & radicibus, qualis est ille, qui fit in Insulis Americæ, vulgòque appellatur *casave*: Alius ex leguminibus, putà ex fabis, &c. quæ in siliquis, aut tegminibus, vel follibus crassioribus nascuntur: *Alius* denique ex granis, quæ generali appellatione frumenta dicuntur: quamquam enim frumenti vox per antonomasiam triticum significet, tamen generaliter comprehendit omnia semina, quæ habent culmum, & spicas, quæve falce metuntur, sicque frumenti nomen genericum est ad triticum, hordeum, siliginem, avenam, &c. Quæritur ergo quisnam ex eis panibus sit materia necessaria non solùm necessitate præcepti, sed etiam Sacramenti, itaut irritum foret Sacramentum, si in alia materia conficeretur.

Notandum tertiò: Vini etiam multiplicem esse speciem; aliud enim est, quod exprimitur ex arborum fructibus, quale est vinum malorum granatorum, vel pomorum, aut mororum; aliud verò vinum de vite, seu vitigineum, quod per excellentiam, & antonomasiam *vinum* appellatur. Quæritur itaque quale debeat esse vinum, ut censeatur apta, & idonea materia hujus Sacramenti.

CONCLUSIO PRIMA.

Panis, & vinum sunt materia necessaria conficiendæ Eucharistiæ. Hæc est de fide; ea siquidem est Eucharistiæ conficiendæ materia necessaria, quam Christus D. usurpavit, & quam servandam Apostolis, & eorum Successoribus traddidit, sed hæc sunt panis, & vinum: panis quidem, nam Matth. 26. Marci 14. & Lucæ 22. ac 1. Cor. 11. legimus, quòd Jesus accepit panem, benedixit, fregit, deditque Discipulis, dicens: *Accipite, & manducate, hoc est corpus meum*: Vinum pariter, licèt enim Evangelistæ recitando institutionem, dicant tantùm Christum D. accepisse calicem; attamen Matthæus, & Marcus statim interpretantur, calicem istum fuisse calicem vini: subjiciunt enim, Christum statim dixisse: *Non bibam amodò de hoc genimine vitis, donec bibam illud*, &c.

Nec obstat, quòd S. Lucas videatur fecisse mentionem duplicis calicis, communis scilicet, & sacri, atque innuere prædicta verba potiùs de calice communi esse intelligenda,

ſta, quàm de facto, cùm illa refert à Chriſto dicta, ante conſecrationem panis. Non, inquam, id obſtat, quia S. Auguſtinus lib. 3. de conſenſu Evangeliſtarum c. 2. docet, unum eumdemque calicem à S. Luca bis memoratum: ſemel quidem præoccupando, iterum autem poſt panis conſecrationem: Eaque conſtans eſt, ac firma Eccleſiæ traditio, ut conſtat

Primò quidem ex Concilio Apoſtolorum can. 3. ubi decernitur: *Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, præter ordinationem Domini, alia quædam in ſacrificio offerat ſuper Altare, ideſt, aut mel, aut lac, aut pro vino ſiceram, aut confecta quædam, aut volatilia, aut animalia aliqua, aut legumina, contra conſtitutionem Domini faciens, congruo tempore deponatur.*

Idem decernit Concilium Braccarenſe cap. 54. *Non oportet*, inquit, *aliud in Sacramento offerri præter panem, vinum, & aquam, quæ in typo Chriſti benedicuntur, quia cùm in cruce penderet, de corpore ejus ſanguis fluxit, & aqua. Hæc tria unum ſunt in Chriſto Jeſu: hæc hoſtia, & oblatio Dei in odorem ſuavitatis.* Similiter Carthaginenſe Tertium cap. 24. *In Sacramentis corporis, & ſanguinis Domini*, inquit, *nihil amplius offeratur, quàm quod ipſe Dominus tradidit, hoc eſt panis, & vinum aquæ immixtum.* Idem ex Triburienſi cap. 19. *Confitemur, & confirmamus, ne ullus ſine commixtione vini, & aquæ ſacra myſteria conficiat, ſed ut duæ partes ſint vini, quia major eſt majeſtas ſanguinis Chriſti, quàm fragilitas populi.* Idem tradunt Concilia Florentinum in Decreto Eugenii, & Trident. ſeſſ. 13. cap. 3.

Ratio hujuſce inſtitutionis, & ordinationis, non alia eſt, quàm Chriſti D. inſtituentis voluntas: congruentiæ autem hujus plurimæ ſunt, maximè verò quatuor, quas ſic egregiè expendit Catechiſmus Romanus de Euchariſtia num. 19. Primùm enim, inquit, „ panis, & vini ſymbola Chriſtum nobis ſignificant, ut vera eſt hominum vita; ipſe enim Dominus ait: *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus*. Cùm igitur corpus Chriſti D. vitæ æternæ alimentum illis præbeat, qui ejus Sacramentum purè, & ſanctè ſuſcipiunt, rectè iis potiſſimum rebus conficitur, quibus hæc vita continetur, ut fideles facilè poſſint intelligere, pretioſi corporis, & ſanguinis Chriſti communione mentem, animumque ſaturari. Nonnihil etiam hæc ipſa elementa ad id valent, ut eam cognitionem accipiant homines eſſe in Sacramento corporis, & ſanguinis Domini veritatem. Nam cùm panem, & vinum in humanam carnem, & ſanguinem vi naturæ quotidie immutari animadvertamus, faciliùs adduci poſſumus hac ſimilitudine, ut credamus panis, & vini ſubſtantiam in veram Chriſti carnem, verumque ejus ſanguinem cœleſti benedictione converti. Affert etiam aliquid adjumenti hæc elementorum mutatio ad adumbrandum quod fit in anima. Ut enim, etſi nulla extrinſecùs panis, & vini mutatio apparet, tamen eorum ſubſtantia in carnem, & ſanguinem Chriſti verè tranſit: ita etiam tametſi in nobis nihil immutatum videtur, interiùs tamen ad vitam Euchariſtiæ Sacramenta accipimus. Accedit ad hæc, quòd cùm unum Eccleſiæ corpus ex multis membris compoſitum ſit, nulla re magis elucet ea conjunctio, quàm panis, vinique elementis. Panis enim ex multis granis conficitur, & vinum ex multitudine racemorum exiſtit, atque ita nos, cùm multi ſimus, hujus divini myſterii vinculo arctiſſimè colligari, & tanquam unum corpus effici declarant. *Ita Catechiſmus*. „

Quibus denotat congruum fuiſſe panem, & vinum in Euchariſtiæ ſacramenti materiam adhiberi, quadruplici de cauſa; videlicet, quia panis, & vinum ſunt materia conveniens admodum uſui, ſignificationi, & effectui Euchariſtiæ, cùm reſpectu cujuſque ſumentium, tum reſpectu totius Eccleſiæ. *Uſui* quidem, qui eſt manducatio, habetur enim communiùs; nam, ut aqua ſumitur in Baptiſmo ad uſum ſpiritualis ablutionis, quia corporalis ablutio communiter in aqua fit: ita panis, & vinum, quibus homines communiùs reficiuntur, in Euchariſtia ſumuntur ad uſum manducationis ſpiritualis, inſtituta quippe fuit, ut ſpirituale convivium: at in convivio perfecto præcipuus eſt uſus panis, & vini. *Significationi*, quæ eſt Chriſti Paſſio: hanc enim imitantur expreſſiùs: nam, ut in Paſſione Chriſti ſanguis à corpore ſeparatus eſt, ita hoc in Sacramento, quod eſt ejus memoriale, ſeorſim accipitur panis, ut Sacramentum corporis, vi verborum ita confectum, & vinum ut Sacramentum ſanguinis, aliorum etiam verborum vi conſecratum: Unde Chriſti

ſti

sti corpus ut passum, & affixum cruci repræsentatur per panem, Hierem. 11. *Mittamus lignum in panem ejus*, idest, crucem in corpus ejus; ex Hieronymo in Hieremiam, & Tertulliano contra Judæos, cap. 11. & 4. contra Marcionem cap. 19. nam ut panis fit ex granis, quæ magno labore metuntur in agro, teruntur in area, commoliuntur in pistrino, tum in clibano coquitur: ita Christi corpus attritum labore, & tribulatione incredibili, tum & afflictionis igne percoctum est. Vinum autem exprimit sanguinem effusum in Passione, Genesis 49. *Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvæ pallium suum*, idest, in proprio cruore suam humanitatem. Hinc Isaiæ 64. Christus dicitur calcasse torcular, & expressisse vinum ex uva, quia sicuti vinum ex uvis in torculari calcatis, & expressis prælo fluit, ita Christi sanguis laborum, & cruciatuum vi fluxit ex ejus corpore.

Denique respondent, *Effectui* spectato in unoquoque sementium, operatur enim efficacius, quia panis sustentat, & reficit, vinum excitat, & animat, Psalmo 103. *Panis cor hominis confirmet; Vinum lætificet cor hominis*. Unde Ezechielis 4. panis vocatur *baculus*, & alibi *robur*; & vinum *hominum lætitia*, quia pane ut baculo innitimur; ideo minatur Deus se populo baculum, & robur panis erepturum: at ex Commentario 1. Corinth. apud Ambrosium cap. 11. hoc Sacramentum valet ad tuitionem animæ, & corporis, ideo corpus Christi sub specie panis pro salute corporis; sanguis verò sub specie vini pro salute animæ offertur, quia Levit. 17. *Anima carnis in sanguine est*.

Respondent etiam, *Effectui* respectu totius Ecclesiæ; siquidem integrantur aptiùs, & uniuntur arctiùs, Ecclesia quippe constituitur è diversis fidelibus, ut panis fit è pluribus granis, & vinum è multiplicibus uvis, & acinis, 1. Cor. 10. *Multi unum corpus sumus*, &c.

Dices 1. Omne quod repræsentat spiritualem alimoniam, est legitima, & sufficiens Eucharistiæ materia, quia cujuscumque Sacramenti materia dijudicari debet ex intentione Christi; porrò intentio Christi, cùm instituit Eucharistiam, fuit exhibere, seu repræsentare spiritualem alimoniam, & sui corporis, ac sanguinis communicationem per elementa, seu signa communis, & usitati potus, & cibi: sed ubi panis, & vinum non reperiuntur, alia, quæ substituuntur eorum loco, communem in cibum, & potum, repræsentant alimoniam spiritualem, & Dominici corporis, & sanguinis communicationem, ut carnes, pulmenta, cervisia, & similia; ergo hæc sunt sufficiens, & legitima Eucharistiæ materia.

Distinguo majorem: Quod repræsentat ex institutione Christi, concedo: ex aliqua solùm congruitate, convenientia, vel idoneitate, nego: Duplex enim est hominum cibus, & potus, unus qualiscumque, quo homines utcumque vescuntur, & aluntur, & quo citra singulare, perfectum, exquisitumve convivium utuntur, esto satis ordinariè quibusdam in locis ratione caritatis ciborum, sterilitatis regionum, & paupertatis incolarum, & ejusmodi, sint radices aliquæ, castaneæ, & similia bene multa, quibus utuntur pro pane nonnulli. Alter exquisitus, quo solent homines uti, quando perfectum, lautum, & singulare convivium celebrant, & ejusmodi sunt panis, & vinum; panis equidem, in Scriptura quippe manducare panem, est refectionem sumere, Matth. 15. *Non lavant manus suas, cùm panem manducant*. Aut epulari, seu convivari, Lucæ 14. *Cùm intrasset Jesus domum cujusdam Principis Pharisæorum Sabbato manducare panem*, idest, epulari, quare quempiam invitare ut manducet panem, idem est, ac illum ad convivium hortari; Sapientia quippe Proverb. 9. sic ad suum invitat convivium: *Venite, comedite panem meum*: vinum autem, ut habet adagium, est anima convivii; quare Sapientia ad suum convivium ita hortatur, *Et bibite vinum, quod miscui vobis*. Christus autem instituit Eucharistiam, ut convivium exquisitum, & omnino perfectum, Isaiæ 25. *Faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium, convivium vindemiarum, convivium pinguium medullatorum, vindemiæ defæcatæ*; vel, ut habent Septuaginta, *Faciet convivium omnibus Gentibus super montem istum; bibent lætitiam, seu bibent in lætitia, bibent vinum, ungentur unguento*. Quod Eusebius 1. de demonstratione Evangelica cap. 10. tribuit Eucharistiæ: quare Christus in Eucharistia materiam instituit panem, & vinum nec aliquid aliud eorum loco substitui potest.

Dices secundò: Sacramentum Eucharistiæ ubique Gentium debet celebrari, juxta illud Malachiæ 1. *Ab ortu Solis ad occasum magnum est nomen meum in Gentibus, & in omni loco*

ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda. Sed plurima ſunt loca, in quibus nec vinum nec panis propriè dictus poſſunt reperiri, imò etiam nec deferri, aut in eis conſervari: igitur dicendum eſt, Chriſtum D. inſtituiſſe Euchariſtiam in pane, & vino dumtaxat analogicè ſumptis, putà panem verum, & verum vinum, ubi poſſent haberi; qualemcumque verò cibum, & potum, qui panis, & vini vices gererent, ubi panis, & vinum haberi non poſſent. Major conſtat. Minor probatur: primò quidem quantum ad panem; quia plures Americæ populi non alio pane veſcuntur, quàm è radicibus plantarum confecto, quantum autem ad vinum, aſſerit Vollaterranus in Geographia, quòd in Norvergia, ob immenſa frigora vinum deportatum non poſſit conſervari, ſed citò aceſcat. Unde Innocentii VIII. conceſſione aſſerit permiſſum fuiſſe, ſine vino calicem ſacrificare: igitur, &c.

Nego minorem: Quamvis enim triticum, & vinum in omnibus mundi plagis non naſcantur, tamen in omnes poſſunt deportari, maximè quantum ad uſum Euchariſtiæ, ut experientia in dies demonſtat; unde narratio Vollaterrani tota videtur fictitia. Primò, quia nullum extat conceſſionis illius inſtrumentum; ſi autem ea foret vera, fieri non poſſet, ut in re tam inuſitata, tantique momenti aliquod non extaret ejus facti monumentum: Secundò, falſa eſt hujus conceſſionis ratio: tantum enim abeſt, ut vinum aceſcat in Norvegia, imò ibi tam accommodatum potu reperitur, ut in ea regione Laici nolint communicare, niſi ſub utraque ſpecie.

Dices tertiò: Illa cenſenda eſt legitima materia conficiendæ Euchariſtiæ, quæ offerri conſueverat à fidelibus ad Altare: ſic nedum panem, & vinum, ſed etiam alia plurima offerre conſueverant, putà lac, uvas, oleum, ſpicas, mel, &c. igitur ex iis poterat confici Euchariſtia.

Diſtinguo majorem, Quod offerebatur ad conſecrationem, concedo: quod offerebatur in gratiarum actionem, aut ad Religionis exercitium, & Clericorum victum ac ſuſtentationem, nego: Fateor equidem, quòd antiquitùs fideles offerre ſolerent ad Altare, inſtante tempore conſecrationis, oleum, lac mel, &c. ut colligitur ex prædicto, cap. 24. Concilii tertii Carthaginenſis; nam poſt laudata verba ſubjicit: *Primitiæ verò, ſeu mel, ſeu lac, ſeu alia, quæ ſolent offerri, quamvis in Altari, tamen habent propriam benedictionem, & à divinis Sacramentis diſtinctam*. Verùm hæc non offerebantur in oblationem ſed in gratiarum actionem, ut conſtat ex Can. 3. Apoſtolorum; unde Can. 4. ſubditur. *Offerre non licet aliquid ad Altare præter novas ſpicas, & uvas, & oleum ad luminaria, & thymiama, id eſt, incenſum, tempore quo ſancta celebrantur*. Et Can. 5. *Reliqua poma omnia ad domum Primitiæ Epiſcopo, & Presbyteris dirigantur, non offerantur in Altari*.

Hoc ipſum luculenter explicat Concilium Vvormacienſe, c.4. ubi ait: Cùm „ omne crimen, atque peccatum oblatis „ Deo ſacrificiis deleatur, quid de cætero „ pro delictorum expiatione Domino dabitur, quando in ipſa ſacrificii oblatione erratur? Audimus enim quoſdam „ ſchiſmatica ambitione detentos, contra „ divinos Ordines, & Apoſtolicas inſtitutiones lac pro vino in divinis ſacrificiis „ dedicare: Alios quoque intinctam Euchariſtiam populis pro complemento „ Communionis porrigere: Quoſdam etiam „ expreſſum vinum in Sacramento dominici calicis offerre: alios verò pannum „ lineum muſto intinctum per totum annum reſervare, & in tempore ſacrificii „ partem ejus aqua lavare, & ſic offerre. „ Quod quàm ſit Evangelicæ, & Apoſtolicæ doctrinæ contrarium, & conſuetudini Eccleſiaſticæ adverſum, non difficilè ab ipſo fonte veritatis probabitur, à „ quo ordinata ipſa Sacramentorum myſteria proceſſerunt. Cùm enim Magiſter „ veritatis verum ſalutis noſtræ ſacrificium „ ſuis commendaret Diſcipulis, non illis lac, „ ſed panem tantùm, & calicem ſub hoc „ Sacramento cognovimus dediſſe; legitur „ enim in Evangelica veritate: Accepit „ Jeſus panem, & calicem, & benedicens „ dedit Diſcipulis ſuis. Ceſſet ergo lac ſacrificando offerri, quia manifeſtum, & „ evidens Evangelicæ veritatis exemplum „ illuxit quòd præter panem, & vinum, „ aliud offerri non licet. „

Idem decernit Concilium Baraccharenſe tertium c.10. ubi ait: *Audivimus quoſdam ſchiſmatica ambitione detentos contra divinas, & Apoſtolicas inſtitutiones, mel, & lac pro vino in divinis ſacrificiis ..... Quod quàm ſit Evangelicæ atque Apoſtolicæ doctrinæ contrarium, & conſuetudini Eccleſiaſticæ adverſum, non difficilè ab ipſo fonte veritatis probatum*,

batum, à quo ordinata ipsa Sacramentorum mysteria processerunt; ait enim Evangelista: Accepit Jesus panem, & calicem, &c. *Cesset ergo lac in sacrificio offerri, quia per evidens exemplum ad Altare mel, & lac afferre non licet*. Et ex Altisiodorensi Canone 8. *Non licet in Altario in sacrificio divino mellitum (quod mustum appellatur) vel ullum aliud poculum extra vinum cum aqua mixtum: quia ad grandem reatum, & peccatum pertinent Presbytero illi, quicunque aliud poculum extra vinum in consecratione sanguinis Christi offerre præsumpserit*. Ex Matisconensi secundo, Can. 4. *Statuimus, ut omnibus Dominicis diebus altaris oblatio ab omnibus viris, & mulieribus offeratur, tam panis, quàm vini*. Ex Lateranensi, cap. firmiter: *Christi corpus, & sanguis in Sacramento Altaris, sub speciebus panis, & vini veraciter continentur, transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem*. Idem habent posteriora Concilia suprà à nobis laudata.

CONCLUSIO SECUNDA.

Materia *conficiendi Christi D. corporis, debet esse necessariò panis triticeus aqua naturali coalescens, & igne decoctus*. Hæc conclusio tribus partibus constat, quarum prima certa est apud omnes Catholicos, & expressè colligitur ex Concilio Florentino. Tum sess. ult. ubi interrogati Græci à summo Pontifice de materia Eucharistiæ conficiendæ, respondent his verbis: *De pane, sive azimus, sive fermentatus fuerit, Græci non curant, dummodò ex tritico constet*. Tum ex litteris unionis, in quibus definitur: *In azimo, sive fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter conficitur*: Tum denique ex decreto unionis pro instructione Armenorum, ubi legimus: *Tertium est Eucharistiæ Sacramentum, cujus materia est panis triticeus, & vinum de vite*.

Nec valet reponere, Concilium Florentinum verbis illis significasse solùm panem triticeum esse de necessitate præcepti, non verò de necessitate Sacramenti: Non valet, inquam, quia de aqua naturali, quæ à Conciliis Trident. & Florent. eodem modo definitur esse materia Baptismi, dici non potest, quòd sit solùm necessaria necessitate præcepti, & non Sacramenti: *Tum, quia* eo modo definitur ibi panis triticeus esse materia necessaria conficiendi corporis quo vinum de vite, consecrandi sanguinis: sed hoc est materia necessaria simpliciter, non solùm ratione præcepti, sed etiam Sacramenti: ergo & ille: *Tum, quia* hæc censetur Apostolica Traditio, quam Ecclesiæ authoritas firmavit, ut docet Catechismus Romanus, num. 13. *Tum denique quia* panis ille dicitur materia hujus Sacramenti à quo Eucharistia dicitur panis, & sub quo fuit prænuntiata: at is est triticeus: Nam Psalm. 147. *Adipe frumenti satiat te*. Oseæ 14. *Vivent tritico*. Quos textus de Eucharistia omnes Patres, & Doctores interpretantur.

Dices primò: Concilia, & Patres dum de materia Eucharistiæ conficiendæ loquuntur, sæpè dicunt esse *panem ex frumento*; sed teste S. Isidoro lib. 17. ethymolog. cap. 3. & Plinio lib. 18. historiæ cap. 7. & Varrone de re rustica c. 48. frumentum est genus ad omnem speciem grani quod habet aristas: ergo, &c.

Distinguo minorem, apud profanos, transeat; apud sacros Authores, & juxta Scripturæ modum loquendi, nego. Siquidem Deuteronomii 7. Hierem. 41. Ezech. 4. Joel. 1. Frumentum distinguitur ab hordeo, milio, & aliis granis: Ergo non est genus ad illa, sed pro tritico usurpatur; ut evidenter constat ex his verbis 46. Genes. *Joseph jussit ministris, ut implerent saccos eorum tritico, & illi portantes frumenta in asinis suis profecti sunt*.

Dices secundò: Quodlibet vinum de vite sufficit ad consecrationem calicis, sive interim sit album, sive rubrum. Ergo & quilibet panis.

Nego consequentiam: Siquidem unum vinum ab alio tantùm differt accidentaliter, hoc est, vel ratione caloris, saporis, aut majoris vel minoris virtutis: Panis autem ex diversis specie granis diversus est specie: Ergo sicut qualibet aqua non sufficit ad Baptismum, ita nec quilibet panis ad Eucharistiam.

Urgebis: Ex quolibet pane fit eadem nutritio corporea, & idem sanguis: Ergo ex quolibet etiam fieri potest corpus Christi in animæ cibum. Nego paritatem, aliàs sequeretur quodlibet edulium, sive fructus, sive herbæ, &c. posse consecrari, ex iis enim fit idem sanguis, & eadem nutritio.

Dices tertiò. Conficiendæ Eucharistiæ materia est panis usualis, & communis, ut omnes fatentur; sed tali non idem est in omni-

omnibus Provinciis, in pluribus namque (ut diximus ſuprà) triticum non repetitur, ut apud plures Americæ Provincias, &c.

Concedo majorem, & minorem diſtinguo. Non idem eſt per accidens, concedo: per ſe, nego: ſtatim namque ac triticum ſerere, & metere norunt, eum cuilibet pani omnes præferunt: indicium eſt ergo hunc panem per ſe eſſe uſualem, & communem.

Nec reor Evangelium alicubi prædicari, quin pariter divina providentia ibidem triticum ſuppeditet, ut in tali regione hoc adorandum Sacramentum poſſit confici. Quare, ſi in aliquibus Regionibus non repetitur triticum, vel ibi deportari debet, ut habeatur materia neceſſaria conficiendæ Euchariſtiæ, quemadmodum ex India, & aliis partibus Orientalibus aſportatur balſamum in plagas Occidentales, & Septentrionales pro conficiendo Chriſmate, vel certè abſtinendum erit à conſecratione, maximè cùm realis Euchatiſtiæ ſumptio non ſit neceſſaria neceſſitate medii, ſed tantùm præcepti.

Probatur ſecunda pars, nempe quòd panis ille confici debeat ex aqua naturali. Tum quia panis uſualis eſt neceſſaria hujus Sacramenti materia, ſed panis quo ſolent uti homines ex aqua naturali coaleſcit. Tum quia farina compacta ex butyro, oleo, &c. non habet rationem panis, ſed placentæ, aut tortæ.

Nec refert quòd humor ille poſſit abſorberi, & in ſpeciem panis abſumi, quia ſive abſumatur, ſive ſubſtantialiter remaneat, ſemper fieri debet mixtio; hæc autem uſualiter fit ex aqua naturali. *Inſuper* triticum non remanet in ſubſtantia panis, nihilominus neceſſariò requiritur: ergo licèt aqua abſumatur, nihilominus eſt neceſſaria. Nec etiam obſtat, quòd panis ex aqua roſacea confectus fortè non differat ſpecie phyſica ab eo, qui conficitur ex aqua naturali, quippe cùm potiſſima ſubſtantia illius mixti, ſit farina, quæ ejuſdem rationis eſt in utroque. Non obſtat, inquam, ſufficit enim, quòd differat ſpecie morali, quemadmodum panis ex amydo confectus non cenſetur materia ſufficiens conſecrationis, ſive ſpecie diſtinguatur, ſive non, quia non eſt panis uſualis.

Probatur denique tertia pars, nempe quòd panis debeat igne decoqui. Tum quia tali pane Chriſtus eſt uſus, ergo & nos debemus uti. Tum quia paſta non eſt panis, nec cibus aut alimentum hominum: ergo nec poteſt eſſe ſignum alimenti ſpiritualis. An autem panis, & paſta ſpecie differant, non arbitratur Doctor, quippe cùm per decoctionem paſtæ in furno, vel alio modo, fit ſolùm exhalatio aquei humoris commixti cum partibus farinæ, talis autem mixtio fit per intrapoſitionem, ergo ſeparatio non mutat ſpeciem, verùm eſto paſta tantùm accidentaliter differat à Maſſa cocta panis, non poteſt tamen eſſe legitima materia conſecrandæ Euchariſtiæ, quia non eſt panis uſualis, & ad nutritionem hominis ordinata, quem utique panem Chriſtus D. ad conſecrationem uſurpavit, qua etiam ratione neque maſſa frixa, neque elixa, eſt ſufficiens materia conſecrationis, quia non eſt ſimpliciter panis communis, & uſualis.

CONCLUSIO TERTIA.

M*ateria conficiendi Chriſti D. ſanguinis, debet eſſe vinum vitigineum*. Hæc concluſio conſtat ex præcedentibus, in quibus declaratum eſt, tum ex Scriptura, tum ex Conciliis, maximè verò ab exemplo Chriſti D. qui peracta hujuſmodi Sacramenti inſtitutione, dixit Matth.26. *Non bibam amodo de hoc genimine vitis*, ubi *ly hoc* deſignat materiam, quæ erat in illo calice: ergo erat vinum de vite. Secundò, quia ſolum vinum de vite propriè, & ſimpliciter dicitur vinum, ſicut ſolum oleum de oliva, propriè & ſimpliciter vocatur oleum: Tertiò, quia vinum vitis magis convenit effectui hujus Sacramenti, quia eſt ſpiritualis lætitia, de illo enim dicitur Pſalm.103. *Vinum lætificat cor hominis*. Cùm autem vitigineum poſſit conſiderari ſex modis; *Primò*, quatenus exprimitur de uvis non maturis, quomodo dicitur *agreſta*, ſeu omphacium; *Secundò*, quatenus adhuc continetur in uvis jam maturis non expreſſum, & dicitur *botrus*, ſeu racemus: *Tertiò*, quatenus eſt recenter expreſſum, habetque multas adhuc fæces admixtas, & dicitur *muſtum*; *Quartò*, quatenus eſt defæcatum, & dicitur *defrutum*; *Quintò*, quatenus eſt *congelatum*; *Sextò*, quatenus eſt *acetoſum*. Dubium autem eſt in quonam horum valida fiat conſecratio, quod ut innoteſcat.

Dico primò, nullam eſſe conſecrationem in agreſta: Tum, quia id decernitur in Miſſali Romano in defectibus Miſſæ ex parte materiæ: Tum, quia non minus à vino ſpe-

specie discrepat, quàm sanguis à carne; diversas enim à vino habet qualitates, siquidem illud digestum est, hoc indigestum; illud odoriferum habet liquorem, hoc penitus nullum, illud virtutem habet calefaciendi, hoc frigefaciendi.

Idem dicendum de *botro*; Tum, quia vinum non est sufficienter Sacerdoti præsens, cùm illud neque tactu, neque odoratu percipiat: Tum, quia quamdiu liquor est in uva, magis habet rationem comestibilis, quàm bibilis, non enim dicimur bibisse, sed manducasse uvas, & racemos, ac proinde non est aptus ad significandum effectum spiritualem hujus partis Sacramenti, quæ est spiritualis animæ potus. Insuper sicut materia conficiendi corporis, est simpliciter esus, & res manducabilis, ità à pari materia conficiendi sanguinis debet esse simpliciter potus, seu res potabilis. Si tamen concederetur, vinum substantialiter, & formaliter in uvis contineri: (quod plerique non immeritò negant, quippe cùm eadem sit ratio vini in uva, ac olei in olea, oleum autem non est formaliter in olea, cùm sit tantùm subtilior pars mixti, quæ per compressionem exprimitur) non viderem cur sic contentum, & inclusum vinum, non esset sufficiens consecrationis materia, nam licèt ejus accidentia non appareant per se, sed tantùm ratione vasis includentis, quid inde? quippe cùm vinum in dolio reclusum possit consecrari, licèt per sola dolii accidentia innotescat; habet pariter ab intrinseco rationem potabilis, & potus, quæ tantùm per accidens impeditur, *ratione* scilicet uvæ includentis, & tam benè pronomen *hic* illud demonstrabit, ac demonstrat in calice, & in dolio. Verùm hæc esset contra praxim.

Dices tertiò, mustum validè consecrari: Tum quia habet rationem potus, estque per se, & immediatè præsens consecranti. Tum denique quia id edocet Innocentius lib.4. de sacrificio Missæ, cap.30. *Licèt*, inquit, *diligenti studio optimum vinum sit quærendum, ut sacrificium offeratur, vitium tamen vini non maculat munditiam sacramenti; quocirca sive vinum novum quod dicitur mustum, sive vinum acidum quod appellatur acetum, in sacrificium offerantur, Sacramentum conficitur, & divinitus consecratur*. Idem definivit Julius Papa Epistol. ad Episcopos Ægypti, ejusque definitionem approbavit, ac innovavit Concilium Braccharense III. cap.1. ubi legitimam conficiendi Christi corporis, & sanguinis materiam aperiens, hæc habet. *Nam quod de expresso botro, idest, de uvarum granis populus communicatur, valdè est omnino confusum, sed si necesse sit, botrus in calice comprimatur, & aqua misceatur, quia juxta canonem calix Dominicus vino, & aqua permixtus debet offerri, &c.* quæ habentur de consecrat. dist.2. cap.7.

Dices quartò, Acetum esse ad consecrationem insufficiens: Tum quia, non habet rationem potus: Tum quia specie differt a vino, ut constat, tum ex diversis utriusque effectibus, tum auctoritate Aristot.8. Meteor. cap.14. ubi acetum comparat cadaveri, ita quòd sicut cadaver, ut volunt aliqui, discrepat substantialiter à corpore vivo, ita acetum à vino, & Galenus in Commentario Aphorism. confert vini corruptionem per acetum, corruptioni sanguinis, ita quòd sicut corruptus sanguis nulla vi primam potest recipere formam, ita nec corruptum vinum primum in statum potest restitui. Unde cùm Innocentius suprà dixit, acetum posse consecrari, intelligendus est non de aceto formaliter, sed de vino acescente, sic pariter intelligendus venit Isidorus lib. 20. Ethymol. cap.3. ubi acetum inter species vini recenset.

Ex his apertè refellitur Aquariorum insulsum dogma, quod etiam egregiè explodit ac refellit *S. Cyprianus epist.63.* ad Cecilium: 1. quidem ex facto Christi. *Admonitus*, inquit, *autem non sciat, ut in calice offerendo Dominica traditio servetur, nec aliud fiat à nobis, quàm quod pro nobis Dominus prior fecit, ut calix qui in commemorationem ejus offertur: mixtus vino offeratur*.

2. Ex figuris, & prophetiis Sacramentum hoc in vino offerendum præsignantibus, quarum plures refert, præsertim oblationem Melchisedech in pane, & vino. *Nam*, inquit, *quis magis Sacerdos Dei summi, quàm Dominus noster Jesus Christus, qui sacrificium Deo Patri obtulit, & idem obtulit, quod Melchisedech obtulerat, panem, & vinum, suum scilicet corpus, & sanguinem*. Plures pariter citat Prophetias. Prov.9. *Sapientia ædificavit sibi domum, miscuit vinum*. Genes. 49. *Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvæ, &c.* Quibus subdit. *Numquid rubicunda vestimenta aqua potest facere, aut in torculari aqua est, quæ pedibus calcatur, aut prælo exprimitur? Vini utique mentio est, & ideo ponitur, ut Domini sanguis vino intelligatur,*

gatur, & quod in calice Dominico postea manifestatum est Prophetis, ut ab annuntiantibus prædiceretur.

3. Ex mystica vini significatione, & effectu, quorum præcipuos assignat his verbis: *Epoto sanguine Domini, & poculo salutari exprimitur memoria veteris hominis, & fit oblivio conversationis pristinæ sæcularis, & mæstum pectus ac triste quod prius peccatis arguentibus premebatur, divinæ indulgentiæ lætitia resalvatur*.

Post hæc in eos invehitur, qui mane aquam, vespere autem vinum in sacrificio adhibebant. Ea enim quarumdam Ecclesiarum vetus fuit consuetudo, ut aliquæ bis in die, semel mane, & semel Vespere sacrificium offerrent, ut ibidem indicat Cyprianus; his verbis, *Cùm illa sibi contemplatione aliquis blanditur, quòd etsi mane sola offerri videtur, tamen cùm ad cœnandum venimus, mixtum calicem offerimus*.

Quam utique consuetudinem ibidem redarguit, ex eo, quòd etsi Christus D. mixtum calicem post cœnam Eucharistiam celebrare non debemus. *Christum*, inquit, *offerre oportebat circa vesperam diei, ut hora ipsa sacrificii ostenderet casum, & vesperam mundi, sicut in Exodo scriptum est. Et occident illum omne vulgus filiorum Israel ad vesperam. Et iterum in Psalmis: Alleviatio manuum mearum sacrificium est vespertinum: nos autem Resurrectionem mane celebremus. Et quia Passionis ejus mentionem in sacrificiis omnibus facimus (Passio enim est Domini sacrificium, quod offerimus) nihil aliud quàm quod ille fecit facere debemus, &c.* Quibus verbis S. Cyprianus profert rationes, quare Christus D. vespere celebraverit, nos autem mane, nempe Christus in memoriam Passionis suæ, quæ fieri debebat ad vesperam, ut sacrificium vespertinum, ideo celebrare voluit ad vesperam, nos autem Resurrectionem Domini matutino tempore recolentes, etiam mane celebramus.

Verùm hæ rationes non ita fuerunt efficaces, ut omnes Ecclesias in eamdem sententiam pellicerent, constat enim consuetudinem diu viguisse in Ecclesiis quibusdam, ut Eucharistia consecraretur, & sumeretur etiam post vesperam, ut colligere licet ex Concilio tertio Carthaginensi celebrato anno 397. in eo namque can. 29. legimus. *Ut Sacramenta, nonnisi à jejunis hominibus celebrentur, excepto uno die anniversario, quo cœna Domini celebratur*. Quam utique consuetudinem celebrandi post cœnam die Jovis majoris Hebdomadæ, suo adhuc tempore viguisse testatur S. Augustinus epistol. 118. ubi ad Januarium requirentem, an feria 5. ultimæ Hebdomadæ Quadragesimæ offerendum esset mane, & rursus post cœnam. *Ad hæc* (inquit S. Augustinus,) *ita respondeo, ut quid horum sit faciendum, si divinæ Scripturæ præscribat auctoritas non sit dubitandum, quin ita facere debeamus, ut legimus, ut jam non quomodo faciendum, sed quomodo Sacramentum intelligendum sit, disputemus. Similiter etiam si quid horum tota per orbem frequentat Ecclesia. Nam & hinc quin ita faciendum sit, disputare, insolentissimæ insaniæ est. Sed neque hoc, neque illud inest in eo, quod tu quæris. Restat igitur, ut de illo tertio genere sit, quod per loca, regionesque variatur. Faciat ergo quisque quod in ea Ecclesia, in quam venit, invenerit*. Quibus apertè significat S. Augustinus, eam consuetudinem bis celebrandi Feria 5. majoris Hebdomadæ suo adhuc tempore vigere apud quasdam Ecclesias, quam utique abrogavit Honorius III.

Cùm autem Aquarii hunc errorem invexissent in Ecclesiam, ne ad sacram Synaxim horis matutinis accedentes, & sumentes Christi D. sanguinem sub speciebus vini in suis cœtibus antelucanis, postmodum deprehendi, & accusari possent ut Christiani, ut, inquam, hanc persecutionis ansam declinarent, censuerunt matutinis horis posse offerri solam aquam, vespertinis verò calicem vini aqua permixti, quos in eadem epistola sic carpit S. Cyprianus: *Cæterùm*, inquit, *omnis Religionis, & veritatis disciplina subvertitur, nisi id quod spiritualiter præcipitur, & fideliter reservetur, nisi si in sacrificiis matutinis hoc quis veretur, ne per saporem vini redoleat sanguinem Christi. Si ergo incipio, & à Passione Christi in persecutionibus fraternitas retardari, dum in oblationibus discit de sanguine ejus, & cruore confundi. Porrò autem Dominus in Evangelio dicit, Qui confusus me fuerit, confundet eum Filius hominis. Et Apostolus quoque loquitur, dicens: Si hominibus placerem, Christi servus non essem. Quomodo autem possumus propter Christum sanguinem fundere, qui sanguinem Christi erubescimus bibere?*

QUÆSTIO SECUNDA.

Utrùm Panis, ex quo conficitur Eucharistia, debeat esse azymus, an fermentatus.

NOtandum primò, nomine panis *azymi*, eum panem intelligi, qui absque fermento conficitur: *fermentati* verò, qui ex fermento coagulatur, & intumescit. Quæritur autem uter eorum sit conveniens materia conficiendæ Eucharistiæ. Circa quam resolutionem gravis est controversia inter Ecclesiam Latinam, & Græcam: Cùm enim Græci auctore Photio Patriarcha Constantinopolitano à Latinis infenso schismate circa annum 660. desciviffent, Romanam Ecclesiam plurium errorum cœperunt accusare, maximè verò circa annum 1053. quo tempore Michael cognomento Cerularius Patriarcha Constantinopolitanus, & Leo Archiepiscopus Acridanus vehementem adversùs Latinos epistolam ad Episcopum Kouvensem scripserunt, in qua Ecclesiam Latinam accusabant, quòd Sabbata in Quadragesima custodiret, cùm eo die jejunaret, quòd suffocatis vesceretur, quòd Alleluja in Quadragesima non psalleret, quòd demum in azymo Eucharistiam conficeret: Ultimum autem morem inde ibi reprehendunt, quòd vox ἄρτος quæ in Evangelio habetur, significat panem elevatum, sic dictum à fermento, & sale, à quibus calorem habet, & elevationem: azymus autem est similis luto, nihil saporis habens, vel elevationis. Habetur hæc epistola tom. 4. Bibliothecæ Patrum editionis Parisiensis, quam Humbertus Cardinalis Episcopus Silvæ Candidæ in Latinum idioma translatam, ad Leonem IX. quintum Pontificatus sui annum agentem misit.

Scripsit etiam ad Michaelem Patriarcham, & Leonem Archi-Episcopum Leo Papa, cujus epistola ordine prima in voluminibus Conciliorum legitur. Ad summum Pontificem rescripsit Patriarcha, Ecclesiæ unitatis, & pacis cupidus, vel certè simulator: cui Leo Papa epist. 6. in Domino congratulatus est. Anno sequenti 1054. Humbertum, & Fridericum Cardinales Legatos suos Constantinopolim misit Papa, per quos ad Imperatorem Constantinum Monomachum scripsit, laudans ejus pacis zelum, & Michaelis damnans audaciam, qui aperta persecutione in Latinam exardescens Ecclesiam, anathematizare non timuerat omnes, qui Sacramenta attrectant ex azymis. Scripsit etiam idem Papa ad Patriarcham, quem novum Ecclesiæ Latinorum calumniatorem, & publicum persecutorem appellat. Præsentibus Imperatore, Proceribus, & Legatis, Nicetas Monachus Pectoratus, librum de azymo adversùs Latinos sub ipsius nomine editum reprobavit, qui liber insistentibus Legatis jussu Imperatoris in ignem projectus est. Sequenti verò die Nicetas Legatos adivit, & anathemate in suos errores iterum à se lato, in Legatorum gratiam, & familiarem amicitiam receptus est. Ita refertur in Actis brevioribus, quæ extant *tom. 4. Bibliothecæ Patrum*. Michael verò in errore pertinax, colloquium & præsentiam Legatorum vitavit. Hinc Græci schismatici Latinos *Azymitas* palam vocitare cœperunt, necnon eorum in azymis consecrationem nedum irritam, sed & omnino profanam non minùs erroneè, quàm impiè dixerunt.

Notandum secundò, Græcos cum Latinis circa hanc controversiam enodandam in plurimis consentire: *Primò* quidem, quòd Judæi soliti essent suum celebrare Pascha die 14. primi mensis ad vesperam, ita præcipiente Deo. Exodi 12. & num. 9. his verbis: *Faciant filii Israel Phase in tempore suo decima quarta die mensis hujus ad vesperam*, idest, primi mensis. Sic enim decernit Deus: Exodi 12. *Mensis iste*, in quo præcipit ut comedant Pascha, *vobis erit principium mensium, primus erit in mensibus anni*: Primus autem mensis erat *Nisan*, teste Josepho, seu Martius, qui ordiebatur à Novilunio propiùs accedente ad æquinoctium vernale, sicque dies ille decimus quartus mensis, erat aliquis dies Aprilis, apud Nationes computantes dies, & Annos non secundùm Lunæ cursum, ut Judæi, sed juxta seriem, qua Sol Zodiacum perlustrat. Qui verò immundi erant apud Judæos, differebant celebrationem Paschatis ad mensem sequentem: ita præcipiente Deo, ibidem: *Homo, qui fuerit immundus super anima, sive in via procul de Gente vestra, faciat Phase Domino in Mense secundo decima quarta die mensis ad vesperam*.

Conveniunt secundò, eodem die, quo Pascha celebrabant Judæi, ipsis pariter interdictum fuisse usum fermentati panis, ita præcipiente Domino: Exodi 12. n. 18. & sequentibus. *Primo Mense quarta decima die Mensis*

ſis ad veſperam comedetis azyma, uſque ad diem vigeſimam primam ejuſdem menſis ad veſperam; ſeptem diebus fermentum non invenietur in domibus veſtris, qui comederit fermentatum, peribit anima ejus de cœtu Iſrael, tam de advenis, quàm de indigenis terræ: Omne fermentatum non comedetis, in cunctis habitaculis veſtris comedetis azyma. Idem præcipitur Levitici 23. his verbis: *Menſe primo quarta decima die menſis ad veſperam Phaſe Domini eſt, & quinta decima die menſis hujus, ſolemnitas azymorum Domini eſt, ſeptem diebus azyma comedetis, &c.*

Ex quibus liquet, duas feſtivitates, nimirum Agni Paſchalis, & Azymorum, una, eademque Veſpera celebrari ſolitas, diverſæ tamen erant: *Primò*, quia ſolemnitas Agni Paſchalis unius tantùm diei fuit, & ad veſperam ſolùm illius diei celebrabatur: Azymorum autem ſolemnitas prorogabatur ad dies ſeptem: *Secundò*, quia duæ illæ celebritates fiebant ob diſtincta Dei erga Iſraelitas beneficia: azymorum enim ſolemnitas ex eo fluxit, quòd populus Iſrael ab Ægypto liber egreſſus aſportatam inde farinam abſque fermento ſub cineribus in deſerto coxerit, & panem azymicum comederint; unde Deus Exodi 12. *Obſervabitis azyma, in eadem enim ipſa die educam exercitum veſtrum de terra Ægypti.* Feſtivitas verò Agni Paſchalis originem habuit ex conſervatione Primogenitorum Iſrael eo tempore, quo primogenita Ægyptiorum ab Angelo exterminatore interficiebantur: Unde Exodi 12. præcipit Deus Iſraelitico populo: *Decima die menſis hujus tollat unuſquiſque Agnum per familias, & domos ſuas. Sin autem minor eſt numerus, ut ſufficere poſſit ad veſcendum Agnum, aſſumet vicinum ſuum, qui junctus eſt domui ſuæ, juxta numerum animarum, quæ ſufficere poſſunt ad eſum agni. Erit autem agnus abſque macula, maſculus anniculus, juxta quem ritum tolletis & hædùm. Et ſervabitis eum uſque ad quartam decimam diem menſis hujus, immolabitque eum univerſa multitudo filiorum Iſrael ad veſperam, & ſument de ſanguine ejus, ac ponent ſuper utrumque poſtem, & in ſuperliminaribus domorum, in quibus comedent illum. Et edent carnes nocte illa aſſas igni, & azymos panes cum lactucis agreſtibus. Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, ſed tantùm aſſum igni. Caput cum pedibus ejus, & inteſtinis vorabitis. Nec remanebit quidquam ex eo uſque mane, ſi quid reſiduum fuerit, igne comburetis. Sic autèm comedetis illum: Renes veſtros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, & comedetis feſtinanter: eſt enim Phaſe (ideſt tranſitus Domini.) Et tranſibo per terram Ægypti nocte illa, percutiamque primogenitum in terra Ægypti ab homine uſque ad pecus, & in cunctis diis Ægypti faciam judicia ego Dominus. Erit autem ſanguis vobis in ſignum in ædibus, in quibus eritis, & videbo ſanguinem, & tranſibo vos, nec erit in vobis plaga diſperdens, quando percuſſero terram Ægypti; habebitis autem hunc diem in monumentum, & celebrabitis eam ſolemnem Domino in generationibus veſtris cultu ſempiterno.* Ex quibus liquet, ſolemnitates agni Paſchalis, & azymorum diverſas fuiſſe, eodem tamen die celebrari ſolitas.

Nec moveri debet, quòd Paſcha celebrabatur decima quarta die primi menſis ad veſperam, ſolemnitas autem azymorum dumtaxat die decima quinta, inde namque non licet inferre, ejuſmodi ſolemnitates diebus diſtinctis fuiſſe celebratas, enimverò Judæi ſolemnitates celebrare ſolebant, à prima veſpera ad aliam veſperam diei feſti, Deo ita ordinante Levitici 23. *à veſpera in veſperam celebrabitis Sabbata veſtra*: veſpera autem duas in partes diſtribuebatur: prior incipiebat paulò poſt meridiem, Sole jam vergente, & declinante ad occaſum: poſterior ab occaſu Solis ad finem crepuſculi veſpertini. In priori parte veſperæ, Agnus Paſchalis parabatur in victima, & immolabatur: in poſteriori autem parte comedebatur in legali cœna, ſicque ſecunda veſpera diei Paſchatis erat prima veſpera diei azymorum, ex qua die neceſſum erat omne fermentatum panem eliminare, & removere à domibus filiorum Iſrael.

Notandum tertiò, ex S. Chryſoſtomo hom. 82. in Matthæum, Judæos ſolitos eſſe duplicem facere cœnam eo die, quo ſuum Paſcha celebrabant, prima *legalis* erat, ideſt, à lege præcepta in memoriam tranſitus Iſraelitarum ab Ægypto, quæ utique fiebat à ſtantibus, & cum reliquis cæremoniis ſuprà recenſitis: Secunda communis erat, & vulgaris poſt legalem celebratam, fieri ſolita pro corporali refectione totius familiæ, quæ ubi numeroſa erat, non poterat unico agno anniculo cum panibus azymis, & modicis agreſtibus lactucis ſatiari. Difficultas autem eſt, utrùm Chriſtus D. eo anno, quo mortuus eſt, ſolam hanc vulgarem cœ-

cœnam celebraverit, non autem legalem, ut censet Auctor incertus, cujus meminit Phocius in sua Bibliotheca n.115. in quam utique sententiam propendet Antonius de Dominis lib. 5. Reipublicæ cap.6. num.277. licèt dicat eam à se potiùs dubitativè tractatam. Idem docuit Villagagnonus, ut refert Sanctesius repetit.1. de Eucharistia c.7. quam pridem antea docuerant, ut testatur Theophylactus in cap.26. Histor.

Quatuor itaque hic præcipuè sunt statuenda: *Primum*, quòd uterque panis, tam azymus, quàm fermentatus sit materia sufficiens Eucharistiæ conficiendæ: *Secundum*, quòd azymus sit convenientior, utpote cùm in eo Christus Dominus consecraverit. *Tertium*, quòd Christus comederit agnum Paschalem eo anno, quo mortuus est: *Quartum*, quòd instituerit Eucharistiam die 1. azymorum.

CONCLUSIO PRIMA.

Panis tam azymus, quàm fermentatus est sufficiens materia consecrandæ Eucharistiæ. Hæc est communis apud Catholicos, eamque tradit Doctor dist.11. quæst.6. n.6. „ ubi ait: Hoc ergo simpliciter tenendum, „ quòd de necessitate panis consecrabilis, „ non est, neque quòd sit azymus, neque „ quòd sit fermentatus, quia secundùm S. „ Anselmum lib. de azymo, & fermenta- „ to, non differunt essentialiter azymus, „ & fermentatus, & ideo non negamus ve- „ rè conficere Græcos.

Probatur tum ex Concilio Florentino, ubi legimus: *Item definimus in azymo, sive fermentato pane triticeo, corpus Christi veraciter confici, Sacerdotesque in alterutro, ipsum Domini corpus conficere debere, unumquemque juxta Ecclesiæ suæ, sive Orientalis, sive Occidentalis consuetudinem.* Patet hujus assertionis veritas: *Tum* quia uterque panis triticeus est, & censetur panis propriè dictus: de fermentato non dubitant Græci, sed nec dubitare debent de azymo, quippe Matth.26. Marci 14. Lucæ 22. id ex quo Christus confecit suum corpus, verè panis dicitur: is autem fuit azymus, ut dicemus conclusione sequenti. *Tum* quia panis, quem fregit in Castello Emaus, Lucæ 24. revera fuit azymus, quippe cùm hoc factum sit secundùm nos tertia die azymorum, aut, ut volunt Græci, secunda die quo tempore apud Judæos nullus erat fermentati usus: at panis, ille quem ibi fregit, & benedixit Christus, simpliciter dicitur panis: *Factum est*, inquit, *dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis.* Et infrà, *Cognoverunt eum in fractione panis.*

Dices primò: Ille panis est apta materia conficiendæ Eucharistiæ, qui propriè dicitur panis usualis, sed talis est solus fermentatus: igitur &c.

Distinguo minorem: Talis est per accidens, concedo: simpliciter, & per se, nego: is enim panis dicitur per se usualis, qui ex triticea farina, & aqua naturali confectus, igne decoquitur, & in usum, ac nutritionem hominum cedit, qualis utique est etiam panis azymus; unde etiam inserviebat Judæis per septem dies ad eorum nutritionem; idcirco autem fermentatus magis frequentatur, quàm azymus, quòd in fermentato sit major delectatio, & ad satietatem, & refectionem amplior dispositio videatur.

Dices secundò; Panis Eucharisticus apud Græcos appellatur ἄρτος, quod verbum cùm elevationem significet, & deducatur ab ἀίρω, quòd est tollo, etiam connotat fermentum, quo massa panis attollitur, & elevatur: igitur non est alius panis simpliciter dictus, quàm fermentatus.

Nego consequentiam: Primò namque vanum est argumentari ab ethymologia nominis, nam à diversis diversæ traduntur ethymologiæ; aliunde verò nomina non semper ex proprietate, & natura sua, sed ut plurimùm ex beneplacito, & hominum instituto significant. Dico secundò, utrumque panem, azymum scilicet, & fermentatum in Scripturis indiscriminatim ἄρτον appellari: nam Genes. 18. & 19. panes subcinericios quos dedit Abraham, & Loth Angelis ἄρτους, ἀζύμους, erant azymi, ut patet Levitic. 2. quos Scriptura vocat ἄρτους ἀζύμους. Ps. 74. panem cæli, &c. panem Angelorum ἄρτος ἱερός, ἄρτος εὐχῆς, &c. Videatur de hac quæstione Humbertus, tomo 11. Biblioth. Patrum.

Dices tertiò, cum Calvino lib. 3. Instit. cap. 17. num. 43. Ecclesiam semper usurpasse panem fermentatum, & vulgarem ante tempus Alexandri Romani Episcopi, qui primus azymo pane delectatus est, ut rudis, & ignaræ plebis oculos traheret magis in admirationem, hoc novo specta-

culo,

culo, quàm ut animos proba religione pelliceret, à vera Religione inſtitueret: igitur panis azymus non eſt præ cæteris uſurpandus.

Nego antecedens: Impudentiſſimè enim, ut aſſolet, mentitur Calvinus, nec solùm malitiam, ſed & ignorantiam in hac ſua fabuloſa narratione prodidit; unde etiam quis fuerit Alexander ille hujus moris inſtitutor, omninò tacet, ne aperti mendacii convinceretur: Quod utique facili negotio contingere poterat, quòd enim Eccleſia ſemper uſurpaverit azymum panem pro materia legitima conficiendæ Euchariſtiæ, haud obſcurè colligitur ex S. Epiphanio hæreſi 3. ubi Ebionitarum hæreſim referens, & refellens, ait: *Myſteria autem faciunt ad imitationem Sanctorum in Eccleſia ab anno in annum per azymos, hoc eſt, non fermentatos panes, & alteram myſterii partem per aquam ſolam*.

Hoc etiam apertè teſtatur Leo nonus in epiſtola 6. ad Michaelem Conſtantinopolitanum, ubi inter cætera ſcribit: *Quis non ſtupeſcat, quòd poſt tot Sanctos, & orthodoxos Patres, per mille, & viginti à Paſſione Salvatoris annos, novus calumniator Eccleſiæ Latinorum emerſiſti, anathematizans omnes, & publicam perſecutionem excitans, quicumque participarentur Sacramentum ex azymis*. Idem tradit Innocentius III. lib. 4. Myſteriorum Miſſæ cap. 4. ubi de ritu panis azymi erroris à Græcis inſolenter accuſato agens ſic „ habet: Ab ipſis ergo beatis Apoſtolis Pe„ tro, & Paulo, quos vivos habuit, & de„ functos cuſtodit, hunc ſacrificii ritum „ accepit, quem hactenus inviolabili cul„ tu ſervavit. Idem tradit Algerus lib. 6. cap. ult. *Nulla*, inquit, *ratio cogit, ut azymum à Chriſti ſacrificio repellatur: dignum eſt ut quod Chriſtus inſtituit (omnis autem Eccleſia præter Græcam à primordio ſui ex Traditione Principum Eccleſiæ, Petri ſcilicet, & Pauli celebravit) indeſinenter conſervet*. Teſtatur etiam Rupertus lib. de divinis officiis cap. 22. Conſuetudini S. Romanæ Eccleſiæ numquam in Sacrificio fermentatum admittendi, totam Græciam, neſcio qua auctoritate ſuffragante, refragari.

CONCLUSIO SECUNDA.

P*Anis azymus conſecrandæ Euchariſtiæ convenientior eſt, quàm fermentatus*. Tum quia Chriſtus D. id probavit ſuo exemplo, quippe primo die azymorum, quo nihil fermentati apud Judæos erat, Euchariſtiæ ſacramentum confecit: *Tum* quia panis ille magis congruit ſignificandis proprietatibus hujus Sacramenti: azymus enim puritatem, candorem, ſimplicitatem, humilitatem, & incorruptionem denotat, quæ tum Chriſto ſub Euchariſtia latenti, tum Fidelibus ad hoc Sacramentum accedentibus propriè conveniunt: è contra verò fermentum in Scriptura, pleriſque morum corruptionem, & ementitam virtutem denotat: Sic Lucæ 12. Chriſtus Diſcipulos monet: *Attendite à fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis*: Unde Apoſtolus 1. ad Cor. 5. *Neſcitis, quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit: expurgate vetus fermentum, ut ſitis nova conſperſio, ſicut eſtis azymi, etenim Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, & nequitiæ, ſed in azymis ſinceritatis, & veritatis*; ſinceritatis quidem contra peccati corruptionem, veritatis autem contra figuras veteris legis.

Dices: Chriſtus D. abrogavit omnia legalia, ſed panis azymus eſt cæremonia legalis, ut conſtat ex dictis in præcedenti concluſione: igitur non eſt apta Euchariſtiæ conficiendæ materia.

Diſtinguo majorem: Abrogavit legalia, quæ ſignificabant Chriſtum venturum, & quæ Evangelicis præceptis, & inſtitutis adverſantur, concedo: omnia prorſus, nego: *Ad minorem dico*, quòd ſi argumentum quidquam efficeret, etiam probaret abſtinendum eſſe à fermentato, utpote legali, ſiquidem Levitici 7. & 13. panes fermentati erant Deo offerendi.

Ex his ſequitur, non improbandum eſſe morem Græcorum pane fermentato utentium: *Tum*, quia id decernit Concilium Florentinum: & expreſſè monet Leo nonus in prima epiſtola ad Michaelem Conſtantinopolitanum, in qua inter cætera conqueritur de ejus in Latinos ſævitia: *Ut fertur*, inquit, *omnes Latinorum Baſilicas, penes vos clauſiſtis, Monachis monaſteria, & Abbatibus tuliſtis, donec veſtris viverent inſtitutis: ecce in hac parte Romana Eccleſia, quantò diſcretior, & clementior vobis; ſiquidem cùm intra, & extra Romam plurima Græcorum reperiantur monaſteria, ſive Eccleſiæ, nullum eorum adhuc turbatur, vel prohibetur à paterna traditione, ſive conſuetudine, quin potiùs ſua-*

detur, *& admonetur eam observare*: *Tum*, quia mos ille celebrandi Græcorum in fermentato suis congruentiis non caret: *Primò*, quia panis fermentatus habet quamdam elevationem, qua significat, Christum panem esse vivum, qui de cælo descendit, quo fideles vegetati ad cælestia promoventur: *Secundò*, fermentum panem simpliciorem efficit, necnon & ferventiorem; fermentum enim à fervore dictum videtur, quo denotat gratiæ suavitatem, & charitatis fervorem, ex hoc Sacramento amoris, & spiritualis suavitatis excipiendum: *Tertiò*, quia idcirco Latini in azymis consecrant, ut designent, Verbum sine ulla commixtione carnem suscepisse; Græci verò offerunt fermentatum, quia Verbum indutum est carne, estque verus Deus, & verus homo: igitur unusquisque sive Græcus, sive Latinus suæ Ecclesiæ consuetudinem, ac ritum in celebrando servare potest.

Imò tenetur, ut patet ex Decreto Eugenii, in Concilio Florentino, & ex litteris unionis, necnon & ex motu proprio sancti Pii V. qui incipit Providentia Romani Pontificis, &c. anno 1566. ubi revocans omnes facultates, vel licentias celebrandi, Græcos more Latino, & Latinos more Græco, subdit: *Quibusvis Presbyteris tam Græcis, quàm Latinis præcipimus in virtute sanctæ Obedientiæ, & sub indignationis nostræ, ac perpetuæ suspensionis à divinis pœnis, districtiùs inhibemus, ut deinceps Presbyteri Græci (præsertim uxorati) Latino more, & Latini, Græco ritu, hujusmodi licentiarum, & facultatum, aut aliquovis prætextu, Missas, & alia divina officia celebrare, vel celebrari facere non præsumant.*

CONCLUSIO TERTIA.

Christus D. reverà eo anno, quo mortuus est, Pascha Judæorum celebravit, & unà cum Discipulis Agnum Paschalem comedit. *Probatur* perspicuis Scripturæ testimoniis, maximè ex cap. 26. S. Matthæi, ubi legimus: *Prima die azymorum accesserunt Discipuli ad Jesum dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere Pascha? At Jesus dixit. Ite in civitatem ad quemdam, & dicite ei: Magister dicit: Tempus meum prope est, apud te facio Pascha cum Discipulis meis. Et fecerunt Discipuli, sicuti constituit illis Jesus, & paraverunt Pascha. Vespere autem facto discumbebat Jesus cum duodecim Discipulis suis; cœnantibus autem eis, accepit Jesus panem, &c.* Marci 14. *Prima azymorum, quando Pascha immolabant, dicunt ei Discipuli: Quò vis eamus, & paremus tibi ut manduces Pascha?.. & paraverunt Pascha. Vespere autem facto venit cum illis duodecim, & discumbentibus eis.... & manducantibus illis, accepit Jesus panem.* Lucæ 22. *Venit autem dies azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha. Et misit Petrum, & Joannem, dicens: Euntes parate nobis Pascha, ut manducemus: at illi dixerunt: Ubi vis paremus?... & dicetis Patri-familias domus: Dicit tibi Magister; Ubi est diversorium, ubi Pascha cum Discipulis meis manducem?... & paraverunt Pascha, & cùm facta esset hora, discubuit, & duodecim Apostoli cum eo.* Ex quibus apertis testimoniis in idem collineantibus, sic ratiocinari licet; Christus D. ex iis locis opere complevit quod promiserat per hæc verba, *Facio Pascha*, quia Christus neque falli potuit, cùm esset omniscius, nec fallere, cùm esset optimus: at ea verba Christi, *apud te facio Pascha*, significant esum agni Paschalis, licèt enim in Scriptura facere Pascha, occidere Pascha, immolare, sacrificare Pascha, & similes locutiones etiam ad victimas præter agnum Paschalem accommodentur, attamen comedere Pascha, non invenitur in Scriptura, nisi ad esum agni Paschalis pertinere.

Deinde, Christus eo modo sensuque respondet, se facere Pascha, quo Discipuli interrogaverant, alioquin enim æquivocatio fuisset in responsione Christi: Sed Discipuli sciscitati fuerant de vera, & propriè dicta manducatione Paschæ, dicunt enim Matth. 26. *Ubi vis eamus ut paremus, & manduces Pascha?*

Denique, Christus ipse facere Pascha per manducationem explicat, ait enim, Marci 14. *Ubi est refectio, ubi Pascha cum Discipulis meis manducem?* Luc. 22. *Euntes parate nobis Pascha, ut manducemus... Dicit tibi Magister, Ubi est diversorium, ubi Pascha cum Discipulis meis manducem?* Et in ipsa Cœna dixit: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum, antequam patiar: dico enim vobis, quia non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei*: Sed hoc Pascha fuit agnus Paschalis, quem Christus eo comedit anno, quo mortuus est; desiderabat enim illius manducationem, quia tempus erat consummandæ redemptionis hominum, ob quam homo factus est: 1. Corint. 11. *Christus accepit calicem postquam cœnavit*: at ea cœna, post-

poſt quam conſecravit calicem, alia non eſt, quàm legalis, in qua manducabatur agnus Paſchalis, non poteſt enim eſſe communis, & vulgaris cæna, nam in hac Euchariſtiam inſtituit; hanc enim inſtituit in aliqua cœna, Matth.26. *Cœnantibus eis*: in ea cœna diſcumbebat cum Diſcipulis, Marci 14. *Diſcumbentibus eis, & manducantibus*: ergo non poteſt fuiſſe cœna legalis, in qua convivæ ſtantes agnum edebant: ergo ſupereſt ut ſit cœna vulgaris.

Confirmatur; quia Chriſtus D. non venit legem ſolvere, ſed implere, & ut teſtatur, Matth.5. *Jota unum, aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant*; igitur cùm ſtrictè præceptum eſſet Judæis, ut Paſcha comederent, non eſt veriſimile Chriſtum D. illud præceptum non impleviſſe.

Dices primò: Si Chriſtus comediſſet agnum Paſchalem, maximè eo die, quo dixit Diſcipulis, ut ſibi pararent Paſcha: at id dici nequit. *Tum*, quia ſeriùs ac tardiùs ipſe cogitaſſet de parando agno Paſchali, præcipuè cùm hoc ipſo die ipſe cum Diſcipulis non eſſet in urbe Hieroſolymitana, dixit enim eis; *Ite in civitatem* &c. *Tum*, quia Exodi 12. præcipitur, ut die decima primi menſis agnus adduceretur in domum, & ibi ſervaretur uſque ad 14. diem, donec immolaretur, quod utique Chriſtus D. facere non potuit, cùm eadem die, qua erat immolandus agnus, nondum haberet domum præparatam, ubi Paſcha celebraret, ac ſubinde nec paratum haberet agnum: igitur eodem die quo Euchariſtiam inſtituit, non comedit agnum Paſchalem.

Nego minorem: Nam, ut optimè obſervat Sanctesius *repetitione* 1. *cap*. 7. ex Joſepho lib.5. de bello Judaico, c.45. fuit apud Judæos in more poſitum, ut Hieroſolymitani cives externis in urbem adventantibus Paſcha celebrandi gratia, agnos, cœnacula, & omnia neceſſaria præpararent, & pretio accepto, aut gratis poſtulantibus miniſtrarent: cùm ergo Hieroſolymitani agnos neceſſarios pro ſe, & pro exteris decima die menſis primi præparare eſſent ſoliti, & eos ſervare uſque ad diem 14. conſultò potuit Chriſtus D. ipſo die 14. primi Menſis ſuos delegare Apoſtolos ad eum quem erant reperturi portantem aquæ amphoram, qui jam comparaverat Agnos in uſum Paſchæ.

Dices ſecundò: Si Chriſtus manducaſſet agnum Paſchalem, maximè in ea cœna, quam fecit cum Diſcipulis: ſed ita non eſt, ſiquidem agnus Paſchalis manducabatur à ſtantibus, & baculos tenentibus in manibus, item cum feſtinatione, & quidem aſſus, non autem aqua, aut alio liquore coctus, ut præcipitur Exodi 12. ac ſubinde nullum in ea cœna erat jus carnium, in quo panis poſſet intingi: ſed talis non fuit cæna, quam Chriſtus fecit cum Diſcipulis, illa namque fuit prolata, longo permixta ſermone, lotione pedum interrupta, inſtitutione Sacramenti Euchariſtiæ inſignis: in ea Chriſtus cum Apoſtolis accumbebat menſæ, jus aliquod carnium erat, in quo panis Judæ porrectus intinctus eſt: igitur indicia valida probant obſervatam à Chriſto non eſſe legalem cænam; neque Paſchalem agnum ab eo manducatum eſſe, cùm Euchariſtiam inſtituit.

Reſpondeo, hæc omnia facili negotio conciliari, dicendo Chriſtum D. ut facere ſolebant Judæi, duas cœnas celebraſſe, legalem unam, in qua Chriſtus, & Apoſtoli ſtantes, & baculos tenentes in manibus, Agnum ex legis præcepto feſtinanter comederunt, communem alteram, & uſualem, in qua Chriſtus cum Apoſtolis diſcubuit, quam prolixo ſermone miſcuit, & ex qua ſurrexit, ut Diſcipulorum pedes lavaret, & cætera præſtitit, quæ ab Evangeliſtis narrantur.

Dices tertiò: Non erat conveniens, ut agnus typicus comederetur eodem tempore, quo verus agnus in novo Paſchate erat edendus, quia figura non ſtat ſimul cum veritate, nec umbra cum luce: at in ultima cæna, quam fecit Chriſtus, verus agnus erat comedendus in Euchariſtia: igitur in ea agnus Paſchalis non fuit manducatus.

Diſtinguo majorem: Non fuit conveniens, ut id fieret in eadem omnino cæna, concedo: in diverſa, & diſtincta, nego: nihil enim convenientius erat, quàm ut poſt celebratam figuram veritas ſuccederet. Quæ egregiè ſic explicat S. Leo ſer.7. de Paſſione: *Oportet*, inquit, *ut manifeſto impleretur effectu, quæ diu fuerant figurato promiſſa myſterio, ut ovem ſignificativam ovis vera removeret, & uno expleretur ſacrificio variarum differentia. victimarum. Nam omnia illa, quæ de immolatione agni divinitus per Moyſen fuerant præſtita, Chriſtum prophetarunt, & Chriſti occiſionem propriè nuntiarunt. Ut ergo umbræ cederent corpori, & ceſſarent imagines ſub præſentia veritatis, antiqua obſervantia novo tollitur Sacramento, hoſtia in hoſtiam tranſit, ſanguinem ſanguis excludit, & legalis feſtivitas dum mutatur, impletur.*

CON-

CONCLUSIO QUARTA.

CHristus D. *comedit agnum Paschalem ritu Judaico, scilicet die decima quarta primi mensis, ac subinde verè consecravit in azymis*. Hæc jam sufficienter patet ex dictis, & probatur manifestissimis Scripturæ sacræ textibus, nam Matth. 26. legimus: *Prima die azymorum accesserunt Discipuli ad Jesum, dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere Pascha? At Jesus dixit: Ite in civitatem ad quendam, & dicite ei: Magister dicit: Tempus meum prope est, apud te facio Pascha cum Discipulis meis. Et fecerunt Discipuli, sicut præceperat eis Jesus, & paraverunt Pascha, &c.* Subditque Evangelista; *vespere facto recubuisse, & manducasse cum Discipulis suis, & cœnantibus eis, accepit Jesus panem, benedixit, fregit, deditque Discipulis suis, &c.* ergo primo die azymorum consecravit, ac proinde in azymis. Et Marci 14. *Primo die azymorum, quando Pascha immolabant*. Et Lucæ 22. *Venit dies azymorum, in quo necesse erat occidi Pascha*. Ex quibus sic argumentari licet: Prima dies Azymorum in qua Judæi Pascha immolabant, erat dies decima quarta primi mensis ad vesperam, à quo tempore ad septem usque dies non licebat Judæis habere fermentum in suis domibus: sed Christus D. Pascha comedit, & Eucharistiam instituit hac prima azymorum die: igitur consecravit in azymis.

Respondent Græci his evidentibus concussi, & fracti oraculis, hos tres Evangelistas esse lapsos errore, & eos à S. Joanne emendatos. Verùm hęc responsio aperta est blasphemia in Spiritum Sanctum, qui non minùs trium illorum Evangeliorum est Author primarius, quàm quarti, nam Evangelistæ fuerunt tantùm Amanuenses Spiritus S. qui cùm semper sit infallibilis, utpote Spiritus veritatis, quemadmodum censetur non errasse in dictando Evangelio S. Joannis, ita nec in aliis utique dictandis errare potuit, alioqui tota nutaret Scripturæ authoritas, & veritas; qua enim ratione unus, aut alter Evangelista errasse dicitur, pari ratione cæteros errore lapsos quis poterit cogitare?

Adde quòd hæc etiam erronea responsio ab ipsomet S. Joanne proscribatur; quæcunque enim scribit ab his verbis capitis decimi tertii: *Ante diem festum Paschæ*, ad historiam usque Passionis illa omnia fuerunt peracta post cœnam legalem pridie mortis Christi, ut colligitur ex his verbis: *Sciens Jesus, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem*. Hæ enim voces, *Ante diem festum Paschæ*, idem significant, ac pridie Paschæ. Similiter hæc verba: *Venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo*, idem significant ac instare diem Passionis ejus; sed Christus mortuus est die decima quinta: igitur dies immediatè præcedens erat dies decima quarta. *Probatur minor*: Passio, & mors Christi in eum diem incidit, quo Pręses unum ex vinctis dimittere solebat, & quo Pilatus dimisit Barrabbam: ex Lucæ 18. cap. & initio 19. Joannis, ubi dimissio Barrabbæ, Christi flagellatio, tum & crucifixio referuntur, ut uno eodemq; die factę. Porrò Barrabbæ dimissio facta fuit 15. Luna vel in illa die prima solemni azymorum; ibi quippe Pilatus apud Joannem ait; *Est consuetudo vobis, ut unum vobis dimittam in Pascha*. Matth. 26. *Per diem solemnem*. Marci 15. Lucæ 23. *Per diem festum*: dies autem in paschate festus, non erat alius, quàm primus, & ultimus azymorum; *Exodi* 12. Cùm igitur conveniant Græci, Christi D. Passionem non incidisse in ultimum diem azymorum, qui pariter solemnis erat, etiam fateantur necesse est, eam fuisse peractam die decima quinta, ac subinde Christum D. die præcedente, nempe 14. manducasse agnum Paschalem, & Eucharistiam instituisse.

Quam utique veritatem apertè tradunt Latini Patres: nam Author sermonis de cęna Domini apud Cyprianum, ait: *Inter Sacramentales epulas obviarunt sibi instituta antiqua, & nova, & consummato agno, quem antiqua Traditio proponebat, consumptibilem cibum Magister apponit Discipulis*. Et S. Hieronymus in cap. 26. Matth. *Prima azymorum 14. primi mensis, quando agnus immolatur, & Luna plenissima est, & fermentatum abjicitur*. Similiter S. August. epist. 85. reddens rationem, quare 4. & 6. feria jejunare solet Ecclesia, circa finem epistolæ ait: Illa ratio reddi videtur, quòd considerato „ Evangelio, ipsa quarta Sabbati, quam „ vulgò quartam feriam vocant, concilium „ reperiuntur ad occidendum Dominum fecisse Judæi. Intermisso autem uno die, „ cujus vespera Dominus Pascha cum Discipulis manducavit, qui finis fuit ejus „ diei, quem vocamus quintam Sabbati, „ deinde traditus est ea nocte, quæ jam ad „ sextam Sabbati, qui dies Passionis ejus „

„ ma-

„ manifeſtus eſt, pertinebat. Hic dies pri-
„ mus azimorum fuit à veſpera incipiens.
„ Sed Matthæus Evangeliſta quintam Sab
„ bati dicit fuiſſe primam diem azimorum,
„ quia ejus veſpera ſequente futura erat
„ cœna Paſchalis, qua cœna incipiebat
„ azimum, & ovis immolatio manducari.
„ Ex quo colligitur quartam Sabbati fuiſ-
„ ſe, quando ait Dominus: Scitis, quia
„ poſt biduum Paſcha fiet, & filius homi-
„ nis tradetur ut crucifigatur. At per hos
„ dies ipſe jejunio deputatus eſt, quia ſicut
„ Evangeliſta loquitur, & dicit: Tunc
„ congregati ſunt Principes Sacerdorum,
„ & ſeniores populi in atrium Principis
„ Sacerdotum, qui dicebatur Caiphas, &
„ fecerunt conſilium ut Jeſum dolo tene-
„ rent, & occiderent. Intermiſſo autem
„ uno die, de quo dicit Evangelium: Pri-
„ ma autem azimorum acceſſerunt Diſci-
„ puli ad Jeſum, dicentes: Ubi vis pare-
„ mus tibi comedere Paſcha? Hoc ergo
„ die intermiſſo paſſus eſt Dominus, quod
„ nullus ambigit, ſexta Sabbati, quapro-
„ pter & ipſa ſexta rectè jejunio depu-
„ tatur; jejunia quippe humilitatem ſi-
„ gnificant.

Subſcribit S. Leo ſerm.7. de Paſſione Domini: *Divino*, inquit, *intelligimus diſpoſitum fuiſſe conſilio, ut ſacrilegi Judæorum Principes, & impii Sacerdotes, qui ſæviendi in Chriſtum occaſiones ſæpe quæſiverant, nonniſi in ſolemnitate Paſchali exercendi furoris ſui acciperent poteſtatem.*

Idem docent Græci Patres, ut optimè probat Arcudius lib.3. cap.4. & 5. Primò quidem Origenes tract.35. in Matthæum, exponens illud Chriſti D. ad Diſcipulos: *Scitis, quia poſt biduum Paſcha fiet*: ait: *Si poſt biduum, utique Luna decima quarta.* Similiter Epiphanius lib.1. hæreſi 30. agens contra Ebionitas, qui eſum carnium damnabant, eos confutat exemplo Chriſti, qui tempore Paſchatis comedit carnes: *Quomodo verò*, inquit, *de eſu carnium non ſtatim ipſorum dementia redarguetur: Primùm quidem Domino edente Paſcha Judæorum? Paſcha autem Judæorum erat agnus, & azima, &c.*

Hoc præcipuè teſtatur S. Chryſoſtomus, cujus authoritate ſuum errorem potiſſimùm tueri nituntur Græci Schiſmatici: ſcribit autem homil.81. in Matthæum: *Alius*, inquit, *Evangeliſta dicit: quia veſperi illo non ſolùm comedebat Dominus Paſcha, verùm etiam comedendo dicebat: Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum: quare hoc* Paſcha, *ideſt, hoc anno comedere Paſcha deſideravit? quia videlicet tunc ſalus orbi offerenda, tunc myſteria tradenda, & triſtia per mortem eſſent fuganda.* Quòd autem hæc verba non ſolùm de Paſchate Judæorum, verùm etiam de Euchariſtia novo Paſchate intelligenda ſint, tradit S. Chryſoſtomus homil.82. dicens: *Hac de cauſa deſiderio deſideravi hoc Paſcha vobiſcum comedere, hoc eſt tradere vobis res novas, & Paſcha dare, quod vos ſpirituales faciat.* Et iterùm *propterea neque antea tradidit myſteria, ſed cùm deinceps ceſſare debebant legalia.* Quibus verbis proſcribit quorumdam Græcorum eluſionem, dicentium Chriſtum celebraſſe quidem Paſcha, ſed anticipato die, hoc eſt, decima tertia, non autem decima quarta, dicit autem S. Chryſoſtomus, quòd non antea Chriſtus tradidit myſterium Euchariſtiæ, ſed illa veſpera, quando Judæi comedebant Paſcha.

Idem teſtatur homil.33. *Tunc*, inquit, *immiſerunt in eum manus, & tenuerunt illum ipſa nocte, in qua comederunt Paſcha, tanta inſania, tantoque furore agitabantur.* Teſtantur autem Evangeliſtæ, Chriſtum à Judæis captum eſſe, ſtatim ac Paſcha manducavit, & Euchariſtiam inſtituit: nam S.Joan.cap. 18. cùm retuliſſet egregium illum ac prolixum ſermonem, quem Chriſtus habuit ad Diſcipulos poſt peractam cœnam, & inſtitutam Euchariſtiam, ait: *Hæc cùm dixiſſet, egreſſus eſt cum Diſcipulis ſuis, trans torrentem Cedron*, Et tandem homil.84. exponens illud Joan. *Non intrarunt in Prætorium, ne contaminarentur, ſed ut comederent Paſcha*: ait: *Quid igitur dicendum eſt? videlicet cupiditate ita occidendi Chriſtum, eos legem diſſolviſſe, & alia die Paſcha comediſſe? Neque enim Chriſtus tempus Paſchatis violaſſet, qui ſub veſperam illud comederit, ſed illi audaciſſimi homines, & vel ſexcentarum legum conculcatores; cùm enim ira accenſi valdè eſſent, & ſæpe conati occidere ipſum minimè potuiſſent, ex inſperato cùm eam cœpiſſent, tempus Paſchatis negligere maluerunt, modò ardentes cæde animos ſuos explerent.* Quibus verbis Chryſoſtomus non contradicit iis, quæ dixit homil.83. nempe Judæos Chriſtum apprehendiſſe ipſa nocte qua comederant Paſcha; enim verò hic loquitur de Judæis univerſim, ſeu de plebe Judaica, Homil. autem 84. loquitur de Principibus Sacerdotum,

quos

quos dicit legum conculcatores, etiam non observasse tempus edendi Paschatis, quòd eorum animus valde intentus esset ad inferendam necem Domino.

Confirmatur mens S. Chrysostomi ratione, qua utitur homil. 82. *Cujus rei gratia venit ad Pascha*, inquit, *omnibus semper ad ultimum Passionis diem, non esse adversarium legi se ostendit*; quare, cùm diceret Christus, legis antiquæ observantissimus, juxta illud Matth. 5. *Non veni solvere legem, sed adimplere*: non est credibile illum prætermissurum fuisse esum Paschatis, qui utique tot divinis mandatis præcipiebatur.

Objiciunt Græci, Primò, varios Scripturæ textus, quibus probare nituntur Christum D. anticipasse solitum diem comedendi Paschatis, & illud comedisse die 13. Primò quidem proferunt illud Joan. 13. *Ante diem festum Paschæ, sciens Jesus, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem, &c.* Igitur eo tempore, quo lavit pedes Discipulorum, nondum erat inceptum festum Paschatis, nec incepti dies azymorum; alioqui non diceret Evangelista, *Ante diem festum Paschæ*: sed in ipso die festo Paschæ.

Secundò, proferunt illud Joannis 18. *Ministri Judæorum adducunt Jesum ad Caipham in prætorium: erat autem mane: & ipsi non introjerunt in prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha*: igitur nondum Pascha comederant, sed ipsum erant comesturi, ac subinde dies ille erat 14. & consequenter Christus, qui nocte præcedente comederat agnum, anticipavit solitum diem Paschatis.

Tertiò proferunt illud Joannis 19. *Erit autem parasceve Paschæ hora quasi sexta*, quando Pilatus sedit pro tribunali judicaturus Christum: Parasceve autem idem est ac vigilia, seu dies præparatoria, in qua nempe disponebantur omnia, quæ pro celebrando Paschate necessaria erant.

Quartò proferunt illud Matth. 26. ubi dicitur, quod Principes Sacerdotum *consilium inierunt, ut Jesum dolo tenerent, & occiderent: dicebant autem: Non in die festo, ne fortè tumultus fieret in populo*.

Respondeo primò, nomen Paschatis variis, sed maximè quatuor modis in Scriptura usurpari, ut observat Innocentius tertius lib. 4. de celebratione Missarum cap. 2. *Primò*, pro eo solo die, in quo immolabatur Agnus Paschalis, sic Lucæ 22. *Appropinquabat dies festus Judæorum, qui dicitur Pascha*. Secundò, pro ipso agno Paschali, sic ibidem: *Venit autem dies azymorum, in quo necesse erat occidere Pascha*: Tertiò, pro cibis Paschalibus, seu victimis, quæ diebus illis azymorum offerri solebant, & quibus per septem dies vesci licebat: animalia enim sic à populo oblata dicebantur *phase*, juxta illud 2. Paralipomenon cap. 25. ubi legimus: *Dedit Josias omni populo, qui ibi fuerat inventus in solemnitate Phase, agnos, & hædos de gregibus, & reliqui pecoris triginta millia, boum quoque tria millia ... ad faciendum phase*. Quartò denique pro vero Agno Paschali: sic 1. ad Cor. 5. *Pascha nostrum immolatus est Christus*: alterutro ex quatuor prædictis modis intelligi, ac dissolvi possunt præfatæ Scripturæ authoritates: sed, ut faciliùs diluantur, placet eas sigillatim expendere, & explicare.

Respondeo ad primum, diem *festum Paschæ* dupliciter accipi, nempe vel pro *die artificiali*, idest ab ortu Solis, ad ejusdem occasum, vel pro *die legali*: idest à prima vespera incipiente, ad secundam desinentem: Prior dicebatur propriè dies festus, posterior verò primus dies azymorum: prior erat dies decima quinta integra, quæ utique solemnis erat: posterior verò erat dies decima quarta, à cujus quidem pomeridiana parte incipiebat ritus celebrationis Paschæ, sicut etiam nunc fit in nostrarum solemnitatum vigiliis, non autem erat solemnis, & festiva, ut declaratur num. 28. v. 16. *Mense autem primo, decima quarta die mensis, phase Domini erit, & decima quinta solemnitas*. Porrò Christus D. Paschalem agnum comedit cum Discipulis die 13. ad vesperam, & sic ante diem festum Paschæ, idest in vespera antecedente diem solemnem artificialem.

Ad secundum dico, nomine *Paschæ* ibi non intelligi Agnum Paschalem, sed Paschales victimas, quæ etiam Pascha dicebantur; juxta illud Deuteronomii 16. *Immolabitis Domino Phase de ovibus, & bobus, &c.* quorum quidem sacrificiorum pars una cremabatur in holocaustum, secunda cedebat in usum Sacerdotum, tertia verò comedebatur à populo, ut præcipitur Num. 28. postulabatque legalem in edentibus munditiam, ut observat Josephus lib. 3. antiquitatum cap. 3. Quoniam autem Judæi immunditiam legalem contrahebant ex societate, & contubernio cum infidelibus; idcirco illi qui Jesum duxerunt ad Pilatum, noluerunt ingre-

die

di in prætorium, ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha, ideſt illas victimas Paſchales.

Repones cum Spalatenſi, hanc equidem munditiam pro ejuſmodi ſacrificiorum participatione requiſitam fuiſſe in Sacerdotibus, & Levitis, non verò in Laicis, ut colligitur ex 2. Paralip. cap.30. v.15. ubi legimus: *Congregati ſunt in Jeruſalem populi multi, ut facerent ſolemnitatem azymorum in menſe ſecundo ... Immolaverunt autem Phaſe* 14. *die menſis ſecundi: Sacerdotes quoque, & Levitæ ſanctificati obtulerunt holocauſta in domo Domini ... Suſcipiebant verò Sacerdotes effundendum ſanguinem de manibus Levitarum, eo quòd multa turba ſanctificata non eſſet, & idcirco immolarent Levitæ Phaſe iis, qui non occurrerant ſanctificati Domino: magna etiam pars populi de Ephraim, & Manaſſe, & Iſſachar, & Zabulon, quæ ſanctificata non fuerat, comedit Phaſe*, proindeque ſanctificatio legalis neceſſaria non erat in populo, & Laicis: ſed qui duxerunt Jeſum ad Pilatum, non erant Sacerdotes, ſed eorum Miniſtri: igitur non deſiderabatur in eis munditia legalis ad comedendas victimas Paſchales, & conſequenter munditiès, quam requirebant, non erat ad eas victimas manducandas, ſed reverà ad manducandum agnum Paſchalem; igitur dies illa, qua crucifixus eſt Dominus, erat tantùm dies decima tertia.

Reſpondeo ad majorem, quòd etſi major mundities requireretur in Sacerdotibus, quàm in Laicis, aliqua tamen in his deſiderabatur; nam etſi Regis Ezechiæ juſſu magna populi pars, quæ ſanctificata non fuerat ab immunditiis legalibus, tamen id eis conceſſum eſt per diſpenſationem, ſcilicet ob urgentem neceſſitatem reconciliandi filios Iſrael inter ſe diſſidentes circa cultum Dei, qui per hujuſmodi ſolemnitatem Paſchalem invicem ſociati ſunt in eumdem Dei cultum.

Adde quòd hæc victimarum manducatio, ab immundis laicis ibidem notetur facta contra legem præſcriptam; ſcribitur enim: *Magna pars populi .... quæ ſanctificata non fuerat, comedit Phaſe, non juxta quod ſcriptum, & oravit pro eis Ezechias dicens; Dominus Deus propitiabitur cunctis, qui in toto corde requirunt Dominum Deum Patrem ſuorum, & non imputabit eis, quòd minùs ſanctificati ſunt, quem exaudivit Dominus, & placatus eſt populo*. Igitur reverà peccaſſet populus, manducando Paſchales victimas, cum immunditia legali, niſi cum eo divinitus fuiſſet diſpenſatum.

Ad minorem dico, falſum eſſe, quòd ſoli Laici recuſarint ingredi in Prætorium ne contaminarentur; ſiquidem cum eis erant Sacerdotum Principes, & Levitæ, legimus enim Marci 15. *Summi Sacerdotes cum Senioribus, & Scribis, & univerſo Concilio vincientes Jeſum duxerunt, & tradiderunt eum Pilato*: cùm autem Præſes ſoleret eis dimittere per diem feſtum unum ex vinctis, quemcumque petiiſſent, & vellet dimittere Jeſum, Pontifices concitaverunt turbam, ut magis Barabbam dimitteret eis. Itaque dici poteſt, eos, qui noluerunt ingredi Prętorium, ne contaminarentur, ſed ut comederent Paſcha, fuiſſe Principes Judæorum, Scribas, Sacerdotes, & Pontifices, qui intermittentes ea, quæ neceſſaria erant ad celebritatem dici feſti, ſe totos impendebant in procuranda Chriſti morte.

Ad tertium dico, nomine *Paraſceve*, non intelligi vigiliam, ſed diem præparatoriam, ſeu feriam ſextam, in qua præparabantur ea, quæ neceſſaria erant, non quidem ad eſum Agni Paſchalis, ut volunt Græci, ſed ad victum pro ſequente Sabbato: Quamvis enim prima die azymorum liceret Judæis cibaria parare, ut legitur Exodi 12. id tamen vetitum erat diebus Sabbati, ut habetur Exodi 15. & 35. Quòd autem S. Joannes hic *Paraſceve* nomen uſurpaverit, non reſpectivè ad Paſcha, ſed ad diem Sabbati, ipſemet luculenter indicat, cùm ait c. 19. *Judæi quoniam Paraſceve erat, ut non remanerent in cruce corpora Sabbato, &c.* ſed id evidentiùs explicat S. Marcus cap.15. cùm ait: *Erat Paraſceve, quod eſt ante Sabbatum*, dicitur autem *Paraſceve Paſchæ* potiùs quàm *Paraſceve Sabbati*, vel quia erat unus ex ſeptem diebus Paſchalibus, vel quia erat pridie Sabbati incidentis in dies azymorum, ſeu Paſchales.

Ad quartum dico, illam quidem ſententiam fuiſſe quorumdam ex una parte conſiliantium, verùm alteram partem prævaluiſſe, judicando ſcilicet, non eſſe negligendam occaſionem oblatam de Chriſto capiendo, quamquam dies feſtus immineret.

Objiciunt ſecundò: Diebus feſtivis, maximè in azymorum ſolemnitate nihil operis ſervilis facere Judæis licebat, ut habetur Exodi 20. at eo ipſo die, quo Chriſtus crucifixus eſt, Joſeph ab Arimathæa mercatus eſt ſyn-

ſyndonem in ſepulturam corporis Jeſu, quod à Pilato petiit, & obtinuit, ipſum de crude deponens involvit ipſa ſyndone, & repoſuit in monumento, quod erat exciſum in lapide, & advolvit lapidem ad oſtium monumenti, ut legitur Marci 15. & ibidem, piæ mulieres emerunt aromata, ut venientes ungerent corpus Jeſu; ſed hæc opera die feſto non erant licita, utpote ſervilia: igitur Chriſtus non fuit Cruci affixus die feſto azymorum, qui erat 15. ſed die 14. præcedente, & conſequenter ſi manducavit Agnum Paſchalem cum Diſcipulis, id præſtitit anticipato tempore, nempe die 13.

Nego minorem: Joſephi enim, & piarum mulierum opera erga Chriſti D. corpus, tumulandum, minimè erant ſervilia, ſed eximiæ charitatis, quæ utique diebus feſtivis licebat exequi; legimus enim Tobiæ 2. *Poſt hæc verò, cùm eſſet dies feſtus Domini, & factum eſſet prandium bonum in domo Tobiæ, dixit filio ſuo: Vade, & adduc aliquos de Tribu noſtra, timentes Deum, ut epulentur nobiſcum. Cùmque abiiſſet, reverſus nuntiavit ei, unum ex filiis Iſrael jugulatum jacere in platea. Statimque exiliens de accubitu ſuo, relinquens prandium, jejunus pervenit ad corpus, tollenſque illud portavit ad domum ſuam occultè, ut, dum Sol occubuiſſet, cautè ſepeliret eum. Cùmque occultaſſet corpus, manducavit panem cum luctu, & tremore, memorans illum ſermonem, quem dixit Dominus per Amos Prophetam: Dies feſti veſtri convertentur in lamentationem, & luctum. Cùm verò Sol occubuiſſet, abiit, & ſepelivit eum.* Igitur diebus feſtivis licebat mortuos ſepelire, ac ſubinde ea ſibi comparare, quæ neceſſaria erant ad illud impendendum obſequium.

Nec refert, quòd Judæis non liceret diebus feſtivis aliquem accuſare, aut damnare, hoc, inquam, non obſtat, cùm enim Chriſtum D. tanquam Pſeudo-Prophetam Dei adverſarium, & Moſaicæ legis expugnatorem exiſtimarent, idcirco putabant ſe obſequium Deo præſtituros, ſi eum ipſomet die Paſchali occiderent, ut ſic Deo fieret ſatis, & irrogata ipſi injuria reſarciretur.

Objiciunt tertiò: Varias S. Chryſoſtomi ſententias, maximè verò ex homil. de proditione Judæ, ubi inter cætera ſcribit; *nam, & circumciſionem ſuſtinuit, & Sabbata obſervavit, & feſtivitates celebravit, & azyma* (Nota) *comedit, & Hieroſolymis cuncta hæc peregit: ſed nulli horum nos ſubjecti ſumus. Quippe clamat Paulus. Si circumcidamini, nihil vobis Chriſtus proderit. Et de azymis rurſus ait: Itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, & nequitiæ, ſed in azymis ſinceritatis, & veritatis. Noſtra enim azyma non ſunt farina humore macerata, & temperata, ſed ſincerum inſtitutum, vitaque honeſta.* Cùm igitur S. Chryſoſtomus dicat nulli horum nos ſubjacere, non debemus celebrare in azymis.

Reſpondet, Arcudius lib. 3. cap. 6. Sanctum Chryſoſtomum meritò dicere nos nulli horum ſubjectos eſſe, quia neque azyma in ſacrificio adhibemus tanquam lege quadam Chriſti D. adſtricti, cùm ſacrificium optimè fiat etiam in pane fermentato.

Urgebis: Eodem modo loquitur S. „ Chryſoſtomus de azymis, ac de circum- „ ciſione, & de obſervatione Sabbati, „ aliiſque feſtivitatibus. Et tamen ſi quis „ modò circumcideretur, vel alias Ju- „ dæorum feſtivitates obſervaret, pecca- „ ret. graviſſimè: ergo eodem modo ſi „ azyma offerat. „

Reſpondet idem inter ea, quæ refert „ S. Chryſoſtomus, eſſe nonnulla ἀδιάφορα „ qualia ſunt azyma, & etiam locus Hie- „ roſolymorum. Nam etiam Hieroſolymis „ poſſemus ſacrificare, non ita tamen ac „ ſi alibi non poſſumus, ut Judæi non „ poterant. Ita etiam uti azymis, non „ tamen de neceſſitate ſimpliciter, quaſi „ etiam in fermentato confici nequeat. „ Quamvis modò non fiat liberum cui- „ que, ſed inſtitutum proprium, & anti- „ quum unicuique ſervandum eſt. „

Deinde, abſolutè dicit, uti azymis mo- „ re Hebræorum, omninò prohibitum eſ- „ ſe, non ſecus atque prohibita eſt circum- „ ciſio, & obſervatio reliquarum celebri- „ tatum, & ita nulli horum ſubjicimur, ut „ ſi aliquid horum obſervaremus, graviſ- „ ſimè peccaremus, at uti azimis more la- „ tinorum, nullum prorſus eſſe peccatum, „ imò fieri ad imitationem Chriſti. Quod „ ex eodem Chryſoſtomo facilè probari „ poteſt. Nam Chryſoſtomo nonnulli ob- „ jiciebant, Paſcha cum azymis fieri de- „ bere, hæc ſunt ejus verba in eadem ora- „ tione; *Nam hoc etiam audio, multos dicentes, Paſcha cum azymis eſſe.* Non negat „ autem Chryſoſtomus ita ſolitum fuiſſe „ fieri, ſed negat Judæos ex defectu loci „

„ ha-

„ habere azyma, quamvis reverà haberent.
„ Non enim celebrabant Pascha Judæi
„ Hierosolymis. *Quòd autem apud eos*
„ *(Judæos) non sint azyma, audi Legislatorem dicentem: Non poteris celebrare Pascha in qualibet urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus dat tibi, sed in loco ubi invocatum fuerit nomen ejus, Hierusalem intelligens.*
„ Si igitur Chrysostomus negat, Judæos celebrare Pascha cum azymis, quia non debito loco celebrant, quantò magis negaret hic Doctor Latinorum azyma esse azyma, quæ non una, aut altera, sed omnibus prorsus Judaicis carent circumstantiis? Alioquin, si absolutè, & universè ea damnaret, damnaret etiam factum Christi, qui, eodem Chrysostomo teste, peracto legali Paschate, novum Pascha in eodem mense per azyma instituerat. Quia tamen non ita instituerat, quasi de necessitate requirerentur azyma, propterea Chrysost. per azyma interpretatur sanctimoniam vitæ, morumque puritatem, quæ nimirum azima necessariò exiguntur ab his, qui verum Pascha celebrant, sive illud materialiter cum fermentato pane, sive cum azymis celebrent. Et quoniam Christiani illi judaizantes factum Christi opponebant: *Cur igitur eo tempore Christus fecit?* Quod est dicere, cur Christus, & tempus cum Judæis observavit, & adhibuit azyma?
„ Ad hoc respondet Chrysostomus: *Quoniam vetus Pascha figura erat alterius Paschatis futuri, oportebat autem veritatem figuræ succedere, ostensa priùs umbra, tunc in eadem mensa veritatem induxit, inducta autem veritate, umbra deinceps subducitur, & extra suum tempus est* (hoc est, cessavit umbræ tempus) sic Chrysostomus. Quare azyma per se nullo modo sunt improbanda, ut neque fermentata, nisi adsint circumstantiæ Judaicæ, & ritus antiquæ legis. Tunc enim utraque improbarentur. Qua ratione damnat ea Canon Apostolicus 70. *Si quis*, inquit, *Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel omninò ex Clericorum catalogo jejunat cum Judæis, vel cum ipsis festos dies agit, vel ab ipsis Xenia accepit, ut azyma, vel quidpiam simile, deponatur. Si verò sit Laicus, segregetur.*
„ Quamquam, ut verum fatear, eum esse Canonem Apostolorum non existimo; Quomodò enim in Asia Joannes, & Philippus Apostoli, aliique non pauci Antistites cum Judæis Pascha celebrassent, ut refert Polycrates? Quomodo plures alii Christiani cum Judæis jejunassent, teste Chrysostomo, si id Apostoli sancito canone prohibuerant, & cur ipse Chrysostomus agens contra illos Judaizantes, & Patres Nycænos, pro se citans, præsentem canonem citare prætermisit? Imò & ipsi Patres Concilii Nycæni cur Apostolorum decreta ad persuadendum cæteris in medium afferre neglexerunt? *Hæc Arcudius.* „

Addit insuper quòd ejusmodi Canonem semper servarunt æquè Latini, atque Græci, neutri enim accipiunt à Judæis azyma, neque jejunant, neque dies festos agunt cum Judæis, aut more Judæorum.

Objiciunt quartò: Christus instituit Eucharistiam pridie quàm pateretur: sed passus est Luna 14. igitur instituit Eucharistiam Luna 13. ac proinde antediem azymorum, & sic non consecravit in azymis. *Major patet* ex Evangelio. *Minor probatur*, passus est tribus diebus, & tribus noctibus antequam resurrexit, siquidem tribus diebus, & tribus noctibus jacuit in sepulchro, ut ipse prædixerat, *Matth.*12. his verbis, *Sicut Jonas fuit in ventre cæti tribus diebus, & tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus*: at Christus resurrexit prima Sabbati, id est die Dominica: igitur reverà mortuus est, & sepultus die 14.

Nego minorem, contrarium enim apertè colligitur ex dictis. Unde ad ejus probationem dico tres dies, & noctes, quibus Christus D. jacuit in sepulchro non esse intelligendas de diebus, & noctibus completis, & integris, sed per Synecdochem, ut præclarè explicat Alensis 3. part. qu. 20. memb. art. 3. *Sexta feria*, inquit, *cum nocte præcedente erit una dies, & ita per Synecdochem fuit ibi illa die: item fuit ibi per totum diem Sabbati cum nocte præcedente, & ita esse totum illum diem naturalem absque Synecdoche; item nox præcedens Dominicam Resurrectionis cum ipsa die est una dies naturalis, & per illam noctem fuit ibi, & ita per diem naturalem, id est, per Synecdochen, & ita per tres dies naturales fuit in sepulchro.*

Instabis. Ea die resurrexit Christus D. qua Ecclesia ejus resurrectionem celebrat, tertia videlicet ab ejus morte; at sæpè Eccle-

sia celebrat ejus resurrectionem Luna 15. semper enim celebrat Christi resurrectionem prima die Dominica post diem 14. quo Judæi suum Pascha celebrant, ne videlicet eorum ritus videatur imitari, si eodem, ac illi, die, festum Paschatis celebret; porrò ea die 15. interdum est Dominica, quando videlicet Pascha Judęorum seu Luna 14. primi mensis incidit in diem Sabbati; ergo signum est, quòd Christus mortuus sit Luna 13. alioqui tres dies & noctes etiam per Synecdochem non occurrerent inter diem mortis Christi, & ejus resurrectionis: Et insuper celebraretur Christi D. resurrectio eo tempore, quo ipse adhuc mortuus jacebat in sepulchro.

Distinguo majorem, eodem naturali, nego: Ecclesiastico, concedo: Ecclesia enim non celebrat Christi Domini resurrectionem aliquo die qui determinatè correspondeat Lunæ, seu diei 17. primi mensis in qua resurrexit, alioqui cùm dies illa incidat plerumque in aliquam feriam Hebdomadæ, & non semper in diem dominicum, Ecclesia deberet festum Paschæ non semper celebrare die dominico, sed quovis die in quem Luna 17. incideret, sicut celebrat Christi D. nativitatem die 25. Decembris, quacumque die occurrat sive feriali, sive Dominica. Hoc igitur unum intendit Ecclesia, ut prima die Dominica post Pascha Judęorum, Pascha novum celebrat, tum ut significet Christum D. surrexisse à mortuis ipsa prima die Dominica post celebratum Judaicum Pascha, ut testetur ex hac diversitate diei, quo novum Pascha celebrat, se fateri vetus Pascha Judaicum fuisse omnino abrogatum.

Unde districtè sancitum est, ne Christiani eodem die, quo Judæi, Pascha celebrent. Legimus enim in Canone 7. Apostolorum, *Si quis Episcopus, Presbyter, Diaconus sacri Paschæ diem ante vernum æquinoctium cum Judæis celebraverit, deponatur, abjiciatur*. Hinc S. Ignatius epist. 8. ad Filip. *Si quis cum Judæis Pascha celebret, particeps est eorum, qui Dominum occiderunt, & Apostolos ejus*. Quod utique præclarè explicat S. Victor. I. summus Pontifex epist. I. ad Desiderium Viennensem, in qua scribit, *Ut sancta fraternitas tua à Presbyteris, qui Apostolos in carne viderunt, erudita est, qui & Ecclesiam ad tua usque tempora vixerunt, non 14. Luna cum Judæis, sed à 15. usque ad 21. Pascha celebravit Ecclesia Catholica, non enim jam umbram, sed veritatem, quæ umbra legis celebratur, quærit. Hanc doctrinam Romæ Petrus, & Paulus instituerunt, ut in azymis sinceritatis, & veritatis Pascha ageretur, qui enim cum Judæis Pascha agere volunt, quid nisi umbram diligunt, ut agni carnes non in veritate, sed in umbra figurante manducent? Presbyteris Galliarum litterę mittentur, ut observent Pascha, non cum Judæis negatoribus Christi, sed cum sequacibus Apostolorum prædicantibus veritatem Christi*.

Objiciunt quintò: Id in praxi habebant Judæi ex Majorum Traditione, quòd, quando Luna 15. contingebat feria 6. non ordiebantur solemnitatem Paschæ feria 5. ad vesperam primam, sed tantùm ad secundam, sicque differebant festum Paschatis in sequentem diem, ut traditum fuerat à temporibus Esdræ post reditum à captivitate Babylonica, & instaurationem templi perfectam, sicque Sabbatum erat primus dies solemnitatis: sed, inquiunt, ita contigit anno, quo Christus passus est, unde Judæi tantùm inceperunt solemnitatem Paschalem ad eam vesperam diei 15. in qua Christus passus est, sicque Christus hanc solemnitatem præveniens, suum Pascha manducavit feria 5. cum pane quidem azymo ad id necessario, sed manducato Paschate, assumptoque fermentato pane adhuc eo die licito propter translatum Pascha in sequentem diem, cœnam usualem iniit, & inter cęnandum Eucharistiam instituit, non quidem in azymis, sed in fermentato, quo utebatur.

Nego majorem: Si enim viguisset ea legis interpretatio tam antiqua Traditione firmata, quare tum Apostoli nullo monente Christum rogassent, *Ubi vis paremus tibi comedere Pascha?* si illo ipso die Pascha non fuisset comedendum? Quorsum assererent Evangelistæ, diem azymorum venisse, in qua necesse erat comedere Pascha, si reverà Paschalis dies in sequentem esset procrastinandus? quonam pacto induci potuisset homo ille Hierosolymitanus, ut commodaret suum cœnaculum ad Pascha comedendum contra ritum Gentis, & ordinationem Principum Sacerdotum? Quomodò tandem tam altum hujus Traditionis, & Interpretationis legis silentium esset apud Philonem, & Josephum accuratissimos cæremoniarum, & legum Israelitici populi Scriptores, necnon & apud Patres Græcos, & Latinos,

qui

qui persæpè meminerunt Paschæ Judæorum, & ex eis plurimi constantissimè asserunt, Judæos in suo Paschate celebrando, semper observasse lunam 14.

Objiciunt sextò: Si Christus D. passus esset, & mortuus primo die azymorum, dies Pentecostes eo anno incidisset in diem Sabbati: at hoc est contra communem Ecclesiæ traditionem quæ existimat diem Pentecostes, & Spiritus sancti descensum contigisse die Dominica, ut scribunt S. Clemens lib.5.Constit.cap.ultimo, August. serm.154. de Tempore, S. Leo Epist.81. Ergo non est mortuus primo die festo azymorum. Probatur major. A secunda die azymorum, in quo Judæi offerebant Deo manipulum, jubetur Levitici 23. *Numerabitis ergo ab altero die Sabbati in quo obtulistis manipulum primitiarum, septem hebdomadas plenas, usque ad alteram diem hebdomadæ septimæ*, id est quinquaginta dies, *& sic offeretis sacrificium novum Domino*, scilicet in die Pentecostes: sed in hypothesi dies ille cadit in diem Sabbati, nam 7. hebdomadæ faciunt 49. dies, & hæ in prædicta hypotesi finiunt Feria 6. & proinde cùm dies sequens sit Sabbatum, in quo completur quinquagesimus, sequitur inferendum, quòd isto anno festum Pentecostes incidit in diem Sabbati.

Respondet Bellarminus, id fuisse consuetudinis apud Judæos, ut quinquaginta illi dies numerarentur a primo die profano post festum Azymorum; unde, quando secundus dies erat Sabbatum, tunc non à secundo, sed à tertio hæc incipiebat numeratio: Ratio enim cur non a primo, sed a secundo die azymorum hæc fieret numeratio, non alia assignari potest, quàm quia secundus dies profanus erat, & in ea plura fiebant opera servilia, ut manipulorum collectio, &c. quæ primo die facere non licebat ob festivitatem; sed dies Sabbati non minùs erat festivus; unde meritò suprà dixit Scriptura, *ab altero die Sabbati*; non verò *ab altero die Paschæ*, ut fortè si quod aliud festum, putà Sabbatum incideret in secundam diem azymorum, hæc computatio fieret non à secunda illa die, sed à die sequenti, quæ esset profana. At ita contigit eo anno, ut secundus dies esset Sabbatum. Ita Bellarminus.

Respondent alii, hanc numerationem fieri à secunda die azymorum non inclusivè, sed exclusivè, quæ computatio satis familiaris est in Scriptura, sic 2.Paral. cap.3. dum dicitur, *Facta est grandis celebritas in Jerusalem, qualis à diebus Salomonis non fuit, &c.*

Qua in supputatione tempus Salomonis non includitur. Et ideo cùm secundus dies ille azymorum anno, quo Christus mortuus est, incideret in Sabbatum, certum est hanc computationem inceptam fuisse à die sequente, nomine Dominica, qualiter etiam nos supputationem ordinamus.

Nec refert, quòd die Sabbati omne opus servile, qualis erat ista manipulorum collectio, secundo die azymorum facienda prohiberetur. Dico enim, quòd cùm talis manipuli collectio esset in usum religiosum, & in divinum cultum, sicut eo die licebat occidere, purgare, & lavare sacrificanda animalia, quidni & licuisset colligere manipulos Deo offerendos?

Ex his patet facilis solutio illius vocabuli *Sabbatum secundò primum*, de quo S. Lucas cap.6. *Factum est autem Sabbato secundo primo, cùm transiret per sata Discipuli ejus vellebant spicas, &c.*

Cùm enim 7. hebdomadæ integræ, ac proinde 7. Sabbata numerarentur à secundo die azymorum ad festum Pentecostes; primum Sabbatum dicebatur, & primum, & secundum. Primum quidem respectu aliorum: secundum autem respectu primi diei azymorum, qui etiam ob solemnitatem, Sabbatum dicebatur, ut patet ex dictis.

Reponit Maldonatus: Mensis, in quo numeratio hebdomadarum fieri debebat, erat *Nisam* respondens nostro Martio: sed ille non erat, in quo Discipuli vellebant spicas: tum quia eo mense nondum maturæ erant: tum quia tempore Passionis, Ministri calefaciebant se ad prunas, quia frigus erat; Ergo segetes non erant maturæ.

Nego minorem, & ad primum dico, quòd mense Martio segetes erant maturæ in Palestina; siquidem Deuter. 16. hic mensis dicitur novarum frugum *Observa mensem novarum frugum, & verni primum temporis*: Insuper Levitici 23. præcipitur, ut postridie diei primæ azymorum offerantur manipuli spicarum: credibile autem non est eos manipulos, & segetes oblatas fuisse, antequam grana formata fuissent, & aliquatenus maturassent.

Ad secundum dico, mirum non debere videri, quòd ea nocte, qua captus est Christus D. milites tanto frigore premerentur, ut opus habuerint recurrendi ad prunas; inter-

dum enim contingit, ut noctes etiam mense Augusto sint frigidissimæ; ut maximè accidit anno præcedente 1675. quidni mense Martio vigere ac urgere potuerit vehementissimum frigus noctis tempore in Palestina quamquam diu propter Solis æstum segetes ad maturitatem propenderent?

Quæres 1. *Utrùm vespera, in qua Christus, & Judæi comederunt Agnum Paschalem, fuerit secunda seu præcedens noctem diei artificialis 15. sequentis.*

Affirmo. ***Tum quia*** vespera ibi debet accipi, qualiter accipitur in aliis Scripturæ locis: sed in aliis intelligitur pro secunda vespera. Sic Exodi 18. *De mane usque ad vesperam*: 2. Reg. 2. *Jejunantes usque ad vesperam*, &c. ***Tum quia*** eo die, & in ea vespera comedi debebat Agnus ille, quo Judæi in Ægypto primùm Deo præcipiente id celebrarunt: at id celebrarunt in posteriori vespera diei 14. nam Exodi 12. eadem nocte comedunt Agnum Paschalem, & egrediuntur de Ægypto: at egressi sunt nocte præcedente diem 15. artificialem ut patet ibidem, unde etiam ob id ab ea incipiebat usus azymorum.

Dices 1. Ea nocte, qua comederunt, prohibiti sunt egredi è domibus suis: Igitur eadem nocte non sunt egressi.

Nego consequentiam: Et dico, prohibitionem illam factam fuisse dumtaxat propter vitandum percussorem Angelum: at ubi Israelitæ audivissent ex clamore Ægyptiorum jam trucidatos fuisse omnes primogenitos, ac subinde exterminatorem Angelum recessisse, securi egressi sunt de domibus suis, nec-non & de terra Ægypti, ut legitur Exodi 12. v. 41. *Eadem die egressus est omnis exercitus Domini de terra Ægypti*, Et v. 51. *Eadem die eduxit Dominus Filios Israel de terra Ægypti per turmas suas*. Itaque Moyses non præcepit Israelitis, ut è domibus suis ea nocte non exirent absolutè, sed ut non exirent, quamdiu percuterentur Ægypti primogenita, seu donec Angelus interficiens illa transisset, & ab Ægyptiis urgerentur, & cogerentur exire.

Dices 2. Mutuati sunt Israelitæ ab Ægyptiis aurea, & argentea vasa, multamque supellectilem, & abstulerunt Exodi 12. at non id potuissent, si eadem nocte comedissent agnum, se continuissent in domibus, dum exterminarentur Ægypti primogenita, & exiissent ex Ægypto; vix enim una dies integra satis erat istis omnibus exequendis, & alioquin nocturno tempore mutuari non potuissent ea vasa.

Nego minorem; Cùm enim Israelitæ præmoniti fuissent à Moyse de brevi futuro suo discessu, facilè potuerunt colligere suas sarcinas, & ab Ægyptiis petere vasa, priusquam in unum aliquem locum convenirent, & ederent Pascha; maximè cùm Deus dedisset eis gratiam coram Ægyptiis, ut postulata eis commodarent, sicut legitur Exodi 12. & insuper Ægyptii plurimis jam fracti plagis eos quamprimùm egredi cogerent.

Dices 3. Priusquam egrederentur Israelitæ, convenerunt in Ramesses, ut legitur Num. 33. ex quo loco profecti sunt die altera Phase, ut ibidem legitur:

Profecti de Ramesse mense 10. 15. *die mensis primi, & altera die Phase filii Israel in manu excelsa, videntibus Ægyptiis, & sepelientibus primogenitos, quos percusserat Dominus, castrametati sunt in Socoth*: igitur cùm altera dies Phase sit illa, quæ sequebatur immediatè celebrationem Paschæ, non eadem nocte comederunt agnum, & exierunt ex Ægypto; igitur comederunt Agnum Paschalem ad primam vesperam.

Nego consequentiam: Quia manducaverunt Agnum in fine diei 14. discesserunt ex Ægypto die 15. summo mane ante Solis ortum; si enim ad primam diei 14. vesperam comederunt agnum, non altera die profecti sunt è Ramesse, sed tertia die post esum agni; fuisset enim inter esum agni decima tertia luna ad vesperam, tota dies 14. & initium 15.

Instabis: Non potuerunt filii Israel convenire in Ramesses ea nocte, qua manducaverunt Pascha: igitur nulla solutio. Probatur anteced. Cùm Ramesses oppidum non esset ita amplum, & dilatatum, ut in eo tota Israelitarum multitudo posset congregari, oportuit ut ibi convenientes habitarent in tentoriis: sed ea nocte, qua manducaverunt Pascha, non erant in tentatoriis: Tum quia Deus jussit, ut Agni sanguine Israelitæ linirent postes, & superliminaria domorum: id autem non potuissent exequi, si Agnum Paschalem occidissent, & manducassent in tentoriis: Tum quia vetuit Moyses, ne quis egrederetur usque mane de domo sua; non autem dixit de tentoriis suis: igitur ea nocte, qua comederunt agnum Paschalem, non convenerunt in Ramesses,

sed

fed tantùm die fequenti; & confequenter manducaverunt Agnum Pafchalem ad primam, non autem ad fecundam vefperam.

Nego antecedens, & ad ejus probationem dico, Hebræos non dici congregatos in Rameffes, quafi omnes fuerint in oppido Rameffes: fed in ea regione, quæ Rameffes vocabatur ab oppido, quod erat in ea præcipuum; Hebræi namque, quandiu fuerunt in Ægypto, habitaverunt in terra Geffen prope Rameffen. Nam Genefis 47. cùm Pharao dixiffet Jofepho, ut patri, & fratribus fuis traderet terram Geffen, „ ftatim fubditur: Jofeph verò patri, & „ fratribus fuis dedit poffeffionem in Ægy- „ pto in optimo terræ loco Rameffes, ut „ præceperat Pharao. Porro Ifraelitæ à Moyfe Deo jubente admoniti accefferunt ad loca viciniora oppido Rameffes, quò forent ad exitum expeditiores: videntur autem in iis partibus admixti fuiffe Ægyptiis, & non in tentoriis habitaffe, alioquin non potuiffent ab amicis, & vicinis vafa, veftefque mutuari.

Nec obftat, quòd Jofephus lib. 2. Antiquitatum cap. 5. fcribat: *illucefcente* 14. *luna*, *omnes ad exitum animalia facrificabant*, Non, inquam, obftat; hæc enim vox, illucefcente, non fignificat, cùm inftaret decima quarta dies, fed cùm adfuit, feu cùm jam adeffet illa dies. Quæ utique fignificatio ex eodem colligitur; nam lib. 3. Antiquitatum cap. 10 fcribit: *Menfe Xanthico, qui noftris Nifan vocatur*, & *annum exorditur luna* 14. *Sole Arietem obtinente*, *quandoquidem hoc menfe ab Ægyptiaca fervitute liberatifumus*; *facrificium*, *quod tunc exeuntes feciffe diximus Pafcha nominatum*, *quotannis inftaurare lege jubemur*, *celebramufque per fodalitia*, *nihil è victimis in fequentem diem relinquentes*, *quæft*. 15. & *azymorum feftivitas prima*.

Quæres 2. *Utrùm Chriftus D. inftituerit Euchariftiam*, *dum adhuc cum Difcipulis Judas præfens adeffet*.

Affirmo: Id enim apertè docet, & teftatur S. Lucas, fiquidem ubi dixit Chriftum confecrafse panem, & calicem, ac utriufque prolata confecratoria verba retulit, immediatè fubdit Chriftum dixifse: *Verumtamen ecce manus tradentis mecum eft in menfa*: Ergo Judas confecrationi præfens aderat.

Infuper confecratum panem, & calicem omnibus præfentibus obtulit, tefte S. Marco, qui fatetur omnes ex confecrato calice bibifse, & *biberunt ex eo omnes*: at Judas erat ex Apoftolis: Ergo cum aliis Chrifti corporis, & fanguinis particeps fuit.

Repones fortè SS. Matthæum 26. & Marcum 14. afserere Judam vifa unguenti pretiofi in Bethania fupra Chrifti pedes effufione ægrè tulifse, obmurmurafse, & à Chrifto reprehenfum deferuifse cęteros Apoftolos, ipfumque ad principes facerdotum illicò properafse: igitur cœnæ cum cæteris non adfuit.

Nego confequentiam: Hæc enim apertè militant, & in prædicta Lucæ verba & in S. Joannem teftantem Chriftum Judæ cœna facta pedes lavifse; imò Matthæus ipfemet afserit Judam in cœna cum cæteris Chriftum rogafse, *numquid ego fum Rabbi?* ait illi, *Tu dixifti*; & immediatò fubjungit, *Cœnantibus illis*, &c. Idem ibidem habet Marcus. Ergo *vel* dicendum cum S. Auguftino fæpè facta, non fecundùm factorum ordinem, fed veritatem Evangeliftas referre. *Vel* afsetendum Judam quidem fecretò abiifse à Bethania ad principes Sacerdotum, & iterum ad Chriftum rediifse, ut exploraret locum opportuniorem eum tradendi Sacerdotum miniftris.

Confirmatur ex Actorum cap. 1. Judas dicitur Epifcopus, & Sacerdos, ficut fcriptum eft Pfal. 68. *Epifcopatum ejus accipiat alter*; fed Apoftoli ordinati funt Sacerdotes, & Epifcopi tantùm in inftitutione Euchariftiæ: igitur cum aliis Judas præfens aderat.

Eandem veritatem affirmant Origenes tract. 35. in Matth. S. Chryfoft. homil. de proditione Judæ S. Cyrill. lib. 9. In Joannem, & Author ferm. de cœna apud S. Cyprianum, ubi loquens de Apoftolis manducantibus agnum Pafchalem, ait. *Nec Judas ad veterem vitam pertinens diabolo invadente*, & *occupante animum ejus*, *egredi cogebatur*: *fed ubi facrum cibum mens perfida tetigit*, & *fceleratum os panis fanctificatus intravit*, *parricidialis animus vim tanti facramenti non fuftinens*, *quafi palea de area exfufflatus eft*, & *præceps cucurrit ad proditionem*, & *pretium*, *ad defperationem*, & *laqueum*.

S. Hieronymus in illud Marci: *Biberunt ex eo omnes*, ait: *Et Judas bibit*, *fed non faturatur*, *nec fitim extinguit ignis æterni*, *qui indignè myfteria Chrifti fufcepit*.

 S. Aug.

S. Aug. in Psalm. 10. in ea verba: *Justus autem quid fecit?* ait: *Christus quid fecit vobis, qui traditorem suum tanta patientia pertulit, ut ei primam Eucharistiam confectam manibus suis, & ore suo commendata, sicut cæteris Apostolis traderet?* Idem affirmant S. Leo serm. 3. & 7. de Pass. ante medium; & plures alii, quos citat Vasquez disp. 217. cap. 2.

Objicies primò plures è sanctis Patribus expresse aut tacitè contrarium tenentes. Expressè quidem S. Clementem lib. 5. const. cap. 13. *Cùm autem tradidisset nobis antytipa mysteria pretiosi corporis, sanguinis sui absente Juda egressus est.* Innocent. III. lib. 4. de mysteriis Missæ cap. 13. S. Damian. epist. 64.

Respondeo ad S. Clementem, hæc verba *absente Juda*, non ad præcedentia, sed ad sequentia *egressus est*, esse referenda, sicque testantur Evangelistæ; nam Judas priùs exierat, quàm Christus egressus iret in hortum. Ad alios Patres dico, fortè aliquos in ea versari sententia; vel fortè velle Judam non fuisse quidem participem effectus sacramenti, ac sic caruisse tali sacramento, quid enim prodest sacramentum absque illius effectu?

Objicies secundò: Judas accepta intincta buccella continuò exivit ab Apostolorum consortio, ut Christum traderet: sed nec illa buccella fuit sacramentum, ut definit Concil. 3. Braccharense; & asserit S. August. tract. 62. in Joan. neque etiam post institutum sacramentum fuit porrecta: ergo Judas præsens non adfuit, dum Eucharistia fuit instituta.

Concedo maj. & primam partem minoris, sed nego posteriorem. Hunc siquidem ordinem servavit Christus, ut *primò* cœnam legalem cum Discipulis faceret. *Secundò*, ea peracta cæremoniali cœna, quæ fieri debebat à stantibus, & succinctis, ac baculum in manu per modum viatorum gerentibus, recubuit, & accubuit usuali mensæ cum duodecim, ac inter cænandum proditorem præsignavit, ac futuram instantemque suam Passionem pronuntiavit. Hac autem peracta cœna, surrexit à mensa, pedes lavit, & iterum recumbens sermonem habuit de humilitate, & postea ex residuo pane, & vino Eucharistiam instituit, ac ministravit singulis. Demum cùm id moris esset apud Hebræos, referente Baronio, ut mensæ præfectus buccellam panis, in embammate, ex lactucis agrestibus confecto intingeret, intinxit & Christus buccellam panis usualis, quam Judæ tradidit, & ei dixit: Quod facturus es, fac citiùs. *Cùm autem*, Judas, *accepisset buccellam, exivit continuò*: Hoc est, non expectavit prolixum illum sermonem, quem eo absente Christus ad Discipulos habuit.

Ita pariter sentit, S. Aug. nam præcitata homil. 62. sic loquitur: *Non autem, ut putant quidam negligenter legentes, tunc Judas corpus Christi accepit; intelligendum est enim quòd suum omnibus distribuerat Dominus sacramentum corporis, & sanguinis sui. Ubi & ipse Judas erat, sicut S. Lucas evidentissimè narrat, ac deinde ventum est, ubi secundùm narrationem Joannis apertissimè Dominus per buccellam tinctam suum exprimit traditorem.*

Petes 3. *Utrùm panis azymus fuerit semper in Ecclesia Latina, & Occidentali frequentatus.*

Affirmo, idque colligitur primò ex Leone IX. epist. 6. quæ est ad Michaelem Constantinopolitanum, his verbis: Illud, au- „ tem, *inquit*, quis non stupescat, quòd post „ tot Sanctos, & Orthodoxos Patres, post „ mille, & viginti à Passione Salvatoris „ annos, novus calumniator Ecclesiæ La- „ tinorum emersisti, anathematizans om- „ nes, & publicam persecutionem excitans, „ quicunque participarentur Sacramento- „ rum ex azymis. Quibus verbis significat per mille, & viginti annos hoc est, à Passione Christi ad sua usque tempora Ecclesiam Romanam confecisse ex azymis.

Probatur secundò ex Innocentio Tertio lib. 4. Mysteriorum Missæ c. 4. ubi verba faciens de differentia ritus Orientalis, & Occidentalis Ecclesiæ circa azyma, simulque de insolentia Græcorum Ecclesiam Romanam in eo hæresis accusantium, ita loquitur: Ab ipsis ergo beatis Apostolis „ Petro, & Paulo, quos vivos habuit, & „ defunctos custodit, hunc sacrificandi „ ritum accepit, quem hactenus inviola- „ bili cultu servavit. „

Probatur tertiò ex Algero lib. 1. cap. ult. Quia ergo, *inquit*, nulla ratio cogit, ut azymum à Christi sacrificio revellamus, dignum est, ut, quod Christus instituit, (omnis autem Ecclesia præter Græcam a primordio sui ex Traditione Principum Ecclesiæ, Petri scilicet, & Pauli celebravit,) indesinenter conservet.

Pro-

Probatur quartò ex Ruperto lib. 2. de divinis officiis cap. 22. his verbis: Cur ſancta „ Romana Eccleſia nunquam in ſacrificio „ fermentatum admiſerit, non otioſè quæ- „ ritur, nec inutiliter ſcitur; maximè quia „ conſuetudini huic tota Græcia refraga- „ tur; nam de fermentato Græci immo- „ lant, neſcio, qua authoritate ſuffragan- „ te. Denique oppoſita ſententia nullis ful- „ citur ſolidis rationibus.

Objicies primò: Olim conſecrabatur in pane à fidelibus oblato, ut ex Concilio ſecundo Matiſconenſi can. 4. ſuprà dictum eſt; imò verò Ebionitæ notati ſunt propterea, quòd panibus azymis myſteria celebrarent.

Reſpondeo, panem à fidelibus oblatum ad uſum Euchariſtiæ non fuiſſe fermentatum, ſed azymum; quid enim vetat fideles obtuliſſe azymum? Quantum ad Ebionitas hæreſis notati ſunt, non quia azymis utebantur, ſed quia illis utendo exiſtimabant ſe legem Moſaicam unà cum Evangelio obſervare: in eo itaque notati ſunt, in quo errabant; error autem non eſt conficere in azymis, ſed animo Judaico conficere.

Objicies ſecundò ex S. Ambroſio lib. 4. de Sacramentis cap. 4. Panis, qui eſt materia Euchariſtiæ, eſt panis uſitatus: talis autem non eſt azymus, ſed fermentatus: ergo, &c.

Reſpondeo conceſſa majore, nego minorem. Panis enim azymus eſt panis uſualis, quamvis non ita delectabilis. Reſponſio eſt Humberti loco ſuprà citato. *Addo* S. Ambroſium opponere panem uſitatum pani conſecrato, hæc „ ſunt ejus verba: Tum fortè dicis, Meus „ panis eſt uſitatus, ſed panis iſte, panis eſt „ ante verba Sacramentorum, ubi accide- „ rit conſecratio, de pane fit caro Chriſti: „ igitur hoc in loco panis uſitatus idem eſt, „ quod panis prophanus.

Objicies tertiò: Ante tempora ſchiſmatis Photii, azyma non erant in uſu, fuiſſent enim Latinis objecta à Græcis, qui omnia, in quibus Latini ejus adverſabantur, tanquam crimina opponebant; imò huc uſque nullus canon azymorum meminit: ergo, &c.

Reſpondeo negando antecedens: Erant enim azyma in uſu ante Photii tempora, ſed nondum crimini vertebatur: *Primò* itaque ſub Leone IX. exprobratum eſt Latinis, quòd azyma conſecrarent, ex quo non ſequitur tunc primò invaluiſſe uſum azymorum: aliàs dicendum eſſet, Eccleſiam Latinam tunc primò abſtinuiſſe à canendo *Alleluja* in Quadrageſima, & quia tunc primò ſuffocata comedit, quia tunc primò id fuit objectum à Græcis.

Petes 4. *Utrùm Eccleſia univerſalis intermiſerit celebrationem Euchariſtiæ propter hæreſim* Ebionitarum, & Quartodecimanorum.

Reſpondeo id non videri probabile. Primò quidem de Ebionitis: *Tum* quia nullus è ſanctis Patribus, aut Pontificibus, aut veteribus hiſtoricis id aſſerit, ſed ſolùm quidam Scolaſtici id ſine ulla authoritate, aut fundamento affirmant, dicentes cum S. Thom. 3. par. quæſt. 74. art. 4. Alexand. qu. 10. membr. 4. &c. utramque Eccleſiam Græcorum, & Latinam à tempore Apoſtolorum in azymo inſtar Chriſti conſecraſſe; poſtea verò exorta Hæreſi Ebionitarum, qui dicebant poſt Chriſtum legalia eſſe ſervanda (ut referunt *S. Epiphan.* hæreſ. 30. & *Irenæus* adverſ. Hæreſ. cap. 36. libro primo. *Auguſtinus* libro de Hæreſibus ad quod vult Deus. Hæreſi 9.) utramque Eccleſiam in fermentato conſecraſſe, verò ceſſante occaſione, Latinam Eccleſiam ad priſtinum morem rediiſſe, Græcam autem fermentatum obſtinato animo conſervaſſe, quibus etiam obiter ſubſcribit Doctor 4. diſt. 11. quæſt. 6.

Et quidem confirmant authoritate Leonis Papæ. *Verùm* quis fuerit ipſe Leo Papa non affirmant, & meritò quidem, quippe cùm nullus à primo ad nonum hujus controverſiæ meminerit, nec ipſe Leo nonus id conceſſit, imò in epiſtolis ad Michaelem contrarium ſtatuit, ac ipſum hac de re novum Eccleſiæ Latinæ reprehenſorem aſſeruit, multò minùs id aſſeruit. Imò S. Epiphanius ſuprà laudatus dicit eos hæreticos imitatos fuiſſe Sanctorum conſecrandi morem in azymis.

Nec pariter id congruè feciſſet Eccleſia, ab intentoque fine id faciendo excidiſſet. Nam cùm in hoc imitaretur Chriſtum, multòque magis hoc modo dignitatem hujus myſterii ſignificaret, non erat rationi conſentaneum hunc panem relinquere, cùm plura alia Eccleſia retineat à Chriſto tradita, quibus Judæi in ſuis cæremoniis utebantur, nam utebantur aqua in ſuis baptiſmatibus, oleo in ſuis unctionibus, &c. nec tamen aquam in Baptiſmate, nec oleum in Confirmatio-

matione, aut Extrema-Unctione propterea abjicere liceret.

Adde quòd, cùm Ebionitæ in eo erraverint, ut temperantiæ prætextu in sola aqua calicem consecrarent: ad vitandum hunc errorem, Ecclesia tamen nusquam abstinuit à mixtione aquæ cum vino, ne in tali mixtione aliquid cum Ebionitis commune haberet.

Denique si ab eo tempore Ecclesia Græca in fermentato consecrasset; id fuisset usitatum tempore SS. Chrysostomi, Basilii, & Epiphanii, qui multò post sepultam Ebionitarum hæresim vixerunt: at id falsum esse deprehenditur testimonio Epiphanii.

Confirmatur authoritate Innocenti III. lib. 4. de mysteriis Missæ cap. 4. ubi referens, & refellens Græcorum argumentum, quo contendunt, nos judaizare in azymis consecrantes, hæc ait. *Sciendum ergo, quòd non omnes antiquæ legis consuetudines abjecit Ecclesia, sed quasdam provida consideratione retinuit, dicente sponsa ad sponsum in Canticis: Omnia poma nova, & vetera dilecte mi servavi tibi. Adhuc enim conficit oleum unctionis, & thus suavitatis incendit, adhuc solvit decimas, & primitias, adhuc habet candelabrum, & lucernas, & vestes, & vasa, & Pontifices, & Levitas. Nam si propterea repudiandum est azymum, quia lex illud admisit, pari ratione repudietur fermentatum, quia lex statuit in Levitico, offerent panes fermentatos cum hostia gratiarum. Non solùm enim de constitutionibus legalibus, verùm etiam de scriptis Gentilium libenter assumit Ecclesia, si quid in eis probè dictum, vel factum agnoscit, & tanquam mulieris captivæ rejecat ungues, pilosque superfluos, ut ab alienigena falsitate mundata, thalamum veritatis digna sit introire*. Post pauca subdit. *Cæterùm id solum Latinis sufficere contra Græcos, quòd Constantinopolitanam Ecclesiam multarum hæreseon corruptio fermentavit, ut non solùm hæreticos, verùm etiam hæresiarchas produceret: Romanam autem Ecclesiam super Apostolicæ fidei petram stabili soliditate fundatam, nulla prorsus hæreticæ pravitatis procella potuit conquassare, sed illud semper integra fide servabit, quod ab ipsis accepit Apostolis...... Ab ipsis ergo B. Apost. Petro, & Paulo, quos & vivos habuit, & defunctos custodit, hunc sacrificii ritum accepit, quem hactenus inviolabili cultu servavit*. Græci verò postquam tunicam Domini inconsutilem diviserunt, *ut perpetuæ divisionis scandalum interponerent, sacrificii ritum temerè mutavere, quos Leo nonus per epistolam ad Imperatorem Constantinopolitanum directam super variis confutavit erroribus*.

Siquidem illa gravis Latinos inter, & Græcos anno 159. primùm innovata, & 198. renovata Controversia, non movebatur de azymis non edendis, sed de Paschate, quod Asiana Ecclesia celebrabat 13. Luna Martii, quaque die incideret, Dominica, aut feriali; Latini verò, secus sentientes, affirmabant, celebritatem Paschalem tantum esse faciendam die Dominica, quo scilicet Christi Resurrectio contigerat. Eam litem primus omnium movit Polycarpus, cùm enim Romam adventasset, convenissetque Anicetum tunc Romanum Pontificem, usitatam in Asia consuetudinem de celebrando Paschate invertere tentavit Anicetus, verùm reluctantem Polycarpum à sententia dimovere non potuit, eo quòd assereret, id Asianos accepisse à S. Joanne Evangelista, cujus ille Discipulus, & auditor fuerat, *& sic pace integra, charitate illæsa, unusquisque in sua sententia permansit*. Ut loquitur S. Irenæus natione Græcus, officio Lugdunensis Episcopus in epistola ad Victorem.

Cùm autem diversus celebrandi Paschatis ritus, formandi schismatis esset occasio, Judaismique renovandi, Ebionitis non leve præberet argumentum, Pius summus Pontifex anno 159. referente Eusebio in suo Chronico, decretum tulit, quo omnes ad festum Paschatis die Dominico celebrandum adigebat.

Verùm cum nitamur in vetitum, inde factum est, ut plures Ecclesiæ rebellaverint, magnaque in eis orta fuit hac de re contentio, quæ, ut sedaretur plura pluribi, imperante, & sollicitante Victore coacta sunt Concilia, putà *Romanum*, cui ipsemet Victor; *Ponticum* cui Palmas; *Palestinum*, cui Theophilus Cæsariensis, *Gallicum*, cui Irenæus; *Osroenum*, & alia innumera, inquit Euseb. lib. 5. historiæ cap. 22. in quibus uno sensu, sententiaque una decretum est, Pascha esse die Dominico celebrandum, juxta Apostolicam traditionem, quam omnes isti Patres ab Apostolis acceptam sibi vindicabant, inquit Eusebius.

Idque meritò, nam S. Proterius Alexandrinus Episcopus epist. ad S. Leonem Romanum Pontificem, quam habet venerabilis Beda lib. de ratione temporis cap. 42. affir-

affirmat, S. Petrum eandem veritatem Romæ docuiſſe, & ab eo acceptam S. Marcum Ægyptiis tradidiſſe. Si autem eo antiquiorem deſideres, habes S. Ignatium, qui temporibus Apoſtolorum vixit, & Alexandrinam Eccleſiam, quam Petrus fundarat, & Paulus edocuerat, adminiſtravit, quem proinde nonniſi, quod ab Apoſtolis acceperat, ſcripſiſſe nemo ſanæ mentis denegabit: Is enim epiſtola 6. ad Magneſianos Aſiæ populos, ait: *Celebrandùm diem Dominicum, ut dierum principem, & reſurrectioni Chriſti dicatum.* Et ad Philippenſes, de non celebrando Paſchate more Judaico hæc conteſtatus inculcat: *Si quis cum Judæis celebrat Paſcha, aut Symbola feſtivitatis eorum recipit, particeps eſt eorum, qui Dominum occiderunt, & Apoſtolos ejus.*

Imo ipſius S. Joannis teſtimonio rata haberi videtur celebratio Paſchæ die Dominico, nam cùm Apocalypſ. 1. ejus diei meminerit tanquam celebris in Eccleſia; quænam quæſo potuit eſſe ratio talis ſolemnitatis, niſi quòd eſſet jam Chriſti reſurrectioni dicatus, in eoque fideles religioſis ſtudiis Dominicæ reſurrectionis ſacramentum recolerent? At ſi more Judaico 14. Luna eſſet illa dies habenda, cùm incerta eſſet, utpote quæ ſingulis annis mutaretur, omnis diei Dominicæ (quæ prima erat) celebrandi ratio caſſa videretur. Non tamen inficior, S. Joannem id ſtatuiſſe initio naſcentis Eccleſiæ, ut Judæis ad fidem amplexandam faciliorem viam ſterneret; Paulum imitatus, qui Timothæum Epiſcopum circumcidit, ne Judæis infenſus, & odioſus videretur.

Exinde tamen nullatenus firmanda, & probanda erat Aſianorum ſententia, licèt in ſuo Concilio ex Victoris ordinatione hac de cauſa inito ſtatuerint ſervandam eſſe Patrum ſuorum traditionem de celebrando Paſchate die 14. in eoque ceſſanda Eccleſiaſtica jejunia, ut patet ex epiſtola, quam Polycrates Epheſiorum Epiſcopus hujus Concilii præpoſitus miſit, aliorum, & ſuo nomine, ad Victorem, in qua plures ex ſuis prædeceſſoribus nominat, qui eumdem ritum ſervavere, & ſubdit: *Ego igitur fratres, qui ſexaginta quinque annis in Domino vixerim, qui multis cum fratribus per orbem diſperſis de fide communicaverim, qui univerſam Scripturam ſtudioſè evolverim, his, quæ nobis ad terrorem objiciuntur, minimè conturbor: mei enim majores dixerunt, magis Deo, quàm hominibus obtemperandum.* Ex quo infenſo Victorem Aſianis minitatum fuiſſe excommunicationem, niſi priorem de celebrando Paſchate 14. die mutarent ſententiam, ut die Dominico reſurrectioni Domini ſacro, unà cum cæteris Eccleſiis agerent.

Verùm, ut patet, nihil in obduratis profuit tanti Paſtoris communicatio; quapropter, ubi Victor ex accepta Aſianorum epiſtola novit eorum in veteri ſuo tuendo ritu pertinaciam, emiſſo novo ad eos edicto, à Fidelium communione reſcidit, & reſciſſos omnibus aliis notificavit, ut referunt Nycephor. lib. 4. c. 38. & Euſebius lib. 5. c. 24. ubi cùm uterque proferat Victorem nimis concitata diligentia, & nemine conſulto, talem ediſſe ſententiam, quam proinde plures Epiſcopi non probarunt, ſubdit Euſebius, S. Irenæum id pariter cum cæteris ægrè tuliſſe. Unde quamvis de Paſchate die Dominico celebrando eandem cum Victore haberet ſententiam, tamen ſuo, & cæterorum Galliæ Epiſcoporum nomine, *Victorem arguit, quòd non rectè fecerit abſcindere à corporis unitate tot, ac tantas Eccleſias Dei, quæ morem ſibi antiquitus traditum cuſtodirent.*

Plura autem momenta protulit in Victorem S. Irenæus, ſed præcipuum petebatur ex Victoris prædeceſſoribus, putà Aniceto, Pio, Hygino, Teleſphoro, Sixto, qui licèt ipſi cum Aſianis feſtum eodem die non colerent, nec colere aliis permitterent, tamen cum Aſianis Epiſcopis pacem, & concordiam perpetuò retinuerunt, nec ab Eccleſia propter id unquam fuerunt ejecti; imo ipſi Euchariſtiam, (& ut habet Nycephorus) *Sacramentum corporis, & ſanguinis Chriſti ad eos direxerunt.*

Verùm S. Irenæi pace dixerim, eum rem non ea, qua decebat, attentione ponderaſſe, ſiquidem quamdiu cum Catholicis tantùm actum eſt, tolerabile viſum fuit Romanis Pontificibus permittere Aſianos more Judæorum 14. Luna celebrare, at cùm hæc indulgentia hæreſis validandæ eſſet occaſio, ab ea deſiſtere conſultius viſum eſt; Cùm enim his temporibus invaluiſſent in Aſia Montani aſſeclæ, qui eadem cum Aſianis ſentientes, niſi quòd illi Lunæ curſum Judæorum more, hi autem Solis, obſervabant, Paſcha celebrandum eſſe 14. die affirmabant, ſecus verò facientes erroris inſimulabant, ut teſtis eſt Pacianus libro de Catholico nomine ad Sympronianum.

Cùm, inquam, hæc hæreſis ita ſerperet, ut nul-

nullatenus intra Asiæ limites contineretur, sed in alias mundi Provincias grassaretur, ipsam etiam pervaderet Ecclesiam Romanam, ex eoque Blastum, aliquam frustrà ambientem Ecclesiæ dignitatem infecisset, ut Author est Tertull. de Præscript. cap.53. eam indulgentiam diutiùs tolerare, idem videbatur, quod Schismaticis favere. Quamobrem etsi durum, ac violentum visum est multis remedium Victoris Papæ, pernecessarium tamen ad ulcus intrinsecus, intrinsecusque serpente tabo curandum, cùm præsertim non eadem esset Asianorum causa, quæ fuerat antea tempore Policarpi, quandoquidem olim illi ex Indulgentia, hi ex necessitate tali die Pascha celebrandum esse affirmabant. Hæc Baronius ad annum 198.

QUÆSTIO TERTIA.

Utrùm, & quo jure aqua sit vino consecrando miscenda.

Notandum primò, unum fuisse ex Armenorum erroribus, quòd existimarent, aquam non esse vino consecrando admiscendam, ut apparet ex Canone 32. Concilii Trullani, ubi hic error, ut suprà notavimus, refertur, & refellitur; illos autem in ipsum errorem induxit sententia quædam S. Chrysostomi perversè, & malè ab eis intellecta: hic enim expendens illa verba Christi D. *Non bibam de hoc genimine vitis*, homil. 83. in Matthæum scribit: *Cujus rei gratia, non aquam, sed vinum post Resurrectionem bibit, perniciosam quamdam hæresim radicitùs evellere voluit: quandoquidem enim sunt nonnulli, qui aqua in mysteriis utantur, ut ostenderent quia, & quando hoc mysterium tradidit, & quando post Resurrectionem sine mysteriis nudam mensam apposuit vino usus est. Ex genimine, ait, vitis, quæ certè vinum, non aquam producit.* Ideo autem Armeni nolebant admiscere aquam vino consecrando, quoniam cùm inficerentur hæresi Eutychiana, duarum in Christo naturarum unionem nolebant agnoscere, ut notat Nycephorus libri 18. cap.53. *Vinum*, inquit, *aqua non temperatum adhibent in divina re facienda, unam in Christo naturam designantes, neque sicuti nos calicem miscent, per quam mixtionem duarum in Christo naturarum, & unionem declaramus.* Hunc autem errorem pridem damnatum, ac sepultum restaurarunt hujus temporis hæretici; Lutherus enim primo contra Regem Angliæ scripto, fatuos, & stolidos putat eos, qui peccatum esse sentiunt sine aqua celebrare. Nonnulli autem Calvinistæ graviùs exorbitantes, sacrilegos, falsarios esse, ac blasphemos hæreticos pronuntiant, qui vinum cœnæ miscent aqua, eò quòd ad Evangelii puritatem sua adjiciant commenta. Contra quos Errores reclamant omnes Catholici, affirmantes vinum consecrandum debere necessariò esse aqua delibutum.

Notandum secundò, quòd etsi Catholici Doctores invicem consentiant de necessitate miscendi aquam vino consecrando, non conveniunt tamen circa rationem hujusce astruendæ necessitatis: Quidam enim tempore S. Bernardi contendebant, mixtionem illam necessariam esse necessitate Sacramenti, non secus ac panis, & vinum, scribens enim ad Guidonem Abbatem de tribus fontibus: *Ajunt*, inquit, *sensisse alium Scriptorem, non posse videlicet absque tribus, idest pane, vino, & aqua hoc sacrificium esse, itaut si quodlibet deesse contigerit, reliqua non sanctificetur*: Quam utique sententiam S. Bernardus videtur non improbare, subdit enim, *sed de hujusmodi unusquisque in suo sensu abundat*. Eam autem expressè tuetur Armacanus lib. 9. de quæstionibus Armenorum c.9. ubi docet, mixtionem illam ita necessariam esse, ut si Sacerdos aquam in calice vel incuria, vel oblivione non admisceat, irrita prorsus, ac invalida sit consecratio, contra quem licèt reclament cæteri Theologi, affirmantes, hanc aquæ cum vino consecrando admixtionem non esse necessariam necessitate Sacramenti, sed præcepti; dissentiunt tamen, utrùm præceptum istud divinum sit, an dumtaxat Ecclesiasticum. Duo itaque hic maximè sunt statuenda: *Primum*, utrùm reverà fieri debeat hæc aquæ cum vino consecrando admixtio: *Secundum*, quo jure id debeat impleri.

Notandum tertiò, duplicem esse Eucharistiæ significationem, respectivè ad duplex Christi D. corpus; naturale videlicet, & mysticum. *Primò*, in quantum ordinatur ad repræsentandum Christi D. corpus, & sanguinem, quæ realiter, & substantialiter continet, utpote cùm utrumque sit verè, ac substantialiter præsens sub speciebus Eucharisticis, ac per eas repræsentetur, & significetur: *Secundò* verò ordinantur ad repræsentandum Christi D. corpus mysticum, siquidem

dem ait Apostolus 1. Cor. 12. *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Et panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus omnes, qui de uno pane participamus*. Prior autem significatio sacramentalis est, posterior verò tantùm moralis, & mystica.

CONCLUSIO PRIMA.

Aqua vino consecrando est permiscenda. Probatur primo ab exemplo Christi Dom. qui vinum aqua mixtum consecravit, ut colligitur ex Liturgiis S. Jacobi: *Similiter postquam cœnavit, accipiens calicem, & permiscens ex vino, & aqua*. Tum S. Marci: *Similiter*, inquit, *& calicem postquam cœnavit, accipiens, factaque vini, & aquæ commixtione*. Tum S. Basilii: *Similiter*, inquit, *& cùm calicem ex genimine vitis accepisset, miscuisset*, &c. Probatur secundò, ex Concilio Carthaginensi 31. can. 24. suprà laudato: *Ut*, inquit, *in Sacramentis corporis, & sanguinis Domini nihil ampliùs offeratur, quàm quod ipse Dominus tradidit, hoc est, panis, & vinum aquæ mixtum*. Idem ex Concilio Trullano can. 32. ubi liturgiæ S. Jacobi, & S. Basilii fit mentio.

Hanc veritatem probant SS. Patres ex mysticis significationibus, & repræsentationibus, quas hujusmodi mixtio ostentat: *Primò* namque repræsentat Dominicæ Passionis Sacramentum, & sanguinem, & aquam, quæ ex Christi Domini pectore lancea transfixo fluxerunt, ita Alexander primus Pontifex epist. 1. c. 4. *In Sacramentorum oblationibus*, inquit, *quæ inter Missarum solemnia Domino offeruntur, Passio Domini miscenda est: ut ejus, cujus corpus, & sanguis conficitur, Passio celebretur, itaut repulsis opinionibus superstitionum, panis tantùm, & vinum aqua permixtum in sacrificium offerantur: Non enim debet (ut à Patribus accepimus, & ipsa ratio docet) in calice Domini, aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed utrumque permixtum, quia utrumque ex latere ejus in Passione sua profluxisse legitur*.

Secundò probant ex significatione unionis fidelium cum Christo capite, cùm enim Sacramentum Eucharistiæ repræsentet unionem Christi cum Ecclesia, vinum, & aqua id aptissimè significant, quia vinum significat Christum, ex Zach. 9. *Vinum germinans Virgines*: sive, inquit S. Hieronym. „ vinum boni odoris ad Virgines, per „ quod intelligimus Dominum Salvatorem, „ ipse est vinum, quod lætificat cor hominis, & bibitur ab his Virginibus, „ quæ sunt sanctæ corpore, & spiritu, „ ut inebriatæ, & gaudentes sequantur „ Ecclesiam. *Aqua* autem populos significat: Ita præ cæteris Julius II. epistola ad Episcopos per Ægyptum, ut refertur de consecratione dist. 2. cap. *Cùm omne crimen*, ubi ait: *Cùm in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur, & credentium plebs ei, in quem credit, copulatur, & jungitur. Quæ copulatio, & conjunctio aquæ, & vini sic miscetur in calice Domini, ut mixtio illa non possit separari. Nam si vinum tantùm quis offerat, sanguis Christi esse incipit sine nobis. Si verò aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo: ergo, quando botrus solus offertur, in quo vini tantum efficientia designatur, Sacramentum nostræ salutis negligitur, quod per aquam significatur. Non enim potest calix Domini esse aqua sola, aut vinum solum, nisi utrumque sibi misceatur. Et ideò, quia jam ex hac plurima, & multiplex maiorum manavit sententia, omnis deinceps talis error, atque præsumptio cessare debet, ne perversorum inordinata compago statum veritatis enervet. Et ideò nulli deinceps licitum sit aliud sacrificiis divinis offerre, nisi juxta antiquorum sententiam Conciliorum, panem tantùm, & calicem vino, & aqua permixtum: de cætero aliter, quàm præceptum est, faciens, tamdiù à sacrificando cessabit, quamdiu legitima Pœnitentiæ satisfactione correctus, ad gradus sui officium redeat, quod amisit*.

Idem docet S. Cyprianus epist. 63. quæ est ad Cæcilium, ubi loquens de hac mixtione, ait, Aquas namque populos significare in Apocalypsi Scriptura divina declarat, dicens: *Aquæ, quas vidisti, super* „ *quas sedet meretrix illa, populi, & tur-* „ *bæ, & gentes Ethnicorum sunt, & lin-* „ *guæ*. Quod scilicet perspicimus, & in „ Sacramento calicis contineri. Nam quia „ nos omnes portabat Christus, qui & „ peccata nostra portabat, videmus in a- „ qua populum intelligi, in vino verò o- „ stendi sanguinem Christi. Quando au- „ tem in calice vino aqua miscetur, Chri- „ sto populus adunatur, & credentium „ plebs ei, in quem credidit, copulatur, „ & conjungitur. Quæ copulatio, & con- „ junctio aquæ, & vini sic miscetur in „ calice Domini, ut commixtio illa non, „

„ pos-

„ possit ab invicem separari. Unde Ecclesiam, idest, plebem in Ecclesia constitutam, fideliter, & firmiter in eo quod credidit, perseverantem, nulla res separare poterit à Christo, quominus hæreat semper, & maneat individua dilectio. Sic autem in sacrificando calice Domini offerri aqua sola non potest, quomodo nec vinum solum potest; nam si vinum tantùm quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis, si verò aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo, quando autem utrumque miscetur, & adunatione confusa sibi invicem copulatur, tunc Sacramentum spiritale, & cœleste perficitur. Sic verò calix Domini non est aqua sola, aut vinum solum, nisi utrumque sibi misceatur, quomodo nec corpus Dom. potest esse farina sola, aut aqua sola, nisi utrumque adunatum, & copulatum, & panis unius compage solidatum. Quo & ipso Sacramento populus noster ostenditur adunatus, ut quemadmodum grana multa in unum collecta, & commolita, & commixta panem unum faciunt, sic in Christo, qui est panis cœlestis, unum sciamus esse corpus, cui conjunctus sit noster numerus, & adunatus.

„ Idem legimus in Matthæi Commentario apud Anselmum *c. 26.* Quia & vos in Christo, & in vobis Christum manere oportet, vinum Dominici calicis aqua miscetur; attestante enim Joanne, *aquæ populi sunt*; & neque aquam solam, neque vinum solum, ut nec granum frumenti solum sine aquæ mixtione in pane cuiquam licet offerre, ne talis oblatio, quasi caput à membris secernendum esse significet, & ibi Christum sine nostræ Redemptionis admixtione mortem pati potuisse, vel nos sine illius Passione salvari, ac Patri offerri posse consignat.

Tertiò, hæc mixtio etiam deservit ad significandam unionem duarum in Christo naturarum, ut notat Nycephorus suprà à nobis laudatus. *Quartò*, etiam indicat transformationem nostræ mortalitatis in immortalitatem: nam, ut notat S. Ambrosius lib.5. de Sacramentis c. 1. *Tangit Sacerdos calicem, redundat aqua in calice, & salit in vitam æternam.* Has rationes complectitur Concilium Trident. sess. 22. c. 7. ubi scribit: *Monet deinde sancta Synodus, præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent, tum quòd Christum D. ita fecisse credatur, tum etiam quia è latere ejus aqua simul cum sanguine exierit, quod Sacramentum hac mixtione, &, cum aquæ in Apocalypsi Beati Joannis populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo unio repræsentatur.*

Dices primò: Veritas debet respondere figuræ: sed in sacrificio Melchisedech, quod fuit figura Eucharistiæ, fuit tantùm panis, & vinum, non autem aqua: ergo neque in Eucharistiæ Sacramento debet aqua admisceri.

Distinguo maiorem: Aliqua ex parte, concedo: omni ex parte, nego.

Ad minorem respondet S. Ambros. lib.4. de Sacram. c. 1. Diximus ergo, *inquit*, „ quòd in Altari constituatur calix, & panis. In calicem mittitur vinum. Et quid aliud? Aqua. Sed tu mihi dicis: Quomodo ergo Melchisedech panem, & vinum obtulit? Quid sibi vult admixtio aquæ? Rationem accipe. Primò omnium, figura, quæ ante præcessit tempore Moysi, quid habet? Quia, cùm sitiret populus Judæorum, & murmuraret, quòd aquam invenire non posset, jussit Deus Moysi, ut tangeret petram de virga. Tetigit petram, & petra undam maximam fudit, sicut Apost. ait: *Bibebant autem de consequenti eos petra: petra autem erat Christus*. Non immobilis petra, quæ populum sequebatur. Et tu bibe, ut te Christus sequatur. Vide mysterium. Moyses, hoc est Propheta; Virga, hoc est, verbum Dei. Sacerdos verbo Dei tangit petram, & fluit aqua, & bibit populus Dei. Tangit ergo Sacerdos calicem, redundat aqua in calice, salit in vitam æternam, & bibit populus Dei, qui Dei gratiam consecutus est. Didicisti ergo hoc, &c. „

Dices secundò: Scriptura sacra damnat, ac reprobat mixtionem aquæ cum vino; nam Isaiæ 11. Deus Judæis exprobrat, quòd aquam vino miscerent: *Vinum tuum*, inquit, *mistum est aqua*: igitur hæc aquæ in calice mixtio est improbanda.

Distinguo antecedens: Scriptura improbat mixtionem, quæ fit in fraudem à cauponibus, qui purum vinum se vendere professi, decipiunt ementesca mixtione, concedo; nam Propheta per ejusmodi mixtionem exprobrat Judæis corruptam animi sinceri-

ceritatem, ita interpretatur S. Hieronym. quæ fit ad ſobrietatem ab iis, qui bibunt, nego, nam eſt opus temperantiæ, quod multa bona ſignificare poteſt, & efficere; ideò Sapientia Prov.9. dicit: *Bibite vinum, quod miſcui vobis.*

Dices tertiò: Si fieri deberet aquæ mixtio in calice, maximè propter exemplum Chriſti D. vel propter ſignificationem aquæ illius, quæ ex perforato ejus latere fluxit: ſed neutrum rectè aſſeritur: Primò, quia non conſtat Chriſtum bibiſſe aquam; imò S.Chryſoſt. id apertè negat, ut obſervavimus in primo notabili. Similiter Innoc. III. ut refertur can. *In quadam noſtra*, de celebratione Miſſarum, negat poſſe vero argumento probari, quòd in ſacramento Euchariſtiæ admiſcenda ſit aqua vino, ex eo quòd aqua de latere Chriſti fluxerit, non enim aqua, ſed phlegma inde manavit: igitur non ita eſt faciendum.

Nego minorem: Cujus contrarium apparet ex dictis. Ad S. autem Chryſoſtomum dico cum Patribus Trullanis can.32. cum ibi reprobare Hydroparaſtatas hæreticos, qui (teſte Theodoreto lib. 1. hæretic. fabularum c. 20.) puram aquam in ſacrificium offerebant: ideò non vetuit aquæ mixtionem cum vino, utpote cùm Eccleſiæ ſuæ, putà Conſtantinopolitanæ, id faciendum eſſe tradiderit. Ad Innocentium autem dico, illum quidem concedere, quòd ex hoc ſolo argumento, & momento ea veritas, & praxis efficaciter non poſſit probari; non autem denegat aliis rationibus ſuaderi poſſe, maximè autem ex continua praxi totius Eccleſiæ.

CONCLUSIO SECUNDA.

ADmixtio *aquæ in calice non eſt de eſſentia calicis conſecrandi, neque de jure divino præcepta, ſed tantùm Eccleſiaſtico.* Hæc eſt communis quantum ad omnes partes: primamque apertè docet Concilium Trid. ſuprà laudatum his verbis: Monet deinde ſancta Synodus, præceptum eſſe ab Eccle-„ ſia Sacerdotibus, ut aquam vino in ca-„ lice offerendo miſceant. Si enim id à Chriſto D. præceptum eſſe crederet, fruſtrà adderet *ab Eccleſia*; alioquin pari jure dicere potuiſſet, ab ea præceptum eſſe, ut nonniſi in vino fieret conſecratio: quod ſanè ridiculum eſſet, & ineptum. Unde Concilium Florent. reprehendit Armenos, quòd non miſcentes aquam vino, ab univerſali utriuſque Eccleſiæ ritu diſcreparent; hiſque verbis ſtatuit. *Decernimus igitur, ut etiam ipſi Armeni ſe cum univerſo orbe Chriſtiano conforment, eorumque Sacerdotes in calicis oblatione paululum aquæ, prout dictum eſt, admiſceant vino.*

Si autem hoc divino præcepto faciendum eſſe arbitraretur, id ſanè ſubjiciſſet, nec ſolam univerſalis Eccleſiæ conſuetudinem aſſignaſſet.

Hoc ipſum indicat Julius Papa epiſtola ad Epiſcopos per Ægyptum; & habetur de conſecr. diſt.2. cap. *Cùm omne crimen*, ait, hunc ritum fieri juxta canonum ordinationem. *Calix Dominicus*, inquit, *juxta canonum præcepta vino, & aqua permixtus debet offerri, quia videmus in aqua populum intelligi, in vino verò ſanguinem Chriſti*: ſubditque integram S. Cypriani ſententiam ſuprà memoratam.

Dices. Quod præceptum eſt à Chriſto, non ſolo Eccleſiæ præcepto faciendum eſt: ſed hæc aquæ cum vino mixtio, eſt à Chriſto inſtituta, & ſub præcepto tradita: Ergo. Prob.1. ex regula S. Auguſtini lib.2. de baptiſ. contra Donatiſtas c.7. & lib.4. c.34. *Ea, quæ communiter, & perpetuò in Eccleſia ſervantur, nec probantur primitus conſtituta ab aliquo Concilio, aut Eccleſiæ præcepto ordinata, credendum eſt, à Chriſto fuiſſe inſtituta, & ordinata*: Sed admixtio aquæ cum vino eſt ejuſmodi; nam Alexander I. qui fuit 5. Pontifex à Petro, ait, ſe accepiſſe à Patribus, hanc mixtionem eſſe faciendam.

Secundò, idem affirmant Concilia: ſiquidem Carthag. 3. can. 24. & Africanum, can.4. hoc præceptum divinum, & Dominicam traditionem appellant. *In Sacramentis corporis, & ſanguinis Domini*, inquit, *nihil amplius offeratur, quàm quod ipſe Dominus tradidit; & hoc eſt panis, & vinum aqua mixtum.* Et Conc. Aurelian.IV. c.4. id evidentiùs aperit, nam poſtquam dixit vinum aqua miſcendum in calice, rationem hujus reddens, ait: *Quia ſacrilegium judicamus aliud offerri, quàm quod in mandatis ſacratiſſimis Salvator inſtituit.* Imo Concil. Vormacenſe, can.4. eandem aquæ ac vini neceſſitatem inſinuat, cùm dicit, *Non poteſt in calice Domini eſſe aqua ſolùm, aut vinum ſolum, niſi utrumque miſceatur.*

Idem habet S. Cyprian. laudata epiſt. ubi loquens de aquariis, ait: *Non hoc faciunt,*

ciunt, *quod Jesus Christus D. Deus noster sacrificii hujus auctor, & Doctor fecit, & docuit*. Paucis interpositis: *Sed quando aliquid Deo inspirante, & mandante præcipitur, necesse est Domino servus fideliter obtemperet*. Et circa medium illius epistolæ, ait: *Invenimus non observari à nobis, quod mandatum est, nisi ea, quæ Dominus fecit, nos quoque faciamus, & calicem Domini pari ratione miscentes à divino magisterio non recedendum, &c.* quid evidentius ad præceptum divinum indicandum?

Respondeo ad 1. concessa majore; ad ejus minorem, hanc aquæ admixtionem sufficienter probati ab Ecclesia fuisse institutam, ut patet ex dictis, & ex eo quòd Alexander asserat, se hunc ritum à Patribus accepisse, quo denotatur, hanc institutionem antiquam esse, non verò à Christo.

Ad Concilia Carthaginense, Africanum, & Aurelian. dico, ea non loqui de mixtione aquæ cum vino, dum dicunt, *sicut Dominus tradidit*, sed de oblatione vini in calice, ita quòd non aliud quàm vinum liceat offerre, nec aliquid vini loco supplere, etsi liceat aquam vino miscere: quod colligitur ex Concilio Antisiodor. an. 590. celebrato, ubi alludens ad ea, quæ in prioribus Conciliis decreta fuerant, c. 8. hæc habet: *Non licet in Altario in sacrificio divino mellitum, quod mustum appellant, nec ullum aliud poculum extra vinum cum aqua mixtum offerre, quia ad grandem reatum, & peccatum pertinet Presbytero illi quicumque aliud poculum extra vinum in consecratione sanguinis Christi offerre præsumpserit.*

Ad Concilium Wormacense dico non posse quidem licitè calicem Domini in vino solo consecrari propter Ecclesiæ præceptum, posse verò validè.

Ita pariter respondendum est ad S. Cyprianum. Dum verò ait, non esse admonitos, & edoctos à Christo, non præceptum, sed exemplum intelligit. Dum verò id esse mandatum, & à Christo traditum loquitur, non de mixtione aquæ, sed de vino, non autem de simplici aqua offerenda intelligendus est. Vel per *mandatum* intelligit exemplum à quo recedere nefas esset.

Urgebis: Nefas est recedere à Christi exemplo, sed vinum in calice miscuit, ergo & nos miscere debemus. Concedo totum.

Subsumes: Sed quod Christus fecit, præcepit, ut idem fieret à Sacerdotibus novæ legis.

Distinguo, Omnia tum substantialia, tum accidentalia, & cæremonialia, nego, substantialia sacramentorum, putà materiam, & formam, concedo, aliàs priusquam fieret consecratio, essent lavandi pedes, Agnus Paschalis comedendus, &c.

Urgebis: Eo modo mixtio vini, & aquæ sese habet ad calicem consecrandum, quo farina triticea, & aqua sese habent ad componendum panem consecrandum in corpus Christi: sed hæc sunt essentialia, ut dictum est: Ergo & illa. Probatur major auctoritate tum Julii Papæ suprà laudati de consecrat. dist.2. c. *Cùm omne crimen*: tum S. Cypriani citata epist. *Sic calix Domini non est aqua sola, aut vinum solùm, nisi utrumque sibi misceatur, quomodo nec corpus Domini potest esse farina sola, aut aqua sola, nisi utrumque admixtum fuerit, & copulatum, & panis unius compage solidatum.*

Respondeo materiam consecrandi calicis posse considerari, vel ut est ordinata ad sacramentum, vel ad mysticam significationem unius populi cum Christo: Porrò non de priori, sed de posteriori Patres illi sunt intelligendi: nam S. Cyprian. subdit. *Sicut grana multa in unum collecta, & commolita, & commixta panem unum faciunt, sic in Christo unum sciamus esse corpus, cui conjunctus sit noster numerus, & adunatio*. Hanc autem genuinam ejus mentem esse, evidenter constat ex iis, quæ priùs dixerat, & probaverat ex figuris, & textibus Sac. Script. nempe vinum esse necessariam materiam consecrandi & offerendi calicis; ibi enim concludens, ait. *Vade apparet sanguinem Christi non offerri, si desit vinum calici, nec sacrificium Dominicum legitima sanctificatione celebrari, nisi oblatio & sacrificium nostrum responderet Passioni*. Non ergo censet aquam esse materiam necessariam, cùm solius vini meminerit.

Instabis: Si consecratio fieret in solo vino, non minùs repræsentaret illam mysticam unionem Christi nobiscum; eo enim modo quo dicimur ab Apostolo unus panis, unum corpus, etiam dici possemus unus calix, unitate incorporationis cum capite, & unitate vitæ à capite ad nos emanantis; Ergo non ob eam unionem significandam dicitur aquæ cum vino mixtio necessaria.

Distinguo antecedens: Repræsentaret simpliciter, concedo: æquè propriè, & secundùm Christi exemplum, & intentionem, ne-

nego: cùm enim, inquit S. Cyprianus, aqua populum, vinum autem Chriſtum ſignificet, utriuſque commixtio hanc unionem perfectiſſimè ſignificat.

Urgebis iterùm: Idem S. Cyprianus ibid. „ ait: In ſanctificando Chriſti D. calice, „ offerri aqua ſola non poteſt, quomodo „ nec vinum ſolum poteſt; ergo paris ne„ ceſſitatis cenſet eſſe aquam, ac vinum.

Nego conſequentiam: Et ad antecedens dico, S. Cyprianum intelligendum eſſe ſecundùm aliquam comparationem, ita quòd aqua ſola non poſſit offerri ſine peccato, ſicut nec vinum ſolum; non autem vult, quòd irrita foret conſecratio in ſolo vino, ſicut ſi fieret in ſola aqua: unde etiam non ſubdit: Si offeratur vinum ſolum, non erit ſanguis Chriſti, imò ait: Si vinum tantùm quis offerat, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis: ergo ſupponit, ſanguinem Chriſti poſſe eſſe in ſolo vino; non autem idem dicit de ſola aqua, ait enim: Si verò aqua ſit ſola, plebs incipit eſſe ſine Chriſto.

Subſumes: Statim addit S. Cyprianus: *Quando utrumque miſcetur, & adunatione confuſa ſibi invicem copulantur, tunc Sacramentum ſpirituale, & cœleſte perficitur*: igitur cenſet, Sacramentum non poſſe confici, niſi ex permixtione vini cum aqua.

Diſtinguo antecedens: Sacramentum ſpiritale perficitur accidentariò, quoad ſignificationem ſpeculativam unionis Eccleſiæ membrorum cum capite ſuo, concedo: eſſentialiter, nego: nam etſi deſit aqua, vinum in Chriſti ſanguinem convertitur. Unde videtur ibi S. Cyprianum accipere Sacramentum non ſtrictè, pro ſigno gratiæ practico, qualia ſeptem in Evangelica lege numerantur, ſed univerſim & latè, pro ſigno quocumque rei ſpiritualis, etiam ſpeculativo, ita quòd perficiatur ſpirituale Sacramentum, & myſtica ſignificatio, cùm aqua miſcetur vino, nam, ut ait ibi, Sacerdos vice Chriſti verè fungitur, qui, id quod Chriſtus fe„ cit, imitatur, & ſacrificium verum, & „ plenum tunc offert in Eccleſia Deo Pa„ tri, ſi incipiat offerri, ſecundùm quod „ ipſum Chriſtum videat obtuliſſe, putà „ ſi vinum eſt ſolum, & non aqua, ſa„ crificium eſt verum, at non plenum, „ quia non habet ſignificationis, & repræ„ ſentationis plenitudinem: ſi ſola ſit aqua „ ſine vino, neque plenum eſt ſacrificium, „ neque verum: ſi vinum eſt cum aqua, ſacrificium eſt verum, & plenum, quia „ ſacrificii naturam habet, & omnem ef„ fectum, atque ſignificationem. „

Petes Primò: *Quænam aqua ſit in calice miſcenda.*

Reſpondeo, illam debere eſſe naturalem, & elementarem: *Tum quia* id ſuadet exemplum Chriſti D. qui talem aquam vino miſcuiſſe creditur: *Tum quia* Concilia, & SS.Patres aquam calici miſcendam, appellant aquam ſimpliciter, qualis eſt ſola naturalis, & elementaris: *Tum denique quia* hæc aquæ mixtio idcircò fit, ut ſignificet unionem populi fidelis cum Chriſto capite, & aquam, quæ è latere perfoſſo Chriſti D. emanavit: ſed aqua, quæ in Apocalypſi repræſentat populum eſt, naturalis ſimpliciter, illa, quæ fluxit ex latere Chriſti, fuit vera elementaris, & naturalis, ut docet Innocentius III. lib. 3. conſtitutionum conſt. 134 ubi improbat ſententiam illius, qui aſſerebat in Euchariſtia aquam converti in flegma, docetque, quòd ſicut verus ſpiritus, & verus ſanguis in Chriſto, ita vera fuit aqua, quæ è latere ejus exivit, dicente S. Joanne: *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, ſanguis, & aqua.*

Addit quòd ſi non fuiſſet aqua, ſed flegma, non dixiſſet Joannes: *Qui vidit aquam exiviſſe*, ſed *flegma*: nec in homine ve„ rum generationis Sacramentum fuiſſet „ oſtenſum, cùm per ſacramentum Baptiſ„ mi non regeneremur in flegmate, ſed „ in aqua. „

An verò aqua vino conſecrando permiſcenda debeat relinqui in ſua naturali frigida conditione, an verò calefieri; apud Latinos in ſua naturali conditione relinquitur; apud Græcos caleat, ut ſignificet fervorem Spiritus ſancti: utriuſque Eccleſiæ conſuetudo approbatur in Concilio Florentino, ac proinde à Theologis improbari non debet.

Petes Secundò: *In quanam quantitate aqua ſit vino conſecrando miſcenda.*

Reſpondeo, debere miſceri in modica quantitate. *Probatur* primò ex Honorio ſummo Pontifice, ut refertur de celebratione Miſſar. c. *pernicioſus*: ſcribit enim: *Pernicioſus in tuis partibus incedit abuſus, videlicet quòd in majori quantitate de aqua in ſacri-*

crificio ponitur, quàm de vino. Cùm secundùm rationabilem consuetudinem Ecclesiæ generalis, plus scilicet de vino, quàm de aqua sit ponendum. Similiter ex Eugenio in Florentino: *Eucharistiæ vino ante consecrationem aqua modicissima debet admisceri*. Decernit *ibidem*, ut Armeni Sacerdotes paululum aquæ vino misceant.

Ratio est, quia si tantùm aquæ poneretur, ut solveretur vini species, non perficeretur Sacramentum; non enim perfici potest, nisi sit vinum, at non esset ampliùs vinum, quia per nimiam aquæ copiam destrueretur. *Deinde* parva quantitas aquæ sufficiens, & conveniens est ad significationes mysticas, ob quas hæc aquæ mixtio fit. *Primò*, quia per excessum vini suprà quantitatem aquæ, designatur excessus dignitatis personæ, naturæque Christi divinæ supra naturam ejus humanam. *Secundò*, per excessum vini super aquam, indicatur excessus meritorum Christi supra hominum peccata: ergo repræsentantur homines ad Eucharistiam, ut par est, accedentes, in Christum aliquo modo mutari, non verò Christum in homines. Nam, inquit S. August. l.7. confessionum, c. 10. loquens in persona Christi: *Cibus sum grandium, cresce, & manducabis me, nec tu me mutabis in te, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me*.

Petes tertiò. *Utrùm aqua vino mixta convertatur in sanguinem Christi per consecrationem*.

Respondeo, hac de re varias olim fuisse Theologorum sententias, quarum præcipuas declarat Innoc. III. ut refertur de celebr. Missar. §. *Quæsivisti*, ubi scribit Archiepiscopo Lugdunensi: Quæsivisti etiam, utrùm aqua cum vino in sanguinem con„ vertatur: Super hoc autem opiniones apud „ Scholasticos variantur. *Aliquibus* enim „ videtur, quòd, cùm de latere Christi duo „ præcipua fluxerint Sacramenta, Redem„ ptionis in sanguine, ac regenerationis in „ aqua, in illa duo vinum, & aqua, quæ „ commiscentur in calice, divina virtute „ mutantur, ut in hoc Sacramento plenè „ sit veritas, & figura. *Alii* verò tenent, „ quòd aqua cum vino transsubstantiatur „ in sanguinem, cùm in vinum transeat „ mixta vino, licèt Physici contrarium as„ severent, qui aquam à vino per artifi„ cium posse asserunt separari. *Præterea* potest dici, quòd aqua non transit in „ sanguinem, sed remanet prioris vini ac„ cidentibus circumfusa, ita quòd vini sa„ porem assumit, quod inde convincitur, „ quia si post calicis consecrationem aliud „ vinum mittatur in calicem, illud quidem „ non transit in sanguinem, nec sanguini „ commiscetur, sed accidentibus prioris „ vini commixtum corpori, quod sub eis „ latet, undique circumfunditur, non ma„ didans circumfusum, ipsa tamen acci„ dentia vinum appositum videntur affi„ cere, quia si aqua fuerit apposita, vini „ saporem assumit. Contingit igitur acci„ dentia mutare subjectum, sicut & sub„ jectum contingit accidentia permutare: „ cedit quippe natura miraculo, & vir„ tus supra consuetudinem operatur. Sed „ nec inconveniens creditur, aut absur„ dum, si aqua in corpore Christi esse cre„ datur, cùm legatur de illius latere pro„ cessisse. *Et infra*: Verùm inter opiniones „ prædictas illa probabilior judicatur, quæ „ asserit aquam vino mixtam in sanguinem „ transmutari, ut expressiùs eluceat pro„ prietas Sacramenti: Nam cùm aquæ mul„ tæ sint multi populi, juxtà quod alibi „ legitur: *Beati qui seminatis super omnes* „ *aquas*, ideò vino aqua unitur, ut Chri„ sto populus adunetur: per hoc enim, „ quod suscepit ipse de nostro, & acce„ pimus ipsi de suo, tam insolubili nexu „ conjungimur, ut qui est unum cum Pa„ tre per ineffabilem unitatem, fiat unum „ nobiscum per admirabilem unionem, ac „ per hoc, ipso communiter mediante „ cum Patre, unum efficimur. *Pater*, in„ quit, *sancte, serva eos, quos dedisti mi*„ *hi, ut sint unum, sicut & nos, non pro* „ *his rogo tantùm, sed pro eis, qui credituri* „ *sunt per verbum eorum in me, ut & ipsi* „ *in nobis unum sint, & mundus credat*, „ *quia tu me misisti*. „

Innocentio subscribunt illustriores Theologiæ Principes, P. Alensis 4.p. q.10. n.4. art.10. S. Thomas 3.p. q.74. ar.8. Subtilis Doctor dist. 11. q. 7. n. 2. ubi ait: *Quia quando aqua apposita non convertitur in sanguinem, nisi priùs conversa sit in vinum, ita modica est apponenda, & ita tempestivè, quòd ante consecrationem possit conversa fuisse in vinum*. Probatur autem hæc sententia: Illud tantùm immediatè vertitur in sanguinem Christi, quod est materia calicis consecrandi: sed aqua non est materia conse-

cran-

crandi calicis, igitur illa non poteſt immediatè converti in ſanguinem Chriſti: Major conſtat. Minor verò probatur: *Tum quia* SS. Patres, & Concilia agendo de materia calicis in Euchariſtia conſecrandi, docent eſſe vinum de vite, non autem aquam: ſic S. Hieronym. lib. 2. contra Jovinian. de Chriſto D. ſic ait: *In typo ſanguinis ſui, non obtulit aquam, ſed vinum.* Et S. Auguſt. lib. 3. de Trinitate, c. 4. *Corpus Chriſti, & ſanguinem dicimus*, inquit, *illud tantùm, quod de fructibus terræ acceptum, & prece myſtica conſecratum ritè ſumimus ad ſalutem ſpiritualem, & memoriam pro nobis Dominicæ Paſſionis.* Et ex Concilio Carthaginenſi III. can. 24. *Non ampliùs in ſacrificiis offeratur, quàm de vinis, & frumentis.*

Deinde, Illud ſolùm immediatè convertitur in ſanguinem Chriſti, quod ab eo inſtitutum eſt pro legitima materia conſecrandi calicis, ſiquidem ſolus ipſe materias Sacramentorum novæ legis inſtituit, ſed Chriſtus non inſtituit aquam tanquam materiam conſecrandi calicis, & transſubſtantiationis, quia illa non miſcetur vino conſecrando ex mandato Chriſti, ſed tantùm ex præcepto Eccleſiæ, igitur, &c. *Deinde*, illud ſolùm immediatè transſubſtantiatur in Chriſti ſanguinem, ſub cujus accidentibus, aut ſpeciebus ſanguis Chriſti conſecratus continetur, & conſervatur in calice ſubſtantialiter, at Chriſti ſanguis continetur ſolùm, & conſervatur ſub ſpeciebus vini, non ſub ſpeciebus aquæ; Tridentinum enim aliud non aſſerit.

Denique, ſi ſub aquæ ſpeciebus in calice Chriſti ſanguis eſſe poſſet, in iis à vino, vinique ſpeciebus ſeparatis adhuc poſſet exiſtere, ex aliquibus enim Phyſicis aqua vino mixta, per artem chimicam ab eo ſeparari poteſt, ut ipſi volunt: ergo ſpecies aquæ conſecratæ poſſent à ſpeciebus vini ſeparari: ſi autem Chriſti ſanguis in calice ſub aquæ ſpeciebus fuiſſet, poſt ejuſmodi ſeparationem, eum adhuc ſervare poſſent: ſola quippe ſeparatione Chriſti ſanguis ab iis non recederet, quia tamdiù conſecratæ ſpecies Chriſti corpus, & ſanguinem ſervant, quamdiù maneret in iis ſubſtantia rerum conſecrararum, ſi converſa non eſſet, at aquæ ſubſtantia maneret adhuc in iis ſpeciebus, ſi tantùm à vino ſepararentur, ergo conſecratæ Chriſti ſanguinem ſeorſim à vini ſpeciebus in ſe retinerent, at hoc eſt abſurdum, ſi poſſent enim aquæ ſpecies in ſe Chriſti ſanguinem habere ſeorſim à vini ſpeciebus, aqua ſeorſim à vino conſecrari poſſet, quod eſt hæreticum.

Repones, materiam quidem per ſe conſecrationis eſſe vinum de vite dumtaxat; materiam autem per accidens, & ratione alterius, eſſe particulas aquæ vino permixtas; ſiquidem ex ipſis, & vino fit potus aptus ad nutrimentum: cùm autem Concilia, & SS. Patres dicunt, ſolum vinum eſſe materiam Sacramenti, loquuntur de materia per ſe, non verò per accidens.

Verùm contra: Sicut Sacramentum Euchariſtiæ eſt per ſe non ſolùm in toto ſenſibili, ſed etiam in ſingulis particulis materiæ conſecratæ, ita ratio materiæ idoneæ ad hoc Sacramentum debet non ſolùm conſiſtere in toto ſenſibili vini, ſed etiam in ſingulis ejus partibus, ut poſſint per conſecrationem converti in ſanguinem Chriſti. Deinde Concilium Trid. ſeſſ. 13. can. definit facta conſecratione, & converſione panis in corpus, & vini in ſanguinem, manere ſolas ſpecies panis, & vini, nulla facta mentione aquæ, & ſpecierum ejus; ergo vult rationem materiæ conſecrationis convenire ſolùm vino. Et in eadem ſeſſ. can. 3 definit, in ſacramento Euchariſtiæ ſub unaquaque ſpecie, & ſub ſingulis cujuſque ſpeciei partibus facta ſeparatione, eſſe corpus, & ſanginem Chriſti, ſed ſub illis particulis, in quibus non ſunt qualitates, & proprietates vini (ſiquidem in illis non fuit ſubſtantia vini, ſed ſolùm aquæ) ſi ſeparentur ab illis, non erit ſanguis Chriſti, cùm non habeant proprietates vini: ergo particulæ aquæ vino admixtæ, quæ non ſunt converſæ in ſubſtantiam vini, non ſunt partes alicujus ſpeciei conſecratæ: ergo nec materia conſecrationis.

Repones iterùm, probabile eſſe quòd ſub illis ſpeciebus aquæ à vino ſeparatis maneat ſanguis Chriſti, ſicut manet ſub ſpeciebus vini, quamvis aqua à vino ſeparata, non ſit apta conſecrationis materia; plura enim interdum requiruntur ad rei effectionem, quàm ad illius conſervationem.

Contra. Hæc reſponſio directè militat tum in Concilium Trid. docens, nonniſi ſub ſpeciebus panis, & vini conſervari corpus, & ſanguinem Chriſti, tum in ipſam rationem; ſiquidem ſolæ illæ ſpecies poſſunt Chriſtum continere, ex quarum ſubſtantia, Sacramentum poteſt confici; at ex ſola aquæ ſubſtantia non poteſt Sacramentum

con-

confici: ergo neque sub solis speciebus aquæ poterit conservari.

Adde quòd eodem modo Patres, & Concilia afferant, vinum esse materiam Eucharistiæ conficiendæ, & conservandæ, sicut panis triticeus est materia conficiendi, ac conservandi corporis Christi: sed si hostiæ consecrandæ admisceatur aliqua pars farinæ hordeaceæ, aut alterius generis in notabili quantitate, illa nullo modo convertitur in corpus Christi, neque, si separaretur à partibus panis triticei consecrati, conservaret præsentiam corporis Christi: sicut enim antequam pani triticeo uniretur, non erat materia apta ad consecrationem, ita neque fiet talis, eo quòd pani triticeo uniatur, nisi in panem ipsum substantialiter convertatur: igitur à simili, aqua vino permixta, aut ab eo consecrato separata, non potest esse materia apta ad consecrationem, & conservationem sanguinis, si enim antequam uniretur, non erat materia ad consecrationem sanguinis idonea, ita neque talis fieri potest per solam unionem, & juxta positionem cum vino, sed per solam conversionem in vini substantiam.

Objicies primò varias SS. Patrum, & Conciliorum auctoritates suprà à nobis expressas, asserentes vinum aqua permixtum esse materiam calicis consecrandi. Ita præcipuè Alexander I. *Epistola ad orthodoxos*, & habetur de consecratione dist. 2. c. 1. *Non babet*, inquit, *in calice Domini, aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed utrumque permixtum offeratur, quia utrumque ex latere ejus in Passione profluxisse legitur, &c.* ubi dicitur, æquè offerri aqua, ac vinum, sed vinum non offertur nisi per consecrationem: ergo æquè in sua substantia manet aqua ante consecrationem, ac vinum. Urget etiam S. Cypr. *suprà* citatus illa *ep.* 3. *ar.*63. qui ait, *tunc Sacramentum cœleste effici, quando aqua, & vinum confusa admixtione copulantur, &c.* quod non fit, nisi utrumque in sua substantia maneat. Item *c.*4. *de consecr. dist.*2. quod sumptum est ex Concilio Martini Papæ, dicitur, *Vinum, & aqua dicuntur offerri, & benedici, &c.* quod nequit fieri, nisi aqua maneat in substantia ante consecrationem. Item S. Ambr. *lib.*4. *de Sacramentis, c.*5. *Ante verba Christi, calix est vino, & aqua plenus, ubi verba Christi operata fuerint, sanguis efficitur*. S. Aug. de Trinitate, c. 14. *Aqua mittitur in calicem, & fit sanguis conversione verbi cœlestis.* Similiter Paschasius Corbejensis libr. 1. de corpore Christi, c.11. *Nec dubium*, inquit, *quin sub boc mysterio bibamus aquam, quam, inquit, ego dabo ei, & fiat in eo fons aquæ salientis in vitam æternam, propterea non inconvenienter etiam ob boc ibidem aqua consecratur, non quòd aqua permaneat, sed vertatur in sanguinem, ut significet quid fides præcipiat*. Ex quibus inferre licet: Aqua dicitur à Patribus, & Conciliis benedici, offerri, consecrari, converti in sanguinem: igitur remanet in sua substantia, donec sic convertatur, & consequenter ex sententia SS. Patrum aqua immediatè convertitur in sanguinem.

Nego consequentiam; Dum enim SS. Patres docent, vinum aqua mixtum offerri debere, intelligendi sunt de obligatione præparatoria, & sic verum est, quòd aqua nondum in vinum conversa offeratur. Vel intelligendi sunt de oblatione essentiali, seu consecratoria, & sic pariter verum est, quòd aqua in vinum conversa mediatè convertatur in sanguinem Christi; nemo enim eorum dixit, aquam immediatè in sanguinem converti, sed quòd simpliciter, & absolutè convertatur in Christi sanguinem, dum ipsa priùs in vinum conversa est.

Instabis: Si aqua non converteretur in sanguinem Christi immediatè, & quin priùs converteretur in vinum, inepta esset SS. Patrum locutio, dum asserunt aquam converti in sanguinem Christi, sicut ineptè, & ridiculè diceretur quis convertere herbam in propriam substantiam, quia manducat agnum, qui herbam in suam carnem converterat; igitur intelligendi sunt SS. Patres de conversione immediata.

Nego antecedens: Conversio enim mediata rectè, & legitimè vera censeri potest, quanquam res, quæ dicitur converti, non existat in sua substantia dum fit illa conversio, nam panis, & vinum rectè dicuntur in carnem, & sanguinem mutari, quamvis hæc non subsistant in sua substantia, dum fit illa in carnem conversio, sed per stomachi decoctionem in chilum transierint, & per hujus conversionem in sanguinem, & sanguinis in carnem. Potest igitur hoc communi loquendi modo aqua dici permanere, etiamsi in vinum sit conversa; maximè cùm ipsa aqua in vinum conversa adhuc aquæ appellationem retineat, ut legimus 1. *Jo:* Ut autem gustavit Architriclinus aquam vinum factam.

Adde

Adde quòd ſicut elementa dicuntur manere in mixto, in quod convertuntur, licèt non maneant ſecundùm propriam formam, ita eadem proprietate dici poſſet aquam mutari in ſanguinem, quamvis priùs fiat vinum. Non tamen cum tanta proprietate dici poteſt quis convertere in propriam ſubſtantiam herbam, quam agnus ab eo comeſtus manducavit, quia hæc comeſtio herbę à manducante agnum nimiùm remota eſt, & pluribus converſionibus intermixta. Hac ratione ſolvendus eſt pariter S. Juſtinus Martyr apologia 2. pro Chriſtianis, ubi ait circa finem: *Poſteaquam, & is, qui præeſt, gratias egit, & populus omnis benedixit, ii, qui apud nos Diacones dicuntur, dant unicuique eorum, qui adſunt, percipiendum panem, vinum, & aquam, quæ cum gratiarum actione conſecrata ſunt, & ad eos, qui adſunt, perferunt, atque cibus hic apud nos Euchariſtia nominatur, &c.* Ubi dicit dari poſt conſecrationem panem, vinum, & aquam ratione ſpecierum; intelligendus eſt enim S. Juſtinus, non quidem litteraliter, quaſi ſpecies aquæ remaneant poſt conſecrationem, ſicut & vini, ſed præparatoriè, quia calix conſecrandus debet eſſe permixtus aqua, & vino.

Objicies ſecundò Concilium Triburienſe, cap. 19. in quo præcipitur, ut in calice apponantur duæ partes vini, & tertia pars aquæ: ſed dum tanta apponitur aqua, facilè non poteſt in vinum converti ante conſecrationem: igitur ex mente Concilii non eſt neceſſe, quod aqua priùs in vinum convertatur, quàm fiat conſecratio, & conſequenter poteſt immediatè conſecrari, & in Chriſti ſanguinem converti.

Reſpondeo primò, Concilium illud fuiſſe dumtaxat Provinciale, cujus decretum reſciſſum eſt, & emendatum per Concilium Florentinum præſcribens toti Eccleſiæ, ut aqua modiciſſima vino conſecrando apponeretur. *Dico ſecundò*, Concilium iſtud in ſuo Decreto non attendiſſe ad converſionem aquæ, ſed ſolùm ad retinendam myſticam ſignificationem unionis populi cum Chriſto, ad quam retinendam voluit, ut nunquam major, quàm tertia pars aquæ miſceretur, ut conſtat ex ipſius Concilii verbis, ait enim: *Non debet in calice vinum ſolum, aut aqua ſola offerri, ſed utrumque permixtum, quia utrumque ex latere Chriſti fluxit, ſed ſic, ut duæ partes ſint vini, tertia verò aquæ; ratio eſt, quia major eſt dignitas ſanguinis Chriſti, quàm fragilitas populi.* Quòd autem ob illum alium finem ab Eccleſia intentum, ut ſcilicet aqua convertatur priùs in vinum, quàm in ſanguinem, multò minor aquæ portio ſit admiſcenda, patet ex Concilio Florentino cit. quod præcipit, ut admiſceatur modiciſſima.

Objicies tertiò: In prima Calicis conſecratione aqua converſa fuit immediatè in ſanguinem Chriſti: igitur etiam ita nunc fieri credendum eſt. Probatur antecedens: Cùm enim Chriſtus D. ſobrietatis, ſicut & aliarum virtutum ſectator eſſet zelantiſſimus, haud dubium eſt, quòd uberiorem aquam infuderit calici conſecrando: ſed aqua illa non potuit converti in vinum; refert enim Evangeliſta, quòd accipiens calicem benedixit, & dedit Diſcipulis ſuis, dicens: Accipite, & bibite ex hoc omnes; tam modico autem tempore non potuit hæc aqua largiter ſuper vinum infuſa in vinum converti: igitur immediatè converſa eſt in Chriſti ſanguinem.

Nego minorem: Chriſtus enim in inſtitutione hujus Sacramenti piè creditur calicem vini aqua dumtaxat modica miſcuiſſe, maximè cùm id faceret non modo uſuali, & ſolius temperantiæ cauſa, nec ut communem potum præpararet, ſed propter ſignificationes myſticas, prima concluſione expreſſas. *Adde quòd*, ut colligitur ex Liturgia S. Jacobi, Chriſtus D. poſt illam mixtionem aquæ multas interpoſuit actiones ante benedictionem, & conſecrationem calicis, ac ſubinde ſat temporis effluxit inter mixtionem, & conſecrationem, ut aqua illa poſſet in vinum tranſmutari. Unde etiam Eccleſia ad imitationem Chriſti ſtatuit, ut modica aqua vino conſecrando admiſceretur, non quidem immediatè ante conſecrationem, ſed tali mora interpoſita, quanta ſufficere poſſit ad ipſius aquæ in vinum converſionem.

Objicies quartò: Forma calicis, *Hic eſt calix ſanguinis mei*, vel *hic eſt ſanguis meus*, deſignat totum liquorem in calice tranſire in Chriſti ſanguinem: ſed ſæpiùs accidit, quòd, dum hæc verba proferuntur, aqua nondum ſit in vinum converſa, putà ſi infuſa fuerit in majori copia, vel ſi vinum ſit minùs generoſum, & valdè debile: igitur, aut illa aqua remanet ſecundùm ſubſtantiam in calice, aut immediatè convertitur in ſanguinem Chriſti; ſed dici nequit, quòd remaneat ſecundùm ſubſtantiam: *Tum quia*

quia daretur occasio idololatrandi Christi fidelibus, quippe eis proponitur adorandum id omne, quod est in calice, & consequenter, si aqua remaneret secundum substantiam, fideles id, quod est in calice, adorantes, committerent idololatriam quippe, cùm puram creaturam adorarent. *Tum quia* Sacerdos liquorem calicis, in quo esset illa aqua, bibens, non remaneret jejunus, atque adeo non posset illo die aliam Missam celebrare, quando id jure, aut privilegio conceditur, ut in die Natalis Domini.

Nego posteriorem partem sequelæ minoris: Illa enim forma consecrationis calicis solùm indicat vinum, & non alium liquorem, calix enim supponit pro vera, & necessaria materia consecrationis, quale est solum vinum, unde si musca, aut gutta mellis, vel aquæ rosaceæ caderet in calicem paulò ante consecrationem, illa non transirent in Christi sanguinem; quippe cùm non sint materia consecrabilis, idem autem dicendum est de aqua nondum in vinum conversa, quippe cùm hæc non sit materia necessaria calicis, sed tantùm illius appendix.

Ad primam autem probationem dico, inde non sequi ullam committi idololatriam, quia populo non offertur adorandum, nisi quod est adorationis capax, nempe sanguinem Christi D. Neque fideles, adorando calicem, suo cultu in aliud feruntur, quàm in Christi sanguinem, & ea, quæ ipsi per se connectuntur, non verò in ea, quæ ei junguntur per accidens: unde si musca, vel aliquid aliud cadat in calicem consecratum, non adoratur à populo, neque ibi ulla est idololatria.

Ad secundum dico, quòd in eo casu solvetur quidem jejunium naturale, quod consistit in abstinentia cujusvis potus, & cibi, non verò jejunium Ecclesiasticum, seu Canonicum, id est, ab Ecclesiæ Canonibus præceptum; ea siquidem aquæ bibitio cum Sacramento conjuncta, non prohibetur ab Ecclesia ante iteratum sacrificium in diebus ab Ecclesia concessis; hanc enim admixtionem aquæ tanti facit ob ejus mysticas significationes Ecclesia, ut non prohibeat iterari sacrificium à Sacerdote, qui naturale jejunium haustu aquæ Sacramento mixtæ solverit: cùm enim jejunium imperavit Ecclesia, solùm ad Eucharistiæ venerationem, & majestatem commendandam, & ea majestas imprimis commendatur aquæ mixtione cum vino: Et ne prætermittatur ea mixtio, maluit Ecclesia Sacerdotem, qui, potando parum aquæ Dominico sanguini mixtum, aliqua ratione solvit jejunium naturale, iteratò posse Missam eodem ipso die celebrare, quàm ab aqua vino consecrando miscenda etiam in his angustiis cessare.

Objicies quintò: Aqua est corpus simplex, quod nequit transire in mixtum, nisi concurrentibus tribus aliis elementis, ut docet Aristoteles, *lib. de Generatione cap.*10. Quod utique confirmatur experientia, quia per artem chimicam separari etiam potest aqua à vino consecrato: igitur illa non potest converti in vinum, ac subinde converti debet immediatè in sanguinem Christi.

Nego antecedens: Quamquam enim aqua sit elementum, tamen reverà converti potest in mixtum: falsum enim est, quòd ex elemento non possit fieri mixtum, siquidem pisces formantur ab aquis, ut docet Doctor in 2.dist.25. Ad Aristotelem dico, eum ibi non negare aquam converti posse in corpus mixtum, maximè in vinum, ibi enim contrarium asserit; agit enim de distinctione augmenti, quæ fit per nutritionem à mixtione vini cum aqua, dicit autem: "Cùm in hac quoque mixtione id, quod imperat, idest, prædominatur, ut si id vinum fuerit, excrevisse dicatur: omnes enim istius mixtionis congestæ partes, non aquæ, sed vini naturam retinent, & illius opera efficiunt: igitur censet vinum convertere in se aquam, quia ejus naturam, & efficaciam retinet."

Ad experientiam autem petitam ex chimicis, respondeo, quòd aqua, quæ ex vino consecrato posset elici, non esset aqua substantialis, & elementaris, sed quidam aqueus humor, quem vinum etiam depuratum in superficie quandoque continet, estque ipsius vini pars tenuior, & subtilior, quæ, licèt colorem aquæ præ se ferat, tamen saporem, & alias affectiones vini redolet.

Objicies denique: Hanc sententiam de conversione aquæ in vinum, priùsquam in sanguinem Christi, recens esse commentum excogitatum à Theologis scholasticis; nam ante ipsorum tempora communis erat Ecclesiæ sententia, aquam in calice, sicut & vinum converti immediatè in sanguinem Christi, ut colligitur ex epistola Gaufredi Claravallensis Monachi, quam scripsit ad Albanensem Episcopum Cardinalem, quam refert Baronius sub finem anni 1188. in qua

obser-

obſervat circa hoc tempus magnam in Gallia hac de re ſubortam fuiſſe controverſiam, nonnullis affirmantibus aquam in Chriſti ſanguinem converti, cæteris verò id negantibus, ſcribit enim: Ad partes enim Galliæ, „ ſicut noſtis, hoc anno cum veſtra benedictione, novam, & mihi hactenus inauditam ventilati inter aliquos reperi quæſtionem de ſubſtantia aquæ, quæ vino mixta in calice ſimiliter offertur, & an ipſa ſimiliter cum eodem vino in ſanguinem convertatur: *Et cùm attuliſſet quædam, quibus probat, Chriſtum miſcuiſſe aquam vino, deinde ſubjungit*: Igitur circa hoc, & ejuſmodi, affirmantium totius mixti liquoris, qui in calice continetur, in ſanguineam Domini converſionem, ratiocinatio ſtudioſa verſatur. Authoritates etiam quaſdam protulere, quas præſentis Scripturæ conſummationi duximus reſervandas; nam qui iis ſuper hoc adverſantur, ex nullis Antiquorum, ſive etiam Modernorum ſcriptis, tam evidentia teſtimonia protulere ſuæ aſſertionis. Cæterùm innituntur potiſſimùm uni verbo, quòd principales Sancti in duabus ſpeciebus panis, & vini conſecrationem perfici perhibentes, nullam in verbo illo alicujus diverſæ ſpeciei, nullam aquæ fecerint mentionem. Ad quod reſpondetur eis, quòd non conſuevere homines mixturam vini, & aquæ, nec ſi quantitas aquæ prævaleat, aquam nuncupare, ſed vinum. Præterea calicem legitur Dominus accepiſſe, non vinum, quamvis continens Evangeliſta poſuerit pro contento. Sacerdos quoque cùm Miſſam celebrat, quid dicere ſoleat attendendum; Similiter poſtquam cœnatum eſt, accipiens, & hunc ſacroſanctum calicem (in quo videlicet continetur vinum mixtum aqua) benedixit, & dedit Diſcipulis ſuis dicens: Accipite, & bibite ex hoc omnes, hic eſt ſanguis meus, &c. *Affert deinde Patrum authoritates, quibus affirmans ſententia comprobatur, quas ſuprà citavimus, & ſubjungit*: Cæterùm pars adverſa authoritates priores utcumque permittit, dicens: Vinum, quod aqua mixtum eſt converti, ſed non propterea aquam mutari. Teſtimonium verò Paſchaſii, quod evidens eſt, eadem pars contemnit, licèt magnum ipſius B. Papa Gregorius in libro Dialogorum perhibeat teſtimonium ſanctitati, ſicut Hildebertum ajunt verſificatorem fuiſſe, non Eccleſiaſticorum dogmatum aſſertorem. De Algero dictum, Neſcimus hominem, ipſius tamen nullum adhuc comperi librum, & Sancti, vel cujuſcumque Doctoris authoritatem ſimiliter ſuffragari. *Deinde petit quid tenendum ſit doceri*: *ſubdit Baronius*: Quid autem reſcripſerit ad petitam conſultationem Cardinalis Epiſcopus Albanenſis, non invenimus, ſed aliud reſcribere non potuiſſe certum eſt, quàm quod credidit, & cuſtodivit ſemper Sancta Romana Eccleſia, nimirum aquam ſimul, & vinum tranſubſtantiari in ſanguinem Chriſti. *Qui etiam infrà in fine anno 1192. contrariam ſententiam vocat nuper exortam hæreſim.* „

Ex quibus infert Coninch qu.74.nu.160. *Primò*, fuiſſe tunc temporis communiſſimam opinionem, aquam non converti in vinum ante conſecrationem, quia cùm, hac converſione admiſſa, potuiſſet tam facilè utraque ſententia concordari, aut altera alterius argumentis reſpondere, incredibile omnino eſt, potuiſſe accidere, ut neutra pars ullam ejus faceret mentionem, ſi credidiſſent vel probabiliter eam fieri. *Secundò* ait, affirmantes ipſam converſionem locutos fuiſſe de converſione immediata; cùm tunc nemini veniret in mentem mediata illa converſio. Infert *tertiò*, cùm Gaufredus dicat, uſque ad illa tempora fuiſſe inauditum in Eccleſia, aquam non converti in ſanguinem, fuiſſe communem omnium opinionem eam abſolutè ſemper converti in ſanguinem, ſive convertatur priùs in vinum, ſive non. Infert *quartò*, Innocentium III. non approbaſſe noſtram ſententiam, imò verò improbaſſe, ſi verba illius attendantur, imò probabilius eſt, eum nullam feciſſe illius mentionem.

Verùm reſpondet Hiquæus commentario in diſt.11.qu.7. n.28. contrarium poſtremæ hujus illationis apparet ex verbis Innocentii: *Quærebatur*, inquit, *utrùm aqua cum vino in ſanguinem convertatur*: *Super hoc autem opiniones apud Scholaſticos variantur*; Aliquibus *enim videtur, quòd cùm de latere Chriſti duo fluxerint præcipua Sacramenta Redemptionis in ſanguine, ac regenerationis in aqua, in illa duo, vinum, & aqua, quæ commiſcentur in calice, divina virtute mutantur, ut in hoc Sacramento plenè ſit veritas, & figura. Alii verò tenent, quòd aqua cum vino tranſubſtantietur in ſanguinem*,

cùm in vinum transeat aqua mixta , licèt Physici contrarium asseruerint , qui aquam à vino per artificium posse asserunt separari . Propterea potest dici , quòd aqua non transit in sanguinem , sed remanet prioris vini accidentibus circumfusa , &c. Deinde infrà concludit : *Verùm inter opiniones prædictas illa probabilior judicatur , quæ asserit , aquam cum vino in sanguinem transmutari , ut expressiùs eluceat proprietas Sacramenti , &c.* Assignat rationem , quam aliàs adducunt priora Concilia , ut populus Christo maneat coadunatus. Hæc , quam vetam censet Pontifex , est secunda in ordine , quia *prima* dicit aquam mutari in aquam , quæ fluxit ex latere Christi : *secunda* dicit manere in propria substantia : *tertia* autem cum vino mutari in sanguinem, quia convertitur in vinum : nam illud quod dicit de Physicis, non spectat ad Theologos, & in responsione sequitur contrarium , ita omnes Theologi interpretantur Canonem .

Confirmatur. Interpretatio ex ipso Innocentio lib.4. mysteriorum Missæ cap. 29. ubi disserit an aqua in sanguinem convertatur, & partem affirmativam docet contra eos, qui negant aquam converti, cap. 30. rejiciens opinionem eorum, qui dicunt non aquam naturalem , sed phlegma exivisse ex corpore Christi , docet modum , quo convertitur: *Quibusdam verò* , inquit , *non absurdum videtur , quòd aqua cum vino transit in sanguinem , ea videlicet ratione , quòd aqua per admixtionem transit in vinum, & vinum per consecrationem transit in sanguinem . Quis enim ambigat aquam in vinum transire , cùm multo vino modicum infunditur aquæ ? Alioquin tota vini substantia propter guttam aquæ mutatur , ut quoddam fiat ex ipsis confusum , quod nec sit aqua , nec vinum, &c.* Ecce quomodo Pontifex resumens casum propositum in capite *Cùm Marthæ* , doceat aquam cum vino mutari in sanguinem , itaut priùs mutetur in vinum aqua . Hæc ergo fuit communis sententia Theologorum tunc temporis , quam Pontifex , tam in illo Decreto , quàm etiam in doctrinali discursu super Missa est secutus .

Addit Hiquæus , quòd cùm Innocentius tertius Parisiis studuerit , & à Clemente tertio inter Cardinales fuerit assumptus , eo tempore , quo Gaufredus supradictus florebat, ac tandem paulò post ad summum Pontificatum evectus, haud dubium est, cum resolvisse sensum quæstionis , & controversiæ, de qua fuerat interrogatus . Porrò controversia illa erat , an aqua superinfusa vino consecrando converteretur in sanguinem Christi . Communis sententia id affirmabat , quam etiam docet Innocentius ; negabant verò alii , putantes ex opinione Physicorum aquam , utpote elementum, non posse ulla ratione converti in corpus mixtum, quale est vinum; ac proinde eam manere in propria substantia in calice. Neque aliam controversiam insinuat Gaufredus in sua epistola : proposita enim sententia inter affirmantes, & negantes , subjungit fundamenta sententiæ affirmativæ , quam communem appellat : *Primò* , quia calix Domini fuerat mixtus: *Secundò*, quia aqua mixta simulæ, non remanet converso pane in corpus , ergo etiam, nec mixta vino: *Tertiò*, quòd falsum esset elementa non posse converti in corpus mixtum : igitur communis sententia affirmans tunc temporis erat, quòd aqua posset converti in vinum , virtute agentis naturalis, ac subinde idem docebant , quod posteà docuerunt , ac communiter docent Theologi, nempe, aquam priùs converti in vinum, quàm in sanguinem, virtute ipsius vini prædominantis ; alioqui hæc ratio non fuisset ad propositum , si nempe sustinuissent , aquam immediatè converti in sanguinem virtute divina; siquidem de hoc nullus salva fide dubitare potuit . Ac subinde , ut colligit Hiquæus, perperam nonnulli Recentiores cum Coninch , colligunt, communem fuisse sententiam tempore Gaufredi , quòd immediatè verteretur in sanguinem .

Nec contrarium colligi potest ex illis omnibus Authoribus , quos ipse Gaufredus laudat , nempe Algerum lib. de Sacramento Altaris cap. 5. Adonem Cametacensem Episcopum in canonem Missæ , Berengosium Abbatem, de laude , & inventione sanctæ Crucis lib.1. cap. 16. Stephanum Eduensem Episcopum lib. de Sacramento Altaris cap. 14. & Paschasium Corbejensem lib. de vero corpore, & sanguine Christi cap. 11. Hi namque omnes expressè , ac disertè docent , vinum converti in sanguinem ; ac subinde censent , aquam vino permixtam , esse jam in vinum conversam , dum fit illa vini conversio in sanguinem .

S E-

SECTIO TERTIA.

De forma, per quam consecratur Eucharistia.

CONsentiunt omnes Catholici Doctores, formam consecrationis corporis, & sanguinis Christi in his maximè verbis consistere, *Hoc est corpus meum*, & *Hic est sanguis meus*: Id enim apertè docet Apostolus, 1.Cor.11. ubi referens formam, qua Christus D. consecravit, hanc profert: *Hoc est corpus meum*, &, *Hic est calix sanguinis mei*. Verùm dissentiunt hæretici, maximè Lutherus lib. de abroganda Missa privata, ubi deridet sacram Ecclesiæ Romanæ praxim, quòd verba consecrationis minimè velit esse vulgata, solisque reservata Sacerdotibus, nec ab iis, nisi in intimo sacrarum rerum secreto agentibus, tractanda: *Quibus*, inquit, *in toto orbe oportet nihil esse notius, neque vulgatius*.

Calvinus autem lib.4. Instit. cap.17. nu. 19. eandem Ecclesiæ doctrinam, & praxim, ea, qua solet, impudentia, damnans, scribit: *Nihil magis præposterum fieri in cœna potest, quàm si vertatur in mutam actionem, quod sub Papæ tyrannide factum est: totam siquidem vim consecrationis à Sacerdotis intentione pendere voluerunt, quasi hoc nihil ad populum pertineret, cui mysterium maximè explicari oporteret. Inde autem natus est hic error, quòd non observabant promissiones illas, quibus conficitur consecratio, non ad elementa ipsa, sed ad eos, qui recipiunt destinari. Atqui non panem alloquitur Christus, ut corpus suum fiat, sed Discipulos jubet manducare, atque illis corporis, & sanguinis sui communicationem pollicetur. Nec alium ordinem docet Paulus, quàm ut unà cum pane, & calice promissiones fidelibus offerantur. Ita est sanè: Non hic magicam aliquam incantationem imaginari nos decet, ut satis sit verba demurmurasse, quasi ab elementis exaudiantur, sed verba illa vivam prædicationem esse intelligamus, quæ Auditores ædificet, quæ intus penetret in eorum animos, quæ cordibus imprimatur, ac insideat, quæ efficaciam in complemento ejus, quod promittit, exerat*.

Ejus hæresiarchæ impietatem, & in Ecclesiam Catholicam odium æmulatur, & vincit Ostinianus *lib.1. & 2. historiæ Sacramentariæ cap.1.* ubi cùm dixisset benedicere, consecrare, seu sanctificare panem, & vinum, non esse incantare, & occulta quadam vi verborum panem, & vinum transelementare, transubstantiare; sed esse ea divinis, sacrisque usibus destinare, nimirum ut, quæ communia erant, corporum alendorum adminicula, fiant efficacia deinceps symbola carnis, & sanguinis Christi. In Ecclesiam deinde Romanam ore petulco blasphemans, ait eam hac in re, quemadmodum in aliis, Ethnicos egregiè imitari, quin & Magos, eorumque artem æmulari, dum verba consecrationis tam sollicitè occultat, & à vulgi auribus removet. *Scarpius* verò controversia 2. de sacra Cena qu.4. Preces, & totam institutionem ad consecrationem pertinere ait, quem sequitur *Chamierus* lib.6. cap.5. addit tamen consecrationem distingui à forma, ut totum à parte: consecrationem autem vult esse in tota Christi institutione, ne exclusis quidem Ecclesiæ precibus, quibus à Deo postulat fieri, quod Christi institutione continetur: formam verò non diffitetur illis verbis contineri: *Hoc est corpus meum*, &, *Hic est sanguis meus*.

Deinde verò iræ, acerbitatisque suæ virus adversùs Ecclesiam genio hæretico, & infrunito, atque ore mendaci evomens, subjungit, se cum suis improbare magicam illam vim, quam Papistæ verbis ipsis tribuunt, quasi iis indita quædam potentia mysterium peragat, & aliter operetur, quàm per significationem in animis humanis. Hæc Hæretici, quid Catholici, ex sequentibus clarebit.

Testatur etiam Cardinalis Bessarion lib. de Sacramento Eucharistiæ, Græcos recentiores censere Eucharistiam confici precibus Sacerdotum, quia suis in Liturgiis hoc modo habetur: *Rogamus Pater, ut mittas spiritum tuum super nos, & super hæc apposita munera, & fac panem istum pretiosum corpus Filii tui, & quod est in calice, pretiosum sanguinem Filii tui*. Hujus sententiæ præcipui defensores fuerunt Nicolaus Cabasilas in expositione liturgiæ cap.27. Marcus Ephesinus in speciali opusculo de forma Eucharistiæ, & Simeon Thessalonicensis in Liturgia, qui omnes licèt doceant debere verba Christi proferri, illis tamen opposita elementa non consecrari asserunt, nisi Sacerdotis oratione applicentur.

Tria itaque hac in Sectione sunt determinanda: *Primum*, utrùm Christus D. in consecratione sui corporis, & sanguinis aliquibus verbis usus fuerit: *Secundum*, utrùm

eisdem verbis uti debeant Sacerdotes novæ legis in consecrando Christi D. corpore, & sanguine: *Tertium*, quænam verba consecrationis sint de essentia formæ, & quomodo proferri debeant significativè, seu assertivè, vel solùm historicè, & recitativè.

QUÆSTIO PRIMA.

Utrùm Christus D. aliquibus verbis usus fuerit in consecratione sui corporis, & sanguinis.

Notandum primò, eam esse plurium Theologorum sententiam, maximè *Innocentii III.* lib. 4. de mysterio Missæ cap. 6. *Archidiaconi*, ut refertur cap. *Qui sceleratè*, de consecr. dist. 2. *Francisci Mayronis* in 4. dist. 8. q. 1. a. 5. *Catharini* in opusc. de hac re edito in Concilio Tridentino, &c. docentium Christum D. ratione potestatis excellentiæ absque omni verborum forma consecrasse, verba tamen postmodum protulisse, quibus in Ecclesia futuris temporibus Eucharistia à Sacerdotibus novæ legis consecraretur. Sunt etiam qui existimant, Christum D. verbis quidem, & oratione consecrasse, sed nobis ignotis. Ita præcipuè Erasmus, qui in suis annotationibus in 1. epist. ad Cor. cap. 11. dixit: *Utinam Paulus traderet nobis illa verba, quibus consecratus est panis ille à Christo: nam illa, Hoc est corpus meum, potiùs sunt porrigentis, quàm consecrantis*. Cæteri verò Theologi docent, Christum D. reverà verbis consecrasse suum corpus, & sanguinem, his videlicet, *Hoc est corpus meum*, &, *Hic est sanguis meus*. Quæ utique sententia apud Catholicos jam receptissima, ut evidentiùs appareat, & firmetur efficaciùs,

Notandum secundò, Christum D. cùm hoc Sacramentum instituit, quatuor juxta narrationem Evangelistarum fecisse, nempe gratias egisse, benedixisse, & fregisse panem, ac Discipulis distribuisse.

Porrò, inquit illustriss. Marca in dissert. de Eucharistia, Christus D. morem istum benedicendi panem usurpavit Judæis familiarem, qui cibum nullum, aut vinum sumere soliti, nisi priùs tanquam Conditori, Donatorique χάριας τῷ θεῷ laudes, & grates egissent addita precatione, ut notum non solùm ex Thalmudicis scriptoribus, sed etiam ex Philone, atque Josepho. Precatio isthæc, à Judæis *sanctificatio* dicitur, quoniam nisi ea præcessisset, cibus pro profano habebatur: ea verò adhibita, *sanctus*, idest, quo vesci fas esset. Quem morem commendat Paulus, cibum nullum recipiendum docens, quin *cum gratiarum actione* sumatur, quippe sanctificari per verbum Dei, & *orationem*. Ubi observabit lector, *gratiarum actionem*, per *orationis* verbum à Paulo ipso explicari: quia duo hæc pietatis officia unica formula conjuncta erant. Nempe, ut adnotavit Josephus, *Justa est gratiarum actio, quæ & ad recipiendum beneficium jam acceptum refertur, & ad futura mala amolienda*. Ex quo factum, ut passim, quando de panis benedictione sermo instituitur, promiscuè pro eodem ponantur, *Benedicere*, & *gratias agere*. Quod in historia panum multiplicandorum Matthæus, & Lucas dixere, *Cælum intuens benedixit*, Joannes sic expressit, *Gratias agens dedit*. Marcus verò, *Gratias agens fregit*. Non mirum ergo, si in recitandis verbis de sacrato pane Lucas, & Paulus dixerunt, *Gratias agens*, quod Matthæus, & Marcus, *Benedicens*.

Plena autem, & propria locutio est, *Gratias agere Deo*, quæ integra reperitur, & quidem in mentione frangendi panis, Actor. 27. quod tantumdem valet, ac Lucæ illud cap. 1. & 2. & 24. & Jacobi 3. *Benedicere Deo*. Sed Hæbræi, atque istos secuti Hellenistæ, qui Græcè scribentes, vim Hebraicarum dictionum in Græcas invexerunt, amant locutionis compendia; quare *benedicere alicui* dicunt, pro plena phrasi, quæ est *benedicere Deo pro aliquo*. Quod loquendi genus non solùm apud 70. Interpretes, sed etiam in Evangeliis reperire est, ut Marci 10. Lucæ 2. 9. & 24. Hac ratione, *Benedicere pocula*, dixit in hoc argumento Paulus, & *Gratias agere*. Non enim minùs rectè dicitur εὐχαριστεῖν ἄρτον aut ποτήριον *Gratias agere panis, vel poculo*, quàm εὐλογεῖν benedicere. Quo Apostolorum exemplo Christiani veteres usi sunt, ut patet ex Justino, qui dixit εὐχαριστηθέντα ἄρτον, panem Eucharisticum, sive, in quo gratiæ actæ sunt.

Cæterùm formula communis *benedictionis*, sive *gratiarum actionis*, apud Hebræos hæc erat. *Benedictus Deus noster, Dominus mundi, qui produxit panem de terra*. De vino similiter dicebant: *Benedictus Deus noster, Dominus mundi, qui creavit genimen vitis*. Sed diebus festis accedebat mentio beneficii, cujus tum memoria celebrabatur, ut in Pascha.

schate, liberationis ex Ægypto. Quare Christus in hac Eucharistiæ institutione, non pro veteri tantùm panis creatione gratias egit, sed etiam pro redemptione generis humani, quæ in eo articulo posita erat, ut quasi peracta haberi possit, cujus memoriam hoc Sacramento consignabat. Veteres Christiani hac in re secuti sunt Dominum, conjungentes in peragendæ Eucharistiæ formulis, gratiarum actiones, tum pro veteri creationis rerum aspectabilium ad usum hominis beneficio, tum præcipuè pro liberatione à peccatis per Christi mortem adepta, ut patet ex Justino, & Irenæo. Quo sensu in vetustissima quoque Missa Latina hæc leguntur: *Per Christum D. nostrum, per quem hæc omnia Domine semper bona creas, sanctificas, vivificas, benedicis, & præstas nobis*. Hæc Marca.

Observat insuper Vasquez disp.96. n.39. Christum nunquam usum in cœna, aut prandio cum Discipulis fractione panis, nisi una ex duabus causis, aut quia non satis haberent panem ad manducandum, aut quia corpus suum consecrare voluit, & discipulis suis distribuere. Ob priorem causam usus est Matth.14. Marci 6. & Luc.9. & Joan.6. cùm ex quinque panibus saturavit quinque millia virorum, ut fractione ipsa illis ostenderet virtutem suam, qua panes illos multiplicavit: ob posteriorem autem causam fregit panem Matth.26. & Mar.14. & Lucæ 22. ut ipsa fractione Discipulis suis significaret effectum peculiarem Sacramenti, quod statim operaturus erat, nempe unionem, eò quòd ex eodem pane manducaturi, sicut etiam ex eodem calice bibituri essent. Et ideo existimo, hunc peculiarem morem frangendi panem inter plures, Christum semper retinuisse; atque à Discipulis euntibus in Emaus Lucæ 24. in ipsa fractione panis agnitum fuisse, quòd numquam ea uteretur in communi mensa, sed in sola Eucharistiæ administratione.

Notandum tertiò: in Christo D. duplicem fuisse potestatem circa Sacramentorum institutionem, & confectionem, videlicet potestatem ordinariam, seu exemplarem, & potestatem capitis, seu excellentiæ: Prior fundabatur in dignitate Legislatoris, qua Christus D. ab æterno Patre in Dominum, Ducem ac Legislatorem delegatus, Ecclesiam tanquam cœleste, ac spirituale regnum instituit, legibus, ac divinis sanctionibus, & præceptis informavit, & Sacramentis, tanquam fontibus aquæ salientis in vitam æternam, ditavit, ac fœcundavit: Posterior verò ortum ducebat ab ipsa incarnati Verbi persona, quæ nullis creaturarum adminiculis, utpote divina, in suis moliendis operibus egebat; sed pro nutu, & absolutæ voluntatis imperio quidquid placitum erat, poterat exequi. Porrò hic non est sermo de potestate excellentiæ; siquidem ultrò fateor, Christum D. potuisse, si ita placuisset, solo divinæ suæ voluntatis nutu absque ullius sermonis adminiculo suum corpus, & sanguinem sub speciebus panis, & vini constituere; sed dumtaxat sermo est de potestate ordinaria, & exemplari, ea scilicet, qua in cæteris Sacramentis usus est, utrùm videlicet reverà in consecratione sui corporis, & sanguinis usus fuerit iisdem verbis, quæ Sacerdotes novæ legis ad hujus Sacramenti confectionem usurpant, cui quæstioni ut fiat satis, sit

CONCLUSIO UNICA.

Christus D. consecravit suum corpus per hæc verba, Hoc est corpus meum, *& suum sanguinem his verbis*: Hic est sanguis meus, *vel*, Hic est calix sanguinis mei. Probatur primò authoritate Concilii Tridentini sess.13. cap.4. ubi hæc habet: *Quoniam autem Christus Redemptor noster corpus suum, id, quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit; ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuo sancta hæc Synodus declarat, per consecrationem panis, & vini conversionem fieri totius substantiæ, &c.* Ex quo sic argumentor: Christus per id consecravit, ex quo Ecclesia colligit factam fuisse, & fieri transsubstantiationem: sed illa facta est, & fit per prædicta verba: ergo, &c.

Idem insinuant SS. Patres: *Primò*, Justinus in secunda Apologia pro Christianis circa finem: *Hic etiam cibus, qui per preces sermonis, quem ab ore recepimus, consecratus est, & quo sanguis, carnesque nostræ communione aluntur, Jesu Christi ejus, qui homo factus est, & carnem, & sanguinem accepimus*. Ex quo infero *primò* Christum consecrasse per preces sermonis, idest, per verba: *secundò*, consecrasse per sermonem, quem ab eo accepimus: sed nullum alium sermonem ab eo accepimus, præter *Hoc est corpus meum, &c.*

Item Tertullianus lib.4. contra Marcio-

nem cap. 40. *Acceptum panem, & distributum Discipulis, corpus suum illum fecit, Hoc est corpus meum*, dicendo.

Similiter Author sermonis de Cœna apud S. Cyprianum: *Ex quo à Domino dictum est*, inquit, *Hæc est caro mea*, &, *Hic est sanguis meus, quotiescumque his verbis, & hac fide dictum est, panis iste supersubstantialis, & calix solemni benedictione sacratus, ad totius hominis vitam, salutemque proficit*: Chrysostomus pariter homil. 60. ad populum Antiochenum, loquens de consecratione à Christo in cœna facta, ait, *Qui namque dixit, Hoc est corpus meum, & verbo factum confirmavit*. Idem docet S. Ambrosius lib. 4. de Sacramentis cap. 17. cùm ait: *Cùm panem accipiens diceret, Hoc est corpus meum, planè monstratur, verbum illud operatorium fuisse*.

Denique, omissis aliis, S. Damascenus lib. 4. de Fide cap. 15. ait: *Sicut Deus dicendo, Fiat lux, fecit lucem: ita dicendo, Hoc est corpus meum, & Hic est sanguis meus, perfecit hoc Sacramentum*. Quod pariter insinuat Apostolus, 1. ad Cor. 11. dicens: *Accepit Jesus panem, & fregit, ac dixit, Hoc est corpus meum*.

Dices primò: Christus D. panem consecravit, antequam diceret, *Hoc est corpus meum*; siquidem panem tunc consecravit, cùm eum benedixit: sed priùs benedixit, quàm verba illa protulerit, id testante Evangelista Matthæo 26. à nobis memorato. *Insuper* Marci c. 14. apparet, Apostolos jam bibisse calicem, quando Christus dixit: *Hic est sanguis meus*. Denique Discipulis in Castello Emaus Eucharistiam sine verbis ullis consecratam porrexit, dicente S. Luca cap. ult. *Accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis*: igitur Christus non consecravit per præfata verba.

Respondeo negando consequentiam: & ad *primum* dicunt aliqui, per benedictionem ibi expressam non debere intelligi consecrationem, sed piam aliquam super panem precationem, & orationem, & divinæ potentiæ, ac munificentiæ super illum invocationem, qua ipsius mox futuram consecrationem, & transmutationem postulabat: Quod utique docet Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 1. dicens: *Post panis vinique benedictionem, se suum corpus illis præbere, ac suum sanguinem disertis, ac perspicuis verbis testatus est*.

Verùm quoniam plurimi è SS. Patribus asserere videntur, quòd illa benedictio Christi fuerit sui corporis, & sanguinis consecratio; maximè S. Chrysostomus, homil. 25. ubi ait: *Cùm benedictionem dico, Eucharistiam dico*. Et S. Ambrosius lib. de iis, qui initiantur cap. 9. *Hic est panis, quem benedictio consecravit: major est jus benedictionis, quia benedictione etiam natura ipsa mutatur*. Similiter Author sermonis de cœna Domini apud S. Cyprianum: *Calix*, inquit, *benedictione Domini sacratus, ad totius hominis vitam, salutemque proficit*. Idem pariter docet *S. Remigius* in caput 10. epistolæ ad Cor. & *S. Bruno* in cap. 11. ejusdem epistolæ; quam utique sententiam pariter docent *Innocentius III.* lib. 4. de mysterio Missæ cap. 6. *Lyranus* in 1. ad Cor. cap. 11. & *Catechismus Romanus* loquendo de forma Eucharistiæ, &c.

Idcirco *respondeo* 2. negando minorem, & ad ejus probationem dico cum S. Augustino lib. de consensu Evangelistarum cap. 30. & 44. sacros Evangelistas non semper eumdem ordinem in recitando servasse, quo res gestæ sunt: atque adeò cùm Evangelistæ dicunt, quòd Jesus accepit panem, *benedixit, fregit, deditque Discipulis suis, dicens: Accipite, & manducate, hoc est corpus meum*, hæc non sic sunt intelligenda, quasi eo ordine facta fuerint, quo referuntur: sed sensus eorum est, *Accepit Jesus panem, & gratias agens, benedixit, dicens: Hoc est corpus meum*, seu dum Jesus benediceret, frangeret, & daret Discipulis suis, hæc verba dixit: *Accipite, & manducate, hoc est corpus meum*. Ita explicat Catechismus Romanus laudandus infra quæst. 3. nu. 15.

Quantum autem ad factum Christi in Castello Emaus memoratum Lucæ ult. dico, quòd Christus tunc Eucharistiam confecerit, proferendo verba consecratoria, quamquam S. Lucas hanc circumstantiam non expresserit: *vel* si eam formam omiserit, tunc usus est potestate excellentiæ, qua pro suæ voluntatis arbitrio potuit suum corpus præsens fecisse sub speciebus panis. Ad authoritatem peritam ex S. Marco jam factum fuit satis in præcedentibus.

Dices secundò: Verba illa: *Hoc est corpus meum*, sunt demonstrativa rei jam præsentis, & existentis: ergo jam corpus Christi præsens erat, quando illa Christus D. protulit.

Distinguo antecedens: Sunt demonstrativa rei præsentis, & ibi realiter existen-

tis, concedo: præexistentis, & priùs ibi positæ, nego.

Dices tertiò: Quando Christus instituit Sacramenta, & materiam, & formam designavit, quam usurpare deberent Ministri in Sacramentis conferendis, ipse talem formam conferendo ejusmodi Sacramenta non usurpavit: igitur etiam si dicendo, ***Hoc est corpus meum***, præscripserit Sacerdotibus novæ legis formam consecrandi sui corporis; inde non est consequens, quòd ea pariter fuerit usus. Patet antecedens; dum enim Christus remisit peccata, sive per Baptismum, sive per Pœnitentiam, non usurpavit ea verba, quæ postmodum designavit pro forma utriusque Sacramenti; non enim legimus eum baptizasse, dicendo: ***Ego te baptizo in nomine Patris, &c.*** nec quando condonavit peccata pœnitentibus refertur dixisse, ***Ego te absolvo***: igitur &c.

Nego consequentiam: Et ratio discriminis est, quòd, ut optimè notat Arcudius lib.3. cap.27. quando Salvator dixit: ***Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti***, tunc illis verbis Christus neminem baptizavit, sed instituit, quomodo Apostoli Baptismum exercere deberent: Similiter quando dixit: ***Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis***, designavit materiam saltem remotam hujus Sacramenti, nempe peccata, & formam, nimirum verba, quæ hanc remissionem explicarent: illo tamen tempore cùm hæc diceret, ipse nullum remisit peccatum.

Idem dicendum de cæteris formis, ac materiis Sacramentorum: at verò quando dixit, ***Hoc est corpus meum***, non solùm formam præscripsit, qua confici posset illius adorandum corpus, sed reverà etiam panem propositum consecravit, & suum corpus effecit. Porrò hujus quæstionis solutio, & resolutio planior, ac plenior apparebit ex sequenti.

QUÆSTIO SECUNDA.

Utrùm Sacerdotes novæ legis eisdem omnino verbis consecrent corpus, & sanguinem Christi, quibus ipsemet consecravit.

NOtandum primò, sensum quęstionis non esse, utrùm eadem numero verba, quæ Christus D. cùm Eucharistiam institueret, & consecraret, protulit, physicè, & entitativè considerata, quatenus reverà à Christo prolata fuerunt, nunc operentur confectionem ejusdem corporis, & sanguinis: certum enim est, quòd illa Christi D. verba præterita, jam verè, & realiter non existunt, sed statim ac illa protulit, ita effluxerint, ut nulla ratione ampliùs possint physicè existere, aut agere. Sed tantùm quęstio movetur de repetitione eorumdem verborum, quę à Sacerdote proferuntur: utrùm, inquam, repetita eorumdem verborum prolatio sit efficax, & necessaria ad constituendum corpus, & sanguinem Christi sub speciebus panis, & vini; quod ut evidentiùs appareat, ***Observandum*** insuper, Eucharistiam considerari posse duobus modis, scilicet in fieri, vel in facto esse, seu quatenus efficitur actu, vel quatenus confecta permanet, ac jugiter perseverat: in hoc enim discrepat Eucharistia à cæteris Sacramentis novæ legis, quòd alia in usu dumtaxat consistant; hæc autem maximè habeat esse permanens, ac post suam confectionem tamdiu perseveret, quamdiu integrè, & incorruptè conservantur, & subsistunt species Eucharisticæ. Hic autem non est sermo de Eucharistia quatenus consideratur in facto esse; certum enim est, quòd sic spectata nullam habeat formam verborum; siquidem verba formæ Sacramentalis simul cum illo Sacramento subsistunt: Eucharistia autem perseverat, non permanentibus verbis, quibus illa conficitur, ac subinde verba non possunt dici propriè forma Eucharistiæ, sed potiùs consecrationis, nisi fortè eo sensu, quo Concilium Florentinum panem appellat Eucharistiæ materiam, non quòd panis remaneat cum Eucharistia, sed quòd sit materia, ex qua conficitur.

Notandum secundò: Eam esse peculiarem quorumdam recentiorum Græcorum sententiam, quòd sola verba, quibus diximus Christum consecrasse, & quibus Ecclesia Latina pro forma consecrationis utitur, non sufficiant ad consecrationem, nisi adjiciantur preces, & orationes quædam, quibus à Deo postulatur, ut panis convertatur in corpus Christi, & vinum in ejus sanguinem. Ita præ cæteris docuit Nicolaus Cabasilas in expositione Liturgiæ cap.27. 29. & 30. scribit enim cap.27. ***Deinde***, inquit, ***pretiosa dona*** (Sacerdos) ***consecrat, & totum sacrificium peragitur. Et quonam modo? Cùm venerandam illam cœnam narravit, & quomodo ipsam ante Passionem dedit sanctis suis Di-***

Discipulis, & quòd accepit calicem, & quòd accepit panem, & actis gratiis sanctificavit, & quòd dixit ea, per quæ significavit mysterium, & cùm ea ipsa verba dixit, deinde procidit, & orat, & supplicat, ut divinas illas voces ipsius unigeniti Salvatoris nostri etiam ad dona proposita applicet, & suscepto ejus sanctissimo, & omnipotente spiritu, convertatur quidem panis in ipsum pretiosum, & sanctum ejus sanguinem. Hæc cùm oravit, & dixit, universum sacrificium peractum, & perfectum est.

Idem docet Marcus Ephesiorum Antistes in lib. de verbis consecrationis, ubi ait, *quòd non solùm à voce dominicorum verborum sanctificantur divina dona: verùm à consequente oratione, & benedictione Sacerdotis.* Similiter Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus in censura Augustanæ Confessionis cap.10. *Invocatione*, inquit, *& gratia Omnipotentis, sacrorumque rituum Antistitis Spiritus, sacrarum precationum, & divinorum oraculorum interventu, panis quidem in ipsum Domini corpus; vinum verò in ipsum Christi D. sanguinem convertitur, & transmutatur.* Quibus verbis, si per *preces*, & *divina oracula*, nihil aliud intelligat, quàm Christi D. verba, reverà nobiscum sentit: sin autem, recentium Græcorum erroneæ sententiæ subscribit. Porrò quàm absurda sit hæc sententia, demonstrabit sequens Conclusio.

Notandum tertiò, aliquid dici, ac pronuntiari posse duobus modis, nempe vel *historicè*, seu *recitativè*, aut materialiter, quod tantùm refertur tamquam ab alio dictum, itaut illud ipsum non asseratur, nec negetur ab eo, qui ejusmodi dictum refert, ut cùm dicimus: *Aristoteles dixit mundum esse ab æterno, & Deo coævum*: neque enim hæc dicendo affirmamus, aut negamus esse verum, vel formaliter, & *significativè*, seu *assertivè*, quando videlicet per verba, quę pronuntiamus, aliquid affirmare, vel negare intendimus, ut cùm dicimus, Filius Dei factus est homo. Hinc controversia emergit inter Theologos, quonam ex his modis verba consecrationis à Sacerdote proferantur, quidam enim dicunt, verba formæ tantùm recitativè, & historicè proferri. Ita *Innocentius III.* lib.4. de mysterio Missæ, cap.17. *Durandus* in 4. dist.8. q.2. *Picus Mirandulanus* in Apologia suarum assertionum q.10. *Catharinus* opusculo de verbis consecrationis, & plures alii Recentiores. E contra verò Gabriel sect.48. in Canonem. *Vasquez* 3. p. disp.200. cap.3. & aliqui ex Recentioribus, existimant, ea assertivè tantùm, seu formaliter, & significativè proferri. Cæteri verò contendunt illa verba recitativè, & significativè dici; non enim pugnat aliquid dici recitativè simul, & significativè, nam cùm dicimus, Christus D. dixit: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non intrabit in regnum Cælorum*; hæc recitativè dicimus, nempe Christum ea verba dixisse, & assertivè, nimirum Baptismum esse necessarium ad vitam æternam consequendam.

Duo itaque hac in quæstione occurrunt determinanda: *Primum*, utrùm Sacerdotes novæ legis conficiant Eucharistiam per eadem verba, quæ Christus D. protulit: *Secundum*, utrùm ea verba proferant recitativè simul, & assertivè.

CONCLUSIO PRIMA.

Revera Sacerdotes novæ legis conficiunt Christi D. corpus, & sanguinem per eadem verba, quibus primò ipsemet Christus D. Eucharistiam confecit. Ita definitur in Decreto Eugenii, ubi docet summus Pontifex, consecrationem fieri verbis Salvatoris, quibus Sacerdos in persona Christi loquens Sacramentum hoc conficit, sed hæc sola verba, *Hoc est corpus meum, &c.* sunt verba Christi, eaque Sacerdos in persona Christi pronuntiat: igitur censet ad formam consecrationis sufficere ea Christi D. verba.

Probatur itaque Conclusio auctoritate SS. Patrum, maximè Græcorum, imprimis verò Justini Martyris, qui apol.2. pro Christianis ita scribit: *Non ut communem panem, nec ut communem potum hæc sumimus, sed quemadmodum per verbum Dei incarnatus Jesus Christus Salvator noster, & carnem, & sanguinem pro salute nostra habuit, sic etiam per orationem verbi Dei ab ipso Eucharistiam factum cibum, ex quo sanguis, & carnes nostræ per mutationem aguntur, illius incarnati Jesu, & carnem, & sanguinem esse edocti sumus.* Quibus verbis comparat Justinus Eucharistiam cum Incarnatione, & ad eum modum fieri docet, sicut & Incarnatio: non ergo censet eam fieri per humanas preces.

Et subscribit S. Gregorius Nyssenus in oratione Catechetica cap. 37. *Rectè igitur*, inquit, *etiam nunc Dei verbo sanctificatum panem, in Dei verbi corpus credimus immuta-*

ta.

tari. Etenim corpus illud panis erat potentia, sanctificatum est autem inhabitatione Verbi, quod in carne habitavit. Itaque qua ex causa panis in eo corpore mutatus in divinam virtutem transiit, eadem de causa nunc etiam idem fit. Ut enim illic Verbi Dei gratia sanctum efficit illud corpus, cujus firmamentum ex pane constabat, & ipsum etiam quodammodo panis erat: sic etiam hic panis, ut ait Apostolus, per verbum Dei, & orationem sanctificatur, non quia comeditur, eò progrediens, ut Verbi corpus evadat, sed statim per verbum in corpus mutatur, ut dictum est à Verbo, Hoc est corpus meum.

Favet etiam S. Chrysostomus hom. 2. in 2. ad Timoth. *Volo tamen*, inquit, *adjicere planè mirabile. Et nolite mirari, neque turbemini. Quid verò istud est? Sacra ipsa oblatio, sive illam quilibet Sacerdos, sive illam Paulus, sive Petrus offerat, eadem est, quam dedit Christus ipse Discipulis, quamque Sacerdotes modò quoque conficiunt. Nihil habet ista, quàm illa, minus. Cur id? Quia non hanc sanctificant homines, sed Christus, qui illam ante sacraverat. Quemadmodum enim verba, quæ locutus est Christus, eadem sunt, quæ Sacerdotes nunc quoque pronuntiant, ita & oblatio eadem est. Eademque ratio Baptismi est.*

Adjungi potest Eusebius Emissenus homil. in ramis palmarum: *Qui dixit tunc per se*, inquit, *modò dicit per suos Ministros, Hoc est corpus meum, & tanta est ejus verbi virtus, & efficacia, ut statim fiat, quod dicitur.* Et in sermone de corpore, & sanguine Domini. *Quando*, inquit, *benedicendæ verbis cælestibus creaturæ sacris Altaribus imponuntur, antequam invocatione summi Numinis consecrentur, substantia illic est panis, & vini, post verba autem Christi corpus, & sanguis est Christi.* Theophylactus in cap. 6. Joannis. *Transformatur*, inquit, *arcanis verbis panis iste per mysticam benedictionem, & accessionem Spiritus sancti in carnem Domini*: at quæ talia possunt esse arcana verba, si non sunt Christi? Quæ non propterea dicuntur arcana, quod secretò pronuntientur, cùm Sacerdos Græcus clara voce ea proferat, sicut & Christus: sed tum quia celebrantur Gentilibus, tum etiam propter significatum, & mirabilem vim in eis contentam. Hæc ex Patribus Græcis.

Idem docent Latini Patres, imprimis Auctor sermonis de cœna apud S. Cyprianum: *Hoc est*, inquit, *corpus meum. Manducaverant, & biberant de eodem pane secundùm formam visibilem, sed ante verba illa cibus ille communis tantùm nutriendo corpori commodus erat, & vitæ corporalis subsidium ministrabat, sed ex quò à Domino dictum est, Hoc facite in meam commemorationem, hæc est caro mea, & hic est sanguis meus; quotiescumque his verbis, & hac fide actum est, panis iste substantialis, & calix benedictione solemni sacratus, ad totius hominis vitam, salutemque proficit, simul medicamentum, & holocaustum ad sanandas infirmitates, & purgandas iniquitates existens.*

S. Ambrosius in libro 4. de Sacramentis cap. 4. *Tu*, inquit, *fortè dicis, Meus panis est usitatus: panis iste, panis est ante verba Sacramentorum, ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi.* Quæ sit ista consecratio, explicat in eodem capite, his verbis: *Quomodo potest, quod panis est, corpus esse Christi? Consecratione. Consecratio igitur, quibus verbis est, & cujus sermonibus? Domini Jesu. Nam reliqua cùm dicuntur, laus Deo offertur, &c. ubi venitur, ut conficiatur venerabile Sacramentum, jam non suis sermonibus Sacerdos, sed utitur sermonibus Christi.* Et in libro de iis, qui Mysteriis init. cap. 9. *Quòd si tantùm valuit humana benedictio, ut naturam convertere* (recenset miracula Moysis, Heliæ, & Helisæi) *quid dicemus de ipsa consecratione divina? ubi verba ipsa Domini Salvatoris operantur? Nam Sacramentum istud, quod accipis, Christi sermone conficitur.* Et in Ps. 38. *Et si nunc Christus videtur offerre, tamen ipse offertur in terris, quando Christi corpus offertur. Immo ipse offerre manifestatur in nobis, cujus sermo sanctificat sacrificium, quod offertur.* S. Augustinus ser. 28. de verbis Domini: *Ante verba Christi, quod offertur in Altari, panis dicitur: Ubi Christi verba deprompta fuerint, jam non panis dicitur, sed corpus appellatur.*

His adde Paschasium libro de corpore Domini, cap. 5. dicentem: *Hoc Sacramentum non meritis, non verbis humanis, sed proculdubio divinis efficitur, & consecratur mandatis. Sed verbo Creatoris, Hoc est corpus meum, in hoc verbo creatur illud corpus, quia divinum verbum est, & omnipotentia plenum.*

Adde quoque Remigium Altisiodorensem de celebratione Missæ: *Christi ergo virtute*, inquit, *& verbis, iste panis, & calix ab initio est consecratus, & semper consecratur,*

tur, & consecrabitur. Ipse enim loquens per Sacerdotes verba sua cælesti benedictione sanctum corpus, & sanguinem suum perficit. Adjice quoque Stephanum Eduensem de Sacramento Altaris cap. 14. ajentem; *Credimus & quòd, cùm benedixit, corpus suum fecit, & in his verbis, Hoc est corpus meum, Hic est calix sanguinis mei, data est virtus Sacramenti, dixit enim & facta sunt.* Et cap. 15. *Fides nostra est, & verè credendum est, quòd Sacerdote proferente hæc verba, Hoc est corpus meum, jam non est panis terrenus, sed ille panis, qui de cælo descendit: Item virtute verborum istorum, Hic est calix sanguinis mei, vinum convertitur in sanguinem.* Adde & Odonem Cameracensem in expositione Canonis. *Tolle,* inquit, *verba Christi, non fiunt Sacramenta Christi: Vis fieri Christi corpus, & sanguinem? appone Christi sermonem: facit sermo veritatis, quod dicit, quia ipse dixit, & facta sunt, ipse mandavit, & creata sunt. Sine dubio fit in creatura, quod Christi sermo dicit de creatura. Est enim omnipotens sermo tuus, o Genitor: fit ergo sermone Christi corpus, & sanguis Christi.*

Hac traditione permotum Concilium Trident. sess. 13. cap. 1. docet Christum Eucharistiam his perspicuis verbis, *Hoc est corpus meum*, instituisse. Et cap. 3. docet vi verborum, solum corpus sub specie panis, solum sanguinem sub specie vini poni. Ergo supponit verbis illis consecrari panem, quibus solum corpus significatur, consecrari vinum illis, quibus unus sanguis significatur, at ejusmodi verba non sunt alia, quàm recensita verba Salvatoris, ergo &c.

Eamdem veritatem suadet ratio Theologica: *Tum quia* Sacerdotes Christi vices obeunt: ergo non aliis verbis, quàm iis, quibus usus est, & quæ instituit, uti debent, hæc autem non sunt illæ Græcorum preces, quas nulla Scriptura sacra continet, sed verba à nobis assignata: *Tum quia* idcirco Græci, imò & hæretici colligunt hæc verba, *Ego te baptizo*, esse formam Baptismi, quia Christus dixit, *Baptizantes eos in nomine Patris, &c.* sed ipsemet hoc Sacramentum instituendo, dixit: *Hoc est corpus meum*: Ergo hæc verba formæ rationem obtinent. *Tum denique quia*, Sacramentorum materiæ debent esse perpetuæ, & immutandæ, ut diximus, sed Ecclesiæ preces hoc in mysterio celebrando usitari solitæ, tales non sunt; quippe cùm pro Ecclesiæ libito mutari possint, ut decernit Concilium Milevitanum secundum, cui S. Augustinus interfuit, in quo can. 12. statuitur. *Ut preces vel orationes, seu Missæ, quæ probatæ fuerint in Concilio, sive præfationes, sive commendationes, seu manus impositiones, ab omnibus celebrentur, nec aliæ omnino dicantur in Ecclesia, nisi quæ à prudentioribus tractatæ, vel comprobatæ in Synodo fuerint*, &c.

Objicies primò, SS. Patres asserentes, Eucharistiam confici, ac consecrari oratione Sacerdotum: ita enim docet Justinus Martyr Apolog. 2. ubi docet *oratione confici Eucharistiam*. Et S. Dionysius de Ecclesiastica Hierarchia cap. 3. docet consecrationem fieri post illa verba, *Hoc facite in meam commemorationem*; loquens enim de Consecratione, ait, *Postquam divinus Pontifex laudavit, & venerandam, intellectualemque speculationem* (operum Christi) *mentis oculis perspexit, ad symbolicam eorum consecrationem venit, idque secundùm Traditionem divinam, unde religiosè simul, & ut Pontificem decet, post sacras divinorum operum laudes, se purgat, dum primò devotè ad eum clamat. Tu dixisti, Hoc facite in meam commemorationem, deinde cùm rogavit ut dignus fiat hac consecratione, & ad similitudinem Christi hæc divina perficiat, castèque distribuat, & ii, qui Sacramenta participaturi sunt, dignè sumant, consecrat divinissima, &c.* Quibus verbis significat consecrationem fieri tantùm post laudata verba: *Hoc facite in meam commemorationem*. Porrò hæc dumtaxat proferuntur post prolata verba, *Hoc est corpus meum*: igitur censet corpus Christi confici solùm per orationes. Unde cap. ultim. vocat formas Sacramentorum *consecratorias invocationes*:

Similiter Irenæus lib. 4. contra hæreses cap. 34. docet Eucharistiam fieri invocatione Dei: *Quemadmodum*, inquit, *qui est à terra panis, percipiens invocationem Dei, jam non est communis panis, sed Eucharistia ex duabus rebus constans, terrena & cælesti, sic & corpora nostra, &c.* Idem docet Eusebius Emissenus ser. 5. de Paschate, dicens: *Benedicendæ verbis cælestibus creaturæ sacris Altaribus imponuntur, antequam invocatione summi Numinis consecrentur, &c.* Idem etiam Origenes in cap. 15. Matthæi, ubi Eucharistiam appellat *Cibum, qui per verbum Dei, & orationem sanctificatur*. Similiter S. Basilius lib. de Spiritu S. cap. 37. scribit: *Invocationis verba in ostensione panis Eucharistiæ,*

stiæ, & poculi benedictionis, quis Sanctorum nobis scripto reliquit? Non enim his contenti sumus, quorum Apostolus, aut Evangelium mentionem fecit, sed ante, & post alia dicimus, veluti magnum robur ad mysteria habentia, quæ ex doctrina scripta non prodita nos accepimus.

Idem docent Latini Patres, maximè Optatus Milevitanus lib. 6. contra Parmenianum: *Quid*, inquit, *est tam sacrilegum, quàm Altaria Dei, in quibus aliquando & vos obtulistis, frangere, radere, removere, quò Deus omnipotens invocatus sit, quò postulatus descendit Spiritus sanctus, &c.* quæ posteriora verba propter consecrationem dicta esse videntur. Similiter S. Hieronymus epistol. 85. quæ est ad Evagrium: *Quis patiatur*, inquit, *mensarum, & viduarum Minister, ut supra eos se tumidus efferat, ad quorum preces Christi corpus, sanguisque efficitur?* Et S. Augustinus lib. 3. de Trinit. cap. 4. ait: *Eucharistiam esse id, quod prece mystica consecratum sumimus ad salutem.* Et lib. 1. de Baptismo contra Donatistas cap. 20. ait. *Deum exaudire homicidam deprecantem super Eucharistiam.* Et epist. 59. ad Paulinum, in solutione 5. quæstionis, *orationes* appellat *ipsam benedictionem, & consecrationem Eucharistiæ.*

Respondeo, SS. Patres idcirco formam consecrationis appellare preces, aut orationes, vel propter preces, quas præmittere solet Ecclesia in canone Missæ, quibus Sacerdos Deum, ut panem in corpus, & vinum in sanguinem dignetur convertere, deprecatur his verbis: *Hanc igitur oblationem tu Deus in omnibus, quæsumus, benedictam, ascriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris, ut nobis corpus, & sanguis fiat Domini nostri Jesu Christi.* Propter has, inquam, preces præmitti solitas, dixerunt SS. Patres Eucharistiæ Sacramentum confici orationibus Sacerdotum, non quòd Eucharistia illis precibus formaliter consecretur, sed quòd preces illæ ipsam consecrationem immediatè præcedant.

Vel dico, SS. Patres per preces, & orationes, quibus confici Eucharistiam interdum ajunt, non aliud intelligere, quàm verba Salvatoris, quæ quia verba sunt, oratio dici possunt, quia videlicet per hujusmodi verba formaliter hostia immolatur, & mysticè mactatur: tunc enim Deum precari jure merito censemur, cùm sacrificii immolatione divinæ ejus majestati litamus.

Vel denique dico, idcirco verba consecratoria Patres appellare preces, & invocationem, quia per illa verba virtus divina ad sanctificationem, & consecrationem materiæ panis, & vini evocatur, Deusque adjuratur, & interpellatur, ut meminerit sui pacti cum hominibus initi de conferenda signis sensibilibus sanctificativa virtute, qua ratione S. Augustinus contra Donatist. *lib. 5. cap. 20.* vocat omnes Sacramentorum formas deprecationes: *Homicida*, inquit, *exauditur deprecans super oleum, super Eucharistiam, super cætera capita eorum, quibus manus imponitur.* Imò & ipse Theophylactus in cap. 26. Matth. verba consecrationis preces appellat, dicens: *Id quod etiam nos facimus preces adjungendo, Hoc est corpus meum.* Idem penè habet Gregorius Nyssenus oratione Catechetica cap. 37.

Objiciunt secundò: S. Gregorium lib. 7. epistol. 63. ubi ait: *Orationem Dominicam idcirco post precem* (idest canonem) *mox dicimus, quia mos Apostolorum fuit, ut ad ipsam solummodo orationem oblationis hostiam consecrarent.* Ergo censet Eucharistiam per Dominicam orationem confici.

Nego consequentiam: Nec enim ea mens est S. Gregorii, sed respondet ad quorumdam querimoniam, qui (ut ibidem habet) ægrè ferebant, quòd ipse statuisset, ut oratio Dominica statim post canonem diceretur. *Respondet* huic querimoniæ, se hac in re imitari Apostolos, & subdit: *Et valde inconveniens mihi visum est, ut precem, quam Scholasticus composuerat, super oblationem diceremus, & ipsam orationem, quam Redemptor noster composuit, super ejus corpus, & sanguinem taceremus.* Idest, si verba, & preces à Scholastico compositas consecrationi præmittimus, & subjicimus, quantò magis inter celebranda divini sacrificii mysteria, debemus adhibere orationem Dominicam? Quæ, *inquit*, Tertullianus lib. de oratione *est Breviarium Evangelii*, necnon auctore Cypriano, cælestis *doctrinæ compendium*, & ut loquitur S. Ambrosius lib. 5. de Sacramentis, cap. 4. *Est cunctarum plena virtutum.* Non ergo negat S. Gregorius per Christi D. verba fieri consecrationem corporis, & sanguinis, sed contendit, quòd huic consecrationi, necnon & Canoni Missæ adjicienda sit oratio Dominica secundùm praxim, & Traditionem Apostolorum; quòd enim Apostoli recitarent Dominicam orationem in sacrificio Missæ post consecrationem, etiam ex traditione Christi do-

cet

cet S. Hieronymus lib. 3. contra Pelagianos circa finem.

Objicies tertiò: Ex Liturgiis SS. Marci, Basilii, Chrysostomi, & Jacobi, postquàm Sacerdos protulit verba: *Hoc est corpus meum, & hic est sanguis meus*, precatur in hæc verba, *Rogamus te S. Pater, ut mittas Spiritum sanctum tuum super nos, & super hæc apposita munera; & fac panem istum pretiosum corpus filii tui, & quod est in calice sancto, pretiosum sanguinem Christi tui, &c.* Ergo censent illi per prædicta vocabula corpus Christi non fieri præsens.

Nego consequentiam, & ad antecedens respondet Cardinalis Bessarion in Opusculo de hac controversia edito. Vel illas preces Scriptorum incuria aut studio, & malitia fuisse transpositas post verba consecrationis, cùm eis præmitti deberent, more scilicet Latinorum, qui ante consecrationem hanc præmittunt orationem, *Quam oblationem tu Deus, quæsumus, benedictam, acceptam, &c.* Et ita notavit Scholiastes Liturgiæ S. Basilii in margine. *Verùm* hæc solutio non satis arridet, quippe cùm nullæ apud veteres hæ legantur postpositiones: imò Germanus Patriarcha Constantin. qui vixit tempore 7. Synodi in sua Mystica contemplatione rerum Ecclesiasticarum, quæ est in 6. tom. Bibliothecæ sacræ, ubi præmisit, & exposuit verba: *Hoc est corpus meum*, rursus exponit orationem quam Deo, & *Patri recitat Sacerdos*, & ait. *Et rursus consecrat, ut conficiatur mysterium filii ejus, & fiat sive transmutetur panis, & vinum.*

Unde respondeo cum illis Græcis, qui in Concilio Florentino ab Eugenio rogati cur hanc verbis consecratoriis orationem postponerent, dixerunt se profiteri, ac firmiter credere Eucharistiæ Sacramentum confici verbis illis: *Hoc est corpus, &c.* Sed quemadmodum Latini confecto sacramento solent uti hac oratione, ut legebatur in veteri Missali Romano. *Fiat commixtio, & consecratio corporis, & sanguinis Domini nostri Jesu Christi accipientibus nobis in vitam æternam, &c.* Ita ipsi orant ut sanctissimum Christi corpus fiat in salutem animarum, &c. ut patet ex verbis S. Basilii infrà. *Confirmatur* ex eo, quòd in iisdem Liturgiis Sacerdos communicaturus orat in hunc modum. *Fiat mihi Domine Jesu Christe corpus tuum in remissionem peccatorum meorum, & sanguis tuus pretiosus in vitam æternam.* Quod in Latina Ecclesia dicimus, *corpus Domini nostri Jesu Christi fiat accipientibus, &c.*

Instabis: Epiphanius Diaconus, cujus asserta probantur in septima Synodo, respondens ad ea, quæ ex Pseudo-Synodo septima referebantur, quibus sola Eucharistia imago veneranda dicebatur, suum discursum concludendo, hæc habet. *Ergo liquidò demonstratum est, quòd nusquam Dominus vel Apostoli, aut Patres imaginem dixerunt sacrificium sine sanguine, quod per Sacerdotem offertur, sed ipsum corpus, & ipsum sanguinem. Et ante sanctificationis quidem celebrationem antitypa quibusdam Sanctorum hæc piè visum est nominare, quorum est Eustathius propugnator orthodoxæ fidei, & Arianæ destructor vesaniæ, & Basilius ejusdem infœlicis superstitionis depositor, qui omne, quod sub Sole est, plenam rectorum dogmatum basim edocuit. Ex uno enim eodemque spiritu disputantes; unus quidem eorum interpretans Salomonicum dictum, quod in Proverbiis legitur*, Comedito panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis, *hic dicit: Per panem, & vinum typos corporalium Christi prædicat membrorum. Alter verò ex eodem fonte hauriens (ut noverunt omnes Sacerdotis mystici cultores, in oratione divinæ oblationis* (ideft in canone Missæ) *ita dicit*, Confidentes appropinquamus sancto altari, & proponentes typos sancti corporis, & sanguinis Christi tui, te deprecamur, & te rogamus; *& quod deinceps infertur, certiorem partis huius perficit intellectum, qualiter antequam sanctificata fuerint, vocata sunt typi, post sanctificationem autem corpus propriè, ac sanguis Christi dicuntur.* Ex quo sic argumentor. Per ea verba dicendum est corpus Christi confici, post quæ prolata panis non dicitur à S. Basilio typus corporis: sed post prolationem verborum, *Hoc est corpus meum*, & ante illam orationem, S. Basilius vocat panem typum corporis in sua Anaphora. Ubi enim præmisit narrationem omnium Christi mysteriorum, Sacerdos extollens vocem suam dicit. *Cùm esset exiturus ad crucem suam voluntariam, ac salutarem, in ea nocte, qua tradebatur pro vita, & redemptione mundi, accepto pane in sanctas, incontaminatas, & illibatas manus suas, gratias egit, benedixit, sanctificavit, & fregit, & dedit Discipulis suis, & Apostolis sanctis dicens: Accipite, & comedite de ipso, hoc est corpus meum, quod pro vobis, & pro multis frangitur, & dividitur in expiationem culparum, & remissionem peccatorum,*

torum, *& in vitam æternam*. *Populus respondet*. *Amen*, *&c*.

Post plura, quæ precatur Sacerdos, & respondet populus, Diaconus clamat, *Quàm veneranda est hora*, *& hoc tempus dilectissimi*, *cùm spiritus vivus*, *& sanctus è supremis cœlorum sedibus descendit*, *atque incubat*, *manetque supra hanc Hostiam propositam*, *eamque consecrat*: *tacitè igitur*, *reverenter orate*. *Sacerdos inclinatus*, *plura orat*, *postque subjungit*: *Cum fiducia jam accedimus*, *ut contingamus altare tuum sanctum*, *& qui proposuimus typon corporis*, *& sanguinis tui*, *adoramus*, *ac supplices rogamus te per bonitatis tuæ benignitatem*, *veniat Spiritus tuus super nos*, *& super hæc*, *quæ proposuimus dona*, *ac sanctificet ipsa*. Sublata voce, *Domine exaudi me*, populus, *Kyrie eleison*, Sacerdos, *& efficiat panem corpus gloriosum Domini Dei nostri Jesu Christi*, *corpus cœleste*, *& corporis vitæ efficiens*, *corpus pretiosum in expiationem culparum*, *& remissionem peccatorum*, *vitamque æternam iis*, *qui accipiunt*: populus, *Amen*. Et Sacerdos prosequitur orationem super calice.

Nec satisfit dicendo illa verba antitypon præpostero ordine in Liturgia esse posita: nam Germanus suprà laudatus exponens *Liturgiam §. tua ex tuis*, meminit antitypon post verba illa: *Hoc est corpus meum*, *ut diximus suprà*, insuper id gratis dicitur, & absque ullo fundamento.

Itaque respondent aliqui non incongruè materiam oblatam ad consecrandum dici typon corporis, & sanguinis Christi, non pro tempore, quo verba prædicta proferuntur, sed pro eo tempore, quo talis materia oblata est ad conservandum, nec enim ait Basilius. *Qui proponimus typon*, sed *qui proposuimus*, quasi diceret: supplices rogamus te per bonitatis tuæ benignitatem, ut veniat sanctus tuus Spiritus super nos, & super hæc, quæ proposuimus dona (quæ ante consecrationem erant typon corporis filii tui nunc autem sunt ipsummet corpus.) Nec contrarium videtur posse elici ex Epiphanio, siquidem is solùm intendit probare neminem Patrum appellasse Eucharistiam typum corporis, ubi confecta est, licèt plures consecrandam materiam hoc nomine appellaverint.

Verùm in hoc fallitur Epiphanius ille; etenim plurimi Patres Græci, etiam post consecrationem munera sacra vocaverunt *ἀντίτυπα*, nam S. Gregorius Nazianzenus in oratione funebri sororis Gorgoniæ, ubi testatur miraculosè sororem sanatam à morbo fuisse ex perceptione sacratissimæ Eucharistiæ, quam olim Christiani pro necessitatibus suis asservare solebant: *Si quid*, inquit, *usquiam antityporum pretiosi corporis*, *aut sanguinis*, *manus* (Gorgoniæ) *thesaurizaverat hoc est*, *instar thesauri recondiderat*: At non asservabant panem non consecratum, sed veram Eucharistiam: ut propterea etiam Nazianzenus utatur illo verbo *ἐθησαύριζεν*, quasi rem, sicut est, pretiosissimam. *Adde quòd* Nazianzenus dicit, hæc antitypa super Altare collocata, & servata fuisse, ibique à S. Gorgonia adorata. Eodem nomine post consecrationem Eucharistiam apertissimè vocat Eustathius Episcopus Ancyræ, exponens dictum illud proverbii Salomonis: *Edite meum panem*, *& bibite vinum*, *quod miscui vobis*; *Hæc*, inquit, *per panem*, *& vinum ἀντίτυπα membrorum corporalium Christi prædicat*.

Unde Arcudius lib. 3. c. 34. proponit tres alias solutiones, quarum *prima* est, quòd corpus Christi verum in Eucharistia sit figura corporis Christi mystici, quia illud significat, & repræsentat: Quemadmodum enim panis ex multis constans granis, ita compositus est, ut nusquam grana videantur? Et sunt quidem grana, sed propter conjunctionem nullo discrimine discernuntur, ita nos quoque, & invicem, & Christo conjungimur. Et S. Augustinus: *Quemadmodum*, inquit, *ex multis granis unus conficitur panis*, *& ex racemis unus calix exprimitur*, *sic ex multis fidelibus unum corpus mysticum integratur*. Hanc solutionem dant Cardinalis Bessarion, & Roffensis Martir, qui in proœmio 2. libri de veritate corporis Christi adversùs Oecolampadium, ait: *Panis*, *& vinum jam in Christi corpus*, *& sanguinem versa*, *exemplaria sunt colligationis Christianorum ad invicem*, *velut membrorum sub uno capite*. Quamvis hi Auctores alias quoque dent solutiones.

Secunda solutio est, quòd hoc mysterium dicatur antitypum, seu signum, & symbolum corporis, & sanguinis Domini partim ratione specierum panis, & vini, quæ sub oculorum sensum cadunt, & sunt signa corporis, & sanguinis ibi reverà existentium: Quæ, *inquit Arcudius*, solutio omnium est optima: Nihilominus hanc *Tertiam* subjicit, nimirum Eucharistiam dici *antitypum* corporis Christi veri, & visibilis, quod est in cœlo, Sic S. Ambrosius in libro primo officiorum

rum cap. 48. *Umbra in lege, imago in Evangelio, veritas in cœlestibus. Antè agnus offerebatur, offerebatur vitulus, nunc Christus offertur, quasi homo, quasi recipiens Passionem, & offert seipsum quasi Sacerdos, ut peccata nostra dimittat. Hic in imagine, ibi in veritate, ubi apud Patrem pro nobis quasi advocatus intervenit. Hic ergo in imagine ambulamus, in imagine videmus; illic facie ad faciem, ubi plena perfectio, quia perfectio omnis in veritate est.*

Quæres: *Utrùm Græci non existimantes verba Christi sufficere ad consecrationem, reverà consecrent.*

Respondet Arcudius lib. 3. cap. 37. Quòd, quamvis Græci opinentur verba Christi non sufficere ad consecrationem, quando tamen celebrant, si non habent contrariam intentionem actu, & intendunt facere, quod jussit Christus, verè consecrant. Quippe illorum universalis intentio, cùm sit velut formalis, corrigit particularem errorem, & intentionem, quæ materialis est. Nam hæc particularis alteri universali se subjicit; Secus, si non haberent hanc universalem intentionem. Sed nemo est adeo temerarius, qui directè generalem intentionem excludat, si suæ privatæ repugnet. Si quis enim intendat non proferre verba Christi formaliter, etiamsi ex Christi institutione sciat formaliter esse proferenda, certè is nihil conficit. Ut in dissimili materia quidam Ruthenus Consul Vilnensis, cùm urgeretur testimoniis Scripturæ in materia genuflexionis, quam Christus D. & Apostoli sæpè in precibus adhibuerunt, & in usu habuerunt, respondit, ita quidem esse, se tamen nolle genua flectere, ne cum Latinis in hoc conveniat, & eos imitari videatur. Si quis ergo similis adeo stultus esset, ut in despectum Latinorum, quamvis sciret veram formam, eam tamen intentione minùs formaliter enuntiaret, nihil sanè efficeret. Sed vix puto aliquem hujusmodi posse inveniri. Unde colligit, quòd si quis Sacerdos Grecus, dum celebrat, expressè intendat, se nolle tunc consecrare, quando profert verba Christi, *Hoc est corpus meum*, sed tantùm quando dicit hanc orationem expressam in canone suæ Ecclesiæ, *Fac hunc panem, &c.* reverà eum non consecrare, cùm enim in conficiendis Sacramentis tria requirantur, scilicet materia, forma, & intentio Ministri, Sacerdos hanc habens intentionem non consecraret, quia haberet intentionem contrariam intentioni Ecclesiæ. Ita Arcudius.

CONCLUSIO SECUNDA.

V*Erba formæ proferuntur à Sacerdote recitativè simul, & assertivè*: Hæc est communior, & verior; quòd autem *historicè*, & *recitativè* dicuntur, patet ex canone, ubi Sacerdos panem consecrandum in manus accipiens, dicit: *Qui pridie quàm pateretur, accepit panem in sanctas, & venerabiles manus suas, & elevatis oculis in cœlum ad te Deum suum Patrem omnipotentem, tibi gratias agens benedixit, & fregit, deditque Discipulis suis, dicens: Accipite, & manducate ex hoc omnes; Hoc est enim corpus meum.* Quibus verbis, duo declarant, hæc verba recitativè proferri; particula enim, *dicens*, manifestè declarat, Christum D. verba illa consecratoria dixisse, & Sacerdotem ea referre, tamquam ab ipso dicta. Id etiam significat particula, *enim*, quam verbis consecratoriis adjecit Ecclesia; etenim nisi verba formæ recitativè proferrentur, frustra adjuncta fuisset hæc particula; siquidem additur tantùm ad connectenda verba formæ cum præcedentibus, quæ utique tantùm recitativè proferuntur; eatenus autem connectuntur, quatenus referuntur eodem modo à persona Christi prolata.

Quòd etiam ea dicantur *significativè* à Sacerdote, patet: *Tum quia* ex SS. Patribus Sacerdos verba proferens, loquitur in persona Christi, ut docet Concil. Florentinum in Decreto unionis: sed non loqueretur in persona Christi, si tantùm historicè referret, Christum illa verba dixisse; qui enim tantùm recitat verba alterius, non censetur in illius persona loqui, sed in propria; quippe cùm ejus personam non inducat, ut illam in se repræsentet: igitur Sacerdos non profert merè historicè verba consecrationis, sed etiam assertivè ea pronuntiat. *Tum quia* Sacerdos non solùm recitat, quæ Christus dixit, sed etiam affirmat hic, & nunc eorum verborum à Christo D. prolatorum virtute significari, & effici corpus Christi: simplex autem recitatio non habet annexam affirmationem; dum enim refero, v. g. Aristotelem docuisse, mundum esse ab æterno, non propterea affirmo mundum esse Deo coævum, & ab æterno. Itaque cùm affirmetur, & simul efficiatur præsentia corporis

ris Christi, per verba consecrationis, consequenseft, quòd ea non solùm recitativè, sed etiam significativè proferantur. *Tum denique*, quia si Sacerdos verba consecrationis historicè dumtaxat, & recitativè proferret, sequeretur, quòd ea verba dirigerentur, non ad præsentem materiam, quam Sacerdos habet præ manibus, sed ad illam, quam Christus D. in ultima cœna accipiens in sanctas, ac venerabiles manus suas consecravit; siquidem Sacerdos dumtaxat enuntiaret actionem à Christo factam, & significaret tantùm conversionem materiæ, quam Christus tunc accepit in manus, & præsentiam corporis, & sanguinis Christi sub ejusdem materiæ speciebus, non autem significaret actionem, seu consecrationem, quæ statim est facienda: sed hoc rectè non potest affirmari: ergo nec illud.

Dices primò: Eo modo Sacerdos profert verba consecrationis, quo modo præcedentia; nempe ***Accipite, & manducate ex hoc omnes***: sed ea tantùm recitativè proferuntur à Sacerdote; siquidem hæc solùm refert, ut à Christo dicta, ut indicat particula, ***dicens***: ergo & verba consecrationis tantùm recitativè profert.

Nego majorem: Sacerdos enim omnia hæc verba simul proferendo, duo significat: ***Primò*** quidem id, quod fecit, & dixit Christus D. in ultima cœna, instituendo, & ministrando Eucharistiam per seipsum solùm, & immediatè: ***Secundò***, id quod ipsemet Sacerdos facit, & dicit in persona Christi, proferendo videlicet verba consecrationis, & simul consecrationem efficiendo; hinc antecedentia verba dicit solùm recitativè, subsequentia verò recitativè, & significativè simul. Unde participium ***dicens***, significat quidem Christum verba Sacramentalia dixisse, sicut & illa: ***Accipite, & manducate ex hoc omnes***; non tamen denotat Sacerdotem verba consecratoria tantùm historicè, & recitativè proferre; siquidem ea etiam significativè, & assertivè profert in persona Christi, quam repræsentat.

Instabis: Eo modo profert Sacerdos verba consecrationis panis, quomodo consecratoria sanguinis; sed hæc profert tantùm recitativè: ergo & illa. Probatur minor: Eodem modo profert hæc verba consecratoria calicis: ***Hic est calix sanguinis mei***, quomodo hæc sequentia: ***Qui pro vobis, & pro multis effundetur***: sed hæc profert tantùm recitativè; alioquin falsum enuntiaret, quia sanguis Christi jam non est effundendus; quippe cùm Christus gloriosus sit, & immortalis: igitur, &c.

Resp. primò, negando minorem, nec-non, & minorem illius probationis; quemadmodum enim verba antecedentia formam consecrationis dicuntur tantùm recitativè proferri, pari ratione, quæ subsequuntur hujusmodi formam, etiam recitativè proferri possunt; maximè cùm illa non spectent ad essentiam formæ consecrationis calicis.

Respondeo secundò, negari posse minorem probationis; nam illa verba, ***pro vobis effundetur***, aliquo sensu dici possunt significativè proferri, non solùm quatenus Sacerdos repræsentat personam Christi loquentis ea nocte, qua tradebatur, & sub speciebus vini ponit eumdem sanguinem, qui, quo tempore hæc Christus D. dixit, & fecit, erat fundendus in cruce, sed etiam quia cùm vi verborum sanguis ponatur sub speciebus vini seorsim à corpore delitescente sub speciebus panis, mysticè videtur fundi, maximè cùm etiam in Altari offeratur in remissionem peccatorum. Quam utique explicationem confirmat lectio Græca; loco enim *effundetur*, legimus ἐκχυνόμενον id est, qui funditur: eo autem tempore, quo Sacerdos ea profert, sanguis Christi effunditur oblatione incruenta, & immolatur.

QUÆSTIO TERTIA.

Quænam verba sint de essentia formæ consecrationis Christi corporis, & sanguinis.

N*Otandum primò* ex Doctore Subtili in 4. dist. 8. q. 2. n. 3. quòd sicut istud „ Sacramentum est unum unitate integritatis, non indivisibilitatis, quia in se includit duo signa partialia, quæ primò significant duo propria signata, & proxima, scilicet corpus, & sanguinem, & remota, scilicet cibationem, & potum spiritualem, ita etiam est una consecratio unitate integritatis, & tamen duæ consecrationes partiales. Sicut enim aliqua res est una, sic est una ejus inceptio: & sicut plures, sic plures ejus inceptiones, & sicut consecratio est plures, sic ejus inceptio est plures. Est ergo consecratio plures partiales consecrationes, tamen una unitate integritatis, & sic est una forma consecrationis unitate integritatis, sed tamen continens in se plures for- „ mas

„ mas partiales: distinctio autem formarum illarum partialium, patet, quia una „ est efficax sine alia, quod manifestum est; „ alioquin enim fideles corpus adorantes „ ante consecrationem sanguinis, essent „ idololatræ, quod falsum est. *Ita Doctor*, quibus verbis significat, duas esse partiales formas consecrationis corporis, & sanguinis, quarum qualibet efficax est seorsim ab altera; siquidem per formam consecratoriam corporis fit corpus Christi præsens sub speciebus panis, & adoratur à fidelibus, antequam vinum consecretur. Difficultas autem est, quænam verba sint de essentia utriusque partialis consecrationis.

Notandum secundò, consecrationem corporis Christi fieri per hæc verba, quæ in persona Christi inter consecrandum profert Sacerdos: *Qui* (Christus) *pridiè quam pateretur, accipiens panem in sanctas, ac venerabiles manus suas, & elevatis oculis in cœlum ad te Deum Patrem suum omnipotentem: item tibi gratias agens, benedixit, fregit, deditque Discipulis, dicens: Hoc est enim corpus meum, quod pro vobis tradetur, &c.*

Quæritur autem utrùm omnia illa verba sint de essentia hujus formæ, circa quod triplex capitalis videtur sententia: *Prima* tribuitur Subtili Doctori affirmanti probabiliter n.5. requiri ad efficacitatem consecrationis corporis, non solùm verba: *Hoc est corpus meum*, sed etiam antecedentia: *Qui pridie, quàm pateretur, &c.* Unde, inquit, „ non sine causa Ecclesia ita connexuit „ totum Canonem Missæ, quòd ab illo lo„ co, *Communicantes*, usque ad illum lo„ cum post consecrationem: *Supplices te* „ *rogamus omnipotens Deus*, non est aliqua „ oratio, quæ non necessariò connectatur „ cum præcedente, vel per conjunctionem „ copulativam, sicut *Hanc ergo oblationem*, „ & hujusmodi; vel per pronomen infi„ nitum, ut, *Quam oblationem tu Deus*, &, „ *qui pridiè, quàm pateretur*, & post con„ secrationem, *Supra quæ propitio*; vel per „ relationem, ut ibi, *Simili modo*. Secunda est quorumdam Græcorum contendentium ultrà hæc quatuor verba: *Hoc est corpus meum*, alia sequentia, nempe, *quod pro vobis tradetur, seu frangetur*, etiam esse absolutè necessaria ad veritatem consecrationis. *Tertia denique* est communis inter Theologos, docentes consecrationem corporis essentialiter consistere in illis quatuor verbis: *Hoc est corpus meum*.

Notandum tertiò, in consecratione calicis hæc à Latinis Sacerdotibus verba usurpari: *Hic est calix sanguinis mei, novi, & æterni Testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*, ubi *calix* accipitur per metonymiam, qua res continens pro re contenta usurpatur, juxta vulgare effatum, quo dicitur, *bibe calicem vini*, id est, vinum in calice contentum. Advertendum autem cum Catechismo Romano n.21. plura ex his verbis colligi ex Scriptura, quædam verò ex Apostolica Traditione: Nam, *inquit*, quod dicitur: *Hic est calix*, à S. Luca, & ab Apostolo scriptum est: quod verò sequitur, *Sanguis mei, vel sanguis meus novi Testamenti, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*, partim à S. Luca, partim à S. Matthæo dictum est: verba autem illa, *æterni*, & *mysterium fidei*, sancta Traditio Catholicæ veritatis interpres, & custos nos docuit.

Docet prætereà idem Catechismus his verbis explicari tres sanguinis Christi in Passione fusi mirabiles effectus ad hoc Sacramentum potissimè pertinentes, nimirum aditum ad æternam vitam, qui nobis novi, & æterni Testamenti jure patescit: *Habemus* enim *fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine Christi*, ut dicitur Hebr.10. Secundus effectus est accessus ad justitiam, quæ est per fidem dilectione operantem, juxta illud Rom.5. *Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius, ut sit ipse justus, & justificans eum, qui est ex fide Jesu Christi*. Tertius effectus est remissio peccatorum, quibus uterque aditus intercludebatur; unde dicitur Hebr.9. *Sanguis Christi emundabit conscientiam nostram operibus mortuis*. Primi effectus designandi gratia opponuntur illa verba: *Novi, & æterni Testamenti*; ratione secundi additur, *mysterium fidei*; ratione tertii subjungitur: *Qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. Unde subdit.

Quoniam verò hæc ipsa consecrationis „ verba plena mysteriorum sunt, aptissimè- „ que ad rem conveniunt, diligentiùs per- „ pendere ea oportet. Quod ergo dicitur: „ *Hic est calix sanguinis mei*, sic intelligen- „ dum: *Hic est sanguis meus*, qui hoc ca- „ lice continetur. Rectè autem, & appo- „ sitè, dum sanguis hic, ut est fidelium „ potus, conficitur, calicis mentio facien- „ da est; neque enim sanguis hujusmodi „

„ po-

„ potionem satis significare videtur, nisi „ vase aliquo receptus esset. Sequitur deinde, *Novi Testamenti*: quod quidem ob „ eam rem additum est, ut intelligeremus „ Christi D. sanguinem non figura, quemadmodum in veteri Testamento fiebat „ (de eo enim apud Apostolum ad Hebr. „ legimus: Sine sanguine Testamentum dedicatum non esse) sed verè, & reipsa „ hominibus tradi: quod ad novum Testamentum pertinet. Quare Apostolus, „ inquit: *Ideò novi Testamenti mediator est Christus, ut morte intercedente, repromissionem accipiant, qui vocati sunt, æternæ hæreditatis*. Verbum verò, *Æterni*, ad hæreditatem æternam, quæ Christi D. æterni testatoris morte ad nos jure pervenit, referendum est. Quod subjungitur, „ *Mysterium fidei*, non rei veritatem excludit, sed quod occultè latet, atque ab „ oculorum sensu remotissimum est, certa „ fide credendum esse significat. His ita præmissis duo hic occurrunt determinanda. *Primum*, quænam verba sint de essentia, & necessitate formæ consecratoriæ corporis. *Secundum*, quænam verba sint essentialia formæ calicis.

CONCLUSIO PRIMA.

Quatuor hæc verba. Hoc est corpus meum, *sunt de essentia formæ consecrationis corporis*; *nihilominus præcedentia*; Qui pridie, quàm pateretur, &c. *videntur necessariò præmittenda*. Hæc conclusio duobus partibus constat: quarum prima communis est apud Theologos, & colligitur ex omnibus illis auctoritatibus tum Patrum, tum Conciliorum, quibus probatum est in præcedenti conclusione Eucharistiam confici per verba Christi D. non quidem per alia, quàm per quatuor assignata, ut optimè colligit Catechismus Romanus nu. 20. *scribens*: A „ sanctis Evangelistis Matthæo, & Luca, „ itemque ab Apostolo docemur illam esse „ formam: *Hoc est corpus meum*; scriptum „ est enim, *Cœnantibus illis, accepit Jesus panem, & benedixit, & fregit, deditque Discipulis suis, & dixit: Accipite, & manducate; Hoc est corpus meum*. Quæ quidem „ consecrationis forma, cùm a Christo D. „ servata sit, ea perpetuò Ecclesia Catholica usa est. *Et infrà*: Sed ratione etiam „ id facilè persuaderi potest: nam forma „ ea est, qua illud significatur, quod in hoc Sacramento efficitur: cùm autem „ hæc verba, id, quod fit, significent, ac „ declarent, hoc est, panis conversionem „ in verum Domini nostri corpus, sequitur formam in illis verbis constituendam „ esse, in quam sententiam, quod ab Evangelista dictum est, *Benedixit*, licet accipere; perinde enim videtur intelligendum, ac si dixisset; *Accipiens panem, benedixit, dicens*: *Hoc est corpus meum*. Quamvis enim Evangelista verba illa, *Accipite, & comedite*, præposuerit, illis tamen non „ materiæ consecrationem, sed usum tantummodò significari, perspicuum est: quare à Sacerdote quidem omninò proferri „ debent, sed ad Sacramentum conficiendum necessaria non sunt. „

Secunda pars videtur esse Subtilis Doctor. dist. 8. q. 2. n. 5. ubi inquirens utrùm sola præfata quatuor verba sufficiant ad consecrationem, *ait*; Dicitur quòd sic, quia „ ista sunt præcisa forma, alia sunt propter „ reverentiam, *vel* propter orationem præmittenda. *Sed contra*, inquit, istud arguitur; quia verba Sacramenralia ex vi verborum debent significare illud, quod efficitur ex vi Sacramenti: sed ex vi consecrationis hujus efficitur ibi esse verum „ corpus Christi: ergo verba sufficientia ex „ vi propria debent significare illud ibi contineri. Sed hæc verba, *Hoc est corpus meum*, prolata sine præcedentibus, hoc „ non significant absolutè, quia ly *meum* „ significat referri ad personam ipsius loquentis; quia licèt Minister possit intendere, ut loquatur in persona Christi, „ non tamen propter hoc significatum illorum verborum esset, quòd ly *meum* „ demonstraret corpus Christi, sed corpus „ loquentis. Sicut si ego inciperem loqui „ in persona Christi, tamen ex vi verborum non habetur, quòd ista Doctrina „ sit Christi, sed mea, & per consequens „ non esset propositio falsa secundùm sensum, pro quo fieret; tamen non erat „ significatum propriè hujus orationis, „ quòd ly *ego* supponeret pro persona Dei. „ *Ita Doctor*. „

Quibus verbis, inquit Hiquæus in Commentario nu. 8. Doctor apertè significat, quatuor verba antecedentia prædicta esse formam sacramentalem, & perfectam illius significationem; quod utique sic probat; Verba Sacramentorum ex vi verborum debent significare illud, quod efficitur ex vi Sa-

Sacramenti: sed ex vi hujus consecrationis efficitur ibi esse verum corpus Christi: ergo verba sufficientia ex vi propria debent significare illud ibi contineri: sed hæc verba: *Hoc est enim corpus meum*, prolata sine præcedentibus, hoc non significant absolutè; quia pronomen significat referri ad personam ipsius loquentis; nam, licèt Minister possit intendere loqui in persona Christi, id non facit, quòd oratio significet corpus Christi, sicut qui intenderet in persona Christi dicere: *Doctrina mea non est mea*; vel hæc est doctrina mea, ex vi verborum non habetur, quòd illa doctrina esset Christi, sicut quando Angelus loquebatur in persona Dei: *Ego sum Deus Abraham*, &c. vi sermonis non significabatur persona Dei.

Confirmatur hæc ratio Doctoris. Tam Patres, quàm Ecclesia, ex vi verborum, & proprietate probant præsentiam realem: ergo forma in ea determinatione facit sensum sacramentalem ex vi verborum, qua ex expressa significatione non possit torqueri in aliud cum proprietate: ideò Patres Tridentini improperant hæreticis, quòd abusivè torqueant formam in tropos, & sensum alienum à proprietate verborum: sed hæc oratio prolata absolutè ex vi verborum significat corpus loquentis, non alterius; ergo nisi aliud addatur, significat corpus Sacerdotis loquentis. Probatur subsumptum ex particula, *meum*, quæ pronomen est possessivum, & denotat loquentem, nisi aliud addatur: Unde ex eo quod Christus protulerit illam formam, ex vi pronominis illius, intelligunt omnes, eum locutum fuisse de corpore proprio, aliàs nullum esset fundamentum colligendi ex vi verborum realem præsentiam corporis Christi: ergo eum sensum facit ex vi verborum forma illa absolutè, & sine limitatione ulla prolata, quem fecit sic prolata à Christo, qui protulit eam absolutè, ac proinde denotavit ex vi pronominis corpus suum: ergo etiam prolata à Sacerdote non denotat aliud ex vi sermonis, quàm proprium ejus corpus, & non corpus Christi, & consequenter sic prolata non facit sensum sacramentalem ex vi verborum, & erit invalida. Quæ ratio fundatur in iisdem principiis, quibus Patres, & Doctores ex vi verborum colligunt præsentiam realem.

Secundò probatur idem: Quia Ecclesia in Canone ideò adjecit verba antecedentia, ut forma faceret sensum sacramentalem? Probatur: non enim ad orationem proferuntur, quia in illis nihil petitur; non ut essentialia formæ, quia supponitur: ergo ad narrationem, quæ præponi debet, ut forma in sensu sacramentali, & in persona Christi proferatur.

Respones Sacerdotem intendere in persona Christi proferre formam. *Contrà*, intentio non facit, ut oratio significet ex vi verborum, quod non est nata significare: sed ex vi verborum non est nata significare, nisi corpus proferentis eam absolutè, & sine limitatione: ergo, &c. Major patet, quia oratio est significativa, non ex beneplacito proferentis, sed ex instituto, quia est signum commune; sed ex communi instituto non significat, nisi corpus proferentis, neque alius conceptus in audiente eam ex vi verborum præcisa causari potest: ergo non sufficit intentio proferentis, ut aliud significet.

Deinde intentio est occulta, neque cognoscitur, nisi ex vi sermonis: ergo nequit limitare orationem, ut faciat alium conceptum vi sermonis in audiente, nisi aliàs ex communi instituto competat; & maximè quando ipsa oratio non est ambigua, sed limitata ad sensum determinatum per particulam specificantem, qualis est in proposito pronomen possessivum *meum*. *Ita Hiquæus*.

Verùm quamquam illa opinio probabilitate non careat, nihilominus opposita videtur probabilior: *Tum quia* eam tuentur plures Theologiæ Principes, nimirum *Alensis* 4.par. qu. 10. memb. 5. *S. Bonaventura* dist.8. par.2. ar.1. q.1. *Richardus* ibid. ar.3. q.1. *Durandus* par.2. memb. 6. & *S. Thomas* 4. quæst.78. cum suis Discipulis: *Tum quia* hoc ipsum suadet ratio Theologica; siquidem illa solùm verba necessaria sunt ad consecrandum corpus Christi, quæ Christus protulit conficiendo hoc Sacramentum, & quæ profert Sacerdos, quatenus gerit personam Christi, ut docet Florentinum in Decreto unionis, his verbis: *Forma hujus Sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus conficitur Sacramentum; Sacerdos enim in persona Christi loquens hoc conficit Sacramentum*: sed verba antecedentia; nempe, *qui pridie quàm pateretur, &c.* neque à Christo consecrante dicta sunt, neque proferuntur à Sacerdote, tanquam ex persona Christi, sed referuntur merè historicè, & non tanquam à Christo dicta: igitur non sunt

sunt necessaria ad consecrandum corpus Christi.

Confirmatur: Si illa verba præcedentia essent absolutè necessaria ad efficiendam consecrationem, maximè quia non sufficeret Sacerdotis intentio, ut significetur eum loqui in persona Christi, cùm dicit: ***Hoc est corpus meum***, neque etiam ut corpus Christi vi verborum ponatur sub speciebus panis: sed hoc falsum est; nam quantumcumque Sacerdos verba præcedentia præmittat, si tamen non habet intentionem ea verba proferendi eo modo, quo Christus instituit, & efficiendi, quod effecit, Sacramentum non efficiet; quippe sine tali intentione ea verba proferendo, tantùm proferret materialiter, & recitativè, non verò significativè, & formaliter. Quod utique constat, quia quantumvis Sacerdos initiatus, qui cæremonias discit, hujusmodi verba proferat super præsentem materiam, tamen reverà non consecrat, quamvis hæc agendo referat personam Christi, quia scilicet non habet intentionem consecrandi: igitur illa verba non sufficiunt ad hoc, ut ponatur corpus Christi sub speciebus panis, nisi adsit intentio, ac subinde illa intentio Sacerdotis sufficit, ut cùm profert hæc verba, ***Hoc est corpus meum***, censeatur loqui in persona Christi.

Quod utique non negat Doctor; siquidem postquam fusè disseruit de sensu illius orationis, ***Hoc est corpus meum***, secundùm rigorem, & sensum logicum, subjungit n. 25. sufficere Ministro, quòd illam orationem proferat sub ea intentione, qua Christus D. instituit eam proferendam: ***Sufficiet***, inquit, ***Ministro non disputanti eo tempore, quo illa profertur oratio, intendere proferre istam orationem eo modo, quo Christus instituit eam proferendam: & sic habetur intentio debita, & instrumentum debitum, scilicet illa oratio prolata, cui instrumentò à tali agente adhibito Deus assistit ad causandum in ultimo instanti talem effectum.***

Unde etiam celebriores, & graviores Scotistæ oppositam sententiam tuentur, putà Bassolius, Aretinus, Hiquæus, Tataretus, qui ait, Doctorem oppositum docuisse solùm disputandi gratia, nec ipsi sententiæ oppositæ firmiter adhæsisse, sed duntaxat dubitativè.

Quod utique ipsemet Doctor luculenter significat n.10. ubi ait: Dico, quòd siquis
» Sacerdos inciperet sic loqui: ***Hoc est corpus meum***, non prædicens verba præ- »
missa totaliter, quòd in omnibus talibus non est adorandum, nisi sub conditione, si verè consecratum est. Et numquid iteranda sunt verba? Dico, quòd non absolutè. Sed numquid sub conditione? Dico, quòd hic non est talis necessitas, sicut in Baptismo, quia ibi quando dubitatur de baptizatione, dubitatur de salute: ideò licitum est ibi quandoque sub conditione baptizare. Sed hic si probabiliter dubitatur, in altero istorum casuum, an consecratio sit completa, nullum periculum salutis imminet, si non hæretur, nec absolutè, nec sub conditione. Quid ergo? Estne illa materia semper servanda? Dico, quòd non, quia putresceret, sed Sacerdos post Communionem in sua Missa potest illam materiam recipere sub intentione conditionata tali, si istud est consecratum, recipio ut consecratum, sed si non, non, sed ut tale, de quo est incertum: nec in hoc potest esse periculum, quia jejunus est ante perceptionem vini ablutionis, etsi non est sanguis, quem percipit, non tamen facit irreverentiam corpori, & sanguini jam perceptis, quia mox post sanguinem jam perceptum, statim in Altari percipimus purum vinum. »

Unde ad rationes superiùs allatas ex Doctore, respondet ***Aretinus*** q.2. negando minorem; sufficit enim, quòd talia verba ex intentione Christi, & ex intentione Ministri significent effectum suum, nam si requireretur, quòd ex vi sermonis significarent effectum Sacramentalem, sequeretur, quòd etiam cum verbis canonis præcedentibus non fieret consecratio: quia verba præcedentia, scilicet, ***Qui pridiè, quàm pateretur, &c.*** non recitantur ibi ut dicta à Christo, quapropter quoniam post illa verba diceret Sacerdos: ***Hoc est corpus meum***, non significaretur ex vi sermonis, quòd corpus Christi esset sub speciebus illis, quas Sacerdos tenet in manibus, sed significaretur fuisse sub illis speciebus, quas ipsemet Christus tenebat, quando primùm dixit: ***Hoc est corpus meum.***

Dices: Intentio Sacerdotis non sufficit, ut Sacerdos censeatur verba consecrationis proferre in persona Christi: Igitur ad id necessariò adhibenda sunt verba præcedentia.

Probatur antecedens. Unde censeatur Sacerdos illa verba proferre in persona Chr. oportet

tet ut verba, quæ profert ex naturali sua significatione, designent aliquando fuisse prolata a Christo absque ullo prorsus respectu ad intentionem Sacerdotis proferentis; nam hoc vocabulum, *panis*, v.gr. ex vi sua panem significat independenter ab intentione proferentis; & licèt proferens vocabulum panis, intenderet significare lignum, non propterea lignum significaret, sed panem: at hæc verba, *Hoc est corpus meum*, non aliud significant, quàm corpus loquentis ex hominum instituto: igitur quantumcumque alia accedat intentio Sacerdotis loquentis, non aliud significabunt.

Deinde, si intentio proferentis salvare posset significationem verbis competentem ex propria natura, sequeretur posse aliquem in forma Baptismi his verbis uti, *Baptizo te*, intendendo tamen Baptismum dare alteri; nam ad id dirigeretur significatio ex vi verborum ob intentionem dicentis: at hoc est absurdum: igitur, &c. *Tandem* verba significant eo modo, quo à primis imponentibus sunt deputata, & instituta; neque si proferens verba illa intendat aliud significare, talia verba fient proinde significativa illius, quod intendit: sed hæc verba, *Hoc est corpus meum*, sunt imposita ad significandum corpus illius, qui loquitur: ergo nulla intentio proferentis poterit ea reddere non significativa eo modo, sed aliter.

Respondeo, hæc & similia argumenta fore quidem vera, si assereretur significatio verborum consecrationis pendere a sola intentione Ministri proferentis nudè, & absolutè sumpta, quod utique non asserimus, sed solùm quòd ea significatio verborum consecrationis pendeat ab intentione Ministri, ut subordinatur intentioni Christi, qui instituit, ut verba illa cum debita intentione à Sacerdote prolata talem vim significandi haberent; unde concesso antecedente, negatu. consequentia; quamvis enim verba illa, *Hoc est corpus meum*, ex vi sua, corpus loquentis significent, quando is loquitur in propria persona, possunt tamen significare etiam corpus alterius, quando proferens loquitur in aliena persona, ut contingit in proposito, ad hunc enim effectum à Christo instituta fuere, ut per illa cum debita intentione prolata supra materiam debitam, Sacerdos sacramentum Eucharistiæ conficeret, & quidem loquens in persona ipsius, non autem propria.

Ad secundum, *nego sequelam majoris*, non enim sola voluntas loquentis, aut intentio proferentis tribuit verbis vim significandi, sed voluntas Christi instituentis verba illa cum intentione debita à Ministro prolata talem vim significativam habere; & ita instituit formam Baptismi, ut is solùm diceretur baptizari, qui aqua ablueretur à Ministro formam pronuntiante cum debita intentione faciendi, quod Christus instituit. *Ad ultimum patet* per idem, quamvis enim verba illa sint imposita ad significandum corpus loquentis, quando ea profert in propria persona; possunt tamen significare corpus alterius, etiamsi proferens loquatur in persona aliena, & cum debita intentione ab illo alio ordinata, & instituta, ut tali modo proferantur, & ad talem effectum significandum, ut contingit in proposito nostro.

Dices secundò: Verba consecrationis non possunt habere vim effectivam præsentiæ corporis, & sanguinis Christi, nisi præcisè quatenus sunt verba in persona Christi prolata: sed talia censeri non possunt, nisi præcedant aliqua verba, quæ faciant hanc determinationem; nam hæc determinatio debet fieri per aliquod signum sensibile, at nullum est magis sensibile, & significativum, quàm verba: ergo hæc determinatio debet fieri per verba præcedentia.

Confirmatur, quia certum est, Sacerdotem illa verba proferre materialiter, & recitativè, licèt quoque dicat formaliter, & significativè: sed illa verba absolutè sumpta absque præcedentibus, ex propria natura, & vi non habent, ut recitativè dicantur à Sacerdote, sed ut propria verba Ministri, & significativè, ut patet in quacumque simili locutione, ut si dico, *hæc est doctrina mea*, vel *hæc est caro mea*, semper istæ locutiones supponunt pro persona loquentis, & dicuntur significativè, non materialiter, & recitativè. *Tandem* sacramentum Eucharistiæ est simul Sacramentum, & sacrificium: at de ratione sacrificii est, ut sit oblatio externa facta soli Deo, in qua res sensibilis consecratur: ergo in hoc Sacramento debet esse aliqua oblatio, hæc autem non potest fieri, nisi verbis, & signis præcedentibus consecrationem rei sensibilis: ergo in hoc Sacramento debent verba aliqua præcedere ipsam consecrationem, ut censeatur fieri nomine Christi.

Respondet Mastrius q.6. n. 152. negando mi-

minorem: Nam, *inquit*, sufficienter determinantur illa verba ad personam Christi, quatenus proferuntur supra materiam debitam à Christo institutam, & cum intentione illa proferendi, sicut Christus præcepit, & protulit, & efficiendi, quod ipse effecit; & intentio Ministri satis est, ut proferatur oratio illa in persona Christi formaliter, & falsum est determinationem istam debere fieri per aliquod signum sensibile præcedens sensibilitatem formæ, ut satis constat ex dictis.

Ad confirmationem dicit, nihil concludi; non enim conficit Sacerdos Sacramentum, quatenus verba consecrationis profert materialiter, & recitativè, sed quatenus illa profert formaliter, & significativè, hoc est, cum intentione proferendi illa, ut sunt à Christo instituta, & efficiendi quod ipse effecit; unde si illa solùm formaliter, & significativè proferret, adhuc Sacramentum conficeret. *Ad ultimum* negat minorem, ultimam nempe oblationem, quæ de ratione sacrificii Altaris ponitur, fieri debere signis, & verbis consecrationem præcedentibus, quia sufficiens est oblatio ipsa implicitè facta per positionem victimæ in Altari, præterquam quod licèt de facto in Eucharistia ex institutione divina Sacramentum, & Missæ sacrificium sint simul conjuncta, unum tamen non est de ratione intrinseca alterius, & absolutè separari possunt.

CONCLUSIO SECUNDA.

F*Orma consecrationis essentialiter consistit in his solis verbis*; Hic est Calix Sanguinis mei, *vel* Hic est Sanguis meus. Ita subtilis Doctor q.2. n.6. ubi cùm objecisset: *De verbis autem consecrationis sanguinis, est dubium magis, quantum ad duo; Primum est, quia formam, qua utimur, nullus Evangelistarum recitat; ideò non videtur ex Evangelio certa. Græci etiam alia forma utuntur, dicentes*; Hic est sanguis, &c. *& per consequens forma nostra non est præcisa*; Ita opponit contra ordinariam formam Ecclesiæ Latinæ. Respondet autem: *Non dubito, quin forma nostra sit certa secundùm auctoritatem illam Innocentii* cap. *Cùm Marthæ* de C. lib. Miss. *quia multa tradita sunt Ecclesiæ ab Apostolis, quæ tamen sic scripta sunt in Evangeliis.* Verba autem Innocentii Pontificis sunt: *Sanè multa tam de verbis, quàm de factis Dominicis invenimus ab Evangelistis omissa, quæ Apostoli vel supplevisse verbo, vel facto expressisse leguntur.* Quod utique probat Pontifex: Paulus enim, *inquit*, in Actibus Apostolorum sic ait: *Meminisse vos oportet verbi Domini Jesu, qui dixit, Beatius est magis dare, quàm accipere: Hæc autem nullus quatuor Evangelistarum descripsit.*

Unde Doctor n. 6. dicit: Communiter tenetur, quòd ista: *Hoc facite in meam commemorationem*, non pertinent ad illam formam hoc modo. Quod probatur, „ quia non magis facit illud: *Hoc accipite*, „ &c. ad sanguinem, quàm ad corpus; „ præcepit enim Christus ita fieri consecrationem corporis, sicut sanguinis: ergo si illud pertinet ad consecrationem „ sanguinis, pari ratione & corporis, & „ per consequens quando hostia levatur, „ adhuc non est ibi corpus Christi, & sic „ est idololatria, quod non est dicendum. „ *Ita Doctor*. Quin imò etiam sanguis adoratur ante illa verba; nam juxta Rubricas consecratione facta, Sacerdos reponit calicem consecratum super Altare, & statim illum adorat, ac postmodum populo adorandum exhibens, profert illa verba: *Hæc quotiescumque feceritis*, &c. Igitur prolatio illorum verborum supponit consecrationem jam esse factam.

Deinde præceptum de usu consecrationis (*inquit Doctor*) non est consecrationis forma: sed illa verba: *Hæc quotiescumque feceritis*, &c. præ se ferunt præceptum usus calicis consecrati: igitur, &c. *Denique*, ait ibidem Doctor: Per ista verba contulit Apostolis potestatem consecrandi, per hoc enim ordinavit eos Sacerdotes: collatio autem potestatis consecrandi non fit per verba pertinentia ad consecrationem, quia verba consecrationis materiam respiciunt, quæ consecratur, vel terminum, in quem tendit consecratio, verba autem potestatem respicientia, respiciunt potestatem, quam conferunt, & illum, cui confertur, ac subinde non spectant ad legitimam, & essentialem consecrationis formam.

Probatur itaque conclusio, primò quidem auctoritate SS. Patrum; nam S. Justinus apologia 2. ad Antoninum Imperatorem. *Apostoli*, inquit, *in Commentariis suis, quæ Evangelia dicuntur, ita sibi Jesum præcepisse tradiderunt, eum accepto pane cùm gratias egisset dixisse: Hoc facite in memoriam mei: Hoc est corpus meum: dixisse etiam accepto populo: Hic est sanguis meus, ipsisque solis*

dedisse. Illis etiam mox prolatis consecrari vinum, & in sanguinem Christi converti docet non solùm Ambrosius lib.4. de Sacramentis, capite 5. sed etiam Sermone de Cœna Domini apud S. Cyprianum: *Ex quo*, inquit, *à Domino dictum est: Hæc est caro mea, & hic est sanguis meus, quotiescumque his verbis, & hac fide actum est, panis iste supersubstantialis, & calix benedictione solemni sacratus ad totius hominis vitam, salutemque proficit*. Quod totidem ferè verbis repetit Innocentius III. libr. 4. *De Mysteriis Missæ*, c. 6.

Nec valet reponere, Sanctos Patres non fuisse sollicitos referre integram formam Sacramenti: Hæc, inquam, responsio non valet: *Tum, quia* Patres illi testantur verbis consecratoriis ab eis laudatis vinum converti in sanguinem Christi, quod utique non efficerent, nisi integram formæ rationem haberent. *Tum, quia* idem omninò sentiunt de verbis illis: *Hic est sanguis meus*, vel *Hic est calix sanguinis mei*; atque de istis, *Hoc est corpus meum*: sed ex dictis constat integram formam consecratoriam corporis consistere in quatuor illis verbis: igitur idem sentiendum est de forma consecrationis calicis: *Tum, quia* asserunt, ex quo verba illa prolata fuerint, calicem benedictione solemni sacrari, ac subinde censent cætera verba ad essentiam formæ calicis consecratoriæ non pertinere.

Confirmatur ex sententia, & Liturgiis Græcorum; refert enim Arcudius libr. 3. cap. 26. *quòd forma consecrationis Eucharistiæ apud Græcos sunt hæc certa, & determinata, eaque sola verba*: Hoc est Corpus meum, & Hic est Sanguis meus; Quæ, inquit, sunt verba Salvatoris. Idem asserit de Lyturgiis Maronitarum Cardinalis de *Lugo*, disp.11. sect. 4. n. 6. ubi loquens de Lyturgiis Maronitarum sic ait: In aliis verò Lyturgiis, scilicet S. Joannis Evangelistæ, sanctorum Apostolorum, S. Eustatii, S. Joannis Patriarchæ verba sunt: *Hoc est corpus meum*: *Hic est sanguis meus*. In Liturgia sancti Marci Evangelistæ: *Corpus meum est hoc, sanguis meus est hic*. In Liturgia S. Matthæi, seu Pastoris: *Hoc caro mea est, Hoc sanguis meus est*. Quas formas inquit, ex Missali manuscripto Maronitarum, à Monte Libano Romam misso, dedit mihi perdoctus vir Victorius Scialach, Abbas S. Gregorii, natione Maronita, & in urbe Roma à multis annis linguarum publicus interpres. Hæc prædictus Cardinalis: igitur omnia verba, quæ in consecratione calicis proferuntur à Sacerdotibus Ecclesiæ Latinæ, non sunt de essentia formæ; alioquin nec Græci, nec Maronitæ Christi D. sanguinem consecrarent, quod utique absurdissimum est.

Denique probatur ratione: Illa sola verba sunt de essentia consecrationis calicis, quæ sufficienter significant præsentiam sanguinis Christi sub speciebus vini: sed sola illa verba: *Hic est calix sanguinis mei*, vel *Hic est sanguis meus*, id sufficienter significant: ergo, &c. Major patet: Illa enim verba sufficiunt ad essentiam formæ, quæ id omne significant, quod est de essentia Sacramenti. Minor verò patet, tum quia illa verba significant id omne, quod sub speciebus vini continetur, esse Christi sanguinem antecedenter ad prolationem sequentium verborum, ac subinde causant præsentiam sanguinis Christi sub speciebus, cùm necessariò sint vera, & ex institutione divina efficiant, quod significant: ergo ipsa sola sunt de essentia consecrationis calicis, quia antecedenter ad sequentia verba continent veritatem, & verissima sunt. *Tum, quia* non sunt minoris efficaciæ verba illa: *Hic est sanguis meus*, in consecratione calicis, quàm ista: *Hoc est corpus meum* in consecratione panis: ergo sicut hæc sufficiunt ad conversionem panis in corpus Christi, nec sunt de essentia alia sequentia verba, *quod pro vobis tradetur*, ita & illa ad conversionem vini in sanguinem, nec erunt de essentia alia sequentia verba, *qui pro vobis effundetur*.

Objicies primò: Illa verba sunt de essentia formæ consecrationis calicis, quæ non possunt salva Sacramenti essentia prætermitti: sed Ecclesia Latina censet aliquid eorum verborum non posse prætermitti: igitur censet ea omnia verba esse de essentia formæ. Major constat; Verba enim, quæ non pertinent ad essentiam formæ, possunt omitti, quippe cùm eis omissis salva sit Sacramenti essentia. Minor verò probatur; Ecclesia enim non solùm omnia illa verba vult proferri à Sacerdote eodem ritu, & modo, cùm calicem in manu tenet, antequam adorandus populo ostendatur, & eisdem characteribus majusculis in Missali notantur, sed etiam ubi aliquid fuerit omissum, jubet ex integro formam repeti. Insuper in Conc. Coloniensi p.7.c.14.omnia verba hæc

fo-

ponuntur pro forma calicis, & statim subjungit ut: *Reliqua, quæ dicuntur, vel ad usum Sacramenti pertinent, vel laudes, vel gratiarum actiones sunt vel petitiones: tam autem apertus est sermo Christi, quo hoc Sacramentum conficitur, ut planè insani sint, qui depravare contendunt:* Igitur constat, illa verba esse essentialia, atque eis omnibus confici Sacramentum.

Denique in Catechismo Romano S. Pii V. Summi Pontificis jussu edito, ea omnia verba simul scribuntur pro forma consecrationis; unde idem S. Pontifex censuit expungendam illam Cajetani commentariorum partem in art. 3. qu. 78. partis, qua Cajetanus S. Thomæ opinionem deserens, affirmabat hanc nostram sententiam: igitur censuit Sanctus Pontifex oppositam sententiam esse veriorem, & certiorem.

Nego minorem: Et ad primam ejus probationem dico, idcirco omnia verba illa eodem ritu, & modo à Sacerdote proferri, quia sunt formæ essentialis explicatio, & declaratio, atque integram, & adæquatam propositionem determinando, præcipuum prædicatum componunt, sicut & Catholicum tangit; aliud est enim nescire formam in forma Pœnitentiæ, omnia verba hæc: *Ego te absolvo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, à Sacerdote eodem ritu, & modo proferuntur, licèt non omnia peræquè ad essentiam pertineant.

Cùm verò dicitur interdicere Ecclesia, ne ex illis verba ulla prætermittantur, id probat quidem necessitatem præcepti, at non necessitatem Sacramenti. Quod verò additur, Ecclesiam in casu omissionis alicujus particulæ formæ illius totam ex integro repeti velle, sollicitudinem, & cautelam Ecclesiæ in Sacramentis conficiendis securiora sectantis ostendit; cùm enim omnia verba illa ad essentiam desiderari multi Doctores teneant, illa præsertim, quæ effusionem sanguinis significant, & aliunde in possessione illius formæ Ecclesia sit, eam retinere, & omissam instaurare prudentissimè studet, ut in re omnium maxima, centro nimirum Religionis, & pietatis Eucharistia, nullum prorsus dubium supersit.

Ad Concilium *Coloniense*, & *Catechismum* dico, in eis non affirmari omnia verba illa esse de essentia formæ, & necessitate Sacramenti, sed tantùm quòd in eis contineatur forma, quòdque necessariò omnia proferenda sint ex præcepto, & consuetudine Ecclesiæ.

Ad censuram S. Pii respondeo varias illius proferri causas, sed potissima est, quòd Cajetanus, qui S. Thomæ sententiam elucidare, ac tueri susceperat, non ea, qua par erat, reverentia illam tractaverit, quippe cùm hac in parte reprobaverit, & ea rejecta contrarium docuerit.

Objicies secundò: Verba sequentia pertinent ad eamdem orationem cum præcedentibus: igitur etiam spectant ad eamdem formam Sacramenti: *Probatur* antecedens, primò quidem de illis verbis, *qui pro vobis effundetur*; nam ratione illius relativi, *qui*, ad eamdem orationem pertinent, ad quam spectat antecedens, nempe *sanguinis mei*, sed antecedens illud est de forma essentiali consecrationis; ergo & illud consequens, nempe, *qui pro vobis effundetur*, etiam ad formam consecrationis spectat. Idem constat de vocabulis, *novi, & æterni Testamenti*; sunt enim determinatio illius prædicati, *sanguinis mei*: sed determinatio, & determinabile ad eamdem orationem pertinent: ergo sicut illa verba, *calix sanguinis mei*, sunt de essentia formæ: ita *novi, & æterni Testamenti*, erunt pariter de essentia.

Nego antecedens, & ad ejus probationem dico, non omnia verba, quæ pertinent ad eamdem orationem, pertinere etiam ad eamdem formam Sacramentalem; alioqui in Absolutione Sacramentali, verba illa, *In nomine Patris, &c.* quæ determinant prædicatum formæ Sacramenti Pœnitentiæ, essent de essentia illius Sacramenti, cujustamen contrarium apparet ex dictis in Tract. de Pœnit. Igitur sola verba, quæ determinant prædicatum ad conversionem vini in sanguinem, sunt de essentia formæ calicis: Unde quemadmodum illa verba, *pro vobis tradetur*, licèt determinent prædicatum illud, *corpus meum*, in consecratione panis; tamen ad integritatem formæ non pertinent, ita quamvis illa verba, *novi, & æterni Testamenti*, determinent illud prædicatum, *sanguinis mei*, in consecratione calicis, non tamen spectant ad eamdem essentiam.

Instabis. Ista verba censenda sunt essentialia, quæ necessaria sunt ad explicandum effectum conversionis vini in sanginem, nempe quòd illa fiat in remissionem peccatorum, sed præfata verba, *qui pro vobis effundetur, &c.* talia sunt; igitur censenda sunt de essentia formæ. Probatur major à simi-

à simili: licèt enim in Sacramento Baptismi per verba illa, *Ego te baptizo*, significetur spiritualis ablutio, tamen ante prolationem illorum verborum, *In nomine Patris, &c.* non censetur ablutio Sacramentalis, ita à pari, quamvis illa verba, *Hic est calix sanguinis mei*, habeant sensum perfectum, requiruntur tamen sequentia verba, ut explicetur beneficium Passionis, & effectus effusi sanguinis.

Nego majorem: Et ratio disparitatis est, quòd illa verba, *Ego te baptizo*, internam ablutionem spiritualem non significant, nisi adjiciatur expressa invocatio Trinitatis, quia cùm Baptismus sit janua legis novæ, per quam homo incipit esse membrum Ecclesiæ per fidem, idcirco necessum est, ut in eo fiat professio præstantissimi fidei objecti, & mysterii, nempe divinæ Trinitatis; verba autem illa, *Hic est calix sanguinis mei*, conversionem vini independenter à posterioribus significant, ideo statim ac proferuntur, fit conversio, & consecratio.

Urgebis Eucharistia non solùm est Sacramentum, sed etiam Sacrificium, ac subinde sub hac utraque ratione exprimi debet per formam consecrationis, sed exprimi nequit sub ratione sacrificii, nisi fiat mentio fusi sanguinis per hæc verba, *qui pro vobis effundetur*: igitur saltem illa verba spectant ad essentiam formæ.

Respondeo primò, quòd, licèt Eucharistia habeat rationem Sacramenti simul, & sacrificii, tamen hæc utraque ratio separari potest, ut diximus, siquidem in Altari conservata hostia habet rationem Sacramenti, non tamen sacrificii, ac subinde non requiritur essentialiter, quòd in forma consecrationis explicetur repræsentatio sacrificii cruenti.

Deinde dico, quòd, quamvis Eucharistia sit Sacramentum, & simul sacrificium, tamen utrumque essentialiter significant verba hæc, *Hoc est corpus meum*, *Hic est sanguis meus*. Cùm enim significent corpus mysticè separatum à sanguine, imò & significando illud mysticè, separent sacrificium, etiam significant, & significando peragunt, & adorandam victimam Deo immolant.

Concludendum est ergo cum Doctore n. 9. *Quod*, inquit, *non est nobis traditum omnino certitudinaliter, an ad formam consecrationis sanguinis pertineant aliqua verba post illud*, sanguinis mei, *vel an aliquod illorum sequentium usque illic*, Hoc facite, &c. *ideò periculosum est hoc asserere, de quo sufficiens authoritas non habetur, non est autem periculosum ignorare, quia videtur ignorantia invincibilis.*

Nec valet reponere cum Soto, quòd laxa sit nimis hæc ignorandi licentia, quænam sit forma Sacramenti, neque sit valde tuta, nam, cùm Ecclesia præscriptis formis Sacramentorum utatur, quamvis licitum verbum aliud pro alio æquivalens usurpare, tamen non licet liberiùs rem extendere. Haud enim pium est credere, quòd Christus, ac subinde Apostoli in re tam necessaria, quàm sunt materia, & forma Sacramentorum, Ecclesiam tam ancipitem, & perplexam reliquerint. Hæc, inquam, criminatio non est ad rem, nec ad sensum Doctoris, aliud enim est scire formam sufficientem Sacramenti, & aliud est scire, quæ verba formæ sint præcisè essentialia, eaque à non essentialibus, & adjectis discernere: Primum non negat Doctor, sed postremum, unde subdit: *Ex hoc patet improbatio cujusdam dicti minùs discreti, quòd necesse est in quolibet Sacramento scire præcisè, quæ verba sunt de forma ad hoc, ut aliquis conferat Sacramentum. Istud enim manifestè falsum est, non solùm in proposito, sed etiam in Baptismo, & Pœnitentia, & Sacramento Ordinis.* Quod utique verissimum est; alioquin unde tot altercationes inter Doctores de hac, vel illa particula formæ, sive Baptismi, sive Pœnitentiæ, an necessaria necessitate Sacramenti, an solùm præcepti? Hic asserit ly *Te*, in forma Baptismi requiri ad valorem, ille negat, iste prætendit formam Pœnitentiæ non valere, nisi addatur ly *A peccatis tuis*, hic docet valere sine tali particula, & ita in pluribus aliis verbis, imò & in ipsa materia plurimæ inveniuntur oppositæ sententiæ circa illius necessitatem.

Unde Doctor (inquit Hiquæus n. 28.) verissimè docet, non requiri ad valorem Sacramenti, ut Minister sciat præcisè hæc, aut illa verba formæ esse practica, & essentialia, ut discernantur ab aliis, quia idiotæ validè conficiunt Sacramentum, quamvis hoc discrimen nesciant, & inter ipsos Doctores circa verba essentialia formæ decertatur, perinde ac de materia, ut pervium est, cum qua discrepantia opinionum nemini dubium est, quin forma, & materia, quæ est in usu Ecclesiæ, sint certa, rectè ergo stat Sacramentum validè fieri, & debitam formam, & materiam applicari, stante illa

illa ignorantia discernendi inter essentialia aliqua, & alia adjecta. Rectè proinde Doctor admonet talem scientiam non requiri ad valorem Sacramenti in Ministro, licèt requiratur in eo scientia, qua cognoscat hanc formam esse, quam adhibet, sicut & materiam, quia sine hac scientia nequit stare intentio efficax, & requisita, sine priori stare potest: imò nihil facit ad Sacramenti completionem.

Hinc prudenter addit Doctor: *Dico, quòd Sacerdos intendens facere, quod facit Ecclesia, legens distinctè verba Canonis à principio usque ad finem, verè conficit, nec est tutum alicui se reputare valde peritum de scientia sua, & dicere, Volo uti præcisè istis verbis pro consecratione sanguinis, sed securior est simplicitas, Volo ista verba proferre sub ea intentione, sub qua Christus instituit ea esse proferenda, ut quæ ex Christi institutione sunt de forma, dicam ut de forma, & quæ ad reverentiam, ad reverentiam.*

Quæres 1. *Utrùm & quando hæ propositiones,* Hoc est corpus meum, & Hic est calix sanguinis mei, *sint veræ.*

Respondet Doctor dist.8. q.2.n.14. eas orationes, & propositiones esse veras pro ultimo instanti earum prolationis. Quod probatur, *inquit*, quia non habetur conceptus omnium partium orationis ante illud instans: conceptus enim totius orationis non habetur sine conceptibus omnium partium. Hoc confirmatur per simile, quia conceptus formatus per dictionem, non habetur ante instans ultimum prolationis illius dictionis: ergo à simili de oratione: & ratio similitudinis est, quia sicut partes dictionis non significant conceptum simplicem, quem dictio significat, ita dictio non significat conceptum aliquem complexum, quem significat tota oratio. Sed differentia est, quia pars orationis aliquem conceptum simplicem significat; sed ad propositum non est ita differentia, quia utrobique totus conceptus non habetur, nisi in fine omnium dictionum prolatarum.

Repones: Si hæc ita sunt, sequitur, quòd oratio causat conceptum, quando non est, quia quando completè prolata est oratio, nihil orationis est.

Respondet Doctor ibidem, quòd argumentum non cogit, quia idem posset argui de conceptu importato per dictionem, ideo dico, quòd cùm conceptus fiat in instanti in intellectu post prolationem orationis, vel dictionis, non fit per illam, quia non est, sicut arguitur, sed in fine prolationis cujuscumque dictionis per aliquid causatum in phantasia à dictione, dum fuit in prolatione, intellectus causat in se conceptum aliquem dictionis, vel ad propositum magis, per aliqua derelicta à singulis dictionibus, dum proferebantur, intellectus in ultimo instanti per collationem suam, causat intellectum, vel conceptum totius. Ideo autem dixi *de conceptu*, qui causatur per orationem, quia secus potest esse de conceptu illo signato, qui non causatur per eam, utpote conceptus, qui est apud loquentem, quem scilicet intendit per orationem exprimere.

Instabis: Significatum totius orationis consistit ex significatis partium, sed partes significant, quando proferuntur; igitur oratio non significat tantùm in ultimo instanti suæ prolationis.

Respondet Doctor ibidem, quòd significatio illa non est ratio formalis causandi illum conceptum in audiente: sed est quædam dispositio præambula, ad quam per collationem intellectus sequitur causatio totius conceptus ex specialibus conceptibus causatis per partes orationis.

Dices: Si propositiones illæ essent veræ, earum objectum, seu significatum priùs esset, quàm earum propositionum veritas, aut tantùm posterius: sed neutrum dici potest, non quidem primum, siquidem, ut mox diximus, illa propositio in quantum vera, efficit suum objectum; nam propositio, *Hoc est corpus meum*, ponit corpus Christi sub speciebus panis; igitur objectum non potest esse prius ipsa propositione, omnis enim effectus est posterior sua causa. Secundum etiam dici nequit: quia ex eo, quòd res est, vel non est, propositio dicitur vera, vel falsa, ut ait Aristoteles 1. *Perihermenias*: igitur prius est objectum propositionis esse, quàm sit veritas illius propositionis, quæ illud denuntiat.

Distinguo secundam partem dilemmatis: Objectum, & significatum illarum propositionum est posterius posteritate temporis, vel durationis, nego: naturæ, aut signi, concedo: Cùm enim hæ propositiones sint pra-

practicæ, earum significatum existit eodem instanti temporis, quo completur illarum sensus, & significatio, licèt posterius dici possit posteritate signi, vel naturæ; siquidem priùs intelligitur completus sensus illatum propositionum, quàm intelligatur significatum, quod denotant: unde *ad effatum Aristotelis* dico, ex eo quòd res est, vel non est, propositio dicitur vera, aut falsa, speculativa, concedo: practica, nego: Porrò propositiones præfatæ sunt practicæ, & effectivæ, sive conversæ: Qui enim, inquit Doctor *n*.18. principaliter faceret in instanti, pro quo enuntiat illud, quod ista oratio tunc signat, ipsi principaliter convertunt. Nam facere principaliter hoc ens esse corpus Christi est realiter facere conversionem, per quam corpus Christi accipit esse hoc, quia eadem est factio, qua hoc ens fit corpus Christi, & qua corpus Christi fit hoc ens, hoc est, fit ens, quod est sub istis speciebus: Sed illa oratio dicitur esse conversiva, quæ significativè agit pro illo instanti, pro quo convertens agit realiter: ergo ista oratio est simpliciter effectiva.

Instabis: Propositio practica rem affirmat, quæ reverà est; igitur supponit rem esse.

Distinguo antecedens: Affirmat rem, quæ tunc fiat, concedo, quæ facta sit pro aliquo instanti temporis antecedente, nego: Unde Seraphicus Doctor dist.8. part.2. art. 1. qu.1. docet verbum *est*, in illis propositionibus non significare identitatem, sed transitum, seu conversionem, ita quòd idem significet, ac fit vel transit: *Ideo*, inquit, *hoc verbum* est *in hac oratione*, *non identitatem*, *nec similitudinem signat*, *sed hoc esse corpus*; *Hoc est*, *ad hujus verbi prolationem*, *hoc totum transire in corpus*. *Unde oratio ista in ore alterius*, *quàm in ore Sacerdotis falsa est*, *quia non convertit*, *nec transsubstantiat in illud*, *nec vera est per identitatem*. Et post pauca. *Nec videatur inconveniens dicere*, *quod hoc verbum* est, *non identitatem dicit*, *sed potiùs conversionem in hac oratione*, *quæ non tantùm est significativa*, *sed etiam operativa*, *magis tamen debuit poni verbum essendi*, *quàm operandi*, *quia magis competebat formæ*, *ut simul esset efficacia cum veritatis enunciatione*, *simul etiam notaretur termini immutabilitas cum conversione*.

An autem valeret consectatio, si loco verbi *est* constitueretur verbum *fit*, aut *transit*. Negant communiter Theologi; at si verum sit, quod scribit Seraphicus Doctor, nempe, verbum *est* non significare identitatem, sed effectionem, non video cur consectatio foret invalida, quamvis graviter peccaret, qui sic ageret.

Quæres 2. *Cùm in his propositionibus*, Hoc est corpus meum, *&*, Hic est calix sanguinis mei, *possit distingui veritas à significatione*, *utrùm illæ producant corpus*, *& sanguinem Christi*, *quatenus veræ sunt*, *aut quatenus sunt significativæ*.

Respondeo, non producere quatenus sunt veræ, sed quatenus sunt significativæ, ut docet Doctor qu.2. *n*.23. ubi postquam veritatem harum propositionum utrinque libravit, in tredecim conclusionibus tandem resolvit, & suam ponit sententiam sub his verbis. Propter hoc dico, quòd tota il- „ la disputatio in tredecim conclusionibus, „ & earum probationibus, vel improbatio- „ nibus, subtilis est, & logica de veritate „ hujus propositionis salvanda, sed Theo- „ logo sufficit, quòd ista oratio, ut est tale „ signum sensibile, institutum à Deo, est „ instrumentum Dei ad consecrationem il- „ lam, quæ sequitur in ultimo instanti, ita „ quòd Deus assistat sibi tanquam cuidam „ dispositioni præviæ efficaci, ut ea com- „ pleta causet talem effectum invisibilem: „ non autem ipsa veritas præcedit, ut talis „ dispositio actionem Dei, quia est ut si- „ gnum sensibile in fieri, & per consequens „ in tempore intelligitur habere suam „ propriam veritatem, quando etiam habet „ eam, illa veritas sequitur ordine naturæ „ actionem Dei. Breviter ergo diceret Theo- „ logus, quòd qualitercumque Logicus sol- „ vet istam propositionem esse veram, „ saltem non est oratio Sacramentalis, ut „ vera, sed ut tale signum sensibile præ- „ cedens fortè tempore, & ad minùs na- „ turaliter suam veritatem; sicut dispositio „ continua in tempore præcedit ultimum „ instans, & conditionem cujuscumque „ in ultimo instanti, causa etiam præcedit „ conditionem causati. „

Et si quæras tunc, qualis, aut ut vera, „ aut ut falsa est propositio conversa: Di- „ co, quòd neque sic, neque sic, sed tan- „ tùm ut est propositio nostra, & prior na- „ turaliter, & fortè tempore ipsa veritate. „ Quæ est nostra conclusio, & probatur „ primò, quia juxta Philosophum 1.Perih.9. „ Ab eo, quod res est, propositio dicitur „

„ vera

„ vera: priùs igitur est, corpus, & sanguinem Christi per propositionem practicam poni in esse, quàm ipsa sit vera. Priùs, inquam, saltem naturaliter; neque enim objectum dependet à veritate propositionis, sed è contra ratio formalis verborum, sive verba, ut vera veritate formali, dependent, sive includunt existentiam objecti; ergo ut sic non possunt illud causare, nisi idem causet seipsum.

Quòd si objicias, quia Sacerdos antequam proferat verba consecrationis, credit illa esse vera: ergo prior est veritas, quàm operatio verborum.

Respondet Bosco: Sufficere ad veracitatem in propositionibus vocabilibus, & practicis, quòd proferens sciat causari per sua verba tale objectum, quale enuntiatur. Sic quippe Rex non mentitur, quando dicit alicui simplici nobili: *Tu es Comes*, vel *hic sit Comes*, *Comes sit Joannes*, *&c.* tametsi ante prolationem talis non sit Comes. Aliud autem in prolationibus merè speculativis, quæ prærequirunt cognitionem existentiæ sui objecti, ut enuntians non mentiatur. Sanè consecrans manifestat mentem suam, non quam habet de veritate, sive existentia objecti præcedenre, sed consequente, seu dependente à suis verbis: Sicuti si aliquis scriberet alteri in hæc verba: *Jam non poteris ampliùs dicere, te non vidisse à me scriptam aliquam propositionem*. Quis dubitaret scripturam esse veracem? Et tamen scribens scit, hoc solùm esse verum dependenter à sua scriptura: manifestat ergo per scripturam scientiam, quam habet ea mediante. *Ita Bosco*.

Si urgeas: Verba consecrationis à parte rei, & per ordinem ad intellectum divinum, vel sunt vera, vel non.

Respondet idem Bosco esse vera, sed cum ordine posteritatis, saltem naturæ, ad significationem, quem ordinem etiam ipse Deus cognoscit. Porrò hunc ordinem probat Doctor suprà hac ratione. *Quia omne fundamentum priùs est naturaliter relatione sua accidentali: propositio autem, seu conceptus est fundamentum respectu veritatis, quæ est relatio accidentalis, quia potest inesse, & non inesse, sicut potest esse conformis, & difformis rei: Sorte enim sedente, vera est oratio, quæ dicit Sortem sedere.... Ergo prior est naturaliter conceptus orationis, ut in re talis, quàm ut verus.* Adhuc etiam prior duratione est ipsa oratio, ut variabilis, & in fine, quàm conceptus ejus causatus per eam, eo modo, quo tempus dicitur esse prius suo ultimo instanti terminante.

Confirmatur exemplo Discipuli: Priùs enim aliqua conclusio non demonstrata concipitur à Discipulo, & tunc quidem ut neutra, & tamen totus per se ejus conceptus percipitur, vel concipitur. Secundò, demonstratione ad ipsam applicata concipitur ut vera.

Confirmatur secundò, quia oratio ex vi suæ impositionis significat, sive id, quod per eam significatur, ita sit, sive non: porrò veritas insuper requirit, non significatam esse: Itaque pro illo priori, propositio est neutra, idest, neque vera, neque falsa, tametsi significativa. Et sanè veritas, aut falsitas non desumitur ab instanti naturæ, sed temporis; ita quòd illa propositio similiter sit vera, quæ pro nulla parte, vel instanti temporis aliter dicit objectum esse, quàm in se sit; igitur forma consecrationis est vera, licèt in aliquo instanti naturæ priùs significet, quàm objectum ejus existat. Enim verò talem vim habent verba consecrationis ex divina voluntate, ut in eodem instanti temporis efficiant id, quod significant, suam significationem in seipsis complendo per productionem effectus, ne verba divinitus assumpta, & in persona Christi prolata, falsa (quod absit) inveniantur, si in aliquo instanti temporis effectu suo frustrarentur. *Hæc Bosco*.

Ex quibus patet, veritatem præfatarum propositionum pendere à conversione panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi; non enim ideo illa verba vera sunt, quia per illa facta est conversio, sed quia convertunt, ideo sunt vera: ita quòd conversio sit causa veritatis, non è contra. Hinc quando Tridentinum suprà cap. 3. dicit ex vi verborum sub specie panis existere corpus Christi, & sub specie vini sanguinem, per vim verborum intelligere debes eorum significationem, quatenus efficiunt, & significant præsentiam corporis, & sanguinis Christi sub speciebus.

Non abnuo tamen, Christum D. potuisse instituere aliquam orationem non significativam, ad cujus prolationem à Sacerdote corpus, & sanguis Christi fierent præsentia sub speciebus: *Quia*, inquit Doctor num. 24. *Posset Deus instituisse aliquam orationem non significativam, ad cujus prolationem à Ministro ipse assisteret ad causandum effectum*

fectum in fine prolationis, ergo qualitercumque sit de ista disputatione Logica, qualiter ista propositio est vera, hoc est tenendum pro certo, quòd ipsa ut signum vocale, & in fieri extra est signum efficax respectu consecrationis, quia dispositio prævia, cui Deus ex pacto assistit ad causandum effectum efficaciter in termino, sive ipsa propositio significet talem effectum (quod verum est in proposito, & congruum, & hoc nudè, scilicet nec ut vera, nec ut falsa, scilicet in quantum est dispositio) sive significet illud ut propositio vera, & hoc vel pro tunc, quando est dispositio, vel pro instanti illo, pro quo causabitur illud, ad quod est dispositio, & hoc vel prius naturaliter, quàm in illo instanti causetur ille effectus, vel posterius naturaliter. Unde concludo hanc controversiam verbis Doctoris nostri supr. num. 25. *Sic ergo breviter sufficiat Ministro non disputanti tunc, pro quo intelligitur oratio, intendere proferre istam orationem eo modo, quo Christus instituit eam proferendam, & sic habetur intentio debita, & instrumentum debitum, scilicet illa oratio prolata, cui instrumento, à tali agente adhibito, Deus assistit ad causandum in ultimo instanti talem effectum.*

ARTICULUS SECUNDUS.

De Existentia Christi Domini sub speciebus Eucharisticis.

ORdo doctrinæ, ratioque postulat, ut declaratis Eucharistiæ signis, & symbolis, jam ad eorum explicationem, quæ hujusmodi symbola continent, ac signant, accedamus, in cujus utique veritatis indagatione, ac assertione, nobis maximè lis erit cum hæreticis hujus temporis, quorum nonnulli realem Christi corporis, & sanguinis in Eucharistia præsentiam infectantur, ut *Calvinistæ*: aliquis panis, ac vini in corporis, & sanguinis conversionem, ac transubstantiationem in dubium revocat, ut *Lutherani*. *Cæteri* denique modum, quo Christus sub consecratis speciebus existat, latitet, & humana ratione curiosiùs inquirentes, nec propter genii imbecillitatem certè deprehendentes, tanti mysterii arcanum, & secretum infuscare potius, quàm elucidare tentant. Quocirca tria hoc in Articulo occurrunt examinanda: *Primò*, utrùm reverà Christus D. sit realiter, ac substantialiter præsens sub speciebus Eucharisticis: *Secundò*, utrùm fiat transubstantiatio, ac conversio substantiæ panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi: *Tertiò*, quomodo Christus sub iis speciebus latitet, & operetur: Quæ utique tria capitalia dogmata in tribus sequentibus Sectionibus expendemus.

SECTIO PRIMA.

De vera, reali, ac substantiali Christi D. præsentia sub speciebus Eucharisticis: nec non & de erroribus in eam pugnantibus.

CUm nullum sit post Verbi Incarnationem hominibus concessum beneficium Eucharistia præstantius; quippe cùm omnes amoris sui divitias erga homines in eo Deus effuderit, cùmque illa sit *turris David, ex qua pendent mille clypei omnis armatura fortium*, nullum etiam est, quod infesto magis bello impugnare simul, & expugnare diabolus per suas asseclas molitus fuerit. Vix enim Christus D. ingens hoc beneficium hominibus se concessurum spoponderat, Joan. 6. dicens: *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*: cùm illico murmurantes Capharnaitæ, litigabant ad invicem, dicentes: *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* Quibus auditis cùm reposuisset Christus: *Amen, amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*: multi ex Discipulis ejus eadem incredulitate laborare cœperunt, dixeruntque: *Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* Unde *abierunt retro, & jam non cum illo ambulabant.*

Illos secuti sunt primùm Simonis Magi, & Menandri sectatores; *Nam*, ut ait S. Ignatius epistola ad Smirnenses, *illi hæretici Eucharistiæ oblationes non admittunt, quòd non confiteantur, Eucharistiam esse carnem Salvatoris nostri Jesu Christi, quæ pro peccatis nostris passa est, quam Pater benegnitate sua suscitavit.*

Fateor quidem, eam S. Ignatii sententiam non inveniri in ea, quæ jam extat ad Smirnenses, epistola; nihilominus à Theodoreto refertur Dialog. 3. qui inscribitur, *Impatibilis*.

Eumdem errorem amplexati sunt quotquot circa Christi D. personam, sive veritatem corporis, & humanitatis, sive divinita-

nitatem humanitati hypostaticè uniri inficianteserraverunt. Nam, ut observat Lanfrancus, fatebantur quidem, panem, & vinum in veram Filii hominis carnem, verumque ejus sanguinem converti. Verùm quænam, & qualis esset illa conversio, diversimodè haeretico spiritu exponebant. *Quidam* enim arbitrabantur, per hunc Filium hominis intelligi quemlibet hominem, sive justum, sive peccatorem, in cujus carnem, & sanguinem conversa terrena panis, & vini substantia sumeretur in remissionem peccatorum. *Aliqui* verò hunc Filium hominis existimabant esse virum eximiæ virtutis, in cujus carnem, & sanguinem posse commutari panem, & vinum Altaris delirabant, quæ utique hæresis damnata est in Concilio Ephes. ut colligitur ex declaratione undecimi anathematismi, jussu Synodi à S. Cyrillo editæ, ubi hæc habentur. *Sanctum, ac vivificum, incruentumque in Ecclesiis sacrificium peragimus, corpus quod proponitur, similiter & pretiosum sanguinem non communis, vobisque similis hominis cujuspiam esse credentes, sed potiùs tanquam proprium corpus effectum, & sanguinem etiam Verbi, quod omnia vivificat accipientes; siquidem communis caro vivificare non potest. Et hoc Salvator ipse testatum facit: Caro, inquiens, non prodest quidquam, spiritus est qui vivificat. Quia verò caro Verbi facta est propria, ob id intelligitur, & est vivifica, quemadmodum ipse Salvator ait: Sicut misit me vivens Pater, &c.*

Cæterùm isti omnes veteres hæretici non tam corporis, & sanguinis D. veritatem, & actualem, atque corporalem in Eucharistia præsentiam impugnasse videntur, quàm negasse veritatem carnis ipsius in Incarnatione; contendebant enim Christum solùm habuisse carnem apparenter, & secundùm existimationem, non realiter & secundùm veritatem: Unde quamvis non crederent conversionem substantiæ panis, & vini in carnem, & sanguinem Christi, non tamen hujus mysterii impugnatores recensentur a S. Epiphanio, Philastrio, Augustino, Theodoreto, & aliis, qui hæreticorum catalogos contexuere.

Itaque primi veritatis Dominici corporis, & sanguinis in Eucharistiæ Sacramento impugnatores referuntur Ichonomachi, id est, imaginum hostes, qui, ut habetur in 7. Synod. actione 6. contendebant unicam esse Christi imaginem ab ipso institutam, nempe panem, & vinum in Eucharistia, quæ Christi corpus, & sanguinem repræsentant. Unde Epiphanius Diaconus post multam dissertationem, qua hoc hæreticum dogma impugnat, colligit: *Ergo liquidò demonstratum est, quòd nusquam Dominus, vel Apostoli, aut Patres imaginem dixerunt sacrificium sine sanguine, & ante significationis quidem celebrationem, typos quibusdam Sanctorum Patrum hæc piè visum est nominare, &c. post sanctificationem autem corpus propriè, ac sanguis Christi dicuntur, sunt & creduntur. Ipsi verò viri fortes volentes venerabilium imaginum demoliri visionem, aliam imaginem introduxerunt, quæ non est imago, sed corpus, & sanguis, &c.* Ex hinc videre est quantum allucinentur hæretici, qui realitatem corporis Christi negantes in Eucharistia, tuentur se authoritate septimæ Synodi, cùm tam expressè septima Synodus hoc improbet in Iconoclastis, quorum ipsi cùm filii sint, & imitatores, figuram tamen, & imaginem Eucharisticam sibi confingunt.

Nec valet reponere, illos hæreticos, quamvis asseruerint, Eucharistiam esse imaginem, & figuram corporis Christi, propterea negasse per consecrationem substantiam panis in corpus Christi converti; dicebant enim, *panem Eucharistiæ veluti veram imaginem naturalis carnis per S. Spiritus aggregationem sanctificatam: divinum corpus esse voluit, illique, sicut placuit. Medicus autem venit Sacerdos, qui ex communi sanctum id facit sacra illa anaphora*: est autem *anaphora* idem, quod pars illa Missæ, in qua sunt verba consecrationis. Hæc, inquam, responsio non impedit, quominus illi hæretici pravè de reali præsentia corporis Christi in Eucharistia interdum senserint: nam eo loco Epiphanius Diaconus prædictos hæreticos notat, & suggillat inconstantiæ, quòd modò negent præsentiam corporis Christi, nimirum cùm species Eucharisticas vocant typum, & imaginem corporis, & sanguinis Christi; modò autem sacrum, & divinum corpus appellent, quasi confiterentur præsentiam illius speciebus. Ex quibus saltem colligere licet, eos hæreticos realem Christi D. in Eucharistia præsentiam non firma, sed fluctuanti fide credidisse; unde ipsorum hac de re anceps sententia, necnon & modus loquendi de Eucharistia, cùm illam imaginem, ac figuram Christi D. corporis, & sanguinis appellant, cæteris errandi gravius,

vius, ac audacius hanc realem præsentiam impugnandi ansam præbuerunt.

Primus autem, qui hoc pessimum dogma erecta fronte induxit, ac propalavit, fuit quidam *Joannes Scotus*, non ille quidem Subtilis Doctor de Fide, & Ecclesia bene meritus, sed is qui subnominatus fuit *Erigena*, ex Hibernia oriundus, quæ patrio idiomate *Erin*, seu *Eri* nominatur; quia verò antiqua Hibernia etiam complectitur Scotiam, inde Joannes ille, etiam *Scotus* fuit subnominatus; objisse legitur anno 883. vel 884.

Ut autem ex nominis similitudine orienda controversia præcaveatur, advertendum est imprimis, varios apud Authores memorari hoc nomine *Joannis Scoti* donatos. Nam Honorius Augustodunensis lib. *de luminaribus Ecclesiæ*, meminit cujusdam *Joannis Scoti* subnominati *Chrysostomi*, quem vixisse memorat tempore Paschasini, & Juliani Pomerii, ac subinde 300. annis ante Scotum Erigenam; siquidem Paschasinus florebat circa finem imperii Theodosii junioris, Julianus autem Pomerius sub Zenone.

Baleus autem *centuria* 14. *cap*. 32. & Cellotius Societ. Jesu in append. ad histor. Godescalci opusc. 8. duos alios distinguunt nomine *Joannis Scoti* illustres; unum quidem appellat Joannem Scotum Erigenam, qui vixit sub Carolo Calvo Francorum Rege; *alterum* Bedæ discipulum, & Alcuini socium, quem volunt vixisse sub Carolo Magno Imperatore, ac unum fuisse ex fundatoribus Universitatis Parisiensis, ut indicat Anonymus apud Vincentium Bellovacensem in *speculo historiarum lib*. 23. *cap*. 173. his verbis: *Alcuinus*, inquit, *studium de Roma Parisios transtulit, quod illuc à Græcia translatum fuerat à Romanis, fueruntque Parisiis fundatores illius studii quatuor Monachi Bedæ discipuli, scilicet Rabanus, & Alcuinus, Claudius, & Joannes Scotus*.

Verùm, quàm leve sit hoc momentum, inde apparet, quòd nullus fuit Joannes Scotus Bedæ discipulus, & Facultatis Parisiensis fundator; quippe cùm Anonymus ille Author eandem appellationem tribuat Rabano Archiepiscopo Moguntino, qui obiit ann. 856. nec non, & Claudio Taurinensi; qui adhuc in vivis erat anno 839. ut testatur Hughellius in Italia sacra tom. 2. ac proinde neuter eorum potuit esse Discipulus Bedæ, qui mortuus est ann. 735. *Adde quòd* si hac ratione duo essent distinguendi nomine Joannis Scoti, duo pariter appellandi essent nomine Rabani, & Claudii Taurinensis: igitur nutat omnino hoc fundamentum ex Anonymo depromptum. Quapropter licèt invicem non conveniant Authores circa Joannis Scoti, vel Erigenæ ætatem, personam, & dogmata, nihilominus non alium nomine Joannis Scoti, quàm subnominatum Erigenam designare voluerunt.

Sed quidquid sit de illa controversia circa Joannis Erigenæ personam, & ætatem, certum est, illum fuisse suspectæ fidei circa Eucharistiam, siquidem negavit, fieri conversionem substantiæ panis, & vini in substantiam corporis, & sanguinis Christi, quod utique gravissimis momentis suadetur: *Primò* quidem ex epistola, quam scripsit Berengarius ad Lanfrancum, quæ incipit, *Pervenit ad me*, & extat in manuscripto codice Bibliothecæ Regis, in qua conqueritur Berengarius, quòd ipse Lanfrancus pro hæretica censuerit doctrinam Joannis Scoti de Sacramento Altaris. *Secundò*, ex epistola ejusdem Berengarii ad Assellium, quem redarguit Berengarius, quòd hæreticum appellatet, & censeret Joannem Scotum, idque inconsideratè, impiè, & indignè Sacerdotio suo, cui respondens Assellius: *Joannem verò Scotum*, inquit, *nec inconsideratè, nec impiè, nec indignè Sacerdotio meo hæreticum habeo, quem toto nisu, totaque intentione ad hoc solùm tendere video, ut mihi persuadeat: Hoc videlicet, quod in Altari consecratur, neque verè corpus, neque verè sanguinem*, hoc autem astruere nititur ex SS. Patrum opusculis, quæ pravè exponit. *Tertiò*, quia ejusdem Joannis Scoti liber lectus, & damnatus fuit in Concilio Vercellensi, ut testatur Lanfrancus in lib. de Eucharistiæ Sacramento contra Berengarium, his verbis: *In audientia omnium, qui de diversis mundi partibus, illic apud Vercellas convenerunt, Joannis Scoti liber de Eucharistia lectus est, ac damnatus*. Testatur etiam idem Lanfrancus, Berengarium non ex alio fonte, quàm ex libro Joannis Scoti virus suæ hæresis hausisse, quem propterea tanquam Authorem sui erroris, in ignem conjicere coactus est in Concilio Romano sub Nicolao Secundo anno 1059. sic enim, Lanfrancus Berengarium alloquitur cap. 1. *Tu quoque*, inquit, *inclinato corpore, sed non humiliato corde, ignem accendisti, librosque perversi dogmatis in medio sancti Concilii in ignem conjecisti*. Inter combustos autem libros recensetur Joan-

Joannis Scoti codex in fragmento Flotiacensi, quod laudat Antecessor Andegavensis Franciscus de Roie in suo Berengario: *In præsentia Papæ, & multorum Episcoporum, ait, Joannem Scotum igni comburens, cujus nefaria lectione ad hanc nefariam devolutus fuerat sectam.*

Repones: Joannem Scotum à plurimis haberi ut Sanctum, & Martyrem; ita enim testantur Matthæus Vvestminsteriensis, Vincentius Bellovacensis, S. Antonius, ex Guillelmo Malmesburiensi, qui lib. 2. de gestis Regum Angliæ cap. 4. scribit: *Hoc tempore creditur fuisse Joannes Scotus, vir perspicacis ingenii, & multæ facundiæ, qui dudum increpantibus undique bellorum fragoribus in Franciam ad Carolum Calvum transierat.... Succedentibus annis munificentia Alfredi allectus, venit in Angliam, & apud Monasterium nostrum à pueris, quos docebat, graphariis, ut fertur, perforatus, etiam Martyr æstimatus est; quod sub ambiguo in injuriam sanctæ animæ non dixerim, cùm celebrem ejus memoriam sepulchrum in sinistro latere Altaris, & epitaphii prodant versus, scabri quidem, & moderni temporis lima carentes, sed ab antiquo non ita deformes.*

Clauditur hoc tumulo sanctus sophista Joannes,
Qui ditatus erat jam vivens dogmate miro.
Martyrio tandem Christi conscendere regnum,
Quò meruit, Sancti regnant per sæcula cuncti.

Addit Simon Dunelmensis in recapitulatione ad annum 883. *Hujus Regis Alfredi tempore venit in Angliam Joannes Scotus, vir perspicacis ingenii, & multæ facundiæ, qui dudum relicta patria in Franciam ad Carolum Calvum transierat... Quare & honestiùs putatus est... Hujus opinionis particeps fuisse cognoscitur Nicolaus Papa, qui ait in epistola ad Carolum: Relatum est Apostolatui nostro, &c. Propter hanc ergo infamiam tæduit eum Franciæ, venitque ad Regem Elfredum, cujus munificentia illectus, & Magisterio ejus, ut ex scriptis Regis intelligitur, Melduni resedit, ubi post aliquot annos à pueris, quos docebat graphariis foratus, animam exuit, tormento gravi, & acerbo, ut dum iniquitas valida, & manus infirma sæpè frustraretur, & sæpè impeteret, amaram mortem obiret. Jacuit aliquandiu inhonorata sepultura in beati Laurentii Ecclesia, quæ fuerat nefandæ necis conscia. Sed ubi divinus favor multis noctibus super eum lucem indulsit igneam, admoniti Monachi in majorem transtulerunt Ecclesiam, & ad sinistram Altaris posuerunt.*

Verùm his non obstantibus dubia prorsus, & anceps est de Martyrio Joannis Scoti fides: *Primò* quidem, quia quotquot illius meminerunt, videntur maximè niti testimonio, & relatione Guillelmi Malmesburiensis: at Guillelmus id dumtaxat dubitando, & ex incerta fama refert, ut colligitur ex duobus locis, in quibus maximè de Martyrio Joannis sermonem instituit; ait enim: Hoc tempore creditur fuisse Joannes Scotus. Propter hanc infamiam, credo, tæduit eum Franciæ. Graphiis, ut fertur, perforatus, etiam Martyr æstimatus est. „ Quæ omnia verba omnino cespitantem, ac dubium animum de relatione, quam suscipir, manifestè ostendunt. *Secundò*, scribit Guillelmus, Joannem Scotum ideo in Gallia infamia notatum, quòd eum uti de fide suspectum, ad se transmittendum scripserat Nicolaus II. Pontifex; & idcircò ipsum ex tunc migrasse in Angliam, quò fuerat evocatus, munificentia Regis Ælfredi: quæ utique subsistere non possunt, quippe cùm Ælfredus non fuerit Angliæ Rex salutatus, nisi post mortem Nicolai Papæ; & per decem annos ab assumpto Regno ita bellis, & Barbarorum irruptionibus infestatus est, ut ne tantillum quidem quieverit: quomodo autem eo tempore potuisset Joannem Scotum sua munificentia allicere, ut ejus magisterio uteretur? *Tertiò*, quotquot meminerunt præceptorum Regis Ælfredi, non eis adscribunt Joannem Scotum, sed alterum Joannem, quem *Sapientem* appellant. Sic præcipuè Asserus, qui unus fuit ex illius pii Principis præceptoribus, in rebus gestis Ælfredi Regis; nominat quidem inter eos Joannem, sed ne verbum quidem facit de illius cruenta morte, quamquam paulò post referat graves persecutiones, quas Joannes Saxo, Abbas Monasterii Æthelengii in Anglia passus est à Monachis illius Monasterii. *Quartò*, sanctitas & martyrium Joannis Scoti per septuaginta annos ignota fuere in Ecclesia, scilicet toto tempore à Scoti morte, donec Guillelmus Malmesburiensis suam scripsisset historiam de Regibus Angliæ, quomodo enim Berengarius, qui Joannem Scotum in sui erroris patronum toties advocavit, & laudavit, nusquam illius sanctitatis, & martyrii meminisset?

Adde quòd Ascelinus non tanta constantia scribens adversùs Berengarium asseruisset, Joannem Scotum esse hæreticum, & se il-

illum pro hæretico semper habiturum, si reverà illa ætate Joannes Scotus pro Martyre in Ecclesia fuisset celebratus.

Urgent hæretici: Thomas Fulbertus in historia Ecclesiæ Anglicanæ, testatur Joannem Scotum haberi pro Martyre, & quòd ejus anniversaria Commemoratio fiat 4. Idus Novemb. ut habetur in Martyrologio typis mandato Antuerpiæ jussu summi Pontificis Gregorii XIII. anno 1586. Idem habet Dominus du Saussais Episcopus Tullensis in supplemento Martyrologii Ecclesiæ Gallicanæ 4. Idus Novembris. Idem pariter Molanus in Ecclesia Scotica.

Respondeo primò, falsum esse quod refert ipse Thomas Fulbertus; in nullo siquidem Martyrologio Romano reperitur Commemoratio Joannis Scoti ad 4. Idus Novembris jussu Gregorii XIII. anno 1586. nam ipso anno jam Sixtus V. Gregorio successerat mense Majo. Similiter quod referunt Dominus du Saussay, & Molanus, nullius debet esse momenti; quippe cùm id omne nitatur auctoritate Hectoris Boetii Deidonati, quem noverunt omnes esse levioris fidei Auctorem, utpote qui pro libito adjiciat, vel detrahat ex antiquioribus Scriptoribus id, quod sibi arriserit; unde non mirum si Molanus hoc levi fundamento nixus, graviter lapsus fuerit, cùm ipsum Joannem Scotum in album Sanctorum reposuerit in appendice ad Martyrologium Usuardi, quod typis mandari voluit Antuerpiæ anno 1583. Unde Arnaldus Vvion lib. 3. ligni vitæ, sumpsit ansam scribendi, Joannem Scotum insertum esse in Martyrologio Rom. Antuerpiæ typis mandato. Censerem ergo, hæc omnia, quæ referuntur de Martyrio Joannis, vel esse supposititia, vel si vera sint, intelligenda esse de Joanne Saxonico. Vel tandem si sint accipienda de Joanne Scoto, dicendum, est eum à suo errore resipuisse, dum viveret, cujus indicium est, quòd verisimile sit, illum à Nicolao II. errorum fuisse admonitum, & emendatum; siquidem Nicolaus Pontifex de Joanne Erigena scribens ad Carolum Calvum Francorum Regem, inter cætera hæc habet: Licèt multæ scientiæ esse prædicetur (Erigena) non sanè sapere in quibusdam frequenti rumore dicitur: quocirca rogat Pontifex, ut ad sedem Romanam ipse Erigena transmittatur, quatenus ab eo resciat, utrum vera sint ea, quæ de illius erronea doctrina vulgabantur.

Ejusdem erroris insimulatur Bertramus, aut *Ratramnus* primùm Corbejensis Monachus, & Presbyter, deinde Abbas Orbacensis, ut testatur Flodoardus lib. 3. historiæ Ecclesiæ Rhemensis cap. 28. Ille enim scripsisse dicitur librum *de corpore, & sanguine Domini* circa annum 850. in quo videtur Sacramentariis, & Calvinistis facem præbuisse. Unde illum Auctorem non solùm suum esse gloriantur Calvinistæ, sed etiam ipsum hæreticis accenset è Catholicis *Genebrardus* in Chronologia. *Verùm* ab hac nota illum liberant plurimi; imprimis verò Cardinalis *Perronius*, qui arbitratur, errores, qui in eo libro inveniuntur, inspersos fuisse malitia, & vafritie Oecolampadii, qui opus illud primus publici juris fecit anno 1532. non enim infrequens est Hæreticis, Catholicorum operibus, quibus edendis invigilant, nonnulla assuere, & attexere, ut illos in sui erroris patrocinium asciscant.

At rectiùs sentire videntur illi, qui existimant cum illustrissimo *Petro Marca*, non ita pridem Parisiensi Archiepiscopo, in sua epistola apud P. Lucam Dacherium, præfixa ejus Spicilegii tom. 2. librum illum *de corpore, & sanguine Christi* editum quidem fuisse à Joanne Scoto Erigena, sed vulgatum fuisse sub ementito nomine Bertrami, quò faciliùs sub tanti viri auspiciis hæresis virus spargeret: Quam utique suppositionem Bertramo factam, asserit quoque *Sanctesius* repetitionis cap. 14. & *Sixtus Senensis* in præfatione Bibliothecæ sanctæ, & *Espencæus* lib. 2. de Adoratione Eucharistiæ cap. 41. sed omnium efficacissimè id probat *D. Antonius Arnaldus* in suis dissertationibus libro 12. de perpetuitate fidei Ecclesiæ Catholicæ circa Eucharistiam; cujus utique falsæ, & ementitæ adscriptionis plurima apparent indicia.

Primò, quòd Trithemius lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis: & Sigebertus cap. 96. Ratramnum tamquam virum Catholicum laudibus celebrant; scribit enim Trithemius; *Bertramus Presbyter, & Monachus in divinis Scripturis, & in litteris disciplinarum sæcularium egregiè doctus, ingenio subtilis, & clarus eloquio, nec minùs vita, quàm doctrina insignis, præclara opuscula, de quibus ad me inter notitiam pauca pervenerunt, ad Carolum Regem fratrem Lotharii Imperatoris scripsit commendabile opus de corpore, & sanguine Domini*. Non est autem verisimile, Trithe-

themium Abbatem Catholicum ita Bertramum commendare, si Catholicum de Eucharistia dogma impugnasset.

Secundò, per totos 700. annos nemo Bertramum hæreseos reprehendit, quasi malè scripsisset, nec ab ullo Scriptore hæresis insimulatus deprehenditur. Imò in catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum, ut vir non minùs vita, quàm ingenio, doctrina, & eloquio illustris adscriptus est. Unde etiam hæretici lib. de *Eccles. Christi success. & statu cap.* 2. fatentur, Clerum Gallicanum eum selegisse, ut responderet objectionibus Græcorum adversùs Latinos, quas objectiones ad Præsules Gallos direxerat Nicolaus summus Pontifex.

Tertiò, quia in gravissimis controversiis tempore Berengarii circa realem Christi præsentiam in Eucharistia, & panis, ac vini in ejus corpus, & sanguinem conversionem nulla fuit Bertrami mentio, quem dubio procul in sui patrocinium advocasset Berengarius, si reverà ex illius scriptis causæ suæ aliquod subsidium accedere potuisset.

Quartò, si reverà Bertrami scripta Berengarianæ hæresi facem prætulissent, haud dubiè in Concilio Vercellensi unà cum libro Joannis Erigenæ proscriptus, ac damnatus fuisset: quod cùm factum non fuerit, inde argumentum est, Bertrami scripta, tamquam erroneo dogmati adstipulantia, eo tempore non habita fuisse.

Quintò, liber ille, qui inscribitur *Ratramno*, seu *Bertramo*, diu vulgatus est absque ullo nomine Auctoris, ut colligere licet ex Ruperto Abbate in caput 6. Joannis, ubi sic incipit respondere objectionibus hujus libri: *Hoc loco silendum non est, malè quosdam ignotos, & absconditi nominis homines opinari, suis quoque defendere dictis, & scriptis, panem verum, quem in sancto Altari sumimus, Patres illos manducasse tunc temporis, & bibisse, & nihilo magis hoc esse verum corpus, & sanguinem Christi, quàm fuit illud manna, quod ille populus comedit, &c.* Hic enim Rupertus librum Bertramo tributum indicat, ut ex lectione libri patere potest, cujus tamen Auctorem ait ignotum, & absconditi nominis: ergo verè Bertrami non erat, sed alterius cujuspiam.

Nec alterius certè quàm Scoti Erigenæ, quod colligere licet tum ex conformitate dogmatum, tum quia Berengarius epist. ad Richardum duo de libro Joannis Erigenæ notat: primò, quòd fuerit editus ad instantiam Regis Franciæ, secundò, quòd Rex ille non alius fuerit, quàm Carolus Magnus: *Noverit regia Majestas*, inquit, *quæ scribit Joannes Scotus, monitum illum scripsisse precario Caroli Magni... Unde ferat oportet defuncto patrocinium contra calumnias nunc viventium, nisi se mavult exhibere indignum Successore, & Sede illius magnifici Antecessoris sui.* Porro hæc duo maximè conveniunt libro Joannis Scoti; auctor enim illum inscribit Carolo Magno, testaturque se illius jussu ad scribendum de Eucharistia fuisse provocatum; sic enim habet: *Bertrami Presbyteri de corpore, & sanguine Domini ad Carolum Magnum Imperatorem: Jubes gloriose Princeps ut quid de sanguinis, & corporis Christi mysterio sentiam, vestræ magnificentiæ significem, imperium quàm magnifico vestro principatu dignum, tam nostræ parvitatis viribus, constat difficillimum.* Ex quibus verisimile sit, librum istum primùm à Discipulis Berengarii sub ementito Bertrami nomine vulgatum, ut videlicet Joannis Scoti in Conciliis Romano, & Vercellensi damnati injuriam declinarent, & nihilominus inde suo errori patrocinium accerferent.

Quod utique confirmatur, *primò*, quia nullus videtur Auctor nomine Bertrami; quamquam enim Sigebertus, Trithemius, & Anonymus asserant, Auctorem nomine *Bertramum* scripsisse librum *de corpore, & sanguine Domini*, & *de Prædestinatione*, nihilominus in hoc videntur lapsi; quia manifestè declarant se levissimam dumtaxat illius Bertrami notitiam habuisse; nam Sigebertus, qui in quibusdam exemplaribus manuscriptis eum vocat Ratramnum, non indicat, an Sacerdos fuerit, aut Monachus, Abbas aut Episcopus: Trithemius quidem Bertramum Sacerdotem, & Monachum appellat, ut diximus suprà; nihilominus licèt ter illius meminerit in suis opusculis sub nominibus *Bertrami*, *Bertramni*, & *Bertranni*: attamen significare non potuit, cujusnam Diœcesis, & Monasterii fuit; quamvis ipse ex 100. circiter, & 50. Scriptoribus Benedictinis, quos laudat in secundo libro Virorum illustrium ejus Ordinis, neminem alium præter Bertramum refert, quin illius Monasterium, Diœcesim, & locum, in quo vixerit, declaret.

His adde, quòd ut Bertramus ille non videatur confictus, & opusculum de corpore, & sanguine Christi ipsi adscriptum, distinctum appareat ab opusculo Joannis Scoti,

ti, necessum esset astruere, ac probare, *primò*, quòd circa medium noni sæculi duo fuissent Auctores, unus subnominatus *Joannes Scotus* auctor primæ versionis Latinæ operum S. Dionysii, alter appellatus *Bertramus*, aut *Ratramnus*, & *Intramnus*, aut *Ratramus*, & *Bertramnus*, aut *Bertrammus*: sic enim diversimodè à diversis auctoribus laudatur. *Secundò*, quòd uterque fuisset adversarius Paschasii contraria ipsius doctrinæ scribendo, ac docendo: *Tertiò*, quòd eorum quisque duo composuisset opuscula ad instantiam Caroli Calvi, unum de corpore, & sanguine Christi; alterum de Prædestinatione; *Quartò*, quòd utrumque opusculum breve, ac compendiosum fuisset: *Quintò*, quòd neutrum eorum opusculorum nuncupatum fuisset Carolo Calvo: quamquam plurimi Auctores illius sæculi, qui de eadem materia scripserunt, suas elucubrationes ipsi Regi nuncupaverint, ut Ratramnus Monachus Corbejensis, & Hincmarus Archiepiscopus Rhemensis: *Sextò*, quòd uterque in sui dogmatis patrocinium emendicasset sententias depromptas ex SS. Patribus Ambrosio, Hieronymo, & Augustino, quas parùm sinceris explicationibus in suam sententiam detorsisset, & alia plura ejusmodi: quæ cùm stare non possint, inde colligere licet, *Bertrami* nomen, sub quo præfatum opusculum de corpore, & sanguine Domini vulgatum est, omnino larvatum ac suppositítium fuisse.

Adde quòd, etiamsi opusculum illud de corpore, & sanguine Christi à Ratramno Corbejensi fuisset editum, non tamen redderet Auctoris illius fidem suspectam; imò quàmplurima in illo opusculo testimonia doctrinam Catholicam de realitate corporis, & sanguinis, necnon & de transubstantiatione contestantur, & apertè confirmant: respondens enim ad priorem quæstionem, quam initio libri proposuerat, scribit: *Panis, qui per Sacerdotis ministerium Christi corpus efficitur, aliud exteriùs humanis sensibus ostendit, & aliud interiùs fidelium mentibus clamat. Exteriùs quidem panis, quod antè fuerat, forma prætenditur, color ostenditur, sapor accipitur, est interiùs longè aliud, multòque pretiosius, multòque excellentius intimatur, quia caleste, quia divinum, idest, Christi corpus ostenditur,.. Post mysticam consecrationem, nec panis jam dicitur, nec vinum, sed Christi corpus, & sanguis... Sub velamento corporei panis, corporeique vini spirituale corpus Christi, spiritualisque sanguis existit.* Et infrà: *Panis, qui offertur, ex fructibus terræ cùm sit assumptus, in Christi corpus transponitur, sicut & vinum, cùm ex vite defluxerit, divini tamen significatione mysterii efficitur sanguis Christi, non quidem visibiliter, sed operante invisibiliter Spiritu sancto.* Denique sic concludit: *Ex his omnibus, quæ hactenus dicta sunt, monstratum est, quòd corpus, & sanguis Christi, quæ fidelium ore in Ecclesia percipiuntur, figura sunt secundùm speciem visibilem; at verò secundùm invisibilem substantiam, idest, divini potentiam Verbi, corpus, & sanguis Christi verè existunt: unde secundùm visibilem creaturam corpus pascunt, juxta verò potentioris virtutem substantiæ mentes fidelium, & pascunt, & sanctificant.* Hac de causa non solùm *Galetius*, sed ipsi etiam *Magdeburgenses*, centuria 9. cap. 4. 6. & 8. contendunt non solùm Bertramum credidisse corpus, & sanguinem Domini super Altare poni, & inde populo distribui, sed etiam transubstantiationis habere semina: Utitur enim, inquiunt, vocabulis *commutationis*, & *conversionis*.

Nec obstat, quòd in eo libro scripserit, *primò*, in Eucharistia figuram esse, & quod in Ecclesia fidelium ore sumitur, fieri corpus, & sanguinem Christi in mysterio, seu figura: *Secundò*, quòd corpus ex Virgine natum, non fit idem, quod ore fidelium per Sacramentorum mysteria sumitur in Ecclesia: *Tertiò*, quod creaturæ secundùm substantiam fuerunt ante consecrationem, hoc posteà consistunt. Hæc enim tria capita sunt, quæ doctrinam illius opusculi erroris insimulant. Hæc, inquam, non obstant, facilè enim ex aliis ejusdem opusculi locis benignè possunt explicari: Primus quidem locus solvi potest hac regula Facundi Hermianensis lib. 10. cap. 6. *Solitum est*, inquit, *hæreticis ex dubiis, & obscuris, quæ apud Auctores certa, & manifesta sunt, malè interpretari: solitum etiam est prudentiæ, ac pietati Catholicæ ex indubitatis, atque evidentibus firmare ambigua, & latentia declarare.* Sed ex mox dictis constat Auctorem illius opusculi veram, & Catholicam tradere doctrinam de Eucharistia, ac subinde obscuri illi loci benignè sunt interpretandi, non quasi voluerit solam in Eucharistia Christi figuram existere, sed quòd species panis, & vini, quibus corpus, & sanguis obvelantur, sint eorum figuræ; nam, ut ipsemet ait, figura est obumbratio quædam quibusdam velaminibus,

quæ

quæ intendit ostendens. *Secundus* verò locus æquè facilem patitur interpretationem: solùm enim vult, quòd corpus ex Virgine natum, non sit eodem modo in Eucharistia, quo visibiliter natus est, sed in ea existat modo speciali, ac spirituali sub speciebus Eucharisticis delitescens, ac prætereà sit figurativum, & rememorativum sui ipsius, quatenus modo visibili ex Virgine natum cruci fuit affixum. *Denique*, tertio loco vult solùm panem, & vinum post consecrationem remanere secundùm apparentiam substantiæ, non quòd substantia panis remaneat, sed quia mediis accidentibus illa sensibus apparere videtur.

Berengarius Ecclesiæ Andegavensis Archidiaconus, Joannis Scoti hæretica doctrina imbutus, illius virus jampridem sopitum restaurare cœpit, ac propagare circa annum Domini millesimum quinquagesimum. Juveniles egerat annos in Academia Carnotensi, sub præceptore Fulberto Carnotensi, ut colligitur ex Epistola Adelmanni Brixiensis Episcopi ad Berengarium ipsum: *Collectaneum*, inquit, *te meum vocavi propter dulcissimum illud contubernium, quod cum te adolescentulo ipse ego in Academia Carnotensi sub nostro illo venerabili Socrate Fulberto jucundissimè duxi*. Sectæ suæ ipse nomen dedit, quem tamen plurimùm adjuvit in hæresi sua disseminanda Bruno Andegavensis Episcopus, de quo Deoduinus Leodiensis Episcopus epistola ad Henricum Francorum Regem, & extat tomo 9. Bibliothecæ Patrum sub nomine Durandi Leodiensis, cujus tamen esse non potest, nam obiit Durandus anno 1025. ut Sigebertus refert in Chronico: tunc verò nondum erat coronatus Henricus, qui anno dumtaxat 1028. coronatus est, solusque regni habenas suscepit anno 1032.

Accusatur autem Berengarius à prædicto Leodiensi Episcopo: *Primò*, quòd Baptismum parvulorum everteret: *Secundò*, quòd legitima conjugia destrueret: *Tertiò*, quòd astrueret corpus Domini non tam corpus esse, quàm umbram, & figuram corporis Domini. Huic accusationi subscribit *Guitmundus Archiepiscopus Aversanus*, in lib. 1. de corporis, & sanguinis Christi veritate in Eucharistia, ubi Berengarii mores, & errores in hunc modum refert, ac perstringit: Is, „ *inquit*, cùm juveniles adhuc in scholis „ ageret annos (ut ajunt, qui eum tunc „ noverunt) elatus ingenii levitate, ipsius „ Magistri sensum non adeo curabat, con- „ discipulorum pro nihilo reputabat, libros „ insuper artium contemnebat. Sed cùm „ per se attingere Philosophiæ altioris secreta non posset; neque enim homo ita „ acutus erat, sed & tunc temporis liberales artes intra Gallias penè obsoleverant: „ novis saltem verborum interpretationibus, quibus etiam nunc mirum gaudet, „ singularis scientiæ laudem sibi arrogare, „ & cujusdam excellentiæ gloriam venari, „ qualitercumque poterat, affectabat: Factumque est, ut pompatico incessu, sublimi præ cæteris suggestu, dignitatem „ Magistri potiùs simulans, quàm rebus „ ostendens, profunda quoque inclusione „ intra cucullum, ac simulatione longæ „ meditationis, & vix tandem satis desideratæ diu vocis lentissimo quasi plangore „ incautos decipiens, doctorem sese artium „ penè inscius profiteretur. Sed postquam „ à D. Lanfranco in dialectica de re satis „ parva turpissimè est confusus; cùmque „ per ipsum D. Lanfrancum virum æquè „ doctissimum liberales artes Deus recalescere, atque optimè reviviscere fecisset: „ desertum se iste à Discipulis dolens, ad „ eructanda impudenter divinarum Scripturarum Sacramenta, ubi ille adhuc adolescens, & aliis eatenus detentus studiis „ nondum adeo intenderat, sese convertit. „ Sed & ibi insipiens, quippe *in malevolam animam non introibit sapientia*, & ea, quorum novitate omnium corda permoveret, „ atque ad se omnium oculos traheret, studiosè perquirens, maluit esse sub aliqua „ admiratione hominum hæreticus, quàm „ sub oculis Dei privatè vivere Catholicus. „ Tunc illa, quibus mundanis hominibus „ (etsi inculté) licèt semper peccare cupientibus, placeret, aperuit: legitima videlicet conjugia, quantum in ipso erat, „ destruens, & parvulorum Baptisma evertens. Ita ut in altero, pessimis hominibus diabolus per os ejus licitè omnibus fœminis abutendum esse: in altero cassato Baptismate infantiæ in profundum omnium malorum, utpote postmodum baptizandis impunè ruere suaderet. Lege epistolam Leodiensis Episcopi contra Berengarium ad Henricum „ Regem Francorum: & eisdem penè verbis eadem ipsa ibi scripta reperies. Illis sanè diebus, & hanc quoque (contra quam Deo propitio acturi sumus) „ est

„ est ausus dementissimè propinare blasphemiam, ad hoc etiam hic diabolo militans, ut ablata veritate Dominici corporis, peccare volentes, nulla reverentia, nullus motus percipiendæ sacræ Communionis ab aliquo scelere revocasset. De cæteris sanè impietatibus, quas satis multas per id temporis evomuit, nunc te remorari nolo. Ita igitur hujus pestis initium accepimus.

Subdit infrà, Berengarii Discipulos, varios in errores fuisse divisos: Omnes quidem, *inquit*, in hoc conveniunt, quia panis, & vinum essentialiter non mutantur, sed ut extorquere à quibusdam potui, multùm in hoc differunt, quòd alii nihil omnino de corpore, & sanguine Domini Sacramentis istis inesse, sed tantummodò umbras hæc, & figuras esse dicunt. *Alii* verò rectis Ecclesiæ rationibus cedentes, nec tamen à stultitia recedentes, ut quasi aliquo modo nobiscum esse videantur, dicunt ibi corpus, & sanguinem Domini reverà, sed latenter contineri, & ut sumi possint quodammodò (ut ita dixerim) impanari. Et hanc ipsius Berengarii subtiliorem esse sententiam ajunt. *Alii* verò non quidem Berengariani, sed acerrimè Berengario repugnantes, argumentis tamen ejus, & quibusdam verbis Domini paulisper offensi (quod suo loco dicemus uberiùs) solebant olim putare, quòd panis, & vinum ex parte mutentur, & ex parte remaneant. *Aliis* verò irrationabilem istorum sensum longè horrentibus, eadem verba Domini, quibus isti moventur, non satis aptè intelligentibus, videbatur panem, & vinum ex toto quidem mutari, id cùm indigni accedunt ad communicandum, carnem Domini, & sanguinem iterum in panem, & vinum reverti.

Verùm de duobus primis errorum capitibus difficultas est; siquidem de ipsis erroribus in Conciliis, in quibus damnatus est Berengarius, nulla eorum errorum fit mentio, neque in opusculis adversùs ipsum editis hujusmodi errores confutati fuerunt, quos haud dubiè non siluissent Auctores, si reverà de iis Berengarius fuisset insimulatus. Guitmundus id quidem asserit ex epistola Durandi Episcopi Leodiensis; Durandus autem ex fama, quæ omnium, ut ait, repleverat aures, fama autem, ut plurimùm mendax est; ac proinde Conciliorum, & Patrum hac in re silentium, argumentum est, Berengarium de his duobus erroribus non fuisse accusatum.

Igitur propria, & singularis Berengarii hæresis in eo sita fuit, quòd negaret in Eucharistia veram fieri substantiæ panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi conversionem; quamvis enim initio Berengarius cum Discipulis inficiaretur realem Christi præsentiam, nihilque corporis, & sanguinis Domini Sacramentis inesse contenderet, sed umbras tantùm, & figuras: in progressu tamen Ecclesiæ rationibus convictus, dixit in Sacramento corpus, & sanguinem Domini reverà inveniri, sed unà cum pane, & vino; unde transubstantiationem apertè negabat.

Porrò Berengariana hæresis (si Durando Leodiensi p. 9. credatur) talem habuit progressum, cùm anno 1050. Berengarius Normanorum finibus irrepsisset, atque in cœnobium *Pratellis* nuncupatum appulisset, honestè exceptus est, atque fortiter confutatus ab Abbate, qui Durandi familiaris erat, & cum quo de blasphemiis ipsius collocutus fuerat: inde digressus, Normanorum Principem adiit festinus, quem sua quoque irretire perfidia subtiliter attentavit, sed frustra: nam Princeps apud *Brionam* viros, quos potuit, eruditos coegit, præfatumque hæresiarcham cum alio quodam Clerico, in cujus eloquentia victoriæ spem posuerat, ita coram omnibus confutavit, ut ei silentium imponeretur, atque extorqueretur assensus fidei Catholicæ. Hinc non sine pudore evadens, Carnutum petiit, ubi Clericis ejusdem urbis illum interrogantibus de eadem quæstione, promisit se responsurum, si opportunitas daretur. Posteà verò instante tempore Concilii Vercellensis, respondit per litteras multa vanitate refertas.

Cùm tamen virus latenter, & apertè jam propagaretur, Henricus Francorum Rex, Concilium *Parisiis* cogi præcepit 17. Kal. Novembris, in quo Berengarius audiretur, sed nec comparere ausus est, nec Bruno Andegavensis interesse. In eo Concilio, lectis quibusdam litteris Berengarii ad amicum (quæ interceptæ fuerant) damnatus est Auctor, damnati complices, unà cum codice Joannis Scoti, ex quo sumpta videbantur ea quæ damnabantur: Auctor cum sequacibus ejuraret errorem, aut morte plecteretur, decretum fuit. Ea autem ordinatio-

tione territi Berengarii Discipuli, fidem Catholicam professi sunt juxta mentem hujus Concilii. Eodem quoque anno tria adversùs hanc nascentem hæresim coacta fuerunt Provinciæ Turonicæ Concilia, de quibus meminit Bruno epist. citata.

Dum autem hæc in Galliis agerentur, Leo Pontifex hujus nominis IX. anno 1050. aut, ut volunt alii 1053. adversùs eamdem hæresim Synodum Romæ convocavit, in qua quid actum fuerit, ostendit Lanfrancus in commentario, quem contra Berengarium edidit, his verbis: *Tempore S. Leonis Papæ delata est hæresis tua* (alloquitur Berengarium ipsum) *ad Apostolicam Sedem. Qui cùm Synodo præsideret, ac resideret secum non parva multitudo Episcoporum, Abbatum, diversique Ordines è diversis Regionibus religiosarum Personarum: jussum est in omni audientia recitari, quas mihi de corpore, & sanguine Domini litteras transmisisti. Portitor quippe earum legatus tuus me in Northumania non reperto, tradidit eas quibusdam Clericis: quas cùm legissent, & contra usitatissimam Ecclesiæ fidem scriptas animadvertissent; zelo Dei accensi, quibusdam ad legendas eas porrexerunt. Itaque factum est, ut non deterior de te, quàm de me fuerit exorta suspicio, ad quem videlicet tales litteras destinaveris, putantibus multis, me fovere, ac favere, quæ à te dicerentur, vel gratia, qua te diligerem; vel fide, qua reverà ita esse indubitanter tenerem. Igitur cùm à quodam Rhemensi Clerico Romam perlatas recitator legeret, intellecto, quòd Joannem Scotum extolleres, Paschasium damnares, communi de Eucharistia fidei adversa sentires; promulgata est in te damnationis sententia, privans te communione Sanctæ Ecclesiæ, quam tu privare sancta ejus communione satagebas. Post hæc præcepit Papa, ut surgerem, pravi rumoris à me maculam abstergerem, fidem meam exponerem, expositam plùs sacris auctoritatibus, quàm argumentis probarem. Itaque surrexi; quod sensi, dixi, quod dixi, probavi: omnibus placuit, nulli displicuit.* Hactenus de Synodo Romana Lanfrancus, in qua damnato Berengario, ipse Lanfrancus Absolutionis sententiam retulit.

Insuper eodem anno 1050. aut 1053. celebratum est Concilium Vercellense, ad quod evocatus Berengarius, & comparere detrectans, damnatus fuit unà cum libro Joannis Scoti, ut refert Lanfrancus in Commentario: *Dehinc*, inquit, *declarata est Synodus Vercellensis, quæ tunc proximo Septembri, eodem præsidente Pontifice est celebrata Vercellis, ad quam vocatus non venisti. Ego verò præcepto, & precibus præfati Pontificis usque ad ipsam Synodum suam remansi. In qua, in audientia omnium, qui de diversis hujus mundi partibus illuc convenerant, Joannis Scoti liber de Eucharistia lectus est, ac damnatus: sententia tua exposita, ac damnata: fides Sanctæ Ecclesiæ, quam ego teneo, & tenendam astruo, audita, & concordi omnium sensu confirmata. Duo Clerici, qui legatos tuos se esse dixerunt, volentes te defendere, in primo statim congressu defecerunt, & capti sunt. Ab hac sententia numquam discessit S. Leo in omnibus suis Conciliis, seu quibus ipse præsentiam suam exhibuit, seu quæ per Legatos suos in diversis Provinciis congregari instituit. Quæ sententia non effugit successorem quoque suum felicis memoriæ Papam Victorem.* Hucusque Lanfrancus de Synodo Vercellensi. Cujus meminit etiam Guitmundus in libris, quos scripsit de corpore, & sanguine Christi, eidemque præfuisse Leonem Pontificem tradit.

Defuncto Leone IX. Berengarius verbis, & scriptis memoriam ejus infuscare tentavit, eumque *infatuatione Lanfranci infatuatum, vanitatis Consilium adunasse blasphemavit*: cujus insaniam, & audaciam, ut comprimeret Victor II. Leonis successor, Concilium Turonis coegit anno 1055. ut scribit Guitmundus: cui per Legatos, maximè per Hildebrandum, qui posteà fuit summus Pontifex nomine Gregorius VII. præfuit: in ea Synodo data est optio Berengario causæ suæ defendendæ: at illam tueri reformidans, communem Ecclesiæ fidem iterum professus, juravit se ab illa hora ita crediturum, nec usquam ab ea recessurum; quod utique juramentum confirmavit propriæ suæ manus syngrapha.

Verùm hæresiarcha, sui sacramenti immemor, & violator, ad vomitum rediit; unde ne virus ultrà serperet, Nicolaus II. Romæ Concilium ex 1013. Episcopis, cui & Berengarius interfuit, anno 1059. coegit, ibique iterum ejus sententia à Patribus examinata, atque damnata fuit; cui damnationi ipsemet Berengarius subscripsit, sicut & professioni fidei, quam mandantibus Concilii Patribus Umbertus Episcopus Cardinalis sub hac formula condiderat: *Ego Berengarius*, indignus Diaconus Ecclesiæ „ S. Mauricii Andegavensis, cognoscens „

„ veram, Catholicam, & Apostolicam fidem, anathematizo omnem heresim; precipuè eam, de qua hactenus infamatus sum, quæ astruere conatur, panem, & vinum, quæ in Altari ponuntur, post consecrationem solummodò Sacramentum, & non verum corpus, & sanguinem Domini nostri Jesu Christi esse: nec posse sensualiter in solo Sacramento manibus Sacerdotum tractari, vel frangi, aut fidelium dentibus atteri. Consentio autem sanctæ Romanæ, & Apostolicæ Sedi, & ore, & corde profiteor de Sacramentis Dominicæ mensæ eam fidem tenere, quam Dominus, & venerabilis Papa Nicolaus, & hæc sancta Synodus auctoritate Evangelica, & Apostolica tenendam tradidit, mihique firmavit: scilicet panem, & vinum, quæ in Altari ponuntur, post consecrationem non solùm Sacramentum, sed etiam verum corpus, & sanguinem Domini nostri Jesu Christi esse: & sensualiter non solùm Sacramenta, sed in veritate manibus Sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri: jurans per sanctam, & homousion Trinitatem, & per hæc Sacrosancta Christi Evangelia. Eos verò, qui contra hanc fidem venerint, cum dogmatibus, & sectatoribus suis æterno anathemate dignos esse pronuntio. Quòd si ego ipse aliquando contra id sentire, ac prædicare præsumpsero, subjaceam Canonum severitati. Lecto, & perfecto spontè subscripsi. Ita referunt Lanfrancus, Guitmundus, & Algerus, habeturque de consecr. dist. 12. quæst. 1.

Post tam solemne sacramentum, Protheus levis Berengarius, fidefragus, & sacrilegus violator, veritatem Catholicam iterum impugnavit scriptis ac dictis nefariis, Ecclesiam regente Alexandro II. Cui cùm post mortem successisset Gregorius VII. Concilium Romæ in Ecclesia sancti Salvatoris anno 1079. denuò coegit, cujus acta habentur apud eumdem Gregorium lib. 6. epistolarum post epist. 17. ubi firmata veritate Catholica, convictus iterum Berengarius, veniam exoravit, & iterum hanc suæ fidei professionem emisit: *Ego Berengarius corde credo, & ore confiteor panem, & vinum, quæ ponuntur in Altari per mysterium sacræ orationis, & verba nostri Redemptoris, substantialiter converti in veram, ac propriam, ac vivificatricem carnem, & sanguinem Jesu Christi Domini nostri; & post consecrationem esse verum Christi corpus, quod natum est de Virgine, & quod pro salute mundi oblatum in cruce pependit, & quod sedet ad dexteram Patris, & verum sanguinem Christi, qui de latere ejus effusus est, non tantùm per signum, & virtutem Sacramenti, sed in veritate naturæ, & proprietate substantiæ. Sicut in hoc brevi continetur, & ego legi, & vos intelligetis, sic credo, nec contra hanc fidem ulteriùs docebo.* Ita habetur in Editione Lanfranci anni 1540. opera Francisci Quadrati adornata ex vetusto codice Bibliothecæ Beccensis Monasterii. Quamvis enim opus Lanfranci editum sit ante obitum Alexandri Papæ, ad quem Lanfrancus ad Archiepiscopatum Cantuariensem assumptus, opus suum transmiserat: potuit tamen professio illa fideliter exscripta operi illi adjici, utpote argumento illius peropportuna. Ut ut sit, ex actis Concilii Romani habetur, Berengario præcepisse Gregorium VII. ne ampliùs de corpore, & sanguine Domini cum aliquo disputaret; nisi fortè eorum, qui ejus doctrina decepti, in errorem prolapsi fuerant, ad fidem Catholicam reducendorum gratia. Absoluto Concilio, secum per aliquod tempus Berengarium paterna benignitate summus Pontifex detinuit, ut instabilitatem viri toties lapsi figeret, & fidei constantiam probaret. Explorata verò illius in fide firmitate, eum post multas moras ad proprios lares cum litteris commendatitiis remisit, quibus & rectam illius fidem testatus est, vetuitque ne ullum vel personæ, vel bonis ejus nocumentum importaretur.

Quis autem fuerit exitus Berengarii, & utrùm in fide Ecclesiæ ad finem usque constans perseveraverit, non convenit inter Catholicos, & hæreticos; hi namque contendunt cum *Bertoldo* continuatore Hermanni ad annum 1083. ipsum in errorem relapsum, in eo obiisse. *Verùm* communis Catholicorum sententia est, Berengarium per acta suarum culparum, aut errorum Pœnitentia, in Ecclesiæ Romanæ fide, & communione diem ultimam clausisse. Ita imprimis testatur Gulielmus Malmesburiensis lib. 3. de gestis Anglorum, ubi illius morientis extrema verba fidei professionem continentia refert: *Licèt*, inquit, *Berengarius primùm aliquarum hæresum defensione infamatus fuerit, ævo posteriori ita resipuit, ut sine retractatione habeatur sanctus: innumeris bonis, maximè au-*

tem humilitate, & eleemosynis approbatus est. *Secundò*, egregiis laudibus, ac epitaphiis celebratus est ab Hildeberto, qui postea fuit Episcopus Cenomanensis, & à Baldrico Abbate Gurguliensi; quod utique argumentum est manifestum, ipsum in Ecclesiæ Romanæ communione vita fuisse functum. *Tertiò*, quia sepultura Ecclesiastica donatus fuit in claustro S. Martini Turonensis, ut scribit Papirius Masso lib.3. Annalium Franciæ, ex chronico Turonensi Joannis Monachi, necnon ex chronico S. Martini Turonensis. *His adde*, quòd idipsum testentur quàm plures historici, nec dissentit Baronius ipse ad annum 1088. quamvis Hildebertum arguat, quòd gloriosius, quàm hæresiarchæ toties sacrilegè relapsi conditio postularet, epitaphium ei scripserit. Neque enim iis honoribus excipiendus est hæreticus etiam pœnitens; quamvis enim ipse resipiscat, tamen erroris sui pestifera semina reliquit: quod maximè verum est de Berengario, ut notavit Gulielmus Malmesburiensis lib.3. de gestis Anglorum, ubi hęc scribit: *Berengarius planè, quamvis ipse sententiam correxerat, omnes tamen, quos ex totis terris depravaverat, convertere nequivit. Adeo pessimum est alios exemplo, aut à bono infirmare; quia fortassis peccatum te gravabit alienum, cùm deletum fuerit tuum*. Et sanè cum Berengarii retractatione, & obitu ejus errores extincti non sunt, sed infœliciter pullularunt diversis sæculis, apud diversas sectas hæreticorum. Unde apparet deceptum fuisse Bertoldum, non solùm quia Berengarius non est mortuus anno 1083. sed 1088. verùm etiam quia cæteri historici ipsius Bertoldi authoritati sunt præferendi.

His hæreticis annumerandi sunt *Petro Bruziani*, Petri *de Bruis* Discipuli circa annum 1126. qui nolebat infantes extra ætatem discretionis baptizari, & inter alios similes errores, etiam veritatem corporis, & sanguinis Domini in Eucharistia, ejusque jugè in Ecclesia offerri solitum sacrificium deridebat.

His accensendus est *Joannes Vviclefus* Anglus circa annum 1312. Nam, ut in Concilio Constantiensi sess.8. refertur, substantiam panis, & vini in Sacramento Altaris permanere affirmavit, & accidentia panis non manere sine subjecto sustinuit; & Christum in eodem Sacramento realiter adesse negavit, & Sacerdotem in peccato mortali existentem non conficere, neque consecrare Eucharistiam tradidit. Ejus errores secutus est *Joannes Hus* Boemus, ut patet ex sess.57. ejusdem Concilii, & ex processibus contra illum factis, ac per testes idoneos, & locupletes probatis. Nihil tamen contra Eucharistiam scripsit, nec illum errorem omnes ejus discipuli secuti sunt.

Denique orti sunt *Lutherani*, & Calvinistæ, quorum infinitæ adhuc circa Eucharistiam, mutuòque inter se pugnantes sunt erroneæ sententiæ. Etenim, inquit Gamachæus, Lutherus initio negavit realem Christi in Sacramento præsentiam, ut colligitur ex ejus libro *ad Valdenses*, ubi negat Eucharistiam adorandam esse; dubitat etiam an Divinitas Christi sit in Eucharistia simul cum humanitate. Et *lib. de captivit. Babyl.* asserit, Sacramenta legis novæ esse nuda signa: Legi adhuc potest sermo, quem scripsit *de Natali Domini*. Ad extremum tamen, cùm sæpiùs opinionem mutavisset, conclusit Christum realiter esse in Sacramento, sed simul cum substantia panis, & vini, ut liquet ex ejus epistola ad Argentinenses: *Vellem*, inquit, *posset mihi aliquis persuadere, nihil esse in Eucharistia, præter panem, & vinum: magno ille beneficio me devinciret; jam sæpè gravibus curis in hac materia desudavi, & videbam me hoc modo plurimùm posse Papatui incommodare; verùm ego me captum, nulla elabendi via relicta, textus Evangelii nimis est apertus*. Agnovit ergo tandem Lutherus realem Christi in Sacramento præsentiam, neque in eo fuit tunc propriè hæreticus, sed solùm quòd dixerit substantiam panis, & vini simul cum Christi corpore, & sanguine remanere, ut inferiùs suo loco ostendetur. Nec tamen discipuli Lutheri eamdem doctrinam tenuerunt, sed *Carlostadius* statim ab eo defecit, ac primam Berengarii hæresim amplexus est, idemque fecit *Zuinglius*, licèt uterque Luthero antea adhæsisset.

Calvinus verò circa annum 1534. omnium se judicem, arbitrumque constituit, ut ipse loquitur lib. de cœna Domini, & Lutherum damnavit, quod diceret, Christum reverà esse in Sacramento: damnavit etiam Carlostadium, ac Zuinglium, quòd asserent, nil esse in Sacramento præter figuram corporis, & sanguinis Christi; nihilominus tamen quidquid fingat homo astutus, quamcumque in partem, & faciem se convertat, idem omnino affirmat, quod Zuinglius, & Carlostadius, ut patet ex libro *de ratione ineun-*

ineundæ concordiæ tom. 2. Opusculorum, solisque verbis dissidet; docet enim corpus Christi solummodò esse in cœlo, & tamen sumi à nobis realiter, sed non substantialiter, solùmque derivari in nos quamdam ejus virtutem, per quam interiùs reficiamur, eamque virtutem vocat *substantiam corporis Christi*, eo quòd sit substantialis ejus qualitas, ut siquis calorem vocet substantiam, aut virtutem substantialem igni. Lib. etiam 4. Instit. cap. 17. §. 12. *Si solem*, inquit, *conspicimus radiis micantem ad generandos fœtus, suam quoque substantiam quodammodò ad terram trajicere, cur inferior erit Spiritus Christi irradiatio ad communionem carnis, & sanguinis in nos traducendam?* Moxque addit; *corpus Christi esse finitum pro perpetua corporis humani ratione, & contineri cœlo, quo semel receptum est, donec ad judicium redeat, itaut sit nefas sub elementa hæc corruptibilia ipsum retrahere, aut ubique præsens imaginari*. Et §. 9. *Quemadmodum è fonte hauritur aqua, & ducitur per canales ad rigandos agros, quia scaturigo novam fonti largitatem subministrat: ita etiam caro Christi instar fontis est, & vitam à Divinitate in se scaturientem ad nos transfundit*. Tandem concludit §. 30. *Quamvis Christus ubique sit, non tamen totum, quod in eo est, ubique esse, quia in carne sua cœlo comprehenditur, donec in judicium appareat, & quamvis sit speciali modo in Eucharistia, non tamen*, inquit, *ibi est totum, sed totus*. Et §. 31. *Longè falli eos, qui nullam carnis Christi præsentiam concipiunt, nisi in pane sistatur, vel nisi in tegumento panis lateat, quasi non posset esse præsens, nisi descendat ad nos, cùm & possit nos ad se evehere, & sufficiat arcana Spiritus operatio, quæ Christum nobis uniat*.

His ita prælibatis, adversùs hos omnes præfatos errores, & Errones stabilienda est Catholica veritas circa realem præsentiam corporis, & sanguinis Christi sub speciebus Eucharisticis omni argumentorum illorum genere, quibus certissima fidei dogmata, & apud hæreticos indubitata demonstrari solent: *Primò* quidem ex promissione. 2. ex institutione Eucharistiæ. 3. ex Traditione divina, & Apostolica. 4. ex unanimi Christianarum Ecclesiarum consensione, etiam ante ortum Sacramentariorum, & Calvinistarum erroneum dogma.

CONCLUSIO UNICA.

Verè, realiter, & substantialiter corpus, & sanguis Christi Domini sunt sub speciebus Eucharisticis. Hæc est de fide determinata in Conciliis Nicæno, Lateranensi sub Innocentio III. Constantiensi, & Florentino, novissimè autem, & expressissimè in Trident. sess. 13. cap. 1. his verbis: *Principio docet sancta Synodus, & apertè, ac simpliciter profitetur in almo sanctæ Eucharistiæ sacramento post panis, & vini consecrationem Dominum nostrum Jesum Christum, verum Deum, atque hominem verè*, id est, non tantùm figuratè, *realiter*, id est, non tantùm objectivè, *ac substantialiter*, id est, secundùm substantiam, & non tantùm secundùm effectum, *sub specie illarum rerum sensibilium contineri*. Et can. 1. ejusdem Sessionis, sic inquit: *Si quis negaverit in sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento contineri verè, realiter, & substantialiter corpus, & sanguinem unà cum anima, & divinitate Domini nostri Jesu Christi, proinde totum Christum, sed dixerit tantummodò esse in eo ut in signo, vel figura, aut virtute, anathema sit*. Hanc Catholicam veritatem Doctor subtilis, tanquam verus Ecclesiæ Catholicæ filius, apertissimè tradidit 4. dist. 10. qu. 1. nu. 3. *De primo inquit, dico, quòd corpus Christi esse ibi verè realiter, est simpliciter de substantia fidei eo modo, quo veritas alicujus Sacramenti pertinet ad articulos fidei: ista enim veritas à principio fuit expressè tradita, ex quo Eucharistia fuit instituta*.

§. I.

Probatur vera, realis, & substantialis corporis, & sanguinis Christi præsentia in Eucharistia ex verbis Christi D. Eucharistiam promittentis.

Cum Christus D. sit ipsa veritas, & sapientia, apertè constat, quòd nec falli, nec fallere, nec subinde promissa negare potest, undè sic argumentari licet: Quod Christus promisit se daturum, reverà concessit, & implevit, sed promisit constantissimè se daturum verè & realiter, ac substantialiter corpus, & sanguinem suum in cibum, & potum; igitur reverà utrumque concessit, at non aliter, nec alibi, quàm instituendo Eucharistiam: igitur hæc Christi D.

cor-

corpus, & ſanguinem verè, ac realiter continet. Majorem ultrò admittunt hæretici. Minor verò clariſſimè patet ex illis verbis *Joan.6.* ubi Chriſtus ex occaſione celebris illius miraculi, quo multiplicatis quinque panibus, quatuor & ampliùs hominum millia ſatiaverat: *Primùm* eos inſtruit de ſuæ Incarnationis myſterio. Cùm enim turba ei dixiſſet, *Quid faciemus, ut operemur opera Dei? reſpondit Jeſus & dixit eis: Hoc eſt opus Dei, ut credatis in eum, quem miſit ille.* Cùmque circumſtantes dixiſſent: *Quod ergo tu facis ſignum, ut videamus, & credamus tibi? Quid operaris? Patres noſtri manducaverunt manna in deſerto, ſicut ſcriptum eſt, panem de cœlo dedit eis manducare*; hoc eſt, Moyſes ſuam ad homines à Deo delegationem probavit ex conceſſione manna: Tu verò quodnam ſignum profers, ut probes te verum eſſe Meſſiam? Duo reſpondet adorandus Salvator: *Primò*, quòd Pater dederit ipſis panem de cœlo verum fide percipiendum, nempe credendo eum eſſe verè Meſſiam: *Dixit ergo eis Jeſus. Amen, amen, dico vobis, non Moyſes dedit vobis panem de cœlo, ſed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum; panis enim Dei eſt, qui de cœlo deſcendit, & dat vitam mundo.* Cùm autem ei dixiſſent Judæi, *Domine, da nobis hunc panem*: reſpondit Jeſus. *Ego ſum panis vitæ, qui venit ad me non eſuriet, & qui credit in me, non ſitiet unquam.* Cùm autem murmurarent Judæi, quòd dixiſſet: *Ego ſum panis vivus, qui de cœlo deſcendi*, & dicerent: *Nonne hic eſt Jeſus filius Joſeph, cujus nos novimus Patrem, & Matrem? Quomodo ergo dicit hic; Quia de cœlo deſcendi?* Reſpondit *ergo Jeſus, & dixit eis: Nolite murmurare in invicem, nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum, & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die. Eſt ſcriptum in Prophetis, Et erunt omnes docibiles Dei, &c.* Quibus omnibus declarat, ſe verum Meſſiam fide credendum, quatenus videlicet ipſa fides de ipſius Incarnatione animam illuſtrando eam præparet, ac diſponat ad recipiendum irriguum gratiæ, & donorum cœleſtium, quibus anima velut divino cibo, & potu reficiatur, ac ſaginetur.

Secundò reſpondens ad præfatam Judæorum objectionem, ut verum ſe Meſſiam probet, & longè Moyſe præſtantiorem, utpote qui conceſſurus ſit panem de cœlo verum, & longè excellentiorem manna, quia, qui manducaverunt manna in deſerto, mortui ſunt, qui verò manducaverit panem, quem ipſe daturus erat, vivet in æternum. *Tum*, quis ſit ille panis concedendus, ſtatim aperit, dicens: *Panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Cùm autem litigarent Judæi ad invicem, dicentes: *Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* ſtatim ſubdit, priùs aſſertum confirmans: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die. Caro enim mea, verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus, qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo. Sicut miſit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem, & qui manducat me, & ipſe vivet propter me. Hic eſt panis, qui de cœlo deſcendit. Non ſicut manducaverunt Patres veſtri manna, & mortui ſunt, qui manducat hunc panem, vivet in æternum.*

Reponunt Hæretici Chriſtum ibi loqui de manducatione ſpiritali, quæ fiat non ore corporis, ſed mentis, ſeu per fidem, qua quis ſumendo Euchariſtiam, credit ſe recipere corpus, & ſanguinem Chriſti.

Contrà: Manducatio panis illius cæleſtis, quem Chriſtus promittit ſe daturum, diverſa eſt ab ea, de qua priùs ſermonem inſtituerat, dicendo ſe panem eſſe verum ab æterno Patre datum, ſed hæc fit per fidem, ut mox dictum eſt: igitur Euchariſtica manducatio non fit ſolùm per fidem. Probatur major: *Primò*, quia Chriſtus, cùm de manducatione ſui per fidem loquitur, non loquitur in futuro, ſed in præſenti vel præterito, ait enim: *Pater meus dat vobis panem de cœlo verum*, quia objectum fidei ſemper eſt præſens. Fides enim, inquit S. Bernardus, eſt exemplar quoddam æternitatis, quæ præterita, præſentia, futura ſuo vaſtiſſimo ſinu comprehendit: manducatio autem panis, quem dicit eſſe carnem ſuam, non dicitur præſens, ſed futura: ait enim: *Panis, quem ego dabo, caro mea eſt*, quia videlicet hoc Sacramentum nondum inſtituerat.

Secundò, Chriſtus ibi expreſsè diſtinguit manducationem ſuæ carnis à potione ſui ſanguinis, dicens: *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus*, at ſi loqueretur ſolùm de manducatione per fidem, illa diſtinctio inanis erat, & ſuperflua; ſiquidem comeſtio, & potio per fidem, ſunt

unum,

unum, & idem, fiuntque eodem modo, videlicet credendo in Christum, igitur ibi non erat sermo de sola manducatione per fidem.

Tertiò, Christus D. ibidem ait: *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus*, at si caro manducaretur, & sanguis biberetur solùm per fidem (sicut volunt Calvinistæ) caro non esset verè cibus, nec sanguis verè potus, sed tantùm metaphoricè; sicut enim fides est tantùm animæ gustus, & os animæ metaphoricum, ita ejus cibus, & potus, est tantùm cibus, & potus metaphoricè; non autem verè, & propriè, igitur manducatio Christi in Eucharistia non solùm fit per fidem, sed verè realiter, & substantialiter Christi D. corpus, & sanguis sumuntur à fidelibus, quod præclarè explicat S. Hilarius lib.8. de Trinit. *De veritate carnis, & sanguinis*, inquit, *non relictus est ambigendi locus, nunc enim, & ipsius Domini professione, & fide nostra verè caro est, & verè sanguis est*.

Quartò, Panis, quem spondet Christus, longè præstantior est manna; ait enim: *Hic est panis, qui de cęlo descendit, non sicut manducaverunt Patres vestri manna, & mortui sunt, qui manducat hunc panem, vivet in æternum*: sed si Eucharistia esset tantùm figura corporis Christi, non debuisset præferre ipsam mannæ; nam manna fuit etiam figura Christi corporis, ùt diximus suprà: Et Patres, qui manducaverunt manna in deserto, In Christum crediderunt, ac subinde spirituali manducatione per fidem corpus ejus comederunt.

Quintò, præfata Redemptoris verba: *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus*, eam manducationem, & potionem significabant, quę non solùm Judęis litigio fuit, & scandalo; his enim auditis Judęi *litigabant ad invicem, dicentes; Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* sed etiam quibusdam Discipulis, qui dixerunt: *Durus est hic sermo, quis potest illum audire?* Sed illi reverà intelligebant realem, & substantialem manducationem, & potionem; neque enim vel tenuissimam causam habuissent litigii, scandali, vel offensionis, si Christum de spirituali manducatione, vel de signo corporis sui instituendo locutum existimassent. *Insuper* Christus D. nullo negotio hoc scandalum sedare potuisset, ac removere unico verbo, declarando se loqui dumtaxat de manducatione figurali, & per fidem, sicut priùs fecerat; nam, ut sedaret eorum murmur, quòd dixerat: *Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi*, statim dixit, *qui credit in me, habet vitam æternam:* sed tantum abest, ut hac interpretatione removeat illam existimationem, quam ipsi habebant de futura reali manducatione sui corporis, & potione sui sanguinis, quòd utique eorum offensionem, & scandalum eliminaret, quin imò illam existimationem confirmat, subjungendo; *Amen, amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*: ut autem tanti mysterii fidem conciliaret, iterum subdit: *Hoc vos scandalizat: si ergo videritis Filium hominis ascendentem, ubi erat priùs*. Quasi volens rem mirabilem alia æquè mirabili, nempe reali sui corporis in cœlum ascensione confirmare: quis autem credat, Christum D. totum ad hominum salutem comparatum, qui verbo uno, & facili dictorum explicatione potuisset Discipulos, & Capharnaitas ab errore liberare, eorum tamen intelligentiam, quantumvis rationi duram, (& reipsa, si vera esset Calvinistarum sententia, falsam) confirmare voluisse, subindeque erroris tenebras non repulisse, sed auxisse per tot attestationes, & confirmationes.

His adde, quòd illa Christi D. verba de vera Christi carne in cibum danda, & ore sumenda intellexit Concilium Ephesinum in approbatione epistolæ Cyrilli ad Nestorium; ubi S. Doctor ex eo Joannis loco carnem Christi esse verè, realiter, & substantialiter unitam Verbo divino confirmat, quia ab eo haurit, ut in Sacramento accedentes vivificet. *Confitemur*, inquit, *incruentum in Ecclesia sacrificium nos celebrare, atque ad mysticas benedictiones accedere, eaque ratione sanctificari, utpote sanctæ carnis, & pretiosi sanguinis Christi omnium nostrum Salvatoris participes effecti. Neque enim illam, ut carnem communem suscipimus, absit hoc, aut rursus tanquam viri cujuspiam sanctificati, aut dignitatis tantùm æqualitate Verbo consociati, aut divinam inhabitationem sortiti, sed tanquam verè vivificati, ipsius Verbi propriam. Nam cùm vita sit, ut Deus secundùm naturam, simul atque unum quoddam cum ipsa carne effectus est, mox vivificandi virtutem illi contulit. Quamvis ergo ad nos dicat, Amen, amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis, neutiquam tamen illam communem, hoc est hominis cujuspiam nostræ conditionis carnem existimare esse debemus.*

Quo-

Quomodo enim hominis caro ſecundùm ſuam ipſius naturam vivifica eſſe queat? Sed verè illius propriam, qui noſtri cauſa Filius hominis & factus, & appellatus eſt. Eodem modo locum illum de reali carnis Chriſti præſentia intelligit Conc. Nicænum II. Act.2. *Nullus*, inquit, *incruentum ſacrificium noſtrum dixit imaginem corporis ejus, ſed audiunt Evangelicè, dicente eo: Niſi manducaveritis carnem Filii hominis.*

In eumdem ſenſum locum illum SS.Patres interpretati ſunt. Cyrillus enim Alexandrinus *in Joannem*, ad hæc verba: *Qui manducat meam carnem*, &c. *Quemadmodum*, inquit, *ſi quis ceram ceræ conjunxerit, utique alteram in altera eſſe videbit, eodem quoque (opinor) modo, qui Salvatoris noſtri carnem ſuſcipit, & bibit pretioſum ejus ſanguinem, ut ipſe ait, unum quiddam cum eo reperitur, commixtus quodammodo, & immixtus ei per illam participationem, itaut in Chriſto quidem ille reperiatur, & viciſſim Chriſtus in ipſo.*

Idipſum clariſſimè docet S.Hilarius *lib.* 8 *de Trinit.* ubi ex verbis illis probat Patrem, & Filium unum eſſe, non ſolùm affectu, & conſenſu, ſed etiam natura, quia Chriſtus nobiſcum in Euchariſtia non ſolùm charitate, & fide, ſed verè etiam, & realiter unitur: *Eos nunc*, inquit, *qui inter Patrem, & Filium ingerunt voluntatis unitatem, interrogo, utrùmne per naturæ unitatem hodie Chriſtus in nobis ſit, an per concordiam voluntatis? Si enim verè Verbum caro factum eſt, & nos verè Verbum carnem cibo Dominico ſumimus, quomodo non naturaliter manere in nobis exiſtimandus eſt, qui & naturam carnis noſtræ tam inſeparabilem ſibi natus homo aſſumpſit?* Et poſt plura in hanc rem peropportuna, ſic habet: *Quæ ſcripta ſunt, legamus, & quæ legimus, intelligamus, & tunc perfectæ fidei officio fungemur. De naturali enim in nobis Chriſti unitate, quæ diſcimus, niſi ab eo diſcimus, ſtultè, atque impiè diſcimus. Ipſe enim ait; Caro mea verè eſt cibus, de veritate carnis, & ſanguinis non relictus eſt ambigendi locus.* Eodem modo præfatam Chriſti D. promiſſionem interpretantur *Irenæus* lib.4. c.34. *Origenes* homil. 16. in lib. Num. *Cyprianus* lib.de orat.Dominica. *Ambroſius* lib. 4. de Sacramentis, & omnes alii Patres infrà laudandi.

Inſtant hæretici, Chriſtus D. luculenter aperuit, ac declaravit, ſe dumtaxat loqui de manducatione ſpirituali, quæ fiat per fidem, nam, ut corrigeret murmur Judæorum, & offenſionem Diſcipulorum, qui illius verba de promiſſa manducatione ſuæ carnis, & potione ſui ſanguinis ægrè & acerbè audierant, ſubjunxit: *Spiritus, & vita ſunt*, id eſt, verba, quibus promitto vobis carnem meam in cibum, & ſanguinem meum in potum, ſpiritualiter intelligenda ſunt, neque de manducatione corporali, quæ fiat per os corporis, ſed de ſpiritali, quæ fiat per fidem, ſunt accipienda, unde ſtatim ſubjicit: *Sed ſunt quidam ex vobis, qui non credunt*: igitur præfata Chriſti promiſſio, non infert illius realem præſentiam in Euchariſtia.

Nego conſequentiam, & ad antecedens dico, Judæos, & Diſcipulos offenſos ex verbis Chriſti duo in illis apprehendiſſe, nempe realem carnis Chriſti præſentiam, & carnalem illius comedendi modum, quo caro in fruſta dividitur, dentibus premitur, in ſtomachum trajicitur, & concoquitur, ac multiplici facta mutatione, convertitur in ſubſtantiam comedentis; *Priorem* apprehenſionem, & intelligentiam non correxit; imò confirmavit Chriſtus D. ut ſuprà diximus: *Poſteriorem* verò emendavit, docendo modum, quo caro ejus eſſet comedenda, & ſanguis potandus, nimirum realiter quidem, non tamen in propria ſpecie carnis, & ſanguinis, ut exiſtimabant Judæi Capharnaitæ, ac Diſcipuli offenſi, ſed in aliena, ac propterea dixit: *Caro non prodeſt quidquam*, ſi videlicet carnaliter, ac more carnis animalium manducetur, & deglutiatur: ſed *verba, quæ locutus ſum vobis, ſpiritus, & vita ſunt*, continent enim ſpiritualem hunc vivificum, & reconditum ſenſum, quòd caro Filii hominis manducanda vobis erit, ſumendo eam ſub aliena quidem ſpecie, ſed tamen credendo ſub hujuſmodi ſpecierum involucris corpus, & ſanguinem Chriſti realiter deliteſcere. Ita præfata Chriſti D. verba interpretatur S. Auguſtinus tract. 27. in Joannem: *Non prodeſt quidquam*, inquit, *ſed quomodo illi intellexerunt, quomodo in cadavere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo ſpiritu vegetatur, proinde ſic dictum eſt*: Caro non prodeſt quidquam: *quomodo dictum eſt*, Scientia inflat? *jam ergo debemus odiſſe ſcientiam, ſi ſit ſola, & ſine charitate, & ideò adjungit*: Charitas verò ædificat, *adde ergo & ſcientiæ charitatem, & utilis erit ſcientia, non per ſe, ſed per charitatem. Sic etiam nunc caro non prodeſt quidquam*:

acce-

accedat spiritus ad carnem, quomodo accedit charitas ad scientiam, & prodest plurimum: nam si caro nihil prodesset, Verbum caro non fieret, ut habitaret in nobis. Et paulò post subjicit. *Sic ut illi intellexerunt carnem, non sic ego do ad manducandum carnem meam*, hoc est, dentibus mandendam, & commolliendam, quia sic comesta nihil prodesset, sed horrorem potiùs ingeneraret.

Instant: Ipsemet S. Augustinus lib. 3. de doctrina Christiana ca. 16. tradendo regulam, qua locutiones figuratæ in Scripturis discernantur à genuinis, & litteralibus, scribit. *Si præceptiva locutio est, aut flagitium, aut facinus vetans, aut utilitatem, aut beneficientiam jubens, non est figurata, si autem flagitium, aut facinus videtur jubere, aut utilitatem, ac beneficientiam vetare, figurata est*. Quod ut probet, profert in exemplum hæc Christi D. verba: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & sanguinem biberitis, non habebitis vitam in vobis, facinus, vel flagitium videtur jubere: figura est ergo, præcipiens Passioni Domini esse communicandum, & suaviter, atque utiliter recolendum, quòd pro nobis caro ejus crucifixa, & vulnerata sit*; igitur ex mente S. Augustini Christus D. Joan. 6. promittens suam carnem in cibum, non intelligit carnem ipsam suam realiter, & substantialiter, sed solùm in figura donandam.

Nego consequentiam. S. enim Augustinus ibi tantùm ait, Eucharistiam esse quidem figuram crucifixionis Christi, cui præcipimur communicare, non verò dicit esse figuram corporis Christi. Unde non negat in Eucharistia contineri verum corpus, & sanguinem Christi, quasi hæc esset dumtaxat corporis, & sanguinis figura, sed solùm, quòd figurata sint illa verba Christi D. secundùm existimationem, qua quis cogitaret carnem Christi visibili, & cruento modo esse comedendam, ex eo quòd Christus præcipiat, ut sumendo Eucharistiam recolatur memoria ejus Passionis; si enim modo cruento præciperetur manducanda Eucharistia, sicut modo cruento fuit Christi corpus crucifixum, hoc esset flagitium, cùm autem flagitium non sit carnem Christi incruento, invisibili, & spiritali modo, realiter tamen porrectam comedere, ita respectu illius existimationis Christi verba non sunt figurata.

Quòd autem hæc sit genuina mens S. Augustini, apertè colligitur ex c. 10. ubi inquitens quomodo distinguenda sit figurata locutio à propria, *Demonstrandus est*, inquit, *modus inveniendæ locutionis propria ne an figurata sit, iste omnino modus est, ut quidquid sermone divino, neque ad morum honestatem, neque ad fidei veritatem propriè referri potest, figuratum esse cognoscat. Morum honestas ad diligendum Deum, & proximum: fidei veritas ad cognoscendum Deum, & proximum pertinet*. Cùm autem distribuisset peccata in flagitia, & facinora; *Quod agit*, inquit, *indomita cupiditas, ad corrumpendum animum, & corpus suum, flagitium vocatur, quod autem agit, ut alteri noceat, facinus dicitur, & hæc sunt duo genera omnium peccatorum*. Post pauca subdit. *Quæ autem quasi flagitiosa imperitis videntur, sive tantùm dicta, sive etiam facta sint, vel ex Dei persona, vel ex hominum, quorum nobis sanctitas commendatur, tota figurata sunt*. In cujus veritatis exemplum profert unctionem pedum Christi D. à Magdalena, quæ in aliis vulgi hominibus luxui deputaretur, in Magdalena verò magnæ cujusdam rei signum est, quod etiam declaravit Christus D. nam, cùm de hujusmodi unguenti effusione murmuraret Judas Iscariotes, & diceret; *Quare hoc unguentum non veniit 300. denariis, & datum est egenis?* respondit Jesus, Matth. 26. *Quid molesti estis huic mulieri? opus enim bonum operata est in me, nam semper pauperes habetis vobiscum, me autem non semper habetis, mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit*. Subjicit etiam in hujus figuratæ locutionis confirmationem S. Augustinus conjunctionem Oseæ Prophetæ cum meretrice, Deo jubente, initam, similis enim conjunctio in perditis hominibus est flagitiosa, in Osea verò grandis mysterii fuit figura.

Porrò hujusmodi figuræ rei veritatem non excludunt; nam, ut testatur S. Augustinus epist. 119. ca. 8. Sabbatum Judæis præceptum est in otio corporaliter celebrandum, ut esset figura spiritalis quietis in æterna beatitudine consequendæ: attamen præceptum illud ad otium corporale Judæos etiam obstringebat. Sic pariter ex eodem S. August. lib. contra mendacium c. 13. Quando Christus interrogavit de Lazaro mortuo, & sepulto: Ubi posuistis eum? & quando apparens Discipulis euntibus in Castellum Emaus, finxit se longiùs ire; constat quia verè interrogavit, & verè finxit se longiùs ire, igitur illa verba Christi *Joan. 6.* non eo sen-

su

ſu figurativa ſunt, quòd non ſignificent id, quod exprimunt, nempe corpus, & ſanguinem Chriſti, ſed quia aliud minimè expreſſum figurant, videlicet modum ſpiritualem, & incruentum, quo caro Chriſti manducari debeat, & ſanguis ejus potari.

§. II.

Probatur eadem veritas ex verbis Chriſti D. inſtituentis Euchariſtiam.

TAm aperta ſunt, tamque perſpicua Chriſti D. Euchariſtiam inſtituentis oracula, quibus conteſtatur, ſe verum ſuum corpus, verumque ſanguinem ſuis Diſcipulis tradere, ut in meridie quærat tenebras quiſquis illa verba ad tropologicas locutiones, & figurales interpretationes nititur detorquere; ait enim *Matth.* 26. *Marci* 14. & *Lucæ* 22. tradendo corpus ſuum ſub ſpecie panis: *Accipite, & manducate, Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur*, &c. & porrigendo ſanguinem ſub ſpecie vini: *Bibite ex hoc omnes, Hic eſt ſanguis meus, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. Quæ utique verba*, inquit Concilium Trident. ſeſſ. 13. cap. 1. *cùm propriam illam, & apertiſſimam ſignificationem præſeferant, ſecundùm quam à Patribus intellecta ſunt, indigniſſimum ſanè flagitium eſt, ea à quibuſdam contentioſis, & pravis hominibus ad fictitios, & imaginarios tropos, quibus veritas carnis, & ſanguinis Chriſti negatur, contra univerſum Eccleſiæ ſenſum detorqueri, quæ tamquam columna, & firmamentum veritatis hæc ab impiis hominibus excogitata commenta, velut ſatanica, deteſtata eſt; grato ſemper, & memore animo præſtantiſſimum hoc Chriſti beneficium agnoſcens*. Hucuſque Concilium.

Porrò ex his Chriſti D. verbis elici poteſt hæc Theologica demonſtratio. Illud eſt verè, realiter, ac ſubſtantialiter in Sacramento, quod demonſtratur per iſta pronomina, *hic*, & *hoc*, & quod intelligitur per iſta nomina, *corpus*, & *ſanguis*; ſiquidem hæc pronomina ſunt demonſtrativa, ac ſubinde modus ille loquendi ſignificat rem, de qua Chriſtus loquitur, reverà eſſe præſentem, ſed per iſta pronomina, *hic*, & *hoc*, & per iſta nomina, *corpus*, & *ſanguis*, intelliguntur, ac demonſtrantur verum, & reale corpus, veruſque ſanguis Chriſti: igitur illa in Euchariſtia verè ſunt, ac realiter præſentia. Probatur minor: Ea verba ſignificant illud corpus, de quo Chriſtus D. ibidem dixit: *Quod pro vobis tradetur, quod pro vobis frangitur, quod pro vobis datur*. Similiter de eo ſanguine, de quo pariter dixit: *Quod pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*; atqui non figura, & imago, ſed verum, reale, ac ſubſtantiale corpus Chriſti pro nobis traditum, fractum, & datum eſt. Item verus Chriſti ſanguis pro multis effuſus eſt in remiſſionem peccatorum: igitur corpus, & ſanguis, de quibus Chriſtus loquebatur, & quæ tradebat Apoſtolis, reverà erant ejus reale, ac ſubſtantiale corpus, & ſanguis.

Confirmatur primò ex circumſtantiis rei, quam tunc Chriſtus inſtituebat; ſiquidem primò tradebat dogma fidei, Euchariſtia enim dicitur *myſterium fidei*. 2. Sacramentum inſtituebat, 3. Diſcipulis præceptum dabat, dixit enim *hoc facite in meam commemorationem*, 4. novum Teſtamentum concedebat: ſed *fidei dogma* non patitur tropologicas locutiones, & amphibologica, ac obſcuriora verba: dogmata ſiquidem fidei concipi debent verbis conceptis ſecundùm ſuam propriam ſignificationem, non autem in ſignificatione figurata, quæ, cùm varias patiatur explicationes, & unus uno, alius altero ſenſu illam interpretetur, haud dubiè foret errandi occaſio. Similiter *Sacramenti inſtitutio* exigit verba non figurata, ſed perſpicua, & diſtincta, ne ſcilicet occaſio prebeatur circa hujuſmodi Sacramenti materiam, formam, & miniſtrum, errandi. *Præceptum* pariter clarè cognoſci, & perſpicuè ſciri debet à ſubditis; aliàs ambiguitas, & obſcuritas foret occaſio tranſgreſſionis: ſiquidem de ſenſu illius præcepti homines invicem non convenirent: Quomodo ergo hoc præceptum (quod Chriſtus Euchariſtiam inſtituendo præſcribit Apoſtolis, & Eccleſiæ uſque ad conſummationem ſæculi ſervandum) executioni demandari potuiſſet, ſi obſcurioribus verbis fuiſſet expreſſum?

Denique ut dictum eſt, Chriſtus D. Euchariſtiam inſtituendo Teſtamentum ſuum condebat: ſiquidem *Lucæ* 22. & 1. *Cor.* 12. legimus: *Hic calix novum Teſtamentum eſt in ſanguine meo*. Unde SS. Patres Euchariſtiam *hæreditarium munus novi Teſtamenti* appellant: ſed Teſtamenta à viris, & ſapientibus nonniſi verbis propriis & perſpicuis, non autem tropologicis & metaphoricis condi

ſo-

solent; risu enim & cachinno exciperetur testator, qui amico sui corporis imaginem ac tabellam delegans, in Testamento scriberet: Do tali corpus meum. Unde in lege *non aliter ff. de legatis* statuitur, ut in significatione verborum alicujus Testamenti non liceat ab eorum proprietate recedere, nisi ubi manifestum est Testatorem aliter sensisse: igitur præfata verba: *Hoc est corpus meum*, & *Hic est sanguis meus*, quibus Christus Eucharistiæ Sacramentum instituit, & suum Testamentum condidit, non debent in sensu figurali, aut metaphorico intelligi. Hinc Tertullianus lib.4. contra Marcionem c.40. scribit: *In calicis mentione Christus Testamentum constituens sanguine suo obsignatum, substantiam corporis confirmavit*.

Confirmatur secundò ex circumstantia personarum, quas alloquebatur; siquidem hęc verba direxit ad Apostolos, quibus privatim, ut amicus amicis, Magister Discipulis familiari colloquio absque ambagibus, distinctè mysteria pandebat; unde & dicebat Lucæ 8. *Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis*. Et Joan.15. *Jam non dicam vos servos, sed amicos, quia quæcumque audivi à Patre meo, nota feci vobis*. Propter quod cap.16. dicebant ei Discipuli. *Nunc palam loqueris, & proverbium nullum dicis*. Adde, quòd, ubi Apostoli non intelligebant figuratum sermonem, interrogabant Dominum, ut patet Matth.15. *Edisse re nobis parabolam istam*. Et tamen quantum ad præsens mysterium, nullus eum interrogat; quod utique indicium est, eos hæc verba secundùm naturalem, non autem figurativum sensum excepisse: igitur non est verisimile in ultimis illis amoris indiciis, & omnigenæ charitatis significationibus solito eos orbasse privilegio, qui desiderio desiderabat hoc Pascha manducare cum Discipulis, extrema ut benevolentiæ argumenta, ultimumque sinceræ amicitiæ conatum demonstraret, atque omnes teneritudinis notas fusissimo sermone non tam daret, quàm profunderet. *Fortè*, ut verbis Hilarii *lib.8. de Trinitate*, utar, *qui Verbum est, & qui veritas est, in ea fuit infirmitate, ne posset eloqui, quæ vellet intelligi?* Nulla ergo tum figura usus est, cùm illud implendum erat, quod *Joan. 16.* spoponderat: *Venit hora, cùm jam non in Proverbiis loquar vobiscum*. His adde, quòd, ubi aliquis Evangelista oracula Christi verbis obscurioribus expresserit, alter quasi subsidiariam opem conferens, ejusmodi verba clariùs enarrat. Sic cùm Matthęus Joannem Baptistam à Christo Domino nuncupatum Eliam scripsisset, quo sensu ita sit appellatus S. Lucas indicat, scribens, *Venit Joannes in virtute, & spiritu* Eliæ. Et vicissim, quia S. Lucas scribit ejectum fuisse dæmonium in digito Dei, quis sit ille Dei digitus, exponit S.Matthæus, scribens esse spiritum Dei. Sic, quia Joseph non semel Christi Pater sine additamento vocatur, ne falleremur ambiguitate dictionis, existimantes ipsum genuisse Christum; S.Lucas addit, *ut putabatur*. Sic quia S. Matthæus, & Marcus scripserant, Christum accusatum, quòd dixisset: *Solvite templum hoc, & in triduo reædificabo illud*, ne quis existimaret, hoc dictum fuisse de templo Hierosolymitano, sicut perperam id acceperant falsi testes, subdidit S.Joannes, hoc fuisse dictum à Christo de templo corporis sui. Nec tamen cùm sermonem faciunt de institutione Eucharistiæ, eorum aliquis verba institutionis ab aliis scripta interpretatus est, utendo verbo *significat*, vel nomine *figura*, vel significandum, unanimi consensu referunt Christum dixisse, *Hoc est corpus meum*: igitur argumentum est verba illa non figurativè, sed litteraliter esse accipienda.

Reponunt aliqui hæretici primò, illa verba, *Hoc est corpus meum*, &, *Hic est sanguis meus*, hunc facere sensum, hic sedet corpus meum, & est sanguis meus: vel hic panis est corpus meum, id est à me creatum.

Verùm hæc expositio ridenda magis, quàm impugnanda videtur: quis enim seipsum oculis præsentem, & in conspectu eorum, quos alloquitur, digito videndum commonstret? Adde quòd Christus non dixit, *hic*, quod est adverbium, sed hoc quod est pronomen, ac subinde ridicula est omnino illa expositio; idcirco

Reponunt Alii ex illis verbis solùm colligi in Eucharistia esse figuram, & imaginem corporis Christi; quod utique probant *primò*, quia illud tantùm in Eucharistia invenitur, quod Christus D. præ manibus accepit, benedixit, fregit, deditque Discipulis: at Christus non proprium corpus, sed panem accepit, benedixit, fregit, deditque Discipulis suis: suum autem corpus figuratè dumtaxat accepit, & fregit. *Secundò*, si hęc propositio demonstrativa, *Hoc est corpus meum*, non esset figurata, significaret illud

quòd

quòd Christus demonstrabat, nempe panem, & ipsius accidentia esse corpus suum: sed hoc dici non potest: fieri enim nequit, ut panis sit proprium, & naturale corpus Christi; una enim substantia non potest prædicari de alia specie differente: igitur, &c. *Tertiò*, quia particula, *est*, in utraque forma idem denotat, ac *significat*, ut colligitur ex variis Scripturæ textibus: sic Genes. 14. *septem spicæ plenæ*; *septem anni ubertatis sunt*. Et Exodi 12. Agnus Paschalis vocatus *phase*, *est enim phase, idest, transitus Domini*, quasi diceret, significat phase, hoc est, transitum Domini. Sic pariter Lucæ 8. dicitur: *Semen est verbum Dei*, idest, significat verbum Dei. Et 1. Cor. 10. *Petra autem erat Christus*, id est, significabat Christum: igitur eodem modo cùm Christus ait; *Hoc est corpus meum*, idem denotare voluit, ac hoc significat corpus meum. *Quartò*, verba consecrationis calicis non possunt, nisi figuratè accipi, sic enim refert S. Lucas: *Hic est calix novum Testamentum in meo sanguine, qui pro vobis effundetur*. Quæ verba non nisi figuratè possunt accipi; calix enim sanguis non est, nisi figuratè, Testamentum, seu signum pacti, & initi fœderis Dei cum hominibus. *Denique* apertè satis Christus indicat, se dumtaxat figurativè loqui, cùm post illa verba, subdit Lucæ 22. *Hoc facite in meam commemorationem*, seu memoriam: memoria autem non est de præsentibus, sed de præteritis: igitur cùm imperaret Apostolis, ut Eucharistiam celebrarent, non intendebat, quòd eam accipiendo existimarent se reverà accipere corpus, quod esset præsens, sed tantùm quòd recolerent memoriam illius, qui hæc instituerat: igitur corpus, & sanguis Christi sunt tantùm figuratè in Eucharistia.

Nego consequentiam, & generatim dico, quòd, si ita liceret Scripturæ verba in metaphoricum sensum detorquere, nutaret omnino veritas omnium prorsus mysteriorum fidei, maximè Trinitatis, & Incarnationis; iisdem enim argumentis veteres, & novi Ariani censebant figurativè esse accipienda illa verba Joan. 1. *In principio Deus erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, & Verbum caro factum est*. Hæc enim non ad Verbum divinum, & substantiale, sed ad verbum Evangelicum, & accidentale spectare volunt Sociniani, ut notavimus in priori volumine pag. Similiter ubi Christus dixit: *Ego, & Pater unum sumus*; & Joannes testatur in 1. epist. cap. 5. *Tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt*; figurativè dicta asserere poterant Ariani, ita quòd illa unitas non esset naturæ, sed concordiæ, & affectus; quemadmodum Act. 4. dicitur, *Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una*: ad cujus utique hæreticæ cavillationis, & falsæ interpretationis confirmationem multò opportuniora videbantur Scripturarum oracula, quàm sint ea, quibus abutuntur Calvinistæ ad eludendam veritatem illorum verborum: *Hoc est corpus meum*; siquidem ipsemet Christus significare videtur se non aliam, quàm affectus, & concordię habere cum æterno Patre unitatem; ait enim Joan. 17. Patrem alloquens de Discipulis, & Fidelibus: *Non pro eis autem rogo tantùm, sed & pro eis, qui crediturì sunt per verbum eorum in me; ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint. ... Ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum, sicut & nos unum sumus*. Similiter S. Joannes idem innuere videtur; nam statim subdit: *Et tres sunt, qui testimonium dant in terra, Spiritus, aqua, & sanguis & hi tres unum sunt*. Porrò hæc tria non sunt unum unitate naturæ, sed dumtaxat significationis, & mysterii; ac subinde illa verba non sunt magis perspicua ad adstruendam fidem Incarnationis, & Trinitatis, quàm ista, *Hoc est corpus meum*, ad designandam realem Christi corporis in Eucharistia præsentiam: igitur si hæc non sint accipienda secundùm propriam significationem, nec illa. Ut autem omnis cavillandi ratio hæreticis eripiatur, placet ad singula eorum momenta respondere.

Respondeo itaque ad primum, distinguendo majorem: Illud tantùm est in Eucharistia, quod Christus accepit, deditque Discipulis post factam consecrationem, concedo: Illud tantùm est in Eucharistia, quod accepit, & quale erat, antequam proferret verba consecratoria; *Hoc est corpus meum*, nego. Neque hanc distinctionem rejicere possunt Calvinistæ; ultrò enim nobiscum fatentur, quòd, quando Christus accepit panem, antequam proferret verba: *Hoc est corpus meum*, nondum erat Sacramentum, sed tantùm panis usualis. Itaque quemadmodum illi fatentur, panem à Christo acceptum habuisse dumtaxat vim, & rationem Sacramenti post prolata illa verba, ita nos ultro

noncedimus panem à Christo acceptum con fuisse corpus Christi eodem instanti, quo Chtistus D. illum accepit, sed dumtaxat in ultimo instanti, quo peracta est consecratio.

Ad id autem, quod adjiciunt heretici, corpus Christi non frangi, optimè dicit Contenson, illud posse dici frangi in vero sensu, & non figurato: *Primò*, quia reverà distribuitur multis per fractionem specierum; sicut enim substantia verè, & non figuratè dicitur visibilis ratione coloris, quo obducitur; ita corpus Christi fractis speciebus distributum verè dicitur frangi. *Secundò*, dicitur corpus Christi frangi, idest, immolari; ex vi enim verborum corpus Christi in sacrificio Eucharistiæ à sanguine separatur, & Deo immolatur, ut alibi dicemus; Et quia poterat esse difficultas in hac voce *frangitur*, quam habet textus Apostoli 1. Cor. 11. ideo in Evangelio habetur, *quod pro vobis traditur*, *vel tradetur*. Dedit autem Christus corpus, quod traditur in sacrificio Altaris, vel tradetur in sacrificio crucis.

Denique quamvis Christus non confractus, non divisus, sed integer in Eucharistia accipiatur à singulis, *frangi* tamen quadamtenus dici verè potest, quatenus, cùm sit totus sub qualibet specierum particula, & continuam habeat sub illis præsentiam, dissoluta per fractionem specierum continuatione, Christus prout sub una parte à seipso ut sub alia parte existit, sejungi intelligitur, fractione non sub partes, sed sub totum Christum cadente. Unde semper verum est, quòd nulla rei fit scissura, sed signi tantùm fit fractura, qua nec status, nec statura signati minitur.

Ad secundum dicit Doctor in 4. dist. 8. num. 26. quòd ly *hoc*, *demonstrat singulare ens*, *non panem*, *nec accidentia*. Cui concordat S. Thomas q. 78. art. 5. ubi docet, quòd verba illa demonstrant substantiam absque determinatione, non quòd significent substantiam in communi, seu genericè, vel specificè consideratam esse corpus Christi, sed sensus est, quòd hoc ens, seu illa substantia, quæ priùs erat panis, peracta consecratione, sit corpus Christi; unde ly *hoc* eo instanti, quo pronuntiatur, demonstrat aliquid, quod videtur esse commune substantiæ panis, & corpori Christi, quæ sibi invicem in Eucharistia succedunt, ita quòd initio prolationis connotat substantiam panis, in fine verò substantiam corporis Christi.

Ad tertium dico, quòd etsi particula *est*, interdum figuratè accipiatur in Scriptura, non tamen ita semper est accipienda; alioqui nulla prorsus esset distincta mysteriorum notitia, si quidquid per verbum *sum*, *es*, *est*, affirmatur, liceret ad sensum tropologicum detorquere: nulla autem apparet ratio, cur particula, *est*, hic figuratè accipiatur; siquidem, ut docet S. Augustinus, verba Scripturæ in proprio semper sensu sunt accipienda, nisi evidenter appareat latens aliquis tropus, qualis utique hic non apparet, siquidem ubi de Sacramentis agitur, verba secundum naturalem significationem sunt accipienda.

Ad exempla autem adducta ab hæreticis, dico, illa huic assertioni non officere, nonnulla enim, ut *spicæ sunt septem anni*, & *semen est verbum Dei*, apertè tropologicum sensum redolent, ac proinde de eis non est difficultas. *Ad Agnum Paschalem dico*, ly *est*, in proprio sensu accipi: Agnus quippe Paschalis reverà erat victima à Deo instituta in memoriam præservationis primogenitorum Israel à vastatione Angeli interficientis omnia primogenita Ægyptiorum: familiare autem est Scripturæ, ut quando de sacrificio, vel victima loquitur, nomen sacrificii, aut victimæ reticeat, solùmque explicetur nomen illius, propter quod sacrificium offertur, & victima, quæ immolatur. Hoc sensu Sacerdotes dicuntur *comedere peccata populi*, idest, oblationes factas à populo pro assequenda remissione peccatorum. Sic pariter 2. Christus dicitur *pro nobis factus peccatum*, idest sacrificium, & hostia pro peccato. Itaque Agnus Paschalis propriè dicitur *phase*, idest victima phase, sic enim eum ibidem appellat Moyses, dicens, *Victima transitus Domini est*. Adde quòd nomen *phase* non soli agno, sed & toti cæremoniæ tribuatur, ut patet ex versu 25. ubi narratis omnibus servandis in immolatione Agni Paschalis, dicit Moyses, *Cùm introieritis terram*, *quam Dominus daturus est vobis*, *ut pollicitus est*, *observabitis cæremonias istas*; *& cùm dixerint vobis filii vestri*: *Quæ est ista religio? dicetis eis*, *Victima transitus Domini est*, *quando transivit super domos filiorum Israel in Ægypto*, *percutiens Ægyptios*, *& domos nostras liberans*. Unde hæc vocabula, *transitus Domini*, non solùm in agnum qui immolabatur, sed & in omnem cæremoniam, qua offerebatur, cadunt, ac subinde illa vocabula, quæ significant hanc religionem,

nem, non ſunt figurativa, ſed in proprio, & naturali ſenſu accipienda.

Quantum autem ad alia momenta, apparet evidenter, vocabulum *eſt*, figuratè accipi, quod maxime conſtat de verbis Apoſtoli; apertè enim ibidem declarat ſe dumtaxat figurativè loqui: Tum, quia ibi ait: *Omnia in figuris contingebant illis*: Tum, quia ibi petram, de qua loquitur, appellat ſpiritualem: *Bibebant*, inquit, *de ſpirituali conſequente eos petra; petra autem erat Chriſtus*. Quibus ſignificat ſe ſimul figuras proponere, & explicare, ænigmata exhibere, & ſimul eorum ſenſum detegere. Adde, quòd licèt vocabulum *eſt*, his in locis ſumeretur tropologicè, inde non eſt conſequens, quod perpetuò, & in omnibus locis ita debeat accipi; maximè autem in verbis inſtitutionis Sacramentorum, quæ debent eſſe perſpicua, & citra omnem obſcuritatem.

Ad quartum dico, quòd, etſi in illis verbis; *Hic eſt calix ſanguinis mei*; ſit aliquis, quia videlicet continens ſumitur pro contento; attamen hic tropus facilè per ſe patet, & ultrò ſe ingerit intelligendum ſecundùm vulgarem modum loquendi, quo quis dicitur bibere poculum vini, ideſt, vinum in vaſe contentum. *Adde quòd*, etſi hæc præ ſe ferrent quandam obſcuritatem, per ſe nullo negotio intelligerentur ex verbis Matthæi, & Marci, qui diſtinctè, & clarè referunt, Chriſtum dixiſſe, porrigendo calicem: *Hic eſt ſanguis meus*.

Ad id autem, quod objicitur ſanguinem Chriſti dici *novum Teſtamentum* tantùm tropologicè; reſpondeo, id eſſe falſum: Teſtamentum enim, ſive fœdus ibi propriè ſumitur; ſiquidem duo ſignificat, pactionem videlicet, & victimam, cujus oblatione fœdus ſeu pactum ſancitur, quæque eſt cauſa inſtrumentalis hujus ſanciendi. Hinc apud ſacros, & profanos Authores dicitur fœdus feriri, mactari, dividi in partes, &c. Unde retorqueo argumentum: Chriſtus illud dedit bibendum in Euchariſtia, quo tanquam victima novum Teſtamentum ſancitum eſt: atque hoc non eſt aliud a vero, & ſubſtantiali ſanguine Chriſti: ſicut enim victimis, & ſanguine animalium vetus Teſtamentum ſancitum fuit, ita novum vero Chriſti ſanguine ſanciri debuit. *Dici* poteſt etiam cum Card. Perronio lib. 1. de Euchariſtia cap. 26. quod phraſi uſitata Hebræis ſacrificium pro ineundo fœdere vocatur fœdus, ſicut ſacrificium pro peccato expiando appellatur peccatum. Unde Oſeæ 4. Sacerdotes dicuntur comedere peccata populi, ideſt, victimas pro peccatis populi eluendis oblatas: Unde, cùm Chriſti D. ſanguis in calice poſitus ſit victima pro peccatis noſtris, meritò juxta phraſim Scituræ appellatur fœdus, & novum Teſtamentum.

Ad ultimum denique dico: Euchariſtiam non eſſe commemorationem Chriſti ſimpliciter, & præciſè, ſed Chriſti patientis, & morientis, juxta illud 1. ad Cor. 11. Quotieſcunque manducabitis panem hunc, „ & calicem bibetis, mortem Domini an- „ nunciabitis, donec veniat: Porrò Chri- „ ſti D. paſſio, & mors jam prætierunt; unde poteſt earum memoria fieri in Euchariſtia, licèt Chriſtus ibi ſit verè, & realiter: memoria enim alicujus rei non ſemper illius excludit realitatem, & præſentiam: ſic manna repoſitum in Tabernaculo juxta præceptum Domini Exodi 14. in memoriam, quòd Deus pluerat Iſraelitis manna ad manducandum, erat ſimul tanti beneficii realitas, & recordatio.

Adde, quòd, etiamſi Euchariſtia eſſet commemoratio ipſius Chriſti ut ſic, & non tantùm mortis ejus, poſſet tamen eſſe memoria rei ſimpliciter præſentis, dummodò ſit abſens ſecundùm quid, videlicet ſecundùm eam rationem, qua ejus memoria, & commemoratio datur: ſicut ad rationem ſigni non requiritur, ut ſit rei ſimpliciter, & abſolutè abſentis, ſed tantùm latentis nos; quare, cùm Chriſtus ſit nobis ſub aliqua ratione inviſibilis in Euchariſtia, quia deliteſcit ſub ſpeciebus; ideo totum Sacramentum poſſet nobis illum repræſentare, noſtrumque intellectum in ejus præſentiæ notitiam perducere.

Concludendum ergo Calviniſtis meritò quadrare, id, quod ait S. Auguſtinus lib. 3. de Doctrina Chriſtiana: *Si animum*, inquit, *occupaverit alicujus erroris opinio, quidquid aſſeruerit Scriptura, figuratum arbitrantur*; quia nimirum, addit S. Irenæus lib. 4. adverſus hæreſes cap. 85. *Coguntur hi tales ſemper typos typorum, & imagines imaginum adinvenire: & tanquam figere animum ſuum in uno, & vero Deo*. Sive, ut loquitur Fevardentius noſter in Commentario cap. 12. lib. 2. *Umbris, & metonymiis inhiantes, veri corporis Chriſti uſu excidunt; Similes Æſopi cani, qui panem quidem reliquit, in umbram autem ejus impetum fecit, & perdidit eſcam*. Ut eodem cap. 12. S. Ire-

næus ait: Hoc eodem apologo utitur S. Epiphanius contra Cerdonianos: *Contigit*, inquit, *bis canis proverbium, qui umbra intentus non continuit; quod habebat in ore, & in aqua intuens, & majorem umbram aquæ esse putans, quàm cibum, quem in ore ferebat, aperto ore etiam eum, quem habebat, amisit. Sic, & hi, cùm viam repererint, & umbram assequi velint in suspicione eorum obortam, non solùm cibum, qui in ore ipsorum, ut ita dicam, erat ex Deo donatus, amiserunt, sed etiam perniciem sibi ipsi attraxerunt.*

Urgent hæretici: Id Christus in ultima cęna dedit Apostolis, quod ipse comedit; siquidem tunc cum Discipulis comedebat, & bibebat: sed ipse solùm panem manducavit; nemo enim dixerit, quòd corpus suum manducaverit; siquidem inanis prorsus, ac inutilis fuisset ipsa manducatio, igitur solùm panem Apostolis manducandum dedit.

Nego minorem: Nam plurimi è SS. Patribus, maximè S. Hieronymus in epist. 150. Chrysostomus hom. 83. docent, Christum fuisse convivam simul, & convivium, comedentem, & id quod comedebatur, quod utique non videtur absurdum: Nam, si S. Aug. in Ps. 33. docet, quòd Christus suum corpus ferens, ac porrigens adumbratus fuisset per Davidem, qui 1. Reg. c. 21. arrepititium, & stultum se simulans, ferebatur manibus suis. *Manibus aliorum*, inquit, *potest portari homo, manibus suis nemo portatur. Quomodo intelligatur in ipso David, secundùm litteram non invenimus, in Christo autem invenimus: ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans corpus suum*, ait: *Hoc est corpus meum*; *ferebatur enim illud corpus in manibus suis*. Addit Concione 2. Quomodo ferebatur in manibus suis? *Quia cùm commendaret ipsum corpus suum, & sanguinem suum, accepit in manus suas quod norunt fideles, & ipso se portabat quodammodò dum diceret: Hoc est corpus meum*. Non videtur autem magis absurdum, & incredibile, quòd Christus corpus suum comederit, quàm quòd corpus suum portaverit.

Hæc autem sui ipsius manducatio non erat omnino inutilis; primò enim conveniens erat, ut ipse sacrificio suo incruento participaret. Secundò, decebat, ne Apostoli abhorrerent ab illa corporis, & sanguinis sumptione, ut ipse utrumque pariter sumeret. Tertiò, fructum aliquem spiritualem ex inde suscipere potuit; non quidem gratiam sanctificantem, cujus utique plenitudinem habebat, sed cœlestem quandam consolationem, & spiritualem dulcedinem, ac suavitatem, quæ est alter hujus Sacramenti effectus.

Instat hæretici: Non aliter Apostoli Christi corpus, & sanguinem susceperunt, quàm suscipere debebant fideles; at revera Christi D. corpus, & sanguinem fideles non erant suscepturi, siquidem ipsemet Christus testatur Jo: 12. Discipulis murmurantibus, quòd pretium unguenti in caput ipsius à Magdalena effusi non esset potius servatum pauperibus erogandum. *Pauperes semper habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis*. Similiter Jo. 16. protestatur dicens; *Exivi à Patre, & veni in mundum, iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem*. Et Actuum 3. testatur S. Petrus, quòd *oportet cœlum* (Christum D.) *suscipere usque ad tempora restitutionis omnium*; hoc est, usque ad diem generalis hominum resurrectionis; igitur Christus post Ascensionem in cęlo est, non in terra, at si realiter, & substantialiter esset præsens in Eucharistia; adhuc remaneret in terra: ergo verè ac substantialiter non est in Eucharistia.

Distinguo minorem, esset in terra præsentia aspectabili, & humana, ac familiari cum hominibus conversatione, nego; Sacramentali, supernaturali, & miraculosa, concedo. Porrò, illi textus, qui negant Christum adhuc esse in terra, loquuntur dumtaxat de priori præsentia, quod utique patet ex *primo* textu, pauperes enim ob oculum positos visibiliter cernimus: patet etiam ex *secundo*, subdit enim, *& non videbitis me*, oculis videlicet corporis. Patet denique ex *tertio*: Christus enim ascendit in cęlum, ibique manet usque in diem judicii: visibili nimirum modo quo homines *tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus cęli cum potestate magna, & majestate*. Hæc verò non efficiunt, quominus adhuc præsens sit in terra præsentia miraculosa, Sacramentali, & omnino supernaturali, juxta id, quod spondet Matth. ult. *Ecce ego vobiscum sum*. (in Sacramento Altaris cujus conficiendi habetis potestatem) *usque ad consummationem sæculi*. Porrò non est, quòd Calvinus irrideat hanc distinctionem de duplici Christi præsentia lib. 3. c. 17. n. 27. Enimverò ipsemet adorandus Salvator hanc duplicem sui præsentiam cum Apostolis haud obscu-

rè significat, dum ait Lucæ 24. *Hæc sunt verba, quæ locutus sum vobis, cùm adhuc essem vobiscum.* Verè namque cum illis erat dum hæc loqueretur, sed præsentia miraculosa, & supernaturali; antea verò erat cum eis præsentia ordinaria, & familiari.

§. III.

Probatur hæc eadem veritas ex Traditione Divina, & Apostolica.

Hanc divinam Traditionem imprimis nobis ministrat Apostolus 1.Cor.11. ubi disertè ait: *Accepi à Domino, quod & tradidi vobis quoniam Dominus Jesus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens, fregit & dixit: Accipite, & manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem postquam cænavit dicens; Hic calix novum Testamentum est in meo sanguine, hoc facite, quotiescumque bibetis in meam commemorationem. Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat. Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini: probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat; qui enim manducat, & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit non dijudicans corpus Domini.*

Quo utique divino oraculo Apostolus quatuor præclara nobis momenta subministrat ad rejiciendam, & frangendam hæreticorum perfidiam: *Primò* enim ait, hanc doctrinam se accepisse à Domino; quod utique asserere non possunt hæretici, quippe nullibi Christus D. dixit se tradidisse Discipulis imaginem, & figuram sui corporis, & sanguinis, quam ex dæmonis suggestu in Eucharistia comminiscuntur. Unde etiam Lutherus initio libri de abroganda Missa privata ingenuè fatetur, se omnes ratiunculas & argumenta singula, quibus divinum istud sacrificium, & Catholicam de eo doctrinam impugnat; à dæmone (cum quo familiariter ait se conversatum) audiisse. Quapropter Petrus Faber clarissimus Jurisconsultus meritò ei objicit, quòd aliter quàm Paulus loqui debeat, siquidem Apostolus ait, *Quod accepi à Domino, hoc tradidi vobis.* Lutherus verò dicere: *Quod accepi à diabolo, hoc tradidi vobis.*

Secundò, Apostolus distinctè, ac perspicuè ait Dominum tradidisse Apostolis idem corpus, quod tradendum erat Judæis crucifigendum: at Christi corpus, quod crucifixum est, non erat dumtaxat larvatum, & imaginarium, sed verum, & naturale ac substantiale: igitur non dedit Apostolis in Eucharistia dumtaxat imaginem, & figuram sui corporis, & sanguinis:

Tertiò, ut ait Apostolus, fieri posse, ut quis divinum hoc alimentum suscipiat indignè, ac sic judicium sibi manducet, & bibat, ex quo sic licet argumentari: Eucharistia, quam Christus D. instituit, quamque Apostolus ab eo accepit, & fidelibus tradidit, suscipi potest indignè: sed Eucharistia à Calvinistis juxta eorum dogma nusquam indignè suscipi potest: igitur Eucharistia, quam ipsi tradunt, non est ea, quam Christus instituit, quamque Apostolus tradidit fidelibus. Major constat: Minorem probo: Quicunque panem illum cœlestem manducat, vel fidem habet, vel fide caret, si fidem habet, dignè suscipit, quantumvis plurimis sceleribus, & peccatis sit inquinatus, siquidem docent Calvinistæ homines justificari per fidem. Ita namque contestatur Calvinus lib. 3. instit. c.11. ubi colligens ea, quæ priùs de fide justificante docuerat: scribit: *Summa*, inquit, *hæc fuit, Christum nobis Dei benignitate datum fide à nobis apprehendi, ac possideri; cujus participatione duplicem potissimùm gratiam recipiamus, nempè, ut ejus innocentia Deo reconciliati, jam propitium habeamus in cœlis Patrem, deinde, ut ejus spiritu sanctificati innocentiam, puritatemque vitæ meditemur.* Et paulò infrà: *Justificationis ratio leviùs ideò attacta est, quoniam ad rem pertinebat intelligere primùm, & quàm otiosa non sit à bonis operibus fides, qua sola gratuitam justitiam Dei misericordia obtinemus.* Si fide caret, cùm ad Eucharistiam accedit, Christi corpus, & sanguinem nullatenus suscipit, quia secundùm doctrinam, & professionem Calvinistarum, sola fide, seu, ut loquuntur, ore fidei suscipi potest: igitur Eucharistia, quam suscipiunt Calvinistæ, non ea est, quam Christus instituit, & Apostolus ab eo accepit, atque fidelibus tradidit.

Quartò denique, Apostolus panem hunc & calicem indignè usurpantes, reos esse corporis, & sanguinis Domini, & judicium sibi manducare, ac bibere, asserit: *Quia*, inquit, *non dijudicant corpus Domini*: sed, si in pane Eucharistico, nihil nisi figura Domi-

nici corporis haberetur, profectò non idcircò peccaret comedens, quòd non discerneret, dijudicaretque corpus Domini, hoc est, non statueret discrimen inter corpus Domini, & cibum usualem; sed corpus illud non secus, ac panem communem absque ulla conscientiæ disquisitione, & probatione manducaret; imò potiùs judicare deberet, ibi non esse corpus Domini: igitur in Eucharistia Apostolus reverà censet esse realiter ac substantialiter Christi D. corpus.

Reponunt hæretici: Apostolum ibidem Eucharistiam appellare panem, etiam post prolata verba consecrationis, *Qui manducat*, inquit, *panem hunc*: igitur reverà censet in Eucharistia non esse realiter corpus Christi, sed dumtaxat Sacramentaliter, hoc est, in pane tanquam in signo, & imagine.

Verùm nego consequentiam. Idcircò enim Apostolus Eucharistiam appellat panem: *Primò*, quia per consecrationem fit conversio panis in corpus Christi: Scriptura autem solet eum terminum, qui per conversionem existit, appellare nomine termini, seu rei, ex qua facta est conversio. Sic *Genes.* 2. Eva vocatur os, quia ex osse per conversionem facta erat. Et *Exodi* 7. serpens factus ex conversione virgæ Moysis, vocatur virga. Item *Joan.* 1. vinum factum ex conversione aquæ vocatur aqua. *Secundò*, quia Eucharistia retinet similitudinem, & accidentia panis, & vini, vocari potest panis, & vinum, ut in Scriptura *Gen.* 18. & *Actuum* 1. Angeli, qui habebant exteriùs speciem hominis vocantur viri. *Tertiò* cibus in Scriptura vocatur panis; unde cùm caro Christi in Eucharistia sit verus animæ cibus, ipso attestante Joan. 6. *Caro mea verè est cibus*; non mirum, quòd illa interdum nomine panis designetur, sicut & sanguis nomine vini. Per quòd explicatur etiam locus S. Marci, maximè quia verè species vini, sub quibus continebatur sanguis Christi, erant ex vitis genimine.

Probatur eadem Traditio Apostolica ex Liturgiis, & Actis, quæ feruntur nomine Apostolorum: *Primò* namque in Liturgia S. Jacobi fratris Domini hæc habentur: *Sileat omnis humana, ac mortalis caro, stetque cum metu, & tremore, ac nihil terrestre apud seipsam cogitet: Rex enim regnantium, Dominus Dominantium, Christus Deus noster progreditur, ut immoletur, ac detur in cibum fidelibus, ipsum autem antecedunt Angelorum chori cum omni imperio, & potentia*. Ibi etiam oblatio appellatur *venerandum, & incruentum sacrificium*. Dicitur etiam, quòd *Christus in partes distributus, at non divisus, & fidelibus impertitus in ore fidelium est*. Idem etiam constat ex Liturgia *S. Marci*, quæ opera Cardinalis Sirleti in lucem prodiit. Idem pariter docetur ex Liturgia *S. Petri*, in cujus exordio Sacerdos orat, ut panis, & vinum fiant corpus, & sanguis Christi. Idem denique habet Missa Æthiopum, quam à S. Matthæo volunt esse traditam.

Reponunt hæretici maximè *Philippus Mornayus* lib. 1. de Missa, & partibus ejus c. 2. necnon, & *Viretus* lib. 1. Critici sacri cap. 3. has omnes Liturgias esse supposititias, & novum Catholicorum figmentum: *Primò* quidem de Liturgia S. Jacobi evincunt hęc argumenta, inquit Viretus, quòd in Ephesino, & Chalcedonensi Conciliis, multùm desudarunt Patres, ut in antiquioribus Auctoribus Virginem fuisse Deiparam appellatam demonstrarent, & unum aut alterum dumtaxat locum Origenis, & Eusebii protulerunt; unde liquet, hanc Liturgiam illis non presto fuisse, in qua sexies hæc vox repetita est, quam Apostoli testimonio firmare potuissent. *Secundò*, in Synodo Constantinopolitana adversùs Macedonianos non meminerunt Patres in Liturgia S. Jacobi Spiritum sanctum dici consubstantialem Patri, nempe quia illa nondum extabat. Nec etiam illius meminerunt Patres Niceni in asserenda consubstantialitate Filii, & vocabulo ὁμούσιον, quod toties in illa Liturgia inculcatur. *Tertiò*, in ea Liturgia hymnus *trisagion*, canitur cujus in Ecclesia usus refertur ad tempus Felicis III. Romani Pontificis, qui vixit an. 480. *Quartò*, ea Liturgia Confessorum meminit, quod nomen nonnisi longo post tempore non fuit in usu. Unde Bellarminus lib. 2. de Missa c. 20. conatur evincere canonis Romani antiquitatem, quòd Confessorum non meminerit. *Insuper*, in ea Liturgia oratur pro degentibus in Monasteriis, quæ eo sæculo constituta nulla erant. *Denique*, hæc Liturgia inducit templa, altaria, thurificationes, thuribula, quæ tempore sævientis in Christianos persecutionis nulla erant; tunc enim omnis Dei cultus in ædibus privatis, & cryptis impendebatur.

Idem ferendum judicium de *Liturgia S. Marci*, quippe cùm in ea fiat mentio Monasteriorum, Monachorum, Thurificatio-

num,

num, & vocabulorum ὁμοούσιον, ac τελειοῦν, quę nonnisi posteà diuturno tempore fuerunt in usu. *Insuper*: in ea oratur pro Alexandrina civitate, & Marco Martyre: ac quis ille Martyr, nisi qui fingitur auctor? Oratur pro Rege, ut eum conservet Deus in pace, & fortitudine. At quis ille Rex tempore Marci? Offertur incensum in remissione peccatorum nostrorum, & totius populi. Oratio trisagii subjungitur, recentioris est instituti. An Marcus Evangelista petiisset à Deo; ut memor esset ubique degentium sanctorum Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, Subdiaconorum, Lectorum, Cantorum, Monachorum, semper Virginum, Viduarum, Laicorum? Quis credet sanus, tempore Marci illos ordines fuisset institutos? Vel eodem tempore τὸ ὁμοούσιον in usu fuisse? Ideò etiam Theodorus Balsamon Patriarcha Antiochenus interrogatus, an Liturgiæ, quæ conscriptæ dicuntur à SS. Apostolis Jacobo Fratre Domini, & Marco, recipiendæ à S. Ecclesia Catholica sint, nec-ne? Respondet ad quęstionem Marci Alexandrini. *Dicimus nos neque à sacra Scriptura, neque à Canone Synodicè edito, edoctos fuisse sacrum ministerium à S. Apostolo Marco traditum*. Addit Canonem Apostolorum LXXXV. & Leodicenum LIX. enumerantes veteris, & novi Testamenti, ipsosque Apostolicos libros, qui in usu nobis esse debent, nullam sacrificii S. Marci, & S. Jacobi mentionem facere, neque Constantinopolitanam Ecclesiam ullo modo illas Liturgias agnoscere. Unde pronuntiat non esse recipiendas in Ecclesia.

Idem judicium de *Liturgia S. Petri* faciendum, quam nonnulli eandem esse volunt cum ea, quæ Marco tribuitur, quam Ecclesia Romana, inquit Viretus, debuisset suscipere, si à Petro præscripta fuisset. Cui tamen Missam Gregorii, vel Scholastici, cujusdam prætulit, hancque urbe exactam in montes Apuliæ relegavit, quod manifesto est indicio eam genuinum Petri fętum non judicasse. *Insuper*, Petrus non docuisset orare pro venerando Patriarcha nostro, qui tunc nullus erat. Item pro religiosissimis Augustis. Neque tempore Petri ullus erat Sacerdos, quo nomine usus est Petrus pro Ecclesiastico officio. Nec ὁμοούσιον vox tunc temporis in usu erat, nec tempore Petri recolebatur memoria Xisti, Cornelii, Cypriani, Laurentii, Chrysogoni, Cosmæ, & Damiani, quæ omnes in hypoboli mea sub Petri nomine Liturgia repetiuntur.

Missa Æthyopum, quæ Matthæi tribuitur, meminit Epactæ, & aurei numeri longè post tempora Matthæi inventi. Item in ea oratur pro Papis, Patriarchis, Archiepiscopis, non tum institutis, non longo post intervallo instituendis. Fit in ea mentio Synodi Nicenæ, cujus & symbolum cantatur; Constantinopolitanæ etiam, & Ephesinæ. Imò Basilii, Chrysostomi, Gregorii Magni, &c. qui ad 600. usque annum pertingunt, multorumque adeo Regum Christianorum, quamquam non ullius tempore Apostolorum.

Respondeo, hæc, & similia momenta non solùm ab hæreticis, sed etiam à nonnullis Catholicis obtrudi, non quòd inficiantur, Apostolos, Liturgias, & ritum sacrificandi conscriptos habuisse: sed quoniam plurima successu temporis ipsisà posterioribus ita adjecta sint, ut non sit facilè dijudicare, inquit Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiasticis an. 34. *quæ pars ejus Liturgiæ S. Jacobum* (idem dicendum est de cęteris) *habeat auctorem*. Verùm quidquid sit, nihilominus non leve nobis contra Calvinistas ex hujusmodi Liturgiis affulget argumentum: nam quod in illis de Eucharistia dicitur vel fuit à sanctis illis Apostolis assertum, aut ab eorum Successoribus; vel ab hæreticis insertum. Si primum, veritas Catholica inde firmissimum fundamentum sibi vendicat: Si secundum, cùm illæ Liturgiæ sint vetustissimæ, ut probat Baronius lib. 1. ad an. 63. consequens est, quòd aliqua olim fuerit hæresis, qua infecti hæretici, ut sui erroris patrocinium adsciscerent, illas Liturgias corrupissent: at id asserere, fingere est, quippe cùm omnes Patres, & Scriptores Ecclesiastici, qui hæreseon indices accuratissimè texuerunt, nunquam ejusmodi hæresis meminerunt: igitur quæ de veritate Eucharistiæ in illis Liturgiis scribuntur, Catholicum Ecclesiæ sensum sapiunt.

His accedit testimonium S. Andreæ Apostoli, qui, ut referunt acta ejus passionis, conscripta à Presbyteris Achaiæ oculatis testibus, cùm suaderetur ab Ægea, ut diis immolaret, constantissimè respondit: *Ego omnipotenti Deo immolatum agnum quotidiè sacrifico: non taurorum carnes, nec hircorum sanguinem, sed immaculatum agnum in altari, cujus carnes postquam omnis populus manducaverit*, I 4 agnus,

agnus, qui sacrificatus est, integer perseverat, & vivus. Portò hæc acta non debent esse dubiæ fidei: *Tum quia* quæ in illis Presbyteri Achaiæ de Martyrio S. Andreæ referunt, digna existimata sunt, quæ in Ecclesia recitarentur: Ecclesia autem omninò abhorret à confictis historiis, & hæreticorum fabulis. *Secundò*, quia hujusmodi acta laudantur à S. Bernardo ser.2. de S. Andrea. Et ser.16. de diversis à Petro Damiano ser.2. de eodem Apostolo, ab auctore lib. de vera, & falsa Pœnit. c.8. ab Ivone Carnot. lib. de convenientia veteris, & novi Testamenti: à Lanfranco lib. de Euchar. & Missa Ambrosiana in præfat. festi S. Andreæ, hæc habet: *Ut quod libera voce prædicaverat, nec pendens in cruce taceret.* Quæ utique verba non aliunde, quàm ex ejusmodi actibus videntur esse deprompta: non enim alibi legitur, quòd S. Andreas populum docuerit, dum in cruce penderet.

Reponunt hæretici: Acta illa omninò esse apocrypha. *Tum quia* Eusebius lib.3. histor. c.25. reponit Acta SS. Andreæ, & Joannis inter libros ab hæreticis conscriptos sub nomine Apostolorum: *Tum quia* Epiphanius docet Encratitas, Apostolicos, & Origenistas uti maximè solitos fuisse Actibus Andreæ, Joannis, & Thomæ. *Tum quia* illa Acta approbasse Manichæos, refert August. lib.1. de fide contra Manichæos c. 4. & 38. Unde Baronius ad annum 69. n.34. de Passione S. Andreæ verba facturus, scribit: *Cunctabunda diu hæsit oratio, apocryphorum præpedita timore, quominus liberè, ut assolebat, in rebus certa fide exploratis, ac veris hactenus prosiliret... Illud tantùm de Andreæ Martyrii tempore in Passionibus Apostolorum (quas, qualescumque sint, ante Gelasii tempora lectitari consuevisse certum est) licuit reperiisse, ipsum scilicet post Petrum coronatum esse martyrio, licèt quoto Domini anno; vel sub quo Imperatore inexploratum penitus relinquatur; illi enim ipsi à Joanne Apostolo per visum dictum habetur post ascensum Petri: Andrea poculum Petri bibiturus es. De reliquis autem, quoniam S. Andreæ acta à Manichæis corrupta, abeisque citari solita fuerunt, remansit illorum in Ecclesia dubia fides.* Tum quia Gelasius Papa in decreto de libris apocryphis, his accenset acta S. Andreæ Apostoli: igitur illa eorum auctoritas nullius est momenti.

Nego consequentiam, & ad antecedens dico, Eusebium, Epiphanium, Gelasium, & Baronium non loqui de actis passionis S. Andreæ, seu de epistola conscripta à Presbyteris Achaiæ; sed de actis, quæ ab ipso S. Andrea veniente de Ponto in Græciam conscripta fuisse volebant Manichæi, in quibus utique actis plurima inserta erant hæreticorum deliria, ac figmenta. Unde hujusmodi acta summoperè probabant. Nec aliud certè voluit Baronius: siquidem t. 1. ad ann. 45. ex Pilastrio de hæresibus c.89. ostendit, factitatum ab hæreticis, ut falsa Acta Apostolorum nomine scripserint, sed & Manichæos, qui ab Andreæ discipulis de rebus gestis à Ponto in Græciam scripta erant, alia addentes, alia verò detrahentes corrupisse, & Innocentium Papam ep.3. tractantem de his commentitiis Apostolor. Actib. auctores, qui eos confinxerunt, prodidisse, dum ad Exuperium scribens, hæc diceret: *Cætera, quæ sub nomine Mathiæ, sive Jacobi Minoris, vel sub nomine Petri, & Joannis, quæ à quodam Leucio scripta sunt, vel, sub nomine Andreæ, quæ à Nexocharida, & Leonide Philosophis, & sub nomine Thomæ, & si quæ sunt alia, non solùm repudianda, verùm etiam noveris esse damnanda.*

Itaque omnes præfati Auctores improbant quidem acta sub nomine S. Andreæ, quorum auctor ipse circumferebatur, vel loquuntur de actis peregrinationis, & prædicationis ejus, quæ ab ejus discipulis fingebantur scripta, non verò loquuntur de epistola Presbyterorum Achaiæ, in qua passio ipsius B. Andreæ enarratur, nam, ut scribit Bellarminus, *epistola illa nihil continet, quod novitatem redoleat*: Tum quia *genus passionis S. Andreæ, & illa ejus verba,* salve Sancta Crux *in tota Ecclesia celeberrima, ex hoc libro sine dubitatione sumpta sunt*: Tum quia *Petrus Damianus in ser. 2. de S. Andrea, de hac historia sic loquitur*: Non immeritò in singularem auctoritatis arcem suscepta est, quam qui viderunt, scripserunt orbi, & ministri fuere sermonis; *Tum denique quia Joannes à Lovania in sua censura de passionibus Sanctorum, quæ habetur in Martyrologio Molani, hunc librum omnibus modis legendum censet, & idem judicavit Aloysius Lippomanus, ut omittam, quòd in Breviario Romano, nuper recognito, suum locum habet passio S. Andreæ ex hoc loco.*

§. IV.

§. IV.

Probatur eadem veritas ex Traditione, & constanti Doctrina SS. Patrum.

Etsi post egregias, ac numeris omnibus absolutas Eminentissimorum Cardinalium Alani, Bellarmini, Perronii, Richellii, & plurium aliorum non minori pietate, quàm scientia illustrium hac de controversia lucubrationes, nihil fermè dicendum superesse videatur; attamen, quoniam veritatis Catholicæ tuendæ necessitas, & in dies recrudescentia hæreticorum vaniloquia, nos aliquid post tam uberem aliis collectam ex SS. Patrum authoritatibus hac de re messem, aliqua etiam ex nostro promptuario cogunt suppeditare: Idcirco ne in immensum excrescat, & absque ullo ordine diffundatur hæc dicendi materies: potissima ex SS. Patrum doctrina depromenda oracula placet cum illustrissimo nostro Meurissio Madaurentium non ita pridem Antistite ad novem capita perstringere.

Primum itaque argumentorum caput petitur ex illis authoritatibus, quæ distinctè, & expressè omnem figuræ rationem ab Eucharistia excludunt. Ita imprimis S. Damasc. lib. 4. de Fide c. 14. *Non est figura panis, & vinum corporis, & sanguinis Christi, absit enim hoc, sed est ipsum corpus Domini deificatum, ipso Domino dicente, Hoc est meum, non figura corporis, sed corpus, non figura sanguinis, sed sanguis.* Similia habet Theophilactus in cap. 26. Matth. *Non enim dixit, Hoc est figura, sed hoc est corpus meum; ineffabili enim operatione transformatur, etiamsi nobis videatur panis, quoniam infirmi sumus, & abhorremus nudas carnes comedere, maximè hominis, ideo panis quidem apparet, sed caro est.*

Simile habet S. Ambrosius lib. 6. de Sacram. cap. 1. *Sicut verus est Dei Filius Dominus noster Jesus Christus, non quemadmodum homines per gratiam, sed quasi Filius ex substantia Patris, vera caro est, sicut ipse dixit, quam accipimus, & verus sanguis, quem potamus.* Et infrà: *Fortè dices, quomodo vera? quia similitudinem video, non video corporis, & sanguinis veritatem. Primò omnium dixi tibi de sermone Christi, qui operatur, ut possit mutare, & convertere genera instituta naturæ.*

Hæc præclarè declarat, & expendit Nicæna II. Synodus *Actione 6. tom. 3.* ubi scribit: *Nullus aliquando tubarum spiritus, sanctorum videlicet Apostolorum, aut illustrium Patrum nostrorum incruentum sacrificium nostrum, quod in commemorationem Christi Dei nostri, ac omnis dispensationis ejus efficitur, dixit imaginem corporis ejus. Neque enim acceperunt à Domino sic dicere, vel confiteri, sed audiunt Evangelicè, dicente eo, Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non intrabitis in regnum cælorum. Et qui manducant meam carnem, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo. Et accepto pane gratias agens fregit, & dedit Discipulis, & ait: Accipite, & comedite, hoc est corpus meum. Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes, hic est enim sanguis meus, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Et non dixit: Accipite, & comedite imaginem corporis mei. Sed & Paulus divinus Apostolus ex divinis Domini vocibus hauriens, ait: Ego accepi à Domino, quod & tradidi vobis, quoniam in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit, & dixit: Accipite, & comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur, hoc facite in meam commemorationem. Similiter, & calicem postquam cœnavit, dicens: Hic calix novum Testamentum est in meo sanguine, hoc facite in meam commemorationem. Ergo liquidò demonstratum est, quòd nunquam Dominus, vel Apostoli, aut Patres imaginem dixerunt sacrificium sine sanguine, quod per Sacerdotem offertur, sed ipsum corpus, ipsum sanguinem. Et ante sanctificationis quidem celebrationem* (pergit S. Synodus nondum suborta controversia de realitate corporis Christi) *typos* (seu, ut alii legunt, *antitypa*) *Quibusdam SS. Patrum hoc pie visum est nominare, quorum est Eustathius propugnator orthodoxæ fidei, & Arianæ destructor vesaniæ, & Basilius ejusdem infelicis superstitionis depositor, qui omne, quod sub sole est, plenam rectorum dogmatum basim edocuit.* Recensitis autem utriusque Patris testimoniis, sic concludit. *Quod deinceps offertur, certiorem Patris hujus (Basilii) perfecit intellectum, qualiter antequam sanctificata fuerint, vocata sunt typi, post sanctificationem autem corpus propriè, ac sanguis Christi dicuntur, sunt, & creduntur.*

Secundum caput est eorum, qui expressè, & distinctè affirmant in Eucharistia corpus, & sanguinem Christi non solùm reverà esse

esse post consecrationem, & in ea subsistere, sed etiam ore corporeo sumi: Ita imprimis S. Justinus Martyr in Apologia 2. ubi de Eucharistia ita loquitur: *Non ut communem panem, neque ut communem potum ista sumimus, sed quemadmodum per verbum Dei caro factus Jesus Christus Salvator noster, & carnem, & sanguinem salutis nostræ causa habuit ad eumdem modum etiam eam, in qua per preces verbi ejus ab ipso profecti gratiæ sunt actæ, alimoniam. Unde sanguis, & caro nostra per mutationem aluntur, incarnati illius Jesu carnem, & sanguinem esse docti sumus. Nam Apostoli Commentariis à se scriptis, quæ Evangelia vocantur, ita tradiderunt præcepisse sibi Jesum; cum enim pane accepto, cùm gratias egisset, dixisse, Hoc facite in mei recordationem, hoc est corpus meum, & poculo similiter accepto, & gratiis actis dixisse, Hic est sanguis meus.* Observa non esse panem communem, sed carnem, & sanguinem Christi eodem modo, quo in Incarnatione est vera caro Christi.

Nec obstat, quòd dixerit, panem, & vinum Eucharisticum esse corporum nostrorum alimoniam, vel enim intelligitur de pane, & vino ante consecrationem, ut sensus sit, id, quod in corporum alimoniam institutum est, fit consecratione caro, & sanguis Salvatoris, quibus animæ reficiuntur, vel si loquatur de pane, & vino consecratis, significat per hunc divinissimum cibum corporibus nostris semen immortalitatis, & gloriosæ Resurrectionis inseri. Unde à Patribus, Eucharistia appellatur *pharmacum immortalitatis*: juxta illud Christi D. Joan. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die.*

His præclarè adstipulatur S. Irenæus Episcopus, & Martyr *lib.4. cap.34.* qui floruit secundo, & tertio sæculo, loquens enim de Valentinianis docentibus non esse unum, eumdemque Deum Creatorem cum Patre Christi Domini, & insuper negantibus resurrectionem carnis: Quomodo, *inquit*, con-
„ stabit eis panem, in quo gratiæ actæ sunt,
„ corpus esse Domini sui, & calicem san-
„ guinis ejus, si non ipsum fabricatorem
„ mundi Filium dicant, idest Verbum ejus,
„ per quod lignum fructificat, & defluunt
„ frondes, terra dat primùm quidem fœ-
„ num, post spicam, deinde plenum triti-
„ cum in spica? Quomodo autem rursus di-
„ cam carnem in corruptionem devenire,
& non percipere vitam, quæ à corpo- „
re, & sanguine Domini alitur? Ergo aut „
sententiam mutent, aut abstineant offe- „
rendo, quæ prædicta sunt. Nostra autem „
consonans est sententia Eucharistiæ, & „
Eucharistia rursus confirmat sententiam „
nostram. *Et paulò post*: Quemadmodum „
enim qui est à terra panis percipiens in- „
vocationem Dei, jam non communis pa- „
nis est, sed Eucharistia ex duabus con- „
stans, ex terrena, & celesti, sic & cor- „
pora nostra percipientia Eucharistiam, „
jam non sunt corruptibilia, spem resurre- „
ctionis habentia. *Idem habet lib.5. cap.2.* „

Eis subscribit Tertullianus lib. de Resurrect. carnis cap.8. *Caro*, inquit, *corpore, & sanguine Christi vescitur, ut & anima de Deo saginetur.* Et lib. de Oratione cap.14. *Accepto corpore Domini, & reservato, utrumque salvum est, & participatio sacrificii, & executio officii.*

Hoc ipsum momentum confirmatur eis omnibus authoritatibus SS. Patrum, qui dicunt Christum nobis in hoc Sacramento uniri, non sola fide, sed reipsa, nec per voluntatum concordiam, sed per corporum contactum. Ita Chrysostomus homil. 83. *Neque illi satisfuit hominem fieri, colaphis cædi, & crucifigi, verùm & semetipsum nobis commiscet, & non fide tantùm, verùm & ipsa re suum efficit corpus.* Et homil.45. in Joan. *Ut autem non solùm per dilectionem, sed reipsa in illam carnem convertamur, per cibum id efficitur, quem nobis largitus est. Cùm enim suum in nos amorem vellet indicare, per corpus suum se nobis commiscuit, & in unum nobiscum redegit, ut corpus suum cum capite uniretur, hoc enim amantium maximè est. Hoc Job indicavit de servis, à quibus maximè amabatur, qui suum amorem præseferentes, dicebant, quis daret nobis, ut ejus carnibus impleremur? Quod Christus fecit, ut majori nos charitate astringeret, & ut suum in nobis ostenderet desiderium, non se tantùm videri permittens desiderantibus, sed & tangi, & manducari, & dentes carni suæ infigi, & desiderio sui omnes impleri.... Parentes sæpenumero liberos suos aliis alendos dederunt. Ego autem mea carne alo.*

Sed præclarè S. Hilarius disserens contra Arianos lib.3. de Trinit. *Interroga istos*, inquit, *utrùm per naturæ veritatem, Christus in nobis sit, an per concordiam voluntatis?* Et paucis interpositis: *Verè cibo Dominico Verbum carnem sumimus, naturam-*

que

quæ carnis suæ sub Sacramento nobis admiscuit. Et paulò inferius. *Hæc idcircò à nobis commemorata sunt, quia voluntatis tantùm unitate hæretici divinas personas unitas esse interpretantur, & ad id exemplo unitatis nostræ cum Deo utuntur, quasi nobis ad filium voluntate tantùm Religionis unitis nulla per Sacramentum carnis naturalis communionis proprietas indulgeretur*. Et quidem ad exprimendam hanc unionem realem, & substantialem *S. Chrysostomus* hom. 33. in Matth. utitur comparatione fermenti coagmentantis totam massam farinæ. Et *S. Dionysius* de cœlesti Hierarchia, comparatione ferri candentis. Et *S. Cyrillus* lib. 4. in Joan. comparatione duarum cerarum liquefactarum, & mixtarum, quæ omnia apertissimè probant veritatem corporis Dominici in hoc Sacramento.

Tertium caput est eorum, qui reddunt rationem, cur hic voluerit Christus adesse sub aliena specie, videlicet ne horrori esset alioqui sumentibus, quæ ratio locum non haberet, si Christus verè, & substantialiter non sumitur hic ore corporis. Ita S. Ambrosius lib. 4. de Sacramenti c. 4. *Ut nullus horror cruoris sit, & pretium tamen sit redemptionis*. Et Theophilactus in c. 26. Matth. *Non enim dixit, Hoc est figura, sed hoc est corpus meum: ineffabili enim operatione transformatur, etiamsi nobis videtur panis, quoniam infirmi sumus, & abhorremus nudas carnes comedere, maximè hominis, ideò panis quidem apparet, sed caro est*. Hoc præclarè explicat S. Augustinus in Ps. 33. ubi scribit: *Unde autem commendavit corpus, & sanguinem suum? De humilitate sua. Nisi enim esset humilis, nec manducaretur, nec biberetur. Respice altitudinem ipsius: in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Ecce cibus sempiternus, sed manducant Angeli, manducant supernæ Virtutes, manducant cœlestes spiritus, & manducant, & saginantur, & integrum manet, quod eos satiat, & lætificat. Quis autem homo posset ad illum cibum? unde cor tam idoneum illi cibo? Oportebat ergo, ut mensa illa lactesceret, & ad parvulos perveniret? Unde autem fit cibus lac? Unde cibus in lac inconvertitur, nisi per carnem trajiciatur. Nam mater hoc facit, quod manducat mater, hoc manducat infans; sed quia minùs idoneus est infans, qui pane vescatur, ipsum panem mater incarnat, & per humiditatem mammillæ, & lactis succum, de ipso pane pascit infantem. Quomodo ergo de ipso pane pavit nos sapientia Dei? Quia Verbum caro factum est, & habitavit in nobis. Videte ergo humilitate, quia panem Angelorum manducavit homo .·. idest Verbum illud, quo pascuntur Angeli sempiternum, quod est æquale Patri, manducavit homo, quia cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, saginantur ergo illo Angeli, sed semetipsum exinanivit, ut emanducaret panem Angelorum homo formam servi accipiens &c. ut jam de cruce commendatur nobis caro, & sanguis Domini, novum sacrificium*.

Quartum caput est eorum, qui dicunt non esse hic credendum sensibus, sed verbis Christi, proponuntque articulum hunc tanquam creditu difficillimum, & ideo Christi omnipotentiam, & auctoritatem exaggerant, & magnam fidem requirunt, quæ omnia sunt vana, si panem tantùm significantem Christi corpus in hoc Sacramento comedamus. Ita S. Chrysostomus hom. 83. Matth. *Credamus ubique Deo*, inquit, *nec repugnemus ei, etiamsi sensui, & cogitationi nostræ absurdum esse videatur, quod dicit, superet & sensum, & rationem nostram sermo, quæso, ipsius, nam verbis ejus fraudari non possumus, sensus verò noster deceptu facillimus est, quoniam ipse dixit. Hoc est corpus meum, nulla teneamur ambiguitate, sed credamus, & oculis intellectus id perspiciamus*. S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. mystagogyca: *Ne ergo consideres*, inquit, *tanquam panem nudum, & vinum nudum, corpus enim est, & sanguis Christi, secundùm Domini verba, quamvis enim tibi sensus hoc non suggerat, tamen fides te confirmet, nec ex gustu rem judices quin potiùs habeas ex fide pro certissimo, ita ut nulla subeat dubitatio esse tibi donata corpus, & sanguinem*, Et infrà: *Hoc sciens, & pro certissimo habens, panem hunc, qui videtur à nobis, non esse panem, etiamsi gustus panem esse sentiat, sed esse corpus Christi, & vinum, quod à nobis conspicitur, tametsi sensui vinum videatur, non tamen vinum, sed sanguinem esse Christi*:

Quintum caput est eorum, qui dicunt hic intervenire magnum quoddam miraculum, ut nimirum Christus existens in cœlo, simul reperiatur in Altari. Ita Chrysost. lib. 3. de Sacerdotio: *O miraculum! o Dei benignitatem! qui cum Patre sursum sedet, in illo ipso temporis articulo omnium*

omnium manibus pertractatur. Et hom.3. in Epist. ad Ephes. *Elias ascendens, pallium Discipulo dimisit: Filius autem Dei ascendens nobis suam carnem dimisit, sed Elias quidem exutus: Christus autem nobis suam carnem reliquit, & ipsam habens ascendit*: Sed id præclarissimè hom.24.in 1. ad Cor. ubi æquat præsentiam, quam Christus habet in Altari, ei, quam habet in cœlo, docetque per consecrationem sacrorum mysteriorum Eucharistiæ terram fieri quodammodò cœlum, & hoc ipsum, quod pretiosissimum est in cęlo, in terra collocari. Verba ejus sunt: „ Hic terram tibi cœlum facit hoc mysterium: Aperi ergo cœli portas, & perspice, & tunc videbis, quod dictum est. „ Nam quod illic est omnium pretiosissimum, & maximè honorandum, hoc ostendam tibi situm in terra. Sicut enim in „ Regio id, quod est omnium magnificentissimum, non parietes, non tectum aureum, sed corpus Regis sedens in solio. „ Sed hoc tibi non licet videre in terra. Non enim Angelos, nec Archangelos, neque cœlos, & cœlos cœlorum, sed ipsum eorum ostendo Dominum. Vidisti quemadmodum quod est omnium præstantissimum, & maximè honorandum vides in terra, neque solùm vides, sed etiam tangis, & eo accepto domum reverteris. „ *Subscribit S. Basilius in Liturgia*: Veni ad sanctificandum nos, qui sursum Patri „ consides, & hic nobis invisibiliter coexistis. *Demum Gregorius Nyssenus Orat. de Pascbate*. Sicut divinitas replet mundum, „ & tamen una est, ita innumerabilibus „ locis corpus Domini consacratur, & „ tamen unum corpus est.

Sextum caput est eorum, qui dicunt, in quibus locis Eucharistia existit, & à quibus rebus aliquo modo, aut aliquo sensu attingitur, in iisdem existere, & ab iisdem rebus attingi Christi corpus, ratione videlicet Eucharistiæ, quod non rectè diceretur, nisi reipsa existeret in Eucharistia. S. Chrysost. hom.60. ad populum, dicit, *Christum videri, & tangi, & intra nos sumi, & dentes ejus carni infigi*. Et hom. 83. in Matth.7. *Os igne spiritali impleri, & linguam admirabili sanguine cruentari*. Et S. Cyprianus serm. de lapsis: *Jacere corpus Domini in arca, contrectari manibus, concludi visceribus*.

Septimum caput est eorum, qui ex hoc mysterio alia nostræ Religionis mysteria confirmant. Sic S.Irenæus lib.4.contra Valentinianos c.24. probat Christum esse verum Deum, quia potuit convertere panem in corpus suum. Et c.35. ex eodem mysterio, disputat contra negantes Resurrectionem, ut vidimus suprà. S. Chrysostom. etiam homil. 83. in Matthæum ex eodem confutat eos, qui veram Christi carnem negant. S. Hilarius lib.8.de Trinit.ex eodem probat substantialem Filii Dei generationem, & ex ipsa reali, seu naturali (ut vocat) conjunctione nostri cum Christo in eodem Sacramento, probat circumincessionem divinarum personarum inter se: ait enim; *Eos nunc, qui inter Patrem, & Filium voluntatis ingerunt unitatem, interrogo, utrùmne per naturæ unitatem hodie Christus in nobis sit, an per concordiam voluntatis? Si enim verè Verbum carnem cibo Dominico sumimus, quomodo non naturaliter manere in nobis existimandus est, qui & naturam carnis nostræ tam inseparabilem sibi natus homo assumpsit?* Et post plura in hanc rem peropportuna, sic habet: *Quæ scripta sunt, legamus, & quæ legimus intelligamus, & tunc perfecta fide officio fungemur. De naturali enim in nobis Christi unitate, quæ discimus, nisi ab eo discimus, stultè, atque impiè discimus. Ipse enim ait, Caro mea verè est cibus, de veritate carnis, & sanguinis non relictus est ambigendi locus*.

Octavum caput est eorum, qui docent Sacramentum Eucharistiæ propter Christum in eo existentem esse adorandum; nisi enim Christus in eo verè, & realiter contineretur, non liceret panem Eucharisticum adorare, alioqui manifesta esset idololatria, quippe cultus latriæ impenderetur puris creaturis, nempe pani, & vino. Porrò Eucharistiam esse adorandam apertè docent imprimis S. Gregorius Nazianzenus oratione funebri sororis suæ Gorgoniæ, ubi ait illam *ad altare cum fide procubuisse, ipsumque, qui super ipso honoratur, cum ingenti clamore invocasse*. S. Ambr. lib.3. de Spiritu sancto c.12. Itaque, *inquit*, per scabellum terra intelligatur, per terram autem caro Christi, quam hodie quoque in mysteriis adoramus. *Idem docet S.Augustinus epist.120. c.27. ubi ait: quod* Fideles veniunt ad mensam, manducant, & adorant. *Idem asserit in Psalm.* 21. *Exposit.* 1. *super illuc*, Manducaverunt, & adoraverunt, *sed expressiùs, & pleniùs in Psalm.* 98. *super illud*. Adorate scabel-

" bellum pedum ejus, *ubi scabellum terram, & ipsam terram explicat carnem Christi*: Quia in ipsa carne hic ambulavit, *inquit*, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit: nemo autem carnem illam manducat, nisi priùs adoraverit. Inventum est quomodo tale scabellum pedum Domini, ut non solùm non peccemus adorando, sed peccemus, non adorando. *Sed omnium præclarissimè hoc argumentum expendit S. Chrysostomus hom.* 24. *in* 1. *ad Cor.* Hoc corpus, *inquit*, in præsepi reveriti sunt Magi, & viri impii, & barbari longo itinere confecto cum timore, & tremore plurimo adoraverunt. Imitemur saltem barbaros, nos qui cælorum cives sumus. Illi enim cùm ad præsepe, & tugurium tantùm, nec eorum quidquam, quæ nunc intueris, viderent, summa accesserunt reverentia, & honore. Tu verò non præsepi, sed in Altari, non mulierem, quæ in ulnis teneat, sed præsentem Sacerdotem, & spiritum superabundè super proposito diffusum sacrificio vides. Nec simpliciter, ut illi, corpus intueris, sed & ejus potentiam, & omnem cognoscis administrationem, & nihil eorum, quæ per ipsum facta sunt, ignoras *Et homil.* 3. *in epist. ad Ephesios*: Cogitemus ad illum sursum sedentem, qui ab Angelis adoratur, hunc degustemus: considera, quæso, mensa regalis est apposita, Angeli mensæ ministrantes, ipse Rex adest, & tu astas oscitans? Igitur adora, & communica."

Nec solùm homines, sed etiam Angelos Christum in hoc Sacramento adorare disertè docet variis in locis, præsertim lib. 6. de Sacerdotio, ubi hæc scribit; per id tempus (*quo nimirum Sacerdos sacrificium offert*) & Angeli Sacerdoti assident, & cælestium potestatum universus ordo clamores excitat, & locus Altari vicinus in illius honorem, qui immolatur, Angelorum choris plenus est: id quod credere abunde licet, vel ex tanto illo sacrificio, quod tunc peragitur. Ego verò, & commemorantem quendam audivi, cùm diceret senem quendam, visum admirabilem, ac cui revelationum mysteria multa divinitus fuissent detecta, sibi narrasse, se tali olim visione dignum habitum à Deo fuisse: ac per illud quidem tempus repentè Angelorum multitudinem conspexisse (quatenus aspectus humanus ferri poterat) fulgentibus vestibus indutorum, altare ipsum circumdantium: denique sic capite inclinatorum, ut si quis milites præsente Rege stantes videat. *Et hom.* 3. *contra Anomæos versùs finem*: Tempore illo (*inquit*) non solùm homines clamorem illum tremendum reddunt, sed etiam Angeli Domino genuflectunt, & Archangeli rogant: habent sibi tempus ad id idoneum, habent sacram illam oblationem in favore. Itaque ut homines ramos olearum gerentes, movere Reges consuerunt, eoque arboris genere misericordiam commemorant, & humanitatem, sic Angeli tunc pro ramis oleaginis, corpus Domini ipsum protendentes, rogant pro genere humano, quasi dicant: Pro his, Domine, rogamus, quos tu adeo dilexisti, ut pro eorum salute mortem obires, animam in cruce efflares: Pro his supplicamus, pro quibus ipse tuum elargitus es sanguinem: Pro his oramus, pro quibus corpus hoc immolasti. *Similia docet S. Gregorius lib.* 4. *dial. c.* 58. *his verbis*: Quis fidelium habere dubium possit in ipsa immolationis hora ad Sacerdotis vocem cœlos aperiri, in illo Jesu Christi mysterio Angelorum choros adesse, summa imis sociari, terrena cælestibus jungi, unum quoque ex visibilibus atque invisibilibus fieri?"

Nec solùm Angelos sponte adorare Christum positum in altari, sed etiam dæmones cogi illum adorare, tradit S. Chrysostomus hom. citata contra Anomæos: *Agitatos*, inquit, *Diaconus tempore illo adducit, & jubet caput tantùm inclinare, atque illo corporis gestu supplicare*.

Tandem hæc veritas evidentissimè probatur ex miranda conversione substantiæ panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi per verba consecrationis; quæ utique stupenda conversio significatur in omnibus Liturgiis Ecclesiæ tàm Occidentalis, quàm Orientalis. Etenim in Missa Latina de pane, & vino propositis in altari, sic precatur Sacerdos: "Quam oblationem tu Deus in omnibus quæsumus benedictam adscriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris, ut nobis fiat corpus, & sanguis dilectissimi filii tui D. nostri Jesu Christi. *Liturgia S. Jacobi seu Hierosolymitanæ Ecclesiæ*; Rogamus, ut Spi-

„ Spiritus S. adveniens, sancta, bona, & „ gloriosa sua praesentia sanctificet, & effi- „ ciat hunc panem corpus sanctum Christi „ tui, & calicem hunc pretiosum sangui- „ nem Christi tui, ut fiat omnibus ex his „ sumentibus in remissionem peccatorum. „ *Liturgia Æthiopica*; Benedic, sanctifica, „ munda, & transfer panem hunc in car- „ nem tuam immaculatam, & vinum hoc „ in sanguinem tuum pretiosum. *Liturgia* „ *S. Basilii*: Effice panem istum corpus „ gloriosum Domini nostri Jesu Christi. „ *Liturgia S. Chrysostomi*: Emitte Spiritum „ tuum super nos, & super proposita do- „ na haec: Et fac panem quidem hunc „ pretiosum Corpus Christi tui, & quod „ est in calice illo, pretiosum sanguinem „ Christi filii tui, transmutans Spiritu „ sancto tuo. Unde egregiè Proclus Constantinopolitanus Episcopus, reddens rationem, cur in veteribus Liturgiis a S. Basilio in compendium redactis, tot orationes ipsum ordinem agendi, sive consecrationem antecedant ait: Per has preces ad- „ ventum Spiritus sancti expectabant, „ ut ejus divina praesentia propositum in „ sacrificium panem, & vinum aquae per- „ mixtum ipsum illud corpus, & sangui- „ nem Servatoris nostri Jesu Christi ef- „ ficiat.

Praeter Liturgias verò, ubi, quod à Deo postulatur, beneficium absque ambage ulla proponi necesse est, veteres illi Magistri, qui recens tinctos fideles docebant, quid de hoc mysterio ipsis credendum esset, apertè tradunt, panem videlicet fieri verum corpus Christi ex vi verborum ab ipso Domino semel prolatorum. Et ut illius potentiam in mutanda panis natura demonstrent, accersunt varia exempla è Scripturis petita; ex quibus discant fideles Dei potestati subjici naturas, ut eas ex nihilo condat, vel semel productas, in alias naturas convertat.

S. Cyrilli locus insignis est in Catechesi 4. Myst. „ Cùm igitur Christus ipse sic affirmet, „ atque dicat de pane: Hoc est corpus meum „ quis deinceps audeat dubitare? Ac eo- „ dem quoque confirmante, & dicente: „ Hic est sanguis meus: quis, inquam, du- „ bitet, & dicat non esse illius sanguinem? „ Aquam aliquando mutavit in vinum, „ quod est sanguini propinquum in Cana „ Galileae, sola voluntate: Et non erit di- „ gnus, cui credamus, quod vinum in sanguinem transmutasset? Si enim ad nuptias „ corporeas invitatus, stupendum miracu- „ lum operatus est, & non multò magis „ corpus, & sanguinem suum filiis sponsae de- „ disse illum confitebimur? Quare cum „ omni certitudine corpus, & sanguinem „ Christi sumamus. Nam sub specie panis „ datur tibi corpus, & sub specie vini da- „ tur sanguis, ut sumpto corpore, & sangui- „ ne Christi, efficiaris ei comparticeps cor- „ poris, & sanguinis σύσσωμοι καὶ σύναιμοι „ Christiferi erimus, cùm ejus corpus, & „ sanguinem, in membra nostra receperi- „ mus, atque ita, ut B. Petrus dicit, di- „ vinae consortes naturae efficiemur, &c. „ Hoc sciens, & pro certissimo habens, „ panem hunc, qui videtur à nobis, non „ esse panem, etiamsi gustus panem esse „ sentiat, sed esse corpus Christi, & vi- „ num, quod à nobis conspicitur, tam- „ etsi gustui vinum esse videatur, non „ tamen vinum, sed sanguinem esse „ Christi.

Elegantissima est in hanc sententiam Gregorii Nysseni oratio Catechetica in c. 37. Ubi postquam docuisset alimentum hominis praecipuum in pane, & vino aqua temperato consistere, quod in alicujus substantiam vertitur, subjunxit Christum D. quando versabatur in terris, pane vitam suam fovisse: qui semel comesus viribus naturae in corporis Christi substantiam transibat: quod quidem corpus ob conjunctionem cum Verbo ad divinam dignitatem evectum erat. Quae autem fiebat naturae viribus panis transmutatio in corpus Christi cum Verbo divino unitum, nunc fieri ostendit in Eucharistia verbis Christi: Rectè ergo nunc quoque, *inquit*, Dei verbo sanctificatum panem „ in Dei verbi corpus credo transmutare. „ *Mox*; Igitur unde in illo corpore trans- „ mutatus panis transivit in divinam vir- „ tutem, per idem nunc fit similiter. „ Nam, & illic Verbi gratia sanctum „ fecit corpus, cui ex pane erat substan- „ tia, & quodammodo ipsum quoque „ erat panis: Et hic similiter panis, sicut „ dicit Apostolus, sanctificatur per Ver- „ bum Dei, & orationem, non per ci- „ bum, & potum procedens ad corpus „ Verbi, sed à verbo, quemadmodum di- „ ctum est: transmutatum, nempe, cor- „ pus meum.

Ipsis concinit S. Chrysostomus homil. de proditione Judae, ubi scribit: Et nunc „ ille

„ ille præsto est Christus, qui illam orna-
„ vit mensam, istam quoque consecrat. Non
„ enim homo est, qui proposita de conse-
„ cratione mensæ Domini corpus Christi fa-
„ cir, & sanguinem: sed ille, qui crucifi-
„ xus est pro nobis Christus. Sacerdotis ore
„ verba proferuntur, & Dei virtute conse-
„ crantur, & gratia: Hoc est, ait, Cor-
„ pus meum. Hoc verbo proposita conse-
„ crantur, & sicut illa vox, quæ dicit, cre-
„ scite, & multiplicamini, & replete ter-
„ ram, semel quidem dicta est, sed omni
„ tempore sentit effectum ad generationem
„ operante natura: Ita vox illa semel qui-
„ dem dicta est, sed per omnes mensas Ec-
„ clesiæ usque ad hodiernum diem, & us-
„ que ad ejus adventum, præstat sacrifi-
„ ciis firmitatem.

In idem conspirat S. Cyrillus Alexandrinus, qui epist. ad Calosyrium ita scribit: *Non dubites an hoc verum sit eo manifestè dicente: Hoc est corpus meum; Sed potiùs suscipe verba Salvatoris in fide: cùm enim sit veritas, non mentitur.* Mox docet carnem humanam, quam Verbum assumpsit, sibique propriam fecit, vivificandi vim ex Verbo sibi unito trahere. Et cùm eadem caro sit in Eucharistia, non recedere vivificandi vim à reliquiis ejus, quæ in diem sequentem supersunt, quoniam Christi corpus non mutatur. His deinde verbis concludit:

„ Decebat ergo eum nostris quodammodo
„ uniri corporibus per sacram ejus carnem,
„ ac pretiosum sanguinem, quæ accipimus
„ in benedictione vivificata in pane, &
„ vino. Ne enim horreremus carnem,
„ & sanguinem apposita sacris Altaribus,
„ condescendens Deus nostris fragilitatibus
„ influit oblatis vim vitæ, convertens ea
„ in veritatem propriæ carnis, ut cor-
„ pus vitæ quasi quoddam semen vivifica-
„ rivum inveniatur in nobis. Unde sub-
„ dit, Hoc facite in meam commemora-
„ tionem.

Accedit tamen illius ætate posterior, sed eruditione, & nominis fama insignis Joannes Damascenus, qui fusè docet lib. 4. Orth. fidei c. 14. Quemadmodum Dei verbo effi-
„ caci orbis universus conditus est, sic ex
„ pane corpus Christi, & ex vino, &
„ aqua sanguinem ejus fieri. *Mox addit:*
„ Quo tandem modo mihi fiet istud, aje-
„ bat sancta Virgo, quoniam virum non
„ cognosco? Respondet Archangelus Ga-
„ briel: Spiritus sanctus superveniet in te,
& virtus Altissimi obumbrabit tibi. Tu „
quoque nunc quæris, quomodo panis Chri- „
sti, & vinum cum aqua conjunctum san- „
guis Christi fiat: Tibi item respondeo: Spi- „
ritus sanctus supervenit, atque efficit, „
quæ orationis, facultatem, & mentis in- „
telligentiam excedunt: *Mox*: Quoniam „
ita fert hominum usus, ac consue- „
tudo, ut panem edant, vinumque, „
& aquam bibant, idcircò Divini- „
tatem suam cum ipsis conjunxit, ea- „
que corpus, & sanguinem suum fecit, „
ut per usitata naturæque consentanea ad ea „
quæ supra naturam sunt, assurgamus. Sa- „
nè corpus Divinitati verè unitum, est illud „
corpus, quod ex sancta Virgine ortum est „
non quòd assumptum illud corpus ex cæ- „
lo descenderit, sed quia panis ipse, & „
vinum in corpus, & sanguinem Dei im- „
mutantur. *Mox*: Quin ne hoc quoque „
alienum fuerit dicere, quòd quemadmo- „
dum naturaliter panis per cibum, & vi- „
num, & acqua per potum in comeden- „
tium, & bibentium corpus, & sangui- „
nem immutantur, corpusque alterum „
fiunt, atque à priore ipsius corpore di- „
versum, sic propositionis panis, ac vinum „
& aqua per sancti Spiritus invocationem, „
& adventum mirabili modo in Christi „
corpus, & sanguinem vertuntur, nec „
sunt duo, sed unum, & idem. „

Eandem sententiam tuentur, ac propugnant Latini Patres, at omnium luculentissimè mirandam hanc conversionem celebrat, ac commendat S. Ambrosius lib. de initiandis c. 9. ubi sic scribit: Quomodo tu mihi asseris, quòd Christi corpus accipiam: Et „
hoc nobis adhuc superest, ut probemus, „
non hoc esse, quod natura formavit, sed „
quod benedictio consecravit: majorem vim „
esse benedictionis, quàm naturæ, quia be- „
nedictionibus etiam natura ipsa mutatur? „
Virgam tenebat Moyses, projecit eam, & „
facta est serpens. Rursus apprehendit „
caudam serpentis, & in virgæ naturam „
revertit. Vides igitur prophetica gratia „
bis mutatam esse naturam, & serpentis „
& virgæ. Et productis in medium variis conversionum, & transubstantiationum divinitus effectarum exemplis, subdit: Ad- „
vertimus igitur majoris esse virtutis gra- „
tiam, quàm naturam, & adhuc tamen „
propheticæ benedictionis numeramus „
gratiam. Quòd si tantùm valuit huma- „
na benedictio, ut naturam converte- „

ret,

„ ret, quid dicemus de ipsa consecratio-
„ ne divina, ubi verba ipsa Domini Salva-
„ toris operantur? Nam Sacramentum il-
„ lud, quod accipis, Christi sermone confi-
„ citur ∴ Incarnationis exemplo astruamus
„ mysterii veritatem. Numquid naturæ
„ usus præcessit, cùm Dominus Jesus ex
„ Maria nasceretur? Si ordinem quærimus
„ viro mixta fœmina generare consuevit:
„ Liquet ergo, quòd præter naturæ ordi-
„ nem virgo generavit, & hoc, quod con-
„ ficimus, corpus, ex Virgine est. Quid
„ hic quæris naturæ ordinem in Christi
„ corpore, cùm præter naturam sit Ipse
„ Dominus Jesus partus ex Virgine? Vera
„ utique caro Christi, quæ crucifixa est,
„ quæ sepulta est, verè ergo illius carnis
„ Sacramentum est. Ipse clamat Dominus
„ Jesus; Hoc est corpus meum. Ante be-
„ nedictionem verborum cælestium species
„ vocatur, post consecrationem corpus
„ Christi significatur. Ipse dicit sangui-
„ nem suum: ante consecrationem aliud
„ dicitur, post consecrationem sanguis
„ nuncupatur, & tu dicis panem, hoc est, verum est. Verbis illis non solùm sententiam Catholicam exposuit Ambrosius apertissimè, sed invictissimè illam hæreticorum Schismatibus præfocatis confirmavit.

Idem præstitit *lib. 4. de Sacramentis c. 5.* his verbis: Antequam ergo consecratur pa-
„ nis, panis est, ubi autem verba Christi
„ accesserint, corpus est Christi. Et ante
„ verba Christi calix est vini, & aquæ ple-
„ nus: ubi verba Christi operata fuerint,
„ ibi sanguis efficitur, qui plebem redemit.
„ Ergo videte, quantis generibus potens est
„ sermo Christi universa convertere. Dein-
„ de Dominus Jesus testificatur nobis quòd
„ corpus suum accipiamus ac sanguinem;
„ nunquid debemus de ejus fide, ac testi-
„ ficatione dubitare? Magnum quidpiam,
„ & venerabile, quòd Manna Judæis pluit
„ è cælo; sed intelligere, quid est amplius,
„ manna de cælo, an corpus Christi? Cor-
„ pus Christi utique, qui auctor est cæli. Quid clariùs dici potuit, quàm illud, quod ante consecrationem panis est, consecratione fieri, & esse corpus Christi, & vinum fieri sanguinem, qui plebem redemit, & hanc conversionem esse miraculum omnipotentię Dei, & alio modo Eucharistiam esse corpus Christi, quàm manna, quæ tamen signum erat corporis Salvatoris.

Sed & capite 4. antecedente omne Calvinistarum effugium pręcluserat S. Ambrosius, his verbis: Panis iste, panis est ante verba Sacramentorum, ubi accesserit consecra- „
tio, de pane fit caro Christi ∴ Quomo- „
do potest qui panis est, esse corpus Chri- „
sti? Consecratione. Consecratio igitur „
quibus verbis est, & cujus sermonibus? „
Domini Jesu, nam reliqua omnia, quæ „
dicuntur, laudem Deo deferunt; Oratio „
præmittitur pro populo, pro Regibus, „
pro cæteris: ubi venitur, ut conficiatur „
venerabile Sacramentum, jam non suis „
sermonibus Sacerdos, sed utitur Christi „
sermonibus. Ergo sermo Christi hoc con- „
ficit Sacramentum. Quis sermo Christi? „
Nempè is, quo facta sunt omnia. Jussit Do- „
minus, & factum est cælum. Jussit Do- „
minus, & facta est terra. Jussit Domi- „
nus, & facta sunt maria. Jussit Dominus, „
& omnis creatura generata est. Vides „
ergo, quàm operatorius sit sermo Christi. „
Si ergo tanta vis est in sermone Domi- „
ni Jesu, ut inciperent esse, quæ non „
erant, quantò magis operatorius est, ut „
quæ erant, in aliud commutentur? cæ- „
lum non erat, mare non erat, terra non „
erat, sed audi dicentem: Ipse dixit, & „
facta sunt; ipse mandavit, & creata „
sunt. Ergo tibi ut respondeam, non „
erat corpus Christi ante consecratio- „
nem, sed post consecrationem dico ti- „
bi, quòd jam corpus est Christi. Observa, de pane fit Christi caro sermonibus Christi, qui sermo est is, quo facta sunt omnia. Verbis illis quid luculentius, & unà efficacius?

Respondet hæretici S. Ambrosium dicere, post consecrationem corpus Christi significari, qui modus loquendi innuit solam figuram.

Contrà primò. S. Ambrosius hoc assumit in exemplum mutationis substantialis: *Secundò*, comparat corpus Christi in Eucharistiæ sacramento, cum ipso Incarnationis mysterio; ergo quemadmodum realiter verè, ac propriè Incarnationis mysterium peractum est, ita etiam corpus Christi realiter existit in Eucharistiæ sacramento: *Tertiò*, docet, quòd, quemadmodum præter naturæ ordinem Virgo concepit, ac genuit Christum: ita præter naturæ ordinem idem corpus, quod est ex Virgine, habetur in Eucharistia: *Quartò*, eodem modo post consecrationem corpus Christi significa-

tur,

tur, quo ante consecrationem species nominatur; atqui ante consecrationem species, & est, & nominatur; igitur post consecrationem corpus Christi, & est & significatur; hic enim vox *significatur*, idem est ac nominatur. *Lib.* 4. *de Sacramentis cap.* 4. & 5. eandem habet doctrinam.

Verùm respondent hæretici, post consecrationem est corpus Christi sacramentaliter, & virtualiter, non autem verè substantialiter ac propriè.

Contrà, verba S. Ambrosii distinctè inferunt realem corporis Christi præsentiam: *Panis*, inquit, *iste panis est ante verba Sacramentorum, ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi*. Et infrà: *Quomodo potest, qui panis est, esse corpus Christi Consecratione: consecratio igitur quibus verbis, & cujus sermonibus? Domini Jesu*, &c. Capite sequenti: *Antequam consecretur, panis est, ubi autem verba Christi accesserunt, corpus est Christi: ante verba Christi calix est vini, & aquæ, ubi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur, qui plebem redemit: ergo videte quantis generibus potens est sermo Christi universa convertere. Deinde ipse Dominus Jesus testificatur nobis, quòd corpus suum accipiamus, & sanguinem: nunquid debemus de ejus fide, & testificatione dubitare? Magnum quiddam, & venerabile, quòd manna Judæis pluit è cœlo; sed intellige, quid est amplius manna de cœlo, an corpus Christi?* Ex quibus sic argumentor: Dicitur post consecrationem corpus, & sanguis Christi: dicitur, quòd sanguis efficitur Christi, qui plebem redemit: dicitur fieri per conversionem ab omnipotentia Dei: Dicitur denique alio modo corpus Christi esse in Eucharistia, quàm in manna: atqui in manna erat significativè, & Sacramentaliter corpus Christi, cujus scilicet erat figura: sanguis, qui plebem redemit, est verus ac proprius sanguis Christi: denique figurativa repræsentatio non est ab omnipotentia Dei: ergo ex mente S. Ambrosii non tantùm figurativè, & Sacramentaliter, sed realiter, & propriè existit corpus Christi in Eucharistia.

Instabis: S. Ambrosius comparat mutationem, quæ fit per consecrationem, illi mutationi, quæ fit per Baptismum, per quam scilicet homo ex veteri mutatur in novam creaturam: atqui hæc mutatio est tantùm accidentalis: ergo, &c. Deinde utitur nomine similitudinis, quasi panis, & vinum sint tantùm similitudo, & figura corporis, & sanguinis Christi,

Respondeo ad primum, comparationem in eo tantùm esse, quòd, quemadmodum in Baptismo ex veteri fit nova creatura per operatorium Christi sermonem, ita in confectione Eucharistiæ de pane fit corpus Christi, quæ verba non excludunt realem præsentiam: adducit enim exempla physicarum mutationum. Itaque vult operatorium Christi sermonem omnia transmutare suo modo, alia scilicet substantialiter, ut fit in Eucharistia, alia autem accidentariò, ut fit in Baptismate.

Respondeo secundùm, verba Auctoris perspicua satis esse, ut non tantùm similitudinem ac figuram, sed etiam substantialem corporis Christi præsentiam importent; quamvis, ne cruoris horror deterreat, obvolvatur specie panis.

Respondent secundò, libros de Sacramentis falsò attribui S. Ambrosio. *Probant primò*, quia stylus diversus est à stylo S. Ambrosii; est enim submissus, rudis ac barbarus, ut constat ex lib. 1. cap. 3. & 5. *Secundò*, quia Auctor librorum istorum plures facit observationes leves, ridiculas, & indignas S. Ambrosio, v. g. observat cap. 1. lib. 1. quòd baptizati, Romæ fideles dicebantur, quasi verè tempore S. Ambrosii per universum orbem non ita cognominarentur. Cap. 5. expendens hæc verba Christi Matt. 3. *Decet nos implere omnem justitiam*, ait: *Vide, quia omnis justitia in Baptismate constituta est*. Lib. 6. c. 3. ad hæc verba: *Clauso ostio, ora Patrem tuum, Audi*, inquit, *quod ostium habeas, quod debeas claudere, quando oras, utinam mulieres audirent*. Cap. 4. ait, nos secretò magis orare debere, quàm cum vociferatione, quod ut probet, ridiculam hanc adducit rationem S. Ambrosio indignam; *Ne aliter putetur Deus, nonnisi clamorem audire*. Nonnulla affert repugnantia, & contradictoria, v. g. lib. 3. c. 3. profitetur se in omnibus sequi Ecclesiam Romanam, à cujus tamen ritibus, & ceremoniis Ecclesia Mediolanensis discrepabat, ipse etiam Auctor liberè recedit. Denique falsa profert v. g. lib. 5. c. 4. exponens orationem Dominicam, legensque *ne patiaris induci nos in tentationem*, subjungit, *Non dicit, non inducas in tentationem*, & tamen constat ex Evangelistis, Christum dixisse, *Ne nos inducas*. *Tertiò*, Auctor iste utitur versione alia ab ea, qua S. Ambrosius usus est. *Quartò*, quia prædictus Auctor ludit allegoriis. *Quintò* denique, quia libri de Sacramentis idem

idem habent argumentum, quod liber de initiandis.

Contra primò, consensus omnium Editionum hos libros S. Ambrosio tribuit: *Secundò*, codices manuscripti omnes consentiunt: *Tertiò*, sub nomine S. Ambrosii citantur libri illi de Sacramentis à Magistro sententiarum, Gratiano, Algero, Guitmundo, Ivone Carnotensi, Lanfranco, Durando Troalnensi, Hugone Lingonensi, Deoduino Leodiensi, Berengario apud Lanfrancum, Ratramo, & Paschasio, idest, ab octo, & ampliùs sæculis. Unde patet quàm falsò asserat Rivetus, libros istos non citari à priscis Authoribus ante Lanfrancum. Taceo, quòd teste S. Augustino lib. 2. retract. cap. 4. beatus Ambrosius scripsit librum de Sacramentis; nam ibi Sacramentorum nomine intelligit mysteria fidei, ut patebit legenti. Denique quia nullius est momenti, quod nobis ab hæreticis objicitur. Primum quidem petitum ex styli diversitate: nam, ut observat S. Augustinus lib. 4. de doctrina Christiana cap. 21. ubi agitur de fidei dogmatibus, S. Ambrosius utitur submisso dicendi genere, affert ibidem exempla, quæ legi possunt: at in libris de Sacramentis Author dat documenta fidei, qualia passim in ejus sermonibus ad populum reperiuntur. *Observa* libros istos de Sacramentis pro concione ad populum habitos fuisse, ut constat ex sermonibus 2. 4. 5. 34. in quo etiam hæc habet: *Solent*, inquit, *dicere*, *non possumus laborare*, & *jejunare*, *sed ideo non possunt*, *quia nolunt*; saltem „ laborent minùs, ut jejunare possint, mo„ neo, ea propter, & contestor vos in Do„ mino, ut nullus vestrum, nisi fortè sit in„ firmus, aut infans, usque ad Pascha, nisi „ in Dominicis diebus ante Nonam mandu„ cet, aut bibat: moneo etiam, ut qui jux„ ta Ecclesiam est, & sine gravi impedimen„ to potest, quotidie audiat Missam, & qui „ potest omnino nocte ad matutinum Offi„ cium veniat. *Observat* denique ex iis sermonibus dumtaxat controversiam esse an trigesimus quartus sit Sancti Ambrosii. Videtur non esse illius, quia suo tempore servabatur mos Græcorum de non jejunando die Sabbati: at in eo sermone reprehenditur Quinquagesima, quam loco Quadragesimæ aliqui introduxerunt; addentes unam hebdomadam, ut detractis Sabbatis, & Dominicis, quibus non jejunabatur, idem dierum numerus rediret.

Respondeo ad secundum. Primò non habetur, quòd Romæ fideles dicantur qui baptizati sunt: id, inquam, non habetur in variis Editionibus, Parisiensi anni 1614. Coloniensi anni 1616. neque in multis codicibus manuscriptis, sed habetur simpliciter; *ideo rectè Fideles dicuntur, qui baptizati sunt*. Habetur quidem Romæ in codice manuscripto Bibliothecæ S. Michaelis *in periculo maris*, sed facilè oculis ipsis deprehenditur vocem istam loco alterius suppositam fuisse. Ex codicibus manuscriptis, & impressis, qui hanc vocem habent, Romæ, alii præmittunt particulam copulativam (&) & alii omittunt; credibile est in quibusdam repertas fuisse duas istas litteras (*Re*) unde factum est, ut aliqui legerint Romæ, cùm legere debuissent rectè. Nec obstat, quòd scribatur per (æ) nam in veteribus manuscriptis una ex iis litteris indiscriminatim scribitur pro alia.

Secundum caput hujus objectionis verissimum est, omnem scilicet justitiam in Baptismo constitutam esse, nec indignum est, nec contra mentem S. Ambrosii, si Catholico sensu propositio, ut debet, intelligatur scilicet pro plena remissione peccatorum. Tertio cap. S. Ambrosius conformiter ad Evangelium rectè docet intrandum esse in cubiculum, hoc est, secretò orandum esse, ut vana gloria, atque jactantia fugiatur: nisi velis, S. Ambrosium reprehendere promiscuas vociferationes virorum, ac mulierum, quales fiunt in templis nostrorum hæreticorum. Ubi de lotione pedum sermo est, nulla barbaries, sed submissum dicendi genus continetur. Nihil etiam falsi in eo, quod dicit Author se in omnibus sequi Ecclesiam Romanam; quamvis tunc Mediolanensis in pluribus discreparet: illa enim convenientia, vel intelligenda est moraliter, hoc est in pluribus, vel in his quæ spectant ad fidem. Audiatur S. Ambrosius lib. 7. Epistolarum epist. 4. *De Ecclesia*, inquit, *Romana in omnes veneranda Communionis jura dimanant*. Item epist. 7. *Credatur Symbolo Apostolorum*, *quod Ecclesia Romana intemeratum semper custodit*, & *servat*. Epist. 9. quæ est ad Theophilum Alexandrinum, cui contentio de Episcopatu Antiocheno Flavianum inter, & Evagrium à Capuana Synodo commissa erat: Theophilo quærenti quid esset agendum, respondit S. Ambrosius: *Referendum arbitramur ad S. Fratrem nostrum Romanæ Ecclesiæ Sacerdotem*; *postea ut nos quoque accepta vestrorum serie statutorum*, *cùm id gestum esse cogno-*

gnoverimus, quod Ecclesia Romana haud dubiè comprobaverit, læti fructum ejusmodi examinis adipiscamur. Ecce quomodo S. Ambrosius in omnibus sequebatur typum, & formam Ecclesiæ Romanæ: cum quo tamen bene stat, quòd in jejunio Sabbati, vel in aliis privatis ritibus Ecclesia Mediolanensis discreparet.

Denique, falsi Author reprehendi non potest propterea quòd scripserit, Christum non dixisse, *ne nos inducas*, sed, *ne patiaris nos induci in tentationem*; id enim facilè solvitur ex S. Augustino lib. de dono perseverantiæ cap. 6. ubi distinguit tentationem duplicem, aliam utilem, aliam verò noxiam: *Deus*, inquit, *neminem tentat, tentatione scilicet noxia*; nam est utilis, qua non decipimur, vel opprimimur, sed probamur, secundùm quod dictum est: *Proba me, Domine*. Secunda ergo illa noxia tentatione, quam significat Apostolus, dicens: *Ne fortè tentaverit vos, qui tentat, & inanis fit labor vester*; *Deus, ut dixit, neminem tentat, hoc est, nemini vim infert, vel inducit in tentationem: nam tentari, & in tentationem non inferri, non est malum, imò etiam bonum, &c.*

Tertium caput objectionis petitum ex diversitate versionum non magis urget; nam ea operum S. Ambrosii lectione satis constat, illum non semper iisdem terminis eosdem Scripturæ locos citasse.

Quartum non est validius; quia certum est, S. Ambrosium sæpe sæpiùs Origenem imitari in adducendis allegoriis. *Denique* leve est, quod quinto, & ult. loco adducitur, quia non rarò SS. Patres de eodem argumento tum diverso tempore, tum diversis libris differuisse, constat ex libris S. Augustini de Symbolo ad Catechumenos: tum maximè, quia libri de Sacramentis longè tutiores, pluraque continent, quàm libri de initiandis.

Objiciunt hæretici primò aliquos Patres Græcos, qui panem, & vinum etiam post consecrationem appellant *signum, figuram, symbolum, antitypa, memoriale, & repræsentationem corporis, & sanguinis Christi*. Sic præcipuè *S. Gregorius Nazianz.* orat. funebri de S. Gorgonia sua sorore, & *S. Cyrillus Hierosolymitanus* Catechesi 5. quibus concordant plurimi Latini Patres, maximè Tertullianus lib. 4. contra Marcionem cap. 40. *Acceptum*, inquit, *panem, & distributum Discipulis, corpus suum illum fecit, Hoc est corpus meum, dicendo, id est figura corporis mei*. Similiter S. Augustinus contra Adimantum Manichæum, cap. 10. sic ait: *Non enim dubitavit Dominus dicere, Hoc est corpus meum, cùm signum daret corporis sui.* Et in Psal. 3. *Judam adhibuit ad convivium, in quo corporis, & sanguinis sui figuram Discipulis commendavit, & tradidit.*

Respondeo primò, quòd dum Patres Eucharistiam appellant signum, figuram, vel symbolum corporis Christi, non intendunt negare realem ipsius Domini corporis in Eucharistia præsentiam; duplex enim est figura, una, quæ rem absentem, alia verò, quæ rem præsentem exhibet. Sic ad Hebr. 1. Christus dicitur, *figura substantiæ Patris*, & ad Coloss. 1. *Imago Dei*, & ad Philipp. 2. dicitur *ad similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo*; at hæc ratio figuræ non removet ab eo consubstantialitatem cum Patre; nec ratio similitudinis negat in eo veram humanitatem. Igitur quemadmodum Apollinaristæ perperam negabant ex præfato Pauli ad Philipp. oraculo veram, & realem in Christo esse humanitatem, & carnem, pari ratione toto cælo à veritate Catholica aberrant Calvinistæ, dum colligunt, Christi corpus non esse realiter in Eucharistia, ex eo quòd aliqui ex SS. Patribus ipsam Christi corporis figuram appellent. Nam, ut egregiè ait Algerus; *Sicut res antiquæ legis erant figura sine veritate; res alterius vitæ, veritas sine figura; ita res præsentis status sunt figura, & veritas.* Porrò Eucharistia dicitur figura, tum ratione symbolorum externorum, sub quibus Christi corpus, & sanguis obvelantur: tum ratione gratiæ invisibilis, quam Christi corpus etiam secundùm veritatem significat, & efficit: tum ratione ejusdem Christi olim in terra existentis, & patientis, necnon & jam in cœlo visibiliter triumphantis.

Respondeo secundò ad authoritatem Tertulliani, & S. Augustini, quibus maximè adversarii niti videntur: *Primò* quidem Tertulliani textum, & phrasim cum distributione accommoda esse accipiendam; vox enim *figuræ* non applicatur corpori, sed particulæ *hoc*; quæ ex mente Tertulliani supponit pro pane, itaut sensus sit, Christus acceptum panem, qui erat figura corporis sui, corpus suum fecit dicendo: Hoc, id est, figura corporis mei, est corpus meum. Unde Tertullianus transpositione usus est, ne ordinem verborum Christi D. interpositione particulæ *hoc*,

interrumperet. Sicut *lib. contra Praxeam*, *cap.* 29. explicans, qua ratione Christus, cum sit Deus, potuerit mori, illud Apostoli 1. *Cor.* 15. refert: *Quoniam Christus mortuus est*, aitque: *Dicendo*, *Christus mortuus est*, *id est unctus*; *id quod unctum est*, *mortuum ostendit*, *id est*, *carnem*. Ubi particulam, *idest unctus*, immediatè post ly *Christus* non subjecit, ne verborum Apostoli series interrumperetur.

Porrò quòd ea sit mens Tertulliani, perspicuum fiet consideranti Marcionem duplici potissimùm errore laborasse, nam & Christo spectrum, & figuram corporis affinxit, & legem veterem à malo Deo mundi hujus opifice conditam, à Christo tandem abolitam fuisse somniavit, & hoc libro suo antithesеon legis, & Evangelii suadere conatus est. Priorem errorem hujus libri confutavit Tertullianus; posteriorem quarto libro adoritur, probans non venisse Christum, ut legem solveret, sed adimpleret, exhiberetque Servator in novo Testamento eorum veritatem, quorum figuræ in veteri habebantur. Hoc præmisso audiamus Tertullianum: „ Professus itaque, *inquit*, se concupiscentia concupisse edere Pascha, ut suum (indignum enim, ut quid alienum concupisceret Deus) acceptum panem, & distributum Discipulis corpus suum illum fecit. Hoc est corpus meum dicendo, id est figura corporis mei; figura autem non fuisset, nisi veritatis esset corpus. Cæterùm vacua res, quod est phantasma, figuram capere non posset. Aut si propterea panem corpus sibi finxit, quia corporis carebat veritate; ergo debuit panem tradere pro nobis. Faciebat ad veritatem Marcionis, ut panis crucifigeretur. Cur autem panem corpus suum appellat, & non magis peponem, quem Marcion cordis loco habuit? non intelligimus veterem fuisse istam figuram corporis Christi, dicentis per Hieremiam: Adversus me cogitaverunt cogitatum, dicentes: Venite mittamus lignum in panem ejus (scilicet crucem in corpus ejus.) Itaque illuminator antiquitatum, quid tunc voluerit significasse panem, satis declaravit, corpus suum vocans panem; Sic & in calicis mentione Testamentum constituens, sanguine suo obsignatum substantiam corporis confirmavit: nullius enim sanguis esse potest, nisi carnis, nam etsi quæ corporis qualitas non carnea opponetur nobis, certè sanguinem, nisi carnea, non habebit. Ita consistit probatio corporis de testimonio carnis, probatio carnis de testimonio sanguinis. Ut autem & sanguinis veterem figuram in vino recognoscas, aderit Esaias: *Quis*, inquit, *qui advenit ex Edom*, *rubor vestimentorum ejus ex Bosor*, *sed decorus in stolo violenta cum fortitudine? Quare rubra vestimenta tua*, *& indumenta*, *sicut de foro torcularis pleno conculcato?*.. Multò manifestiùs in benedictione Judæ, ex cujus Tribu carnis census Christi processurus, jam tunc Christum in Judæa delineabat: *Lavabit*, inquit, *in vino stolam suam*, *& in sanguine uvæ amictum suum*: stolam, & amictum carnem demonstrans, & vinum sanguinem, ita & nunc sanguinem suum in vino consecravit, qui tunc vinum in sanguinem figuravit. „

Quibus verbis Tertullianus colligit veritatem carnis, & sanguinis Christi, ex eo quod utrumque figuratum fuit in veteri lege per panem, & vinum; unde sic ratiocinatur: Panem, & vinum, quæ erant corporis, & sanguinis Christi figuræ legales, verbis suis fecit verum corpus suum, & sanguinem in Eucharistia: at figura non est nisi alicujus veritatis: igitur Christus habuit verum corpus, verùmque sanguinem. Nullum autem foret hujusmodi Tertulliani argumentum, si panis, & vinum in Eucharistia essent dumtaxat figura corporis, & sanguinis Christi; inde enim foret consequens, quòd panis, & vinum in veteri lege fuissent figuræ, non veri corporis, sed dumtaxat illius umbræ, & imaginis; igitur tantum abest, ut Tertullianus patrocinetur hæreticorum errori, imò disertè, ac luculenter veritatem Catholicam astruit, & confirmat, quippe ex veritate corporis, & sanguinis Christi in Eucharistia apertè colligit, Christum habuisse verum corpus, verumque sanguinem. Unde etiam subdit: Panis & calicis Sacramento jam in Evangelio probavimus corporis, & sanguinis Dominici veritatem adversus phantasma Marcionis.

Ad S. Augustinum respondeo, cum Contensone, ipsum priori loco arguere ad hominem Adimantum, qui cùm esset Manichæorum hæresi infectus, non solùm cum aliis Sectariis existimabat, Eucharistiam non consecratione, sed natura sua esse signum corporis Christi, non quidem veri, sed dum-

taxat

taxat apparentis, quod secundùm simulatam speciem corporis passum fuerat in cruce, ut observat S. Augustinus hæresi 36. Sed præter illum Christum in phantasmate, sub Pontio Pilato crucifixum, duplicem adhuc Christum delirantes Manichæi fingebant, alium, quem terra concipiens patibilem gignit, ut observat ipse S. Augustinus libro de fide contra Manichæos, cap. 34. *Dicitis magno errore, sed tamen dicitis, Christum quotidie nasci, quotidie pati, quotidie mori. Numquid fortè in eis, qui credunt, & pro nomine ipsius tribulationes, mortemque patiuntur? Non inquiunt, sed in cucurbitis, & in poris, & in portulaca, & in cæteris hujusmodi rebus, magna ridicula, magna cæcitas: superiùs Passionibus dæmonum, hic passionibus olerum homines liberantur à peccatis.* Alium verò Christum impassibilem admittebant, per Solem, Lunamque distinctum, ut ait idem Augustinus. Porrò corpus Christi patibilis (quod erat quilibet fructus, & olus, ac proinde panis) secundùm Manichæos erat tantùm signum corporis phantastici, in quo impassibilis Christus simulatè passus, & mortuus est. Etenim panis non fiebat consecratione corpus Christi patibilis, cùm esset corpus Christi patibilis natura sua, non fiebat etiam verum Christi impassibilis corpus; alioquin Christus impassibilis, in pane passibilis evasisset, nam in ejusmodi escis Christus secundùm Manichæos quotidie patiebatur, quotidie moriebatur. Unde juxta Manichæos, panis erat tantùm figura corporis phantastici Christi in cruce passi. Quare S. Augustinus juxta principia Manichæorum locutus est, cùm dixit: *Non dubitavit Dominus dicere, Hoc est corpus meum, cùm signum daret corporis sui*. Id est, non dubitavit Dominus dicere, Hoc est corpus meum, cùm illud daret, quod secundùm vos est tantùm signum corporis sui. Loco enim illo contra Adimantum respondet heretico illi vetus Testamentum calumnianti ex eo, quòd Deut. 12. cavetur, ne sanguis animalis comedatur, *sanguis enim eorum pro anima est*, nec debet comedi anima cum carnibus. Hoc autem testimonium impugnabat Adimantus, quia in novo Testamento Dominus dicit, non esse timendos eos, qui occidunt corpus, animæ autem nocere non possunt, quæ duo, inquiebat, pugnantia sunt, si anima sit sanguis, isti enim homines nocere possunt. Cui objectioni respondet S. Augustinus, *primò* in Deuteronomio sermonem esse de anima brutorum, in Evangelio de anima hominum: nullibi enim veteris Testamenti scriptum est, animam humanam esse sanguinem. *Secundò* respondet, illud præceptum in signo positum esse, hoc est, sanguinem appellari animam, non quòd sit anima propriè, sed quia est signum animæ. In hujus autem responsionis confirmationem addit, quòd Dominus non dubitavit dicere corpus suum, cùm illud daret secundùm vos, o Manichæi, esse tantùm signum corporis sui: ergo sanguis, qui est signum animæ, potuit anima appellari. Postquam verò ex Manichæis ipsis ostendit figuram nomine rei, cujus est figura, nuncupari, illud ipsum confirmat, quia in veteri lege omnia erant figuris plena, utiturque exemplo petræ, quæ Christus dicitur figurativè, non solùm ex adversariorum, sed ex propria etiam sententia. Ita appositè Contensonus ex Perronio, Bellarmino, & aliis.

Ad alteram authoritatem S. Augustini depromptam ex Psalm. 3. *Respondeo*, eam non esse intelligendam *de figura quadam inani*, & merè dumtaxat repræsentativa corporis, & sanguinis absentis; sed *de figura*, & speciebus Sacramentalibus, quæ continent, & demonstrant ipsummet corpus verè præsens cum sanguine; quemadmodum figura corporis naturalis est verè demonstrativa ejusdem corporis, cujus est figura. Id tamen interest, quòd hæc sit corpori naturali propria, eique inhærens, & adhærens, illa verò nec inhæreat, nec adhæreat corpori, & sanguini Domini: sed modo existendi prorsus miraculoso verè contineat, & designet corpus, & sanguinem Domini sub aliena specie occultatum.

Confirmatur hæc responsio: quia cùm Christus *faceret Pascha cum Discipulis suis*, & tum agno Paschali, tum aliis consimilibus figuris finem imponeret, non instituebat novas, ac imperfectiores (quandoquidem nudæ panis, & vini figuræ longè imperfectiùs significarent corpus, & sanguinem, vel etiam Passionem, aut mortem Christi, quàm *agnus Pascalis*) sed substituebat multo perfectiores, quæ nimirum continerent, & designarent ipsum verum corpus, & ipsum verum sanguinem. Nam sic ajebat: *Accipite, & comedite, Hoc est enim corpus meum; Bibite ex hoc omnes, hic est enim sanguis meus novi Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. Quòd si *novi Testamenti*; ergo

ergo & *terminativi* (ut ita loquar) figurarum antiqui Testamenti.

Addo à S. Doctore Augustino, *mirandam prædicari patientiam Christi, qui Judam adhibuit ad convivium, in qua corporis, & sanguinis sui figuram tradidit*. Si enim solam, meram, nudam, & quodammodò inanem figuram tradidisset, non adeo miranda foret patientia Christi D. Sed in hoc maximè elucebat, quòd perfidissimo proditori simul cum figura corpus, & sanguinem suum porrigeret, prout idem S. Augustinus clariùs, expressiùsque aperit, & semetipsum explicat in Psalm. 10. dum ait: *Christus traditorem suum tanta patientia pertulit, ut ei primùm Eucharistiam confectam manibus suis, & ore suo commendatam, sicut cæteris Apostolis, traderet*: Vocat primam hostiam confectam manibus Christi, id est, ipsius potentia consecratam, neque enim ipse panem consecerat.

Urgent: S. Augustinus apertè docet, corpus Christi in Eucharistia solummodo fide percipi: igitur non censet ibi verè, ac substantialiter sub speciebus delitescere. Probant antecedens ex tract. 25. in Joan. *Quid paras dentem, & ventrem? Crede, & manducasti*: Et tract. 26. *Credere in eum, hoc est, manducare panem vivum*.

Verùm respondeo, S. Augustinum ibi loqui de manducatione Christi spirituali, quæ fit per fidem Incarnationis, non autem de Eucharistia. Quòd autem S. Augustinus excludat modum sumendi Eucharistiam tantùm per fidem, constat ex tract. 11. in Joan. ubi expendens hæc verba; *Illi crediderant in eum, & Jesus non se credebat eis*, ait: *Tales sunt omnes Catechumeni. Ipsi jam credunt in nomine Christi, sed Jesus non se credit eis. Intendat, & intelligat charitas vestra. Si dixerimus Catechumeno*: Credis in Christum? *Respondet*, Credo, *& signat se cruce Christi, portat in fronte, non erubescit de cruce Domini sui, Ecce* Credit *in nomine ejus. Interrogemus eum*, Manducas carnem filii hominis, & bibis ejus sanguinem? *Nescit quid dicimus*, Jesus *non se credit ei*. Cernis quemadmodum Augustinus discernat *fidem* à *manducatione*, dum asserit Catechumenum, *credere in Christum*, negat tamen eum scire quid sit *manducare carnem filii hominis, & bibere ejus sanguinem*. Igitur mens S. Augustini non est, quòd Christi D. corpus debeat dumtaxat sumi per fidem, alioqui frustrà negaret, Catechumenum comedere corpus Christi, quippe cùm Christum per fidem apprehendat. Pari ratione interpretandus est libro 2. de peccatorum meritis, & remiss. cap. 26. *Quod accipiunt, quamvis non sit corpus Christi, sanctum tamen est, quoniam sacramentum*. Ibi enim loquitur de pane Catechumenorum, quem vocat sacramentum laxiori significatione, quia panis ille benedictus erat signum unitatis fidei, & Ecclesiæ, necnon & symbolum Eucharistiæ, cujus vice ministrabatur.

Adde, quòd vocabula illa, *Quid paras dentem, & ventrem?* distinctè non inveniantur apud S. Augustinum, sed solùm colligantur ex Tract. 25. & 26. in Joan. sicut notatum reperies de consecrat. dist. 2. ante capitulum: *Ut quid paras dentem, & ventrem?*

Instant iterum: Reverà S. Augustinus censuit Christum in Eucharistia sumi tantùm per fidem, & in ea dumtaxat esse significativè, seu ut in Sacramento fidei; nam epist. 3. ad Bonifacium scribit in hunc modum: *Nonne semel immolatus est Christus in seipso, & tamen in Sacramento non solùm per omnes Paschæ solemnitates, sed omni die populis immolatur? Nec utique mentietur qui interrogatus responderit eum immolari. Si enim Sacramenta quamdam similitudinem earum rerum (quarum Sacramenta sunt) non haberent, omninò Sacramenta non essent. Ex hac autem similitudine plerumque etiam ipsarum rerum nomina accipiunt. Sicut ergo secundùm* quemdam modum, *Sacramentum corporis Christi, corpus Christi est, & Sacramentum sanguinis Christi, sanguis Christi est, ita Sacramentum fidei, fides est*.

Respondeo cum nostro d'*Aliroy*, controversia de Eucharistia; *Primò* his verbis non negari à S. Augustino, imò expressè asseri, *quòd Christus verè immoletur, itaut non mentiatur, qui interrogatus responderit eum immolari in Sacramento*: sed negari, quòd immoletur *in seipso*, id est, *sensibiliter*, & cruentè, quia immolatio illa non afficit Christum *in seipso intrinsecè*, quantumvis illic præsentissimum, sed afficit *sacramentaliter* dumtaxat, & *incruentè*, repræsentando cruentam illius immolationem olim in cruce factam, seu corpus instar occisi, ac sanguinem instar effusi, & hoc ipsum *non solùm per omnes Paschæ solemnitates, sed omni die* fit pro multis in remissionem peccatorum.

Respondeo secundò, secundùm quemdam mo-

modum, *Sacramentum corporis Christi esse corpus Christi*, nimirum in *sensu causali*, id est per *modum* causæ moralis verè, & realiter continentis suum figuratum, & saltem moraliter causantis, ac conservantis veram, & realem illius præsentiam, quemadmodum *fidei Sacramentum* (hoc est, Baptismus) *fides est*; non solummodò significativè, sed etiam causaliter, & efficaciter, tanquam signum causativum, & demonstrativum sui effectus præsentis in fieri. Nam, ut ait S. Doctor lib. 1. de peccatorum meritis, & remissione, cap. 9. *Christus, in quo omnes vivificabuntur, præter quàm quòd se ad justitiam exemplum imitantibus præbuit: dat etiam sui Spiritus occultissimam fidelibus gratiam, quam* latenter infundit & parvulis. Ex hac igitur comparatione Sacramenti fidei, seu Baptismi cum Sacramento corporis Christi, sequitur ex mente S. Doctoris Augustini, *Sacramentum corporis esse corpus*, non nudè significativè, hoc est, ut signum dumtaxat rememorans, & abstrahens ab effectu, & præsentia sui significati, sed ut signum efficax præsentiæ ipsius, eamque continens, & demonstrans in fieri, & conservari, prout loqui solent, qui Theologiam Scholasticam tractant.

Objiciunt secundò eumdem S. Augustinum in Psalm. 98. ubi Christum sic loquentem ad Capharnaitas inducit: *Spiritualiter intelligite quod locutus sum: non hoc corpus, quod videtis, manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem, quem fusuri sunt, qui me crucifigent. Sacramentum aliquod commendavi vobis, spiritaliter intellectum vivificabit vos, caro autem non prodest quidquam.*

Respondeo, S. Augustinum intelligendum esse de manducatione corporis passibilis, & bibitione sanguinis modo sensibili, & cruento, ut seipsum explicat in epistola ad Irenæum, verbis relatis de consecr. dist. 2. cap. 45. *Non hoc corpus*, inquit, *quod videtis, manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem, quem fusuri sunt, qui me crucifigent. Ipsum quidem, & non ipsum. Ipsum invisibiliter, & non ipsum visibiliter.* Unde præfata verba eo modo sunt accipienda, quomodo ipsemet S. Augustinus explicat illud dictum Christi D. Joan. 16. *Jam non videbitis me*; ait enim tract. 95. *Quid ergo est, nisi quomodo sum, cùm vobiscum sum?* Hunc *ergo Christum*, id est talem *Christum non erant visuri*. Quòd si negandum sit *verum corpus Christi in Eucharistia*, quia dixit Augustinus: *Non hoc corpus, quod videtis, manducaturi estis*; eodem planè modo negandus erit *verus Christus suscitatus à mortuis*, quia idem S. Augustinus dixit; Hunc Christum *non esse jam videndum*; Quod quàm impium sit, ac blasphemum, & à tanti Doctoris mente alienissimum, nemo non videt. Imò verò ne cui vel minimæ saltem suspicionis umbram relinqueret, cùm dixisset, *Apostolos* hunc *Christum non visuros*, statim quo sensu id foret intelligendum, manifestissimè declaravit, cùm subdidit, id est talem. Eodem ita prorsus modo, quando suprà dixit: Non hoc corpus, *quod videtis, manducaturi estis*, subintelligendum est, non tale *corpus quod videtis, manducaturi estis*; sic etiam S. Paulus dicebat *ad Galat.* 2. *Vivo ego, jam non ego*: Unde de eodem homine notabiliter accidentariè mutato dicitur, non est ampliùs idem, qui fuerat. Hinc S. Ambrosius lib. 2. de Pœnitent. cap. 10. refert, quemdam rectè dixisse, *Ego non sum ego*. Quòd autem aliud noluerit S. Augustinus eo loco, manifestè patet; siquidem ibi scripserat; *Christum suscepisse de terra terram, quia caro de terra est, & de carne Mariæ accepisse carnem, in ipsa carne hìc ambulasse, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedisse, neminem autem illam carnem manducare, nisi priùs adoraverit, & non solùm non peccari adorando, sed peccari non adorando.* Quomodo autem post hæc tam clarè, tam evidenter expressa, & inculcata, S. Augustinus in eodem sermonis contextu, velut sui oblitus, veritatem corporis Christi in Eucharistia negasset, adeoque idololatriam statuisset; si enim ibi non est Christi caro, ibi non est adoranda?

Ut autem omnes similes ex S. Augustino depromendas authoritates facili negotio discutias, placuit hìc attexere nonnullas observationes, quas ex doctrina sanctissimi illius Doctoris selegit P. d'Astroy loco suprà laudato, *pag.* 158. *Primò* quidem monet S. Augustinus lib. 1. de Trinit. cap. 8. *Arbitror sanè*, inquit, *tardiores* (adde & præsumptiores) *in quibusdam locis librorum meorum opinaturos, me sensisse, quod non sensi, aut non sensisse quod sensi. Quorum errorem mihi tribus non debere, quis nesciat? Quandoquidem nec ipsis Sanctis divinorum librorum autoribus ullo modo quisquam rectè tribueret tam multos, & varios errores hæreticorum.*

Monet *secundò* lib. de dono perseveran-

tiæ cap. ult. *Qui legunt, si intelligunt, agant Deo gratias, qui autem non intelligunt, orent. Qui verò me errare existimant, etiam atque etiam, quæ sunt dicta, considerent, ne fortassis ipsi errent.*

Monet tertiò lib. de unitate Ecclesiæ, cap. 18. *Non ea colligenda, & commemoranda sunt, quæ obscurè, vel ambiguè, vel figuratè dicta sunt, quæ quisque sicut voluerit, interpretetur secundùm sensum suum; talia enim rectè intelligi, exponique non possunt, nisi priùs ea, quæ apertissimè dicta sunt, firma fide teneantur.*

Monet quartò, Sacramenti mysterium propter suam summam ipsius profunditatem, non esse temerè coram Catechumenis, & Gentilibus exponendum: *Catechumenis*, inquit tract. 96. in Joan. *Sacramenta fidelium non produntur; non ideo, quòd ea ferre non possunt, sed ut ab eis tantò ardentiùs concupiscantur, quantò honorabiliùs occultantur.* Idem docet in Psalm. 109. necnon & lib. 10. de civitate c. 26. sed evidentissimè serm. 46. de verbis Domini; *Sicut audivimus, cùm sanctum Evangelium legeretur, Dominus Jesus Christus exhortatus est promissione vitæ æternæ ad manducandam carnem suam, & bibendum sanguinem suum. Qui audistis hæc, nondum* omnes intellexistis, *qui enim* fideles, & Baptizati *estis, quid dixerit*, nostis. *Qui autem inter nos adhuc Catechumeni, vel audientes vocantur, potuerunt esse (cùm legeretur) audientes, numquid & intelligentes? ergo sermo noster ad utrosque dirigitur. Qui jam manducant corpus Domini, & bibunt sanguinem ejus, cogitent quid manducent, & bibant. Qui autem nondum manducant, & nondum bibunt, ad tales epulas invitati festinent. Per istos dies Magistri pascunt. Christus quotidie pascit, mensa ipsius est illa in medio constituta. Quid causæ est, o audientes* (Catechumeni) *ut mensam videatis, & ad epulas non accedatis? Et fortè modò cùm Evangelium legeretur, dixistis in cordibus vestris: Putamus quid est hoc, quod dicit: Caro mea verè esca est, & sanguis meus verè potus est? Quomodo manducatur caro Domini, & bibitur sanguis Domini? Putamus quid dicit? Quis contra te clausit, ut hoc nescias? Velatum est, sed si volueris, erit revelatum. Accede ad professionem, & solvisti quæstionem: Quid enim dixerit Dominus* Jesus *jam* fideles noverunt.

Quod ad Paganos, seu Gentiles, seu Infideles attinet, satis patet ex *Maximi Madaurensis* idololatræ epistola, quis eorum sensus fuerit, & quàm non temerè ejusmodi hominibus proponenda fuerint nostræ fidei arcana. Ille enim Ethnicus sic scribit S. Doctori Augustino: *Illud quæso, vir sapientissime, ut remoto facundiæ robore, atque explosо, quo cunctis clarus es; omissis etiam quibus pugnare solebat Chrysippæus argumentis: postposita paululum dialectica, quæ nervorum suorum luctamine nihil certè cuiquam relinquere nititur*: ipsa re *approbes, quis sit* iste Deus, *quem vos Christiani, quasi* proprium vendicatis, *& in* locis abditis præsentem *vos videre componitis? Nos etenim Deos nostros luce palam ante oculos, atque aures omnium mortalium, piis precibus adoramus, & per suaves hostias nobis propitios efficimus, & à cunctis hæc cerni, & probari contendimus.*

Similiter S. Chrysostomus homil. de proditione Judæ: *Accepit panem Christus, & dixit: Hoc est corpus meum; agnoscunt quid loquar, qui mysteriis initiati sunt.* Teodoretus dialogo 1. *Non est consentaneum apertè loqui, nam hìc fortassè aliqui sunt infideles.* Confirmatur; si enim de aliis arcanis obscurè loquendum erat ad vitandum scandalum, multò magis de Eucharistia, quæ est mysterium mysteriorum; unde etiam vocatur *mysterium fidei* in consecratione calicis.

Advertendum insuper cum illustrissimo nostro Meurissio, quòd, quotiescumque Patres verba Sacramentalia transferunt ad spiritualem divinæ doctrinæ manducationem, non secundùm sensum litteralem, sed mysticum sunt intelligendi, qui tamen sensus mysticus cum litterali non pugnat, sed potiùs in eo fundatur. Sic Origenes in cap. 26. Matth. *Panis iste, quem Deus corpus suum fatetur, verbum est nutritorium animarum.* Aliàs tamen, si nullus supponeretur sensus litteralis, nullum relinqueretur Sacramentum Eucharistiæ.

Sic pariter caput sextum S. Joannis nonnulli Patres metaphoricè explicant de manducatione spirituali per meditationem, per fidem, per lectionem Scripturarum, per charitatem, & dilectionem. Ita S. Hieronym. in Psal. 146. S. August. in tract. 25. & 26. in Joan. Quamvis itaque nonnulli Patres hoc caput sextum Joannis metaphoricè exposuerint, tamen nemo ipsorum docuit non posse aliter, quàm figuratè explicari; imò prædictus S. Hieronym. epist. 150. q. 2. & S. August. tract. 26. in Joan. interpretantur de vera manducatione reali: Unde idem

Qui-

Origenes homil.16. in *Numeros*, utrumque sensum conjungit, dicens: *Bibere dicimur sanguinem Christi, & ritu Sacramentorum, & cùm sermones ejus recipimus.*

Quartò observatio: Cùm dicunt iidem Patres oportere manducare corpus Christi spiritualiter per fidem, non negant realem manducationem, sed spiritualem addunt, ut realis sit fructuosa. Ita debet intelligi S. August. tr.25. in Jo: *Ut quid paras dentem, & ventrem? crede, & manducasti*. Nam mox superiùs dixit: *Fideli corde, atque ore Christum à nobis suscipi*. Et S. Crisost. etiam suprà: *Non fide tantùm, sed reipsa*. Ita etiam debent intelligi, cùm dicunt Christi corpusà malisnon posse manducari, ut Origenes in cap.15.Matth. *Verbum factum est caro, verusque cibus, quem qui comederit, omninò vivet in æternum, quem nullus malus potest edere*. (Supple prout oportet ad salutem, & ad animæ spiritalem refectionem.) Addo, & per illum modum loquendi velle indicare virtutem omnipotentiæ divinæ, quæ hoc efficit miraculum, quomodo Apostolus in epistola ad Galatas dicit, Isaac natum fuisse secundùm spiritum, idest, per miraculum omnipotentiæ divinæ.

Si autem SS.Patres sæpè obscuriùs de hoc mysterio locuti fuerint, mirum videri non debet; cùm enim exorta non esset circa hanc veritatem controversia, liberiùs loquebantur, quia sciebant se loqui in Ecclesia Catholica, mentemque suam à fidelibus satis intelligi, potissimùm nondum exortis hæreticis Sacramentum hoc negantibus, aut oppugnantibus; ideoque de veritate hujus Sacramenti stabilienda ex professo nunquam egerunt. Unde hac in re meritò quadrat illud S. Aug. l.de præd.Sanctor.c.14 ubi generatim excusat omnes Patres, quos Semipelagiani in sui erroris patrocinium proferebant, dicens: *Quid opus est, ut eorum scrutemur opuscula, qui priùs, quàm ilia hæresis orteretur, non habuerunt necessitatem in hac difficili ad solvendum quæstione versari, quod procul dubio facerent, si re ponderè tali cogerentur. Unde factum est, ut de gratia Dei quid sentiant, breviter quibusdam Scriptorum suorum locis, & transeunter attingerent; immorarentur verò in eis, quæ adversùs alios inimicos Ecclesiæ disputabant, & exhortationibus ad quasdam virtutes, quibus Deo vivo, & vero pro adipiscenda vita æterna, & vera fœlicitate servitur.*

Objiciunt 3. auctoritatem *Ruperti Abbatis Tuitiensis*, qui lib.2. *de divinis Officiis*, docet, Eucharistiam esse nudam corporis Christi figuram; unde opus illud Vvicleffus, ejusque sectatores maximè commendant: Hinc Thomas Vvaldensis tom.2. c 19.scripsit, Auctorem de divinis Officiis serpere, ut cancrum. Unde S. Anselmus in epist. præfixa tractatui de Sacramento Altaris, quam ad Rupertum dirigit, eum monet illius libri de Eucharistia doctrinam fuisse in Berengario damnatam: igitur tempore Ruperti hæc non erat constans doctrina de reali Christi corporis, & sanguinis in Eucharistiæ Sacramento præsentia.

Nego consequentiam, & ad antecedens dico, apertam esse Vvicleffi calumniam, & imposturam, quòd Rupertus realem Christi in Eucharistia præsentiam in dubium revocaverit; quinimò eam acerrimè propugnavit pluribi; maximè verò in epist. nuncupatoria Commentariorum in Joannem, quæ in editione Coloniensi 1526. extat, ubi quorumdam in se calumnias referens, sic habet: *Illi autem quid dicant, quid pro argumento afferant, non habent, nisi quòd aliqui ex eis, dum volunt sacramentum corporis, & sanguinis Domini solummodò signum esse sacræ rei juxta errorem quondam Berengarii Turonensis, etiam dictum S. August. ita sentire putant, quod omninò falsum est. Ego autem dico verum corpus Christi, quod pro nobis traditum est, & verum esse de certo sanguinem, qui pro nobis effusus est, sicut Catholica Ecclesia tenet. Hæc quia probare conati sunt, Beato me derogare Augustino, contra illum sentiendo, quem in sui erroris patrocinium Berengarius citare consueverat, dicta ejus male sensu diripiendo. Verùm hæc jam ferè nemo palam profiteri, aut defendere audet, universa sentiente Ecclesia Catholica, quia verum corpus, & verus sanguis Christi est.* Et in fine: *Credamus fideli Salvatori Deo, eo quòd non videmus, scilicet panem, & vinum in veram corporis, & sanguinis Domini transisse substantiam.* Quibus verbis nihil luculentius.

Confirmatur insuper, ex eo quòd Rupertus existimavit, corpus Christi ab indignis comedi, non quidem ore fidei, sed corporis. Etenim lib. 6. in Jo: *Panis*, inquit, *semel consecratus nunquam posteà virtutem sanctificationis amittit, aut Christi caro esse definit, sed non prodest quidquam indigno, cujus fides sine operibus mortua est .·.·.·. Quò ergo deve-*

devenit, quod indignus manducat, & bibit? Hoc certè pium fit, & salutare credere per membra diffundi: ita ut non sit obnoxium successui, sed hoc plus habet dignus indigno, quia huic ad salutem, illi proficit ad judicium. Et lib.1. in regulam S. Benedicti sub finem: *Habueram*, inquit, *cum aliquo magni nominis, magnæque æstimationis Scholastico, sive Monacho certamen permolestum de sacramento corporis, & sanguinis Domini, qui inter cætera, quibus deprimere conabatur majestatem tanti sacramenti, illud mihi objecerat, quia sacramentum illud Judæ quoque traditori suo Dominus dedit, sicut cæteris Apostolis: hoc nimirum intendens, quòd nequaquam illi dedisset, si vera esset substantia corporis, & sanguinis sui.*

Quin & lib. *de divinis Officiis*, doctrina de reali corporis Christi in Eucharistia præsentia non obscurè continetur lib.enim 2 c.2. *Panis, & vinum*, inquit, *in verum corpus, & sanguinem Domini transferuntur. Multi fidei oculos non habentes in sancto sacrificio præter panem, & vinum nihil ampliùs intuentes, cùm diceretur eis, corpus, & sanguis Domini est, murmuraverunt, dicentes, quomodo est? .·. Verum Dei Verbum, verum Dei Filium sancta Ecclesia Catholica offert Creatori suo, credens corde, & ore confitens, pariterque manibus panem, & vinum, sicut sibi tradidit ipse Salvator, offerens, nam pro quota suorum parte beneficiorum gratias ageret Ecclesia Creatori, Salvatori, & illuminatori suo, si nihil aliud ei, quàm panem, & vinum offerret? .·. Non ergo solùm panem & vinum, quæ corporaliter videntur: sed & quod nonnisi fidei oculis aspicitur, Verbum Dei, Filium Dei offert sancta Ecclesia, novum, & verum immolans sacrificium .·. Si hujus Verbi flumen super panem, & vinum effuderis, & ordine, qui ab ipso statutus est, veritatem hujus Verbi protuleris, statim de sancto Altari panem ipsum, & vinum in corpus, & sanguinem suum transferendo suscipis eadem virtute, eadem potentia, vel gratia, qua nostram de Maria Virgine carnem suscipere potuit, quomodo voluit .·. Unum corpus est, & quod de Maria genitum in cruce pependit, & in sancto Altari oblatum quotidie nobis ipsam innovat Passionem Domini.* Nihil certè dici potuit doctrinæ Ecclesiæ Catholicæ, quam propugnamus, magis consentaneum.

Nec obstat, quòd idem Rupertus lib. 1. divinis Officiis c.9. asserat, *in illum, in quo fides non est, præter visibiles species nihil de sacrificio pervenire.* Hoc, inquam, non obstat; his enim verbis tantùm significat indignè communicantem nihil sibi utile præter species accipere, quia corpus, & sanguinem Christi ad judicium, non ad salutem comedit. Quemadmodum, inquit, „ asinus ad lyram, cùm irrationales aures arrigit, sonum quidem audit, sed „ modum cantilenæ non percipit; quia etsi aures ejus realiter feriant sonus, & „ cantilenæ modus, harmoniæ tamen modum, & suavitatem non distinguit. „

Objiciunt 4. auctoritatem Gregorii VII. summi Pontificis, qui negavit realem præsentiam corporis, & sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento. Quod utique probant ex Concilio *Brixiensi* anno 1080. celebrato, in quo triginta Episcopi ipsum Gregorium VII. Pseudomonachum, totiusque vesaniæ pestiferum principem, & præcipuè sanctæ Romanæ Sedis invasorem affirmantes, ab Apostolica Sede depellendum, quamvis absentem dijudicarunt, & Wigbertum Ravennensem Archiepiscopum ei substituendum elegerunt. Summa Decreti est: *Contra eumdem Hildebrandum procacissimum, sacrilegia, ac incendia prædicantem, perjuria, & homicidia defendentem, Catholicam, & Apostolicam fidem de corpore, & sanguine Domini in quæstionem ponentem, hæretici Berengarii antiquum discipulum, divinationum, ac somniorum cultorem, manifestum necromantium, pythonico spiritu laborantem, & idcircò à vera fide exorbitantem, judicamus canonicè deponendum, & expellendum; nisi ab ipsa Sede descenderit, his auditis, in perpetuum condemnandum: facta sunt autem hæc 7. Kalend. Julii, fer.5. Indict. 3.*

Confirmant, quia Benno Cardinalis, in vita Gregorii, refert Pontificem illum jejunium indixisse Cardinalibus, ut Deus ostenderet, quis rectiùs de corpore Domini sentiret, Ecclesiane Romana, an Berengarius; & de corpore Domini signum quæsivisse, quod petente Magno Gregorio ad firmandam infidelis mulieris fidem contigit: quod tamen Gregorius VII. post multas preces, & jejunia non impetravit; aliaque fecisse, quibus (inquit Benno) se de veritate Eucharistiæ dubitasse monstravit; & per hoc manifestè probatur infidelis, cùm in Nicæno Concilio scriptum sit, dubium in fide infidelem esse.

Respondeo primò: Hæreticos hanc auctoritatem objicientes proprio mucrone jugu-

gulari: si enim Conciliabulum Brixiense legitimè Gregorium V I I. exauctoravit, quòd de veritate realis Christi in Eucharistia præsentiæ contra Catholicam & Apostolicam fidem dubitaret, consequens est quòd assertio hujus realis præsentiæ sit Catholicæ, & Apostolicæ fidei consentanea.

Respondeo secundò: Nihili faciendum esse decretum illius Conciliabuli Brixiensis, utpotè à schismaticis Episcopis, agente & urgente Henrico Imperatore excommunicationis sententia ab ipso Gregorio, fulminato, emanatum. Scribit enim Marianus Scotus ad annum 1081. Henricum Imperatorem cum magno exercitu Romam profectum urbem obsedisse, & Gregorium advertentem Romanorum plures Schismati favere cum paucis Salernum abiisse, & ad obitum usque mansisse. Videns autem Henricus Pontificem aufugisse, congregatis triginta Episcopis fautoribus suis in ipsa Romæ obsidione Synodum haberi jussit, qua in Gregorium falsis, & inauditis criminationibus ab Henrici fautoribus fictè compositis, absens accusatur, & alius in ejus Sedem obtruditur, quem Gregorius anathematis mucrone mulctavit, Henricum quoque cum fautoribus communione privavit.

Quàm autem justo judicio id fecerit Pontifex, utpotè in apertum tyrannum, colligitur ex Concilio Romano anno 1083. celebrato, cujus acta referuntur in hunc „ modum: Anno ab Incarnatione Domi„ ni 1084. Pontificatus verò Domini Gre„ gorii Papæ Septimi anno 11.12. Kalend. „ Decembris, præsidente eodem Aposto„ lico, celebrata est tribus diebus in La„ teranensi Basilica Synodus, in qua fue„ rant Archiepiscopi, Episcopi, & Abba„ tes Campani, & de Principatibus, at„ que Apulia, pauci quoque Gallicani: „ nam plurimos Henrici tyranni perfidia „ iter retrovertere compulit, qui Ostien„ sem Episcopum de Apostolica legatione „ redeuntem contra fas, & juramenti fi„ dem capi jussit, sive permisit. Tres au„ tem Synodus quadragesimalis ejusdem H... „ persecutio impedivit. Qui semel B. Pe„ trum aggressus, demum post multum „ fusi sanguinis, non tam suorum fortitu„ dine, quàm negligentia civium poitici „ muros surripuit. Romanum siquidem „ vulgus, pars videlicet copiosior civita„ tis, biennii bello fatigatum, acri inedia laborabat: cùm nec ipsis ad vicina op- „ pida, vel castra ire liceret, nec illi ju- „ rato H... urbem vellent negotiatum ve- „ nire, multi quoque fame abacti urbem „ reliquerant: Proinde cæteri bello remis- „ sius attenti, rem ex animo minùs gere- „ bant, & à custodiis, prout cuique lice- „ bat, sine timore negligentiùs aberant. „ Hæc de Henrici tyrannide, quia se oc- „ casio præbuit, præstrinxisse sufficiat. Cæ- „ terùm Dominus Apostolicus in eadem „ Synodo de fidei forma, & Christia- „ næ Religionis conversatione, sed & „ de robore animique constantia ad præ- „ sentem pressuram necessaria, ore non „ humano, sed Angelico patenter edisse- „ rens, die tertia totum ferè conventum „ in gemitus, & lachrymas compulit, sic- „ que Concilium Apostolica benedictione „ lætificatum in pace dimisit. „

Hanc autem sententiam excommunicationis innovavit anno sequenti in Concil. Romano, ut scribit Bertoldus: *Dominus autem Papa*, inquit, *collecta Synodo, iterùm sententiam anathematis in Gilbertum Hæresiarcham, & Henricum, & omnes eorum fautores promulgavit, quod in festò S. Jo. Baptistæ præterito jamdudum Romæ fecit, cùm Henricus adbuc ibi moraretur. Hanc sententiam legati Sedis Apostolicæ, videlicet Petrus Albanensis Episcopus in Francia, Otto Ostiensis Episcopus Teutonicorum usquequaque divulgarunt*. Hæc Bertholdus.

Mirum itaque videri non debet, quòd à schismaticis Episcopis, & anathemate percussis emanaverit decretum adversùs summum Pontificem, mendaciis, calumniis, & inauditis accusationibus refertum.

Ad confirmationem dico *Bennoni* nullam hac in re fidem esse faciendam, utpote qui Henrici Imperatoris fautor, & Gilberti Ravennatis in Antipapam obtrusi partium sectator, non tam Gregorii historiam texuit, quàm satyram falsitatibus, fabulis, & calumniis consarcinatam. Unde Papyrius Masso opere de Episcopis urbis in Gregor. VII. librum Bennonis, utpote plenum maledictis odii spirantem, schismaticæ factionis furore dictatum, respuendũ omninò esse apertè profitetur. Quòd autem Gregorius signum a Deo ad firmandam veritatem Eucharistiæ poposcerit, dubiam ejus fidem non efficit; sicut nec dubius fuit in fide Magnus Gregorius, cùm miraculum ad eliminandam mulieris infidelitatem postulavit.

In-

Insuper illibatam Gregorii fidem, ac pietatem testantur non solùm Concil. Toronense, cui nomine Victoris secundi, cujus erat Legatus, præfuit, in quo Berengarius suum ejuravit errorem, sed, & Romanum, in quo tandem Berengarius post plurimam suam perfidiam coram ipso Gregorio summo Pontifice Catholicam fidem ita professus est, ut in ea ad mortem usque perseveraverit; eum namque Sum.Pontifex tamdiù detinuit apud se, donec illum ampliùs in fide non esse dubium constaret. Unde plurimi Scriptores, hujus Pontificis eximiam pietatem, & doctrinam commendant, maximè Lambertus Scaphnaburgensis ad annum 1073. qui testatur Pontificem illum ita Apostolicè vitam instituisse, ut plurimis prodigiis, ac miraculis in vita, ac post obitum conspicuus fuerit.

Inter quæ miranda opera istud silentio non est prætereundum, quod contigit in Conc. Lugdunensi, cui Gregor.VII. tunc Legatus Victori II. præfuit; cùm enim celebraretur hoc Concilium anno 1055. adversùs Præsules Simoniaca labe infectos residentibus in ea Synodo Archiepiscopis, Episcopis, & aliarum Ecclesiarum Prælatis; Archiepiscopus vir quidam litteratus, & eloquens accusatus est de crimine Simoniæ. Qui sequenti nocte omnes suos accusatores pecunia corrupit, & sibi amicos fecit. Mane autem facto rediens ad Synodum, audacter dixit: Ubi sunt qui me accusant? Exeat in publicum quicumque me voluerit damnare. Tunc obmutescentibus omnibus, prædictus Archidiaconus, tanquam vir discretus, & sapiens, convertens se ad illum, dixit: Credisne, o Archiepiscope, Spir. S. cum Patre, & Filio unam esse substantiam Deitatis? Quo respondente, Credo: addit Archidiaconus: Dic, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui S.* Tunc ille, *Gloria Patri, & Filio*, expeditè dicebat, sed Spiritum S. nullatenus proferre poterat. Quem cùm frequenter inchoaret, & nihil proficeret, videns se per divinum judicium omninò confusum, procidit ad pedes Archidiaconi, & confessus est proprio ore se Simoniacum esse. Postquam verò à Sacerdotali, & Episcopali officio est depositus, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui S.* libera, & clara voce decantavit. Quod factum Simoniacos in tantum perterruit, quòd præter alios Prælatos Ecclesiarum viginti septem, Episcopi quadraginta quinque Simoniacos se esse confessi sunt, & suis honoribus absque ulla alia accusatione renuntiaverunt.

Objiciunt 5. Facundum Hermianensem lib. 9. c.ult. ubi suscipiens defensionem Theodori Mopsuesteni, asserentis Christum D. assumpsisse adoptionem filiorum; sic scribit: *Adoptionem quoque filiorum suscepisse Christum, etsi antiqui Patres docuisse monstrarentur, nec ipsi, nec omnis Ecclesia, quæ tales Doctores habuit, judicari debent hæretici; nam Sacramentum adoptionis adoptio nuncupari, sicut Sacramentum corporis, & sanguinis ejus, quod est in pane, & poculo consecrato, corpus ejus, & sanguis dicitur: non quòd propriè corpus ejus sit panis, & poculum sanguis, sed quòd in se mysterium corporis ejus sanguinisque contineat. Hinc & ipse Dominus benedictum panem, & calicem, quem Discipulis tradidit, corpus, & sanguinem vocavit. Quocirca sicut Christi fideles Sacramentum corporis, & sanguinis Christi rectè dicuntur suscepisse, sic & ipse Christus Sacramentum adoptionis filiorum, cùm suscepisset, potuit rectè dici adoptionem filiorum suscepisse.*

Respondeo primò, non magni faciendam esse auctoritatem Facundi, utpote qui animo schismatico trium capitulorum defensionem susceperit adversùs Virgilium, & Pelagium summos Pontifices, quibus erat infensus, ut ex aliis ejus operibus constat. Ille autem dubiæ fidei, ac veritatis suspectus est, qui Ecclesiæ unitatem scindere non veretur.

Respondeo secundò; Quòd etsi schismatico animo libros illos non scripserit, attamen ex illius dictis nihil patrocinii accedit hæreticorum errori, quando enim comparat Sacramentum adoptionis cum Sacramento corporis, & sanguinis Christi, ipse nomine Sacramenti intelligit solas species panis, & vini, de quibus, quatenus præcisè sunt signa, non sunt propriè corpus Christi; sunt tamen signa continentia corpus, & sanguinem Christi, nec id negat Facundus: quia verò signa appellari solent nomine rerum, quas significant, ideò species appellantur corpus Christi, cùm hoc sensu sint tantùm signa corporis Christi. Hic modus loquendi ei similis est, quem usurpat Divus Augustinus epistola 23. ubi ait: *Sacramentum corporis Christi esse corpus Christi, quemadmodum Sacramentum fidei, fides est.*

Respondeo tertiò: Dato quòd Facundus per

Per *Sacramentum corporis Domini* totum ex signo continente, & re contenta intellexerit, verè dixit ad mentem adversariorum, quos ad hominem impugnabat, Sacramentum corporis Domini non esse corpus Domini, licèt ad mentem Ecclesiæ verum ejus corpus sit; Facundus enim opere illo agit adversùs hæresim Eutychianorum, (ut constat ex c.2. lib.1.) qui sub trium capitulorum nomine, & obtenti Concil. Chalcedonense fraudulenter oppugnabant, Theodorumque, Ibam, & Theodoretum in ea absolutos damnabant. In eo autem præcisè posita erat hæc hæresis, quòd ante Incarnationem Christus fuisset quidem ex duabus naturis, at post incarnationem, unam fuisse factam, conversione scilicet humanitatis in Divinitatem: ex quo sequebatur juxta illorum sententiam, in Christo post adunationem non fuisse veram carnem, sed dumtaxat apparentem, ut docet S. Leo, tum ep. ad Pulcheriam Augustam, tum ep. ad Julianum Coensem, tum denique ser.6. de jejunio septimi mensis, & 8. de Nativit. Domini. Ex quibus sic ad hominem arguit Facundus: Si secundùm vos, o Eutychiani, Sacramentum corporis corpus Christi dicitur, tametsi verum Christi corpus non esse censeatis, quippe qui docetis ipsum apparens, & similitudinarium dumtaxat corpus habuisse, quidni Sacramentum adoptionis adoptio dici poterit, quam significat, & figurat?

§. V.

Probatur eadem realis Christi D. corpus, & sanguinis in Eucharistia præsentia rationibus Theologicis.

PRimò quidem, lex Evangelica longè præstantior est, ac nobilior lege veteri, & Mosaica, ac subinde excellentiora debet habere Sacramenta, ac majori dignitate, & efficacitate prædita: sed ita non esset, si Eucharistia dumtaxat esset simplex, & nuda figura Christi D. corporis, & sanguinis: igitur talis non est æstimanda. Major constat ex S.Paulo, tum ad Galat. tum ad Hebr.9.& 10. ubi maximè demonstrat legis Evangelicæ præstantiam super Mosaicam, quod illa figuras, hæc veritatem, illa umbras, hæc realitatem, & corpus complectatur. Minor verò probatur, in veteri namque lege longè præcellentiores, ac clariores erant figuræ Christi D. corporis, & passionis, quàm sit panis Eucharisticus, si dumtaxat sit simplex panis secundùm substantiam, nec aliud dignitatis habeat, quàm esse figuram corporis, & passionis Christi. Enim verò Manna, & Agnus Paschalis longè præstantiùs significabant Christum, ejusque Passionem, quàm nudus panis Eucharistiæ Calvinisticæ, nam Manna de cœlo pluebat, nullaque hominum, sed Angelorum opera fiebat, & habebat in se omnis saporis suavitatem, atque ita repræsentabat Filium Dei descensurum è cœlo sine opere viri in Virginis utero assumpturum carnem, fideles animas in eo omnem consolationem, & delectationem reperturas: quæ omnia dici nequeunt de pane cibario, & usuali, qualis est panis Calvinisticus.

Similiter idem de Agno Paschali facilè ostenditur; etenim Agnus ille, quem Judæi mactabant, erat animal vivum, panis noster substantia est inanimata, vita, & sensu carens; nemo autem dubitare potest, quin vivens substantia sit nobilior inanimata, cùm scilicet plures entis gradus habeat.

Deinde, meliùs quoque caro Christi per veram carnem Agni exprimebatur, & mors per veram ejus mortem, & sanguis per sanguinem, quàm per solùm panem, vel per fractionem panis; siquidem nec panis mori potest propriè, sicut Agnus vivens; nec carne etiam, aut sanguine præditus est.

Insuper: Agnus Hebræorum multò aptiùs repræsentabat innocentiam, & mansuetudinem Christi, quàm solus panis, ut per se manifestum est; unde & Christus in Scripturis toties Agnus vocatur. Joann. 1. *Ecce Agnus Dei*; Isai. 16. *Emitte Agnum dominatorem terræ*; & cap.53. *Quasi Agnus coram tondente se obmutuit, & non aperuit os suum*: Apocal. 5. *Seniores stant coram Agno.*

Denique, caro Agni meliùs etiam referebat effectum spiritalem Eucharistiæ, qui est nutritio: magis enim nutrit caro agni, quàm solus panis. Igitur si Eucharistia esset dumtaxat panis usualis, nec alia dignitate, ac præstantia polleret, quàm quia est figura, & repræsentatio corporis, & passionis Christi, sequeretur legem veterem longè præstantiorem esse Evangelica, utpote quæ excellentiores figuras habebat.

Reponunt hæretici primò, veterem legem com-

comparari umbris, nostram autem corpori, non quòd Sacramenta nostra præstantius aliquid contineant, quàm Judaica, sed quia hæc solùm significabant Christum venturum, & quasi adhuc absentem; nostra verò jam præsentem, & in cœlo actu existentem: longè autem præstantius est, inquiunt, significare rem præsentem, & existentem, quàm futuram.

Verùm contrà; *primò* namque constat ex dictis de Sacramentis in communi, Sacramenta nostra ab antiquis discrepare non solùm ratione objecti, idest Christi futuri, aut jam existentis, sed potiùs ratione efficacitatis; siquidem illa dumtaxat conferebant gratiam ex opere operantis; nostra verò eam conferunt ex opere operato.

Insuper, quòd Sacramenta significent rem futuram, aut præsentem, non efficit, quòd aliqua sint magis ipsa veritas, quàm illa; ac subinde si panis Eucharisticus tantùm significet, non verò contineat Corpus Christi, nulla ratione potiori dici poterit corpus, & caro Christi, quàm Agnus Paschalis, aut Manna: sed ultrò admittunt Calvinistæ, Manna, & Agnum Paschalem nonnisi impropriissimè appellari posse corpus, & sanguinem Christi: igitur idem dicendum esset de Eucharistia, sicque perperam Christus Eucharistiam tradendo, dixisset; *Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*.

Reponunt secundò, hoc Sacramentum nobis exhibere Christum, & eum repræsentare distinctiùs, quàm Sacramenta veteris legis, non quidem ratione sui, sed ratione verborum ipsius Christi D. quare Eucharistiam appellavit suum corpus.

Verùm hæc responsio non minùs futilis est, & inanis, quàm præcedens; idem enim est, ac si quis dicat, truncum ligni omninò incultum distinctiùs repræsentare Cæsarem, quàm effigiem, & imaginem Cæsaris, quia ego dico truncum illum esse Cæsarem.

Insuper, quòd una imago aliquid perfectiùs repræsentet, quàm alia, inde dici quidem potest perfectior imago, non autem res ipsa, quam repræsentat; hinc non desinit esse imago, & umbra, ac figura illius rei, quam exhibet: igitur licèt panis Eucharisticus distinctiùs repræsentaret corpus, & sanguinem Christi, quàm Agnus Paschalis, & Manna, inde non esset consequens, quòd non foret simplex imago, & figura: cùm tamen Apostolus dicat, legem novam non continere ampliùs umbras, & figuras, sed ipsam veritatem.

Denique, hæc solutio hæreticorum doctrinæ repugnat; negant enim verba, quibus in Sacramentis utimur, esse partes, & formas Sacramentorum, ut diximus agendo de Sacramentorum formis: Nec est, quòd recurrant ad verbum concionale; illud enim non est internum, nec essentiale Sacramentis nostris, ut ibidem demonstravimus.

Adde, quòd conciones non solùm vigent in lege Evangelica, sed etiam vigebant in Mosaica.

Reponunt tertiò alii, nostra Sacramenta esse nobiliora veteribus, eò quòd uberiorem gratiam conferant.

Verùm hæc responsio apertè in ipsos hæreticos militat; nam, aut volunt gratiam conferre Sacramenta novæ legis ex opere operato, aut ex opere operantis.

Non *primum*; siquidem hæretici absolutè negant Sacramenta novæ legis eam habere efficacitatem, ut gratiam conferant ex opere operato: quapropter has loquendi formulas *opus operatum*, tanquam ineptas, & barbaras deridènt.

Non etiam *secundum*; nam in parvulis constat nullam inveniri talem actionem, quæ sit sufficiens dispositio ad gratiam per Sacramentum Baptismi consequendam: in adultis verò hæretici derident cooperationem ad gratiam, & omnia nostra merita respuunt, ajuntque, opera nostra non esse peccati expertia.

Deinde, si contendant hæretici Christianos posse sese disponere ex opere operantis ad gratiam per novæ legis Sacramenta consequendam, ratione eorum virtutis, & pietatis, non est cur inde adstruant Sacramenta novæ legis esse præstantiora Sacramentis veteribus: siquidem plurimi in veteri lege fuerunt longe sanctiores, quàm nonnulli Fideles; nam ipse Moyses, David, Ezechias, Prophetæ, plerique alii Patres veteris Testamenti innumeris Christianis legis Evangelicæ sanctiores fuerunt, ac subinde habuerunt nobilius opus operantis; proindeque majorem gratiam fuerunt consecuti, & consequenter hac ratione nobiliora habuissent sacramenta. Concludendum est ergo, quòd si panis Eucharisticus esset dumtaxat figura corporis Christi, sacramenta novæ legis imperfectiora essent sacramentis legis veteris, quod apertè militat, nedum in doctrinam S. Apostoli, sed etiam

etiam SS. Patrum, ut probatum est in prima Disputatione hujusce libri.

Probatur secundò hæc veritas: Si Eucharistia non contineret verè, realiter, ac substantialiter corpus, & sanguinem Christi, sequeretur juxta hæreticorum doctrinam, corpus, & sanguinem Christi non posse indignè manducari, & bibi ab hominibus, quantumvis perversis, & peccatoribus: sed falsum consequens: ergo & antecedens. Minor patet ex Apost. scribente 1. ad Cor. 11. *Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis, & sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat: qui enim manducat, & bibit indignè, reus erit corporis, & sanguinis Domini.* Quibus verbis apertè fatetur Apostolus, Eucharistiam à fidelibus posse indignè suscipi. Major pariter admitti necessariò debet ab hæreticis; volunt enim fideles, dum panem Eucharisticum manducant, dumtaxat recipere corpus Christi, *per os fidei*, hoc est beneficio fidei apprehendentis Christum quasi realiter præsentem, & seipsum eis communicantem: docent pariter nos justificari per fidem, ut dictum est agendo de gratia justificante; ac subinde fateri debent non posse corpus Christi suscipi, nisi à justificatis: quippe cùm non suscipiatur, nisi ab habentibus fidem, quæ in eorum doctrina est forma justificans: igitur si corpus Christi non esset verè, ac realiter sub speciebus Eucharisticis, sed tantùm per fidem susciperetur, consequens est, quòd non posset à fidelibus indignè suscipi. Unde inferendum est cœnam Calvinisticam non eam esse, quam Christus instituit, & Apostolus servandam docuit. In hac enim, ut docet Apostolus, potest indignè suscipi corpus Christi; in Calvinistica autem non potest.

Reponunt hæretici, idcircò indignè accedentem ad Eucharistiam censeri reum corporis, & sanguinis Christi, non quòd utrumque sine debita dispositione, & reverentia suscipiat, sed quod irrita faciat symbola, quibus mediantibus, corporis, & sanguinis Christi particeps esse debuerat, non secus ac ille diceretur reus læsæ majestatis regiæ, qui vitam sibi clementia Regis donatam, & diplomate Regio sigillo munito gratiam consignatam, non solùm respueret, sed etiam diploma illud pedibus conculcaret, ac laceraret, ille enim indignus esset gratia sibi oblata, & pœnas debitas jure merito lueret. Simile autem quid præstat quisquis indignè panem Eucharisticum suscipit; siquidem vacua, & irrita efficit signa, & symbola vitæ cœlestis, quam consequi debuerat.

Verùm, facilè præcluditur hæc elusio, & illusio, primò namque Apostolus non dixit eum esse reum corporis Christi, qui illud manducare debuerat, nec tamen manducat propter indignitatem suam, & ob defectum fidei: sed qui reverà illud manducat, & bibit indignè, ait enim: *Qui manducat, & bibit indignè, &c.* Quæ utique loquendi formula connotat manducationem Christi D. corporis, non quæ fieret, sed quæ reverà fit: igitur vanum, & prorsus futile est hæreticorum effugium.

Deinde, allatum exemplum est prorsùs impertinens; siquidem diploma regium supponit jam vitam à Rege donatam reo, qua quidem gratia reus ille sit indignus, dum symbola in quibus continetur, indignè tractat: at panis Eucharisticus non supponit jam corpus Christi D. concessum, & reverà præsens in sententia hæreticorum, sed tantùm concedendum beneficio ejusmodi symbolorum, ac subinde inter utrumque nulla prorsùs est paritas.

Objiciunt hæretici varia argumenta petita à ratione humana, quæ omnia ad quinque præcipua capita reduci solent. *Primò*, inquiunt, implicat contradictionem, quòd idem corpus indivisum manens eodem tempore in diversis locis existat, quia sequeretur idem sibi dextrum, & sinistrum esse, quiescere posse, & moveri simul, summè calere, & frigere, mori, & vivere, subindeque corpus Christi non potest simul in cœlo empyreo sedens in dextera Patris, & in terra realiter existens in Eucharistiæ Sacramento, & consequenter multò minùs simul poni in pluribus Altaribus per consecrationem diversarum specierum, alioquin fieri posset immensum, cùm non magis repugnet ipsum in infinitis locis, quàm pluribus, distinctisque collocari.

Respondeo, nihil quidquam absurdi esse, quòd unum, & idem corpus simul existat in diversis locis secundùm diversos existendi modos, nempe in uno circumscriptivè, & in aliis Sacramentaliter; sic enim est unum quidem substantia, virtute tamen plura, & in diversis existendi modis diversum, quatenus pluries, & diversimodè existit, ut di-

disertè docet Tridentinum: *Docet sancta Synodus, & apertè ac simpliciter profitetur in almo Eucharistiæ Sacramento post panis, & vini consecrationem, Christum realiter ac substantialiter sub specie illarum rerum sensibilium contineri: nec enim hæc inter se pugnant, ut ipse Salvator noster semper ad dexteram Patris in cælis assideat, juxta modum existendi naturalem, & in multis nihilominus aliis locis sacramentaliter præsens sua substantia nobis adsit*. Simile videmus in anima, quæ est tota in singulis membris, & movetur loco in manu, dum quiescit in capite, simul movetur sursum in dextra, & deorsum in sinistra, in illa sentit calorem, in hac frigus. Quòd si Deus hoc tribuerit spiritui, ut naturaliter totus in pluribus locis partialibus sit, & cùm nulla sit ratio negandi, quin Deus animam in abscissa manu, & consequenter in distinctis omninò locis possit conservare, cur hoc ei circa corpus denegemus?

Item plurimos Sanctorum eodem tempore diversis in locis fuisse, plurimæ referunt historiæ. Nec potest commodè intelligi, quomodo Christus Act. 9. & 22. B. Paulo apparuerit, & cum eo collocutus, & ab astantibus auditus fuerit, nec tamen è cœlo (ut ipsi hæretici communiter fatentur) discesserit; nisi dicamus eum simul in duobus locis fuisse. Omninò enim Scriptura ibidem innuit eum B. Paulo præsentem, & propinquum fuisse.

Objiciunt secundò: Repugnat corpus humanum ita esse inextensum localiter, ut possit existere absque omni extensione, & in loco omninò indivisibili; igitur corpus Christi non potest contineri intra parvam hostiam, multò minùs subsistere sub qualibet ipsius hostiæ particula. Patet antecedens: Extensio enim localis est effectus formalis quantitatis, ac subinde non potest, sicut nec ipsa quantitas, ab ipso humano corpore realiter separari, ipso realiter perseverante.

Nego antecedens, necnon & ejus probationem, siquidem, ut probavimus in nostra Physica, quantitas est accidens absolutum realiter distinctum à materia, & corpore, & ab utroque omninò separabile divinitùs.

Adde, quòd, ut ibidem probatum est, effectus formalis quantitatis non est illa actualis partium extensio, & dispositio in ordine ad locum, sed in ordine ad se, quæ consistit in ipsa partium distinctione, ex quibus constat corporis entitas apta coexistendi loco, & spatio divisibili. Unde licèt Christi D. corpus in Eucharistia non habeat extensionem localem, & subsistat modo indivisibili, non propterea desinit habere partes sibi debitas, & secundùm dispositionem naturalem ordinatas; ita ut caput immediatè uniatur collo, collum scapulis, scapulæ pectori, & sic de cæteris.

Quòd autem corpus aliquod possit divina virtute denudari, ac spoliari sua quantitate, colligitur ex Scriptura sacra; testatur enim Christus D. Matth.19. Marci 10. & Lucæ 18. Deum efficere posse, ut camelus transeat per foramen acus.

Non potest autem camelus foramen acus pervadere, nisi locum occupando modo inextenso, alioqui sequeretur, quòd corpus majus esset minus suo minori, ac subinde potest aliquod corpus sua extensione naturali sibi connaturaliter debita spoliari.

Confirmatur hæc responsio; Quia non minùs connaturale est corpori esse naturaliter impenetrabile ratione sibi inexistentis quantitatis, quàm esse extensum in ordine ad locum. Tria siquidem corpori quanto conveniunt: *Primum* est habere partes extra partes. *Secundum*, commensurari loco: *Tertium*, aliud corpus extensum ab eodem loco expellere, idcircò enim unum corpus non patitur aliud secum in eodem loco, quia habet partes extensas, & commensuratas loco, ac subinde ipsum locum replet, sed fieri potest supernaturaliter, quòd unum corpus locum occupet, nec tamen aliud ab eodem loco expellat, sicque fiat penetratio corporum.

Quod utique probatur exemplo ejusdem Christi D. corporis exeuntis ex utero Virginis, manente illibata ejus integritate, juxta Ezech.44. vaticinium, ubi beatissimæ Virginis uterus designatur per portam clausam; sic enim interpretatur S. Ambrosius lib.de Instit. Virginis c. 7. *Quæ est porta*, inquit, *nisi Maria, per quam Christus intravit in hunc mundum, quando Virginali fusus est partu, & genitalia virginitatis claustra non solvit, mansit intemeratum septum pudoris, & inviolata integritatis duravere signacula, cùm exiret ex Virgine?* Et cap.8. *Hæc porta clausa erit, & non aperietur; bona porta Maria, quæ clausa erat, & non aperiebatur, transivit per eam Christus, sed non aperuit.*

Hinc

Hinc S. Augustinus serm. 159. de tempore, ex illo miraculo colligit, Christum D. potuisse pervadere in cenaculum januis clausis, ubi erant Discipuli congregati; Moli „ corporis, *inquit*, ubi Divinitas erat, ostia „ clausa non obstiterunt, ille quippe non „ eis apertis intrare potuit, quo nascente, „ virginitas Matris inviolata permansit. Quod utique miraculum eleganter expendit S. Cyrillus lib. 12. in Joan. exponens enim verba illa Joannis: *Cùm ergo serò esset die illo una Sabbatorum, & fores essent clausæ, &c.* hæc scribit: *Obseratis foribus, in medio stetit Christus inestimabili quadam virtute, Deoque convenienti supra rerum ordinem, omnemque rationem humanam. Nemo dicat, quomodo, quæso, in crasso corpore cùm esset Dominus, nullo tamen negotio, tametsi januæ clausæ essent, penetravit? sed apud se cogitet potiùs divinum Evangelistam haud quaquam hæc de aliquo nostri simili dicere, sed de eo potiùs, qui Deo ac Patri assidet, atque omnia quæcumque vult, facit. Oportebat enim, cùm Deus secundùm suam naturam sit, ac verus, nequaquam subjacere rerum ordini, sicuti res ab ipso creatæ, sed necessitati ipsi & omnium, quæ aguntur, rationi dominari. Alioqui enim quo pacto mare pedibus suis subjiceret, fluctusque sicco pede tractaret, neque enim nostris corporibus aquæ substernuntur, aut quodammodo alia miracula virtute Deo convenienti ederet?*

Objiciunt tertiò: Admissa præsentia reali corporis Christi in Eucharistia, absurdissima quædam, & Christo prorsus indigna sequuntur: quid enim Christi majestati indignus, quàm ipsum in Eucharistia non solùm in terram, sed etiam in sordes interdum dejici, dentibus atteri, à muribus, & aliis animalibus rodi, putrescere, & acescere, cum panis, & vini corruptione, in stomachum trajici, & in secessum ire? Ea omnia gloriosum Christi D. corpus dedecent: igitur non est verisimile ipsum sub speciebus Eucharisticis realiter delitescere.

Respondeo primò, mysteria nostræ fidei eo ipso diviniora censeri, quò Dei majestate secundùm humanam sapientiam prorsus videntur indigna. *Stultum quippe*, inquit S. Gregorius homil. 6. in Evangelia, *hominibus visum est, ut pro hominibus Author vitæ moreretur, & inde contra eum homo scandalum sumpsit, unde ei ampliùs debitor fieri debuit, nam tantò Deus ab hominibus digniùs honorandus est, quantò pro hominibus, & indigna suscepit*. Hinc præclarè Tertullianus in lib. de carne Christi: *Quodcunque Deo indignum est, mihi expedit: salvus sum, si non confundar de Domino meo. Natus est Dei Filius, non pudet, quia pudendum est, & mortuus est Dei Filius, prorsus incredibile est, quia ineptum est. Et sepultus resurrexit, certum est, quia impossibile*. Et lib. 2. contra Marcionem: *Assumpsisse Deum quædam sibi indigna*, inquit, *nobis autem necessaria, & ideo jam Deo digna, quia nihil tam Deo dignum, quàm salus hominis*. Quemadmodum ergo Christus D. nostræ salutis gratia, dum homo factus est, ea assumpsit, & passus est, quæ Dei majestate indigna visa sunt Judæis, & Gentibus, juxta illud Pauli 1. ad Cor. 1. *Nos autem prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam*. Ita ejus erga homines charitas ipsum impulit ad instituendum Eucharistiæ Sacramentum, in quo variis indignitatibus hæreticis videtur subjici: at illa summam ejus charitatem commendant.

Respondeo secundò, illa omnia inconvenientia futiliter ab hæreticis objici, atque ex fidei nostræ ignoratione vel dissimulatione; si enim attenderent Christum esse in Eucharistia modo impassibili, & omnem alterationem solis panis speciebus obvenire, quippe cùm illæ dumtaxat dentibus atterantur, solæ putrescant, solæ acescant, & moveantur, haud dubiè desinerent Catholicam doctrinam calumniari, nec iis vilioribus mutationibus Christi D. corpus obnoxium esse blaterarent.

Quemadmodum enim Solis radii paludum, & fimorum sordibus non inquinantur, sic gloriosum Christi D. corpus nullis specierum Sacramentalium qualitatibus, vel injuriis afficitur, aut mutatur. Vel, ut loquitur Author de Cœna Domini apud S. Cyprianum: *Integer erogatur, distributus non demembratur, incorporatur, & non injuriatur, recipitur, & non includitur*. Cui concinit S. Augustinus apud Bedam in ca. 10. prioris ad Cor. *Quando Christus manducatur, vita manducatur, nec occiditur, ut manducetur, sed mortuus vivificat; quando manducatur, reficit, sed non deficit. Non ergo timeamus, fratres, manducare istum panem, ne fortè finiamus illum, & posteà quod manducetur, non inveniamus: Manducatur Christus, vivit manducatus, quia resurrexit occisus*.

Concludo tandem hanc refertissimam ad-

adversùs Calvinistarum errores probationum segetem iisdem verbis, quibus Guitmundus suum adversùs Berengarianos tractatum coronavit. Multa, *inquit*, contra „ istos jam diximus, multa quoque dici pos„ sunt: sed piis mentibus (ut arbitror) „ ista sufficiunt. Quid enim amplius adver„ sùs istos quærerem, cùm objectionem eo„ rum, sive per rationes, sive per Scriptu„ ras, nostræ fidei nihil obesse; imò verò „ ipsas easdem Scripturas nobiscum magis „ esse, satis, lucidèque monstratum sit, „ cùm istorum dementias, & singulatim, „ & communiter tam venerabilium Autho„ rum, quàm Propheticis, & Evangelicis „ testimoniis teneant plenissimè destructas: „ nostram verò fidem usquequaque firmis„ simam, utilissimam, excellentissimam, „ summéque necessariam, videant eviden„ tissimè declaratam? At verò impiis quid „ sufficiet, si duriores saxis tot argumen„ torum malleis percussi credere nolunt; „ si tenebrosiores inferno, tanta fortissima„ rum rationum luce collustrari non pos„ sunt? aut certè meretricum similes de „ sua turpitudine, vel pervicacia erube„ scere nesciunt: aut dæmonum simillimi „ cœptam semel vecordiam tanta pertina„ cia diligunt, ut veritatem gratis odio „ habeant, & à falsitate vel manifestis„ sima nunquam resipiscant. O miserri„ mos homines, & immenso lacrymarum „ imbre lugendos, si tanta pervasit eos „ propagandæ famæ cupiditas, ut à blas„ phemiis propalatis nec clarissima veri„ tas, nec summa ipsorum infamia, nec „ vitæ æternæ amor, nec æterna damna„ tio valeant revocare! Redite quæso, „ *Redite prævaricatores ad cor*. Quare mo„ riemini gratis? Non talis hæc disputatio „ est, quæ utrobique valeat leviter com„ pensari. Non hic, sicut in Scholis, pro „ victoria, aut sicut in judiciis, pro qui„ buslibet terrenis commodis agitur: sed, „ sicut coram Deo pro vita æterna, atque „ cœlesti disputatur: falsam etenim partem „ sempiterna mors devorat: veram autem „ vita æterna coronat. Quocirca justo „ examine vestra, & nostra perpendite; „ si quid dignum contra nos habetis, af„ ferte, si non habetis, acquiescite. Qua„ re moriemini gratis? Sed quid amplius „ istos prosequar? Jam disputationi huic „ ponendus est finis.

SECTIO SECUNDA.

De Transubstantiatione panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi.

TRansubstantiationis vocabulum usurpatur à Theologis ad significandam conversionem totius substantiæ præcedentis in substantiam sequentem, nulla remanente prioris substantiæ materia, & forma; cujus utique mutationis, & conversionis argumentum, & exemplum habemus in adorando Eucharistiæ Sacramento. Quippe de fide est, totam panis, & vini substantiam per verba consecrationis in corpus, & sanguinem Christi ita transmutari, ut ne tantillum quidem substantiæ panis, & vini sub speciebus Eucharisticis post consecrationem subsistat, sed tota utriusque substantia in Christi D. corpus, & sanguinem transmutetur.

Cùm autem nulla sit tam constans, & aperta Catholica veritas, quam dæmon sibi famulantium hæreticorum ministerio impugnare, ac offuscare non tentaverit, hanc præcipuè hisce posterioribus sæculis convellere nisus est: pridem enim extinctam, & ejuratam, ac anathemate fulminatam adversùs hanc veritatem erroneam Berengarii sententiam ab inferis denuò suscitavit *Joannes Vvicleffus* Anglus circa annum 1312. nam, ut in Concilio Constantiensi sess. 8. refertur, substantiam panis, & vini in Sacramento Altaris permanere affirmavit, & accidentia panis non subsistere sine subjecto sustinuit.

Hanc pariter erroneam sententiam simili audacia propugnavit Lutherus, qui, licèt initio disseminatæ suæ hæresis fluctuaret circa asserendam, vel negandam transubstantiationem, permitteretque affirmantem sententiam, modò negans hæresis non insimularetur: tamen impudentior postmodum factus anno 1522. Catholicum de transubstantiatione dogma impio calamo blasphemum pronuntiavit, & scripsit, lib. contra Henricum Angliæ Regem, qui hujus novi Heresiarchæ impia dogmata scriptis, & suppliciis extirpare fuerat aggressus. Hanc autem erroneam doctrinam omni, qua possunt, arte propugnare nituntur illius Sectatores, & Discipuli, verba Christi D. *Hoc est corpus meum*, sic interpretantes: *In hoc*, aut *cum hoc*, aut *sub hoc pane est corpus meum*,

ajunt-

ajuntque eodem modo Christum, porrigendo corpus suum in pane, potuisse dicere, *Hoc est corpus meum*, quo quis habens diversi generis grana in saccis inclusa, eis successivè demonstratis saccis, diceret, hoc est avena mea, hoc est hordeum meum, hoc est frumentum meum; vel sicut scyphum vino plenum porrigens, diceret, Hoc est vinum meum.

Demonstrata itaque, quantum nobis licuit, adversùs Calvinistas reali corporis Christi in Eucharistia præsentia, jam demonstranda incumbit adversùs Lutheranos panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi transsubstantiatio, necnon & aperiendus modus, quo hæc mutatio fiat; quod utique pro modulo nostro præstabimus in sequentibus quæstionibus.

QUÆSTIO PRIMA.

Utrùm tota substantia panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi convertatur.

Constantissimum est apud Catholicos dogma, & certa fidei definitio, nihil de substantia panis, & vini manere post consecrationem, sed totam in corpus, & sanguinem Christi converti; ita namque traditum, & definitium est in variis Conciliis: *Primò* quidem in eis omnibus, in quibus damnata ac fulminata fuit Berengarii hæresis, maximè verò in Concilio Romano sub Gregorio VII. ubi tandem suum errorem, quo transsubstantiationem negabat, ejuravit, ut in præcedenti Sectione dictum est. *Secundò*, in Lateranensi sub Innocentio III. ubi definitur, panem, & vinum transsubstantiari in corpus, & sanguinem Christi. *Tertiò*, in Constantiensi sess. 8. ubi damnatur error Vvicleffi, asserentis, substantiam panis, & vini manere in Sacramento Altaris. *Quartò*, in Florentino in Decreto Eugenii, ubi disertis verbis asseritur hæc mutatio panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi. *Tandem* in Concil. Trident. sess.13. can.2. his verbis: *Si quis dixerit in sacrosancto Eucharistiæ Sacramento remanere substantiam panis, & vini unà cum corpore, & sanguine Domini nostri, negaveritque mirabilem illam, & singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus panis, & vini, quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissimè transsubstantiationem appellat, anathema sit*. Quoniam autem hæc veritas ex præcedenti Sectione jam satis apertè liquet, idcirco eam paucis aperiet, & confirmabit

CONCLUSIO UNICA.

Colligitur transsubstantiatio panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi ex verbis consecrationis practicè sumptis, non autem speculativè.

Hæc Conclusio duas habet partes, quarum *prima* communis est inter Catholicos contra Lutheranos: *secunda* verò controvertitur Scotistas inter, & Thomistas.

Prima pars, traditur à Concilio Trident. sess.13. cap.4. ubi docet: *Quoniam Christus Redemptor noster corpus suum, quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit, adeo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuò sancta hæc Synodus declarat per consecrationem panis, & vini conversionem fieri totius substantiæ panis in substantiam corporis Christi D. nostri, & totius substantiæ vini in substantiam sanguinis ejus*. Quibus verbis significat, idcirco persuasum esse in Ecclesia panem, & vinum transsubstantiari in corpus, & sanguinem Christi, eò quòd Christus D. consecrando panem, & vinum, verè dixerit esse corpus, & sanguinem suum; ac subinde censet transsubstantiationem ritè colligi ex his verbis consecrationis, quatenus illa practicè usurpantur, hoc est, prout reverà corpus, & sanguinem Christi efficiunt, & significant præsentem sub speciebus Eucharisticis.

Confirmatur ex Catechismo Tridentino de Eucharistia cap. 37. ubi legimus: *Hæc verò transsubstantiatio ex testimoniis Scripturarum facilè fuit colligere: Primùm, quòd in ejus Sacramenti institutione ipse Dominus dixit*: Hoc est corpus meum; *vocis enim*, hoc, *ea vis est, ut omnem rei præsentis substantiam demonstret. Quòd si panis substantia remaneret, nullo modo verè dici videretur: Hoc est corpus meum*. Deinde, *Christus D. apud Joan. Panis*, inquit, *quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita: panem videlicet carnem suam vocans. Ac paulò post subjecit: Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Et rursus: Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Cùm ergo tam claris, & perspicuis verbis carnem suam panem, & verum verum, sanguinem item*

verum potum nominaverit: satis videtur declarasse, nullam in Sacramento substantiam panis, & vini remanere.

Eandem veritatem ex ipsis verbis consecrationis colligunt SS. Patres, maximè S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. mystagogica, his verbis. *Cùm igitur Christus ipse sic affirmet, atque dicat de pane, Hoc est corpus meum, quis deinceps audeat dubitare? Ac eodem quoque confirmante, ac dicente; Hic est sanguis meus, quis, inquam, dubitat, ac dicat non esse illius sanguinem? Aquam aliquando mutavit in vinum, quod est sanguini propinquum in Cana Galilææ sola voluntate: & non erit dignus, cui credamus, quòd vinum in sanguinem transmutasset? Quare cum omni certitudine corpus, & sanguinem Christi sumamus: nam sub specie panis datur tibi corpus, & sub specie vini datur sanguis, ut, sumpto corpore, & sanguine Christi, efficiaris ei comparticeps corporis, & sanguinis. Sic Christiferi erimus, hoc est, Christum ferentes, cùm ejus corpus, & sanguinem in membra nostra receperimus.* Idem habet Author sermonis de Cena Domini apud S. Cyprianum: *Panis iste*, inquit, *communis, in carnem, & sanguinem mutatus, procurat vitam, & incrementum corporibus: panis iste, quem Dominus Discipulis porrigebat non effigie, sed natura mutatus, omnipotentia Verbi fit caro.*

Subscribit Fulbertus Carnotensis Episcopus, epist. ad Adeodatum, quæ reperitur tomo I. Bibliothecæ Patrum, ubi sic ait: *Dubitari nefas est, ad cujus nutum cuncta ex nihilo subitò substiterunt, si ejus potentia in spiritualibus Sacramentis terrena materies, naturæ, & generis sui meritum transcendens, in Christi substantiam commutetur, cùm ipse dicat: Hoc est corpus meum, & paulò post: Hic est sanguis meus.*

Simili discursu utitur S. Gaudentius Brixiensis Episcopus tract. 2. in Exod. ubi hęc scribit: *Quod annuntiatum est credas, quia, quod accipis, corpus est panis illius cœlestis, & sanguis est illius sacræ vitis: nam, cùm panem consecratum, & vinum Discipulis suis porrigeret, sic ait: Hoc est corpus meum; Hic est sanguis meus.* Item Guitmundus lib. 3. de corporis, & sanguinis Christi veritate, hęc habet: *Hos impanatores suos ipse Dominus verbo oris sui interfecit, cùm, accipiens panem, gratiasque agens, ac benedicens, ait: Hoc est corpus meum. Non ait, in hoc latet corpus meum, nec dixit, in hoc vino est sanguis meus, sed dixit: Hic est sanguis meus.*

Idipsum suadet ratio Theologica: Si enim non esset vera transubstantiatio panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi, consecrationis verba non essent vera; ut enim pronomen demonstrativum, *hoc*, verè sit demonstrativum corporis, & sanguinis Christi, necessariò indigitare debet omnem substantiam sub accidentibus latentem esse corpus Christi, ut nempe sit identitas inter prædicatum, & subjectum: omnis enim prædicatio de alio supponit identitatem, vel unionem attributi cum subjecto; ex eo enim quòd res est, vel non est, oratio dicitur vera, vel falsa; panis autem, & corpus Christi sunt res omnino disparatæ, nec inter se ulla identitate, vel unione copulantur: igitur particula *hoc* non supponit pro substantia panis, quæ proinde non manet, cùm nulla panem inter, &. corpus Christi unio in Sacramento Eucharistiæ intercedat.

Confirmatur: Ut propositio constans pronomine demonstrante substantiam sub accidentibus sensibilibus latentem, sit vera, necessum est, quod pronomen ejus demonstret omnem, & quamlibet substantiam demonstrabilem ibi contentam, maximè si sit practica propositio, itaut removeatur omnis substantia delitescens, tali pronomine non demonstrata, sed hęc propositio, *Hoc est corpus meum*, est vera, & practica, demonstratque substantiam latentem sub accidentibus panis esse corpus Christi: igitur, ut sit vera, necessum est, quòd sub speciebus panis sola sit substantia corporis, & sanguinis Christi.

Dixi, *si propositio sit Practica*; nam, ut habet *secunda pars*, Propositio, *Hoc est corpus meum*, posset esse vera speculativè, seu in sensu speculativo, etiamsi non fieret transubstantiatio, ut significat subtilis Doctor in 4. dist. 11. qu. 3. nu. 14. *Ad primum*, inquit, *concedo, quòd etiam in creatis non sunt plura ponenda sine necessitate, nec plura miracula, quàm oportet: sed cùm dicitur in Minori, veritas Eucharistiæ posset salvari manente pane, vel sine transubstantiatione; dico, quòd bene fuisset Deo possibile, si instituisset, quòd corpus Christi verè esset præsens, substantia panis manente cum accidentibus, pane annihilato, & tunc fuisset ibi veritas Eucharistiæ, quia & signum verum, & signatum verum: sed hic non est modò tota veritas Eucharistiæ; non enim sic instituit, ut dicunt authoritates adductæ; Et cùm dicitur, quòd ad* ve-

veritatem Eucharistiæ nihil requiritur, nisi verum signum, & verum signatum.

Respondeo, *verum est eo modo, quo signum est institutum, & quo sibi debet correspondere signatum: quod non est nunc præcisè, quòd corpus sit cum aliquo, scilicet cum pane, vel cum accidentibus panis indistinctè; sed institutum est nunc, quòd signatum sit tantùm sub accidentibus, ut sub signo.*

Quibus verbis Doctor tria declarat: *Primum*, quòd per divinam potentiam possit esse corpus Christi sub speciebus panis simul cum ejusdem panis substantia, quod utique omnes ultrò fateri debent; nulla siquidem in eo apparet contradictio, quo in casu, Eucharistia non minùs esset verum signum præsentis Christi corporis, quàm sit de facto, dum fit transubstantiatio. *Secundum*, quòd in ea hypothesi verba, quæ significant corpus Christi præsens, possent esse vera in sensu speculativo, sicut nunc vera sunt, quippe significarent realem Christi D. corporis præsentiam, sicut eam nunc designant. *Tertium*, quòd reverà tamen per verba consecrationis, *Hoc est corpus meum*, fiat transubstantiatio substantiæ panis in corpus Christi, quia illa verba non solùm habent significationem speculativam ex institutione hominum, sed etiam practicam, & conversivam ex institutione Christi, quæ nobis apparet per definitionem, & determinationem Ecclesiæ; maximè verò ex Concilio Tridentino suprà laudato, ubi Concilium colligit transubstantiationem ex veritate verborum Christi non præcisè, & ex sensu purè speculativo, sed prout ea semper Ecclesia intellexit: *Quoniam autem*, inquit, *Christus, Redemptor noster corpus suum id, quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit, ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, &c.* Quibus verbis significat Concilium transubstantiationem illam non colligi ex vi verborum Christi secundùm significationem speculativam, & communem usum loquendi hominum, sed prout ea semper Ecclesia intellexit.

Quòd autem illa verba vi propria, & ex sensu speculativo præcisè, & ex natura sua non significent transubstantiationem, paret ex eo quòd posset Deus instituere, ut hæc verba, *Hoc est corpus meum*, denotarent præsentiam corporis Christi sine transubstantiatione, putà si panis eo instanti, quo incipiunt proferri verba, & antequam compleantur, annihilaretur, vel alibi conservaretur; eo enim in casu subsisteret veritas demonstrationis, & sensus integer speculativus illorum verborum absque ulla conversione substantiæ panis in corpus Christi: ergo illa conversio non rectè infertur ex sensu speculativo, & naturali verborum illorum, sed dumtaxat ex sensu practico, quem habent ex institutione divina innotescente per definitionem Ecclesiæ. Confirmabitur hæc nostra assertio ex solutione fundamentorum sententiæ adversantis, ubi primùm fecerimus satis objectionibus hæreticorum adversùs hanc partem.

Proponuntur, ac solvuntur objectiones contra primam partem.

Objiciunt itaque hæretici primò quasdam locutiones Scripturæ sacræ, necnon & SS. Patrum, quibus Eucharistia dicitur *panis*, sic *Matth.26. Joan.6. 1.Cor.10. &c.* ergo signum est, quòd in ea remaneat substantia panis, alioqui falsæ essent ejusmodi locutiones.

Nego consequentiam: Quamvis enim nulla subsistat in Eucharistia panis substantia, illa tamen dici potest panis, *vel* quia fit ex pane tanquam præjacente materia, sicut *Genes.2.* Eva dicitur ex ossibus Adæ, *Dixitque Adam, hoc nunc os ex ossibus meis*: & quemadmodum, *Exodi 7.* serpens factus ex virga dicitur virga: *Devoravit virga Aaron virgas eorum*, nempe Magorum. *Vel* quia ratione specierum apparet panis, quemadmodum sæpiùs Angeli apparentes in specie humana in Scriptura sacra homines appellantur. *Vel* denique, quia Eucharistia est panis, sive cibus spiritualis animæ, dicente Christo, Joan. 6. *Qui manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*; nam juxta phrasim Scripturæ nomine panis significatur quilibet cibus, ut colligitur ex pluribus locis, maximè verò ex *Genes. 18.* ubi cùm Abrahamus dixisset tribus Angelis sub specie humana sibi apparentibus: *Requiescite sub arbore, ponamque buccellam panis & confortate cor vestrum*; quòd per buccellam panis non solùm panem intelligat, apparet ex his, quæ Scriptura subjicit: *Festinavit*, inquit, *Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque ei, Accelera, tria sata similæ commisce, & fac subcinericios panes: ipse verò ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum tenerrimum, & optimum, deditque puero, qui festinavit, & coxit il-*

illum, tulit quoque butyrum, & lac, & vitulum, quem coxerat, & posuit ante illum. Ecce buccella panis, ad quam viros invitaverat.

Urgent: Qua ratione Christus dixit Matth. 18. *Hoc est corpus meum*, eadem dixit Joan. 15. *Ego sum vitis vera*: sed non est consequens, quòd verè fuerit conversus in vitem: ergo nec consequens esse debet, quòd panis convertatur in ipsius corpus.

Respondet Doctor in 4. dist. 10. q. 1. n. 3. negando consequentiam: Universaliter, enim, „ *inquit*, intellectus verborum Christi, an „ loquatur figurativè, an non, colligi po„ test ex præcedentibus, vel consequenti„ bus ibidem, vel ex aliis Scripturæ locis. „ Unde cùm Christus ait: *Ego sum vitis* „ *vera*, subjunxit: *Et vos palmites*. Con„ stat autem, quòd Discipuli non erant pal„ mites naturales, sed tantùm figurales. „ Sed cùm dixit Luc. 22. *Hoc est corpus meum*, „ subdit: *Quod pro vobis traditur*. Cùm et„ iam dixisset, *Hic est calix sanguinis mei*, „ subdit: *Qui pro vobis fundetur*. Hæc Doctor, quibus significat, priora Christi verba, nempe, *Hoc est corpus meum*, debere accipi secundùm propriam, & genuinam eorum significationem, non autem secundùm figurativam. Quod utique colligitur ex sequentibus; ac subinde non est par utriusque ratio.

Objiciunt secundò quædam Patrum oracula: *Primò*, quidem Origenis ad c. 18. Matth. ubi docet, Eucharistiam juxta id, quod materiale habet, in ventrem, & in secessum dimitti: *Secundò*, S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 3. docet, panem Eucharistiæ post invocationem sancti Spiritus non esse ampliùs panem communem, sed corpus Christi, sicut sanctum unguentum, postquam consecratum est, non est amplius unguentum commune, & nudum, sed sanctum chrisma Christi, quod adventu Spiritus sancti energiam habet: sed chrisma non amittit per consecrationem substantiam unguenti: ergo pari ratione panis Eucharisticus per consecrationem suam substantiam non deperdit. *Tertiò*, S. Chrysostomus epist. ad Cæsarium Monachum docet, *post consecrationem liberari panem ab appellatione panis, & dignum fieri appellatione Dominici corporis, etiamsi natura panis in ipso permaneat.*

Respondeo ad primum, primò, tractatum illum non esse Origenis, ut etiam ex hæreticis consentit *Rivetus* in criticis, di„ cens: De Homiliis in diversos Matthæi locos constat Erasmo non esse Orige„ nis, sed hominis Latini reliquas à Ru„ fino impudenter contaminantis. Idem „ præ cæteris docet Bellarminus de Scri„ ptoribus Ecclesiasticis, & Sixtus Senen„ sis, qui de homil. in caput 25. Mat„ thæi de adventu filii hominis ad judi„ cium, ait posteriorem partem videri „ continere duo Latinorum Patrum frag„ menta, quorum alterum habetur in fine „ Commentariorum Hieronymi in Isaiam; „ alterum apud Gregorium lib. 4. Moral. „ cap. 14. „

Dico secundò, quòd etiam gratis concesso Tractatus illos esse Origenis, nihil inde patrocinii hæreticis accedere; siquidem benignè explicari possunt illius verba de accidentibus panis, & vini, dum corrumpuntur, non autem de substantia panis.

Ad secundum dico, S. Cyrilli comparationem in eo positam non esse, quòd quemadmodum mutatio unguenti est tantùm accidentaria, sic tantùm accidentaria sit mutatio panis Eucharistici: sed in eo, quòd, sicut unguentum post consecrationem non ampliùs est commune, sed sacrum, ita panis post consecrationem non est ampliùs panis, sed corpus Christi: unde signanter non dixit ungentum post consecrationem esse Spiritum sanctum, sicut dixit panem esse corpus Christi: quod autem Cyrillus reverà non dubitaverit de transubstantiatione, sed eam propugnaverit, apertè liquet ex his, quæ suprà ab ipso decerpta exscripsimus.

Ad tertium dico, perperam citari illam Chrysostomi epistolam, quippe cùm omnino fictitia sit, nec inter illius sanctissimi Doctoris opera recenseatur.

Objiciunt tertiò authoritatem S. Ambrosii dicentis lib. 4. de Sacramentis cap. 4. Si tanta vis est in sermone Domini Jesu, „ ut inciperent esse, quę non erant, quan„ tò magis operatorius est, ut sint quæ „ erant, & in aliud commutentur? igitur „ ex mente S. Ambrosii in Eucharistia cum Christi D. corpore manent, quæ erant, idest, substantia panis perseverat unà cum accidentibus.

Respondeo, S. Ambrosii mentem esse, quòd in Eucharistia cum Christi corpore maneant, quæ priùs erant secundùm visibilem sensibilium accidentium speciem, licèt non remaneant secundùm intrinsecam panis, & vini substantiam, quæ in corpus, & sangui-

guinem Christi commutantur. *Adde*, quòd, ut observat Lanfrancus in aliis codicibus præfata S. Ambrosii sententia non ita exaratur, sed his verbis: *Si igitur tanta vis est in sermone Domini Jesu, ut inciperent esse, quę erant, quantò magis operatorius est, ut, quæ erant, in aliud commutentur?*

Objiciunt quartò authoritatem Gelasii Romani Pontificis, qui libr. 2. de duabus in Christo naturis contra Eutychen, & Nestorium, conferens mysterium Eucharistiæ cum mysterio Incarnationis, sic loquitur: *Sacramenta, quæ sumimus, corporis, & sanguinis Christi, divina res est; propter quod, & per eadem divinæ efficimur consortes naturæ, & tamen esse non desinunt substantia vel natura panis, & vini*. Igitur censet summus Pontifex non fieri transsubstantiationem.

Respondet Perronius negando consequentiam, & ad antecedens dicit primò, suspectum omnino haberi debere opusculum istud, eò quòd anno 1528. Basileæ hæreticorum studio, & cura publici juris factum fuerit, ex codice incorrecto, & mendis scatente, ut patet ex collatione ejus cum Textibus à S. Fulgentio laudatis: quare suspicari licet vel à Basileensibus mala fide fuisse correctum, vel saltem ex incorrecto codice editum fuisse.

Respondeo secundò, opusculum illud perperam adscribi Gelasio summo Pontifici, ut rectè demonstrat *Melchior Canus* lib.6. de locis Theologicis cap. ult. ad 9. sed fortè editum fuit ab alio *Gelasio Cæsariensi* scriptore Græco, *tum quia* opus de duabus in Christo naturis à Gelasio Rom. Pontifice scriptum appellatur grande volumen à Gennadio, & Honorio Augustodunensi, additque Anastasius Bibliothecarius in vita Gelasii opus illud fuisse divisum in quinque libros, sed liber ille, unde authoritas in objectione posita deprompta est, exiguus est, igitur non est is, quem edidit Gelasius adversùs Eutychem: *Tum quia* libelli illius Author referendo testimonia Patrum de duabus in Christo naturis, citat Eusebium Cæsariensem, qui fuit Arianorum signifer, & cujus opera ab ipso Gelasio inter apocripha declarata sunt: *Tum quia* illius libelli scriptor testatur se pro duabus asserendis in Christo naturis referre testimonia Veterum Patrum, attamen solos Græcos laudat: omissis Hieronymi, Augustini, Leonis Magni, & aliorum Latinorum Patrum clarissimis testimoniis, Profert quidem nonnulla S. Ambrosii verba, sed omninò à genuinis aliena, & dumtaxat juxta versionem Græcam Theodoreti, qui opus illud laudaverat: non est autem verisimile Romanum Pontificem Latinorum Patrum opera non calluisse, & quæ producit, ex genuinis fontibus non excepisse. *Tum denique*, quia si ea fuisset Gelasii Pontificis sententia, haud dubiè illam in sui patrocinium Berengarius, ejusque Discipuli laudassent. His & similibus rationibus permoti Rivetus, & Perkensus opusculum istud à genuinis Gelasii operibus respuunt.

Nec obstat, quòd Ecclesia Lugdunensis lib. de tribus epistolis meminerit libri, cujus titulus est, *De duabus in Christo naturis*, quem librum scribit omnibus Ecclesiis notum, & celebriter commendatum: Respondeo enim, hunc librum non esse eum, de quo controvertitur: siquidem liber, cujus meminit Ecclesia Lugdunensis, refert sententias plurium orthodoxorum Patrum Grecorum, & Latinorum ad fidei ædificationem spectantes, scilicet Athanasii, Hieronymi, &c. At in libro nobis objecto prædicti Patres non citantur, ac subinde liber, cujus Ecclesia Lugdunensis meminit, non is est, qui nobis objicitur.

Objiciunt quintò authoritatem *Theodoreti*, qui dialog.1. ita scribit: *Symbola, quæ videntur appellatione corporis, & sanguinis honoravit, non naturam quidem mutans, sed naturæ gratiam adjiciens*. Et dialog. 2. ait, *Neque signa mysticam post sanctificationem recedunt à sua natura, manent enim in priori substantia figura, & forma, & videri, & tangi possunt sicut priùs*: igitur ex mente Theodoreti non fit mutatio substantiæ panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi.

Nego consequentiam, & ad antecedens dicunt aliqui: *Primò*, non esse magnifaciendam authoritatem Theodoreti, ubi sermo est de Eucharistia, fuit enim de Nestorianismo suspectus, cui errori ut patrocinaretur, & occurreret authoritati SS.Patrum, qui ex Eucharistiæ Sacramento Incarnationis mysterium comprobabant, ut ex S. Cyrillo liquet, idcirco obscurè de Eucharistia locutus est. *Secundò* dico, non posse genuinam alicujus authoris mentem ex obscurioribus illius scriptis colligi, maximè quando dumtaxat obiter de aliqua materia differit: testatur autem Theodoretus se de Eucharistia nedum obiter agere, sed etiam obscuritatem affectare; Dialogo

L 4 enim

enim primò sic Orthodoxus loquitur: *Velim te paulò magis mysticè respondere, adsunt enim fortasse nonnulli, qui non sunt initiati mysteriis*. Cui Eranistes respondet, *Ita audiam, & ita respondebo*. Et dialog. 2. sic loquitur Orthodoxus, *Non oportet apertè dicere; est enim verisimile adesse aliquos mysteriis non initiatos*. Cui Eranistes ait: *Respondeatur enigmaticè*.

Dico tertiò cum Cardinali Perronio, non sic esse legendum hunc Theodoreti locum, ut in objectione refertur, & plerique legunt, nempe *signa mystica post sanctificationem manent in priori substantia, forma, & figura*, sed hoc modo *in prioris substantiæ figura, & forma*, juxta quam lectionem sensus planus est; quippe significatur, quòd eadem accidentia, quæ in priori substantia panis, & vini existebant, post utriusque conversionem remaneant, ut priùs, immutata, nec recedant à natura sua, seu virtute naturali, quam habebant, vel afficiendi sensus, vel nutriendi, &c. Cujus utique ratio est, quia consueverunt Græci elegantiæ causa, regimen genitivorum transponere, atque ponere casus, post genitivos, quos regunt, ut norunt linguæ Græcæ periti.

Nec dices particulam *ϰ* præpositam secundo genitivo significare utrumque genitivum regi per præpositionem præcedentem *ἐπὶ*; id enim falsum est, sed conjunctio præmittitur secundo genitivo, non ut illum copulet cum voce *οὐσίων*, sed cum tertio, per eum Grammaticorum tropum, quo aliqua oratio multis conjunctionibus connectitur, appellaturque polysinteton.

Si autem velis solitam retinere interpretationem, & vulgatam versionem, *dico tertiò*, & quidem rectiùs, & ad mentem Theodoreti accommodatiùs, Theodoretum illis verbis velle tantùm significare, quòd accidentia panis & vini maneant integra, ac vera post consecrationem, nec ullatenus in sua entitate & natura, forma & figura immutentur, ita quòd eadem omnino sit quantitas, & qualitas, quæ priùs inerat pani & vino, licèt non eidem substantiæ inexistant. Quæ utique solutio ut percipiatur,

Observandum est, Theodoretum tribus dialogis impugnare hæresim Eutichianam, quæ contendebat humanitatem Christi à Divinitate in unione hypostatica velut fuisse absorptam, & in eam quasi transmutatam, solis exceptis remanentibus humanis lineamentis, non quidem veris, sed apparentibus. Primus dialogus appellatur *immutabilis*, in quo immutabilem fidei dignitatem propugnat: Secundus vocatur *Inconfusus*, in quo demonstratur naturam divinam, & humanam in Christo non esse confusas & permixtas: Tertius appellatur *Incompatibilis*, in quo ostendit Divinitatem Christi ab omnibus passionibus, atque animi perturbationibus alienam esse. Ut autem convenientiori ordine, ac evidentiori methodo procedat, duos collocutores introducit, nempe *Orthodoxum*, qui tueatur partes fidei Catholicæ, ac Ecclesiæ causam agat, & *Eranistem*, hoc est, emendicatorem, qui propugnet partes Eutychianorum, quorum hæresis sic à multis erroribus emendicatur, ut similis appareat mendicorum vestibus, quæ ex diversis pannis assuuntur, & consarcinantur.

Itaque illos impugnaturus Theodoretus dialog. 1. docet Christum habuisse verum corpus, & Deum, qui ex natura sua videri non poterat, carnem assumpsisse, ut videri posset, usumque fuisse vivo & vero quodam, veluti velo, carnis integumento. Exhortuit Eranista novitatem verbi, quæsivitque qua in parte Scripturæ caro Domini, *velum* appellatur. Objurgata illius ignorantia, docet Orthodoxus carnem Christi *velamen* appellari ad Hebr. *vestem* quoque, & *indumentum* dici, docet in Genesi his verbis: *Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvæ indumentum suum*. Quæ ad Christi corpus pertinere manifestè docet, quod in cruce suo ipsius sanguine irrigatum fuit. Qui quidem sanguis Domini rectè dici vinum, sive sanguinem uvæ probat, quia vitem se esse dixit: Unde concludit: *Sicut enim nos mysticum vitis fructum post sanctificationem, Domini sanguinem nominamus, ita vera vitis sanguinem, uvæ sanguinem nominavit*. Quæ Theodoreti comparatio futilis esset, & inepta, nisi admitteret verum Christi sanguinem esse in mysteriis: licèt ex illius mente Sacramentum *sanguis* dicatur, quia figura est veri sanguinis, ea tamen est istius figuræ ratio, ut adjunctam habeat veritatem & gratiam, ut posteà patebit, sed noluit apertè pandere totius mysterii veritatem, etsi ea sit usus, ut statim rectè monuit sub nomine Eranistæ: *Mysticè simul, & dilucidè, quod propositum fuerat, ostensum est*.

Pergit in eadem materia Orthodoxus, do-

docetque consentiente Eranista Christum corpori suo panis nomen dedisse, imo verò & tritici nomine carnem suam significasse, *Joan.* 12. Mox addit: *In mysteriorum autem Traditione corpus panem appellavit, & sanguinem id, quod in calice infusum, & commixtum est.* Eran. *Ita nominavit* Orthodox. *Atqui & quod est secundùm naturam corpus, corpus jure vocabitur, & itidem sanguis.* Eran. *In confesso est.* Quorum verborum hæc est sententia, pani collatum corporis nomen, & vino mixto sanguinis, in Sacramentum Eucharistiæ. Verum quoque Domini corpus, & sanguinem rectè dici corpus, & sanguinem. Ex quo concludit Orthodoxus, permutata fuisse rerum nomina à Christo, qui corpori quidem vero Sacramenti nomen dedit, nempe panis, & Sacramento vice versa imposuit nomen corporis. Eodem modo, cùm se vitem nominavisset, symbolo vini nomen sanguine dedisse. Salvator qui-
„ dem certè noster, *inquit*, nomina com-
„ mutavit, & corpori quidem id, quod
„ erat symboli ac signi nomen imposuit:
„ symbolo autem, quod erat corporis. Ita
„ cùm se vitem nominavisset, sanguinem
„ id, quod erat symbolum, appellavit.

Eranista consentiens sciscitatur causam istius mutationis nominum. Cui satisfaciens Orthodoxus præmittit cautionem consuetam, hæc nota esse initiatis: ne scilicet Eranista expectaret disertissimam explicationem, quamvis veram, ait autem Orthod. *Manifestum est institutum iis, qui sunt divinis mysteriis initiati. Volebat enim eos, qui sunt divinorum mysteriorum participes, non attendere naturam eorum, quæ videntur; sed propter nominum permutationem, mutationi, quę fit ex gratia, credere. Qui enim, quod natura corpus est, triticum & panem appellavit, & vitem rursus seipsum nominavit, is symbola & signa, quæ videntur, appellatione corporis & sanguinis honoravit, non naturam quidem mutans, sed naturæ gratiam adjiciens.* Respondet Eranista. *Et mysticè mystica dicta sunt, & apertè declarata, quæ non sunt nota omnibus.*

Ex responsione patet, (inquit Illustrissimus ac doctissimus D. *de Marca* Parisiensium Archiepiscopus in opusculo de mente Theodoreti) insignem alioqui locum, rei quidem veritatem explanasse, sed mysticè, & obscuris verbis: adeoque novo, & non cognito omnibus modo illam aperuisse. Quare laborandum est tantisper, ut mens Authoris deregatur, ad quam nos manuducet fides, qua mysteriis sumus initiati; manifestè quidem docet *gratiam adjunctam esse symbolis*: atque adeo totum mysterium constare *ex gratia* & *symbolis mysticis*, id est, *elementis visibilibus panis & vini & carne & sanguine Christi invisibili, & immortali*, ut loquitur Augustinus, *ex re sensibili, & ex intelligibili, seu corpore Christi*, secundùm Chrysostomum, *ex Eulogia, & carne vivifica*, juxta Cyrillum Alexandrinum. Sed *gratia* nomine significat mysticè corpus Christi, qua verè ipsum corpus Christi invisibile designatur. Quoniam veritas cujuscumque Sacramenti habet suam gratiam: Baptismus gratiam regenerationis; Sacramentum verò corporis Christi habet ipsum corpus immortale Christi pro gratia sibi conjuncta. Hæc mihi videtur afferri posse ratio, cur *gratia* mysticè significet, non Christum ipsum, sed corpus Christi. Quod enim quidam existimant gratiam hic sumi pro Christo, qui est gratia per essentiam, non satis accuratè expendisse videntur, hic agi principaliter de Christi corpore, quod est veritas, & gratia Sacramenti, deinde ex consequentia de Christo D. cujus hoc est corpus.

Cæterùm quo pacto gratia illa accedat ad symbola, Theodoretus significat, nempe per mutationem, quæ fit in symbolis ex gratia, id est, ob adjectionem gratię. Corporis quippe substantia mysteria consummantur, ut docuit Chrysostomus, quando, ut cum Justino loquamur, ex prece ab ipso verbo perfecta, panis fit caro Christi. Mysticè verò de hac quoque mutatione locutus est, quam universa tamen profitebatur Ecclesia. Quoniam verò incautiùs videbantur locuti plerique veterum, qui constituta semel hac mutatione panis, nihil naturæ panis permanere edocebant, aut docere videbantur, Theodoretus audacter ait & verè, symbola post sanctificationem eam naturam servare, quæ videtur, licèt appellatione corporis, & sanguinis decorata fuerint.

Mens itaque Theodoreti est, quòd per verba consecratoria duplex mutatio fiat in symbolis ex gratia: *Primò*, quòd ipsa symbola sub se contineant corpus, & sanguinem Christi, & sic habeant præsentiam gratiæ substantialis: *Secundò*, quòd ipsa symbola visibilia, quæ in sua natura, & entitate physica eadem permanent, sortiantur tamen appellationem corporis, & sanguinis, fiantque Sacramentum, & figura naturalis cor-

po-

poris, & sanguinis Christi, quod utique ultrò fatetur Eranistes; nam Orthodoxus ab eo petens, cujus figuram, & symbolum esse putet alimentum sanctissimum Divinitatis, ac corporis, & sanguinis Christi. *Respondet* Eranista, hujus esse symbolum, cujus appellationem suscepit, nempe corporis, & sanguinis, quam responsionem approbat Orthodoxus, dicens: *ut decet amicum veritatis, dixisti, etenim Dominus, cum accepisset symbolum, seu signum, non dixit: Hoc est Deitas mea, sed: Hoc est corpus meum, & rursus: Hic est sanguis meus, & alibi: Panis, quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita*.

Quibus verbis fatetur Theodoretus symbola sanctificata non esse nudam, ac vacuam figuram corporis, & sanguinis Christi, ut perperam interpretantur Calvinistæ; alioqui non fuisset ipsi ita cavendum, ne arcanum hoc pateret non initiatis, sed profitetur symbola esse signa corporis, & sanguinis invisibilis, prout illa conjuncta sunt cum symbolis, & sub eis velantur. Ex quibus omnibus concludit Orthodoxus, Dominum habuisse verum corpus post unionem cum Verbo in mysterio Incarnationis.

Cum autem Eranista contenderet, corpus Christi non fuisse appellatum *corpus* post Ascensionem in cælos, ac subinde reverà fuisse absorptum à Divinitate: *Respondet* Orthodoxus, se quidem probationem illam jam implevisse, quoniam docuerat ex Scripturis Christum in extremo Adventu, quando judicium in homines exerciturus redibit; eodem modo se videndum præbiturum, quo in cælos se sustulit. Interim apertis cælis, visum à Stephano à dextris Dei, addita quoque hac ratione, ut ostendatur vis argumenti, *quod enim videtur, corpus est*. Attamen adjungit insuper locum Pauli in Epistola ad Philippenses, ubi tradit corpus humilitatis nostræ conforme futurum corpori gloriæ Christi. Unde probat post Ascensionem in cælos corpus Christi, dici verum corpus ab Apostolo.

Mox gradum facit ad Eucharistiam, his verbis: Orthod. *Dic ergo, mystica symbola, quæ Deo à Dei Sacerdotibus offeruntur, quorumnam dices esse symbola?* Eran. *Corporis, & sanguinis Domini*. Orthod. *Optimè, oportet enim imagines esse exemplar archetypum. Etenim pictores imitantur naturam, & eorum, quæ videntur, depingunt imagines*. Eran. *Verum*. Orthod. *Si ergo divina mysteria corpus, quod verè est, repræsentant, ergo corpus etiam nunc, Domini quoque corpus est, non in naturam Divinitatis mutatum, sed impletum divina gloria*.

Huic illationi nihil quidem respondet Eranista, sed, quod hæreticis familiare est, vim argumenti declinans, ad novas inquisitiones, & sciscitationes confugit: Et *primò* quidem quærit ab Orthodoxo, quid appellet *donum, quod offertur ante invocationem Sacerdotis*. Respondet Orthodoxus *donum ante invocationem esse illud nutrimentum, quod fit ex ejusmodi seminibus, & commune hoc nomen, quod potius speciem significat*. Hoc est, panem, & vinum. Pergit Eranista: *Post sanctificationem autem, quomodo ea appellas?* Respondet Orthodoxus: *Corpus, & sanguinem Christi*. Instat Eranista: *Et credis te fieri participem Christi corporis, & sanguinis?* Respondet Orthodoxus: *Ita credo*. Quibus fatetur symbola sic esse Sacramenta, & signa, ut ipsius tamen corporis, & sanguinis nos participes efficiant. Unde consequitur verum corpus his symbolis contineri, licèt spiritali, & invisibili modo.

Ex quibus sic Eranista colligit: *Sicut ergo symbola Domini corporis, & sanguinis alia quidem sunt ante invocationem Sacerdotis, sed post invocationem mutantur, & alia fiunt; ita etiam corpus Domini post assumptionem mutatur in divinam substantiam*. Cui respondet Auctor orthodoxus: *Quæ ipse texuisti, retibus captus es. Neque enim signa mystica post sanctificationem recedunt à sua natura. Manent enim in priore substantia, & figura, & forma, & videri, & tangi possunt, ut priùs. Intelliguntur autem ea esse, quæ facta sunt, & creduntur, & adorantur, utque illa sint, quæ creduntur. Confer ergo imaginem cum exemplari, & videbis similitudinem. Oportet enim figuram esse ei similem. Illud enim corpus habet priorem quidem formam, & figuram, & circumscriptionem, & ut semel dicam, corporis substantiam. Immortale autem post Resurrectionem factum est, & potentius, quàm ut illa in ipsum cadat corruptio, & interitus, sessioneque ad dexteram dignatum est, & ab omni creatura adoratur, ut quod appelletur corpus naturale Domini*.

Ex istis verbis, & superioribus testimoniis patet, quænam fuerit sententia Theodoreti de tota hujus mysterii veritate. Quemadmodum enim superiùs dixerat hæc mystica symbola post invocationem Sacerdotis Deo offe-

offerri à Dei Sacerdotibus, & mutationem subiisse ex gratia, quæ accedit ad symbola, quæ quidem ita sunt Sacramenta corporis, & sanguinis Domini, ut ipsius veri corporis, & sanguinis Dominici nos participes efficiant: Sic iisdem inhærendo vestigiis, nunc ait, hæc symbola intelligi esse, quæ facta sunt, & credi, & adorari, utque illa sint, quæ creduntur, idest, per mutationem ex gratia sunt symbola carnis invisibilis præsentis, & ideo adorantur, quoniam nemo carnem illam sumit, quin priùs illam adoraverit, ut ait Augustinus. Quare habemus ex Theodoreto symbolorum consecrationem ministerio Sacerdotis, & verbis Christi factam, mutationem symbolorum ex gratia, præsentiam carnis Christi, & sanguinis, oblationem symbolorum sanctificatorum, quæ Deo fit à Dei Sacerdotibus, symbolorum adorationem, & eorum interventu participationem corporis, & sanguinis Dominici.

De integro redit Eranista ad congressum, & ex mutatione appellationis, quæ fit in symbolo mystico, quod non ampliùs panis, sed corpus vocatur, colligi posse putat hujus Sacramenti veritatem Deum dici debere, non autem corpus Christi. Eran. *Atqui symbolum mysticum priorem mutat appellationem, neque enim ampliùs nominatur, quod priùs vocabatur, sed corpus appellatur. Oportet ergo etiam veritatem Deum, & non corpus vocari.*

Verùm ignorantiam Eranistæ arguit Orthodoxus, quòd mysterii hujus arcanum non penetrarit, factam scilicet nominum permutationem, ut pani tribueretur appellatio corporis Christi, corpori verò panis nomen inditum esset, de quibus egerat dialog. 1. Unde sequitur, quòd in hoc mysterio veritas Sacramenti non debeat, corporis nomen deferendo, Deus vocari, sed corpus; symbola enim non sunt Divinitatis signa, sed corporis: Hinc Eranistæ cavillos sic solvit Orthodoxus, & ejus ignorantiam instruit: *Ignarus mihi esse videris: non enim corpus solùm, sed etiam panis vitæ nominatur, ita Dominus ipse appellavit. Porrò autem ipsum corpus divinum corpus nominamus, & vivificum, & Dominicum, docentes non esse commune alicujus hominis, sed Domini nostri Jesu Christi, qui est Deus, & homo.*

Ex iis omnibus inferre licet Theodoretum quinque capita habuisse certissima, quantum ad Eucharistiæ mysterium. *Primum est*, quòd in eo distinguuntur symbola, & signa mystica panis, & vini à corpore, & sanguine Christi, quorum illa sunt figuræ, & imagines, quippe symbolum panis est imago corporis, quod *panis vitæ* appellatur, & symbolum vini est figura sanguinis, qui est vinum germinans Virgines. *Secundum est*, quòd hujus mysterii pars altera sit ipsum corpus Christi verum, quod sub symbolis latet, & appellatur à Theodoreto *veritas, & gratia divinum, ac vivificum corpus Domini. Tertium est*, quòd in hoc mysterio fiat appellationum permutatio, itaut sacra symbola post sanctificationem ex invocatione Sacerdotis factam suscipiant nomina corporis, & sanguinis Christi, & vicissim corpus Domini panis dicatur: *Quartum est*, quòd mutatio fiat in hoc mysterio, quando gratia, & veritas, quibus mysticè, & ænigmaticè significatur corpus, & sanguis Christi, accedit ad symbolorum naturam, itaut naturalis eorum substantia mutetur in Christi corpus. *Quintum est*, quòd hac mutata symbolorum substantia, ipsa tamen symbola non recedant à sua natura visibili, sintque eadem post sanctificationem, & suæ substantiæ permutationem, quæ priùs erant.

Porrò in hac adstruenda symbolorum immutatione, idcirco maximè adlaboravit Theodoretus, quoniam videbat argumenta ab Eutychianis ad probandam naturæ humanæ in divinam conversionem trahi ex comparatione mysterii Eucharistiæ cum Incarnatione, ex eo quòd plurimi è SS. Patribus, maximè uterque Cyrillus, Gregorius Nyssenus, Chrysostomus, & Ambrosius docerent in transubstantiatione fieri quoque symbolorum mutationem, itaut, quæ priùs erant accidentia panis, nunc sint pars quædam, & velut accessio corporis Christi, ex quibus inferebant Eutychiani, quòd sicut per consecrationem totus panis convertitur in corpus Christi, licèt permanere videantur accidentia panis, ita pariter per Incarnationem, aut saltem post Resurrectionem humana natura sic fuerat à Divinitate absorpta, ut ipsa ampliùs non subsisteret, licèt adhuc quædam servaret humanitatis lineamenta.

Quam utique argumentandi rationem ut ipsis eriperet Theodoretus, docuit mutationem quidem in symbolis fieri ex gratia, quia eorum substantia in corpus Christi convertebatur, ita tamen, ut signa, quæ vi-

videntur, à sua natura non recedant, unde optime inferebat contra Eutychianos, quòd, quemadmodum facta consecratione, verè immutata manent symbola, ita pariter immutata perseveravit natura humana, facta unione ipsius cum Verbo divino.

Instabis: Ex dictis liquet Theodoretum nomine Orthodoxi ex comparatione Eucharistiæ colligere in Christo post unionem hypostaticam nedum superesse formam, & figuram, sed ipsam etiam corporis substantiam: at nullum prorsus foret argumentum nisi supponeret in Eucharistia remanere substantiam panis: igitur talis fuit ejus sententia.

Nego minorem: Orthodoxus enim non comparat in omnibus Eucharistiam cum Incarnatione, quippe manifestum est, duo illa mysteria, sicut in multis conveniunt, in multis quoque differre. Validè tamen ex Eucharistia suppositis aliis ab adversariis vel concessis, vel certè necessariò concedendis argumentatur. Ex eo enim, quòd in Eucharistia remaneant accidentia panis, infert Orthodoxus in Christo vera quoque fuisse accidentia, & proprietates humanitatis afficientes Christum D. non secundùm naturam divinam: ergo secundùm naturam humanam: Quamvis enim accidentia possint divinitùs sine subjecto existere, tamen, quia ex Scripturis, & commmuni sententia constabat accidentia humanitatis verè Christum affecisse, qui propterea verè dictus est flens, comedens, fatigatus, passus &c. rectè inde inferebant Catholici, quòd cùm non possent Christum afficere secundùm Divinitatem, humanitatem prorsus afficiebant.

Itaque argumentum adversarii colligentis in Christo non esse humanitatem, sed esse in Divinitatem conversam, quia substantia panis in Eucharistia convertitur in substantiam corporis Christi, argumentum, inquam, illud rectè retorquet Orthodoxus, dicens: In Eucharistia nedum est corpus Christi, sed etiam vera panis accidentia: ergo similiter in Christo vera sunt humanitatis accidentia propria. Ex quo, supposito alio principio, inferebat esse quoque in Christo veram humanitatem, quia nimirum accidentia humanitatis verè Christum afficiebant, ut tota Scriptura clamat: ergo aliquam in Christo natura afficiebant, non divinam: ergo humanam. Ex concessis ergo ab adversario validum ad Eucharistiam argumentum deduxit Orthodoxus.

Objiciunt denique auctoritatem Ruperti Abbatis Tuitiensis, qui lib. 2. in Exodum videtur impanationem docuisse: docet enim panem Eucharistiæ assumi à verbo eo prorsus modo, quo natura humana à Verbo assumpta est, ex quo sequitur panem esse corpus Christi: scribit enim *lib.* ad hæc verba *Exodi: Sed comedetis assum tantùm igni. Id est*, inquit, *totum attribuetis operationi Spiritus sancti, cujus effectus non est destruere, vel corrumpere substantiam quamcumque, sed substantiæ bono permanenti, quod erat, invisibiliter adjicere, quod non erat: sicuti naturam humanam non destruxit, cùm illam operatione sua ex utero Virginis Deus Verbo in unitatem personæ conjunxit, sic substantiam panis, & vini secundùm exteriorem speciem quinque sensibus subactam non mutat, aut destruit, cùm eidem Verbo in unitatem corporis ejusdem, quod in cruce pependit, & sanguinis ejusdem, quem de latere suo fudit, ista conjungit.* Et rursum; *Quomodo Verbum à summo demissum caro factum est, & non mutatum in carnem, sed assumendo carnem, sic panis, & vinum utrumque ab imo sublevatum fit corpus Christi, & sanguis, non mutatum in carnis saporem, sive in sanguinis humorem: sed assumendo indivisibiliter utriusque, divinæ scilicet & humanæ, quæ in Christo est, immortalis substantiæ unitatem. Proinde sicut hominem, qui de Virgine sumptus in cruce pependit, rectè, & catholicè Deum confitemur, sic veraciter id, quod sumimus de sancto Altari, Christum dicimus, Agnum Dei prædicamus.* Idem non minùs perspicuè tradit *lib. 6. in Joan.* ubi docet: *Verbum jam dudum factum carnem panem visibilem fieri, non mutatum in panem, sed assumendo, & in unitatem personæ transferendo panem.* Additque ratione illius assumptionis, panem verè dici corpus Christi. Quod & *lib.2. de officiis cap. 2. & 9.* repetere videtur.

Respondeo, Quòd etsi Eminentissimi Cardinales Bellarminus, & Baronius censuerint Rupertum reverà in eo errore versatum esse, nihilominus ab eo vindicari potest, & excusari; siquidem cùm ait operatione Spiritus sancti non destrui, vel corrumpi simpliciter substantiam panis, sensus est quòd non ita destruatur per simplicem annihilationem, sed conversionem, quæ fiat in melius, non enim absolutè negat fieri posse

divi-

divinitus conversionem unius substantiæ in aliam, sed eo loco exemplo conversionis aquæ in ipsis hoc ipsum astruit, & confirmat.

Similiter, cùm ait permanere substantiam panis, usurpat ibi *substantiæ* nomen pro essentia accidentis, seu pro substantia *secundùm exteriorem speciem quinque sensibus subacta*, quam Commentario in Joan. appellat *substantia visibilem*; substantia autem, quam in corpus Christi converti docet, & credit Ecclesia Catholica, non est visibilis, neque quinque sensibus subacta, ac subinde doctrina Ruperti non militat in Ecclesiæ dogma. Quòd autem hæc fuerit ejus sententia, confirmari potest ex eo, quòd ibidem videtur negare accidentia panis converti in accidentia corporis Christi, dum videlicet ait, panem, & vinum in Christi corporis non converti saporem, vel sanguinis humorem.

Denique, dum comparat assumptionem panis cum assumptione humanitatis, non intendit, quod intercedat unio hypostatica inter panem, & Verbum, sed tantùm quòd idem Verbum, quod assumpsit naturam humanam, convertat substantiam panis in substantiam corporis à se assumpti, ratione cujus conversionis panis appellatur caro, & Verbum dicitur panis vivus, qui de cælo descendit.

Portò, quòd Rupertus apertè fateatur panis, & vini substantiam converti in corpus, & sanguinem Christi, colligitur non solùm ex his, quæ diximus in Sectione præcedenti, solvendo auctoritatem Ruperti ab hæreticis objectam, sed etiam ex lib. 2. de officiis cap. 2. ubi ait: *Panis, & vinum in verum corpus, & sanguinem Domini transferuntur*. Quæ certè translatio nihil aliud, quàm transubstantiationem sonat.

Objiciunt denique Confessionem Berengarii, quam fecit in Concilio Romano sub Nicolao II. & refertur de consecratione dist. 2. cap. 42. *Ego Berengarius*, fateor, *panem, & vinum, quæ in Altari ponuntur, post consecrationem non solùm Sacramentum, sed etiam verum corpus, & sanguinem Domini nostri Jesu Christi, & sensualiter non solùm in Sacramento, sed veritate manibus Sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri*.

Respondeo, quidquid sit de mente Berengarii in hac fidei professione, intentum Concilii ac summi Pontificis fuisse, ut ille Hæresiarcha profiteretur palam Eucharistiam non tantùm esse Sacramentum, idest signum practicum gratiæ sanctificantis, aut signum speculativum corporis, & sanguinis Christi, sed etiam illius esse signum practicum, quia panis, & vinum reverà transferuntur in corpus, & sanguinem Christi. Itaque in hac priori fidei professione, Berengarius primum suum errorem, quo docebat corpus Christi non esse realiter, & verè in Eucharistia, reprobavit, qui quidem error primò damnatus fuerat sub Leone IX. in Concilio Vercellensi, deinde in Turonensi sub Victore II. ejus successore, ubi Berengarius primò hunc errorem ejuravit: sed cùm paulò post in ipsum relapsus esset, illum iterum reprobavit in Concilio Romano sub Nicolao II. Verùm cùm hoc abjurato errore incidisset in alium, quo asserebat, integram naturam panis, & vini remanere in Eucharistia unà cum Christi corpore, & sanguine, hunc tandem errorem abjuravit in Concilio Romano sub Gregorio VII. Plura etiam argumenta petita ex ratione proferunt Lutherani. Verùm illa convenientiori ordine solventur in sequentibus quæstionibus.

Solvuntur objectiones contra secundam partem Conclusionis.

Objiciunt primò Thomistæ auctoritatem Concilii Tridentini sess. 13. cap. 4. ubi verbis suprà à nobis laudatis colligit, transubstantiationem ex verbis institutionis Christi, nempe, *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus*: sed hæc collectio, & illatio non esset legitima, si verba consecrationis possent esse vera, remanente panis, & vini substantia: igitur falsum est quòd sensus speculativus illorum verborum non connotet veram conversionem panis in corpus Christi.

Nego minorem siquidem Concilium colligit transubstantiationem tantùm ex sensu practico, prout Ecclesia ea verba semper intellexit; non enim censet Concilium eumdem esse Articulum fidei, quòd Christus sit realiter præsens in Eucharistia, & quòd fiat transubstantiatio; nam præsentiam docet Tridentinum cap. 1. Transubstantiationem autem capite 4. præsentiam definit can. 1. Transubstantiationem autem can. 2.

Et quidem præsentiam, Christus, inquit Con-

Concilium, disertis ac perspicuis verbis testatus est, nam ut ait, cap. 1. ibi: *Majores nostri omnes, quotquot in vera Christi Ecclesia fuerunt, qui de sanctissimo hoc Sacramento disseruerunt, apertissimè professi sunt, hoc tam admirabile Sacramentum in ultima cœna Redemptorem nostrum instituisse, cùm post panis vinique benedictionem se suum ipsius corpus illis præbere, ac sanguinem suum disertis ac perspicuis verbis testatus est*. At verò de transsubstantiatione non sic loquitur Concilium, sed ut suprà audivimus: *Quoniam autem Christus Redemptor noster corpus suum id, quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit*, id est, quia Christus disertis ac perspicuis verbis testatus est præsentiam sui corporis sub specie panis, *ideo persuasum semper fuit &c.* id est, ideo Ecclesia, edocta à Spiritu sancto, verba Christi, tametsi possent absolutè esse vera in sensu non conversivo, tamen semper intellexit in sensu conversivo, & declarat sic esse intelligenda: Igitur ex verbis Christi præcisè, secluso hoc intellectu, & declaratione Ecclesiæ, non habetur, nisi probabile argumentum.

Unde optime subtilis Doctor in 4. dist. 10. qu. 1. n. 9. *Quantum ergo ad istum Articulum* (scilicet realem præsentiam Christi in Eucharistia sine mutatione locali) *non videtur necessarium fugiendum esse ad conversionem panis in corpus Christi præcipuè, cùm à principio, ex quo res hujus Sacramenti fuit credita, fuit semper creditum, quòd Christi corpus non mutatur de loco suo in cælo, ut sit hic, & tamen non fuit à principio ita manifestè creditum de ista conversione*. Putà, quia præsentia *ex disertis ac perspicuis verbis*; conversio autem ex auctoritate Ecclesiæ, verba illa sic interpretantis, quæ interpretatio non fuit à principio ita manifesta sicut post condemnatum Berengarii errorem.

Objicit S. Thomas 3. parte quæst. 75. art. 2. Christo in Eucharistia debetur cultus latriæ: sed si ibi maneret substantia panis, non deberet talis cultus exhiberi propter idololatriam, adorando creaturam.

Respondet Doctor subtilis 4. dist. 11. quæst. 3. n. 9. *Modò non est idololatra, qui adorat Christum in Eucharistia: & tamen non potest negari, quin sit ibi creatura aliqua, scilicet species illæ. Sed non est adorandum sensibile continens, sed Christus contentus: & eodem modo tunc diceretur Christum contineri sub pane quanto, & quali, & ita non panem adorari, sed Christum contentum in pane ut in signo*. Præveniensque replicam, *Etsi objicias*, inquit, *saltem simplices, qui non sic distinguunt, essent idololatræ. Dico quòd ita potest nunc argui contra te, quia simplices non distinguunt accidentia illa à corpore Christi. In omnibus autem talibus est una responsio; quia simplices adorant in fide Ecclesiæ* (id est, adorant quod Ecclesia adorat) *& hoc sufficit eis ad salutem. Majores autem distinctè adorant contentum, non signum continens, & hoc sive signum continens sit accidentia tantùm, sive substantia panis cum accidente*. Quæ utique solutio est clarissima.

Urgebis: Eucharistia debet primò significare corpus, ut primum significatum: sed si ibi maneret substantia panis, ipsa haberet rationem primi significati.

Respondet Doctor supra: Quòd est ad oppositum, quia, si esset hic substantia panis, illa duplex significatio esset vera, scilicet naturalis, qua accidentia significant substantiam panis: & illa quæ est ex institutione divina, qua sensibile significat corpus Christi: sed nunc non potest salvari, nisi præcisè altera vera. *Et post pauca*; Respondeo ergo, quòd primum significatum ex institutione debet esse corpus Christi: & ita est, sive maneat substantia panis, sive non: sed primum significatum accidentium, quod scilicet naturaliter significant, semper est substantia illa, quam primò affecerunt, vel nata essent afficere, quia illa significatio naturalis non mutatur.

Objicies secundò: Tollitur debitus usus Sacramenti; quia si maneret verè substantia panis, ipsa esset verè cibus corporalis: hujus autem Sacramenti usus est, quòd sit cibus spiritualis.

Non valet (*inquit Doctor noster suprà num. 10.*) quia modò manifestum est, quòd illæ species nutriunt secundùm Apostolum, 1. *Cor.* 11. *vers.* 21. *Et alius quidem esurit, alius autem ebrius est*, & hoc ex perceptione specierum sacramentalium; & tamen non negatur hic esse cibum animæ, tamen datur ipsum contentum sub nutrimento corporali: & ita si poneretur panem manere, esset ibi nutrimentum corporale, & tamen contentum sub illo esset tantùm nutrimentum animæ. *Ita Doctor*.

Instabis: Si substantia panis perseveraret sub speciebus, vel annihilaretur, & non converteretur, veriùs diceretur; *Hic est corpus*,

pus, quàm, *Hoc est corpus*: ergo, ut verba consecrationis sint vera, etiam secundùm sensum speculativum, necessariò debet fieri transubstantiatio.

*Respondet Doctor n.*10. utrumque posse dici: *Verum est enim*, inquit, *quòd*, Hoc est corpus meum, & Hic est corpus meum. *Sed non hoc accidens, sed contentum sub accidente. Eodem modo, si esset panis, non hoc, quod est substantia panis, esset corpus, sed hoc quod est contentum sub pane, est corpus*. Ne autem quis existimaret, ipsum asserere, formam consecrationis posse concipi his verbis, *Hic est corpus meum*; statim subdit Doctor: *Maluit autem Salvator uti hoc vocabulo, quàm hic, quia magis exprimitur veritas, licèt utrumque dictum esset verum*. Magis inquam exprimitur veritas hujus mysterii per pronomen *hoc*, quàm per particulam *hic*. Quoniam ly *hoc* demonstrat ipsam rem primò, quia particula *hic* demonstrat ratione loci: Christus autem non est sub speciebus, ut in loco, licèt sit in loco specierum, seu ubi sunt species.

Ex his itaque sequitur vocabula ista, *Hoc est corpus meum*, secundùm sensum practicum, & prout illa usurpat Ecclesia, reverà denotare transubstantiationem. Licèt enim alius eorum posset esse sensus, ita quòd, inquit Doctor, aliquis dicere posset per pronomen, *hoc*, non demonstrandum panem, si maneret, sicut nec per idem pronomen nunc demonstrantur accidentia, sed contentum sub pane, scilicet corpus Christi, cùm etiam hoc pacto ista propositio potuisset esse vera, si Christus decrevisset panem mansurum cum corpore suo: tamen simpliciter intellectus ille falsus est; non enim sic Christus instituit, nam hoc Sacramentum sic institutum est, ut signatum ejus non esset cum pane, sed solùm cum accidentibus, inquit Doctor. Et ultra quòd iste intellectus facilè concipitur ex verbis ipsis; rursus accedit auctoritas Ecclesiæ; *Eo enim spiritu*, inquit eleganter, & notanter idem Doctor, *expositæ sunt Scripturæ, quo conditæ. Et ita supponendum est, quòd Ecclesia Catholica eo spiritu exposuit, quo tradita est nobis fides, Spiritu scilicet veritatis edocta, & ideo hunc intellectum elegit, quia solus verus est. Non enim in potestate Ecclesiæ fuit facere istud verum, vel non verum, sed Dei instituentis: sed intellectum à Deo traditum Ecclesia explicavit directa in hoc, ut creditur, spiritu veritatis*.

Neque enim putandum est (inquit noster *Bosco*) Doctorem aliquid detrahere voluisse veritati verborum consecrationis, quibus ponitur Christi corpus in Sacramento, non tantùm verè, & realiter, sed etiam per transubstantiationem. Licèt enim, ut dictum est, & ut notavit ipse, potiùs inquirendo veritatem, & opponendo, quod protervus aliquis posset opponere, detorqueri possent illa verba ad alium intellectum; tamen intellectus transubstantiationis simpliciter verus est. Et hoc est quod intendit Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 4. ex verbis Christi in Ecclesia Dei semper persuasum fuisse, fieri transubstantiationem panis in corpus Christi, quasi scilicet Ecclesia Spiritu sancto inspirata elegerit hunc sensum verborum, qui solus ex veritate instituentis verus est.

Nec inficeretur Doctor, quod addunt alii, scilicet hunc eumdem intellectum manifestè satis ex verbis deduci, quia is magis est proprius: videtur enim, quòd pronomen, *hoc*, non potest applicari, nisi rebus, quæ vel natura sua, vel arte, & usu alias continent, cujusmodi non est panis: unde si simul cum corpore Christi panis maneret, non ita rectè diceretur, *Hoc est corpus meum*.

QUÆSTIO SECUNDA.

Quænam sit actio transubstantiativa, an scilicet productiva, vel solùm adductiva corporis Christi sub speciebus Eucharisticis.

NOtandum primò, in Transubstantiatione intercedere actionem aliquam, quæ ex parte dicitur *transubstantiatio activa*, cui ex parte panis, & vini correspondet *transubstantiatio passiva*; id enim modus loquendi Patrum, & Conciliorum apertè declarat; utuntur enim nomine transelementationis, mutationis conversivæ, transitus unius substantiæ in aliam; unde hoc Sacramentum appellant opus omnipotentiæ divinæ, & ad illud explicandum usurpant exempla Creationis, Incarnationis, & conversionis aquæ in vinum, quæ omnia quamdam actionem denotant.

Insuper, per transubstantiationem fit hic aliquid de novo, quod anteà non erat, tum circa substantiam panis, & vini, quæ desinunt esse sub speciebus Eucharisticis, tum

tum circa corpus Christi, quod sub ipsis sit præsens, cùm antea non esset; quæ utique omnia actionem aliquam denotant.

Sed controvertitur inter Theologos, quæ & qualis sit illa actio, circa quam dirimendam controversiam, varia sunt eorum placita; Quidam enim existimant, actionem illam esse conservationem corporis, & sanguinis Christi sub speciebus Eucharisticis, virtute verborum continuatam, & repetitam, quæ illa produceret de novo in rerum natura, nisi jam aliunde producta essent; ita Suarez disp. 40. sect. 4. ubi plures laudat ex veteribus, & recentioribus Theologis, qui eamdem sententiam tueri videntur. Thomistæ communiter cum Cajetano contendunt, transubstantiationem veram esse corporis, & sanguinis Christi productionem, non quidem simpliciter loquendo, sed sub novo modo essendi, sive sub speciebus Eucharisticis. Quam utique sententiam pariter docet Doctor noster Quodlibeto 10. licèt aliam in 4. dist. 11. q. 3. & 4. proponat, nempe actionem illam non esse productivam, sed dumtaxat adductivam corporis Christi sub species Eucharisticas; quæ ideo ad solam præsentiam localem formaliter terminetur: in quam utique sententiam cùm ipse magis inclinet, inde fit, quòd omnes pene illius Discipuli eamdem tueantur. Quibus subscribunt Bellarminus lib. 3. de Euchar. cap. 18. Vasquez disp. 181. & plures alii Moderni.

Notandum secundò, ex Doctore in 4. disp. 13. qu. 1. n. 12. actionis nomen quinque modis usurpari: *Primò* quidem pro operatione, putà pro intellectione, vel volitione, quæ dicitur operatio, tametsi in rei veritate sit qualitas. *Secundò*, pro respectu producentis ad productum, putà patris ad filium. *Tertiò*, pro respectu inducentis ad inductum, vel educentis ad eductum, putà ignis ad calorem inductum in lignum; & actio sumpta his duobus modis est respectus intrinsecùs adveniens; & sic propriè est in genere relationis. *Quartò*, pro re acta includendo esse ab alio, & sic actio non constituit unum ens per se, quia connotatum ejus est semper ens aliquod absolutum, utpotè quantitas, vel qualitas, quæ ex 3. phys. textu 19. est opus & finis, seu actus activi, & passivi: activi ut ab ipso, passivi ut est in ipso; id autem quod principaliter significatur, est esse ab alio, scilicet ut à producente, vel inducente, vel transmutante; & quidem ab alio, ut producente vel inducente, dicit respectum intrinsecùs advenientem; ut autem à transmutante, dicit respectum extrinsecùs advenientem. *Quintò*, pro respectu transmutantis ad transmutatum, juxta illam descriptionem libri sexti principiorum cap. de actione: ***Actio est secundùm quam in illud, quod subjicitur, agere dicimur***: Et actio hoc modo sumpta est respectus extrinsecùs adveniens, constituitque prædicamentum actionis, ut ibi fusè probat Doctor.

Notandum tertiò, conversionem esse transitum unius rei ad aliam: unde Subtilis Doctor transubstantiationem sic definit in 4. dist. 11. qu. 1. n. 2. ***Transitio totalis substantiæ in substantiam***, in quo distinguitur à generatione substantiali, quæ secundùm Aristotelem 1. de generatione textu 10. & 24. ***est transmutatio totius in totum***: ***Quia***, inquit Doctor, ***illud totum ex partibus, quod fuit verè totum scilicet per se unum, non manet, sed aliud totum succedit, non tamen quælibet pars succedit; quia materia manet communis secundùm ipsum***; in transubstantiatione autem nulla pars substantiæ manet communis, sed substantia tota, & talis collectivè, quæ fuit in termino *à quo*, transit in terminum *ad quem*.

Porrò ad veram, & perfectam conversionem tres desiderantur præcipuæ conditiones. *Prima*, quòd illa fiat inter duos terminos positivos, seu inter quas res, quarum una sit terminus à quo, & altera sit terminus ad quem; in omni enim conversione debet aliquid transire in aliud. *Secunda* est, quòd terminus à quo conversionis aliquo modo esse desinat, & terminus ad quem aliquo modo incipiat esse de novo, tamquam quid succedens in locum illius, quod esse desinit. *Tertia* est, ut sit aliqua cognatio, & dependentia inter desitionem unius, & successionem alterius; itaut desitio termini à quo sit inceptio termini ad quem, quatenus hic vi desitionis prioris termini succedit in locum ipsius; nam, si ista non essent connexa, non esset una actio, quæ dici posset conversio; sed essent duæ actiones per accidens se concomitantes, quarum una annihilatio, altera creatio diceretur; unde, si Deus annihilaret unum Angelum, & in eodem loco alterum crearet, non fieret conversio prioris Angeli in subsequentem propter defectum hujus connexionis, & dependentiæ.

tiæ. Contigit autem aliquando connexionem illam esse necessariam & naturalem propter oppositionem formarum sibi succedentium in eodem subjecto, qualis reperitur in generatione & corruptione, & in omnibus alterationibus; aliquando verò hæc dependentia tantùm pendet ex voluntate divina, ut contingit in transsubstantiatione, in qua termini à quo, & ad quem non sunt oppositi, sed tantùm disparati; proindeque sibi succedentes tantùm non naturaliter, sed ex divina ordinatione.

CONCLUSIO UNICA.

Probabilius est Christi D. corpus fieri præsens sub speciebus Eucharisticis, & panem converti in substantiam corporis Christi per actionem adductivam, quàm per productivam. Ita Doctor in 4.dist.11. q.3. n.23. & q. 4. num.15.

Probatur primò, Quia, inquit Doctor q. 5. n.1. transsubstantiatio fieri non posset per actionem productivam, quin panis fieret corpus Christi, vel corpus Christi fieret ex pane: sed neutrum dici potest, quia *in-„ quit Doctor*, Panis nec fit, nec factus est, „ nec fit corpus Christi, nec è converso: „ & ratio istorum est, quia *fieri*, quando „ prædicatur secundum adjacens, prædicat „ *fieri* simpliciter ejus, de quo dicitur, & „ sic non conjungit aliquod oppositum ipsi „ subjecto, sicut panis fiebat, quando co-„ quebatur, & hic corpus fiebat, quan-„ do in utero Virginis formabatur: Sed „ quando *fieri* prædicatur tertium adja-„ cens, tunc denotat subjectum fieri se-„ cundùm formam prædicati: sed panis „ pro nulla differentia temporis fit secun-„ dùm formam prædicati, scilicet corpo-„ ris, nec è converso: & patet illud in „ simili per oppositum, ideò enim hæc est „ vera, *homo fit albus*, quia *hic homo* fit „ sub forma albedinis, & per oppositum „ hæc est impossibilis, homo fit asinus, „ & hoc, loquendo strictè de virtute ser-„ monis: sic videtur esse in proposito.

Secundò, per transsubstantiationem Eucharisticam corpus Christi tantùm acquirit esse accidentale, & locale, nempe esse præsens sub speciebus Sacramentalibus: sed ad id sufficit actio adductiva ipsius corporis ad illas species: ergo ad transsubstantiationem sufficit adductio. Minor constat: Ut enim corpus aliquod sit alicubi præsens, non est necesse, quòd ibi de novo producatur, sed tantùm quòd ibi constituatur. Minor autem probatur: Istud solùm acquirit corpus Christi per transsubstantiationem, quod verba consecrationis efficiunt: sed nihil aliud efficiunt, quàm quod significant, nec aliud significant, quàm præsentiam corporis Chr. sub speciebus Eucharisticis, & desitionem substantiæ panis & vini: igitur ad id sufficit actio adductiva.

Tertiò, ea sententia in explicandis mysteriis videtur esse probabilior, & magis recipienda, quæ minores difficultates involvit; & hujusmodi mysteria captu & intellectu faciliora cuilibet fidelium ostentat: at ita est de adductione corporis Chr. sub speciebus Eucharisticis; nemo enim est tam rudis & agrestis, qui facilè non concipiat Deum per suam omnipotentiam posse constituere unum & idem corpus in duobus locis, itaut fiat præsens uni loco, non deserendo alterum; ac subinde facilè concipiet Deum posse constituere corpus in Sacramento, non quidem deserendo locum, quem in cœlo obtinet, sed acquirendo novam præsentiam sub speciebus Eucharisticis: vix autem potest concipi, quomodo idem corpus reverà existens, & habens id omne, quod ad sui constitutionem & complementum desideratur, iterùm censeatur produci.

Confirmantur hæ omnes rationes: Si corpus Christi denuò produceretur per transsubstantiationem, vel acciperet novum esse substantiale, & entitativum, vel dumtaxat novum esse locale, & Sacramentale: *Primum* dici nequit; ut enim res aliqua accipiat novum esse entitativum, necessum est, quòd transeat ab illo non esse ad illud esse; nihil enim producitur secundùm id, quod jam est, siquidem productio entitativa & substantialis connotat existentiam, quæ acquiritur; res autem, quæ jam existit, alteram existentiam suscipere non potest, ac subinde, si corpus Christi producatur per transsubstantiationem, necesse est, quòd dumtaxat producatur secundùm esse locale & Sacramentale: sed ad illud novum esse sufficit actio adductiva: igitur ad id non opus est actione productiva.

Objiciunt primò Thomistæ, nec-non & nonnulli Scotistæ varias auctoritates SS. Patrum expressè dicentium, quòd in consecratione corpus Christi fiat de pane; sic S. Ambrosius lib.8. de Sacramentis cap.4. *Ubi*

Ubi accesserit consecratio, de pane fit corpus Christi. Sic pariter S. Hieron. epist.ad Heliodorum explicans Sacerdotum dignitatem, scribit: *Qui Christi corpus sacro ore conficiunt*. Unde S. Ephremius Sacerdotium appellat, *Stupendum miraculum, omnium ornamentum præstantissimum, bonorum omnium, quæ in hominibus sunt, apicem, divinum quoddam, omniumque, quæ inter homines, expetuntur, velut extremam metam*.

Hinc etiam celebratur illa sententia, quæ S. Augustino, & S. Gregorio tribuitur: *O magna Sacerdotum dignitas, in quorum manibus, velut in utero Virginis, Christus quotidie incarnatur!* Sicut ergo Deipara Virgo Verbum concepit in utero, ut lepide expendit Bernardus homil. 4. super Missus est, ubi sic eam alloquitur: *Responde Virgo verbum, & suscipe Verbum, profer tuum, & concipe divinum, emitte transitorium, amplectere sempiternum. Quid tardas? quid trepidas? Crede, confitere, suscipe. Aperi Virgo beata cor fidei, labia confessioni, viscera Creatori*. Quibus verbis significat B. Virginem operationem habuisse in formando Christo: igitur similem etiam habent Sacerdotes, dum quotidie Christi D. corpus verbis consecratoriis producunt, ac subinde corpus Christi in Eucharistia accipit novum esse per actionem productivam.

Respondet Doctor q 5.n.2.particulas *de*, & *ex* non absolutè denotare, quòd unum reverà producatur ex alio, sed tantùm quòd unum succedat in locum alterius desinentis: *Accipiendo*, inquit, *utrumque extremum*, panem scilicet & corpus in recto, *non oportet alterum de altero prædicari. Si ergo vera debet esse prædicatio, oportet eorum alterum in obsequio accipere denotando ordinem extremi ad extremum, & hoc potest esse dupliciter, vel cum hac præpositione* ex, *vel* de, *addendo ad terminum à quo, sicut dicit Philosophus 2. Metaphys. c.3.* quòd ex mane fit meridies, & non è converso, *& hoc modo potest concedi*, quòd ex pane, vel de pane fit corpus Christi. *Alio modo addendo termino ad quem hanc præpositionem*, in, *quæ denotat ipsum esse terminum ad quem, hoc modo, panis transit in corpus Christi*.

Et si quæras, quæ sit magis propria ex illis duabus locutionibus, audi quod sequitur. *Et omnes*, inquit, *aliæ locutiones de virtute sermonis ad aliquam istorum reducuntur, sed secunda est magis propria, quia non denotat aliquid commune manere, sicut aliquo modo denotat ista propositio*, ex, *secundùm proprium modum recipiendi*, ex; *non enim ex opposito fit oppositum, nisi quia ex subiecto communicatur utrique secundùm* Philosophum 1. *Physicorum*, 1. *de generatione*, & 2. *Metaphysicæ*. Hæc Doctor.

Qui ibidem n.1.respondet hanc conversionem non verè significari per verbum *Essendi*, neque per verbum, *Posse*, vel, *Possibile*, ut si dicas: *Panis est*, vel *potest esse corpus Christi, fuit*, vel *erit*. Ratio est, *Quia esse notat unionem extremorum essentialem, vel accidentalem pro illo tempore, quod assignat, sed pro nulla temporis differentia habent hæc extrema unionem essentialem, sed pro omni instanti, pro quo natum est, & aliud non est*. Et tamen ita loquitur S.Ambrosius lib. 4. de Sacramentis c. 4. ubi ait: *Quomodo potest, qui panis est, corpus esse Christi? Consecratione*. Similiter Berengarius in sua confessione, quæ habetur de consecr. dist. 2. c.42. Dicens *panem, & vinum, quæ in altari ponuntur, post consecrationem non solùm Sacramentum, sed etiam verum corpus, & sanguinem Domini nostri Jesu Christi esse*. Sensus igitur istarum, & similium propositionum est: panis transit, seu convertitur, vel est conversus in corpus, & vinum in sanguinem Christi.

Monet quoque Doctor suprà n.1.cavendum esse, & bono sensu explicandam hanc propositionem: *Panis mutatur in corpus*: *Quia*, inquit, *non est hic mutatio, ut dictum est in 1. q. istius distinctionis; transire autem, seu verti abstrahit à ratione mutationis, quia ponunt habitudinem termini ad terminum, non importando subjectum commune manere*.

Nec obstat, Quòd SS. Patres his loquendi formulis utantur; idcircò enim transubstantiationem appellant mutationem, aut aliquid hujusmodi, quia, licèt in Eucharistia non remaneat materia prima per modum subjecti communis substantiæ panis, & corporis Christi, manent tamen accidentia communia utrique substantiæ, sub quibus ad desitionem substantiæ panis succedit corpus Christi; non quidem ex natura rei, ut fit in mutationibus naturalibus, sed ex voluntate, & ordinatione Dei. Quòd si aliquæ SS. Patrum sententiæ expressè significarent corpus Christi reverà produci per consecrationem, intelligendæ essent non de productione corporis Christi simpliciter

sed

ſed de productione ſecundùm eſſe Sacramentale, & quatenus corpus Chriſti unà cum ſpeciebus Euchariſticis dicit aliquod totum, quod reverà de novo producitur, fit, & creatur. Certum enim eſt, quòd ante tranſubſtantiationem nec Chriſti D. corpus cum ſpeciebus, nec ſpecies cum corpore totum aliquòd conſtituebant, ac ſubinde verum eſt, quòd totum illud de novo producatur.

Objiciunt ſecundò: Tranſubſtantiatio, ſive converſio ſubſtantialis debet habere pro formali termino *ad quem* aliquid ſubſtantiale; ſiquidem à tali termino ſubſtantiali denominatur, at terminus *ad quem* actionis adductivæ corporis Chriſti non eſt ſubſtantialis, ſed accidentalis; nam hujuſmodi terminus eſt præſentia Sacramentalis, quæ nihil aliud eſt, quàm reſpectus extrinſecùs adveniens, quem corpus Chriſti dicit ad ſpecies Sacramentales: igitur tranſubſtantiatio conſiſtere nequit in ſola adductione.

Negat minorem Doctor diſt. 11. q. 3. n. 23. quia ſubſtantia corporis Chriſti ſuccedit ſubſtantiæ panis: non enim panis convertitur in præſentiam corporis, ſed in ipſummet corpus Chriſti, licèt ſola præſentia Sacramentalis reverà habeat eſſe de novo. Poteſt dici; „ *inquit Doctor*, quòd tranſubſtantiatio „ (hoc ſtante quòd ſit inter terminos po- „ ſitivos, qui ſunt ſubſtantiæ) poteſt duo- „ bus modis intelligi. Uno modo, quòd „ ſit ad ſubſtantiam, ut per ipſam acci- „ pientem eſſe. Alio modo, ut ſit ad ſub- „ ſtantiam, ut per ipſam accipientem eſſe „ hic. *Prima* poteſt dici productiva ſui „ termini ad quem: *ſecunda* adductiva, quia „ per ipſam adducitur terminus, ut ſit „ hic. Et ſub aliis verbis, poteſt eſſe, „ vel ad entitatem ſui termini, vel ad præ- „ ſentialitatem ejus pluribi, ſeu in pluri- „ bus locis.

Sanè tametſi voluiſſet, non potuiſſet Doctor clarioribus verbis exprimere omnem prorsùs tranſubſtantiationem eſſe inter terminos poſitivos, qui ſunt ſubſtantiæ. *Hoc*, inquit, *ſtante*, ideſt, tanquam indubitato præſuppoſito, *quòd ſit inter terminos poſitivos, qui ſunt ſubſtantiæ*.

Ergo tranſubſtantiatio Sacramentalis, occaſione cujus Doctor hæc pertractat, & latiùs diſcutit, ex mente ipſius conſiſtit inter duas ſubſtantias, panem ſcilicet, & corpus Chriſti, ſic tamen quòd corpus Chr. per eam de novo non producatur. Unde illud ſubjungit verbis præallegatis: *Tranſubſtantiatio primo modo non poteſt eſſe ad ſubſtantiam, quæ præfuit, quia non videtur poſſe poni in ſubſtantiam manentem ſecundùm ſuum eſſe antiquum*.

Etſi objiciatur, *inquit Doctor ibid.* quòd „ iſta ſecunda non eſt tranſubſtantiatio, „ quia terminus ejus non eſt ſubſtantia ut „ ſubſtantia, ſed eſt iſta præſentia, quæ „ accedit ſubſtantiæ; ſola enim illa acqui- „ ritur per iſtam actionem. Et præterea „ tunc erit terminus *ad quem*, per tranſub- „ ſtantiationem alicubi, ubi priùs non „ fuit, cujus oppoſitum probatum eſt *in* „ *diſt.* 19. *q.* 1. Et propterea tunc quot eſ- „ ſent hic præſentia, tot eſſent præſentiali- „ tates, & per conſequens tot converſiones; „ multa autem ſunt in Chriſto, quorum „ quodlibet eſt hic præſens: ergo ſunt „ multæ converſiones. „

Ad primum poteſt dici, quòd ſubſtan- „ tia eſt terminus ipſius tranſubſtantiatio- „ nis ſecundo modo ſumptæ, quia ipſa ſub- „ ſtantia ſuccedit ſubſtantiæ: non tamen „ habet *eſſe* ſubſtantiale novum, ſed tan- „ tùm præſentiam novam. „

Ad ſecundum dico, quòd tranſubſtan- „ tiatio primo modo dicta non facit ter- „ minum *ad quem* eſſe, ubi non præfuit, „ & ita debet intelligi concluſio probata „ *diſt.* 10. ſed tranſubſtantiatio ſecundo mo- „ do dicta includit mutationem quamdam „ ad ſimplicem præſentiam circa termi- „ num *ad quem*, & ratione iſtius bene po- „ teſt terminus ad quem eſſe per illam, „ ubi non præfuit. „

Ad tertium poteſt *dici*, quòd non eſt „ ibi, niſi unicum primò præſens, ſcilicet „ illud, quod eſt primum ſignatum hujus „ ſigni; alia autem præſentia, vel ſunt par- „ tes ipſius, vel concomitantia ipſum; con- „ verſio ergo eſt unica, quia unius ſub- „ ſtantiæ panis priùs præſentis iſtis ſpeciebus in unum corpus, ut præſens eiſdem: „ Ita Doctor quibus ſignificat ad rationem tranſubſtantiationis ſatis eſſe, quòd una ſubſtantia ſuccedat alteri deſinenti, ſive illa interior deſitio, & ſucceſſio fiat ex natura rerum invicem incompoſſibilium, ſive dumtaxat ex ordinatione divina.

Urgent adverſarii: Sola ſucceſſio unius ſubſtantiæ loco alterius eſt tantùm veluti translocatio, non verò tranſubſtantiatio: nam ſi Petro per mortem ſublato, Paulus ejus loco ſubſtitueretur: fieret quidem ſucceſſio, ſed non converſio, ſive tranſubſtantia-

tiatio unius in alium: igitur sola successio unius substantiæ in locum alterius desinentis non est vera, & propriè dicta transsubstantiatio.

Distinguo majorem: Sola successio unius substantiæ loco alteriusnon est vera transsubstantiatio, quando substantia desinens tantùm recedit, ut succedenti locum cedat, concedo, quando ita desinit, ut ad ejus desitionem alia fiat præsens per conversionem prioris substantiæ in ipsam, nego. Et similiter distincta minore, neganda est consequentia, ita enim ponitur Chr. corpus sub speciebus Eucharisticis, ut ad ejus positionem desinat omninò panis, & in ipsum convertatur, unde ibi non fit solùm translatio unius corporis in locum alterius, sed est vera transsubstantiatio.

Urgent: Ad veram conversionem substantialem, seu transsubstantiationem requiritur, quòd terminus *ad quem* habeat incompossibilitatem cum termino *à quo*: alioqui posset terminus *à quo* in se remanere, quod repugnat ipsius conversioni ad terminum ad quem, sed si conversio panis in corpus Chr. esset tantùm adductiva, terminus *ad quem* illius, nempe corpus Chr. præsens non haberet incompossibilitatem cum substantia panis; siquidem terminus ad quem illius adductionis esset tantùm præsentia Sacramentalis corporis Christi, quæ, cùm sit indivisibilis, & inextensa, non habet incompossibilitatem cum altera substantia extensa, sed similis est illi, qua Angelus fit præsens loco; igitur sicut Angelus per hoc, quòd adducatur, sive transeat in aliquem locum, non propterea expellit substantiam corpoream, quæ est in illo, ita neque corpus Chr. si tantùm fieret præsens per adductionem sub speciebus, haberet incompossibilitatem cum substantia panis, nec postularet illam expellere.

*Respondet Doctor numer.*24. quòd isti termini sunt incompossibiles eo modo, quo terminant, seu ea ratione, qua sunt termini, quia sic non sunt simul, licèt de potentia absoluta Dei possent esse simul: sicut licèt Deus possit facere aerem simul cum igne de potentia absoluta, tamen aer succedit igni, quia naturaliter sunt incompossibiles in simul essendo. Ita Doctor, quibus significat, quòd etsi substantia panis, & corporis Chr. non sint incompossibiles ex natura rei, tamen sunt incompossibiles ex ordinatione Dei volentis, ut substantia panis desinat, & mutetur in corpus Christi.

Ex his sequitur, transsubstantiationem non solùm esse præsentiam localem, quæ de novo producatur, sed terminum illius actionis transsubstantiativæ esse ipsummet Christi D. corpus, ut præsens, ut docet Doctor in 4.dist.10. n.10. ubi *ait*: Ad propositum, mutationem deperditivam illius „ *ubi* de cœlo nullus ponit in corpore Chr. „ secundum Augustinum suprà adductum, „ *donec sæculum finiatur sursum est Dominus.* „ Et hoc intelligendo regulariter, nisi placeret sibi ex aliqua gratia speciali localiter descendere, quod non ponitur fieri „ propter veritatem Eucharistiæ. Oportet „ tamen ponere ad salvandam realem præsentiam corporis Chr. hic, quòd in ipso „ sit aliqua præsentia ad speciem panis, „ quæ priùs non fuit, alioquin non magis „ esset præsens hic, quàm priùs. Illa enim „ mutatio, quæ est circa species scilicet, „ quòd priùs erant in subjecto, nunc autem non sunt in subjecto, nihil facit ad „ hoc, quòd corpus Christi de non præsente istis, fiat realiter præsens istis, „ quia illa habet alios terminos per se ab „ illa, qua non præsens fit præsens. „

Ubi, ut optimè notat Bosco, *Doctor Subtilis docet primò*, Corpus Chr. per transubstantiationem non perdere necessariò præsentiam localem circumscriptivam, quam habet in cœlo. *Secundò*, agnoscit necessitatem alicujus præsentiæ ad speciem panis, quæ priùs non fuit, ratione cujus nunc magis Christus sua substantia nobis adsit, quàm priùs. Et sanè existentiam Christi in Sacramento rectissimè appellari præsentiam testatur Concilium Trid. sess.13. c.1. hisce verbis. *Nec enim hæc inter se pugnant, ut ipse Salvator noster semper ad dexteram Patris in cœlis assideat juxta modum existendi naturalem, & ut multis nihilominus aliis in locis sacramentaliter præsens sua substantia nobis adsit.*

Tertiò, asserit Doctor, corpus Chr. non fieri formaliter præsens per destructionem substantiæ panis, quod verissimum esse clarè ostendit ratio subjuncta; *Quia illa habet alios terminos per se ab illa, qua non præsens fit præsens*: Patet, quia per destructionem præsens fit non præsens: *Ergo*, infert Doctor, *necesse est ponere aliquam mutationem in corpore Christi requisitivam illius præsentiæ novæ*. Sed numquid mutationem loca-

localem, cujus terminus ad quem est præsentia localis? Noli sic loqui, sed magis cum Doctore affirma, eam mutationem non posse dici propriè mutationem localem propter duo, tum quia eam non concomitatur aliqua deperditio prioris ubi, sicut communiter est in motu locali, quia ibi terminum positivum à quo, & terminum positivum ad quem concomitantur duæ privationes eo modo, quo Philosophus dicit 5. Physicorum, quòd *Motus est à subjecto in subjectum*: tum etiam, quia hic propriè terminus istius mutationis non est *ubi*, quia in termino mutationis hujusmodi corpus Chr. non habet hic propriè ubi, sed terminus est quædam præsentia simplex ipsi speciei, vera tamen & realis, terminus autem mutationis localis propriè acceptæ est ipsum *ubi*. Vellem scire, an evidentioribus verbis Adversarii possent negare præsentiam Sacramentalem esse præsentiam propriè localem? Non puto.

Et si quæras (*prosequitur Doctor n.* 11.) „ ad quod genus pertinet hæc mutatio, „ & terminus istius mutationis? Dico, si „ Angelus ponitur de novo præsens alicui corpori, dicitur quidem esse in lo- „ co definitivè, eo modo, quo sibi potest convenire esse in loco, & sic dicitur „ mutari, licèt illa mutatio multùm distet „ à vera mutatione secundùm *ubi*, scili- „ cet *circumscriptivum*, quod solùm vide- „ tur Doctor hic appellare præsentiam propriè localem. Absit autem, ut talem præsentiam attribuamus corpori Christi in Eucharistia. An ergo præsentiam Angelicam? *Adbuc*, (ait Doctor) *quantum ad aliquas conditiones præsentia corporis Christi speciei*, idest, qua Christi corpus præsens est speciebus, *magis recedit à vera ratione* ubi, *quia nullo modo per istam præsentiam determinatur sic ad unum* ubi, *quòd sibi repugnet aliud*. *Sed Angelus per unum* ubi, *sic determinatur ad illud, ut sibi repugnet aliud*. Hæc est una conditio discrepantiæ.

Alia autem ratio differentiæ est, quòd, cùm Angelus sit substantia purè spiritualis, nequit loco circumscribi: unde sic est in toto loco, ut etiam sit in singulis ejus partibus, nec etiam per divinam potentiam aliter esse possit, quoniam non habet partes extra partes, nec in ordine ad locum, nec in ordine ad se. Secus est autem de corpore Chr. D. quod, cùm sit res materialis, constans diversis partibus extra se mutuò positis, inde fit, quòd naturaliter postulet diversas partes corporis circumscribentis, quibus illud correspondeat. Unde dum in Sacramento totum est sub singulis speciebus, & sub qualibet earum particula, hæc positio non est ipsi connaturalis, sed supernaturalis, ac subinde Chr. D. corpus non est præsens sub speciebus Eucharisticis præsentia locali, etiam definitivo modo, quemadmodum Angelus est in loco, sed præsentia Sacramentali, quæ omninò præternaturalis est, nec ullum propriè habet exemplum in rebus naturalibus.

Qualis sit autem hæc Sacramentalis præsentia, pergit Doctor explicare *n.*11. ubi sic scribit: Etsi habeas pro inconvenienti „ aliquam mutationem qualemcumque in „ corpore Christi realiter esse: *Dico*, quòd „ necesse est ponere saltem aliquem respe- „ ctum extrinsecùs advenientem, qui sci- „ licet non necessariò sequatur fundamen- „ tum, & terminum posita in actu, quia „ omnis respectus sic consequens necessa- „ riò est intrinsecùs adveniens, ut osten- „ sum est in *quæst.* 2. de charactere contra „ primam opinionem: ergo respectus po- „ test advenire extrinsecùs de novo, sine „ alio quocumque novo, vel in funda- „ mento, vel in termino. Sic ergo non est „ inconveniens corpus Chr. esse de novo „ præsens alicui non habenti novam for- „ mam absolutam, nec novum respectu „ ejus, vel si habet hujusmodi novum re- „ spectum, pari ratione, & corpus Chr. „ habebit novum respectum ejus, quia si „ species sunt de novo præsentes corpori „ Christi, & corpus est de novo præsens „ eis (etsi enim continentia non sit rela- „ tio realis mutua, tamen præsentia est „ relatio mutua) non erit tunc inconve- „ niens dare in corpore Christi talem mu- „ tationem ad respectum extrinsecùs adve- „ nientem. „

Et si objicias, ad respectum non est „ mutatio, solutum est in quæstione de „ charactere. Et si omninò arguas, ille re- „ spectus extrinsecùs adveniens, qui dicitur „ *præsentia simplex*, ad quod genus perti- „ net? Potest dici, quòd magis propriè re- „ ducitur ad genus *ubi* inter omnia genera „ respectuum extrinsecùs advenientium, „ quia in pluribus cum illo respectu con- „ venit, & si fortè non sit propriè in ge- „ nere, sequitur, quòd decem genera suffi- „ cienter non evacuarent totum ens. Quod „

„ non est inconveniens eo modo, quo „ Philosophi loquuntur de rationibus eorum, quia non repugnat sub ente invenire aliquem respectum, putà Angeli ad „ lapidem, qui non habet aliquam rationem respectus in genere, ut ipsi loquuntur, non tamen sequitur ex hoc plura „ genera esse, quàm decem, sed quòd rationes eorum, vel ratio alicujus eorum „ non assignatur sub ratione communi, „ sicut potest assignari.

In quibus Doctor tria concludit (inquit Hiquæus in Commentario ad hunc locum:) *Primum* est, non posse salvari præsentiam Christi novam, & Sacramentalem sine aliqua mutatione in Christo reali, quia de novo fit hic Christus realiter, ubi antea non fuit: talis autem mutatio non repugnat Christo, quia licèt mutatio, *quæ fit* ad corruptionem, non conveniat corpori glorioso, & impassibili, non tamen repugnant mutationes, quoad respectum, qui non infert mutationem substantialem, nam ante Ascensionem habuit plures tales, ut visionis, locutionis, manducationis, loci, post resurrectionem.

Secundum, quod docet, est, hanc præsentiam, & mutationem reduci ad mutationem secundùm *ubi*. *Tertium* est, præsentiam illam esse relationem extrinsecùs advenientem, de qua ipsum vide *dist. 6. q. ult.* Porrò in hac littera Doctor tantùm differt de præsentia Sacramentali sub ratione termini acquisiti per mutationem acquisitivam, & non deperditivam, qua præsentia ejus naturalis in cœlo destrueretur, quia hæc manet, ut habetur in symbolis fidei, *Sedet ad dexteram Patris, &c.* & Lucæ ult. & ex S.Aug. l.c. ut docet Doctor, nisi ex gratia speciali ipse apparere aliquando in terris voluerit, saltem ad Sacramentalem præsentiam acquirendam non deseritur. *Ita Hiquæus.*

COROLLARIA.

Ex his omnibus *sequitur primò*: Transubstantiationem fieri à solo Deo, tanquam à causa principali, quippe ille solus potest hoc mysterium efficere, in cujus potentia activa extremum continetur vel ut sit, vel ut non sit simpliciter, seu quantum ad totum suum esse, & quantum ad suum non esse, sed esse totalis substantiæ, & non esse ejusdem soli divinæ potentiæ subjacet; quælibet enim virtus creata subjectum exigit, unde, ut probavimus in Physicis, creatio est solius Dei, nulla siquidem creatura agere potest in non præexistens subjectum, igitur solus Deus potest efficere, ut tota substantia panis transeat in substantiam corporis Christi.

Nec obstat, quòd agens naturale possit alterare species Sacramentales, & ex eis aliquam substantiam producere, putà cùm species illæ corrumpuntur, & ex eis generantur vermes, aut aliquid hujusmodi. Hoc, inquam, non officit, in illis enim generationibus, quæ fiunt ex corruptis speciebus, agens naturale non convertit species illas in substantiam non præexistentem, sed tota hæc conversio fit virtute solius Dei, qui, ut agens generale non deficiens in necessariis, & supplens vices causarum secundarum, ubi earum virtus deficit, producit ipse substantiam novam sub speciebus corruptis.

Fateor tamen cum Doctore in 4.dist.13. q.2. Sacerdotem celebrantem habere rationem *causæ instrumentalis*, in hac efficienda Transubstantiatione: Nam, inquit Doctor, agens dispositivum dicitur instrumentum respectu effectus producendi, quando habet actionem præviam actioni divinæ productivæ illius effectus, sed Minister est agens dispositivum, habens actionem propriam humanam præviam actioni divinæ, tanquam dispositionem necessariam, non quidem simpliciter, sed ex ordinatione Dei paciscentis cum Ecclesia, quòd ad prolationem verborum consecrationis ipse constitueret Christi corpus realiter præsens sub speciebus Eucharisticis, & transmutaret substantiam panis in ipsum corpus; igitur Minister habet rationem causæ instrumentalis in hac efficienda Transubstantiatione, non quidem, ut instrumentum attingens terminum, & effectum, sed eo modo, inquit Doctor, quo agens prævium dicitur agere instrumentaliter ad formam principalem, quam non attingit, ita quòd ejus actio ea ratione tantùm dicitur instrumentalis, quia est dispositio prævia ad effectum, qui per virtutem solius causæ principalis producendus est.

Sequitur secundò, Transubstantiationem fieri in instanti, sive interim illa fiat per adductionem, sive per productionem, mutatio enim triplici ratione potest esse instantanea: *Primò*, ex parte formæ, quæ non suscipit magis, & minus: *Secundò*, ex pat-

parte subjecti, quod ad receptionem formæ successivè non disponitur: *Tertiò*, ex parte agentis, non indigentis temporis mora, ut effectum producat, sed his tribus modis Transubstantiatio dici potest instantanea, nam & substantia corporis Christi, ad quam ista conversio terminatur, non suscipit magis & minus, quippe cùm corpus illud sit gloriosum, incorruptibile, & inalterabile. *Insuper*, in hac conversione nullum est subjectum, quod successivis dispositionibus præparari debeat ad formam recipiendam, quippe cùm nihil prorsus panis remaneat, quod sit commune subjectum istius conversionis, sed tota illius substantia in Christi corporis substantiam transeat.

Denique, hæc conversio fit principaliter ab agente, quod est infinitæ virtutis, & independentis ab omni temporis mora, omnique subjecto in suis extraordinariis effectibus producendis, igitur panis substantia in instanti desinit, & Christi D. corpus in instanti advenit, statim ac perficitur formæ consecratoriæ sensus, ita quòd ultimum non esse illius prolationis formæ, sit primum non esse desitionis substantiæ panis, & primum esse, ac inceptionis, seu præsentiæ realis corporis Christi sub speciebus Eucharisticis.

Sequitur tertiò, nihil omninò substantiæ panis remanere sub speciebus facta consecratione, si enim aliquid ipsius remaneret, maximè vel materia, vel forma, vel existentia, vel subsistentia, aut aliquis modus illius substantialis, sed nihil horum remanet, ut constat ex determinatione Concilii Trid. sess. 13. c. 4. & can. 2. ubi definitur, totam substantiam panis converti in substantiam corporis Christi, itaut remaneant dumtaxat accidentia: hoc autem verum non esset, si materia aut forma panis remanerent cum corpore Christi, falsum enim esset, quòd tota substantia panis transiret in substantiam corporis Christi.

Insuper, hanc assertionem sigillatim probat & declarat Illustriss. *Meurissius* noster de Euchar. c. 5. q. 10. *Primò* quidem, de *forma*: Quia, inquit, forma dat esse rei, ergo si forma panis remanet, esse panis remanebit, quod est hæreticum.

Deinde, *de materia*, quia si materia remaneat, transubstantiatio nihil amplius erit, quàm generatio, quod implicat. Patet, quia in generatione fit successio formarum, eadem manente materia, sed in hoc Sacramento illud idem fieret: ergo nihil amplius esset, quàm generatio.

Deinde, sententia, quæ id asserit, nititur multis falsis principiis, scilicet quòd materia panis, & materia Christi corporis sit una, & eadem numero materia; præterquam enim quòd hoc est contra rectam philosophandi rationem, sequeretur, inquit Doctor, formam Christi corporis esse in materia panis ante conversionem; si enim forma Christi corporis existat actu in rerum natura, & habeat materiam suam numero distinctam à qualibet alia, debebit necessariò esse in ea materia; at materia panis est illa numero materia, quæ est materia corporis Christi: ergo hoc ipso, seclusa omni conversione, materia corporis Christi erit in materia panis, quod est absurdum. Quòd si intelligat Ægidius (cujus est hæc sententia) materiam panis, & materiam corporis Christi esse ejusdem rationis tantùm, exinde nihil concludit, quia non sequitur propterea materiam panis remanere in Sacramento post conversionem.

Non remanet etiam existentia: *Tum*, quia in sententia Doctoris hæc non distinguitur realiter ab essentia, & natura: ergo si hæc omninò desinat, etiam desinere debet existentia: *Tum*, quia rem corrumpi, vel desinere esse, aut in alterius substantiam transire, nihil aliud est, quàm cessare existere: sed hæc pani conveniunt in Eucharistia: igitur ipsius existentia post conversionem non remanet.

Similiter non remanet subsistentia: *Tum*, quia hæc est modus illius entitatis, quam afficit: ergo desinente propria illa entitate, desinit etiam illius modus: *Tum*, quia probabilius est existentiam nihil aliud esse, quàm duplicem negationem communicationis substantiæ, ut probavimus in Metaphysica: igitur pereunte substantia, perit etiam negatio illius communicationis: *Tum*, quia si subsistentia panis remaneret, maximè vel ut esset verum, & proprium subjectum accidentium ejus: Et hoc dici non potest, quia de fide est accidentia illa existere sine subjecto vero, & proprio. Vel ut redderet illa accidentia per se subsistentia: Et hoc etiam verificari nequit; repugnat enim naturæ accidentis, utpote cui debetur inesse ex natura rei, quod tamen deberi nequit rei per se subsistenti, quandoquidem inesse, & per se subsistere opponuntur.

„ non est inconveniens eo modo, quo „ Philosophi loquuntur de rationibus eo- „ rum, quia non repugnat sub ente inve- „ nire aliquem respectum, putà Angeli ad „ lapidem, qui non habet aliquam ratio- „ nem respectus in genere, ut ipsi loquun- „ tur, non tamen sequitur ex hoc plura „ genera esse, quàm decem, sed quòd ra- „ tiones eorum, vel ratio alicujus eorum „ non assignatur sub ratione communi, „ sicut potest assignari.

In quibus Doctor tria concludit (inquit Hiquæus in Commentario ad hunc locum:) *Primum* est, non posse salvari præsentiam Christi novam, & Sacramentalem sine aliqua mutatione in Christo reali, quia de novo fit hic Christus realiter, ubi antea non fuit: talis autem mutatio non repugnat Christo, quia licèt mutatio, *quæ fit* ad corruptionem, non conveniat corpori glorioso, & impassibili, non tamen repugnant mutationes, quoad respectum, qui non infert mutationem substantialem, nam ante Ascensionem habuit plures tales, ut visionis, locutionis, manducationis, loci, post resurrectionem.

Secundum, quod docet, est, hanc præsentiam, & mutationem reduci ad mutationem secundùm *ubi*. *Tertium* est, præsentiam illam esse relationem extrinsecùs advenientem, de qua ipsum vide *dist. 6. q. ult.* Porrò in hac littera Doctor tantùm differit de præsentia Sacramentali sub ratione termini acquisiti per mutationem acquisitivam, & non deperditivam, qua præsentia ejus naturalis in cœlo destrueretur, quia hæc manet, ut habetur in symbolis fidei, *Sedet ad dexteram Patris, &c.* & Lucæ ult. & ex S.Aug. l.c. ut docet Doctor, nisi ex gratia speciali ipse apparere aliquando in terris voluerit, saltem ad Sacramentalem præsentiam acquirendam non deseritur. *Ita Hiquæus.*

COROLLARIA.

Ex his omnibus *sequitur primò*: Transubstantiationem fieri à solo Deo, tanquam à causa principali, quippe ille solus potest hoc mysterium efficere, in cujus potentia activa extremum continetur vel ut sit, vel ut non sit simpliciter, seu quantum ad totum suum esse, & quantum ad suum non esse, sed esse totalis substantiæ, & non esse ejusdem soli divinæ potentiæ subjacet; quælibet enim virtus creata subjectum exigit, unde, ut probavimus in Physicis, creatio est solius Dei, nulla siquidem creatura agere potest in non præexistens subjectum, igitur solus Deus potest efficere, ut tota substanria panis transeat in substantiam corporis Christi.

Nec obstat, quòd agens naturale possit alterare species Sacramentales, & ex eis aliquam substantiam producere, putà cùm species illæ corrumpuntur, & ex eis generantur vermes, aut aliquid hujusmodi. Hoc, inquam, non officit, in illis enim generationibus, quæ fiunt ex corruptis speciebus, agens naturale non convertit species illas in substantiam non præexistentem, sed tota hæc conversio fit virtute solius Dei, qui, ut agens generale non deficiens in necessariis, & supplens vices causarum secundarum, ubi earum virtus deficit, producit ipse substantiam novam sub speciebus corruptis.

Fateor tamen cum Doctore in 4.dist.13. q.2. Sacerdotem celebrantem habere rationem *causæ instrumentalis*, in hac efficienda Transubstantiatione: Nam, inquit Doctor, agens dispositivum dicitur instrumentum respectu effectus producendi, quando habet actionem præviam actioni divinæ productivæ illius effectus, sed Minister est agens dispositivum, habens actionem propriam humanam præviam actioni divinæ, tanquam dispositionem necessariam, non quidem simpliciter, sed ex ordinatione Dei paciscentis cum Ecclesia, quòd ad prolationem verborum consecrationis ipse constitueret Christi corpus realiter præsens sub speciebus Eucharisticis, & transmutaret substantiam panis in ipsum corpus; igitur Minister habet rationem causæ instrumentalis in hac efficienda Transubstantiatione, non quidem, ut instrumentum attingens terminum, & effectum, sed eo modo, inquit Doctor, quo agens prævium dicitur agere instrumentaliter ad formam principalem, quam non attingit, ita quòd ejus actio ea ratione tantùm dicitur instrumentalis, quia est dispositio prævia ad effectum, qui per virtutem solius causæ principalis producendus est.

Sequitur secundò, Transubstantiationem fieri in instanti, sive interim illa fiat per adductionem, sive per productionem, mutatio enim triplici ratione potest esse instantanea: *Primò*, ex parte formæ, quæ non suscipit magis, & minus: *Secundò*, ex par-

parte subjecti, quod ad receptionem formæ successivè non disponitur: *Tertiò*, ex parte agentis, non indigentis temporis mora, ut effectum producat, sed his tribus modis Transubstantiatio dici potest instantanea, nam & substantia corporis Christi, ad quam ista conversio terminatur, non suscipit magis & minus, quippe cùm corpus illud sit gloriosum, incorruptibile, & inalterabile. *Insuper*, in hac conversione nullum est subjectum, quod successivis dispositionibus præparari debeat ad formam recipiendam, quippe cùm nihil prorsùs panis remaneat, quod sit commune subjectum istius conversionis, sed tota illius substantia in Christi corporis substantiam transeat.

Denique, hæc conversio fit principaliter ab agente, quod est infinitæ virtutis, & independentis ab omni temporis mora, omnique subjecto in suis extraordinariis effectibus producendis, igitur panis substantia in instanti desinit, & Christi D. corpus in instanti advenit, statim ac perficitur formæ consecratoriæ sensus, ita quòd ultimum non esse illius prolationis formæ, sit primum non esse desitionis substantiæ panis, & primum esse, ac inceptionis, seu præsentiæ realis corporis Christi sub speciebus Eucharisticis.

Sequitur tertiò, nihil omninò substantiæ panis remanere sub speciebus facta consecratione, si enim aliquid ipsius remaneret, maximè vel materia, vel forma, vel existentia, vel subsistentia, aut aliquis modus illius substantialis, sed nihil horum remanet, ut constat ex determinatione Concilii Trid. sess.13. c.4. & can.2. ubi definitur, totam substantiam panis converti in substantiam corporis Christi, itaut remaneant dumtaxat accidentia: hoc autem verum non esset, si materia aut forma panis remanerent cum corpore Christi, falsum enim esset, quòd tota substantia panis transiret in substantiam corporis Christi.

Insuper, hanc assertionem sigillatim probat & declarat Illustriss. *Meurissius* noster de Euchar. c. 5. q. 10. *Primò* quidem, de *forma*: Quia, inquit, forma dat esse rei, ergo si forma panis remanet, esse panis remanebit, quod est hæreticum.

Deinde, *de materia*, quia si materia remaneat, transubstantiatio nihil ampliùs erit, quàm generatio, quod implicat. Patet, quia in generatione fit successio formarum, eadem manente materia, sed in hoc Sacramento illud idem fieret: ergo nihil ampliùs esset, quàm generatio.

Deinde, sententia, quæ id asserit, nititur multis falsis principiis, scilicet quòd materia panis, & materia Christi corporis sit una, & eadem numero materia; præterquam enim quòd hoc est contra rectam philosophandi rationem, sequeretur, inquit Doctor, formam Christi corporis esse in materia panis ante conversionem; si enim forma Christi corporis existat actu in rerum natura, & habeat materiam suam numero distinctam à qualibet alia, debebit necessariò esse in ea materia; at materia panis est illa numero materia, quæ est materia corporis Christi: ergo hoc ipso, seclusa omni conversione, materia corporis Christi erit in materia panis, quod est absurdum. Quòd si intelligat Ægidius (cujus est hæc sententia) materiam panis, & materiam corporis Christi esse ejusdem rationis tantùm, exinde nihil concludit, quia non sequitur propterea materiam panis remanere in Sacramento post conversionem.

Non remanet etiam existentia: *Tum*, quia in sententia Doctoris hæc non distinguitur realiter ab essentia, & natura: ergo si hæc omninò desinat, etiam desinere debet existentia: *Tum*, quia rem corrumpi, vel desinere esse, aut in alterius substantiam transire, nihil aliud est, quàm cessare existere: sed hæc pani conveniunt in Eucharistia: igitur ipsius existentia post conversionem non remanet.

Similiter non remanet subsistentia: *Tum*, quia hæc est modus illius entitatis, quam afficit: ergo desinente propria illa entitate, desinit etiam illius modus: *Tum*, quia probabilius est existentiam nihil aliud esse, quàm duplicem negationem communicationis substantiæ, ut probavimus in Metaphysica: igitur pereunte substantia, perit etiam negatio illius communicationis: *Tum*, quia si subsistentia panis remaneret, maximè vel ut esset verum, & proprium subjectum accidentium ejus: Et hoc dici non potest, quia de fide est accidentia illa existere sine subjecto vero, & proprio. Vel ut redderet illa accidentia per se subsistentia: Et hoc etiam verificari nequit; repugnat enim naturæ accidentis, utpote cui debetur inesse ex natura rei, quod tamen deberi nequit rei per se subsistenti, quandoquidem inesse, & per se subsistere opponuntur.

Tandem non remanet eadem *individualis entitas* panis, ut sustinere videtur Cajetanus post Henricum; non enim potest intelligi quomodo hic panis in singulari in individuo desinat per hanc numero actionem Sacramentalem, & tamen individualis ejus entitas remaneat post conversionem.

Deinde, ex eo sequeretur non esse idem corpus Christi in Sacramento, quod est in cœlo. Patet: corpus Christi, quod est in Sacramento, est ipsissima entitas individualis panis, quæ præfuit: sed corpus Christi in cœlo non est ipsa eadem entitas individualis panis, quæ præfuit: ergo Christi corpus in Sacramento non est illud idem, quod est in cœlo.

Addo, & hanc sententiam non esse intelligibilem, & accedere ad errorem: non potest enim sustineri entitatem aliquam individualem panis remanere post conversionem cum hac exclusiva Concilii Trident. *ita ut accidentia tantùm remaneant*: nam in ea sententia non modò accidentia remanerent, sed etiam illa entitas individualis panis.

Eandem Henrici sententiam impugnat Doctor *dist.*11.*q.*4.*n.*3. Cùm enim contenderet Henricus quodlibet 9.q.9. & quodlibeto 11. q. 4. per consecrationem panem non annihilari, sed post conversionem adhuc esse aliquid; non quidem illud, quod præfuit, sed illud, in quod panis conversus est, ita quòd illud esse panis post conversionem sit ipsum esse corporis Christi, in quod conversus est, vel aliqualitas ejus, seu aliquis modus corporis. Ipsam explicationem impugnat Doctor quatuor rationibus: „ *Primò* sic: Terminus mutationis, in quantum terminus, includit *non esse* alterius „ termini. Hoc probatur: quia in quantum „ est terminus, habet aliquam incompossibilitatem ad alium terminum: ergo, ut est „ terminus, non includit aliquitatem alterius termini, nec alterum terminum „ esse aliquo modo aliquid, quia contradictio est, quòd, ut includit non esse „ ejus, includat aliquitatem ejusdem.

„ *Secundò*, quia corpus Christi nullo alio „ modo se habet in se post conversionem, „ quàm ante: ergo nec aliquid alio modo „ se habet in ipso: sed panis non conversus nullo modo habet aliquitatem suam „ in corpore Christi, nec aliquitatem corporis Christi: ergo nec post conversionem. Probatio primæ consequentiæ, esse „ secundùm *quid* in aliquo est propter *esse* „ ejus simpliciter, quia enim aliquid in se „ est tale, ideò sic, vel sic habet aliquid in „ se, vel *esse* in alio: ergo non est differentia in modo essendi alicujus in aliquo, „ nisi propter differentiam ejus in se. „

Item cujus est aliquitas, illud etiam „ formaliter est aliquid; si ergo aliquitas „ corporis sit nunc ejus, quod fuit substantia panis: ergo illud, quod fuit substantia panis, est nunc formaliter aliquid „ illa qualitate. Quæro quid aliquid? non „ panis, quia panis non est: & præterea „ contradictio videtur, quòd aliquitate „ corporis sit formaliter aliquid illud quod „ est substantia panis, nec ista aliquitate „ est illud, quod fuit panis, corpus, quia, „ quod fuit substantia panis simpliciter, „ desinit esse, corpus simpliciter manet in „ eodem *esse*, nec potest dici, quòd ista „ aliquitate est aliquid, nisi panis, vel „ corpus. „

Item, aliquid, & res convertuntur „ secundùm Avicennam *Primo Metaphysicæ* „ *suæ*: cujus ergo est aliqua aliquitas, illud „ formaliter est res: & per consequens sequeretur, quòd illud, quod fuit panis, „ nunc esset res. Res autem secundùm istum „ Doctorem dicitur dupliciter: uno modo „ pro re opinabili, ut res dicitur *à reor, reris*: Alio modo res rata, prout dicitur „ à ratitudine: hac ergo aliquitate hoc, „ quod fuit panis, vel erit res primo modo, tunc sequitur, quòd non magis sit „ res, quàm chimæra, quia chimæra est res „ ipso modo secundùm eum: & tunc optimè stat cum tali aliquitate annihilatio „ panis; sicut si aliquid converteretur in chimæram, verè esset annihilatum. Si res secundo modo, tunc ut priùs, aut res „ quidditate panis, & tunc panis non est „ quidditativè conversus, aut res quidditate corporis, & hoc est impossibile, „ propter quidditativam distinctionem ejus, „ quod fuit panis, & corporis. „

Sequitur denique, substantiam panis, & vini in Eucharistia desinere *per annihilationem*, si corpus Christi fiat præsens per solam actionem adductivam; desinere verò per *simplicem conversionem*, si corpus Chr. fiat præsens per novam sui reproductionem. Hæc mihi videtur genuina Subt. Doctoris sententia, ut colligere licet non solùm ex *quodlibeto* 10. *ar.*3. ubi proponit, con-

muniorem sententiam, quòd panis non annihilatur in transsubstantiatione; quia ad ejus desitionem producitur de novo corpus Christi præsens, & sic substantia panis transit in substantiam corporis Christi; quam utique sententiam approbat, & propugnat. Verùm etiam ex *dist.* 11. *q.* 4. ubi propositis, & impugnatis aliorum sententiis de hac desitione panis, & vini, dicit *num.*6.
„ Dico, quòd in proposito nihil panis ma-
„ net post conversionem; secundò, quòd
„ panis non annihilatur, vel quod est fa-
„ cilius, quòd panis ista conversione non
„ annihilatur. Quod utique sic probat:
„ Terminus ad quem transitus ipsius pa-
„ nis, non est purum nihil: ergo panis
„ non annihilatur.
„ Consequentia probatur, quia terminus
„ ad quem annihilationis est purum ni-
„ hil, & hoc probatur à simili: sicut ter-
„ minus à quo creationis est purum ni-
„ hil, ita terminus ad quem annihilatio-
„ nis debet esse purum nihil. Antecedens
„ probatur, quia terminus ad quem istius
„ transitus est corpus Christi; quia etsi
„ negatio panis concomitetur terminum ad
„ quem, non tamen terminus iste est om-
„ nino nihil, sed in aliquo positivo. *Ita Doctor*, quibus significat, se magis propendere in communiorem sententiam, quòd panis non annihiletur, sed convertatur in corpus Christi, quod de novo producitur secundùm esse Sacramentale.

Cùm autem plures, easque urgentissimas rationes adversùs hanc assertionem proposuisset, & ex parte solvisset, tandem *n.* 14 apertè docet, quòd si transsubstantiatio esset productiva, panis non annihilaretur; secus verò cùm sit adductiva, scribit enim:
„ Dico etiam, quòd hac conversione panis
„ non annihilatur: quia, sicut dictum est
„ in solutione quæstionis præcedentis, tran-
„ substantiatio quædam est, qua terminus
„ accipit simpliciter *esse*; quædam autem,
„ qua accipit hic *esse*. De prima, qua ter-
„ minus accipit simpliciter *esse*: & alius
„ simpliciter *non esse*; fortè posset salvari,
„ quod desitio termini *à quo*, non est sim-
„ pliciter annihilatio, quia ibi per se ter-
„ minus *ad quem* ipsius inceptionis esset op-
„ positus terminus a quo desitionis, sicut est
„ de termino *à quo*, & *ad quem* generatio-
„ nis, & corruptionis: & ita, posset ibi
„ negatio termini *à quo*, ut in termino *ad*
„ *quem*, terminare desitionem: sed in pro-

posito, ubi tantùm est transitio adductiva, „
terminus *ad quem* per se mutationis positivæ „
non opponitur termino *à quo* mutationis „
privativæ: & ita non potest esse ratio „
concludendi negationem ejus. „
Posset ergo dici, quòd conversio ista „
est sicut substantiæ in substantiam, non „
quantum ad *esse* substantiæ simpliciter, „
sed quantum ad hic *esse*, ut sicut cor- „
pus ut hic, succedit pani ut hic, ita pa- „
nis, ut hic convertitur in corpus ut hic: „
& illæ mutationes licèt sint inter substan- „
tias, tamen non sunt inter substantias, ut „
inter terminos; termini enim sunt tan- „
tummodo præsentialitas, & non præsen- „
tialitas, quæ possunt reduci ad genus *ubi*, „
ut dictum est dist. 10. qu. 1. Sicut ergo mu- „
tatione positiva non acquiritur simplici- „
ter *esse* corpori sed tantùm *esse* hic, ita „
mutatione deperditiva correspondente, „
quam inclusit conversio ista, in quan- „
tum ista conversio est transsubstantiatio „
translativa, non autem productiva; ista, „
inquam, non deperdit panis *esse* simpli- „
citer, sed hic esse: & patet satis pul- „
chra correspondentia, quia sicut corpus „
Christi habet novam præsentiam, non „
deperdendo antiquam, & mutationem „
acquisitivam sine deperditiva, ut dictum „
est *dist.* 10. *q.* 1. ita etiam panis habet de- „
perditivam sine acquisitiva, quia desinit „
esse hic, & non acquirit aliam præsen- „
tiam alibi; quia ergo non deperditur, si- „
cut nec acquiritur per hanc conversio- „
nem, ut est translativa, nisi tantùm *esse* „
hic, & *non esse* hic; sequitur, quòd per „
hanc conversionem, ut hic est, non deper- „
ditur *esse* substantiale, & per consequens „
non annihilatur, imo nec destruitur panis „
hac conversione: quia tamen panis non „
manet in *esse* substantiali, & hac conver- „
sione non destruitur, ut dictum est, opor- „
tet, quod desinat esse alia desitione, quæ „
est à simpliciter *esse* ejus ad simpliciter *non* „
esse ejus. Illud autem *non esse* ejus, licèt „
quasi concomitetur præsentiam corporis „
ut hic, non tamen ut terminum ejusdem „
generis, & per consequens, si ista desi- „
tio secundùm se considerata, sit annihi- „
latio, tamen nullo modo ista conversio est „
annihilatio. Exemplum hujus: Si panis „
destrueretur, & crearetur Angelus de „
novo, & fieret præsens speciei panis, „
conversio panis in Angelum esset panis „
ut hic in Angelum hic præsentem, & „
per

„ per istam conversionem Angelus non „ acquireret, nisi illam præsentiam, con- „ comitaretur tamen illam præsentiam novam novum *esse*, quod terminat creatio- „ nem propriam. Per istum modum dicen „ di apparet, quæ transsubstantiatio potest „ esse in præexistens; & quæ non: & quæ „ potest esse manente termino *a quo*, & „ quæ non: transitio enim, quæ est à ter- „ mino in terminum secundùm *esse* simpli- „ citer terminorum, & *non esse*, non po- „ test esse alicujus conversi, & tamen ma- „ nentis, nec in terminum præexistentem: „ sed transsubstantiatio, quæ est transitus „ substantiæ in substantiam quantum ad „ hic esse, potest esse, & termini *à quo* ma- „ nentis, si desinat hic esse, non tamen de- „ sinat simpliciter esse, & succedat sibi „ aliud, ut hic. Potest etiam esse in termi- „ num præxistentem, si incipiat hic esse abs- „ que hoc quòd incipiat esse. Potest etiam „ esse, quòd terminus *à quo* destruatur, sed „ non hac conversione; & potest esse, quòd „ Angelo creato, &c. *Hæc Doctor*, quæ paulò longiùs exscribenda duxi, ut inde appareat, quænam sit genuina ipsius sententia; distinguit enim duplicem transsubstantiationem; unam, qua terminus *ad quem* simpliciter recipit *esse* substantiale: aliam, qua ipse terminus *ad quem* non producitur secundùm esse substantiale, sed tantùm secundùm rationem præsentiæ, seu essendi hic; quod utique fit per adductionem: sic, si terminus *à quo* desinat secundùm substantiam, necessariò desinit per annihilationem; quia nulla est substantia de novo producta secundùm esse substantiale, in quam ille terminus *à quo* desinens possit converti.

Dixi, *si desinat secundùm substantiam*, fieri enim potest, ut substantia panis v.gr. desinat esse præsens sub speciebus, & alia in ejus locum succedat de novo producta absque eo, quòd illa panis substantia omnino desinat; quia posset alibi conservari, ut optimè declarat Doctor exemplo Angeli, qui de novo produci posset, & fieri præsens speciebus panis, ac succedere substantiæ panis absque eo, quòd substantia illa desinat esse. Igitur utramque sententiam Doctor probabilem existimat, nempe quòd substantia panis non desinat per annihilationem, si transsubstantiatio fiat per actionem productivam corporis Christi: secus verò si fiat per solam adductionem.

Unde perperam nonnulli Recentiores cum Soto dist.9. qu.2. art.4 hic Subtilem Doctorem vellicant, quasi simpliciter doceret substantiam panis in transsubstantiatione conversiva annihilari: non enim ea mens est Doctoris; siquidem tantùm asserit, ut optimè notat *Hiquæus* in Commentario num. 42. desinere substantiam panis simplici- „ ter per annihilationem, quatenus con- „ sideratur desitio ejus simpliciter; non au- „ tem quatenus intelligitur de pane, qui „ est terminus *à quo* conversionis; quia sic „ tantùm desinit esse sub speciebus, vel „ esse hic, & hoc exigitur ad veritatem „ formæ tantùm: non autem quòd panis „ simpliciter desinat esse, quia licèt per „ miraculum conservaretur, modò non sub „ speciebus maneret, verificaretur forma „ juxta sensum, quem habet ex institutione „ Christi D. quòd ergo designat simpliciter „ secundùm omne *esse*, non facit ad my- „ sterium, sed est ex ratione jam declarata. „ Et desitio ejus secundùm *esse* simpliciter, „ est propriè annihilatio, & tantùm con- „ comitanter se habet ad conversionem. „ Sicut si converteretur panis in Ange- „ lum, qui, cùm crearetur pro ultimo in- „ stanti verborum, illa creatio esset conco- „ mitans ad conversionem, non aliquid in- „ trinsecè ad ipsam spectans, quia posset „ conversio fieri in præexistens: Transub- „ stantiatio ergo non est, nisi inter ter- „ minos, ut succedunt sibi invicem ut „ hic, sive terminus *ad quem* incipiat es- „ se simpliciter, & terminus *à quo* de- „ sinat esse simpliciter, sive non. „

APPENDIX.

De Accidentibus Eucharisticis.

Quæres 1. *Utrùm, facta conversione substantiæ panis & vini in corpus & sanguinem Christi, utriusque accidentia immutata perseverent secundùm entitatem.*

AFfirmo, idque non solùm fide divina certum est, & in Concilio Tridentino definitum sess.13. can.2. ubi dicit anathema ei, qui dixerit per *consecrationem non fieri conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem manentibus dumtaxat speciebus panis, & vini*: sed etiam sensibus ipsis pervium ac notum est; siquidem facta transubstantiatione, videmus in Eucharistia eandem figuram, & albe-

albedinem, guſtamus eundem ſaporem panis, & vini, percipimus utriuſque eundem odorem, & eandem ſuperficiem tangimus: conſtat autem, quòd ſenſus nullo vitio laborantes, non poſſint decipi circa proprium ſenſibile debitè applicatum: igitur certiſſimum eſt eadem omnino accidentia perſeverare.

Quæres 2. *Utrùm hujuſmodi accidentia ſine omni ſubjecto ſubſtantiali exiſtant.*

Affirmo, hæcque concluſio eſt pariter de fide determinata in eiſdem Conciliis, in quibus aſſerta fuit tranſubſtantiatio, maximè verò in Concilio Conſtantienſi, ſeſſ. 8. ubi damnat hoc erroneum dogma Joannis Hus, dicentis, quòd fingere accidens ſine ſubjecto ſit blaſphemare in Deum, ſcandalizare Sanctos, & illudere Eccleſiæ, per verba accidentis.

Probatur hæc aſſertio: Accidentia Euchariſtica non inhærent ſubſtantiæ panis & vini, quia, ut probatum eſt, utraque deſinit per tranſubſtantiationem; neque etiam corpori Chriſti, aliàs corpus Chriſti in Euchariſtia eſſet alterabile, corruptibile, & localiter extenſum; neque etiam aeri circumſtanti: *Tum* quia non poteſt idem accidens de eodem ſubjecto tranſire in aliud: *Tum quia* nullum accidens ſecundùm ſe totum, nec ſecundùm aliquam ſui partem, diſtat loco, & ſitu à ſuo ſubjecto primo: experientia autem conſtat, quòd partes accidentis hoſtiæ diſtent ab aere circumſtante, & hoſtia, & aer occupant diſtincta loca: igitur, &c. *Tum denique* quia hujuſmodi ſpecies non ſunt, ubi eſt aer circumſtans; ſiquidem ad motum aeris non moventur: igitur neceſſum eſt, quòd ſint ſine ullo ſubjecto.

Deinde, ſi quid obeſſet, quominus ſine ſubjecto exiſterent, maximè quia inhærentia actualis eſſet de eſſentia accidentium: ſed hoc falſum eſt, ut optimè probat Doctor diſt. 12. quæſt. 1. n. 9. maximè de accidentibus abſolutis: Si enim, *inquit*, accidens abſolutum neceſſariò requireret ſubjectum, maximè propter illius eſſentialem dependentiam à ſubjecto: ſed nulla eſt dependentia ſimpliciter neceſſaria alicujus abſoluti ad aliud, quod non eſt de eſſentia ejus, ſed tantùm cauſa extrinſeca niſi ad cauſam extrinſecam ſimpliciter primam, ſcilicet ad Deum: ſubjectum autem non eſt de eſſentia accidentis, quia tunc homo albus non eſſet ens per accidens, quod eſt contra Philoſophum 5. *Metaph. cap. de ente*: quia addendo alicui illud, quod eſt de eſſentia ejus, non habetur ens per accidens, præcipuè ſi illud in ſe ſit ens per ſe: accidens autem ſecundùm ſe eſt ens per ſe, ſecundùm Philoſophum ibidem; unde, & per ſe eſt in genere. Subjectum non eſt cauſa extrinſeca ſimpliciter prima, ſed Deus præcisè eſt ejuſmodi cauſa, qui non eſt ſubjectum accidentis: ergo dependentia accidentis abſoluti ad ſubjectum non eſt ſimpliciter neceſſaria: igitur accidens ſine ea dependentia eſſe poteſt.

Confirmatur authoritate SS. Patrum, docentium, quòd accidentia poſſint ſeparari, & exiſtere ſine omni ſubjecto. Sic S. Baſilius homil. 6. in Hexameron docet prima die creatam fuiſſe lucem per ſe ſubſiſtentem, & ab omni ſubjecto ſeparatam: *Primo die*, inquit, *ipſa natura lucis producta eſt, quarto autem die Solis corpus, ut eſſet illi primogenitæ luci vehiculum, eſt conditum*. Et infrà: *Itaque ne mihi dixeris, fieri hoc non poſſe, ut lux à corpore Solis ſeparetur; neque enim ego lucis à Solis corpore ſeparationem mihi, ac tibi poſſibilem eſſe dico; ſed aſſerendum eſſe cenſeo, quæ mentis ſola agitatione, cogitationeque diſparari à ſe poſſunt, ea reipſa ſejungi facultate Creatoris, utriuſque naturæ poſſe*. Idem docet S. Gregorius Nazianzenus orat. de novo die Dominico, & Theodoretus in quæſtionibus ſuper Geneſim q. 14. & 16. igitur ex ſententia SS. Patrum virtute divina poteſt accidens exiſtere abſque omni ſubjecto, & carere actuali inhærentia.

Confirmatur inſuper argumento petito ex myſterio Incarnationis: nam inhærentia actualis ſe habet ad accidens, ſicut ſubſiſtentia actualis ad ſubſtantiam: non enim minus eſt de ratione ſubſtantiæ, & naturæ completæ per ſe ſubſiſtere, ac propria ſubſiſtentia terminari, quàm ſit de ratione accidentis alicui ſubjecto inhærere, ſed non obſtante hac naturali exigentia ſubſtantiæ, ut per ſe ſubſiſtat, & propria ſubſtantia terminetur, virtute divina humanitas Chriſti privatur ſua connaturali ſubſiſtentia, & ſubſiſtit tantùm ſubſiſtentia Verbi: igitur pari ratione accidens poterit ſpoliari ſua actuali inhærentia, & virtute divina abſque ſubjecto exiſtere.

Dices primò: Deus non poteſt ſupplere cauſalitatem cauſæ materialis, ut communiter

ter docent Theologi, quippe cùm illa causalitas imperfectionem Deo repugnantem importet: ergo non potest efficere, quòd accidens sit independens à subjecto.

Distinguo antecedens: Non potest supplere vicem causæ materialis, *ex qua*, concedo: causæ materialis, *in qua*, nego: Porrò, inquit Doctor, dist. 12. qu. 1. n. 10. „ Accidentia non habent materiam ex qua, „ sed in qua: vel si habent ex qua, illud „ non est subjectum; quia subjectum cum „ accidente facit ens per accidens, ut dictum „ est, per se autem intrinsecum essentiæ accidentis, sive materia, sive forma, dum „ constituit ens per accidens; quia accidens „ ut totum quoddam est, ex omnibus pertinentibus ad essentiam ejus. Ita Doctor, „ quibus fatetur, Deum non posse supplere causalitatem materiæ, quantum ad influxum compositionis, neque quantum ad existentiam accidentis in ea inhærentis, benè verò id posse, quantum ad influxum efficientis, & sustentantis.

Dices secundò: Accidens connaturaliter petit inhærere subjecto: igitur si in Eucharistia accidentia non sunt in subjecto, erunt semper in statu violento: sed hoc non decet divinam sapientiam, ut tot accidentia per totum orbem terrarum tamdiu detineat in statu violento, quot sunt hostiæ consecratæ, & quamdiu illæ conservantur: igitur non est verisimile, illa sine omni subjecto existere.

Nego sequelam majoris: Etenim in re qualibet duplex est inclinatio, naturalis una ad bonum sibi proprium, altera ad obtemperandum suo Creatori: Hæc autem posterior longè connaturalior est priori; unde priori ipsi facilè cedit, sicut inclinatio cujuslibet entis particularis cedit inclinationi, quam habet ad bonum commune, cui quælibet universi pars inservit etiam cum boni sui particularis dispendio: cùm ergo accidentia in Eucharistia sine subjecto existant ad imperium sui Creatoris, inde est, quòd nullam in se violentiam patiantur.

Signanter dixi in assertione, *sine subjecto substantiali*, controvertitur enim apud Theologos, utrùm omne accidens in Eucharistia sit sine subjecto: *Primò* namque Doctor docet dist. 12. quæst. 1. num. 5. accidentia respectiva ibi non existere sine subjecto. Quod „ utique probat n. 8. Quia, *inquit*, respe- „ ctus est essentialiter habitudo inter duo „ extrema; & ideo sicut tollere terminum „ ad quem est respectus tollere, vel „ destruere respectum, & destruere ratio- „ nem respectus. Non ergo, quia acci- „ dens respectivum est accidens, ideo re- „ quirit subjectum, vel fundamentum; sed „ quia respectus est respectus, ideo requi- „ rit cujus sit, & ad quod sit etiam in „ divinis. „

Quantum autem ad alia accidentia, non convenit inter Authores, utrùm existant sine aliquo subjecto immediato, Quidam enim volunt qualitates subjectari in quantitate; Alii verò contendunt etiam per se existere sine subjecto: sed quidquid sit, quoniam hæc omninò Philosophica sunt, dicendum arbitror cum Subtili Doctore q. 2. nu. 14. quòd tam qualitas, quàm quantitas possit existere sine subjecto, quia absoluto perfectiori magis convenit non esse in subjecto, quàm absoluto minùs perfecto: qualitas autem est forma absoluta, & perfectior quantitate: ergo tametsi qualitas in Eucharistia insit quantitati, tamen absolutè potest esse sine subjecto, sicut & ipsa quantitas. Minorem probat Doctor n. 9. pluribus momentis: *Primò*, quia qualitas est per se principium agendi, non ita quantitas: *Secundò*, quia nobilioribus substantiis nobiliores correspondent qualitates, non autem quantitates; non enim semper nobilior substantia est major in quantitate: *Tertiò*, quia per qualitates substantiæ perfectæ consequuntur fines suos; siquidem actus beatificus est qualitas, qua mediante substantiæ spirituales fiunt beatæ. *Quartò*, quia quantitas sequitur compositum ratione materiæ, qualitas autem ratione formæ; forma autem nobilior est materia.

Nec obstat, quòd quantitas sit propinquior substantiæ: Primò enim hoc est valde incertum; siquidem plures Philosophi existimant, omnia accidentia subjectari immediatè in substantia.

Deinde, dici potest propinquior substantiæ, non in agendo, sed in sustentando.

Dices: Si qualitas posset existere sine omni subjecto, & seorsim à quantitate, sequeretur, quòd simul esset sensibilis, & insensibilis: sensibilis quidem, quippe cùm sensibilitas sit de ratione tertiæ speciei qualitatis: esset autem insensibilis, quia non esset quanta: quod autem non est quantum, non potest sentiri.

Respondet Doctor, qualitatem eo in statu

fore

fore sensibilem remotè, quia haberet formam sufficientem ad hoc, ut sentiri posset; non esset autem proximè, quia non esset sub modo convenienti, scilicet quantitativo, & extenso, sub quo debet constitui, ut proximè sit sensibilis.

Quæres 3. *Utrùm Accidentia Eucharistica easdem possint exercere operationes, tam reales, quam intentionales, quas poterant exercere, dum erant in subjecto.*

Affirmat Doctor dist.12. quæst.3. & sic probat n.17. Cujuscumque actionis aliqua forma est totale principium activum, illa si esset per se modo convenienti ad agendum, posset esse principium ejusdem actionis: sed qualitas (*in Eucharistia*) est, & totale, & formale principium utriusque actionis prædictæ; quando autem est separata a substantia, est tamen in quantitate, sive habens extensionem sicut ante separationem à substantia; ideo manet sub modo convenienti ad agendum, qui est modus extensivus. Ergo, &c. *Major* patet, quia totali principio posito, & sub ratione, sub qua natum est esse principium, potest principiari illud, cujus ponitur principium. *Minorem* probat dupliciter: *Primò*, quia nihil aufertur isti formæ per hoc, quòd per se est sine subjecto: illud enim non facit cum ipsa nisi unum per accidens: sed per se principium agendi in uno ordine est per se unum: ergo ablatio illius subjecti nihil aufert per se principio agendi.

Probat secundò: Illa forma est principium actionis, quæ est tale principium assimilandi sibi passum, non tantùm realiter, ut in actione reali, quæ est in contrarium, sed in actione intentionali, quæ est in sensum. De prima patet, quia terminus formalis simpliciter est similis formæ accidentali; ergo illa potest esse principium agendi *quo*: De secunda autem probatur, quia similitudo in sensu deficit quantum ad aliquid à similitudine reali in passo: ergo quantum est ex parte hujus formæ ut agentis, potest ita bene esse totale principium hujus actionis, sicut & illius: si autem in illa sensatione sit aliqua perfectio ulterior, hoc non est in quantum est ab aliqua qualitate sensibili, sed in quantum est à potentia sensitiva. *Ita Doctor.* Cujus utique doctrinæ consonat experientia quotidiana; nam accidentia post consecrationem eodem modo videntur, tanguntur, frigefaciunt, calefaciunt, humectant, &c. quo antea; non videtur autem cur hi omnes effectus soli Deo illa accidentia conservanti, tribuantur, cùm in ipsamet accidentia refundi possint.

Nihilominus quando illa accidentia alterantur, & postmodum pristinam suam qualitatem recuperant; putà cùm species vini calefactæ recuperant pristinum frigus; hujus restituti frigoris alia non subest causa præter Deum supplentem vicem substantiæ vini; si enim forma substantialis vini præsens foret, in eam, & non in accidentia, referretur hæc frigoris recuperatio, adeoque illa forma absente referenda est in causam primam, quæ supplet omnes defectus substantiæ in Eucharistia ad hoc mysterium occultandum. Cæteras difficultates, quæ circa hujusmodi accidentia moveri possunt, partim dissolvemus in tertia Sectione sequenti; partim in nostra Philosophia jam sunt enodatæ.

SECTIO TERTIA.

De modo, quo Christus D. est, & operatur in Eucharistia.

POST insinuatam, & assertam realem Christi D. in Eucharistia præsentiam, necnon & substantiæ panis, & vini in ipsius corpus, & sanguinem transubstantiationem, explicandus superest modus, quo sub speciebus Eucharisticis præsens consistit, & operatur. Certum est autem, & citra controversiam apud omnes Catholicos in qualibet specie consecrata tam panis, quàm vini, non solùm Christi D. corpus, & sanguinem secundùm omnes sibi congenitas, & connaturales partes integrantes, & entitativas existere, sed & ipsius animam, personalitatem, ac Divinitatem; hoc quippe Catholicum dogma definitum est, ac traditum in Concilio Constantiensi sess.13. his verbis: *Cùm firmissimè credendum sit, & nullatenus dubitandum, integrum Christi corpus, & sanguinem, tam sub specie panis, quàm sub specie vini veraciter contineri, &c.*

Clarius Concilium Florentinum in decreto Eugenii id docet: *Nam ipsorum verborum virtute substantia panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem convertuntur; ita tamen quòd totus Christus continetur sub specie panis, & totus sub specie vini*; Novissimè Tridentinum sess. 13. c. 3. *Semper hæc fides in Ecclesia Dei fuit, statim post con-*

consecrationem verum Domini nostri corpus, verumque ejus sanguinem sub panis, & vini specie unà cum ipsius anima, & Divinitate existere. Et post pauca concludit: *Quapropter verissimum tantumdem sub alterutra specie, atque sub utraque contineri: totus enim, & integer Christus sub panis specie... totus item sub vini specie... existit*. Errorem porrò contrarium expressissimis verbis damnat, can. 1. dicens: *Si quis negaverit in sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento contineri verè, & realiter, & substantialiter corpus, & sanguinem unà cum anima, & Divinitate Domini nostri Jesu Christi, ac proinde totum Christum, &c. anathema sit*. Similiter can. 3. *Si quis negaverit in venerabili Sacramento Eucharistiæ sub unaquaque specie... totum Christum contineri, anathema sit*.

Colligitur hæc veritas ex Scriptura: nam Joan. 6. v. 51. Christus ait: *Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi*. Et infrà v. 59. *Hic est panis, qui de cœlo descendit*: Ergo in specie panis est totus Christus. Accedit testimonium Apostoli Rom. 6. v. 9. *Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur*. Ergo in specie panis non est corpus Christi sine anima, & sanguine, nam sic mortuum esset. Utrùm autem Deus per absolutam potentiam facere possit, ut corpus in cœlo vivum in terra sit mortuum, de quo egimus in Physica: saltem indecens apparet, quòd de facto id fiat in corpore Christi, qui ampliùs non subjacet morti. Hac Scriptura utitur Concilium Tridentinum sess. 13. c. 3. illicò subjungens verbis superiùs recitatis: *Sed corpus quidem sub specie panis, & sanguinem sub vini specie, ex vi verborum; ipsum autem corpus sub specie vini, & sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque vi naturalis illius connexionis, & concomitantiæ, qua partes Christi D. qui jam ex mortuis surrexit non ampliùs moriturus, inter se copulantur*.

Cùm autem corpus, & anima Christi subsistant subsistentia Verbi, inde liquet cum eis pariter adesse hanc divinam subsistentiam, ac subinde etiam Divinitatem. *Omnis enim spiritus*, inquit S. Joan. epist. 1. cap. 4. *qui solvit Jesum, ex Deo non est*. Quibus verbis, ut optimè advertit Bellarminus, tametsi primariò condemnet hæresim Ebionis, qui solvebat Jesum, negans ipsum esse Deum, & hominem; attamen, quia generalis, & indefinita est, etiam eos damnat, ac perstringit, qui quoquo modo solvunt hypostaticam unionem Dei, & hominis. Unde Concilium Tridentinum verbis suprà laudatis statim adjungit: *Divinitatem porrò propter admirabilem illam ejus cum corpore, & anima unionem*, pariter adesse non est relictus ambigendi locus.

Hæc itaque certissima sunt apud omnes Catholicos, & post assertam realem Christi D. in Eucharistia præsentiam, ac transubstantiationis veritatem, non videtur opus esse in hac demonstranda, & confirmanda doctrina Catholica diutiùs immorari. Quocirca tria præcipuè hac in Sectione supersunt inquirenda, & determinanda: *Primum*, quomodo Christi D. corpus, & sanguis sub speciebus constituantur, & existant: *Secundum*, quas eo in statu operationes Christus eliciat: *Tertium*, utrùm, & quid in hoc Sacramento pati possit.

QUÆSTIO PRIMA.

Quomodo Christi D. corpus, & sanguis sub speciebus Eucharisticis constituantur, & existant.

Notandum primò, ex Concilio Tridentino sess. 13. c. 3. necnon ex communi Theologorum sententia duplici ratione aliquid contineri in hoc Sacramento; uno quidem modo ex *vi Sacramenti*, seu ex verborum significatione; sic ea omnia præcisè sub aliqua specie consecrata continentur, quæ per verba formæ significantur; itaut forma esset falsa, si aliquid eorum quacunque ratione abesset: *Secundò* verò *per concomitantiam*, seu vi naturalis connexionis, quam habent cum iis, quæ fiunt vi verborum, & constituuntur sub speciebus; ita quòd per verba formæ non ita significentur, quin ipsa forma posset esse vera, etiamsi abessent; attamen propter connexionem naturalem, quam habent cum iis, quæ vi verborum ibi continentur, etiam necessariò ibi debent constitui, non quòd Deus ea ab illis separare non posset; sed quia Deus decrevit, & etiam decet, ut quæ sunt unita in Christo extra Sacramentum, etiam invicem uniantur in Sacramento.

Quæritur ergo, quid præcisè vi verborum sub qualibet specie constituatur: difficultas autem maximè est de corpore, & anima Christi; qui enim non admittunt aliam formam substantialem in homine præter ani-

animam rationalem, laborant hic maximè in explicando, quid intelligatur per corpus, quod vi verborum ponitur sub speciebus panis; *quidam* enim cum Vasque 3.p. disp.186. cap.3. per corpus intelligunt vel corpus informatum forma cadaveris, vel informatum anima intellectiva disjunctim, quia vi verborum non ponitur definitè corpus vivum, neque definitè corpus mortuum: sed vivum, vel mortuum disjunctim. *Nonnulli* cum Ægidio apud Doctorem subtilem per corpus intelligunt materiam cum aliquo modo quantitativo; non autem cum quantitate, ne videlicet teneantur admittere corpus Christi in Eucharistia esse ens per accidens.

Aliqui volunt, corpus illud habere adjunctam animam rationalem, non ut tribuit corpori gradum vitæ, sed ut dat esse corporeum; ita omnes ferè Thomistæ cum angelico Doctore *quæst. 76. art.6. ad* 2. ubi scribit: *Anima est forma corporis dans ei totum ordinem esse perfecti, scilicet esse, & esse corporeum, & esse animatum, & sic de aliis. Convertitur igitur forma panis in formam corporis Christi, secundùm quod dat esse corporeum; non autem secundùm quod dat esse animatum tali anima.*

Doctor verò subtilis *dist.*11. *qu.*3. subtiliorem, & faciliorem reperit philosophandi rationem, docens corpus humanum constitui in esse corporis humani per formam aliquam substantialem determinatam, quam appellat *formam mixti*, seu *corporeitatis*, & quam existimat coalescere ex variis formis partialibus; ita tamen quòd hæc forma non sit completa, & ultima, sed tantùm partialis forma hominis, constituens corpus humanum organicum in ratione partis essentialis hominis, quæ cum anima rationali altera comparte hominem constituat.

Notandum secundò, omnes Theologos invicem convenire, quòd Christus D. realiter existat in Eucharistiæ sacramento cum omnibus suis partibus *entitativis*, & substantialibus; verùm invicem dissentiunt circa partes *quantitativas*, seu circa quantitatem, & extensionem ipsius corporis. *Durandus* enim in 4. dist.10. quæst.2. & cum eo nonnulli è veteribus, putà Gabriele, & Majorone existimant Christum esse in hoc Sacramento sine omnimoda quantitate; quippe cùm in eo careat extensione partium, quam contendunt esse de essentia quantitatis. *Aliqui* apud Doctorem dist. 10. qu.1. concedunt quidem corpus Christi in Eucharistia habere suam quantitatem, sed dumtaxat ad modum substantiæ; id est, sine ulla ordinatione partium inter se: Quia *inquiunt*, cùm quantitas sit tantùm concomitanter in Sacramento debet ibi esse ad modum primi termini, qui quidem est substantia; hæc autem de se nullam dicit ordinationem partium inter se. *Altisiodorensis* lib. 4. Summæ tract.5. c.4. concedit quidem, totum corpus Christi esse actu in tota hostia indivisa; dicit tamen non esse totum in singulis partibus etiam separatim sensibilibus ante earum à toto divisionem; nisi dumtaxat in potentia, quæ reducitur ad actum per divisionem, non tanquam per causam, sed tamquam per conditionem *sine qua non*; eo modo, quo imago hominis speculum aspicientis est in singulis partibus speculi tantùm potentialiter ante ipsius divisionem; fit autem actualiter existens sub illis facta speculi divisione. *Sunt* etiam, qui contendunt, Christi D. corpus totum sub particulis hostiæ etiam minimis, ac insensibilibus adhuc contineri. *Alii* verò id ipsum negant. Quid autem veriùs tenendum sit in tam multiplici, & varia Authorum sententia, priusquam aperiamus,

Notandum tertiò, cum illustrissimo nostro Meurissio c.4. quæst.4. duplicem esse positionem quantitatis, unam intrinsecam, & aliam extrinsecam. *Intrinseca* est, per quam partes alicujus corporis habent ordinem inter se; itaut una sit extra aliam, quatenus corpus illud sit debitè figuratum, & organizatum ad recipiendam animam: & secundùm illam positionem intrinsecam, & absolutam partes corporis habent debitam distantiam inter se, sed non in ordine ad locum. Extrinseca duplex est, prior secundùm quam corpus aliquod coexistit toti loco, absq; eo quòd coextendatur secundùm partes, partibus loci, & illa dicitur *ubi*, quod quidem ex Doctore Subtili non est ens aliquod absolutum, sed respectus extrinsecus adveniens. *Posterior est*, per quam totum corpus coexistit loco, & partes ejus coextenduntur partibus loci, & illa dicitur *situs*, qui etiam secundùm Scotum, nihil aliud est, quàm respectus extrinsecùs adveniens, qui sæpiùs ab eo vocatur modus quantitativus, vel dimensivus.

Positio seu extensio *intrinseca* est de ratione quantitatis, ab eaque inseparabilis; non est enim intelligibile, *inquit Scotus*, aliquid

quid esse quantum dimensionatum, idest, longitudine, latitudine, & profunditate affectum, quin possit designare in toto illo ordinem hujus partis ad illam, puta capitis ad collum secundùm quantitatem, vel positionem interjacentem inter illas. Positio autem *extrinseca* non est de ratione quantitatis, sed accidens per accidens ejus; unde possibile est Deum separare hujusmodi positionem à corpore quanto, manente etiam priore positione, & id quidem, non solùm per negationem termini, sicut posset facere v. g. aliquod corpus quantum existere extra universum: tunc enim non haberet istam secundam positionem, quia nullum esset continens, cui corpus illud coexisteret, & cujus partes ejusdem continentis partibus commensurarentur; sed etiam posito termino, cui scilicet præsenti posset fieri commensuratio, seu extensio alterius corporis, possibile esset Deum conservare quantum, & coexistentiam ejus ad aliud quantum, & tamen sine ista coextensione partium unius ad partes alterius, quam dicit ista positio, de qua loquimur. Hæc omnia apertissimè constant ex dictis in nostra Physica, ubi probavimus, rationem formalem quantitatis consistere in extensione partium in ordine ad se; non autem in ordine ad locum.

His ita præmissis, tria hic occurrunt determinanda: *Primum*, quid ponatur directè, & vi verborum sub speciebus Eucharistici: *Secundum*, quid adsit per concomitantiam: *Tertium*, quomodo Christi D. corpus sit sub singulis partibus specierum consecratarum ante, & post earum divisionem.

CONCLUSIO PRIMA.

VI *verborum formæ ponitur sub speciebus panis Christi corpus constitutum ex materia, & forma corporeitatis, & sanguis sub speciebus vini*. Probatur hæc assertio à Catechismo Romano par. 2. c. 4. nu. 32. ubi scribit: *Cùm verba illa efficiant quidquid significant, id esse in Sacramento vi Sacramenti, divinarum rerum Scriptores appellarunt, quod verborum forma exprimitur, ita si contingeret, ut aliquid ab aliis rebus omnino sejunctum esset, id solùm quod forma significaret in Sacramento esse, cætera non item esse docuerunt*. Hoc est, illa ex vi formæ verborum in hoc Sacramento per se ponuntur, quibus positis veritas formæ consistit, atqui verbis consecrationis panis tantùm Christi D. corpus exprimitur, verbis verò consecrationis vini, solius sanguinis fit mentio, igitur ex vi verborum solùm sub speciebus panis corpus, & solus sub speciebus vini sanguis continetur.

Quòd autem illud corpus constet ex materia, & forma corporeitatis, patet ex dictis in Philosophia nostra, ubi probavimus corpus humanum constitui per formam substantialem corporeitatis ab anima rationali distinctam, unde corpus Christi, quod præcisè ponitur vi verborum sub speciebus panis, nihil aliud per se connotat, quàm compositum ex materia, & forma corporeitatis, seu forma organica, nec enim *ro corpus* aliud significare potest; non enim significat materiam primam solam; plus enim importat corpus organicum, quàm sola materia, invalida enim esset hæc forma: *Hoc est materia prima*.

Nec potest etiam intelligi materia, ut connotat animam, alioqui anima vi verborum directè poneretur sub speciebus panis, *neque* ut involvit formam substantialem in communi, quia sic ex vi verborum poneretur totum compositum, adeoque anima rationalis, quæ sola jam inest composito; sic enim vi verborum ponuntur omnes sanguinis guttæ, licèt omnes tantùm significentur confusè, & genericè sub ratione sanguinis spectantis ad Christum.

Non etiam ut disjunctivè involvit formam cadaveris, vel dispositiones accidentales viventis, cùm pars substantialis compositi accidentia non involvat, ut manifestum est in pane, sive tritico cocto, quod eodem modo se ad animam vegetativam, ac se habet corpus ad rationalem, & tamen non involvit accidentia, cùm tota substantia panis annihiletur, remanentibus accidentibus.

Quapropter Doctor in 4. dist. 10. q. 4. n. 3. apertè dicit, quod corpus illud, quod ponitur vi verborum sub specie panis, non contineat animam, nec sanguinem, nec accidentia: *Primò*, inquit, hoc est possibile, accipiendo corpus pro primo perfectibili animæ, quia non est contradictio corpus illud esse sine anima, sine sanguine, & sine accidentibus. *Secundò*, ostendit hoc fuisse congruum, quia species panis repræsentat Christi corpus sub ratione cibi, at verò sub illa ratione non requirit animam, neque sanguinem, neque accidentia. *Tertiò*, dicit ita factum fuisse, quoniam si in triduo, *inquit*, Euchari- „
„ stia

„ stia consecrata fuisset, mansisset veritas „ verborum, & tamen verba consecrationis corporis non potuissent tunc significare animam, & sanguinem, ergo vi „ verborum istorum ponitur tantùm corpus, & non anima, aut sanguis. *Quarto*, dicit hoc etiam fuisse possibile ex parte Sacramenti, quia ulteriùs essentialiter „ potest esse aliud, & aliud signum, corpus „ autem strictè sumptum differt essentialiter „ ab anima, & sanguine, ergo potest habere aliud signum ad placitum, & hoc „ confirmat à minori, quia potest habere, „ *inquit*, non idem signum naturale; sunt „ enim duo conceptus corporis, & sanguinis essentialiter distincti. Qui conceptus sunt signa rerum naturaliter ex 1. de „ interpretatione cap. 1. sanguis autem est „ essentialiter aliud à corpore, ut est primum perfectibile ab anima, ergo ejus „ potest esse non idem signum, quod est „ sanguis. *Ex his concludit* tenendum esse, „ quòd Christi corpus, ut est primum signatum speciei panis, non includit animam, nec accidentia, nec sanguinem.

Et tandem *dist.* 11. *qu.* 3. *num.* 57. ita resolvit totam istam materiam. Quantum „ ergo ad istud dubium, *inquit*, dico, „ quòd corpus Christi per se includit materiam, & ad minus formam unam mixti priorem intellectiva, & per istam „ formam est in actu partiali, & est proximum receptivum animæ intellectivæ, licèt non sit per illam in genere corporis, ut corpus est genus, nisi per reductionem, & in istud compositum (quod „ tamen per se est pars hominis) fit per se „ conversio panis, quia fit conversio totius „ in totum, & partium in partes, & per „ consequens hæc forma est formalis termini conversionis, sive forma termini conversionis; hæc autem manet eadem, sive „ anima uniatur illi, quia hæc est prior „ naturaliter, saltem in informando, ipsa „ anima, & in triduo mortis mansit illa forma, anima non manente, & in eodem „ triduo fuisset eadem res hujus Sacramenti, si istud Sacramentum fuisset, quia in „ illo triduo forma corporeitatis non fuisset separata à materia sua in Christo, „ & per consequens nec separata à materia sua, ut in Eucharistia. Sicut „ enim idem numero fuit res ista secundùm se in existentia naturali: ita etiam „ idem numero compositum, quod est primus terminus conversionis, mansisset „ semper in Eucharistia. Nec valet pro „ ista identitate salvanda fugere ad identitatem materiæ vel hypostasis, quia „ contraria possunt inesse eidem identitati materiæ, quando succedunt sibi invicem, & si etiam Verbum assumpsisset lapidem, fuisset lapis idem materiæ „ suæ identitate. hypostasis. *Hæc Doctor subtilis.* „

Ex his itaque constat, omnes corporis Christi partes, quæ de facto insunt ipsi corpori glorioso, reverà poni sub speciebus Eucharisticis, non autem illas, quæ aliquando in ipso corpore anteglorificationem extiterunt, & per activitatem caloris naturalis fuerunt consumptæ, sive ante, sive post ultimam cœnam. Cujus utique veritatis ratio est aperta, quoniam omnes & solæ partes, nunc verè sunt, & dicuntur partes Christi, quę de facto ipsi inexistunt, non autem quæ fuerunt deperditæ, adeoque de illis solis Sacerdos consecrans in persona Christi verè affirmat: *Hoc est corpus meum.*

Idem à simili dicendùm est *de sanguine*, qui vi verborum sub specie vini ponitur; etenim sanguis qui remansit, vel in Resurrectione fuit receptus intra venas corporis Christi, si reverà sanguis non ponitur vi verborum, nec per concomitantiam sub speciebus vini; quippe cùm non sit pars corporis, & sanguinis Christi gloriosi.

Petes: *An totus sanguis sit vi verborum sub specie vini, an verò solus ille, qui fuit in Passione effusus, quod utique significasse videtur. Christus: Dixit enim Discipulis porrigendo calicem sanguinis, Matth.* 26. Qui pro vobis, & pro multis effundetur.

Respondeo, totum sanguinem, qui nunc est in Christi corpore glorioso, reverà poni sub speciebus vini vi verborum consecrationis calicis, quamvis fortè totus non fuerit in Passione fusus, maximè ille, qui in minutissimis venis, & extra venas per omnes arterias diffusus erat, nec obstant verba præfata, *qui pro vobis effundetur*; non enim limitant præcedentia ad significandum solum sanguinem, qui fuit in Passione fusus, sed ad expendendum primarium finem hujus Sacramenti, qui est repræsentatio Passionis Christi. Quemadmodum si Christus convertisset aquam in vinum, his verbis:

verbis: *Hoc est vinum, quod à vobis potabitur*; posteriora verba non limitassent priora ad convertendam solam aquam in vinum, quod fuisset ab illis potatum, sed dumtaxat ad ostendendum finem miraculi, licèt non totum vinum fuisset ab iis bibendum. Cujus utique responsionis ratio est obvia, nam in cœna fuit aliqua pars sanguinis sacramentaliter præsens sub speciebus vini, qui tamen non fuit in Passione effusus, nempè ille, qui ante passionem per calorem naturalem, fuit vel assumptus, vel consumptus, vel in carne mutatus: igitur ad verificanda verba consecrationis calicis, non est necesse, quòd totus sanguis fuerit in Passione effusus.

CONCLUSIO SECUNDA.

VI *naturalis concomitantiæ sanguis existit sub specie panis, & corpus sub specie vini, sub utraque autem anima rationalis Christi: unio quoque hypostatica, & illa mediante Divinitas, ac proinde tota sanctissima Trinitas*. Hanc assertionem tam expressis verbis Tradidit Tridentinum sess. 13. c. 3. ut absque ingenti temeritate, magnoque errore non possit negari, ait enim. *Semper hæc fides in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem verum Domini nostri corpus, verumque ejus sanguinem sub panis, & vini specie, unà cum ipsius anima, & Divinitate existere, sed corpus quidem sub specie panis, & sanguinem sub vini specie ex vi verborum, ipsum autem corpus sub specie vini, & sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque vi naturalis illius connexionis, & concomitantiæ, qua partes Christi D. inter se copulantur. Divinitatem porrò propter admirabilem illam ejus cum corpore, & anima hypostaticam unionem*.

Idipsum præclarè docet Catechismus Rom. p. 2. c. 4. ubi loquens de iis quæ ponuntur sub speciebus Eucharisticis, dicit non omnia eadem ratione, aut virtute in hoc Sacrato contineri. Quædam enim sunt, *inquit*, „ quę ex vi, & efficientia consecrationis „ in Sacramento esse dicimus: nam cùm „ verba illa efficiant, quidquid significant, „ id esse in Sacramento ex vi Sacramenti „ divinarum rerum Scriptores appellarunt, „ quod verborum forma exprimitur, ita „ si contingeret, ut aliquid ab aliis rebus omnino sejunctum esset, id solùm „ quod forma significaret, in Sacramento esse, cætera non item esse docuerunt, „ quædam verò in Sacramento continentur, quòd illis rebus conjuncta sint, quę „ forma exprimuntur, nam cùm forma, „ quæ ad panem consecrandum adhibetur „ corpus Domini significet, cùm dicitur: „ *Hoc est corpus meum*, ipsum Christi D. „ corpus ex vi Sacramenti in Eucharistia „ erit. „

Quòd autem reverà corpus per concomitantiam ponatur sub speciebus vini, & sanguis itidem sub speciebus panis, ratio apertè demonstrat, quia Christi corpus ponitur nunc in Sacramento illud idem, quod est in cœlo, scilicet vivum, & animatum, tale autem esse nequit sine sanguine, nec sanguis potest esse incorruptus absque novo miraculo, si existeret extra corpus, igitur necessum est, quòd corpus per concomitantiam ponatur sub specie vini, & sanguis sub specie panis.

Quoniam autem Doctor ab aliquibus, maximè Suarez 3. p. disp. 51. arguitur, quasi dixerit sanguinem contineri sub specie panis vi verborum, audiendus est ipse Doctor dist. 8. q. 1. n. 4. ubi *scribit*: Dico, quòd corpus „ Christi potest accipi strictè, prout includit partes animatas anima Christi, cujusmodi non est sanguis, licèt sit in potentia proxima, ut convertatur in carnem „ animatam, & sic corpus est aliud essentialiter à sanguine, & in se etiam potest „ esse aliud signatum, & per consequens „ potest esse hujus proprium signum, sicut „ est & propria definitio. Alio modo corpus potest accipi, ut omnia illa includit „ quæ pertinent ad totum corpus organicum, sive sint partes animatæ, sive sint „ alia non formaliter animata, ut sunt humores, & spiritus, & hoc modo sanguis „ est aliquid corporis, *ita Doctor. Dist.* autem 10. q. 4. n. 13. respondens ad secundum argumentum, in quo inferebatur, quòd frustrà sanguis poneretur sub specie vini vi verborum consecrationis, cùm jam sit sub specie panis simul cum corpore, *scribit*: Si tenetur, quòd corpus, quod est primum signatum speciei panis, non continet per se sanguinem tanquam aliquid „ ejus, juxta illud, quod dictum est *suprà* „ declarando suppositum, tunc facilis est „ responsio, quia tantummodo est sanguis concomitanter sub specie panis, „ & tunc non est ibi bis ex vi Sacramenti, nec tamen frustrà est concomitanter

„ ter sub specie panis, cùm sit sub specie „ vini ex vi Sacramenti, quia hoc est ad „ salvandam veritatem rei contentæ, quæ, „ ubicumque ponatur, semper habet ea„ dem absoluta. Nec sequitur, quòd incipit „ esse hic, postquam fuit hic, loquendo de „ eodem modo essendi; præfuit enim hic „ concomitanter, & incipit hic esse ex vi „ consecrationis. Si autem teneatur, quòd „ sanguis est per se pars corporis, ut cor„ pus est primum signatum speciei panis, „ tunc oportet dicere, quòd bis est hic „ sanguis ex vi Sacramenti. Sed adhuc non „ eodem modo, quia sub specie vini est per „ se, & primò, quia primum signatum „ ejus. Sub specie verò panis est per se, sed „ non primò, imò aliquid primi signati. „ Nec tunc est frustrà, quia per se est sub „ specie panis, ut salvetur veritas rei con„ tentæ primò. Nec incipit esse, postquam „ est, eodem modo essendi, sed incipit esse „ primò, postquam non fuit primò, licèt „ per se habuerit ibi esse. *Hæc Doctor*, quibus verbis minimè intendit affirmare, quòd sanguis existat sub speciebus panis vi verborum, ut prætendit Suarez, sed tantùm quòd in ea hypothesi, qua quis vellet, sanguinem esse partem corporis, necessum esset, quòd sanguis poneretur vi verborum sub speciebus panis, sicut & ipsum corpus, cum hoc tamen discrimine, quòd corpus primariò, & tanquam præcipuum connotatum, & significatum poneretur, sanguis autem tanquam ipsius corporis pars, & solùm virtualiter significata cum toto corpore.

Quòd pariter per concomitantiam sub utraque specie ponatur unio hypostatica, & personalitas Verbi, non solùm patet ex Concilio Tridentino suprà laudato, sed etiam ex epist. Concilii Ephesini ad Nestorium, & refertur de consecr. dist. 2. cap. 80. ubi legimus: *Sic etiam mysticas benedictiones accedimus, & sanctificamur, participes sancti corporis, & pretiosi sanguinis Christi omnium nostrum Redemptoris effecti, non ut communem carnem percipientes, quod absit, nec ut viri sanctificati, & Verbo conjuncti secundùm dignitatis unitatem; aut sicut divinam possidentes habitationem, sed verè vivificatricem, & ipsius Verbi propriam factam*. Quibus *aversa* qu. 4. in hoc Sacramento sect. 1. nititur probare unionem hypostaticam adesse corpori, & sanguini non solùm per concomitantiam, sed etiam per se, directè, & vi verborum, quod confirmare nititur ex eo, quòd in forma consecrationis Christus non dixerit simpliciter *corpus*, & *sanguis*, sed, *corpus meum*, & *meus*: Nam, *inquit*, sub ly *meum*, & *meus* videtur rectè comprehendi ipsa unio hypostatica personæ Verbi cum humanitate.

Verùm hæc fundamenta levia sunt: *Primò* namque, verissima subsistit doctrina Concilii Ephesini, quamvis unio hypostatica, & personalitas Verbi ponantur dumtaxat per concomitantiam sub speciebus, sic enim caro Christi verè erit vivificatrix, & ipsius Verbi propria, neque id etiam potest colligi ex vi pronominis *meum*, vel, *meus*, quia si vi istius pronominis *meum*, per se ponitur unio hypostatica, etiam per se ibi existet, ac ponetur personalitas Verbi, ad quam dicit intrinsecum, & essentialem ordinem, & consequenter ibi etiam per se, & vi verborum aderit Divinitas, quod est contra Concilium Trident. Meritò ergo noster *Bosco* colligit cum Cardinali *de Lugo* dis. 8. n. 119. sufficere ad veritatem pronominis *meum*, quòd absolutè illud corpus terminetur personalitate Verbi, licèt non ibi; quippe ly *meum*, ex communi hominum usu, non sumitur reduplicativè, itaut significet ibi esse rationem formalem, qua constituitur in esse *mei*, sed specificativè significando illud corpus esse, quod absolutè est meum. Ex quo fit, ut licèt per possibile, vel impossibile corpus illud in Eucharistia haberet propriam subsistentiam creatam, & non divinam, posset tamen Verbum de illo dicere, ibi esse corpus suum, quia ad hoc satis esset, quòd in cœlo subsisteret subsistentia Verbi.

Confirmatur, quia aliàs etiam unio cum natura humana deberet poni ex vi verborum cùm ly *meum* significet corpus, & partem naturæ loquentis, per consequens, ut statim insinuavimus, etiam debet poni ex vi verborum anima rationalis. Adde, licèt illud corpus nullibi de facto uniretur vel Verbo, vel naturæ humanæ, sufficeret unio præterita, ut anima Christi posset dicere illud esse corpus suum: sicut anima S. Petri posset dicere de suo cadavere, illud esset corpus suum, nam juxta communem modum intelligendi, ly *meum* solùm significat illud corpus pertinuisse ad naturam loquentis, quando ultimò corpus habuit. Et ita de facto in triduo mortis Christi corpus nusquam genitum pertinebat ad naturam humanam, utpote separatum ab anima, & tamen consecrans verè pronuntiasset:

fet: *Hoc est corpus meum*, scilicet, quod aliquando, & ultimò pertinuit ad humanam naturam Christi.

Plus dico, lacrymæ, & similia absolutè dicuntur Christi, etsi numquam fuerint personalitati divinę hypostaticè unita. Unde sicut unio hypostatica non poneretur vi verborum (imò nec per concomitantiam) si conversio fieret in lacrymas Christi per hæc verba: *Hæ sunt lacrymæ meæ*, sic neque ponitur, dum fit in corpus, aut sanguinem istis verbis: *Hoc est corpus meum*. *Hic est sanguis meus*. Licèt ergo pronomen *meum*, aut *meus* connotet naturam humanam, & personalitatem Verbi, ejusque hypostaticam unionem, non tamen per se, & directè significat, imò neque connotat, ut ibi existentia, sed solùm significat: Hoc est corpus (eadem est ratio sanguinis) quod ad me, qui loquor, spectat, vel aliquando spectavit. Hucusque Bosco.

Dices: Si Christus D. dixisset: *Hoc est corpus meum organizatum*, organizatio ex vi verborum deberet esse præsens, ergo à simili, quando dixit, *Hoc est corpus meum*, ex vi verborum debet esse præsens unio hypostatica, per quam constituitur corpus in ratione corporis *mei*, id est, in ratione corporis Christi.

Nego consequentiam, Et ratio disparitatis est, quòd organizatio sit forma intrinseca, ratio autem possessionis seu *mei* sit quid extrinsecum ad rationem corporis præsentis, siquidem possum dicere de re etiam absente, quòd reverà est res mea, putà liber meus, vestis mea, unde homines dicentes, *Hoc est corpus meum*, precisè non intelligunt rationem *mei* esse formaliter constitutivam corporis in ratione præsentis, sed solùm specificativè, quasi dicerent, hic esse corpus, quod est meum. Aliud autem est de denominatione organizati, quia sicut hæc significat formam intrinsecam, sic enim connotat fomam præsentem ibi, ubi dicitur corpus organizatum. Cujus utique alia ratio non suppetit, quàm communis usus loquendi hominum.

Tandem per concomitantiam huic divino Sacramento adest Divinitas, ac subinde tota adoranda personarum Trinitas, ut apertè docet S. Thomas opusc. 63. cap. 2. part. 3. *Deus Pater*, inquit, *in Eucharistia totum, quod ipse est, & habet cum Spiritu sancto, in summo dedit*. Et infrà: *Quocumque tempore, quocumque loco, à quocumque Sacerdote bono, vel malo, salutare illud sacrificium in forma Ecclesiæ oblatum fuerit, totus Deus Pater cum Filio, & Spiritu sancto se totum singulis animabus ad fruendum exhibet*. Idem præclarè exprimit Lanspergius tract. de Eucharistia, qui habetur cum pharetra divini amoris, ubi Christum D. ad animam sic loquentem inducit: *Cùmque non habeam corpus exangue, neque inanimatum, necesse est etiam concomitanter in eodem corpore esse animam, sanguinem, gratias, & virtutes meas, quibus omnibus Verbum cùm sit unitum, hoc est, persona una Trinitatis, à qua reliquæ duæ personæ sunt indivisæ, sequitur totam Trinitatem huic Sacramento inesse, non minùs verè, quàm in cælo, licèt aliena specie, putà Sacramentali velatam*.

Quærunt autem nonnulli Recentiores Theologi, utrùm ratione hujus concomitantiæ possimus asserere, quòd tres divinæ personæ in hoc Sacramento manducentur. *Respondet* Lugo num. 126. illam locutionem esse impropriam: Quia, *inquit*, manducari importat motum localem, quo ab ore in stomachum trajicitur cibus, quod utique convenire non potest Patri, & Spiritui sancto; Verbo autem tribuitur propter communicationem idiomatum, quam habet cum humanitate, quæ manducatur.

Vasquez autem disp. 185. num. 18. dicit, non esse inconveniens, quòd tres personæ divinæ in Eucharistia suscipiantur, sicut & ipsa Divinitas; quippe cùm ipsi Sacramento non solùm ratione immensitatis, sed etiam ratione consecrationis propter naturalem earum cum Verbo connexionem, adsint. *Nec obstat*, quòd nulla sit communicatio idiomatum inter Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum ex una parte, & inter corpus, & sanguinem Christi ex altera. Sicut enim ad manducationem specierum panis, dicitur manducari corpus, & ad potationem specierum vini, corpus dicitur potari, etiamsi nulla sit inter sanguinem, & corpus idiomatum communicatio: sic non obstante defectu communicationis idiomatum inter Patrem, ac Spiritum Sanctum, & inter corpus, & sanguinem, non minùs dicentur suscipi in Eucharistia. Neque enim ad id necessariò requiritur idiomatum communicatio, sed sufficit, quòd eo ipso, quo aliquid sumitur, pariter etiam sumatur quidquid est cum ipso peculiari modo connexum, & conjunctum. Quidquid sit, mihi videtur esse quæstio de nomine, in qua neu-

neuter loquendi modus censura dignus apparet.

Si autem requiras, qua ratione Pater, & Spiritus Sanctus censeantur peculiariter præsentes in Eucharistia: *Respondebo*, hunc specialem existendi modum ex eo censeri, quòd si per impossibile non essent ubique præsentes, præsentes fierent sub speciebus consecratis propter præsentiam humanitatis unitæ Verbo, cum quo naturalem habent connexionem ratione unius, & ejusdem dignitatis. Hinc Ecclesia in Hymno ad Laudes Feriæ secundæ piè canit: *In Patre totus Filius, & totus in Verbo Pater*.

CONCLUSIO TERTIA.

TOtum *Christi D. corpus est in singulis partibus specierum consecratarum, non solùm post, sed etiam ante divisionem*. Primam partem hujus assertionis expressè docuit Concilium Florentinum in decreto Eugenii, ubi loquens de Eucharistia, ait: *Sub qualibet parte hostiæ consecratæ, & vini consecrati, separatione facta, totus est Christus*. Idipsum pariter expressè definivit sacrum Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 14. *Si quis negaverit in venerabili Eucharistiæ Sacramento sub unaquaque specie, & sub singulis cujusque speciei partibus, separatione facta, totum Christum contineri, anathema sit*. Colligitur autem hæc veritas ex facto Christi, qui calicem consecratum Lucæ 22. dedit Discipulis, dicens; *Accipite, & dividite inter vos*. Ex quibus apparet singulos Apostolos dumtaxat particulam consecrati calicis sumpsisse: Nullus autem refragari potest, singulos accipientes partem calicis, Christum totum sumpsisse: igitur totus est sub qualibet particula hostiæ consecratæ.

Eandem veritatem docent SS. Patres, quos laudat, & refert Gratianus dist. 2. imprimis verò S. Hilarius, ut refertur cap. 78. *Ubi pars*, inquit, *est corporis, ibi est & totum*. Quod utique probat à simili, exemplo Mannæ, dicens: Eadem ratio fit in corpore Domi-
„ ni, quæ in manna, quod in ejus figura
„ præcessit, de quo dicitur, qui plus col-
„ legerat, non habuit amplius, neque qui
„ minus paraverat, invenit minus: non est
„ enim omnino quantitas visibilis in hoc
„ æstimanda mysterio, sed virtus Sacramenti
„ spiritalis. Cui concinit Eusebius Emis-
„ senus homil. 5. de Paschate: Eucharistiæ
„ sanctæ perceptio, *inquit*, non in quanti-
„ tate, sed in virtute consistit, nam corpus,
„ Sacerdote dispensante, tantum est in exi-
„ guo, quantum esse constat in toto. Subscribit etiam S. Augustinus, ut refertur eadem distinct. cap. 75. dicens: *Manducetur Christus, vivit manducatus, quia surrexit occisus: nec quando manducamus, partem de illo facimus, & quidem in hoc Sacramento sic fit: & norunt fideles, quemadmodum manducent carnem Christi, unusquisque accipit partem suam: unde & ipsæ gratiæ, partes vocantur. Per partes manducatur, & manet integer totus*.

Hæc omnia confirmat Ecclesia in Prosa decantari solita die sacro Corporis Christi, dicens: *Fracto demum Sacramento, ne vacilles, sed memento, tantum esse sub fragmento, quantum toto tegitur.... Nulla rei fit scissura, signi tantùm fit fractura, qua nec status, nec statura signati minuitur*.

Probatur etiam secunda pars, nempe quòd Christi D. corpus sit sub singulis partibus specierum consecratarum etiam ante divisionem. Probatur, inquam, non solùm ex communi sententia Theologorum, sed etiam ratione Theologica, quam ex Alensi, & S. Bonaventura ad sex capita reducit *Meurissius* cap. 5. sect. 6. quarum *prima* desumitur ex *utilitate fidei*, necnon & *vitatione erroris*; si enim totum Christi corpus contineretur sub tota specie, & non sub qualibet illius parte, facilè quis induci posset, ut crederet partem contineri sub parte, sicut totum sub toto, & inde fieret errandi occasio, scilicet existimandi, corpus Christi esse commensurabile hostiæ per correspondentiam partium unius ad partes alterius. *Secunda* sumitur ex *fractione*, & *divisione*. Fracta enim hostia, Christus est totus sub singulis partibus: sed constat, quòd non est ibi, nisi virtute consecrationis; igitur cùm consecrata sit hostia ante fractionem, nec fractio aliquo modo pertineat ad consecrationem, relinquitur quòd ante fractionem, sicut & post, erat totus Christus sub singulis partibus specierum. Unde Innocentius Tertius; *Reor salva fide Majestatis, quòd ubi est panis consecratus, totum in singulis partibus continetur; quod inde cognoscitur, quoniam in quotcumque partes species dividantur, in singulis est totus Christus*.

Tertia sumitur *ex conversione*: Christi corpus ponitur in Sacramento per transubstantiationem panis in ipsum. Sed quælibet pars panis est panis, quia est totum homoge-

neum; ergo quælibet pars panis convertitur in totum corpus: unde Innocentius: *Ego sanè concesserim, quòd totalis panis in totale corpus convertitur; ita tamen quòd nulla pars panis in aliquam partem corporis transit.*

Quarta sumitur ex *significatione*, & veritate Sacramenti: Christus continetur in Sacramento, ut signatum in signo, sed ratio significandi est uniformiter in partibus, & in toto: ergo ad veritatem Sacramenti spectat, quòd Christi corpus uniformiter sit in partibus, & in toto.

Quinta: Designetur aliqua pars hostiæ: aut ibi est totum corpus, aut pars; si totum, habetur propositum; si pars, tunc dividatur: aut est pars: aut est totum; si pars, ergo Christus est divisus, quod dici nequit, si totum, & priùs non erat: ergo plus continet hæc pars hostiæ, quàm priùs, ergo de necessitate est aliquid ibi conversum in partes, quod priùs non fuerat, quod est absurdum.

Sexta; Christi corpus sub Sacramento sublimatur ad excellentiorem modum essendi, quàm spiritus, spiritus enim tantùm est in uno loco, corpus autem Christi fit præsens pluribus: ergo si spiritus ita est in toto, quòd etiam sit in qualibet parte, multò magis ita erit corpus Christi.

Dices primò: Explicari non potest modus, quo Christi corpus esset totum in tota, & totum in qualibet parte hostiæ consecratæ: igitur ille non est asserendus.

Nego antecedens: Modus enim ille explicari potest per eum, quo anima est in corpore, vel Angelus in loco; quemadmodùm enim anima ita tota est in toto corpore, ut etiam tota sit sub singulis ejusdem corporis partibus, nec minor in minimis partibus, quàm in toto; sic Christi D. corpus ita dici potest totum in tota hostia consecrata, ut etiam totum sub qualibet etiam minima illius parte, nam, ut canit Ecclesia, *Tantum esse sub fragmento, quantum toto tegitur.*

Instabis: Si totum Christi corpus esset actu sub singulis partibus hostiæ nondum divisis, sequeretur, quòd esset actu pluries, imò & infinities sub qualibet hostia consecrata per plures, & infinitas actu præsentias totales, sed consequens est impossibile; non enim dari potest infinitum actu: ergo & antecedens. Patet sequela majoris, nam in qualibet hostia sunt plures actu, imò & infinitæ partes proportionales: igitur si sub qualibet earum partium sit actu totum Christi corpus, sequitur, quòd sit pluries, imò & infinities totum in Eucharistia.

Nego sequelam majoris, ad cujus probationem distinguo: In qualibet hostia sunt plures, imò & infinitæ partes proportionales, quarum quælibet propriam præsentiam habeat, & sic numerum infinitum actu cum aliis efficiat, nego: Sunt infinitæ partes proportionales, unica dumtaxat existentia actuali existentes, concedo antecedens, & nego consequentiam. Quamvis enim anima sit tota in qualibet parte corporis, quæ in infinitum esset divisibilis, nihilominus non habet infinitas præsentias, sed dumtaxat unicam, quia omnes illæ partes habent dumtaxat existentias partiales, concurrentes ad unicam totalem corporis existentiam constituendam; ita proportione servata dicendum est de Christi D. corpore respectivè ad partes hostiæ consecratæ.

Dices secundò: Nullibi ponitur corpus Christi, nisi ex intentione consecrantis, sed intentio consecrantis non dirigitur ad ejusmodi singulas partes hostiæ, sed dumtaxat ad totam hostiam: igitur Christi D. corpus non ponitur sub hujusmodi partibus.

Distinguo minorem: Non dirigitur explicitè, concedo: implicitè, nego. Intentio enim consecrantis dirigitur quidem explicitè, & directè ad totam hostiam, quæ cum componatur, & constituatur ex partibus, consequens est quòd saltem implicitè intendat constituere sub illis Christi D. corpus.

Quæres 1. *Utrùm Christi D. corpus non solùm sit sub partibus divisibilibus specierum, sed etiam sub indivisibilibus, seu punctis eas unientibus, & terminantibus.*

Respondeo, Doctorem videri negativam partem tueri dist. 10. q. 9. num. 3. ubi ait. *Corpus Christi non est præsens speciei alicui ad minùs, nisi minimo sensibili; quia nulli indivisibili est præsens.* Unde hanc sententiam tanquam genuinam Doctoris mentem docet Hiquæus in Commentario ad illa verba num. 12. & inter ejus assertores numerat Albertum in 4. dist. 13. art. 10. Richardum dist. 10. art. 6. Ægidium Theoremate 11. Vasquez disp. 189. cap. 4.

Verùm satiùs dicendum arbitror cum cæteris Scotistis Doctorem Subtilem non recedere à communiori Theologorum sen-

ten-

tentia, nam eadem dist. 10. quæst. num. 5. comparat præsentiam corporis Christi in Eucharistia cùm præsentia Angeli, dicens: *Nec illud* corpus, *est magis præsens hic alicui corpori in ratione passi, quàm si Angelus esset hic*. Angelum autem posse existere in puncto docet problematicè 2. dist. 2. qu. 6. num. 13. *Si tamen*, inquit, *posset* (Angelus) *esse in puncto, vel non, videtur ratio necessaria nec ad unam partem, nec ad aliam, quia licèt Angelus sit indivisibilis, non habet tamen indivisibilitatem limitatam, sicut punctus; & ideo non oportet ipsum esse in puncto, sicut in loco. Nec fortè repugnat sibi esse in puncto, sicut in loco, quia nullum inconveniens videtur ex hoc inferri: quia si ex esse in puncto, sicut in loco, hoc inferatur, quòd non possit moveri localiter, nisi spatium constaret punctis, non sequitur, posset enim immediatè ex loco punctuali ferre se in continuum, cujus continui punctus est terminus*. Itaque hoc loco citato ex lib. 4. dist. 10. q. 9. n. 3. videtur solùm argumentari ad hominem contra illos, qui admittebant corpus Domini esse præsens minimo sensibili, & tamen dicebant, illud non esse naturaliter visibile, etiam oculo glorioso, quia non potest esse contactus physicus inter oculum, & corpus Christi, eò quòd illud in Sacramento non respiciat species ratione quantitatis, quam rationem rejicit, quia minimum sensibile potest percipi à sensu perfectissimo. Ex quibus liquet Doctorem hac in sententia nihil expressè definire, ac subinde liberum esse ipsius Discipulis utramlibet partem tueri.

Itaque ad quæsitum *respondeo*, mihi probabilius videri, corpus Christi reverà existere sub quolibet indivisibili: *Primò*, quia vi consecrationis ponitur sub speciebus, sub quibus ante consecrationem præerat substantia panis, & vini, sed utriusque substantia, aut saltem aliquid ipsius præerat sub indivisibilibus: ergo cùm alicubi non possit existere aliquid corporis Christi, quin simul totum existat, quia est incorruptibile, & impartibile, consequens est, quòd totum debeat esse etiam sub iilis indivisibilibus. Major patet ex dictis. Minor verò probatur: Quodlibet indivisibile quantitatis est accidens, & subinde requirit aliquod subjectum, cui inhæreat: igitur aliquid substantiæ panis correspondere debebat ipsis indivisibilibus, antequam fieret consecratio.

Deinde, vel singulis indivisibilibus hostię consecratę, antequam fieret consecratio, correspondebat aliquid è substantia panis, vel nihil: si nihil, igitur substantia panis erat sub sua quantitate discontinua, & divisa, & consequenter substantia corporis Christi pani succedens erit similiter sub quantitate panis discontinuata, & divisa, quod est absurdum; cùm enim Christi D. corpus sit sub speciebus simili modo, quo Angelus est in loco, quemadmodum Angelus intelligi non potest esse in loco continuè, nisi existat in indivisibilibus copulantibus partes loci, in quibus existit etiam Christi D. corpus, non potest intelligi existere continuè sub speciebus, nisi pariter existat sub indivisibilibus. Si verò aliquid de substantia panis ante consecrationem correspondebat indivisibilibus quantitatis eam afficientis, consequens est, quòd sub eisdem indivisibilibus existere debeat totum Christi D. corpus quippe cùm occupet omnes partes specierum consecratarum, sub quibus præerat substantia panis, & vini.

Dices primò: Corpus Christi ex statim dictis existit dumtaxat sub iis, sub quibus prę-erat substantia panis, & vini: sed hæc non præerat sub indivisibilibus, cùm enim sit corporea, trinam dimensionem exigit, sub qua existat.

Distinguo majorem; corpus Christi est ubi præfuit substantia panis eodem modo, quo illa præfuit, nego: modo diverso, concedo.

Ad minorem dico, quòd cùm substantia panis, & vini sit corporea: ac subinde habeat partes entitativas, quæ sunt entitativè divisibiles, & naturaliter exigunt trinam dimensionem, inde fit, quòd illa non possit esse primò, & per se sub istis indivisibilibus secundùm se spectatis, sed præfuit sub illis prout continentur in partibus, quippe cùm non possit esse continuè sub ejusmodi partibus, nisi pariter existat sub indivisibilibus unientibus, & continuantibus partes quantitatis; secus autem est de corpore Christi D. quod licèt divisibile sit secundùm entitatem, quia tamen existit sub speciebus consecratis modo indivisibili; inde fit, quòd etiam per se capax sit existendi sub indivisibilibus specierum consecratarum.

Dices secundò; Si corpus Christi sub quolibet invisibili hostiæ consecratæ reverà existeret, sequeretur, quòd facta divisione hostiæ consecratæ, Christus incipiat esse sub aliquibus indivisibilibus, sub quibus antea

non erat, idque absque nova consecratione, quod est absurdum. Patet sequela; dum enim hostia consecrata dividitur in duas partes, ex illa divisione consurgunt puncta, linea, & superficies de novo illas duas medietates hostiæ terminantes: igitur si totus Christus existat sub quolibet indivisibili hostiæ consecratæ, facta illius divisione erit de novo, ubi antea non erat absque nova consecratione.

Respondeo primò, negari posse sequelam majoris, dici namque potest, quòd per divisionem hostiæ non producantur nova indivisibilia, sed ea solum, quę ante fractionem hostiæ actu continuabant partes illius, & eas terminabant solum in potentia, per fractionem fiunt actu terminantia partes, quæ sunt actu divisæ, cùm antea tantùm essent potentia divisæ, seu tantùm divisibiles. Unde, cùm Christi D. corpus ex vi prioris consecrationis jam esset sub omnibus indivisibilibus, quæ partes hostiæ continuabant, non sequitur, quòd per divisionem incipiat esse de novo, ubi antea non erat: sed tantùm quòd existat novo modo; ita quòd cùm ante divisionem hostiæ consecratæ esset in indivisibilibus, ut continuantibus partes illius, per divisionem autem existat in eisdem indivisibilibus, ut terminantibus partes, quæ ex hac divisione resultant.

Dico secundò, quòd, quemadmodum Christi D. corpus per divisionem hostiæ incipit fieri præsens diversis, & distinctis *ubi*, si partes illæ diversis in locis collocentur, idque absque nova consecratione, sic pariter per hostiæ divisionem posset fieri præsens quibusdam extremis, quibus antea præsens non erat, idque vi præcedentis consecrationis, quæ efficit, ut quomodocumque se habeat hostia consecrata, scilicet vel fracta, vel integra, vel quiescens, vel mota, semper sub illa existat corpus Christi.

Quæres 2. *Utrùm Christi D. corpus in Eucharistiæ Sacramento habeat suam quantitatem.*

Affirmo cum Subtili Doctore in 4. dist. 10. q. 1. n. 12. & communiori sententia Theologorum; cujus utique assertionis ratio est, quòd Christi D. corpus existens in Eucharistia sit animatum, ac subinde perfecta organizatione, ac membrorum dispositione constans: hæc autem organorum, & membrorum figuratio, & dispositio necessaria est ad animationem: *Si enim*, inquit Doctor, *non distet caput à pede, sed totum subintret totum usque ad minimam partem naturalem, jam non habebit ordinem partium in loco necessariam ad corpus animatum, nec figuram; anima enim est actus corporis organizati potestate vitam habentis*, lib. 2. de anima cap. 1. Hæc enim figuratio, & organizatio tota non potest esse à forma corporeitatis, quæ tantùm confert distinctionem partium substantialium: igitur debet esse à quantitate, virtute cujus corpus illud habeat partes organizatas, distinctas, & ordinatas tum in toto, tum inter se; unde sequitur, quòd corpus Christi non possit esse in Eucharistia ad modum substantiæ sine ulla ordinatione partium: igitur necessum est, quòd Christi D. corpus habeat eamdem quantitatem, quam habet in cœlo existens.

Confirmatur ex Concilio Trident. sess. 13. cap. 3. ubi ex vi naturalis connexionis inter corpus vivum Christi, & animam, & sanguinem, asserit hæc esse sub specie panis realiter: sed in reipsa major est connexio corporis ad quantitatem, & cæteras dispositiones naturales, & accidentales, quàm sit connexio ejus ad sanguinem, & animam, quantum ad inseparabilitatem (quidquid sit de compositione per se, & substantiali quam corpus, & anima, & sanguis efficiunt) quia separari possunt à corpore, manente quantitate, & reliquis qualitatibus, ut separata fuerunt in morte, & manserunt in triduo: anima autem è contra nequit inesse sine quantitate in corpore modo naturali: ergo ex vi connexionis naturalis magis sequitur, quantitatem, & qualitatem inesse corpori Christi in Eucharistia, quàm animam, & sanguinem.

Dices: Quantitas non potest esse sine extensione partium; siquidem ratio formalis illius est extensio, & indivisibilitas, sed corpus Christi in Eucharistia est sine omni extensione, & divisibilitate, nam, ut statim dicebamus, ibi existit ad modum substantiarum spiritualium, & potest esse sub indivisibilibus specierum: igitur nullam habet quantitatem.

Respondeo, duplicem distingui debere extensionem in quantitate, ut diximus in tertio notabili, alteram in ordine *ad se*, alteram in ordine *ad locum*: Prior consistit in extensione & ordinatione partium inter se, itaut una immediatè uni continuetur & conjungatur, & illa mediante aliis, sic

per eam extensionem caput immediatè continuatur collo, & eo mediante corpori, cæterisque corporis partibus: Posterior verò consistit in situatione & extensione partium in ordine ad spatium, itaut una pars corporis correspondeat uni, & altera alteri parti loci, & spatii. Prior, ut diximus in Physicis, est de essentia quantitatis, & ab ea inseparabilis. Posterior verò est accidentalis & separabilis. Unde hæc separari potest à quantitate corporis Christi, manente priori. Non enim minùs est de ratione quantitatis reddere subjectum impenetrabile cum alio corpore, quàm loco extensum: sed quantitas corporis Christi potuit privari sua impenetrabilitate, ut patet ex eo, quòd prodierit ex utero Virginis, absque omni reseratione virginalis secreti, & exierit ex sepulchro, immoto lapide & sigillo: similiter ingressum fuerit ad Discipulos januis clausis: igitur pari ratione corpus quantum poterit spoliari sua commensuratione, & extensione in ordine ad spatium. Cætera quæ solent objici, jam plenissimè dissolvimus, rum in Logicis, cùm in Physicis, ubi demonstravimus, essentiam quantitatis consistere formaliter in extensione partium in ordine ad se.

Adde*, quòd** non fit in hoc mysterio ratiocinandum, quemadmodum in cæteris rebus naturalibus: Nam, ut loquitur Innoc. III. lib. 4. de hoc mysterio c. 9. ***In hoc Sacramento credere jubemur, discutere prohibemur. Unde Concilium Trid. sess. 13. c. 1. præclarè asserit, ***corpus Christi esse Sacramentaliter præsens ea existendi ratione, quam etsi verbis exprimere vix possumus, possibilem tamen esse Deo, cognitione per fidem illustrata, assequi possumus.***

Nec obstat, quòd S. Aug. *epist.* 150. ad Dardanum scribat: ***Tolle spatium corporibus & nusquam erunt, neque erunt.*** Hæc enim dixit de rebus existentibus in loco naturaliter, non verò per comparationem ad omnipotentiam divinam; fatentur enim omnes SS. Patres, Deum posse quodlibet corpus cujusvis magnitudinis in quovis minimo loco constituere, ut præcipuè docent S. Hilarius, Hieronymus, Chrysostomus, &c. explicantes hunc locum Matt. 19. ***Facilius est camelum per foramen acus transire &c.*** Nam, ut præclarè ait Sanctus Gregorius Nazianzenus orat. 36. ***Quid prohibet quominùs hæc fiant, si Dei voluntas ita tulerit?***

Quæres 3. *Utrùm Christi D. corpus sit unitum speciebus Eucharisticis.*

Respondet Doctor dist. 10. q. 6. n. 4. corpus Christi non esse unitum speciebus aliqua unione naturali, qualis est unio materiæ cum forma, actus cum potentia, & partis cum toto; sed tantùm per actum voluntatis divinæ, quia Deus ea voluntate, qua instituit Eucharistiam, determinavit, ut corpus Christi fieret præsens sub speciebus post consecrationem, & tamdiu illud subsisteret, quamdiu species illæ incorruptæ perseverarent: ac subinde tota hæc unio dumtaxat extrinseca est.

***Quod utique probatur*:** Si quæ enim esset unio intrinseca corporis Christi cum speciebus, illa esset vel accidentalis, vel substantialis: sed neutra est, non quidem substantialis, quia inter substantiam & accidentia non intercedit unio substantialis, porrò Christi corpus est substantia, species verò sunt accidentia: igitur &c. Non etiam est accidentalis, quia unita hic se non afficiunt sicut in unione accidentaria; neque enim corpus Christi est quantum quantitate specierum, nec earum qualitate, putà colore, calore, frigore, aut sapore afficitur: igitur &c.

***Dices*:** Corpus Christi sustentat species sacramentales; siquidem idipsum præstat, quod præstabat substantia panis circa species: sed illa sustentatio non fit nisi per conjunctionem, & unionem cum Christi corpore, quemadmodum fiebat, cùm adesset substantia panis: igitur reverà species Christi corpori uniuntur.

***Nego minorem*:** Species enim illæ non per Christi corpus, sed per divinam potentiam sustentantur, nec aliud præstat Christi D. corpus sub speciebus, quàm ut ibi sit, ubi substantia panis priùs aderat, & sub ipsis accidentibus delitescat. Nec obstat, quòd species dicantur instrumentum conjunctum corporis Christi; & quòd ipsis corruptis corpus esse desinat, hæc enim facilè fieri possunt, & intelligi per unionem extrinsecam, qua divina voluntas voluit uti speciebus ad conferendas uberes gratias per collationem Christi corporis; & tamdiu dumtaxat corpus conservare præsens Sacramentaliter, quamdiu species adessent incorruptæ.

***Dices secundò*:** Sacramentum Eucharistiæ con-

constat signis, & rebus: ergo inter illa reperitur vera constitutio, proinde compositio, ex qua quidpiam unum resultet.

Respondeo, non satis inde colligi veram constitutionem, scilicet per unionem intrinsecam constituentium, sed tantùm constitutionem moralem, & Sacramentalem, ad quam sufficit unio constituentium ex pacto, ex qua consequenter resultat unum quidpiam morale, & sacramentale.

Dices tertiò: Ex unione extrinseca non satis colligitur absentia panis, nam remanente substantia panis posset Christus fieri præsens in sacramento: sed destruitur substantia panis: ergo ex præsentia Christi debet colligi quædam perfectior unio, quàm ex solo beneplacito divino.

Respondeo, potuisse quidem Deum efficere Christum præsentem in Sacramento, conservando substantiam panis: quia tamen aliter statuit, voluit quoque, destruendo substantiam panis, Christi corpus unire remanentibus accidentibus, itaut quemadmodum desitio panis procedit ex sola divina voluntate, ita quoque unio corporis cum accidentibus ex ea voluntate proveniat.

Quæres 4. *Quid sit formaliter præsentia Sacramentalis corporis, & sanguinis Christi in Eucharistia*.

Respondeo primò, esse aliquid reale; cùm enim Christus sit realiter præsens speciebus in Sacramento, fieri non potest, ut illud, per quod formaliter est præsens, non sit aliquid reale. *Adde quòd* ratione hujus præsentiæ à nobis formaliter sumatur, & eadem ratione dicatur propinquum, vel distans ab aliis rebus, quibus comparatur. Similiter est aliquid intrinsecè afficiens corpus Christi, intelligi enim non potest, quomodo corpus Christi sit reverà sub speciebus, cùm anteà non esset, nisi intelligatur nova præsentia in speciebus ad corpus, & vicissim in corpore ad species: Unde, inquit Doctor dist. 10. q. 1. Si species habent novum respectum ad corpus Christi, pari ratione corpus illud habebit novum respectum ad species: nam, si species sunt de novo præsentes corpori, etiam & corpus est de novo præsens speciebus.

Respondeo secundò, præsentiam illam formaliter non esse *modum aliquem substantialem* ut vult Suarez 3. p. disp. 47. sect. 1. *Tum*, quia modus substantialis adesse, vel abesse non potest sine reali substantiæ mutatione; sed præsentia illa adest, & abest sine substantiali mutatione corporis Christi. *Tum*, quia substantia non censetur perfectè completa sine suo modo substantiali: sed corpus Christi est omnimodè substantialiter completum sine tali Sacramentali præsentia: ac subinde illa non est formaliter aliquis modus substantialis.

Non est etiam aliquod *accidens absolutum*: *Tum*, quia accidens absolutum non advenit de novo alicui subjecto sine reali, & physica illius immutatione: at corpus Christi, cùm sit gloriosum, & impassibile, est incapax omnis mutationis realis, & physicæ: *Tum*, quia omnis illa nova præsentia Christi corporis ad species est tantùm penes acquisitionem novi *ubi*, ita quòd corpus Christi sub speciebus habeat novum, *ubi*, quod antea non habuerat, at ratio formalis *ubi* non est aliquid absolutum, sed respectivum: igitur, &c.

Non est etiam *respectus intrinsecùs* adveniens: siquidem ille respectus exurgit necessariò ex positis fundamento, & termino: non possunt enim esse duo alba secundùm eosdem gradus; quin sint omnino similia: at præsentia corporis Christi ad species necessariò non exurgit ex positione utriusque, siquidem reverà potest esse, & de facto est corpus Christi in rerum natura absque eo quòd sit præsens sub speciebus etiam reverà existentibus, si nempè panis ille, cujus sunt species, non consecretur.

Restat igitur dicendum, quòd illa præsentia Sacramentalis sit tantùm *respectus extrinsecùs* adveniens, ut optimè docet Doctor loco supra laudato *n.* 10. Oportet, *inquit*, ponere ad salvandam realem præsentiam corporis Christi hic, quòd in ipso sit aliqua præsentia ad speciem panis, quæ priùs non „ fuit, alioquin non magis esset nunc præ- „ sens hic, quàm priùs: Illa enim muta- „ tio, quæ est circa species, scilicet quòd „ priùs erant in subjecto, nunc autem sunt „ sine subjecto, nihil facit ad hoc, quòd „ corpus Christi de non præsente isti fiat „ realiter præsens istis, ut suprà probatum „ est, quia illa habet alios terminos per se „ ab illa, qua non præsens fit præsens: er- „ go necesse est ponere aliquam mutatio- „ nem in corpore Christi acquisitivam il- „ lius præsentiæ novæ. „

Paucis interpositis, subdit: Et si quæras „ ad quod genus pertineat hæc mutatio, & „ ut-

„ terminus istius mutationis: Dico, si Angelus ponitur de novo præsens alicui corpori, dicitur quidem esse in loco definitivè, eo modo, quo sibi potest convenire esse in loco, & sic dicitur mutari, licèt illa mutatio multùm distet à vera mutatione secundùm *ubi*. Adhuc autem quantum ad aliquas conditiones præsentia corporis Christi speciei magis recedit à vera ratione *ubi*, quia nullo modo per istam præsentiam determinatur sic ad unum *ubi*, quòd sibi repugnet aliud. Sed Angelus per novum *ubi* sic determinatur ad illud, ut sibi repugnet aliud. Et si habes pro inconvenienti, aliquam mutationem qualemcumque in corpore Christi realiter esse: Dico, quòd necesse est ponere saltem aliquem respectum extrinsecùs advenientem, qui scilicet non necessariò sequatur fundamentum, & terminum posita in actu: quia omnis respectus sic consequens necessariò est intrinsecùs adveniens, ut ostensum est in *quæst*. 2. de charactere contra primam opinionem: ergo respectus potest advenire extrinsecùs de novo sine alio quocunque novo, vel in fundamento, vel in termino.

„ Sic ergo non est inconveniens corpus Christi esse de novo præsens, alicui non habenti novam formam absolutam, nec novum respectum respectu ejus, vel si habet hujusmodi novum respectum, pari ratione, & corpus Christi habebit novum respectum ejus: quia si species sunt de novo præsentes corpori Christi, & corpus est de novo præsens eis (etsi enim continentia non sit relatio realis mutua, tamen præsentia est relatio realis mutua) non erit tunc inconveniens dare in corpore Christi talem mutationem ad respectum extrinsecùs advenientem.

„ Et si objicias, ad respectum non est mutatio, solutum est in quæstione de charactere. Et si omnino arguas ille respectus extrinsecùs adveniens, qui dicitur præsentia simplex, ad quod genus pertinet? Potest dici, quòd magis propriè reducitur ad genus *ubi* inter omnia genera respectuum extrinsecùs advenientium: quia in pluribus cum illo respectu convenit, & si fortè non sit propriè in genere, sequitur, quòd decem genera non sufficienter evacuarent totum ens. Quod non est inconveniens, eo modo, quo Philosophi loquuntur de rationibus eorum, quia non rupugnat sub ente inveniri aliquem respectum, putà Angeli ad lapidem, qui non habet aliquam rationem respectus in genere, ut ipsi loquuntur: non tamen sequitur ex hoc plura genera esse, quàm decem, sed quòd rationes eorum, vel ratio alicujus eorum non assignatur sub ratione communi, sicut posset assignari. „

His omnibus, inquit Hiquæus in Commentario, Doctor tria docet: *Primum*, quòd non salvari possit præsentia Christi nova, & Sacramentalis sine aliqua mutatione in Christi reali, quia de novo fit hic Christus realiter, ubi antea non fuit: talis autem mutatio non repugnat Christo, quia licèt mutatio, quæ fit ad corruptionem, non conveniat corpori glorioso, & impassibili, non tamen repugnant mutationes quoad respectum, qui non infert mutationem substantialem; nam ante Ascensionem habuit plures tales, ut visionis, locutionis, manducationis, & loci post Resurrectionem. *Secundum* quod docet, hanc præsentiam & mutationem reduci ad mutationem secundum *ubi*: *Tertium* est, præsentiam illam esse relationem extrinsecùs advenientem. *Ita Hiquæus*.

QUÆSTIO SECUNDA.

Quid, & quomodo Christus D. agere possit in Eucharistia.

NOtandum primò, cum Doctore subtili in 4. dist. 10. q. 5. duplicem esse actionem, immanentem scilicet, & transeuntem: *Immanens* dicitur, quæ recipitur in agente, & in eo remanet; quæ quidem adhuc in homine duplex distinguitur, alia enim est corporea, ut sensatio, seu operatio sensuum, alia verò spiritualis, ut intellectio, & volitio: *Transiens* dicitur, quæ non remanet in agente, sed transit in aliud: sic calefactio ab igne transit in lignum, quod calefit. Quæritur autem quænam ex hujusmodi actionibus Christo D. conveniat, quatenus in Eucharistia exstit.

Notandum secundò, ex eodem Doctore ibidem *n*. 2. intelligi posse, quòd duobus modis aliquid insit Christo D. scilicet, vel primò, & per se, vel tantùm secundariò, & concomitanter: *Primò*, *aliquid dicitur inesse*

inesse Christo, ut hic inquit Doctor, *quod sibi inesset, & si nusquam alibi esset, nisi hic: concomitanter autem dicitur aliquid inesse hic, quod primò inest sibi, ut alibi, & ex hoc sibi inest ut hic propter identitatem subjecti & formæ*. Hoc est, aliquid censentur inesse Christo, ut existenti Sacramentaliter primò & per se, quando illud ita inest, ut absolutè ipsi non inesset, etiamsi Christus D. alibi existeret: Concomitanter autem quando ipsi Sacramentaliter existenti, ea tantùm ratione inest, quòd ipsi insit, ut alibi existenti, idque propter identitatem subjecti & formæ.

Notandum tertiò, quæstionem moveri posse, vel de ea operatione, quæ inest Christo D. de facto virtute antiqui miraculi, vel de ea, quæ inest de novo per miraculum, & extraordinariam Dei potentiam. Quibus præmissis, Doctor ita luculenter, ac planè hujus quæstionis solutionem tradit, & expendit tribus conclusionibus, ut non aliud nobis incumbendum videatur, quàm illius resolutionem exscribere, ac nonnullis additis explanare.

CONCLUSIO PRIMA.

OMnis *operatio immanens, quæ primò inest Christo D. ut in cœlo existenti, eidem concomitanter inest, ut existenti in Sacramento*. Ita Doctor, & hanc conclusionem sic probat: Nullum absolutum desinit esse in aliquo propter novum respectum extrinsecùs advenientem, sed operatio immanens est forma absoluta: igitur propter præsentiam Sacramentalem, quæ est novus respectus extrinsecùs adveniens, non desinit illa operatio inesse suo subjecto.

Reponunt aliqui, majorem esse veram de forma simpliciter absoluta, qualis non est operatio, ipsa enim habet respectum potentiæ ad objectum.

Verùm, inquit Doctor, hæc responsio prorsus est evanida, nam qualitates *in fieri* dependent ab approximatione agentis, ut patet de calore, & frigore, & aliis qualitatibus, ad quas est alteratio, & tamen in esse suo sunt simpliciter absolutæ. Similiter operationes in suo fieri non requirunt talem respectum, & hoc ubi fiunt concomitanter, & non primò, apparet enim, quòd si corpus Christi in cruce fuit infrigidatum, frigus etiam fiebat in corpore Christi, existentis in pixide concomitanter, sed non primò, & ad illud fieri non requirebatur approximatio agentis ad passum ibi, ergo à simili ista qualitas, cùm sit in se absoluta, licèt in fieri requirat præsentiam objecti ad potentia, hoc non erit, nisi ubi primò insit, potest ergo concomitanter inesse sine tali respectu.

Instabis: Operatio est in continuo fieri, secus aliæ qualitates, ergo requirit continuam approximationem potentiæ ad objectum.

Respondeo cum Doctore nostro ibidem. Licèt sit in fieri continuè, tamen non sequitur quin concomitanter possit inesse, & continuè in fieri sine objecti præsentia, vel approximatione. Sicut enim calor potest in fieri corpori in Eucharistia sine approximatione agentis, ut ibi, ita si esse caloris „ esset in fieri, semper posset causari calor „ in corpore in hostia, & tamen sine tali ap- „ proximatione, non enim magis requiritur „ continuus respectus ad fieri continuum „ quàm ad fieri transiens, respectus pro „ tunc præsens. „

Etsi replices: Operatio respicit objectum non tantùm ut est causa in fieri, sed etiam in ratione terminantis, sicut ergo impossibile est, operans esse, & non terminari ad objectum, sic impossibile est, quòd alicubi insit, & ut ibi non terminetur ad objectum præsens.

Respondet Doctor n. 4. Quod non oportet, objectum esse præsens propter terminatio- „ nem actus, sed tantùm propter causa- „ tionem, ita quòd quando est aliqua cau- „ sa sufficiens ipsius actus, non requiritur „ præsentia objecti propter terminationem, „ quod utique probat à simili: Sicut, *inquit* „ patet de vidente creaturam in essentia di- „ vina: dato enim, quòd illa sit causa vi- „ sionis creaturæ, non requiritur creatura „ ad quam terminatur hæc visio, præsens „ propria præsentialitate. „

Hic videtur Doctor asserere ad cognitionem intuitivam non requiri objectum terminativum præsens, cujus contrarium docet variis in locis, ut infrà *dist.* 45. *q.* 2. §. *Ad quæstionem*, &c. in probatione secundi, & in 3. *dist.*14.*q.* 3. & in 3. *dist.*3.*qu.* & aliàs sæpè, ubi intuitivam esse ait rei existentis, & præsentis. Sed *respondet Hiquæus* cum loqui hic de cognitione intuitiva latè sumpta, cujus plures modos assignat, ut patet in 3. *dist.*14.*q.*3. ubi distinguit perfectam, & imperfectam intuitivam. Quando ergo dicit non

non requiri præsentiam objecti ad terminandam intuitivam, intelligit de intuitiva impropriè dicta, seu imperfecta, ut exemplum subjectum indicat, de quo in primo *dist.* 2. *q.* 4. potest & teneri universaliter doctrina quia ideo requiritur præsentia objecti, quia seipso immediatè concurrit in propria existentia, & præsentia ad intuitivam, quòd ergo sit ipsius, ut præsentis, tanquam terminativi, ideò est, quia sic est ipsius, ut motivi, & moventis.

Probat secundò Doctor, principaliter de sensatione: Si anima Christi, *inquit*, intel- „ ligeret præcisè secundum modum intelli- „ gendi animæ viatoris, nimirum ex phan- „ tasmatibus, non haberet intellectionem „ intuitivam istius, vel alterius objecti si- „ ne sensatione concomitante ejusdem ob- „ jecti, ergo cùm illam intellectionem „ haberet eamdem hic, & alibi, sequi- „ tur, quòd etiam haberet, ut hic, sen- „ sationem requisitam ad ipsam, sed ta- „ men concomitanter, non autem pri- „ mò, & per se.

„ *Probat tertiò*: Quia passio appetitus sen- „ sitivi, ut pote dolor eadem infuisset hic „ & ibi, ergo sensatio eadem. Antecedens „ probatur, quia mors secuta fuisset hic, „ sicut ibi: ibi autem sequebatur ad dolo- „ rem immoderatum, ergo & hic. Con- „ sequentia primò probatur, quia non est „ idem sine eadem causa, & hoc non po- „ nendo miraculum, & loquendo de cau- „ sa naturali præcisâ, dolor est effectus „ sensationis, vel objecti nonnisi sensa- „ ti, ergo non potest esse idem dolor „ sine sensatione eadem absque mira- „ culo.

Si respondeas, quòd ad hoc sufficeret actus imaginationis in Christo. *Contra* hęc *inquit*, dupliciter: *Primò*, quia responsio destruit se, non enim possibile est actum imaginationis inesse, cui actus secundùm sensum non potest inesse, quia imaginatio est motus factus à sensu: 2. de anima. *Secundò*, quia imaginatio non est causa doloris ejusdem secundùm speciem; cujus causa est sensatio exterior, alioquin somnians dolexet dolore ejusmodi speciei cum dolore vigilantis.

Tandem addi potest ratio efficax, quam habet Doctor subtilis post argumentum: „ Operatio, *inquit*, est perfectio potentiæ „ operativæ, & in ipsa consistit beatitudo „ ipsius potentiæ, ipsam etiam consequi- tur delectatio proportionata perfectioni „ operationis, ut constat ex 10. Ethic. ergo „ si oculus Christi, ut in Sacramento, care- „ ret visione quam habet in cęlo, careret hic „ sua propria beatitudine eo modo, quo „ visus dicitur beatificabilis, careret etiam „ delectatione consequente illam opera- „ tionem perfectam, & tunc sequeretur „ quòd oculus Christi, ut in Sacramento „ esset miser, & cum dolore, & tristitia, „ quod enim tollit delectationem, est do- „ lorosum, & triste, quod tamen nemo „ dixerit. „

CONCLUSIO SECUNDA.

Operatio spiritualis, ut intellectio, & volitio, possunt primò, & per se inesse Christo existenti in Eucharistia, non autem sensatio. Utraque pars est Doctoris loco supra laudato, & primam probat *n.* 5. ubi ait, Quia anima Christi nunc beata intelligit, „ sicut Angelus, quoad hoc, quod non „ dependet à sensibus, nec ex sensibilibus „ in intelligendo, ergo sicut Angelus ali- „ cubi existens posset intuitivè intelligere „ objectum sibi porportionaliter præsens, „ ita anima Christi ibidem existens potest il- „ lud objectum intueri, ergo anima Christi „ ut hic, potest intuitivè intelligere illa „ intelligibilia, quæ sunt, ut hic, præsen- „ tia; sicut Angelus posset, utpotè intuiti- „ vè videre Angelum hic præsentem, & ani- „ mam Sacerdotis. Hæc autem intuitio inest „ illi animæ Christi: Primò, ut hic, quia „ non inest illi animæ primò, ut in cęlo, „ supposito quòd immoderata distantia im- „ pediat intellectionem intuitivam crea- „ tam, sic enim Angelus existens in cęlo, „ intuitivè non videt quidquid præsens hic „ videt intuitivè. „

Exquibus infert Doctor, quòd Christus propter suum *esse* in Eucharistia non tantùm non privatur aliqua operatione quam habet, ut in cęlo, sed ut in Eucharistia est, habet aliquam operationem primò, quam per consequens concomitanter habet, ut in cęlo, utpote intellectionem, & volitionem cujuscumque objecti, cujus Angelus hic præsens haberet, & per consequens non est ad imperfectionem suam, quòd sit in Eucharistia, sed ad ampliorem perfectionem.

Secundam autem partem sic probat; Primò, quia organum sensus non est in corpore Chri-

„ Christi in Euchatistia sub modo illo, qui „ requiritur ad hoc quòd immutetur ab ob- „ jecto, quia oportet, quòd tale habeat „ modum quantitativum, & sic sit localiter in loco, ad hoc ut patiatur à cor- „ pore objecto.

„ *Probat secundò*: Christus, ut in Eucha- „ ristia non est objectum approximatum, „ ita enim est hic præsens cuicumque cor- „ pori, ut agenti, ac si non esset præsens „ quia sic hic est, ac si nusquam esset, „ quantum ad rationem patiendi à corpore „ esse enim corpus agens requirit passum si- „ bi approximatum localiter, sic autem „ non est hic corpus Christi localiter, sed „ solùm species: est hic isto modo; nec il- „ lud est magis præsens hic alicui corpo- „ ri in ratione passi, quàm si Angelus es- „ set hic, ergo nulla sensatio potest sibi „ inesse primò, ut in Eucharistia existit. Ita Doctor, ex quibus inferre licet, Christum habere dumtaxat sensationem in Eucharistia concomitanter, & secundariò, non autem primariò, & per se.

Nec obstat, quòd ejus organa in Eucharistia non sint extensa, nec habeant modum quantitativum, & divisibilem qui videtur necessarius ad sensationem: Nam, inquit Doctor *n. 6.* Modus ille quantitativus non requiritur, ut concomitanter recipiatur sensatio, sed tantùm ut primò, & per se fiat: iste enim modus quantitativus, inquit, requiritur in organo ad hoc, quòd primùm sibi insiat sensatio, sed non requiritur ad hoc, quòd concomitanter sibi insiat, vel insit, quia non est causa necessaria recipiendi sensationem hujusmodi modus quantitativus, sed tantummodo conditio requisita per comparationem ad agens primò transmutans.

CONCLUSIO TERTIA.

Christus ut in Sacramento existens agere potest actione physica transeunte in passum externum. Ita Doctor dist.10. q. 7. ubi cùm probasset *n.2.* quòd Christus in Eucharistia non potest uti aliqua potentia corporea activa, adeoque quòd non possit, ut in Sacramento existens primò nutriri, aerem respirare, localiter movere seipsum vel aliud corpus sibi approximatum; *Quia*, inquit, *omnis potentia activa corporea requirit passum, in quod agat approximatum sibi localiter, ista autem potentia, ut est hic, non est alicui localiter approximata, ergo, ut est hic non potest habere passum sibi approximatum, sicut requiritur ad actionem talis potentiæ. Major patet ex* 7. Physic. *ubi probatur, quòd oportet agens corporeum approximatum esse passo mediatè, vel immediatè*. Postmodum *nu.* 3. affirmat, quòd Christus in „ Eucharistia potest uti quacumque potentia „ activa spiritali, quia illa non requirit ad „ actionem, quòd habeat esse localiter, „ quia etsi agens per principium spiritua- „ le sit in loco, non tamen requiritur, „ quòd sit ibi localiter ad hoc quòd agat. „ Quam utique assertionem explicans, „ statim subjicit: Quòd Christus in Eu- „ charistia potest uti quacumque potentia „ activa spirituali. Hoc probatur per me- „ dium oppositum, quia illa non requi- „ rit ad actionem, quòd habeat esse lo- „ caliter, quia etsi agens per principium „ spirituale sit in loco, non tamen re- „ quiritur, quòd sit ibi localiter ad hoc „ quòd agat. „

Explicans verò istam conclusionem in „ speciali dicit: Quòd Christus in Eucha- „ ristia potest habere aliquam actionem me- „ rè spiritualem, tàm ex parte principii, „ quàm ex parte termini, & potest habere „ aliquam spiritualem ex parte principii „ agendi, corpoream tamen ex parte ter- „ mini. „

Primum probat, Quia, *inquit*, si esset „ aliquis Angelus præsens Christo in Eu- „ charistia, posset anima Christi illum An- „ gelum illuminare, & illi loqui locutio- „ ne mentali, eo modo, quo Angelus exi- „ stens, ubi Ch. istus est, posset alium An- „ gelum illuminare, vel alii loqui, nam ista „ illuminatio, & locutio non requirit, „ nisi principium activum sufficiens in illu- „ minante, & loquente, & subjectum ca- „ pax ex parte illuminati, sive cui fit lo- „ cutio, & fortè approximationem secun- „ dùm ubi definitivum, seu approximatio- „ nem simplicem illuminantis ad illumina- „ tum, vel loquentis ei, cui loquitur, nec „ requiritur ibi localiter esse, sicut nec si „ unus Angelus loqueretur alii. Hæc au- „ tem omnia sunt in proposito, qualiter „ autem anima Christi habeat principium „ illuminandi Angelos, & loquendi eis „ intellectualiter; supponatur ex. 3. lib. „ dist. 13. & 14.

Secundum, scilicet, quòd potest habere actionem spiritualem ex parte principii, ra-

tamen corporalem ex parte termini, declaratur sic, quia, *inquit* Angelus habet potentiam motivam secundùm locum, non organicam. „ Patet, quia non potest habere potentiam „ aliquam organicam, illa enim potest esse principium movendi corpus secundùm totum, non secundùm partes, quomodo corpus nostrum movetur organicè, quælibet autem anima intellectiva talem potentiam habet, ergo potest esse principium motus, & per consequens illa est merè spiritualis ex parte principii, quia nullo modo organica, & tamen corporalis ex parte termini, quia ejus terminus est motus localis corporalis.

„ *Et si arguatur*, quòd tunc anima hominis habet duplicem potentiam activam motivam secundùm locum respectu corporis: habet enim unam organicam, & præter illam, aliam non organicam, hoc autem ponere, videtur superfluum, tum quia videtur esse rationis ejusdem cum altera, tum quia altera potentia non potest exire in actum suum pro statu isto, ut manifestum est.

„ *Respondeo*, sicut anima quantum ad multa alia similis est Angelo, ita etiam quantum ad potentiam motivam corporis non organicam: non enim est ratio, quare ista substantia non habet hujusmodi potentiam motivam corporis, & universaliter nulli naturæ debet negari, quòd esset in ea perfectio, nisi manifestè appareat, quòd tale sibi repugnat, quia secundùm Philosophum 2. de generatione in fine: *Dignificanda est natura semper secundùm melius, quantum possibile est.*

Quòd autem anima Christi habeat hanc potentiam loco-motivam, ita declarat *n.* 5. „ Hanc potentiam loco-motivam non organicam, *inquit*, suppono esse in anima Christi, quia etiam erit in anima cujuslibet Beati, non tantùm quantum ad habitum, sed quantum ad actum, vel usus possibilitatem, hac etiam poterit uti mediatè, movendo aliquod corpus secundùm se totum, sicut Angelus posset movere. Hac etiam fortè usus est Christus in vita ista, ut quando elapsus est de manibus Judæorum, qui ducentes eum ad montem, super quem erat civitas eorum sita, voluerunt ipsum præcipitare, quando etiam elapsus est de manibus parentum, & mansit in Jerusalem, ut patet secundùm Origenem super illud Luc. 2. *Cùm factus esset Jesus annorum duodecim*; ergo anima Christi in Eucharistia existens, poterit uti ista potentia, movendo species illas, vel hostiam, & fortè sic aliquando mota est hostia à Christo immediatè.

Et si quæras nunquid priùs movit corpus suum per istam potentiam motivam quam hostiam?

Respondeo: Non fuit necessarium, sicut, nec oportet Angelum priùs movere se localiter ad hoc, ut corpus sibi approximatum moveat localiter.

Petes: *Utrùm Christus, quatenus existens in Eucharistia, possit per virtutem suam naturalem aliud in se transmutare.*

Negat Doctor ibidem n. 2. & 6. ubi docet, quòd corpus Christi, quatenus in Eucharistia existens, non possit uti aliqua potentia activa corporea, quia omnis potentia activa corporea requirit passum, in quod agat, sibi approximatum localiter, hoc est modo divisibili, & extenso in ordine ad locum, at Christi corpus non potest habere passum hac ratione sibi approximatum, ut illud in se convertat, igitur illud non potest in se transmutare.

Dices: Potentia activa, ex Philosopho 5. Metaphys. *est principium mutandi aliud, in quantum aliud*, sed Christus in Eucharistia habet potentiam activam, quia habet omnem formam absolutam, quam habet in existentia naturali, igitur ut est in Eucharistia, habet principium transmutandi, atqui habens principium transmutandi per illud transmutare potest aliquid in se; igitur &c.

Respondet Doctor n. 6. quòd ista descriptio de potentia activa, scilicet quod est principium transmutandi &c. debet intelligi quantum est ex parte sui, sed multa impedimenta possunt provenire, vel ex parte habentis, vel ex parte objecti, vel medii, propter quæ non potest habens illam potentiam exire in actum. Ita Doctor ex quibus inferre licet, quòd etsi Christus D. habeat omnem potentiam activam in Eucharistia, quam habeat in cœlo, & habuit, dum viveret vita mortali, inde non est consequens, quòd ea possit uti, siquidem nec habet passum sibi debitè approxima-

xima-

ximatum, nec virtutem extensam, & expeditam ad agendum actione corporea transmutativa.

Dices secundò: Corpus Christi, ut in Eucharistia existens, potest nutriri, sed nutritio fit per transmutationem substantiæ alimenti in substantiam aliti, igitur ut sic existens Christus potest aliquid in se transmutare. Major patet. Quia, inquit Aristoteles 2. de anima textu 47. ***homo vivens vita mortali semper nutritur***, sed corpus Christi in Eucharistia vixisset vita mortali, si Christus semper mortalis fuisset, igitur semper nutriretur, & alimentum in suam substantiam converteret.

Distinguit majorem Doctor q. 5. n. 12. corpus Christi in Eucharistia potest nutriri, quatenus nutritio sumitur pro aggeneratione partis substantiæ ipsi toti nutrito, concedit; Quatenus sumitur pro actione conversiva alimenti in substantiam aliti, negat: „ Quia, *inquit*, nutritio corporis Christi in Euchatistia non fieret per nutrimentum approximatum, ut hic, sed tantùm esset hic concomitanter propter conversionem nutrimenti alibi approximati & propter identitatem substantiæ hic & ibi, quam oporter ubique habere easdem partes: Unde, ut addit q. 7. n. 6. bene sequitur, quod corpus hic nutritur, si nutritur in existentia naturali, sed non sequitur, ergo ut hic agit, quia nutritio non est nisi aggeneratio partis substantiæ nutritæ, & ista aggeneratio potest esse per actionem virtutis nutritivæ, sive ut hic, sive ut alibi.

Dices tertiò: Homo vivens vita mortali semper indiget respiratione aeris, & inspiratione, dum enim respirare cessat, suffocatur, & extinguitur, si autem Christus semper vixisset vita mortali, quatenus existens in Eucharistia, fuit mortalis, ac subinde debuisset aerem respirare: hæc autem respiratio fit per transmutationem aliquam, quippe per eam minuitur, & temperatur calor naturalis hominis: igitur &c.

Respondet Doctor ibidem, quod corpus Christi, ut existens in Eucharistia non respirat aerem, nec expirat: Quia, *inquit*, necessum esset, quod aer admitteretur simul cum corpore Christi in hostia, quod est absurdum. Attamen verum est; quod corpus Christi sub hostia habeat pulmonem refrigeratum sicut haberet alibi existens existentia naturali, quia frigus causatum per aerem ibi attractum, causatur hic concomitanter, licèt non primò.

QUÆSTIO TERTIA.

Utrùm, & quid corpus Christi pati possit in Eucharistia.

PRæsens quæstio non movetur de passione dolorem aliquem inferente, certum enim est, quòd cùm Christi D. corpus, quatenus existens in Eucharistia, sit omnino gloriosum, & immortale, etiam est prorsus impassibile, & incorruptibile. Sed difficultas est de passione correlativa, & terminativa actionis. Unde duo potissimùm hic occurrunt determinanda. ***Primum***, utrùm Christi D. corpus possit esse subjectum alicujus motus corporalis, & localis. ***Secundum***, utrùm possit esse terminus alicujus operationis creatæ ad ipsum terminatæ, putà visionis intellectualis, aut corporeæ: quæ ut resolvantur, & aperiantur faciliùs,

Notandum primò, aliquid moveri posse localiter duobus modis, nempè vel *per se*, vel *per accidens*. Movetur *per se*, quando videlicet motus in ipso immediatè recipitur; *per accidens* autem, quando scilicet movetur ad motum alterius, cum quo vel naturalem, & necessariam habet connexionem, vel in quo includitur; sic ad motum corporis anima dicitur moveri, & ad motum vasis alicujus etiam movetur loco liquor in eo contentus, & ad motum navis movetur homo in ea existens, licèt in se omninò maneat immotus. Quæritur autem utrùm Christi D. corpus per accidens reverà moveatur ad motum specierum propter necessariam illius cum ipsis conjunctionem, an verò hic motus fiat dumtaxat à solo Deo, & per divinam ipsius voluntatem.

Notandum secundò, ex Doctore *dist.* 10. *q.* 8. *n.* 5. intellectum humanum considerari posse, vel quatenus est corpori conjunctus tàm in via, quàm in patria; vel quatenus est ab eo separatus, & prout intelligit, & operatur independentrr ab omnibus phantasmatibus; quemadmodum intelligunt Angeli. Porrò de intellectu hoc utroque modo considerato quæritur, an videre possit naturaliter Christi corpus, ut existens in Eucharistiæ Sacramento: per *ly* autem ***naturaliter***, inquit Doctor, non intelligitur

tur sola natura intellectus, quia anima est sicut tabula rasa, quæ nihil potest ex se sola cognoscere; sed intelligitur natura intellectus, concurrentibus aliis causis naturalibus, scilicet activo, & passivo. Lyautem *videre*, importat intellectionem intuitivam, ut distinguitur contra intellectionem abstractivam: *Intellectio autem intuitiva*, inquit Doctor ibidem, *est cognitio rei ut in se est præsens: abstractiva autem potest esse ejus secundùm quod relucet in aliqua similitudine, quæ potest esse existentis, & non existentis, præsentis, sive non*.

Adeòque manifestum est, quòd noster intellectus etiam adhuc alligatus sensibus, possit abstractivè intelligere corpus Christi: Impossibile est enim, inquit Doctor *suprà*, aliquam complexionem concipere, cujus extrema non concipiuntur: possibile est autem, intellectum nostrum concipere hanc complexionem: *corpus Christi in Eucharistia*, alioquin non posset illam formare: ergo intellectus noster, & istam complexionem, & ejus extrema potest cognoscere, & intelligere aliqua intellectione. Hoc præclarè docet S. Augustinus 8. *de Trinit. cap.4. & 5.* ubi diffusè docet, quomodo habeamus fidem de Christo, cùm tamen Christum non viderimus; utique in quibus intentionibus communibus acceptis à singularibus: quia
„ (*inquit Doctor suprà n.6.*) nihil interest ad
„ fidem nostram, utrùm erremus in qui-
„ busdam conditionibus singularibus con-
„ ceptis de Christo, quia fides nostra non
„ respicit per se illas conditiones singula-
„ res proprias, sed aliquem hominem sin-
„ gularem, cujus notitia potuit nobis in-
„ fieri ex notitia cujuscumque singularis
„ hominis: ita etiam existentia corporis
„ Christi hic, potuit nobis infieri ex alia
„ existentia, utpote alicujus contenti in
„ continente, seu signati in signo, vel te-
„ cti in tegente.

Notandum tertiò, corpus Christi videri ut existens in Eucharistia, dupliciter posse intelligi, scilicet secundùm sensum specificativum, vel reduplicativum. Per sensum *specificativum*, significatur corpus Christi existens quidem in Eucharistia videri posse præscindendo à modo, quo ibi existit, ita quod ipsum corpus videatur quidem, non tamen secundùm modum, quo existit. Per sensum autem *reduplicativum* significatur idem corpus videri posse, non modò existens in Sacramento, sed etiam secundùm modum, quo ibi existit. Quæritur ergo, utrùm hoc utroque modo, aut saltem alterutro, Christi D. corpus videri possit in Eucharistia ab oculo tum intellectuali, cùm corporali; idque tum glorificato, tum viatore; & tàm naturaliter, quàm supernaturaliter.

CONCLUSIO PRIMA.

Christi D. corpus in Eucharistia existens nullo modo moveri potest localiter ab agente creato, tàm per se, quàm per accidens: sed ad motum specierum movetur immediatè à Deo.

Prima pars, nempe quòd non possit per se moveri localiter, communis est apud Theologos, & facilè probatur, quia, quod non est propriè in loco, non potest moveri localiter: sed corpus Christi non est in Sacramento, tamquam in loco: igitur &c. Major constat; moveri enim localiter est mutare locum, seu relinquere unum locum, & acquirere alterum: ergo quod non est in loco, non potest moveri per se localiter. Minor etiam patet ex dictis; siquidem Christi D. corpus non est sub speciebus, tamquam in loco circumscriptivo; quippe cùm ibi suas dimensiones quantitativas non habeat, neque definitivo, quia ubi definitivum spectat tantùm ad substantias spirituales, quæ cùm ex natura sua non sint quantæ, & divisibiles, etiam postulant esse naturaliter in loco modo omnino indivisibili: secus est autem de corpore Christi, quod cùm ex natura sua sit quantum, etiam postulat habere partes correspondentes partibus loci; unde tantùm per miraculum accidit, quòd existat sub speciebus ad modum substantiarum spiritualium.

Secunda pars autem probatur à subtili Doctore *dist.10. qu.6. n.4.* Illud tantùm movetur per accidens ad motum alterius, quod est proportionatum virtuti motivæ illius agentis, quod movet ipsum alterum, & quod est cum ipso altero conjunctum naturali quadam necessitate, seu sicut actus est in potentia, seu sicut pars est in toto: Sic enim v.gr. ad motum lapidis movetur per accidens tum gravitas, tum albedo ejus, quia uterque ista qualitas est proportionata virtuti motivæ illius moventis, quod movet lapidem, ac insuper est conjuncta lapidi naturali quadam necessitate, vel tamquam proprietas, vel tamquam accidens suo subjecto: Sed si Angelus exhiberet se præsentem voluntariè lapidi, non sequeretur, quod mo-

movens aliquod corporeum (v. g. Petrus) qui quidem moveret ipsum lapidem, moveret consequenter per accidens Angelum: tum quia Angelus non est proportionatus virtuti talis moventis. Tum quia Angelus nulla necessitate, sed sponte, & voluntariè est unitus lapidi: quo fit ut moto ipso lapide, si Angelus moveatur, non movebitur per motionem talis moventis, sed per seipsum immediatè, qui voluntate continua decernit se fieri præsentem isti lapidi, quòcumque asportetur, & ubicumque existat. At res eodem modo se habet in proposito, quia nec Christi corpus Sacramentaliter existens, est proportionatum virtuti Sacerdotis moventis species, nec est unitum speciebus naturali quadam necessitate, sed voluntate divina; ergo Christi corpus non movetur per accidens ad motum specierum, sed immediatè à Deo.

Dices primò: Quòd movet aliquid per se, movet per accidens quidquid est in illo: sed Sacerdotes movent hostiam consecratam: igitur per accidens movent corpus Christi, quod per se est in hostia. *Respondet* Doctor majorem esse falsam, *Nisi*, inquit, *intelligatur de illo, quod est in moto, vel sicut actus in potentia* (ut anima in corpore) *vel sicut pars in toto* (ut caput in corpore) *vel* sicut aliquid necessitate naturali conjunctum, ut grave illi, cui innititur (v. g. homo navi, cui insidet, aut cervisia vasi, cui impenetrabiliter includitur.) *Si enim tantùm per actum voluntatis contingenter conjungitur hoc illi, movens istud non propter hoc movebit illud: sed oportet, quòd illa voluntas, quæ est causa conjunctionis, sit etiam causa motionis illius, quod nulla naturali necessitate conjungitur moto.*

Dices secundò: Si corpus Christi non moveretur ad motum specierum, sequeretur, quòd quoties Sacerdos hostiam moveret, toties intercederet novum miraculum, quia illa translatio fieri non posset subsistente veritate Eucharistiæ absque speciali actione divina, sed hoc consequens gratis admittitur: ergo & id unde sequitur.

Negat sequelam Doctor ibidem: Quia, *inquit*, Deus ea voluntate, qua instituit Eucharistiam in Ecclesia, determinavit facere corpus Christi semper præsens speciei post consecrationem: & ideò specie manente, qualitercumque transferatur, quòd Deus faciat corpus præsens alia præsentia, loquendo de præsentia respectu continentis, sicut species habet aliam præsentiam, & aliam, ut primò continens, non est novum miraculum, sed antiqua determinatio voluntatis divinæ, sicut si Angelus determinasset per voluntatem, quòd semper simul esset cum isto lapide, non diceretur miraculum, quia transfertur, translato lapide: non tamen transferens lapidem per actionem suam transferret Angelum, sed Angelus voluntate propria se moveret.

Dices tertiò: Corpus Christi continetur sub speciebus eo modo, quo continebatur substantia panis, sed substantia panis ita continebatur, ut moveretur per accidens ad motum specierum: igitur pariter corpus Christi moveri debet ad motum specierum. *Confirmatur*: Corpus Christi dicitur à Sacerdotibus publicè gestari in processionibus, deferri ad ægrotos, post consecrationem elevari, & deponi super altare: sed hæc essent falsa, nisi moveretur per accidens: igitur censendum est ita reverà moveri.

Distinguo majorem: Corpus Christi continetur sub speciebus eo modo, quo panis substantia, quatenus ita realiter existit sub speciebus, sicut ipsis prius inerat substantia panis, concedo: quatenus ipsi conveniat id omne, quod competebat substantiæ panis, nego: Et concessa minore, nego consequentiam; sicut enim corpus Christi non est subjectum accidentium, quæ ipsi non inhærent, sicut inhærebant substantiæ panis, nec est in loco, nec per se recipit motum localem, sicut id præstabat substantia panis ratione specierum; ita nec movetur per accidens ad motum specierum, quia videlicet non habet naturalem connexionem cum ipsis speciebus.

Ad confirmationem, nego minorem: Ut enim hæc omnia vera sint, non est necesse, quòd Sacerdos moveat corpus Christi per aliquam virtutem, & actionem physicam, de qua solùm hic agitur, sed sufficit, quòd id exequatur actione, & virtute morali, ac ministeriali; quemadmodum ea sola virtute consecrat, & Christi corpus conficit.

Dices quartò: Major requiritur virtus ad constituendum Christi D. corpus præsens sub speciebus Eucharisticis, quàm ad illud movendum de loco in locum, ubi jam semel sub eis speciebus realiter existit: sed ad primum efficiendum sufficit quæcumque virtus supernaturalis, ergo ad præstandum secundum sufficiet virtus naturalis.

Respondeo negando majorem: Sicut enim nullum

lum ens creatum potest virtute naturali conferre corpori primam præsentiam sacramentalem, ita neque corpori jam habenti unam præsentiam sacramentalem potest dare alteram, ut priorem auferat, quia non est minùs supernaturalis secunda, quàm prima, & quòd prima præcesserit, nihil refert, quia nec dedit corpori naturalem aptitudinem ad similem præsentiæ modum, neque auxit virtutem causæ agentis, nec minuit perfectionem, aut difficultatem effectus: nam ipsamet præsentia prior appetit suam conservationem, & suo modo resistit formaliter alteri præsentiæ sibi incompossibili.

CONCLUSIO SECUNDA.

Intellectus hominis viatoris non potest naturaliter videre corpus Christi existens in Eucharistia; id verò potest intellectus Angeli, vel hominis beati, sive solutus à corpore, sive ei conjunctus. Utraque pars est Doctoris dist. 10. q. 7. quarum primam sic probat: Intellectus, qui non intelligit nisi ex sensibilibus, eodem modo intelligit, quando sensibilia eodem modo permanent, neque variantur: sed intellectus noster pro statu viæ est ejusmodi, & accidentia sensibilia sunt ei eodem modo præsentia, & omnino invariata, postquam corpus Christi jam est præsens, sicut erant antequam illud esset præsens; ac subinde objectum eodem modo intelligit: sed priùs quàm Christus esset sub accidentibus panis, & vini, intellectus noster, videndo ejusmodi species, non videbat intuitivè ibi corpus Christi; quia reverà ibi nondum erat: ergo cùm species eodem modo remaneant ante, & post consecrationem, sub eis intellectus hominis viatoris deprehendere non poterit corpus Christi.

Secundam partem probat Doctor, n. 7. nempe quòd intellectus sive Angelicus, sive animæ separatæ, sive hominis beati possit videre naturaliter existentiam corporis Christi in Eucharistia: Quia intellectus, *inquit*, se habens ad intelligibilia, sicut ipsa sunt intelligibilia, priùs intelligit istud, quod priùs est intelligibile in se, & per consequens, quod est priùs in se ens; quia unumquodque sicut se habet ad esse, ita ad veritatem, idest intelligibilitatem secundum se, inquit Aristoteles 2. *Metaph.* Intellectus autem talis, nempe Angelicus, vel separatus respicit totum ens, & quodcumque secundùm ordinem suæ intelligibilitatis; substantia autem est prior sicut in entitate, sic in cognoscibilitate quocumque modo ipsius substantiæ: ergo talis intellectus priùs intelligit ipsam substantiam, quàm quemcumque modum ejus; & per consequens nullus modus, sub quo est substantia, potest impedire intellectionem substantiæ à tali intellectu. *Ita Doctor*.

Breviùs autem hanc rationem sic conficit: Modus accidentalis per se objecti, non impedit cognitionem illius objecti: sed ista præsentia in Eucharistia est modus accidentalis substantiæ corporis Christi: ergo non impedit substantiam illam cognosci ab intellectu, cujus ipsa est per se objectum; est autem per se objectum istius intellectus abstracti, qui non dependet in intelligendo à sensibilibus: igitur &c.

Confirmatur. Quia si quid obesset, quominus corpus Christi, quatenus in Eucharistia existens, videri posset ab ejusmodi intellectu, maximè quia illius existentia est supernaturalis quoad modum: sed hæc ratio nulla est; siquidem supernaturalitas entis, etiam quoad entitatem, non impedit, quominus illud sit visibile ab intellectu Angelico, vel humano beato, idque quantum ad cognitionem, tam abstractivam, quàm intuitivam: igitur &c. Minorem probat Doctor, *n.* 9. Si quid obesset, quominus ens supernaturale videri posset à tali intellectu, maximè, quia gradus supernaturalitatis ei confert tantam perfectionem, ut istud objectum sit improportionatum tali intellectui: sed hæc ratio nulla est; nam, *inquit Doctor*, imperfectum ens posset esse supernaturale, & naturale aliquod posset esse perfectius eo; nam omnis substantia est perfectior omni accidente ex 7. Metaph. & tamen alicui substantiæ, quæ est ens naturale, potest inesse aliquod accidens supernaturale.

Confirmat Doctor, quia virtutes Theologicæ, ut charitas, & ejusmodi, sunt in determinata specie qualitatis; & secundùm multos Angelus hab.t naturaliter principia cognoscendi istas virtutes, licèt sint entia supernaturalia, non tantùm in modo, sed etiam in substantia, & specie physica, seu quatenus sunt virtutes in entitate à cæteris distinctæ, ut probavimus agendo de istis virtutibus: igitur &c.

Dices 1. Factibile supernaturale non est naturaliter factibile: ergo cognoscibile supernaturale non est naturaliter cognoscibile.

Distinguit consequens Doctor, n.12. Si super-
„ naturale, *inquit*, ubique per se determinat
„ illud, cui additur; potest concedi conse-
„ quentia, sicut etiam antecedens, & tunc
„ minor est falsa, quòd ista scilicet existen-
„ tia sit cognoscibile supernaturale, idest,
„ numquam adæquatè per vires naturales
„ cognoscibile. Si autem supernaturale non
„ determinat per se illud, cui additur, sed
„ quoddam aliud implicitum utpote ens,
„ consequentia non valet; quia in antece-
„ dente per se determinat ipsum sub ratio-
„ ne factibilis, & ideo repugnat ei hoc,
„ quod est fieri naturaliter; in consequen-
„ te verò non determinat cognoscibile sub
„ fieri, & ideo non repugnat ei cognosci
„ naturaliter.

Dices 2. De existentia Christi in Sacramento habemus fidem; igitur habere non possumus cognitionem naturalem intuitivam. Consequentia patet; quia cognitio fidei est eminentior omni cognitione naturali.

Respondeo primò, distinguendo antecedens: habemus fidem pro hoc statu viæ, in quo non possumus hujusmodi existentiam corporis Christi intuitivè cognoscere; quia, ut sic intellectus in intelligendo dependet à phantasmatibus, concedo: pro statu patriæ, quando intellectus omnino liber est in intelligendo ab hujusmodi sensibilibus, nego: *Adde quòd* de eodem subjecto possit haberi cognitio naturalis, & fides; nam fide credimus Deum existere, cujus tamen existentiam naturaliter novimus.

Ad probationem consequentiæ respondet Do-
„ ctor, n.12. quòd hæc propositio est falsa,
„ scilicet, (quodcumque cognitum per fi-
„ dem excellit quodcumque cognoscibile
„ naturaliter,) loquendo de cognoscibili ab
„ intellectu abstracto..... quia Angeli in-
„ tuitivè poterunt naturaliter cognoscere
„ Christum pati, & mori, sicut poterant
„ naturaliter cognoscere ipsum vivere vi-
„ ta humana; nos autem de illa morte ha-
„ bemus cognitionem fidei; nulla autem
„ cognitio intuitiva (in ratione corporis
„ præcisè) multò perfectior est nostra ænig-
„ matica, & de eodem subjecto; Ita dico
„ de existentia corporis Christi in Eucha-
„ ristia, *Hæc Doctor*.

Dices 3. Si existentia Christi in Eucharistia posset deprehendi ab intellectu Angelico, consequens esset, quòd dæmones possent hoc mysterium cognoscere, quia secundùm S. Dionysium 4. *de divinis nominibus*, in dæmonibus naturalia remanserunt integra, sed hoc consequens videtur falsum; non enim conveniens est, quòd inimici gratiæ possint cognoscere Sacramentum gratiæ: igitur hæc existentia non est naturaliter cognoscibilis ab Angelo.

Respondet Doctor ibidem, quòd si dæmones permittuntur à Deo uti sua naturali potentia cognitiva possunt intelligere quodcumque intelligibile causatum, & per consequens possunt intelligere cogitationes cordium, & mysteria gratiæ, ex quo posita sunt in effectu: sed sicut dicit Magister l.2. dist.2. multa possunt esse natura sua, quæ non permittuntur eis; & ita supponitur, quòd non permittitur Angelo malo videre secretum cordis: Et hoc modo, & non alio, posset videri corpus Christi in Eucharistia: sic ergo supponitur, quòd non permittitur videre mysteria gratiæ.

Pari ratione Doctor exponit auctoritatem SS. Ambrosii, & Damasceni, quas sibi n.2. pro negante parte objecerat: auctoritatem quidem S. Ambrosii dicentis in 1. cap. Lucæ, quòd malignum spiritum latuerit mysterium Incarnationis; exponit, inquam, Doctor de mysterio Incarnationis: Non absolutè, inquit, siquidem quilibet Angelus malus posset videre, vel cognoscere integritatem Mariæ, tam in mente, quàm in carne, æquè sicut potest cognoscere tactum digiti ad digitum vel aliam intellectionem naturalem alicujus intellectus, sed non fuit permissus propter certas causas, ne impediretur Redemptio nostra: Si enim cognovissent, numquam Deum gloriæ crucifixissent, idest, numquam me redimi ejus morte procurassent.

Ad Damascenum lib.4. cap.14. dicentem de hoc Sacramento: *Spiritus operatio ea, quæ naturam superant, efficit, quæque nisi sola fide capi, atque intelligi nequeunt*. Et paulò post: *Tu quoque nunc quæris, quomodo panis corpus Christi, & vinum cum aqua conjunctum sanguis Christi fiat? Tibi item respondeo, Spiritus sanctus supervenit, eaque efficit, quæ rationis facultatem, ac mentis intelligentiam excedunt*: Respondet Doctor eum loqui de nobis pro statu isto, vel si etiam de Angelo, non potest esse verum de naturali

Fur-

potentia intellectus Angelici, sed tantùm de potentia Angeli ut permissi, & hoc de malo Angelo. Ita Doctor n. 13.

Quòd si iteratò objicias: Nullus intellectus creatus potest cognoscere futurum contingens: corpus Christi esse sub Eucharistia est æquè indeterminatum, sicut futurum contingens, quia dependet merè à voluntate divina, ad hoc contingenter se habente: ergo &c.

Respondet continuò Doctor suprà: Quòd contingens, dum est contingens, scilicet dum est in causa sua, non potest sciri ab intellectu creato, sed quantumcumque aliquid contingenter sit in causa sua, postquam tamen contingenter positum est in esse, sicut jam habet determinatam entitatem, ita etiam potest habere determinatam cognoscibilitatem, & hoc in quocumque intellectu respiciente totum ens: licèt ergo aliquis intellectus non possit præscire, quòd in illa hostia continebitur corpus Christi: tamen ex quo istud factum est, bene potest intellectus naturaliter intueri corpus Christi ibi existens.

Dices tandem: Intellectus Angelicus, vel separatus nihil videt naturaliter, nisi per species congenitas; nullas enim potest à rebus accipere, sed intellectus ille non potest habere species congenitas de existentia corporis Christi modo Sacramentali; hoc enim mysterium est omninò contingens, ut statim dictum est: igitur nec potest illam naturaliter videre.

Nego majorem: Nam, ut diximus in 2. volumine, cùm Angelus, & anima separata habeant intellectum agentem, & possibilem, utriusque ope, & beneficio possunt novas species ab objectis depromere, & cudere, quarum beneficio hujusmodi objecta videant, & intelligant, ut expressè docet Doctor in 2. dist. 3. qu. 11. n. 4. Unde n. 5. concludit, quòd etsi Christus D. omnia viderit in Verbo ab instanti suæ Conceptionis, attamen cùm habuerit intellectum agentem, & possibilem, potuit novas cognitiones acquirere circa objecta singularia: „ Patet, *inquit*, in Christo, qui, licèt omnia viderit in Verbo ab instanti suæ Conceptionis in utero Virginis, tamen fuit in co intellectus agens, & possibilis, aliàs non fuisset perfectus, & eodem modo si vidisset omnia in genere proprio, habuisset intellectum agentem, & possibilem. Ideo similiter, posito, quòd Angelus species omnium receperit ab instanti suæ creationis, & non possit non esse in actu, cùm sit præventus ab agente superiori, tamen est perfectionis naturalis suæ, quòd habeat potentiam, qua possit in operationem suam, si non esset præventus à superiori agente. „

CONCLUSIO TERTIA.

Corpus Christi in Eucharistia non potest videri naturaliter ab oculo corporeo: imò neque divinitus, si particula, ut existens, sumatur reduplicativè. Hæc conclusio quoad utramque partem videtur communior, & certior, quarum *prima* facilè probatur: *Tum quia* Christi corpus ut existens in Eucharistia, non potest approximari organo visus localiter, quippe cùm ibi localiter non existat, sed sine tali approximatione videri non potest. Nam, ut videatur, debet immutare organum facultatis sensitivæ, non potest autem illud immutare, nisi ipsi localiter approximetur: igitur &c. *Tum quia*, inquit Doctor qu. 9. n. 1. Quidquid videtur sub pyramide, cujus basis est in re visa, & conus in oculo: ergo corpus Christi videretur sub tali pyramide, sed dari non potest basis pyramidis, sub qua corpus Christi videatur, quia illa esset simul cum base pyramidis, sub qua videretur hostia; nam ubique est corpus cum hostia, & tunc corpus Christi, & hostia simul viderentur sub æquali angulo correspondenti, sed quæ videntur sub eodem angulo videntur æqualia: ergo corpus Christi videretur æquale speciei; sequeretur etiam, quòd corpus Christi videretur ut rotundum, quia basis, sub qua videtur species, est rotunda. „

Secundam partem sic probat idem Doctor ibidem n. 5. Secundò dico, quòd nulla visio etiam sic causata posset esse corporis, ut hic primò; quia hæc includeret corpus ut hic, vel esse causam primò visionis, vel esse proprium, & primum terminum visionis, sed corpus ut hic neque potest causare primò, neque terminare primò, quia tam causatio, quàm terminatio talis requirit in objecto primo causante, vel terminante dispositionem debitam, & hoc secundùm locum, utpote approximationem, & distantiam debitam, sed corpus istud ut hic non potest debitè approximari organo, vel di-

„ stare debitè, quia non est in loco ut „ hic, nec miraculum ad hoc juvat, quia „ corpus ut hic absolutè non est visibile, „ nec ut causativum visionis, nec ut terminativum: miraculum autem non est „ ad illud, quod includit contradictionem. Simili modo loquitur in *Reportatis* (Coloniæ impressis) 4. dist. 10. qu. 9. „ n. 8. Dico, quòd nec oculus, nec sensus „ glorificatus, nec non glorificatus, nec „ per miraculum, nec naturaliter potest „ videre Christum in Altari. *Rationem subjicit*: Quia objectum terminativum visionis, quod immutat potentiam, est in „ loco determinato, quomodo non est „ corpus Christi in Eucharistia. Unde non „ potest Deus facere, quòd corpus, ut „ non dimensivè, vel ut non in loco, sit „ visibile, neque quòd ut sic manens terminet, vel immutet visum. Sed bene „ potest facere, quòd istud videatur non „ sic manens, sed non simul utrumque. Quibus verbis luculentissimè, ut sic loquar, negat omnipotentiæ productionem visionis sensitivæ corporis Christi, prout est in Eucharistia, saltem reduplicativè, imò fortè etiam specificativè, ut advertit Hiquæus in suo Commentario ad illum locum n. 31. Quod probabile esse docet Suarez disp. 53. sect. 4. concl. 2.

De cætero tota ratio Doctoris nostri, ob quam negat simpliciter oculum corporeum posse cernere Christum, prout est in Sacramento, videtur in hoc consistere, quòd tam operatio, quàm tendentia potentiæ sit extensa, & non secundùm aliquod punctum indivisibile, adeoque minimè possit in aliquod indivisibile tendere, præsertim si careat debita approximatione, & distantia secundùm locum.

Dices inde sequi, quòd Beatus possit decipi credendo in Eucharistia esse substantiam panis.

Respondet 4. *dist.* 10. *qu.* 9. *num.* 6. Quòd sensus etiam noster non decipitur circa Eucharistiam; quod enim percipit per se, hoc est ibi, scilicet quantitas, figura, color, & hujusmodi, nec est possibile modò, quòd circa Eucharistiam decipiatur visus noster, sed tantùm intellectus, arguens de his, quæ sensus apprehendit, quòd ibi est substantia panis. Hoc autem argumentum est sophisticum, licèt enim hoc eveniat, ut in pluribus, non tamen necessariò. Sanè in Beato evenire potest, utpote qui, ut dictum est conclusione precedenti, clarè videt per intellectum independentem pro illo statu à phantasmate, absentiam panis, & præsentiam corporis.

Instabis: Lux si esset punctualis, videretur, vel esset visibilis: tum quia sphæricè se diffunderet, tum quia reflexio fit à solo puncto corporis reflectentis, & tamen illud videtur, à quo fit reflexio.

Respondet Doctor suprà n. 7. Quòd lumen punctuale non multiplicaret se ad „ organum corporale, ita quòd esset visibile secundùm communem opinionem, „ quæ dicit, quòd non est possibile indivisibile moveri ex 6. *Physic.* sed hoc discussum est in 2. *lib. dist.* 2. de motu Angeli: ubi autem *num.* 36. usque ad 40. „ probat indivisibile posse moveri. Et cùm „ probas, *prosequitur Doctor*, quòd sphæricè se multiplicaret, negandum esset secundùm istam viam; imò priùs oporteret, quòd ipsum haberet in se indivisibilitatem quantitativam, quàm ageret „ in quantum passum. „

Ad secundam probationem de reflexione luminis: Non cogit, *inquit*, quia in illa „ reflexione primum agens non est illa „ lux punctualis, quæ tangit corpus, à „ quo fit inflexio (si tamen lux punctualis esset ibi) sed est ipsum primum objectum, à quo multiplicatur illa lux: „ idem enim agit in visione recta, reflexa, & fracta. Unde punctus tangens „ superficiem speculi non multiplicat radium reflexum, sed primum luminosum, quod usque ad speculum multiplicat lumen suum, illud etiam immediatè in ratione causæ multiplicat radium reflexum. *Rationem attexit*: Quia „ agens naturale, ex quo agit secundùm „ ultimum suæ potentiæ, quando impeditur agere secundùm illam lineam, quæ „ est maximè conveniens actioni naturali, „ putà rectam, quæ est brevissima, agit „ secundùm eam, secundùm quam potest, „ scilicet secundùm lineam reflexam. Et „ hæc est ratio, quare non videtur in speculo imago ipsa corporis multiplicata „ usque ad speculum, sed ipsum corpus, „ cujus est imago. „

AR-

ARTICULUS TERTIUS.

De Ministris, Susceptoribus, & Effectibus Sacramenti Eucharistiæ.

POst dissolutos, ac partim dissectos omnes difficultatum nodos, quibus hæretici nedum, sed etiam Scholastici Doctores Catholici hunc Tractatum implicare solent, ac obnubilare; explicatu, & conceptu longè faciliorem materiam (quæ agitanda superest) auspicamur tribus in sequentibus Sectionibus declarandam, quarum *prima* aperiet, quis sit legitimus hujus Sacramenti Minister: *Secunda*, quis & qualis esse debeat illius Susceptor: *Tertia*, quinam sint præcipui illius Effectus.

SECTIO PRIMA.

De Ministro Eucharistiæ.

CUM hoc Sacramentum, ut ex dictis liquet, sit permanens, ac jugiter post confectionem perseverans, in eoque essentia ab usu distinguatur, duplex est ejus Minister. Alter conficiens, cujus potestas, & ministerium maximè versatur in consecranda materia, & conficiendo hoc divino Sacramento: alter tantùm dispensans, qui priùs consecratam materiam, & confectum Sacramentum distribuit. De utroque autem in hac Sectione disserendum est: utrùm videlicet hujus Sacramenti consecratio, & dispensatio soli, & omni Sacerdoti novæ legis conveniant, quod utique præstabimus in duabus sequentibus Quæstionibus.

QUÆSTIO PRIMA.

Utrùm consecratio hujus Sacramenti ita sit propria, ac peculiaris Sacerdotibus novæ legis, ut à nullo alio etiam in casu necessitatis fieri possit.

NOtandum primò, cum inter cæteros fuisse Vvicleffi errorem, ut refert Vvaldensis tom.2. cap.28. ut hæreticus ille existimaret Ministrum proprium, & ordinarium hujus Sacramenti esse quidem Sacerdotem; verùm ubi absente Sacerdote conficiendæ Eucharistiæ urgeret necessitas, quemlibet Laicum ad hoc ministerium posse evocari. Eumdem errorem pridem sepultum, & extinctum denuò suscitavit *Lutherus*; qui lib. de captivitate Babylonica cap. de Ordine, apertè docet, in casu necessitatis quemlibet Christianum virtute solius Baptismi absque alia ordinatione posse Eucharistiam conficere, & institutos tantùm fuisse Ministros ad removendam confusionem oriundam inter fideles, si unusquisque pro libito hoc mysterium conficere attentasset. Unde lib. de instituendis Ministris Ecclesiæ audacter pronuntiat: Dicimus, *inquit*, hoc officium consecrandi esse omnibus commune, atque Sacerdotibus, idque non nostra, sed Christi asserimus auctoritate, dicentis in cœna novissima: Hoc facite in meam commemorationem. Idipsum docet Calvinus lib.4. Instit. cap.17.

Notandum secundò, certum esse ex dictis de Sacramentis in communi, quemlibet Sacerdotem, quantumvis pravum, & corruptis moribus, posse validè Eucharistiam consecrare, sicut & alia Sacramenta ministrare, & conficere: quippe cùm hæc consecratio fiat auctoritate, & verbis Christi: Sicut enim, inquit Magister sentent. dist.13. ipse est, qui baptizat, ita ipse est, qui per Spiritum sanctum suam efficit carnem, & sanguinem; unde S. Gregorius: *Putant quidam communionem corporis minùs esse sanctificatam, si illorum fiat officio, quorum vita eorum oculis videtur ignobilis. Heu! in quàm magnum laqueum incidunt, ut divina, & occulta mysteria plus ab aliis sanctificata posse fieri credant: cùm unus, idemque Spiritus sanctus in tota Ecclesia invisibiliter ea mysteria, & operando sanctificet, & sanctificando benedicat.* Verùm difficultas est de Sacerdote hæretico, schismatico, & degradato.

Notandum tertiò, eam fuisse doctrinam Magistri sentent. quòd Sacerdos hereticus, schismaticus, & degradatus non haberet ampliùs potestatem consecrandæ Eucharistiæ: quia, inquit dist.13. nemo dicit in ipsa consecratione *offero*, sed *offerimus*, quasi ex persona Ecclesiæ, & ideo cùm alia sacramenta extra Ecclesiam possint celebrari, de hoc non videtur: Verùm hæc doctrina ab omnibus Theologis respuitur, maximè à Doctore subtili, ut patebit infrà.

CONCLUSIO PRIMA.

S*Olius est Sacerdotis novæ legis Eucharistiam conficere, & consecrare.* Hæc est de fi-

de determinata in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. & refertur cap. *Firmiter*, his verbis: *Hoc utique Sacramentum nemo potest conficere, nisi Sacerdos, qui ritè fuit ordinatus secundùm claves Ecclesiæ, quas concessit Apostolis, eorumque Successoribus Jesus Christus*. Idipsum docuerat Concilium Nicænum can. 14. ubi correcturum abusum Diaconorum, qui alicubi Eucharistiam Sacerdotibus porrigebant, hanc rationem profert; *Hoc neque regula, neque consuetudo tradidit, ut hi qui offerendi sacrificii non habent potestatem, his, qui offerunt corpus Christi, porrigant*. Sed clarissimè omnium Tridentinum sess. 22. cap. 1. *Christus*, inquit, *Sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, corpus, & sanguinem suum sub speciebus panis, & vini Deo Patri obtulit, ac sub earumdem rerum symbolis Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit, & eisdem, eorumque in Sacerdotio Successoribus, ut offerrent præcepit per hæc verba: Hoc facite in meam commemorationem, uti semper Catholica Ecclesia intellexit, & docuit*. Quod & can. 2. repetit: oppositum sentientes anathemate percussit.

Idem docent SS. Patres, maximè S. Hieronymus dialog. adversùs Luciferianos, ubi de quodam Hilario schismatico dicit, quòd Eucharistiam non potuerit conficere, quia Diaconus tantùm erat. Idem pariter affirmat S. Chrysostomus libr. de Sacerdotio, maximè verò secundo, ubi Sacerdotum dignitatem super Angelicam evehit: *Quia*, inquit, *per Sacerdotes Christum induimus, per ipsos membra beatis ipsius capitis efficimur*. Unde infert quantæ sit dignitatis munus, quod tametsi agitur in terra, cœlestibus tamen negotiis continetur, *Non homo*, addit, *non Angelus, non aliqua alia creatura, non Virtus, sed ipse Spiritus sanctus hoc munus instituit, atque adhuc manentes in carne mysterio fungi præstitit Angelorum. Quomodo ergo nobis isti non solùm reverendi magis quàm Reges, aut Judices, sed etiam nobis magis erunt honorabiles, quàm Parentes?* Ergo Sacerdos ab aliis segregatur, unde ei soli in ordinatione dicitur: *Accipe potestatem offerendi in Ecclesia Sacrificium tam pro vivis, quàm pro defunctis*.

Hanc autem Conclusionem, & veritatem sic exponit, & declarat Doctor, *dist. 13. qu. 2. nu. 3.* ubi loquens de potestate ministeriali ad consecrandum, *ait*: Loquendo de posse simpliciter, nihil requiritur ultra materiam debitam, de qua dictum est *in fine dist. 11.* nisi Minister debitus, ad quem requiruntur tres conditiones, scilicet quòd sit Sacerdos, quòd possit proferre verba consecrationis, & quòd possit habere intentionem debitam faciendi, scilicet quod intendit Ecclesia facere. Secunda conditio, & tertia, sunt communes hic, & in ministrante alia Sacramenta: Propter defectum secundæ, non potest mutus conficere. Propter defectum tertiæ, carens usu rationis non potest conficere. Et eodem modo de baptizando, & conferendo quæcumque alia Sacramenta. Sed prima conditio est hic propria, scilicet quòd solus Sacerdos potest, & quilibet potest, cui possunt competere illæ duæ conditiones, scilicet prolatio, & intentio. Quòd solus, probatur per illud Extra. de summa Trinit. & fid. Cath. ubi dicitur: *Hoc Sacramentum nemo potest conficere, nisi Sacerdos, qui fuerit ordinatus secundùm claves Ecclesiæ*.

Sed unde accipit Ecclesia fundamentum istius sententiæ? *Respondeo*, ex illo verbo Christi: *Hæc quotiescumque feceritis, &c.* Ubi loquitur Apostolis, vel ad minus, non nisi Discipulis, quibus in Ecclesia non succedunt, nisi Sacerdotes: Apostolis succedunt Episcopi: Discipulis Presbyteri, ut habetur dist. 21. *In novo Testamento*. Habetur idem etiam ex illa sententia Pauli 1. ad Corinth. cap. 10. *Panis, quem frangimus, nonne communicatio corporis Domini est?* Quem frangimus nos, *inquit*, SS. scilicet Apostoli, & Discipuli ejus. Si enim quilibet fidelis posset conficere, non oporteret aliquem alium aliis frangere, sed quilibet posset de suo sacrificio communicare.

Aliam rationem subjicit Seraphicus Doctor, *dist. 13. art. 1. qu. 2.* nempe quòd Sacramentum illud, *inquit*, quod magna reverentia habendum fuit, specialibus personis commissum est, & committi debuit, aut ergo ratione sanctitatis, aut ratione authoritatis. Si sanctitatis, ut dicunt hæretici, tunc ergo nemo est certus, utrum conficiat, & salus nostra pendet ex aliena bonitate. Si authoritatis, & authoritas potest tam bonis, quàm malis concedi; & hanc vocamus Ordinem Sacerdotii, constat ergo, quòd illi soli possunt.

Pro-

Probant alii, ex eo quòd ille solus est Eucharistiæ conficiendæ Minister, cujus est in nova lege religionis sacrificium offerre, nam, ut dicemus in appendice de sacrificio Missæ, Eucharistia sacrificando conficitur, & conficiendo sacrificatur, atqui non omnes promiscuè fideles potestatem habent sacrificandi, sed hoc munus ad solos Sacerdotes pertinet: *Tum quia*, ut docet Apostolus *ad Hebr*.5. Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis: *Tum quia* Sacerdos constituitur medius inter Deum, & hominem; nam, *inquit* S. Chrysostomus libr. 2. de Sacerdotio: *Per Sacerdotes Christum induimus, per ipsos Dei Filio conjungimur, per ipsos membra beata ipsius capitis efficimur*. *Tum quia* hoc perpetua, ac constans confirmat Ecclesiæ Traditio, quam luculenter exhibet Tertullianus lib. de corona militis c.3. ubi scribit: *Eucharistiæ sacramentum, & in tempore victus, & omnibus mandatum à Domino, etiam antelucanis actibus, nec de aliorum manu, quàm Præsidentium sumimus*. Unde lib. de præscriptionibus adversùs hæreticos ca. 41. eos carpit, quòd Sacerdotalia, & Episcopalia munera Laicis promiscuè concedant. *Alius*, inquit, *hodie Episcopus, cras alius, hodie Diaconus, qui cras Lector, hodie Presbyter, qui cras Laicus, nam & Laicis Sacerdotalia munera injungunt*. Ei præiverat Justinus Martyr apolog. 2. *Præsidens verò*, inquit, *postquam gratiarum actionem perfecit, & populus universus apprecatione læta eam approbavit, qui apud nos vocantur Diaconi, atque Ministri, distribuunt unicuique præsentium, ut participet eum, in quo gratiæ actæ sunt, panem, vinum, & aquam, & ad absentes perferunt. Porrò alimentum hoc apud nos vocatur Eucharistia, &c.*

Confirmatur ex antiqua praxi Ecclesiæ, qua licebat fidelibus Eucharistiam domum asportare; si enim fidelium quisque habuisset potestatem conficiendæ Eucharistiæ, necessum non fuisset, quòd de ea in Conventibus Ecclesiasticis accepta domum deportanda tantoperè fuissent solliciti, cùm eorum quilibet illam momento conficere potuisset.

Objiciunt hæretici nonnullas Scripturæ sacræ authoritates, quibus probare nituntur, omnes baptizatos reverà Sacerdotes esse, & Sacerdotale munus exercendi potestatem habere. Sic 1. Petri 2. S. Apostolus fideles omnes alloquens, ait: *Vos estis genus electum, regale Sacerdotium*. Et Apocal. 1. de Christo dicitur: *fecit nos regnum, & Sacerdotes Deo, & Patri suo*. Et cap. 5. *fecisti nos Deo nostro regnum, & Sacerdotes*. Unde Tertullianus in exhortatione ad Castitatem ca.7. scribit: *Nonne & Laici Sacerdotes sumus? scriptum est, regnum quoque nos & Sacerdotes Deo, & Patri suo fecit. Differentiam inter Ordinem, & plebem constituit Ecclesiæ authoritas, & honor per Ordinis consessum sanctificatus à Deo, ubi Ecclesiastici Ordinis est consessus, & offert, & tingit Sacerdos, qui est ibi solus. Sed & ubi tres, & Ecclesia est, licèt Laici. Unusquisque enim de sua fide vivit*. Et paulò post: *Igitur si habes jus Sacerdotis in temetipso, ubi necesse est, habeas, oportet etiam disciplinam Sacerdotis necesse sit jus habere Sacerdotis*. Igitur quisque fidelis reverà Sacerdos censeri potest, & habet jus consecrandæ hostiæ, ubi selecti Sacerdotes non adsunt.

Respondeo ad præfatos Scripturæ textus, eos esse intelligendos de Sacerdotio in laxiori usurpatione accepto, videlicet pro facultate offerendi Deo sacrificium bonorum operum: Hinc S. Petrus immediatè ante præfata verba hortatur fideles ad deponendam omnem malitiam, & omnem dolum, & amplectendam vitam innocentem, quales decet filios Dei adoptivos recens in Christo genitos.

Pari modo accipiendi sunt textus Apocal. nam ibi eo modo Christiani dicuntur Sacerdotes, quo Reges, dicuntur autem Reges dumtaxat secundùm mysticam, & moralem significationem, quatenus videlicet dum concupiscentias frænant, & passionum æstus moderantur, suis desideriis dominantur: igitur pari ratione dicuntur Sacerdotes, dum orationibus ad Deum fusis, sanctis operibus jugiter *Deo* oblatis, Deo offerunt sacrificium justitiæ, & sanctimoniæ. De quo præclarè sanctus Chrysologus serm.18. *In odorem thymiama semper orationis accende, arripe gladium Spiritus, altare cor tuum pone, & sic corpus tuum admove Dei securus ad victimam. Deus fidem, non mortem quærit, votum, non sanguinem sitit, placatur voluntate, non nece*. Et infrà expendens illud Apostoli: *Ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem*: scribit: *Apostolus sic rogando omnes homines ad*

Sa-

Sacerdotale fastigium provexit. O inauditum Christiani Pontificatus officium! quando homo sibi ipse est & hostia, & Sacerdos, quando hostia mactatur & vivit, & Sacerdos nescit occidere, quilitabit. Mirum sacrificium, ubi corpus sine corpore, ubi sine sanguine sanguis offertur, in tali victima mors expenditur, hostia permanet, vivit hostia, mors punitur. Eodem modo intelligendus est Tertullianus, non enim loquitur de sacrificio propriè dicto, nec de Sacerdotio consecrationis, sed de sacrificio orationis, Pœnitentiæ, & eleemosynarum, in quo unusquisque Christianus Sacerdos est. Quòd autem ea fuerit mens Tertulliani, inde liquet, quia Sacerdotium, & jus offerendi, de quo loquitur, fundat in fide, dicens; *Unusquisque de sua fide vivit;* cùm autem fides æquè reperiatur in mulieribus baptizatis, ac in viris, sequeretur illas esse propriè Sacerdotes, & habere jus consecrandi, quod à doctrina Tertulliani prorsus alienum est; scribit enim lib. de velandis virginibus c.9. *Non permittitur mulieri in Ecclesia loqui, sed nec docere, nec tingere, nec ullius virilis muneris, nedum Sacerdotalis officii sortem sibi vendicare. Adde quòd* Tertullianus ibi loquatur de Sacerdotio, non quod reverà habeatur, sed quòd haberi possit, si quis videlicet Laicus in Sacerdotem eligatur, & per Ordinum gradus ad Sacerdotium promoveatur. Scopus enim ejus in eo libro est damnare, ac proscribere secundas nuptias, & hoc argumento utitur: Bigami non possunt esse Sacerdotes, nec Sacerdotes possunt esse Bigami, sed Laici, qui jam sunt Sacerdotes impropriè dicti per Baptismum, & per Ecclesiæ ordinationem possunt promoveri ad verum Sacerdotium, sunt virtute Sacerdotes, ergo non debent esse bigami, quia Ecclesia bigamos à Sacerdotio removet. Unde cùm scripsit. *Igitur si habes jus Sacerdotis in temetipso, ubi necesse est, habeas, &c.* Statim subdit: *Dicam, omnes nos Deus ita voluit dispositos esse, ut ubique sanctiones ejus obeundi sit disciplina, atque adeo nisi Laici observent, per quæ Presbyteri adlegantur, quomodo erunt Presbyteri, qui de Laicis adleguntur?*

Urgent hæretici: Illi omnes habent facultatem consecrandi, ad quos Christus D. Eucharistiam instituendo, hæc verba direxit: *Hoc facite in meam commemorationem.* Sed ea direxit non solùm ad Apostolos, & Sacerdotes, sed etiam ad omnes fideles, qui quoties panem Eucharisticum sumunt, toties mortem Domini annuntiant, igitur, &c.

Nego minorem: Nam, ut suprà notabat Concilium Tridentinum solis Apostolis, & eorum in Sacerdotio successoribus ea verba dicta fuisse, ac per illa potestatem consecrandi fuisse factam semper Catholica Ecclesia intellexit, & docuit.

Instant iterum: Ecclesia non semper docuit, hanc facultatem consecrandi solis Presbyteris esse factam, si probaverit consecrationem factam à Laicis, ut legitimam, & validam, sed ita esse probant. *Primò* ex Theodoreto lib.2. historiæ Ecclesiasticæ ca.23. ubi narrat, quòd Frumentius, cùm juvenis in India commoraretur, Christianos mercatores Romanos illuc appulsos ad celebranda divina mysteria, seu Liturgias invitavit: ipse autem non erat Sacerdos, sed Laicus, igitur, &c. *Secundò*, legimus in Actis S. Petronillæ, quòd ipsa celebritatis Dominicæ oblationis mysteriis, & Eucharistia refecta, mortem objerit. *Tertiò*, in Prato spiritali c.25. narratur, quòd cùm Monachus Laicus super panes, quos secum habebat, verba consecrationis pronuntiasset, adstitit Angelus visibili forma, qui panes revera consecratos declaravit, igitur, &c.

Nego minorem: Et ad primam ejus probationem dico, Frumentium, ut narrat Ruffinus lib. 1. cap. 9. cum mercatoribus illis tantùm preces, Psalmos, & alia pietatis officia celebrasse, nec aliud habent Nycephorus, & Sozomenus, qui eamdem historiam referunt. Quòd si ejusmodi actionem, Liturgiam nominavit Theodoretus, dico eum Liturgiæ nomen in latiori acceptione usurpasse, quatenus complectitur preces, & orationes, quæ inter celebranda sacrosancta mysteria referri solent, ac recitari, omissis verbis consecrationis, qua ratione Missa nautica solitò dicitur Liturgia: Quia recitantur in ea omnes preces, quæ in Missa communi proferuntur, demptis verbis consecratoriis. Quòd si velis Theodoretum intelligendum de Liturgia propriè dicta; dico id equidem fortè verum esse, quia Frumentius ille tunc temporis potuit esse Sacerdos, cùm postmodum fuerit à S. Athanasio ordinatus in Episcopum Indorum. *Adde quòd* illi mercatores potuerunt habere secum unum Sacerdotem tantæ peregrinationis comitem, ut fieri solet à Catholicis in remotissimas regiones navigantibus.

Ad factum S. Petronillæ dico, in ipsius Actis non

non haberi distinctè, quòd ipsa celebraverit divina mysteria, sed quòd spiritum emiserit celebratis mysteriis fortè ab aliquo Sacerdote, qui eam inviserat in carcere, ut fieri solebat tunc temporis. In primitiva namque Ecclesia Sacerdotibus solemne erat ad Christianos in carcere, ergastulisque detentos convenire, quò afflictis solatium, angustiatis auxilia, certantibus verbi, & Eucharistiæ potissimum robur conferrent, ut in Cypriani operibus passim legere est. Sufficient hæc ex lib. 1. epist. 2. *Quomodo docemus, aut provocamus eos in Confessione nominis sanguinem suum fundere, si eis militaturis sanguinem Domini denegamus? Viventibus communicatio à nobis danda est, ut quos excitamus, & hortamur ad prælium, non inermes, & nudos relinquamus, sed protectione corporis, & sanguinis Christi muniamus. Cùm ad hoc fiat Eucharistia, ut possit accipientibus esse tutela, quos tutos esse contra adversarium volumus, munimento Dominicæ saturitatis armamus.*

Ad tertium, dico primò dubiam esse veritatem historiæ, quam falsam aliqui subodorantur, sicut librum in nonnullis vitiatum fuisse dicunt. Dico secundò, quòd, si vera sit, totum miraculosè, & de potentia extraordinaria contigisse; ex facto autem insolito ordinariam Ministrorum potestatem dimetiri absurdissimum est. Ex rei porrò gestæ narratione clarebit sola Dei absoluta potentia illud miraculum evenisse. *Frater quidam erat in Cœnobio Cuziba, qui sanctæ oblationis verba, ritumque didicerat: die ergo quodam ut benedictiones ferret, cùm jam rediret ad Monasterium, verba sanctæ oblationis, quasi versus aliquos caneret, dixit: Easdem verò benedictiones imposuerunt Diaconi sancto Altari. Quas cùm Abbas Joannes Presbyter offerret, qui postea Cæsareæ Palestinæ Episcopus fuit, non vidisset ut solitus erat sancti Spiritus adventum. Contristatusque valde, & cogitans, ne quid fortè peccasset in mente, atque adeo se Spiritus sanctus avertisset, ingressus est Sacrarium plorans, corruitque in faciem suam. Apparuit autem ei Angelus Domini dicens: Quoniam frater ille, qui oblationes attulit, verba sancta oblationis in via dixit, sanctificatæ jam, ac perfectæ sunt. Ex tunc igitur statuit senior, ut nullus deinceps addisceret sanctæ oblationis verba, nisi qui ordinatus ad hoc esset, neque passim ea quispiam diceret quocunque tempore absque loco consecrato.*

Ex his manifestum est, consecrationem illam (si vera fuerit) factam fuisse dumtaxat extraordinario modo; nam certò constat ex dictis de Sacramentis in communi, Sacramentorum confectionem requirere intentionem ex parte Ministri; Sacerdos enim, qui tantùm lectionis gratia legeret historiam institutionis Eucharistiæ ex Evangelio in officina pistoris, vel in alio loco, ubi plures panes adessent, ejusmodi panes non consecraret propter defectum intentionis. Constat autem, quòd Monachus ille non habuit intentionem consecrandi, utpote qui quasi versus aliquos, verba benedictionis, quę didicerat, canebat. Porrò Deus hoc singulari eventu significare voluit verba consecrationis, nonnisi summa veneratione, & à solis Sacerdotibus esse proferenda, neque puerilibus jocis, & ludis exponenda.

Hinc refertur in eodem *Prato spirituali*, *cap.* 196. miraculum aliud, quod pueris quibusdam Provinciæ Appamiensis contigit; cùm enim isti puerili consuetudine luderent, & Missæ sacrificium in Ecclesia celebrari solitum, positis supra saxum pane, & vino, celebrare attentassent, & eorum unus verba consecrationis, quæ à Sacerdotę voce altiori inter ipsa Missarum solemnia proferente didicerat, protulisset, & omnia secundùm Ecclesiasticam consuetudinem fecissent: priusquam panes frangerent, & communicarent, ignis cęlitus delapsus, quę proposita erant, consumpsit omnia; itaut nihil omnino, neque saxi, neque eorum, quæ fuerant apposita, residuum appareret; ut inde innotesceret omnibus quanta reverentia verba, quibus tremenda mysteria conficiuntur, habenda sint. Nihil ergo ex hujusmodi historiis patrocinii hæreticorum errori accersitur; quinimò ipsis incutiendus est non exiguus timor, quòd sacrosancta hæc mysteria penes quemlibet plebejum reponenda esse contendentes, divinam in se animadversionem, & ultionem concilient.

Objiciunt secundò aliquos Conciliorum Canones, quibus removeri videtur à Diaconis facultas conficiendi Christi corporis; ex quibus inferunt, illam non esse solis Sacerdotibus propriam. Proferunt verò maximè Canonem secundum Concilii Ancyrani celebrati anno 214. ubi de Diaconis, qui idolis immolaverant, ita statuitur: *Diaconi similiter, qui immolaverunt, honorem quidem habeant, cessare verò ab omni sacro ministerio, sive à pane, sive à calice offerendo, vel prædi-*

dicando. Quòd si quidam Episcoporum conscii sunt laboris eorum, & humilitatis, & mansuetudinis, & voluerint eis aliquid amplius tribuere, penes ipsos erit potestas. Similiter Concilium Laodicenum celebratum ann. 320. can.25. statuit: *Quòd non oporteat Subdiaconos panem dare, vel calicem benedicere*.

Nego consequentiam: Et ad Canonem Ancyranum dico, Diaconis illis, qui idolis sacrificaverant, prohiberi ne proprium suum officium implerent, quod in eo maximè consistebat, ut Sacerdoti sacrificaturo panem, & calicem de more conferrent, & consecratam Eucharistiam fidelibus paratis distribuerent, ac sacrum Dei verbum ac populum facerent; quibus utique muniis privantur in praecedentis delicti, & scandali satisfactionem, donec intuitu laboriosae suae Poenitentiae, & piae conversationis ad praedicta ministeria de consilio Episcopi restitui mererentur.

Ad canonem autem Laodicenum dico, Subdiaconis prohiberi, ne usurparent officium Diaconi, quod erat panem Sacerdoti sacrificaturo offerre, & calicem ab inferioribus Ministris acceptum priùs benedicere, quàm Presbytero offerenti porrigeret.

Objiciunt tertiò: Qui potest majus, potest & minus: sed fidelis quisque, etiam Laicus, sumere potest, & sumit Eucharistiam: quae utique sumptio cùm sit finis consecrationis, est consequenter quid majus, & nobilius, quàm consecratio: igitur etiam Laicus potest consecrare.

Respondet Doctor, dist. 13. *quaest.* 2. *nu.* 20. distinguendo minorem: Sumptio est quid nobilius, & melius, quantum ad utilitatem, concedit; quantum ad potestatem, negat: Magis autem necessarium, *inquit*, licet in se aliquando nobilius, pluribus tamen quandoque competit, quàm minùs nobile, quod est minoris nobilitatis; & ratio est, major, sive communior necessitas, ita est hic, quia Christus expressè docuit, se velle sumi in Eucharistia à quolibet Christiano, dicens: *Joan.6.* Nisi manducaveritis carnem filii hominis; & ibi loquitur omnibus: sed consecrationem, seu dispensationem noluit ita esse communem, quia non fuit necessarium, ut esset communis; possunt enim pauciores dispensare, quàm suscipere.

CONCLUSIO SECUNDA.

Quilibet Sacerdos, etiam haereticus, schismaticus, & degradatus potest validè conficere Eucharistiam; non autem licitè, nisi habeat debitas conditiones. Haec est communis, & eam expressè tradit Doctor, *dist.*13. *quaest.*2. *nu.*3. & sequentibus, ubi expressè docet ad validè consecrandum non ultra requiri praeter debitam materiam, quàm legitimum Ministrum, ad quem tres conditiones requiruntur, scilicet quòd sit Sacerdos, quòd possit proferre verba consecrationis, & quòd possit habere intentionem debitam faciendi scilicet, quod intendit Ecclesia facere. Propter defectum secundae conditionis, mutus non potest consecrare; propter defectum tertiae, carens usu rationis non potest conficere; propter defectum Sacerdotii nullus id potest attentare: Quia, ut subdit Doctor, *nu.*10. si non est „ Sacerdos, & attendat facere ut Sacerdos, „ non solùm peccat mortaliter, & nihil facit, sed irregularis est, ut habetur *Extra de Clerico non ordinato ministrante cap.*1. & „ 2. & universaliter quicunque exequens, „ vel attentans actum alicujus Ordinis, „ quem non habet, irregularis est. „

Porrò hujus primae partis conclusionis veritas apertè constat ex iis, quae diximus de legitimo Ministro Sacramentorum, ubi probatum est, omnes peccatores, etiam haereticos, schismaticos, & degradatos, posse validè conficere, & ministrare Sacramenta, quando aliunde ad id legitimam authoritatem habent.

Probat insuper Doctor, hic *nu.*2. ex quodam Canone qui habetur qu.1. *quòd quidam dicant*, nulla causa ostenditur, cur ille, qui Baptismum non potest amittere, jus amittere possit baptizandi: ergo à simili, qui Ordinem Sacerdotalem amittere non potest, nec jus conficiendi amittere potest; sed nullus Sacerdos potest amittere potestatem Sacerdotalem, quia character est indelebilis.

Dices; Degradatus non remanet Sacerdos; quia spoliatur privilegio Clericali, & traditur Curiae seculari: igitur non potest validè conficere.

Distinguo antecedens: Non remanet Sacerdos, quantum ad licitum usum Sacerdotii, concedo: quantum ad validum, nego: Nam (inquit Doctor nu.5.) non est essentiale

Or-

Ordini habere illud privilegium concomitans; quia illud privilegium videtur concessum ab Imperatore Constantino, qui primus principum admisit hoc privilegium in Concilio Niceno, quando pronuntiavit Episcopos à solo Deo judicandos; quod utique prius decretum fuerat per *Alexandrum primum* epist. ad omnes Orthodoxos, & per *Cajum* epist. ad Felicem Episcopum, & per *Marcellinum* epist. ad universos Episcopos Orientales.

Instabis: Qui potest conferre authoritatem consecrandi, potest & auferre: sed Ecclesia confert illam authoritatem Sacerdoti, illum ordinando, & Sacerdotem instituendo: ergo potest hanc authoritatem consecrandi ab eo removere, ipsum degradando.

Negat majorem Doctor, *nu.4.* Non conceditur, *inquit*, quòd si quis potest aliquid ministerialiter conferre, sic possit etiam ministerialiter auferre, quia Deus non sic eum instituit Ministrum in amotione, sicut in collatione: & tunc illa regula, 7. Topicor. c.8. *Facilius est destruere, quam construere*, non conceditur de ministerialiter agente in Sacramentis, juxta illud Pauli 2. ad Cor. cap.ult. *Non dedit nobis Deus potestatem in destructionem, sed in ædificationem*.

Dices secundò: Sacerdos non consecrat, & offert in persona propria, sed in persona Ecclesiæ: sed hæreticus, & schismaticus non potest offerre in persona Ecclesiæ; quippe cùm ab ea sit præcisus: igitur nec consecrare potest. *Major patet*, siquidem Sacerdos consecrans non dicit, *Offero*, sed, *Offerimus*.

Respondet Doctor ibidem primò, quòd oblatio non pertinet ad rationem consecrationis, nec necessariò requiritur, quòd offeratur; offertur enim hostia non consecrata, & tunc est sacrificium, non Sacramentum: sicut Eucharistia consecrata in pixide est Sacramentum, licèt non ut ibi sit sacrificium, nisi aptitudinaliter. *Ita Doctor*, qui, dum ait in sacrificio offerri hostiam non consecratam, sumit sacrificium pro termino *à quo*, & intelligendus est de materia *ex qua*, eo sensu, quo SS. Patres docent in sacrificio offerri panem, & vinum; nam quòd Christus ipse sit hostia oblata, apertè docet cum communi Theologorum sententia, quodlib. 20.

Respondet secundò, quòd etsi verùm sit, quemlibet conficientem debere conficere in persona Ecclesiæ; attamen tam schismaticus, quàm hæreticus, poterit validè conficere, quia potest habere intentionem Ecclesiæ in conficienda Eucharistia, intendendo videlicet facere quod Christus instituit faciendum, & quod Ecclesia facit, licèt non intendat in speciali, quia credit Eucharistiam nihil valere; eo quòd erret circa hoc Sacramentum.

Secundam partem declarat Doctor, *nu.7.* ubi requisita ad licitè consecrandum reducit ad tria capita, quæ sic exponit: Restat ergo, *inquit*, videre secundum membrum, scilicet de posse ordinatè conficere, & ad hoc multa concurrunt, quæ tamen omnia reduci possunt ad tria, loquendo de illis, quæ non requiruntur ad simpliciter posse; quia vel ista requiruntur ex parte Ministri, vel loci, vel temporis. Et secundùm hoc tres sunt articuli. *Primò*, videndum est de requisitis *ex parte Ministri* ad hoc, ut ordinatè possit conficere, supposito, quòd habeat materiam convenientem, & possit verba proferre cum intentione debita superaddita hujusmodi. Ex parte Ministri sunt in duplici differentia, quædam sunt amotiones impedimentorum, & quædam oppositiones convenientium, seu idoneorum. *De primo* impedimento ejus, quod est ordinatè conficere, sunt vel culpa tantùm, vel pœna tantùm, vel nec pęna, nec culpa. De impedimento culpæ, quomodo scilicet existens in peccato mortali non potest ordinatè conficere, dictum est *dist.* de impedimento autem, quod nec est culpa, nec pœna, scilicet cùm quis non est jejunus jejunio naturæ, dictum est ibidem.

Restat ergo hic præcisè videre de impedimento, quod est pęna: nulla autem talis pęna est naturalis, sive in corpore, sive in anima, quia talis pęna non simpliciter impedit; sed tantùm pęna Canonica, vel naturalis, in quantum super eam fundatur pœna Canonica. Pœna autem canonica (ut breviter dicam) est aliqua prohibitio actus exercendi, vel gradum recipiendi, qui aliàs competeret non prohibito. Hujusmodi autem pęnæ multæ sunt non fundatæ super aliquam pęnam, vel defectum naturalem, ut degradatio, irregularitas, excommunicatio major, suspensio ab executione eorum, quæ sunt ordinis, simonia, infamia, & „ quæ-

„ quædam alia hujusmodi ad ista reducibi-
„ lia, ut sub infamia potest contineri esse
„ publicum peccatorem, quod continet
„ multa, scilicet publicum fornicarium,
„ publicum usurarium, & hujusmodi.
„ Aliquæ autem pœnæ Canonicæ fundan-
„ tur super defectus naturales; non enim
„ voluit Ecclesia quascunque personas de-
„ fectuosas ministrare in Altari: & me-
„ ritò, quia in veteri lege *Levit.* 21. poni-
„ tur lex homini, qui habuerit maculam,
„ quòd non offerret Deo suo panem, nec
„ ad ministerium ejus accederet. Isti autem
„ defectus sunt, in quibus esset scandalum
„ pusillorum, si taliter defectuosus in na-
„ turalibus ministraret: & rationabiliter,
„ quia quidquid fine peccato mortali po-
„ test dimitti, vitandum est, si ex exerci-
„ tio ejus oriatur scandalum pusillorum:
„ tale scandalum oriretur, si notabiliter de-
„ fectuosi in naturalibus, ut mutilati, vel
„ horribili infirmitate infirmi, ut lepra,
„ & hujusmodi, ministrent altari: Ideo
„ Ecclesia rationabiliter talibus defectibus
„ naturalibus adjunxit pœnas canonicas,
„ scilicet prohibitiones ministrandi propter
„ reverentiam Sacramenti, & ad vitandum
„ scandalum pusillorum. Et istæ prohitio-
„ nes patent ex Canone *dist.* 25. *& extra*
„ *de corpore vitiatis*. Requiritur ergo in
„ ordinatè conficiente ablatio omnium ho-
„ rum impedimentorum: quia habens quod-
„ cumque istorum si conficit, facit contra
„ prohibitionem Ecclesiæ, & per conse-
„ quens non ordinatè.
„ Secundum requisitum ex parte Mini-
„ stri, est appositio convenientium, scili-
„ cet ornamentorum, ut habetur *de consf.*
„ *dist.* 1. *Vestimenta*. Dicitur ibi, quòd ve-
„ stimenta Ecclesiæ, quibus Deo ministra-
„ tur, debent esse sacrata, & honesta,
„ quibus in aliis usibus non debent uti,
„ quàm in Ecclesiasticis, & Deo dignis
„ officiis. Quæ autem sint hæc indumenta,
„ exponit Innocentius de Offic. Missæ part.
„ 1. cap. 10. *Sunt*, inquit, *sex indumenta*
„ *communia Episcopis, & Presbyteris, scili-*
„ *cet amictus, alba, cingulum, stola, mani-*
„ *pulus, & planeta*. In quibusdam tamen
„ locis consuetudo obtinuit, quòd non
„ oportet cingulum benedici, & sic non
„ apparet, quin liceat uti cingulo non
benedicto. Plura alia his similia habet
ibidem Doctor, quorum nonnulla refere-
mus agendo de Missæ sacrificio.

QUÆSTIO SECUNDA.

Quis sit legitimus Minister dispensandæ Eucharistiæ.

NOtandum primò, ex Doctore Subtili in 4. dist. 13. q. 2. n. 20. quòd licèt dispensare Eucharistiam, minus sit, quàm conficere; plura tamen requiruntur ad dispensationem, quàm ad confectionem, quia dispensatio non respicit tantùm Christi corpus verum, sed etiam mysticum, nempe fideles, in quos dispensans debet habere quandam authoritatem; unde præter potestatem Ordinis, quæ ad conficiendum sufficit, videtur prætereà requiri potestas jurisdictionis ad dispensandum.

Notandum secundò duplicem distingui posse potestatem jurisdictionis; ordinariam videlicet, quæ convenit ex officio, & delegatam, quæ conceditur ab habente ordinariam jurisdictionem. Quæritur autem utrùm hæc utraque potestas dispensandæ Eucharistiæ, omnibus, & solis Sacerdotibus conveniat.

Notandum tertiò, duplicem distingui posse dispensationem Eucharistiæ, sive ordinariam, sive delegatam, nempe vel principalem, vel subsidiariam: *Prima* est, qua corpus & sanguis Christi traditur suscipienti ab habente jurisdictionem. *Secunda* verò est, qua vel vasa sacra, quibus corpus, & sanguis continentur, deferuntur ac portantur ad eum, qui facultatem habet dispensandi, ut scilicet utrunque possit conferre suscipienti; vel qua ministrans tantùm Eucharistiam confert ad imperium ministri ordinarii vel delegati, sed ad id ex se non habet jurisdictionem.

CONCLUSIO PRIMA.

SOlius Sacerdotis est Eucharistiam ex principali officio dispensare: sive ex Jurisdictione ordinaria, sive delegata. Hæc est communis apud Teologos, & colligitur ex 1. ad Cor. 4. ubi Apostolus, quos Sacerdotes appellat *Ministros Christi*, eosdem vocat *dispensatores mysteriorum Dei*. Hinc Concilium Trident. sess. 13. cap. 8. hanc doctrinam ex Apostolica Traditione manasse affirmat: *In Sacramentali*, inquit, *sumptione semper in Ecclesia Dei mos fuit, ut laici à Sacerdotibus communionem acciperent; Sacerdotes*

au-

autem celebrantes seipsos communicarent: qui mos tanquam ex Traditione Apostolica descendens, jure ac meritò retineri debet. Rationem congruam accipio ex Doctore Subtili 4.dist. 13.q.2.nu.20. Quia sicut ab anima, mediante corpore, derivantur virtutes animæ ad cætera membra, & in corde est principalis sedes: & etiam in qualibet politia actus principales pertinentes ad illam politiam pertinent ad aliquam personam principalem in illa politia; ita rationabile est istum actum conficiendi, & dispensandi Eucharistiam residere apud illum, qui est principalis in Hierarchia Ecclesiastica: hujusmodi autem est Sacerdos: ergo, &c. *Confirmatur*, quia non minoris reverentiæ, vel authoritatis est posse super corpus Christi verum, quàm super corpus Christi mysticum: secundum autem soli Sacerdoti convenit: æquè ergo, vel magis propter reverentiam corporis Christi veri soli Sacerdoti conveniet authoritas respectu ipsius conficiendi, & regulariter dispensandi: Non enim potest in Ecclesia minùs digna persona, nec minùs dignus gradus inveniri ad consecrationem, vel dispensationem istius Sacramenti, in quo veraciter, & realiter continetur ille, qui est Sanctus Sanctorum.

Aliam similem rationem profert S. Thomas in 4.dist.13.q.1.art.3. ubi ait: Quòd sicut in corpore naturali sunt quædam membra principalia, per quæ virtutes & operationes vitæ, à principio vitæ ad cætera membra decurrunt: ita & in Ecclesia Sacerdotes sunt quasi membra principalia, quibus mediantibus Sacramenta ritè populo ministrari debent, & ideo laicis, quantumcunque sanctis, sicut nec consecratio, ita nec dispensatio hujus Sacramenti competit.

Si requiras, unde constet soli sacerdoti hoc ministerium competere. *Respondebo* id constare ex verbis Christi, Lucæ 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* Quibus utique verbis sicut consecrationem sui corporis principaliter, sic etiam secundariò ejusdem distributionem commisit Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus. Hinc in hymno festi corporis Christi canit Ecclesia: *Cujus* (Sacramenti conficiendi) *officium committi voluit solis Presbyteris, quibus sic congruit ut sumant & dent cæteris.* Sicut ergo solus Sacerdos ex officio, & ex vi suæ ordinationis verum Christi corpus consecrat, & sumit: ita pariter solus Sacerdos ex officio aliis distribuit.

Dixi in conclusione *ex jurisdictione ordinaria, vel delegata* ut enim licitè fiat hæc Eucharistiæ dispensatio, requiritur, ut Minister ad id jurisdictionem & authoritatem habeat; idque vel ordinariam, vel delegatam. Porrò ordinariam habent summus Pontifex in universa Ecclesia, Episcopus in sua Diœcesi, Parochus in sua Parochia, & Religionum Superiores in sibi subditos respectivè; ac subinde hæc ordinaria dispensandæ Eucharistiæ jurisdictio non competit omnibus Sacerdotibus. Licèt enim Eucharistiæ administratio non sit actus jurisdictionis propriè dictæ, sicuti est absolutio Sacramentalis; est tamen proprius actus Pastoris, cujus est sibi creditas oves pascere, non solùm prædicatione verbi Dei, sed etiam cœlesti pabulo corporis & sanguinis Christi; unde præclarè S. Leo epist. ad Theodorum Episcopum Forojuliensem scribit: *Mediator Dei & hominum Christus Jesus hanc præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent.*

Idipsum colligitur ex Concilio Carthaginensi 1. tempore Julii Papæ I. cap. 7. ubi sic loquitur: *Cassianus Usulensis Episcopus dixit: Statuat gravitas vestra, ut unusquisque Clericus, vel Laicus non communicet in aliena plebe, sine litteris Episcopi sui. Gratus Episcopus dixit: Nisi hoc observatum fuerit, Communio fiet passim. Nam si cum litteris receptus fuerit, & concordia inter Episcopos servatur, & nemo subditus alterius fugiens Communionem, ad alterum latenter accedit. Universi* (Episcopi) *dixerunt: Omnibus provides, & Clero, & Laicis consulis.* Idem repetitur in Concilio Milevitano II. cap.18. his verbis: *Placuit, ut quicunque non communicat in provincia propria, & in aliis provinciis vel transmarinis partibus ad communicandum obrepserit, jacturam Communionis, vel Clericatus excipiat.*

Quibus locis, ut optimè notat *Bosco* sect.12.nu.5. licèt prohibitio fiat ex parte communicantium, ne ab alienis Eucharistiam percipiant; tamen relatio hæc mutua est, & reciproca obligatio, fundata quoque in ipso jure naturali; supposita Reipublicæ institutione, & debita gubernatione,

ne, ut nemo mittat falcem in messem alienam, nec jus alienum usurpet; alioquin nec justitia, aut pax servari possunt, nec divina mysteria convenienter dispensati; neque animabus fidelium pro earum captu, vel necessitate provideretur. Et idcirco antiqua consuetudine servatum est, ut, qui præest, hoc Sacramentum populo dispenset, uti colligere licet ex c.12. *Omnis utriusque sexus*, de Pœnitentiis, & remissionibus ibi: *Suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum, nisi fortè de proprii Sacerdotis consilio, ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab hujusmodi perceptione duxerit abstinendum*. Quamvis autem in isto capite solùm sit sermo de Communione præcepta, quam constat ex manibus proprii Pastoris esse accipiendam; eadem tamen videtur esse ratio Communionis liberæ. Alioquin quid opus fuisset tot privilegiis, quibus Religiosis Mendicantibus conceditur ista facultas? Sed de hoc infrà. Quòd autem Religiosi Mendicantes, maximè Franciscani reverà possint, excepta Communione Paschali, ministrare sacram Eucharistiam in suis Ecclesiis, apertè constat ex concessione Nicolai V. Sixti IV. Leonis X. Pauli IV. & Innocentii X. quorum concessiones referunt Rodriguez & Pontius in summa Theologiæ disp.46. num.121.

CONCLUSIO SECUNDA.

D*iaconi ex speciali commissione Sacerdotis, & urgente casu gravis necessitatis, possunt dispensare corpus, & sanguinem Christi, non quidem ut principaliter dispensantes, sed ut famulantes, & obsequentes*. Prima pars colligitur ex antiqua Ecclesiæ praxi, qua constat Diaconos solitos fuisse Eucharistiam ministrare, ut notat S. Justinus apolog. 2. pro Christianis, ubi scribit: *Absoluta gratiarum actione Præsulis, & oratione totius plebis, Diaconi, quos vocamus, dant singulis præsentibus partem panis, & calicis diluti, super quos facta est gratiarum actio, quod alimentum apud nos vocatur Eucharistia*. Idem habet S. Cyprianus serm. de Lapsis, ubi scribit: *Solemnibus adimpletis, Diaconus calicem offerre præsentibus cœpit*. Colligitur pariter ex Concilio Nyceno can.14. ubi legimus. *Pervenit ad sanctum Concilium, quòd in locis quibusdam, & civitatibus, Presbyteris Sacramenta Diaconi porrigant, hoc neque regula, neque consuetudo tradidit .... Sed & illud innotuit, quòd quidam Diaconi, etiam ante Episcopum Sacramenta sumant. Hæc ergo omnia amputentur, & accipiant secundùm ordinem post Presbyteros ab Episcopo, vel à Presbytero sacram Communionem, quòd si non fuerit in præsenti vel Episcopus, vel Presbyter, tunc ipsi proferant, & edant*. Quibus verbis conceditur Diaconis facultas sibi ipsis ministrandi Eucharistiam in absentia Sacerdotum. Quòd etiam aliis eam potuerint porrigere præsente Episcopo, & Presbytero, constat ex Concilio Carthaginensi 4. & ex epist.20. Gelasii Papæ. Hæc autem praxis communis erat in primitiva Ecclesia, quia propter inopiam Sacerdotum, & frequentationem sacræ Communionis Eucharistiam communiter dispensabant Diaconi.

Porrò quòd id non præstabant authoritate propria, neque ex commissione principali, sed tantum sicut Ministri, & famuli Sacerdotum, apertè docet S. Clemens Papa libr. 8. Constitut. cap. 28. & significat S. Laurentius, qui sanctum Sixtum summum Pontificem ad martyrium properantem sic alloquebatur: *Experire, utrùm idoneum Ministrum elegeris, cui commisisti Dominici sanguinis dispensationem*. Ubi signanter dicit: *Cui commisisti*, ut significaret potestatem illam tantùm esse delegatam, ac Sacerdotio subordinatam.

Unde Doctor *dist.* 13. *quæst.* 2. *num.*20. ait, congruè quidem concessam fuisse S. Laurentio, sicut & cæteris Diaconis dispensationem sanguinis Christi: Quia, *inquit*, sanguis non dispensatur, nisi in „ calice; tactus autem calicis conceditur „ Diacono, sed corpus non dispensatur, „ nisi species panis tangatur, unde colligit, „ quòd Diaconus ordinariè poterat „ ministrare sanguinem eo tempore, quo „ fiebat communio sub utraque specie, „ non poterat autem ministrare corpus „ Christi, nisi ex præcepto Sacerdotis, & „ urgente necessitate. „

Quod etiam approbat S. Thomas *qu.* „ 82. *art.*3. *ad* 1. dicens, quòd cùm Diaco- „ nus sit quasi propinquus Ordini Sacerdo- „ tali, aliquid participat de ejus officio, ut „ scilicet dispenset sanguinem, non autem „ corpus, nisi in necessitate jubente Epi- „ scopo, vel Presbytero: *Primò* quidem, „ quia sanguis Christi continetur in vase, „ unde non oportet, quòd tangatur à di- „ spensante, sicut tangitur corpus Christi. „

„ Se-

„ *Secundò*, quia sanguis designat Redem-„ ptionem à Christo in populum deriva-„ tam, unde & sanguini admiscetur aqua, „ quæ significat populum, & quia Dia-„ coni sunt inter Sacerdotem, & popu-„ lum, magis convenit Diaconis dispen-„ satio sanguinis, quàm dispensatio cor-„ poris.

Ex his collige, quòd absente Sacerdote posset Diaconus urgente mortis periculo Eucharistiam infirmo periclitanti ministrare, ut communiter Theologi recentiores cum Soto in 4. *dist.* 13. *qu.* 1. *art.* 3. Multò magis poterit, eodem urgente periculo, sibi ipsi Eucharistiam ministrare; utrumque autem interdicitur tum Subdiacono, tum Laico, ut colligitur ex Concilio Rhemensi cap. 2. ubi legimus: *Pervenit ad notitiam nostram, quòd quidam Presbyteri in tantum parvipendant divina mysteria, ut laico, vel feminæ sacrum corpus Domini tradant ad deferendum infirmis, & quibus prohibetur, ne sacrarium ingrediantur, nec de altari appropinquent, illis Sancta Sanctorum committuntur, quod quàm sit horribile, quàmque detestabile, omnium religiosorum animadvertit prudentia. Igitur interdicit per omnia Synodus, ne talis temeraria præsumptio ulteriùs fiat, sed omnimodis Presbyter per semeptipsum infirmum communicet, quòd si aliter fecerit, gradus sui periculo subjacebit.*

Hæc tamen dicta sunt, quantum ad prohibitionem ex jure Ecclesiastico, nam de jure divino laicis, multò minùs Subdiaconis non interdicitur contrectatio, & administratio hujus Sacramenti. Hoc enim usitatum erat antiquitus apud fideles, nam teste Eusebio *lib.* 6. *historiarum cap.* 36. Presbyter quidam infirmus misit particulam consecratam ad Serapionem senem moribundum per puerum, è cujus manibus juxta Presbyteri mandatum illam sumsit. Similiter S. Gregorius *homil.* 40. *in Evangelia*, refert, quòd S. Romula in extremis communionem acceperit à Redempta Magistra sua. Hinc antiquitus fideles accipiebant Eucharistiam de manu Sacerdotis, eamque secum domum deportabant, ut congruenti tempore propriis manibus eam sumerent, quæ utique praxis adhuc vigebat tempore S. Augustini; scribit enim serm. 252. de tempore: *Omnes viri, quando communicare desiderant, lavant manus suas, & omnes mulieres nitida exhibent linteamina, ubi corpus Christi accipiant.* Quam utique veritatem pluribus momentis, & exemplis confirmavimus, quando probavimus, Eucharistiæ Sacramentum esse permanens. Solo itaque Ecclesiastico jure vetitum est, ne etiam urgente necessitate Laici, vel Clerici inferiores Eucharistiam contrectent, & ministrent. Sicut ergo id prohibet Ecclesia, ita permittere potest rationabili de causa, quemadmodum Pius V. summus, & sanctus Pontifex permisit inclitæ *Mariæ Stuart* Reginæ Scotiæ, ut sibimet sacram Eucharistiam à Sacerdote acceptam ministraret, quatenus adversùs impiæ Elisabethæ Angliæ Reginæ tyrannidem, & crudelitatem sacro divinæ Communionis clypeo muniretur.

SECTIO SECUNDA.

De suscipientibus Eucharistiam.

Quamquam Eucharistiæ Sacramentum in re permanenti potissimùm consistat, idque habeat peculiare præ cæteris novæ legis Sacramentis, quòd ejus entitas, & formalis ratio ab usu, & susceptione distinguatur, nihilominus certum est, illud efficacitatem suam non exerere, nisi dum sumitur. Quocirca etiam maximè illius confectio ad sumptionem tamquam ad finem primarium ordinatur, qui licèt in executione sit posterior, in intentatione tamen prior censendus est, unde recta, ac congrua methodo post declaratam confectionem, ac dispensationem hujus Sacramenti, nunc agendum occurrit de illius Susceptoribus. In quo tria præcipuè in quæstionem veniunt: *Primum*, quantæ sit necessitatis Eucharistiæ sumptio: *Secundum*, quibusnam concedi possit, aut negari: *Tertium*, quis apparatus sit necessarius ex parte suscipientis ad debitam, & proficuam illius receptionem.

QUÆSTIO PRIMA.

Quæ & qualis sit necessitas Eucharistiæ suscipiendæ.

Notandum primò, dupliciter Sacramentorum usum censeri posse necessarium, videlicet necessitate medii, aut præcepti. *Necessitas medii* ea dicitur, qua Sacramenti alicujus susceptio tantam, tamque necessariam cum salute consequenda connexionem

xionem habet, ut illius omissio sufficiat ad æternam damnationem; sic gratia sanctificans in omnibus, & opera meritoria in multis necessaria sunt ad vitam æternam obtinendam: *Necessitas* verò *præcepti* ea est, quæ ex natura sua non habet necessariam connexionem cum salute stabilienda, sed tantùm ex præcepto divino, vel Ecclesiastico, ut jam pluries diximus, agendo de necessitate Sacramentorum in communi, necnon & de necessitate suscipiendi Baptismatis.

Notandum secundò, triplicem esse sumendæ Eucharistiæ modum; aliusenim est purè Sacramentalis, alius purè spiritalis, alius verò Sacramentalis, & spiritalis simul, ut præclarè docet Concilium Tridentinum sess. 13. c.8. ubi ait: *Quoad usum autem* (hujus Sacramenti) *rectè, & sapienter Patres nostri tres rationes hoc sanctum Sacramentum suscipiendi distinxerunt, quosdam enim docuerunt, Sacramentaliter dumtaxat id sumere, ut peccatores, alios tantùm spiritualiter, illos nimirum, qui voto propositum illum cælestem panem edentes, fide viva, quæ per dilectionem operatur, fructum ejus, & utilitatem sentiunt: Tertios porrò Sacramentaliter, & spiritualiter, hi autem sunt, qui ita se priùs probant, & instruunt, ut vestem nuptialem induti ad divinam hanc mensam accedant*.

Quæ utique triplex Eucharistiæ susceptio assimilari potest triplici Verbi divini conceptioni, quæ vel mente dumtaxat, vel corpore solùm, vel utroque simul modo contingere potest, quemadmodum enim inanis prorsus, & frustranea foret sola conceptio corporis, si abesset conceptio mentis, ut præclarè observat S. Bonaventura in c.11. Lucæ scribens: *Maria non tantùm beata fuit, quia Christum gestavit in carne, verùm etiam beatior, quia ipsum perfectissimè gestavit in mente, secundùm quod dicit Augustinus, Beatior fuit Maria concipiendo fidem Christi, quàm carnem Christi*. Ita à simili non solùm nil prodest, sed multùm obest sola Sacramentalis susceptio Christi corporis à peccatoribus, qui impuro ore, & corde tam pura mysteria tractantes judicium sibi manducant, & bibunt. Secunda autem conceptio Verbi divini utilissima est, & Christianis omnibus necessaria; ad hoc enim Christiani sumus, ut Spiritu renovati, & regenerati Christum induamus, & Christus ipse ita in nobis formetur, ut unusquisque nostrum cum Apostolo dicere possit: *Vivo ego, jam non ego, vivit verò in me Christus*. Sic pariter utilis est susceptio spiritualis Christi corporis, quæ fit à viris pietate, & charitate illustribus, qui erga Christum, maximè tempore sacrificii Missæ simili desiderio, ac voto afficiuntur, quo famuli Job, cùm dicerent c.31. *Quis det de carnibus ejus, ut saturemur?* Denique sicut tertia Conceptio Christi longè cæteras antecellit, in quo eximiè elucet dignitas Deiparæ Virginis, quæ corpore Filium Dei genuit, quem mente conceperat: ita longè cæteris præstat tertius modus suscipiendi Christi corporis, qui enim corpore simul, & religiosa mente Eucharistiam recipit, tantam inde gratiæ, & divinorum charismatum segetem mutuatur, ut Deiparæ maternitatis fœlicitatem quadamtenùs videatur æmulari.

Notandum tertiò, votum alicujus rei suscipiendæ, vel faciendæ esse duplex, explicitum scilicet, & implicitum. *Explicitum* est desiderium rei ad ipsam rem expressè cognitam terminatum. *Implicitum* verò est desiderium ejusdem rei, non in seipsa distinctè cognitæ, sed in aliquo alio cum illa aliquam connexionem habente. Quæritur autem, an realis susceptio Eucharistiæ, vel saltem votum ejus explicitum sit omnibus ad salutem necessarium necessitate medii, circa quam controversiam multiplex est sententia: *Prima* hæreticorum, nam ut ex Guidone Carmelita refert Vvaldensis tomo 2. de Sacramentis cap.91. *Armeni* quidam hæretici existimarunt, realem susceptionem Eucharistiæ omnibus hominibus esse medium necessarium ad salutem; unde simul cum Baptismo parvulis Eucharistiam ministrabant. Idem de *Jacobitis*, & *Nestorianis* refert Prateolus. Catholici verò tres in sententias distribuuntur; *Aliqui* enim quos refert Vasquez disp.169. asserunt Eucharistiæ susceptionem in voto explicito necessariam esse ad salutem. Quidam verò docent ad id sufficere, & requiri votum implicitum, & virtuale, quod in susceptione Baptismi, & aliorum Sacramentorum imbibitur, quia nimirum Eucharistia se habet per modum finis omnium Sacramentorum, & cætera ad ipsam tamquam media ordinantur, quicumque verò appetit medium, virtualiter censetur ipsum finem desiderare. Cæteri verò Theologi communiter docent, Eucharistiam neque in re, neque in voto esse medium necessarium ad salutem. His ita præmissis, tria occurrunt hic determinanda. *Primum*, utrùm

utrùm & quomodo realis Eucharistiæ susceptio medium sit necessarium ad salutem. *Secundum*, an ad illam teneantur omnes adulti fideles præcepto divino: *Tertium*, an & quando ad ipsam obligentur ex præcepto Ecclesiastico.

CONCLUSIO PRIMA.

Sacramenti Eucharistiæ realis susceptio nec in re, nec in voto explicito necessaria est ad salutem necessitate medii. Hæc est communior, & verior: Et quantum ad primam partem est certa de fide, quod utique constat ex Traditione, & consuetudine Ecclesiæ: Si enim esset medium necessarium ad salutem, sine ea non possent salvari tam adulti, quàm parvuli, sed falsum consequens, ergo, &c. Major constat exemplo Baptismatis, quòd cùm sit necessarium necessitate medii ad salutem in lege Evangelica, nullus absque eo in re vel in voto suscepto salvari potest. Minor verò constat de adultis ex consuetudine Ecclesiæ, quæ *nec* phreneticis, *nec* vomitum patientibus, *nec* ad mortem damnatis, aut quodcumque periculum alicujus indecentiæ, & irreverentiæ ergà sacram Eucharistiam habentibus, eam solet porrigere etiam in mortis articulo. Quod utique evidens argumentum est, realem, & sacramentalem Eucharistiæ susceptionem non esse necessariam necessitate medii ad salutem; nunquam enim Ecclesia censeret, hujusmodi homines tali medio ad salutem necessario esse privandos.

Quantum autem ad parvulos id apertè tradit Concilium Tridentinum sess. 21. c. 4. his verbis: Eadem sancta Synodus docet *parvulos usu rationis carentes nulla obligari necessitate ad Sacramentalem Eucharistiæ Communionem, siquidem per Baptismi lavacrum regenerati, & Christo incorporati, adeptam jam filiorum Dei gratiam in illa ætate amittere non possunt: neque ideo tamen damnanda est antiquitas, si eum morem in quibusdam locis aliquando servavit, ut enim sanctissimi illi Patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt, ita certè eos nulla salutis necessitate id fecisse, sine controversiam credendum est*. Unde Can. 4. sic pronuntiat: *Si quis dixerit parvulis, antequam ad annos discretionis pervenerint, necessariam esse Eucharistiæ communionem, anathema sit*: igitur nec adultis, nec parvulis actualis Eucharistiæ susceptio, vel votum illius explicitum necessarium est ad salutem necessitate medii.

Eamdem veritatem apertè comprobat ratio Theologica: Illud enim tantùm necessarium est necessitate medii ad salutem consequendam, sine quo gratia sanctificans nequit obtineri, sed realis Eucharistiæ susceptio, aut illius votum explicitum non sunt absolutè necessaria ad gratiam sanctificantem obtinendam; igitur nec ad salutem. Major constat, gratia namque sanctificans sufficit ad æternam salutem, & consequenter, qui potest habere gratiam sanctificantem independenter ab aliquo, eo absolutè non eget ad consequendam salutem. Minor verò probatur: Illud absolutè necessarium est ad obtinendam gratiam sanctificantem, quod per se institutum est ad remissionem peccati: sed Eucharistia ad id non est per se primò instituta; imo supponit peccatum remissum, & statum gratiæ; igitur, &c. *Adde quòd* plurimi inter sanctos Cœlites computantur, qui tamen Eucharistiam non susceperunt, putà Martyres, qui videndo aliorum in fide tuenda medius in tormentis constantiam, Christi fidem professi sunt, & illicò proprio sanguine sunt baptizati.

Objicies primò: Qua ratione de Baptismo dicitur Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non introibit in regnum Dei*: eadem ratione dicitur Joan. 6. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*: sed ex prioribus verbis colligitur, Baptismum esse necessarium ad salutem necessitate medii, igitur id ipsum colligi debet ex posterioribus. *Confirmatur* ex praxi primitivæ Ecclesiæ, quæ Sacramentum Eucharistiæ etiam parvulis unà cum baptismate conferebat, ut testatur S. Dionysius lib. de Ecclesiastica Hierarchia cap. 2. & 3. & S. Cyprianus serm. de Lapsis, & S. Augustinus epist. 107. quæ est ad Vitalem, quam utique consuetudinem adhuc suo tempore viguisse scribit S. Anselmus in c. 2. Lucæ, sed aliunde hanc praxim non usurpavit Ecclesia, quàm quia judicavit Eucharistiam re susceptam non minùs ad salutem esse necessariam, quàm Baptismus, igitur, &c.

Respondeo paritatem utriusque in eo consistere, quòd quemadmodum Baptismus est de necessitate salutis in re vel in voto susceptus, ita quòd sicut adulti sine voto Baptismi sal-

ſalvari non poſſint, licèt abſque eo reipſa ſuſcepto, & cum ſolo ipſius voto interdum ſalventur, ita ſine aliquo Euchariſtiæ voto, ſaltem implicito nullus adultus ſalutem poteſt conſequi, etiamſi abſque illius actuali ſuſceptione aliquando obtineat. Hoc tamen intereſt inter utrumque Sacramentum, quòd Baptiſmus ſit principium vitæ ſpiritualis, & janua aliorum Sacramentorum; Euchariſtia verò ſit ipſius vitæ ſpiritualis faſtigium, & conſummatio, ac veluti finis, quippe cùm alia Sacramenta idcirco animæ ſanctificationem inſtituant, vel perficiant, ut perfectiori modo Euchariſtia ſuſcipiatur.

Unde receptio Baptiſmi eſt abſolutè neceſſaria ad vitæ ſpiritualis inchoationem, ac ſubinde ſine eo in re, vel in voto ſuſcepto nemo ſalvari poteſt: ſecùs autem eſt de Euchariſtia, quæ cùm tantùm videatur neceſſaria ad ipſius vitæ ſpiritualis conſummationem, hinc eſt, quòd abſque ejus actuali ſuſceptione, vel voto explicito poſſit hæc ſpiritualis vita, ac ſubinde ſalus haberi. Parvuli autem per Baptiſmum ordinantur ad Euchariſtiam, & ſic habent illius votum implicitum; hoc enim ipſo, quo quis baptizatur, per Eccleſiam ordinatur ad receptionem aliorum Sacramentorum, maximè Euchariſtiæ, & ſic habet illius votum implicitum; ſicut enim parvuli ex fide Eccleſiæ credunt, ita ex voto, & intentione Eccleſiæ recipiunt aliquem fructum Euchariſtiæ, licèt eum reipſa non ſuſcipiant. Ad Baptiſmum autem non ordinantur per aliud præcedens Sacramentum, & ideo ante ſuſceptionem Baptiſmi pueri non poſſunt habere Baptiſmum in voto, ſicut adulti, ac proinde effectum Baptiſmi ſine ipſius actuali ſuſceptione non poſſent recipere. Ex quibus apparet, Baptiſmi ſuſceptionem longè majoris eſſe neceſſitatis, quàm Euchariſtiæ.

Ad confirmationem dico cum Concilio Trident. Patres illius temporis id quidem feciſſe rationabili de cauſa, non tamen hac praxi neceſſitatem abſolutam Euchariſtiæ ſuſcipiendæ agnoviſſe, alioqui paris neceſſitatis cenſenda eſſet Confirmationis ſuſceptio: nam hæc parvulis poſt Baptiſmum unà cum Euchariſtia continuò conferebatur, nemo tamen dixerit, Confirmationis ſuſceptionem ad ſalutem eſſe abſolutè neceſſariam.

Inſtabis: Talis per ea verba Joan. 6. intelligitur neceſſitas Euchariſtiæ ſuſcipiendæ, qualem agnoverunt SS. Patres, maximè S. Auguſtinus, ſed ipſe cenſuit ſuſceptionem Euchariſtiæ non minùs ad ſalutem eſſe neceſſariam, quàm Baptiſmi; igitur, &c. Major conſtat. Minor probatur ex ipſomet S. Auguſtino lib. de peccatorum meritis, & remiſſ. cap. 20. ubi cùm probaſſet ex illo Joan. 3. *Niſi qui renatus fuerit*, &c. exiſtentiam peccati originalis, & Pelagiani vim hujus argumenti eludere cupientes, diſtinguerent inter regnum Dei, & vitam æternam, vellentque illud ſolis baptizatis eſſe donandum, iſtam verò parvulis etiam Baptiſmate non initiatis: S. Auguſtinus hanc eluſionem præcludens, oſtendit, quòd à vita æterna excludendi etiam eſſent non baptizati propter illud Chriſti D. oraculum: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis*, &c. ſcribit autem: *Auferatur ergo jam dubitatio, Dominum audiamus, non ſuſpiciones, conjecturaſque mortalium, Dominum audiamus, inquam, non quidem hoc de Sacramento lavacri docentem, ſed de Sacramento ſanctæ menſæ ſuæ, ad quod nemo ritè niſi baptizatus accedit*: Niſi manducaveritis carnem meam, & biberitis ſanguinem meum, non habebitis vitam in vobis. *Quid ultrà quærimus? Quid ad hoc reſpondere poterunt, niſi pertinacia pugnaces nervos adversùs conſtantiam perſpicuæ veritatis intendant? An verò quiſpiam etiam hoc dicere audebit, quòd ad parvulos hæc ſententia non pertineat, poſſintque ſine participatione corporis hujus, & ſanguinis in ſe habere vitam, quia non ait*: Qui non manducaverit, *ſicut de Baptiſmo*: Qui non renatus fuerit, *ſed ait*: Si non manducaveritis, *velut eos alloquens, qui audire, & intelligere poterant, quod utiquè non valent parvuli? Sed qui hoc dicit, non attendit, quia niſi omnes iſta ſententia teneat, ut ſine corpore, & ſanguine Filii Hominis vitam habere non poſſit, fruſtrà etiam ætas major id credit: poteſt enim ſi non voluntatem, ſed verba loquentis attendas, eis ſolis eſſe videri dictum, quibus tunc Dominus loquebatur, quia non ait*; Qui non manducaverit, *ſed*, ſi non manducaveritis. *Et ubi eſt, quod de eodem loco de hac ipſa re ait*: Panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro ſæculi vita? *Secundùm hoc enim etiam ad nos pertinere illud Sacramentum intelligimus, qui tunc nondum fuimus, quando iſta dicebat, quia non poſſumus dicere ad ſæculum nos pertinere, pro cujus vita Chriſtus carnem ſuam dedit. Quis autem ambigat ſæculi nomine homines*

nes significatos esse, qui nascendo in hoc sæculum venimus? Ac etiam pro parvulorum vita caro data est, quæ data est pro sæculi vita, & si non manducaverint carnem Filii Hominis, nec ipsi habere possunt. Idem repetit *lib.1. ad Bonifacium c.22. & lib.3. contra Julianum cap.1. & lib. de prædest. Sanct. cap.13.* & alibi non semel.

Idem docet *Innocentius Primus* in epistola, quam scripsit ad Patres Concilii Milevitani approbans eorum acta contra Pelagianos, & quæ est n.93. inter epistolas S. Augustini; in ea enim scribit: *Illud verò, quod eos vestra fraternitas asserit prædicare, parvulos æternæ vitæ præmiis etiam sine Baptismatis gratia posse donari, perfatuum est; nisi enim manducaverint carnem Filii hominis, & biberint sanguinem ejus, non habebunt vitam in semetipsis; qui autem hanc eis sine regeneratione defendunt, videntur mihi ipsum Baptismum velle cessare, cùm prædicant hos habere, quod in eos creditur, nonnisi Baptismate esse conferendum*. Non solùm Innocentius, sed & *Gelasius* Pontifex post obitum S. Augustini, sic ad Episcopos per Picenum scripsit: *Ipse D. Jesus Christus cœlesti voce pronuntiat: Qui non manducaverit carnem, &c. Ubi utique neminem videmus exceptum: nec opus est aliquem dicere parvulum sine hoc Sacramento salutari ad æternam vitam posse perduci; sine autem illa vita in perpetua futurum morte non dubium est*.

Unde ipse S. Augustinus epist. 106. ait Pelagianos asserentes infantes non baptizatos habituros vitam æternam, sentire contra sententiam Domini disertè dicentis: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, non habebitis vitam in vobis; & contra Apostolicæ Sedis authoritatem, ubi de hac ipsa re cùm ageretur, hoc testimonium adhibitum est Evangelicum, ne parvuli non baptizati vitam posse habere credantur*. Et posteà: *Si autem credimus Sedi Apostolicæ, vel potiùs ipsi Domino, & Magistro Apostolorum, qui dicit, non habituros vitam in semetipsis, nisi manducaverint*, &c. Et lib.2. ad Bonifacium cap.4. *Quid illud, quod idem Papa de hac ipsa causa etiam Numidiæ rescripsit Episcopis, quia de utroque Concilio, & de Carthaginensi scilicet, & de Milevitano scripta susceperat, nonne apertissimè de parvulis loquitur? Hæc enim ejus verba sunt: Illud verò quod eos vestra fraternitas asserit prædicare*, &c.

Distinguo minorem: S. Augustinus censet parem esse necessitatem Eucharistiæ, ac baptismi, quantum ad utriusque effectum; nempe quantum ad incorporationem cum Christo Ecclesiæ capite, concedo: quantum ad utriusque realem susceptionem, maximè ex parte parvulorum, nego: sic enim sui ipsius interpres est S. Augustinus *lib. 3. de Peccatorum meritis cap.4.* ubi scribit: *Quid autem apertius tot, tantisque testimoniis divinorum eloquiorum, quibus dilucidissimè apparet nec propter Christi societatem ad vitam salutemque æternam posse aliquem injustè damnari, hoc est ab illa vita, ac salute separari? Unde fit consequens, ut quoniam nihil tale agitur aliud, cùm parvuli baptizantur, nisi ut incorporentur Ecclesiæ, idest, Christi corpori membrisque socientur, manifestum sit eos ad damnationem, nisi hoc iis collatum fuerit, pertinere*. Et posteà: *Nunquid etiam illud, nisi manducaverint homines carnem ejus, hoc est, participes facti fuerint corporis ejus, non habebunt vitam? Nonne veritas sine ulla ambiguitate proclamat, non solùm in regnum Dei non baptizatos parvulos intrare non posse, sed nec vitam æternam posse habere, nisi Christi corpus, cui ut incorporentur, Sacramento Baptismatis inducuntur?* Ex quibus apparet S. Augustinum eodem modo velle Eucharistiam esse necessariam ad salutem, quomodo corpus Christi manducari potest in Baptismo: dicimus autem manducare corpus Christi in Baptismo, quatenus ipsius corpori, nempe Ecclesiæ incorporamur; ac subinde S. Augustinus loquendo de necessitate manducandæ Eucharistiæ, non loquitur de ipsius susceptione actuali, sed de effectu, seu de re Sacramenti: quam societatem esse, ait, corporis, & membrorum Ecclesiæ, cui parvuli per Baptismum adscribuntur.

Idem docet tract. 26. in Joan. ubi explicans hæc verba: *Qui manducat meam carnem*, &c. sic scribit: *Qui hanc sumit*, inquit, *habet vitam, & hanc vitam æternam. Hunc itaque cibum, & potum societatem vult intelligi corporis, & membrorum suorum, sicut rei Sacramentum, idest, virtutem corporis, & sanguinis Christi. Alicubi quotidiè, alicubi certis intervallis dierum in Dominica mensa præparatur, & de mensa Dominica sumitur, quibusdam ad vitam, quibusdam ad exitium: res verò ipsa, cujus Sacramentum est omni homini ad vitam, nulli ad exitium, quicunque ejus particeps fuerit*.

Quando ergo S. August. dixit, Eucharistiam esse omnibus ad vitam necessariam, non

non loquitur de reali Sacramentali Eucharistiæ receptione: sed tantùm de mystica, & spirituali, quæ consistit in incorporatione cum Christo: nam, ut scribit tract. mox laudato in Joann. *Hoc est manducare illam escam, & illum bibere potum, in Christo manere, & illum manentem in se habere*. Unde fit, quòd cùm per Baptismum incorporemur Christo, hæc realis susceptio Baptismi est mystica, & spiritualis receptio Eucharistiæ, & votum implicitum, & virtuale illius; Baptismus enim est quædam inchoatio vitæ spiritualis, quæ ex se, & natura sua ordinatur ad suam perfectionem, suumque finem; qui utique non est alius quàm unio, & incorporatio cum Christo, quæ perficitur & consummatur in receptione reali Eucharistiæ. *Nam*, inquit S. Chrysost. homil. 6. ad populum: *Propterea semetipsum nobis immiscuit Christus, & corpus suum in nos contemperaverit, ut unum quid simus, tanquam corpus capiti coaptatum*.

Porrò quòd reverà S. August. censeat parvulos salvari posse absque reali Eucharistiæ susceptione, apertè docet lib. 1. de peccat. merit. ubi sic scribit: *Cæterùm quis ignorat, quòd baptizatur parvulus, si ad rationales annos veniens non crediderit, nec se ab illicitis concupiscentiis abstinuerit, nihil ei proderit, quod parvus accepit? Veruntamen si percepto Baptismate de hac vita emigraverit, soluto reatu, cui originaliter erat obnoxius, perficietur in illo lumine veritatis, quod incommutabiliter manens in æternum justificatos præsentia Creatoris illuminat*. Eodem modo explicandi sunt duo summi Pontifices Innocentius, & Gelasius.

Dices secundò: Non minùs necessaria est spiritualis alimonia ad vitam spiritalem conservandam, quàm corporea ad corporalem: sed cibus corporeus necessarius est absolutè de via ordinaria ad conservandam vitam corporalem, itaut absque cibo citra miraculum homo diu vitam prorogare non possit: igitur cùm Eucharistia sit spiritualis animæ cibus, pari ratione erit necessaria.

Nego majorem: Disparitas enim inter utrumque cibum in eo maximè consistit, quòd vita corporalis propagari non possit, nisi per assiduam conversionem alimenti in substantiam aliti, ut videlicet restaurentur partes illæ, quæ per calorem naturalem absumuntur, & pereunt; ad quam restaurationem nulla alia media, & remedia naturalia suppetunt præter nutritionem: secus est autem de vita spirituali, quæ per alia media, quàm per susceptionem Eucharistiæ, nempe per gratias actuales, conservari potest, & vegetari, ut constat de Patriarchis, & sanctissimis Viris, qui ante legem Evangelicam, & Eucharistiæ institutionem diu sanctissimè vixerunt. Non inficior tamen, Eucharistiam esse necessariam morali saltem necessitate ad conservandam vitam spiritualem propter uberes gratias, quas ad cavendum mortale peccatum jugiter influit.

Dices tertiò: Quò Sacramenta sunt digniora, eò sunt magis necessaria: sed Sacramento Eucharistiæ est omnium dignissimum; imò est fons aliorum Sacramentorum, ut præclarè docet Catechismus Trident. de Eucharist. nu. 48. ubi scribit: *Hoc verò aliqua ex parte assequentur* (nempe hujus Sacramenti mirabiles effectus) *si omnium Sacramentorum, atque natura perfecta Eucharistiam sancti cætera rivulis comparaverint; verè enim, ac necessariò fons omnium gratiarum dicenda est, cùm fontem ipsum cælestium charismatum, & donorum, omniumque Sacramentorum authorem Christum D. admirabili modo in se contineat; à quo, tanquam à fonte, ad alia Sacramenta, quicquid boni, & perfectionis habent, derivatur*. Igitur cùm aliqua ex Sacramentis sint necessaria necessitate medii, multò magis necessariam ita esse Eucharistiam censendum est.

Nego majorem: Major enim Sacramenti dignitas non est indicium illius majoris necessitatis, sed tantùm quòd nobiliores in suscipiente ad debitam ejus susceptionem dispositiones requirat; necessitas enim Sacramenti maximè attenditur penes remotionem peccati, ad quam, cùm Eucharistia non sit ordinata, non videtur esse absolutè necessaria ad vitam spiritualem instituendam, vel prorogandam.

CONCLUSIO SECUNDA.

Fideles tenentur ad recipiendam Eucharistiam præcepto divino, & Ecclesiastico. Prima pars hujus conclusionis apparet ex illis verbis Christi Joan. 6. *Nisi manducaveritis carnem Filii Hominis*, &c. quibus verbis Christus D. significat, eam manducationem esse necessariam aliqua necessitate, sed non est necessaria necessitate medii: igitur saltem necessitate divini præcepti. Idem constat ex Lucæ 22. *Hoc facite in meam commemorationem*, quibus verbis Christi D. Apostolis,

stolis, eorumque in sacerdotio successoribus, non solùm sacrificium offerre imperavit, sed quæ ipse fecit, facere, hoc est se, aliosque fideles hoc divino cibo pascere præcepit; quamvis hujus exequendi tempora non præscripserit, sed Ecclesiæ suæ sponsæ, juxta dictamen Spiritus S. prævenienda commiserit. Hoc ipsum suadet assidua Ecclesiæ diligentia, quia semper cavit, ne fideles morituri absque viatico decederent; quod utique indicium est, eam agnovisse hoc Sacramentum esse necessarium necessitate præcepti divini. *Accedit* quoque summa hujus Sacramenti utilitas, non solùm ad præcavendam mortem spiritalem animæ, sed etiam ad vitam spiritalem fovendam, & prorogandam. Fateor tamen has rationes absolutè non convincere, & potiùs in hanc sententiam esse descendendum, propter communem authoritatem Theologorum, quàm propter urgentem aliquam rationem: idcirco in hac parte efficaciùs confirmanda, & probanda diutiùs non immoror,

Quantum autem ad *secundam partem*, nempe ad præceptum Ecclesiasticum, attinet; imprimis certum est, quòd in Ecclesiæ nascentis exordiis singulis diebus fideles soliti erant hoc sacro, ac divino cibo saginari, ut ex Actis Apostolorum colligere est; adeo enim qui tunc Christianam legem profitebantur, vera, & sincera charitate ardebant, inquit Catechismus Rom. *de Eucharistia n.63.* „ ut, cùm sine intermissione orationibus, & aliis pietatis officiis vacarent, „ quotidie ad sacra Dominici corporis mysteria sumenda parati invenirentur. Eam „ posteà consuetudinem, quæ intermitti videbatur, Anacletus sanctissimus Martyr, „ & Pontifex, aliqua ex parte renovavit; „ præcepit enim, ut Ministri, qui Missæ „ sacrificio interessent, communicarent: „ quod ab Apostolis constitutum esse affirmaret. Diu etiam in Ecclesia ille mos fuit, „ ut Sacerdos, peracto sacrificio, cùm Eucharistiam sumpsisset, ad populum, qui „ aderat, conversus, his verbis ad sacram „ mensam fideles invitaret: *Venite fratres ad* „ *communionem*. Tunc qui parati erant, „ summa cum Religione sacrosancta mysteria sumebant. (*De quotidiana Communione vide Dionysium de Eccles. Hierarch. cap.3. part.2. Hieron. epist.26. ad Lucin. Greg. lib.2. Dialog. cap.23. Item vide lib. de Eccles. dogmat. cap.53. & citatur de consecr. dist.2. cap. 13.*) Sed cùm deinde charitas, & pietatis studium adeò refrixisset, ut raro admodum ad Communionem fideles accederent, sancitum est à Fabiano Pontifice, „ ut ter quotannis in natali Domini, & Resurrectione, & Pentecoste omnes Eucharistiam sumerent. Id quod posteà à multis „ Conciliis, præsertim verò ab Agathensi „ primo confirmatum est. (*Fabiani decretum habes de consecr. dist. 2. cap. 16. & ibidem citatur Concilium Agathense cap. 18. cap. seculares.*) Ad extremum, cùm eò „ res adducta esset, ut non modò sancta illa, & salutaris præceptio non servaretur, sed in plures etiam annos sacræ Eucharistiæ Communio differretur, decretum est in Lateran. Concilio, ut semel „ ad minus singulis annis in Pascha fideles omnes sacrum Domini corpus acciperent; qui verò id facere neglexissent, „ Ecclesiæ aditu prohiberentur. *Ita Catechismus*. „

Non solùm autem colligitur hæc praxis nascentis Ecclesiæ, qua fideles quoties Missæ sacrificio adessent, toties sacram Synaxim facerent, ex Actis Apostolicis, sed etiam ex eorum Constitutionibus; nam can.10. Apostolorum statuitur, quòd *omnes fideles, qui conveniunt in solemnibus sacris ad Ecclesiam, Scripturas Apostolorum, & Evangelium audiant, qui autem non perseveraverint in oratione usque dum Missa peragitur, nec sanctam Communionem percipiunt, velut inquietudines Ecclesiæ moventes, convenit communione privari*. Ex qua utique ordinatione infertur, pariter statutum fuisse, ut quotidie omnes fideles Missam audirent, & sacram communionem perciperent. Quam utique Constitutionem innovavit Anacletus ep.1. circa medium, ubi cùm præscripsisset ritum, quem servare debeant Episcopi in sacris Solemniis quotidie celebrandis, ita quòd septem, aut quinque, aut tres Diaconos, & Subdiaconos, atque reliquos Ministros secum habeant, qui sacris induti vestimentis, in fronte, & à tergo, & Presbyteri è regione dextra, lævaque, contrito corde, & humiliato spiritu, ac prono stent vultu, custodientes eum à malevolis hominibus, & consensum ejus sacrificio præbentes, statim subdit: *Peracta autem consecratione, omnes communicent; qui noluerint, Ecclesiasticis careant liminibus; sic enim & Apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet Ecclesia*. Quibus verbis licèt significet hanc obligationem solis Ecclesiæ Ministris fuisse præscriptam, nihilominus

nus eam etiam praxim diebus singulis communicandi fidelibus omnibus, qui sacris adessent, fuisse communem, nemini debet esse dubium.

Verùm refrigescente paulatim fidelium charitate, Fabianus Papa, ut refertur de consecr. dist.2. can.16. statuit, ut *saltem in anno ter homines laici communicent (nisi fortè quis majoribus quibuslibet criminibus impediatur) in Pascha videlicet, & Pentecoste, & Natali Domini*. Soter autem quartum diem adjecit, nempe feriam quintam in Cœna Domini; nam Can. 17. ejusdem distinctionis sic ait: *In cœna Domini à quibusdam perceptio Eucharistiæ negligitur, quæ, quoniam in eadem die ab omnibus fidelibus, exceptis iis, quibus pro gravioribus criminibus inhibitum est, percipienda sit, Ecclesiasticus usus demonstret; cùm etiam pœnitentes eadem die ad percipienda corporis, & sanguinis Domini Sacramenta reconcilientur.*

Tandem decrescente in dies fidelium pietate, ac fervore, indultum est, ut tantùm semel in anno ad sacram Synaxim faciendam Ecclesiastico præcepto tenerentur; sic primò statutum est in Concilio Lateran. sub Innocentio III. cap.21. ubi legimus: *Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti, & injunctam sibi pœnitentiam propriis viribus studeat adimplere, suscipiens reverenter, ad minus in Pascha, Eucharistiæ Sacramentum: nisi fortè de proprii Sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab hujusmodi perceptione duxerit abstinendum; alioquin, & vivens ab Ecclesiæ ingressu arceatur, & moriens Ecclesiastica careat sepultura.* Quam utique sanctionem innovavit Concil. Trident. sess.13. can.9. scribens: *Si quis negaverit omnes, & singulos Christi fideles utriusque sexus, cùm ad annos discretionis pervenerint, teneri singulis annis saltem in Paschate ad communicandum juxta præceptum Sanctæ Matris Ecclesiæ, anathema sit.*

Petes, *quinam arcendi sint a sacra Communione.*

Respondet Catechismus Romanus loco „ suprà laudato, quòd quamvis hæc lex „ Dei, & Ecclesiæ authoritate sancita, ad „ omnes fideles pertineat, docendum est „ tamen, eos excipi, qui nondum rationis usum propter ætatis imbecillitatem ha- „ bent. Hi enim neque sacram Eucharistiam „ à profano, & communi pane sciunt discer- „ nere, neque ad eam accipiendam pieta- „ tem animi, & religionem afferre pos- „ sunt. Atque id etiam a Christi D. in- „ stitutione alienissimum videtur: inquit „ enim, *Accipite, & comedite*. Infantes au- „ tem idoneos non esse, qui accipiant, & „ comedant, satis constat. Vetus quidem „ illa fuit in quibusdam locis consuetudo, „ ut infantibus etiam sacram Eucharistiam „ præberent: sed tamen tum ob eas cau- „ sas, quæ antè dictæ sunt, tum ob alias „ Christianæ pietati maximè consentaneas, „ jamdiu ejusdem Ecclesiæ authoritate id „ fieri desiit. *Cypr. de lapsis post medium*. „ Qua verò ætate pueris sacra mysteria „ danda sint, nemo melius constituere po- „ terit, quàm pater, & Sacerdos, cui il- „ li confitentur peccata. Ad illos enim „ pertinet explorare, & à pueris percon- „ tari, num hujus admirabilis Sacramenti „ cognitionem aliquam acceperint, & gu- „ stum habeant. „

Amentibus præterea, qui tunc à pieta- „ tis sensu alieni sunt, Sacramenta dare „ minimè oportet; quamvis, si antequam „ in insaniam inciderint, piam, & reli- „ giosam animi voluntatem præ se tule- „ runt, licebit eis in fine vitæ ex Conci- „ lii Carthaginensis decreto Eucharistiam „ administrare: modò vomitionis, vel al- „ terius indignitatis, & incommodi peri- „ culum nullum timendum sit. „

Porrò decretum Concilii Carthaginensis IV. c.76. ita se habet: *Is, qui Pœnitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium, qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam. Et si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & effundatur ori ejus Eucharistia.* Eadem autem est ratio de iis, qui extra infirmitatem in amentiam incidunt.

Consonat Concilium Arausicanum I. c. 13. *Amentibus*, inquit, *quæcumque pietatis sunt, conferenda sunt*. Sub quibus verbis communiter Doctores intelligunt Eucharistiam.

Eamdem veritatem non obscurè indicat Concilium Toletanum II. can. 11. dicens: *Quicumque fidelis inevitabili qualibet infirmitate coactus Eucharistiam perceptam rejecerit,*

terit, in nullo Ecclesiasticæ damnationi subjacet. Similiter nec illos cujusquam punitionis censura redarguet, qui talia, aut tempore infantiæ faciunt, aut in qualibet mentis alienatione siti, qui, quod fecerint, ignorare videntur.

Tertiò denegari debet theatricis, & histrionibus, donecà tali commercio, & negotio resipuerint. Ita apertè docet S. Cypr. ep. 60. ad Euchratium inquirentem, quid Cypriano videretur de histrione quodam, qui apud eos constitutus, in ejusdem adhuc artis suæ dedecore perseverabat, & Magister, & Doctor non erudiendorum, sed perdendorum puerorum, id, quod malè didicerat, cæteris quoque insinuabat; an talis deberet communicare?

„ *Respondet S. Cyprianus*: Puto nec majestati divinæ, nec Evangelicæ disciplinę congruere, ut pudor, & honor Ecclesiæ tam turpi, & infami contagione fœdetur. Nam, cùm in lege prohibeantur viri induere muliebrem vestem, & maledicti hujusmodi judicentur; quantò majoris est criminis, non tantùm muliebria indumenta accipere, sed & gestus quoque turpes, & molles, & muliebres magisterio impudicæ artis exprimere? Nec excuset se quispiam, si à theatro ipse cessaverit, cùm tamen hoc cæteros doceat. Non potest enim videri cessâsse, qui vicarios substituit, & qui pro se uno plures succedaneos suggerit contra institutionem Dei; erudiens, & docens, quemadmodum masculus frangatur in fœminam, & sexus arte mutetur, & diabolo divinum plasma maculanti per corrupti, atque enervati corporis delicta placeatur. Quòd si penuriam talis, & necessitatem paupertatis obtendit; potest inter cæteros, qui alimentis Ecclesiæ sustentantur, hujus quoque necessitas adjuvari; si tamen contentus sit frugalioribus, sed innocentibus cibis. *Hæc S. Cyprianus.*

Ipsi præiverat Tertullianus in Apologetico, ubi *minos capita ignominiosa*, & *famosa* appellat; hinc lib. de Spectaculis c. 10 ait: *Theatrum propriè sacrarium Veneris est.... Itaque Pompejus Magnus solo theatro suo minor, cùm illam arcem omnium turpitudinum extruxisset, veritus quandoque memoriæ suæ censoriam animadversionem, Veneris ædem superposuit, & ad dedicationem edicto populum vocans, non theatrum, sed Veneris templum nuncupavit .... Ita damnatum, & damnandum opus templi titulo attexuit.* Unde, ut observat S. Augustinus lib. 2. de Civit. Dei c. 14. *Romani ab omnibus honoribus repellunt homines scenicos*, putà tanquam infames, & indignos societatis humanæ, multò minùs participationis sacrorum mysteriorum. Hinc Concilium Eliberitanum can. 62. & Trullanum can. 51. & Arelatense c. 5. hujusmodi homines à sacra Communione removent: *De theatricis*, inquit Arelatense, *ipsos placuit, quando agunt, à Communione separari*; imò jus civile illos infamia notat, qui artis ludicræ pronuntiandive causa in scenam prodierint lib. 1. ff. de his qui not. infam.

Quartò, deneganda est Sac. Communio publicis peccatoribus, putà usurariis, raptoribus, adulteris, meretricibus, qui in Ecclesia scandalum à gravioribus criminibus etiam moniti ut resipiscant, abstinere recusant, ut constat ex Clemente lib. 2. Constit. c. 52. Unde S. Chrysostomus homil. 85. in Matth. Sacerdotes alloquens, ait: *Non parva vobis imminet pœna, siquidem aliqua improbitate teneri scientes, ei hujus mensæ participationem permittatis; sanguis enim Christi de manibus vestris exquiretur.* Subdit verò: *Non de ignotis, sed de notis, hoc disputo.* Eamdem doctrinam sæpè, ac severè inculcat S. Augustinus, maximè lib. 50. Homiliar. homil. ult. cap. 12.

Suffragatur etiam ratio: Quia non debet Sanctum dari canibus; peccatores autem illi publici, censentur canes ad vomitum suum sæpiùs revertentes: porrò peccatores illi censentur publici, quorum peccata nota sunt notorietate facti, & per sententiam Judicis, quibus excluditur simplex suspicio: *Nam*, inquit S. Augustinus loco mox laud. *noluit Dominus hominem ab homine judicari ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario usurpato judicio, sed potiùs ex lege Dei secundùm ordinem Ecclesiæ, sive ultrò confessum, sive accusatum, atque convictum.* Quod probat auctoritate Apostoli scribentis 1. ad Cor. 5. *Si quis frater nominatur in vobis, aut fornicator, aut idolis serviens, aut avarus, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum hujusmodi nec quidem cibum simul sumere.* Unde subdit S. Augustinus: *Illud cur dixit, nisi quia eam denominationem intelligi voluit, quæ fit in quemquam cùm sententia ordine judiciario, atque integritate profertur? nam si denominatio sola sufficit, mul-*

multi damnandi sunt innocentes; quia sæpè falsò in quoquam crimina nominantur.

Peccatori autem occulto Eucharistiam publicè petenti non est deneganda coram iis, qui ejus peccatum non noverunt; quia, inquit Hiquæus in dist.13. q.2. n.170. talis habet jus petendæ Communionis, utpotè cùm sit baptizatus, adultus, & in possessione suæ famæ, quantum ad publicam æstimationem, ac subinde citra scandalum, & injuriam ei non potest denegati Communio.

Nec obstat, quòd ipse existens in peccato mortali irroget injuriam Sacramento; quia injuria, quæ fit Sacramento, est injuria latè sumpta redundans in ipsum delinquentem, ex qua Sacramentum non patitur, nec quidquam aufertur contra justitiam strictè sumptam: sed potiùs totum damnum redundat in eum, qui infert irreverentiam; non sic in eo casu, quo peccatum alicujus, quod redundat in damnum alterius, tollit jus ejus celandi propriè dictum secundùm justitiam, quia non habet tale cum damno alterius: fama autem peccatoris occulti cadit sub obligatione justitiæ, ne tollatur, nisi à Judice, & ejus occultatio non infert damnum alteri contra eamdem justitiam strictè sumptam.

Hoc confirmat exemplo Judæ, quem ipse Dominus communicavit, ut communiter Doctores asserunt, quamvis ejus peccatum aliis occultum ipse novisset. *Deinde*, in administratione publica debet quis sequi scientiam publicam, non privatam: talis est, quam habet Sacerdos de innocentia illius peccatoris, cujus in eo loco non est diffamatum peccatum: ergo eam sequi debet. *Ita Hiquæus.*

Dices, inde sequi, quòd peccatori etiam occulto debeat dari etiam occultè Communio, quod falsum est. *Respondeo* negando sequelam, quia in eo casu datio Communionis non est actus publicus, sed privatus: ideò regulatur per scientiam privatam; neque inde fit peccatori injuria aliqua, quia non diffamatur, cùm in privata scientia Sacerdotis sit privatus ipso suo facto, quod ei notum est fama. Exemplo constat, quia si accesserit aliquis ad judicem privatim petens, ut ei solvi curet aliquid à debitore, quem talis Judex, aut Minister novit non debere, quia aliàs solutum est, quamvis pars id probare nequeat, rectè repelleret illam petitionem; tamen in foro publico, in quo probatur per instrumentum, & testes talem asserunt esse debitorem, neque constat de solutione, tenetur solutionem admittere. Ita in proposito, bonum publicum, qualis est Eucharistia, tenebitur publicè petitum dispensare Sacerdos, quamvis non privatim indignè petenti.

Dices iterùm, inde sequi spectato jure naturæ Episcopum teneri admittere ad Ordines publicè, quem privatim novit indignum, etiam post fraternam correptionem, etiamsi aliquot testibus indignitatem ejus nosset. *Respondet* Hiquæus negando consequentiam, quia Episcopus tenetur ex justitia promovere bonum suæ Ecclesiæ, & scandala submovere: unde alter, qui indignus est, in præjudicium populi, & Ecclesiæ, in quam redundaret damnum, non habet jus petendi promotionem. Deinde Episcopus est Judex potens instituere processum, & eo convicto per testes, proferre sententiam declarativam suæ inhabilitatis; eam verò auctoritatem non habet Sacerdos. Causa ergo pacis ita expedit, quia aliàs ex imprudentia, aut passione Ministrorum sæpè aliqui essent diffamati, & per leves occasiones subtraheretur Sacramentum injustè, nascerentur etiam plures scrupuli in Ministris. Quæ congruentiæ adduntur à quibusdam, qui conclusionem in factum, & Institutionem Christi referunt, non in jus naturæ, quo tenemur proximo, ne peccatum ejus injustè propalemus. *Ita Hiquæus.*

Disputant hic Auctores, qualiter præcepto annuæ Communionis satisfacere teneatur, qui vel eam omisit, vel longiorem peregrinationem auspicaturus, prævidet se non posse huic præcepto facere satis. Verùm cùm ea omnia dubia facili negotio dissolvi possint ex iis, quæ diximus de præcepto annuæ Confessionis, idcircò ab ampliori hac discussione, & repetitione supersedimus.

QUÆSTIO SECUNDA.

Utrùm Communio sub utraque specie potuerit Laicis ab Ecclesia prohiberi, & justis de causis fuerit prohibita.

N*Otandum primò*, Vualdenses in professione suæ fidei, quam direxerunt ad Ulasdislaum, asseruisse, Communionem sub utraque specie indispensabili Christi D. præcepto ad salutem omnibus, & singulis præ-

præſcriptam fuiſſe, atque neceſſariam. Eumdem errorem Bohemi, ut refert Æneas Sylvius in hiſtoria Bohemorum c. 35. innovarunt circa annum 1412. ducibus *Petro Dreſdenſi*, & *Jacobo Miſnienſi*, quos ſtudio impugnandæ Romanæ Eccleſiæ ſecutus eſt *Martinus Lutherus*, qui licèt initio aſſirmaverit in quodam ſermone de ſacramento Euchrriſtiæ, alteram ſpeciem ſufficere, poſtmodum lib. ſuo de captivit. Babylon. ſcribere non erubuit, omnes eſſe impios, qui utriuſque ſpeciei Communionem Laicis denegant. Quibus æquali audacia ſubſcribit *Calvinus* lib. 4. Inſtit. c. 17. ubi non minori impudentia, quàm ignorantia, aut certè, quod verius eſt, malitia, ſcribit, ex officina diaboli prodiiſſe conſtitutionem illam, qua dimidiam cœnæ partem meliori populi Dei numero, vel furata eſt, vel eripuit, nempe ſymbolum ſanguinis. Adversùs itaque hos omnes errores hac in quæſtione præliandum eſt, ac demonſtrandum primò, quòd Communio ſub utraque ſpecie non ſit jure divino ſingulis hominibus præcepta, & neceſſaria: Secundò, quòd juſtis de cauſis eam Eccleſia Laicis interdixerit; ita tamen, ut, quando libuerit, reſtituere poſſit.

Notandum ſecundò, certum eſſe, quòd Chriſtus D. inſtituerit Euchariſtiæ ſacramentum ſub utraque ſpecie panis, & vini, ut ex verbis inſtitutionis liquidò conſtat, ac utramque ſpeciem Apoſtolis, quos Sacerdotes inſtituebat, conceſſiſſe. Certum pariter, quòd per plurima ſæcula ab ipſis Eccleſiæ primordiis fideles omnes ſub utraque ſpecie ſacram Synaxim facerent, imò per aliquod tempus Eccleſiaſtico præcepto fidelibus injunctum fuiſſe, ut ſub utraque ſpecie communicarent, quo ſcilicet dignoſci, ac diſtingui poſſent à Manichæis, qui effutientes vinum eſſe fel draconis, & à diabolo invectum in hominum perniciem, aſſerebant illud ſine ſacrilegio bibi non poſſe, & proptereà à Communione ſub vini ſpecie abſtinebant, ut refert S. Leo ſer. 4. de Quadrageſima: *Cùm*, inquit, *Manichæi ad tegendum infidelitatem ſuam noſtris audeant intereſſe myſteriis, ita in Sacramentorum Communione ſe temperant, ut interdum tutiùs lateant, ore indigno Chriſti corpus accipiant; ſanguinem autem Redemptionis noſtræ omninò haurire negligant; quod ideò veſtram volumus ſcire Sanctitatem, ut vobis ejuſmodi homines, & his manifeſtentur indiciis, & quorum deprehenſa fuerit ſacrilega ſimulatio, notati ut reprobi à Sanctorum ſocietate Sacerdotali auctoritate pellantur*. Cùm autem hic Manichæorum error, & peſſimus ritus adhuc vigeret tempore Gelaſii ſummi Pontificis, idem rursùs præceptum eſt, ut refertur diſt. 2. de conſecr. ubi legimus: *Comperimus, quòd quidam ſumpta tantummodò corporis ſacri portione, à calice conſecrati cruoris abſtineant, qui procul dubio, quoniam neſcio qua ſuperſtitione docentur, adſtringi, aut ſacramenta percipiant, aut ab integris arceantur*. Quibus verbis Gelaſius utramque ſpeciem ſumendam præcipit, quam appellat integrum Sacramentum; non quòd unaquæque ſpecies quoad rem contentam non ſit integrum Sacramentum, ſed quia integra Sacramentalis ſignificatio, nonniſi in utraque ſpecie diſtinctè, & perfectè eluceſcit.

Notandum tertiò. Eccleſiam hiſce poſterioribus temporibus reverà prohibuiſſe Laicis, & Clericis non conſecrantibus uſum Calicis, ut conſtat ex Conciliis, Conſtantienſi, Baſileenſi, & Trid. ſeſſ. 21. can. 2. ubi anathemate damnat eos, qui dixerint: *Eccleſiam Catholicam non juſtis cauſis, & rationibus adductam fuiſſe, ut Laicos, atque etiam Clericos non conficientes, ſub panis tantummodò ſpecie communicaret*. Verumtamen ſtatim, atque legem illam tulit Eccleſia, nonnullis permiſit, aut permitti poſſe pronuntiavit, quod tunc juſtis de cauſis prohibebat, nam Martinus V. è Conc. Conſtantienſi Romam reverſus, Communionem ſub utraque ſpecie Laicis tribuiſſe fertur. Similiter Conc. Baſileenſe poſt interdictam Laicis Calicis ſumptionem, pro bono pacis, & utilitatis conceſſit Bohemis, & Moravis, ut ſub utraque ſpecie Euchariſtiam reciperent. Concilium etiam Florentinum morem Græcorum ſub utraque ſpecie communicantium minimè improbavit. Denique Concilium Trid. ſeſſ. 22. in fine, decretum ſuper conceſſione calicis ita expreſſit. *Inſuper cùm eadem ſacro-ſancta Synodus ſuperiori ſeſſ.* (immediatè poſt canonem quartum) *duos articulos alias propoſitos* (ſcilicet *ſeſſ.* 13. in decreto prorogationis) *& tum nondum diſcuſſit, videlicet. An rationes, quibus ſancta Catholica Eccleſia adducta fuit, ſic communicare Laicos, atque etiam non celebrantes Sacerdotes ſub una panis ſpecie, ita ſint retinendæ, ut nulla ratione calicis uſus cuiquam ſit permittendus, &, An ſub* bo-

honestis, & Christianæ charitatis consentaneis rationibus concedendus alicui, vel nationi, vel regno calicis usus videatur, sub aliquibus conditionibus concedendus sit, & quænam illæ sint, in alium tempus, oblata sibi occasione, examinandos, atque definiendos reservaverit: Nunc eorum, pro quibus petitur, saluti optimè consultum volens, decrevit integrum negotium ad sanctissimum Dominum N. esse referendum, prout præsenti decreto refert qui pro sua singulari prudentia id efficiat, quod utile Reipublicæ Christianæ, & salutare petentibus usum Calicis fore judicaverit. Ex quibus apparet, Ecclesiam Catholicam in administratione, & usu Eucharistiæ Christianorum paci, & utilitati consulere studuisse, nec illam à permittenda sumptione calicis ita esse alienam, ut de illo præcepto aliquid in gratiam, & consolationem nationum, & regnorum remittere parata non sit, si quoad dogmata, & veram fidem, & sinceram obedientiam in petentibus inveniret.

CONCLUSIO SECUNDA.

Nullo divino præcepto tam Laici, quàm Clerici non conficientes, tenentur ad Communionem sub utraque specie. Hæc est de fide determinata in Concilio Constantiensi, sess.13. his verbis. *Cùm in nonnullis mundi partibus quidam temerariè asserere præsumant, populum Christianum debere sacramentum Eucharistiæ sub utraque panis, & vini specie suscipere, & non solùm sub specie panis, sed etiam sub specie vini populum Laicum passim communicent, etiam post cœnam, vel alias non jejuni, & communicandum esse pertinaciter asserant contra laudabilem Ecclesiæ consuetudinem rationabiliter approbatam, quam tanquam sacrilegam damnabiliter reprobare conantur, hinc est, quòd hoc præsens Concilium sacrum generale Constantiense in Spiritu sancto legitimè congregatum adversùs hunc errorem saluti fidelium provideri satagens, matura plurium Doctorum tam divini, quàm humani juris deliberatione præhabita declarat, decernit, & definit, quòd, licèt Christus post cœnam instituerit, & suis Discipulis administraverit sub utraque specie panis, & vini hoc venerabile sacramentum, tamen hoc non obstante sacrorum Canonum auctoritas laudabilis, & approbata consuetudo Ecclesiæ servavit, & servat, quòd hujusmodi sacramentum non debet confici post cœnam, neque à fidelibus recipi non jejunis, nisi in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis à jure, vel Ecclesia concesso, vel admisso. Et similiter quòd licèt in primitiva Ecclesia hujusmodi Sacramentum reciperetur à fidelibus sub utraque specie; tamen hæc consuetudo ad evitandum aliqua pericula, & scandala, est rationabiliter introducta, quòd à conficientibus sub utraque specie, & à Laicis tantummodò sub specie panis suscipiatur, cùm firmissimè credendum sit, & nullatenus dubitandum, integrum Christi corpus, & sanguinem tam sub specie panis, quàm sub specie vini veraciter contineri. Unde cùm hujusmodi consuetudo ab Ecclesia, & SS. Patribus rationabiliter introducta, & diutissimè observata sit, habenda est pro lege, quam non licet reprobare, aut sine Ecclesiæ auctoritate pro libito mutare. Quapropter dicere, quòd hanc consuetudinem, & legem observare, sit sacrilegum, & illicitum, censeri debet erroneum, & pertinaciter asserentes oppositum præmissorum, tanquam hæretici arcendi sunt, & graviter puniendi per Diœcesanos locorum, seu Officiales eorum, aut Inquisitores hæreticæ pravitatis, &c.*

Consonat Synodo Tridentina suprà c. 2. ubi cùm declarasset, in Ecclesia perpetuò fuisse potestatem, ut in Sacramentorum administratione, salva illorum substantia, ea statueret, vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire judicaret, continuò attexit: *Quare agnoscens Sancta Mater Ecclesia hanc suam in administratione Sacramentorum auctoritatem, licèt ab initio Christianæ Religionis non infrequens utriusque speciei usus fuisset, tamen progressu temporis, latissimè jam mutata illa consuetudine, gravibus, & justis causis adducta, hanc consuetudinem sub altera specie communicandi approbavit, & pro lege habendam decrevit, quam reprobare, aut sine ipsius Ecclesiæ auctoritate pro libito mutare non licet.*

Probatur autem conclusio: Si Communio esset necessariò sub utraque specie facienda de jure divino, id colligeretur *vel* ex præcepto Christi Domini *vel* ex ejus facto, & exemplo, *vel* ex assidua Ecclesiæ praxi, *vel* denique ex natura sacramenti; sed ex neutro capite id potest inferri, ut probabimus sub distinctis hisce titulis.

Chri-

Christus Dominus non præcepit faciendam Communionem sub utraque specie.

Probatur. Si esset aliquod divinum Christi D. præceptum de Communione facienda sub utraque specie, peteretur vel ex his verbis Joan. 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, vel ex his verbis Mat. 26. *Bibite ex hoc omnes*, vel denique ex his verbis Lucæ 22. *Hoc facite in meam commemorationem*: sed ex nullis eorum divinum hoc præceptum potest colligi; Non quidem ex primo: *Tum quia* ex illis verbis in omni sua proprietate intellectis nihil aliud colligitur, quàm quòd homines teneantur ad manducandum Christi corpus, & bibendum ejus sanguinem, quod utique fit in sumptione unius speciei, siquidem sub qualibet sumitur corpus cum sanguine.

Nec dicas, cibum quidem, & potum sumi sub singulis speciebus, non verò manducari cibum, & bibi potum, quod hic videtur requiri. Hæc enim responsio prorsùs inanis est, quia manducare, & bibere, vel idem significat, ac sumere quod verè est cibus, & potus, vel significat sumere cibum sub externa visibili specie cibi, & potum sub externa specie potus. Si primum, revera sub utraque specie Christi corpus, & sanguis manducatur, & bibitur, quia sub qualibet specie utrumque sumitur. Si secundum dixerint hæretici, necessum est, quòd ostendant, ubi scriptum fuerit, nisi manducaveritis sub modo cibi, & biberitis sub modo potus: igitur præceptum hoc versatur dumtaxat circa rem, quæ sumitur, non circa modum, quo illa sumitur. Neque id insolitum est in Scriptura, quæ plerumque verbum *manducandi*, & *bibendi*, pro eodem indifferenter usurpat: sic Apostolus, qui dixerat 1. *ad Cor*.3. Lac vobis potum dedi, *ibidem* c. 9. dicit; *Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat?* Similiter de Christi Passione dicitur Ps. 68. *Et dederunt in escam meam fel*. Et tamen Matth. 26. legimus: *Dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum*: igitur nulla vis facienda est in illis verbis: *Nisi manducaveritis, & biberitis*, quippe intelliguntur de re, quæ sumitur, non de modo, quo sumenda est.

Secundò; dici potest quòd particula (*&*) hic non sumatur collectivè, sed disjunctivè, ita quòd sit sensus: *Nisi manducaveritis, aut biberitis*. Quod utique frequens est in Scriptura: Sic Exodi 21. *Qui percusserit patrem, & matrem, morte moriatur*, id est, alterutrum. Sic Actorum 3. *Argentum, & aurum non est mihi*, id est, neque argentum, neque aurum.

Porrò, quòd ea fuerit mens Salvatoris Jo 6. egregiè colligit Concilium Tridentinum, sess.21. c. 1. *Nam*, inquit, *qui dixit, Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis, dixit quoque: Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum: & qui dixit, qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, dixit etiam, Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita: is denique qui dixit, qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo, dixit nihilominus, Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*. Igitur ex mente Christi D. vis præcepti non tam attenditur, quantum ad sumendi modum, quàm ad rem ipsam sumendam.

Non colligitur etiam ex secundo textu: *Bibite ex hoc omnes*: Quippe verba illa Christus non ad omnes omninò fideles, sed ad solos Apostolos, qui tunc cum eo cœnabant, dixit, quò significaret, ut unus non sumeret totum calicem, sed quisque ita calicis partem hauriret, ut sic omnes ex eo biberent: Hinc *Lucæ* 22. legimus: *Accipite, & dividite inter vos*. Atque hoc impletum fuisse testatur S. Marcus c.14. scribens: Et biberunt ex eo omnes. Unde etiam signanter Christus D. ad distributionem panis hanc cautionem non adhibuit, quia videlicet ipse fregit, & singulis dedit partem panis consecrati, ut legimus Matth. 26. *Cœnantibus autem eis, accepit Jesus panem, & benedixit ac fregit, deditque Discipulis suis*.

Tertiò denique, divinum hoc præceptum non potest colligi ex his verbis: *Hoc facite in meam commemorationem*. Nam apud *Lucam* 22. & apud S. Paulum 1. *Cor*.11. hæc verba absolutè referuntur post consecratum panem, & ante consecrationem calicis, unde Apostolus ea repetens post consecratum calicem, non absolutè, sed hypotheticè dicta refert, his verbis: *Hoc facite quotiescumque bibetis in meam commemorationem*. Ex quibus patet, quòd usus calicis absolutè non præcipiatur, sed quòd bibens calicem, quotiescumque id facere contigerit, in

Chri-

Christi memoriam faciat, & mortem Domini annuntiet. Apparet ita ex verbis illis usum quidem calicis in Ecclesia perpetuò esse retinendum, ut recolatur perpetua memoria mortis, & Passionis Christi, non verò quòd id ab omnibus, & singulis sit faciendum, sed dumtaxat à Sacerdotibus, quos in persona Apostolorum tunc temporis Christus inaugurabat in Sacerdotes novæ legis.

Non colligitur etiam divinum hoc præceptum ex facto, & exemplo Christi.

Tum, quia tunc temporis non solùm Christus Sacramentum instituit, sed etiam sacrificium obtulit, ac subinde præbebat ritum sacrificandi, quem exactè sequitur Ecclesia, dum Sacerdotes obligat ad utriusque speciei consecrationem, & sumptionem. *Tum* quia non omnia quæ ibi Christus legit, singulis fidelibus facienda præcipit in suscipienda Eucharistia, ut etiam apertè fatetur Calvinus *lib. 4. Instit. c. 17. n.43.* Nec diffiteri possunt hæretici, quippe cùm *nec* ipsi pedes lavent, antequam suam cœnam Eucharisticam edant, *nec* priùs agnum comedant, *nec* serotinis horis, & post cœnam accipiant, *nec* tantùm cum duodecim viris, nullis præsentibus mulieribus, igitur ex facto, & exemplo Christi non potest colligi præceptum sumendæ Eucharistiæ sub utraque specie, quippe non potiùs hac in re videtur imitandus Salvator ab omnibus fidelibus, quàm in aliis ritibus, quos ibi servavit, nec tamen ab Ecclesia servandos esse voluit.

Quod utique præclarè S. August. demonstrat epist.118. ubi loquens de Eucharistia à jejunis tantùm sumenda, quamvis illam non jejunis Apostolis Christus primùm dederit: *Illud*, inquit, *magis movere potuit homines, utrùm jam refecti ore illo, vel offerrent, vel sumerent Eucharistiam, quòd in Evangelio dicitur*, Cùm autem illi manducarent, accepit Jesus panem, & benedixit, &c. *Et liquidò apparet, quando primùm acceperunt Discipuli corpus, & sanguinem Domini non eos accepisse jejunos. Nunquid tamen proptereà calumniandus est mos universæ Ecclesiæ, quòd à jejunis semper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui sancto, ut in honorem tanti sacramenti in os Christiani priùs Dominicum corpus intraret, quàm externi cibi. Nam ideò per universum orbem mos iste servatur. Neque enim quia post cibos dedit Dominus, proptereà pransi, aut cœnati fratres ad illud sacramentum accipiendum convenire debent, aut sicut faciebant, quos Apostolus arguit, & emendat, mensis suis ista miscere. Namque Salvator, quò vehementiùs commendaret mysterii illius altitudinem, ultimum hoc voluit infigere cordibus, & memoriæ Discipulorum, à quibus ad passionem digressurus erat. Et ideò non præcepit, quo deinceps ordine sumerentur, ut Apostolus, per quos Ecclesias dispositurus erat, servaret suum locum. Nam si hoc ille monuisset, ut post cibos alios semper acciperetur, credo, quòd eum morem nemo variasset.* Hæc ille de jejunio, indubiè idem dicturus de sumptione unius speciei, si occasio ita exegisset.

Non etiam hoc divinum præceptum ex assidua Ecclesiæ praxi colligitur.

Primò, Nam ab ipsis etiam Apostolis frequentatam videmus Communionem sub unica specie; dicitur enim Actor. 2. *Erant perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis*, ubi per fractionem panis intelligitur Eucharistiæ participatio, juxta illud Apostoli 1. ad Cor. 10. *Panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est?* Nulla autem ibi fit mentio calicis, ac subinde argumentum est, Apostolos aliquando administrasse Eucharistiam sub sola specie panis. Quod utique confirmatur ex circumstantiis, quia inter fideles tunc erant plures Nazaræi, ut patet Actor. 21. *Sunt nobis viri quatuor habentes votum super se*. Quibus Apostoli tunc permittebant observantiam Legis; Nazaræis autem interdictum erat vinum, ut constat his verbis Num.6. *A vino, & omni, quod inebriare potest, abstinebunt*.

Secundò, Idipsum patet ex antiquissimo Ecclesiæ ritu, quo constat Eucharistiam fidelibus tradi solitam, ut eam secum deportarent, non solùm domum, sed etiam in solitudinem, ad remotiora loca properantes: cujus utique praxis plurima jam protulimus testimonia ex Tertulliano, Cypriano, & aliis; sed non est credibile duplicem speciem semper fuisse concessam, vel deportandam domum, vel à Monachis in solitudinis secessus, vel à peregrinantibus in remotissimas regiones: *Tum*, quia Eucharistia sic delata aliquando per annum integrum servabatur, ut habetur in Prato spirituali c.49. à Monachis in solitudine

dine tempore sævientis persecutionis; sic autem servari non potuissent species vini, quod facilè acescit, & corrumpitur. *Tum*, quia Eucharistia sic concessa appellatur *panis*, ut colligitur ex Tertulliano, qui loquens de muliere, quæ Gentili nupta sit, dicit lib.2. ad uxorem c.5. *Non sciat maritus, quid secretò ante omnem cibum gustes, si sciverit, panem non illum credet esse, qui dicitur*. Ubi, & unius panis speciei mentionem facit, & illam solam fuisse adhibitam apertè significat, cùm ait: *Non sciat maritus*; si enim mulier gustasset species vini, facili negotio ex odore, & halitu Maritus deprehendere potuisset.

Tertiò, hæc praxis colligitur etiam ex eo, quòd calix nusquam in manus Laicorum dari erat solitus, sed quando communio fiebat sub duplici specie, Laicis ministrabatur per manus Diaconorum: porrò species panis Laicis tradebantur in manus etiam mulieribus, ut luculento testimonio tradit S. August. lib.2. contra litteras Petiliani, c.23.& ser.105. de tempore, c.23. ubi ait: *Omnes viri, quando communicare desiderant, lavant manus suas, & omnes mulieres nitida exhibent linteamina, ubi corpus Christi accipiant*. Ad quem morem alludit Canon Concilii Altissiodorensis, ubi legimus: *Non liceat mulieri nuda manu Eucharistiam sumere, nec manum suam ad pallas Dominicas mittere*. Et can. 39. *Unaquæque mulier, quando communicat, Dominicalem suum* (id est, mundissimum linteum ad accipiendum Domini corpus) *habeat: aut si non habuerit, usque in alium diem Dominicum non communicet*. Cùm itaque aliunde constet, sacrum calicem nonnisi per manus Diaconorum fuisse dispensatum, consequens est unam tantùm speciem cùm viris, tum mulieribus domum deferendam, ut ibi sumeretur, fuisse concessam.

Non valet reponere, speciem panis sanguine Domini fuisse respersam, & intinctam, quemadmodum facere solent Græci, dum Missas celebrant, ex jam præsanctificatis, & quando servant Eucharistiam distribuendam morientibus. Hæc, inquam, responsio non valet, cùm enim mulieres Eucharistiam nitidissimo linteolo exciperent, si species panis fuissent sanguine Christi madentes, sacrum illum liquorem linteolum exsuxisset, & aliquæ guttulæ in terram potuissent defluere, quod periculum quanta diligentia sacri Antistites, & Patres præcavere fuerint solliciti, patet ex hom.13. Origenis in Exodum, sic scribentis: *Nostis, qui divinis mysteriis interesse consuevistis, quomodo cùm suscipitis corpus Dom. cum omni cautela, & veneratione servatis, ne ex eo parum quid decidat, ne consecrati muneris aliquid dilabatur. Reos enim vos creditis, & rectè creditis, si quid inde per negligentiam deciderit*. Quod & observat S. Aug. & ad mores piè reflectit lib.50. homiliar. hom.26. *Quanta*, inquit, *sollicitudine observamus, quando nobis corpus Christi ministratur, ut nihil ex ipso de nostris manibus in terram cadat: tanta sollicitudine observemus, ne verbum Dei, quod nobis erogatur, dum aliquid aut cogitamus, aut loquimur, de corde nostro pereat*.

Quartò, id constat ex eo, quòd infantibus olim Eucharistia sub unica specie porrigebatur; cùm autem non possent solidum cibum sumere, aliquid sanguinis Domini in os eorum per Presbyterum, aut Diaconum instillabatur; cujus utique moris meminit Hugo Victorinus *lib.1. de sacramentis, c.20* & ipsum appellat *primam Ecclesiæ institutionem*; cujus etiam exemplum illustre profert S. Cyprianus tr. de lapsis, ubi narrat, quòd cùm puella nutrici relicta, inscia matre, quæ ob persecutionem fugerat, de idolothytis gustasset, & in Ecclesiam tempore sacrificii à matre ablata fuisset: ubi, *inquit*, solemnibus adimpletis, calicem Diaconus offerre præsentibus cœpit, & accipientibus cæteris locus ejus advenit, faciem suam parvula instinctu divinæ Majestatis avertere, os labiis obdurantibus premere, calicem recusare. Perstitit autem Diaconus, & reluctanti licèt, de Sacramento sanguinis infudit: tunc sequitur singultus, & vomitus in corpore, *atque in ore violato permanere non potuit Eucharistia*, utique sub una specie vini porrecta: si enim sub specie panis Eucharistiam absque difficultate puella suscepisset, ore violato permansisset Eucharistia, illeque vomitus non tam miraculo, quàm vini horrori, vel alteri causæ naturali absque negotio adscriberetur. Si autem sub unius speciе vini Eucharistia etiam in Ecclesia priscis temporibus, iisque erroris, labisque puris ministranda fuit, profectò docti ab Apostolis Patres existimarunt, unius speciei usu divino de sumenda Eucharistia præcepto fideles satisfacere.

Quintò, sacra Eucharistia abstemiis olim sumenda porrigebatur; cujus moris meminit Hieronymus *epist. 22. ad Eustochium*, ubi

ubi quarumdam Catholicarum Virginum abstemiarum meminit, quæ Romæ in sacris mysteriis præ nativo vini horrore à specie vini abstinebant; ibidemque increpat, & redarguit quasdam lascivas mulieres, quæ adversùs usum illum obloquentes, sacras illas Virgines miseras, & Manichæas dictitabant. Et certè abstemios non solùm Catholica Ecclesia, sed nec vel ipsi etiam Lutherani, & Calviniani ad usum calicis unquam adstrinxerunt. Ergo utriusque speciei usus non est omnibus & singulis ad salutem necessarius.

Sextò, solemnis erat per universas Galliæ Ecclesias decimo sæculo ritus, quo Episcopus Presbytero recens ordinato Eucharistiam in una specie panis per quadraginta dies in memoriam quadraginta dierum, quibus Christus cum Apostolis conversatus est, sumendam porrigebat, quem refert Fulbertus Carnotensis *epist. ad Picardum*, ubi & *asserit suos Provinciales Episcopos in hujusmodi ritum omnes consentire, ut dum ordinati Sacerdotes quotidie cœlestis panis alimonia reficiuntur, tempus illud in mente habeant, quo per quadraginta dies Dominus Discipulis apparens & convescens desideratæ visionis societate refecit*. Ergo unius speciei usus nedum toleratus, sed commendatus etiam priscis temporibus fuit. Plura his similia ad hanc veritatem confirmandam veteris Ecclesiæ monimenta, & momenta reperies apud Auctores, qui contra hæreticos ex professo pugnavere; quibus omnibus constat, Communionem sub utraque specie necessariò faciendam jure divino, nequaquam ex veteris Ecclesiæ praxi posse colligi.

Denique Communio sub utraque specie non est necessariò facienda ratione integritatis Sacramenti.

Sacramentum enim Eucharistiæ tria maximè complectitur, primò signum, secundò rem significatam, ut est sub signo contenta, tertiò denique fructum, id est, effectum illius: atqui Communio sub unica specie hæc tria complectitur: ergo, &c. Probatur minor: Unica species significat Christum, ejusque mortem ac passionem, internamque, ac spiritualem refectionem animarum nostrarum, denique unionem fidelium inter se, & cum Christo. *Primò*, quidem significat Christum, quia in pane figuratus est (idem dicas de vino,) *Secundò*, significat Passionem, nam panis repræsentat carnem velut separatam à sanguine; similiter vinum repræsentat sanguinem separatum à carne, ac velut extra venas corporis. *Tertiò*, significat refectionem animarum, quia in refectione spiritali non differunt cibus & potus, sed unam eandemque nutritionem efficitur, sicut potus corporeus & cibus, ut patet Ecclesiastici 15. ubi sapientia nunc aquæ, nunc pani, comparatur: *Cibavit illum pane vitæ, & intellectus, & aqua sapientiæ salutaris potavit illum*. Matth.5. Christus justitiam appellat cibum & potum: *Beati, qui esuriunt, & sitiunt justitiam*. Jo.6. *Qui venit ad me, non esuriet, & qui credit in me, non sitiet*. Apostolus prædicationem suam nunc cibum, nunc potum appellat. *Denique*, unica species significat unionem spiritualem fidelium, quia per panem seorsim confectum ex multis granis, & per vinum seorsim expressum ex multis racemis hæc unio repræsentatur; unde Apostolus; *Unus panis, unum corpus, multi sumus in Christo*.

Probatur secundò ratione rei contentæ sub signo, quæ est corpus Christi; nam sub unaquaque specie seorsim sumpta, totus ac integer Christus continetur, ut constat ex dictis de præsentia reali, & de concomitantia.

Probatur denique ratione effectus: *Primò* effectus proprius Eucharistiæ est vita consummata: hanc autem consequuntur fideles sub una tantùm specie communicantes; ergo utraque non est ad id necessaria. *Probatur* minor ex ipsis Christi D. verbis: *Qui manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum: Qui manducat me, ipse vivet propter me: Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*. *Secundò*, ubicumque est tota res, unde oritur fructus, ibidem & totus fructus reperitur: (modò cætera sint paria) atqui totus Christus sub qualibet specie continetur: ergo sumpta una specie sola, recipitur totus fructus.

Objicies primò: Mutilum est & invalidum Testamentum, ubi non reperiuntur omnia singulis Christianis Testamento Christi legata: atqui utramque speciem singulis Christianis Testamento suo legavit Christus, ut probari videtur ex his verbis: *Qui pro vobis, & pro multis effundetur*.

Respondeo primò, Majorem esse veram si de sacrificio crucis, non autem si de Eucharistiæ sacramento intelligatur. *Secundò* negando minorem; etenim Ecclesiæ suæ Christus Te-

Testamento suo legavit corpus, & sanguinem suum; non tamen à singulis sub utraque specie, sed à Sacerdotibus sacrificantibus sumendum. *Tertiò* distinguo minorem: Christus Testamento suo, &c. ratione rei significatæ, quæ tota est, & integra sub qualibet specie, concedo: ratione signi, subdistinguo: inadæquatè sumpti, pro una scilicet specie, concedo: adæquatè sumpti, nimirùm pro utraque specie, nego.

Objicies secundò: SS. Patres disertè affirmant, Communionem sub utraque specie fieri solitam à fidelibus nascentis Ecclesiæ, & necessariò faciendam ad Sacramenti integri participationem: Primò namque *Justinus* apolog. 2. ad Christianos post descriptam Communionem sub utraque specie subdit: *Apostoli in Evangeliis ita sibi præcepisse Dominum tradiderunt*. Similiter *S. Cyprianus* lib. 2. epist. 3. *Quidam*, inquit, *vel ignoranter, vel simpliciter in calice Domini sanctificando, & plebi ministrando, non hoc faciunt, quod Christus fecit, & docuit*. Unde lib. 1. ep. 2. scribit. *Quomodo*, inquit, *docemus, & provocamus eos in confessione nominis sanguinem suum fundere, si eis militaturis sanguinem Christi denegamus? aut quomodo ad martyrii poculum idoneos facimus, si manetos ad bibendum in Ecclesia poculum Domini jure communicationis admittimus?* Et Auctor ser. de cœna Domini: *Lex*, inquit, *esum sanguinis prohibet, Evangelium præcipit, ut bibatur*. Et *S. August.* lib. quæst. in Leviticum q. 57. *Ad bibendum sanguinem omnes exhortamur, qui volunt habere vitam*. Et S. Bernardus ser. 3. in ramis palmarum: *Alimentum corporis, & sanguinis Domini*, inquit, *in prima cœna Domini exhibitum; deinceps frequentari mandatum*. Igitur communio sub utraque specie facienda est ex Christi mandato, & præcepto.

Nego consequentiam, & ad *S. Justinum* dico primò, eum loqui solum de præcepto consecrandi sub utraque specie, non verò communicandi; ibidem enim dicit, Eucharistiam deferri solitam per Diaconos ad eos, qui Missarum solemniis, quæ diebus Dominicis celebrabantur, non poterant interesse; non est enim verisimile calicem sanguinis Christi ad absentes fuisse delatum ob periculum effusionis; ac subinde solum deferebantur species panis: unde ly *præceptum* non cadit supra communionem in utraque specie, sed supra consecrationem.

Ad S. Cyprianum dico, eum illo loco non agere de calice populo ministrando, sed de aqua miscenda vino consecrando; unde statim subjungit: *Admonitos autem nos scias, ut in calice offerendo Dominica Traditio servetur, neque aliud fiat à nobis, quàm quod pro nobis Dominus prior fecit, ut calix, qui in Commemorationem ejus offertur, mixtus vino offeratur*. *Adde*, quòd S. Cyprianus loquatur juxta morem suæ Ecclesiæ, in qua vigebat consuetudo communicandi sub utraque specie.

Ad Auctorem sermonis de cœna, & ad S. Augustinum dico, ipsos loqui non de modo sumptionis, sed de re sumenda: sumitur autem sanguis Christi simul cum corpore; quo sensu pariter venit interpretandus S. Bernardus. *Vel* dici potest, ipsum ibidem loqui de solis Sacerdotibus consecrantibus.

Objicies tertiò: Concilium Turonense relatum ab Ivone, & Reginone, & Burchardo, quod asserit Eucharistiam distribui intinctam in sanguine Christi, *ut veraciter Presbyter possit dicere; Corpus, & sanguis Christi prosit tibi in vitam æternam*.

Respondeo primò, Decretum illud posse benignè explicari de sanguine Christi, non secundùm se, sed ratione clarioris significationis; sanguis enim licèt non biberetur sub specie vini, non minùs prodesset ad vitam æternam, quàm si sumeretur sub specie vini; sed non ita clarè, & distinctè hunc effectum significaret. Addo, intinctionem illam, cujus hic canon meminit, reprobari à Concilio Bracharensi III. can. 1. qui sub nomine Julii Papæ refertur à Gratiano, de consecr. dist. 2. can. *Cùm omne crimen*.

CONCLUSIO SECUNDA.

Ecclesia justis de causis interdixit Laicis Communionem sub utraque specie. Ita Conc. Trident. sess. 21. can. 2. ubi anathemate damnat eos, qui dixerint: *Ecclesiam Catholicam non justis de causis, & rationibus adductam fuisse, ut Laicos, atque etiam Clericos non conficientes sub panis tantùm specie communicaret*. Has autem justissimas causas sic exprimit, & refert Catechismus Romanus n. 70. *Primum* enim, *inquit*, maximè cavendum erat, ne sanguis Domini in terram funderetur: quod quidem facilè vitari posse non videbatur, si in magna populi multitudine eum ministrare

„ oportuisset. *Præterea*, cùm sacra Eucharistia ægrotis præsto esse debeat, magnoperè timendum erat, ne si diutiùs vini species asservaretur, acesceret. Permulti prætereà sunt, qui vini saporem, ac ne odorem quidem perferre ullo modo possint. Quare ne quod spiritualis salutis causa dandum est, corporis valetudini noceret, prudentissimè sancitum est ab Ecclesia, ut panis tantummodò speciem fideles acciperent. *Accedit* ad alias rationes, quòd in pluribus provinciis summa vini penuria laboratur; neque id aliunde sine maximis impensis, ac nonnisi longissimis, & difficillimis itineribus convehi potest. *Deinde*, quod maximè omnium ad rem pertinet, convellenda erat eorum hæresis, qui negabant sub utraque specie totum Christum esse, sed corpus tantùm exangue sub panis, sanguinem autem sub vini specie contineri asserebant. Ut igitur fidei Catholicæ veritas magis ante omnium oculos poneretur, sapientissimo consilio, alterius speciei, hoc est, panis communio inducta est. Sunt & aliæ rationes ab iis collectæ, qui de hoc argumento disseruntur: quæ si opus esse videbitur, à Parochis afferri poterunt.

Dices primò: Ecclesia priorum sæculorum hujusmodi omnia incommoda noverat, & fuerat experta, nec tamen proptereà calicis usum Laicis interdixit: igitur citra omnem causam, & rationem hunc usum prohibuit hisce postremis temporibus.

Nego consequentiam: Experimentum enim veteris Ecclesiæ occasionem præbuit condendæ illius legis, qua sancitum est, ut publico malo imposterum occurreretur; sicut à simili, per plures annos matrimonia clandestina non improbavit Ecclesia, quamvis detestaretur, & prohiberet omnia peccata, & mala, quæ exinde oriebantur: cùm autem animadverteret, se tot inde emergentibus malis nullum efficax remedium afferre posse, tandem æquum judicavit hujusmodi matrimonia omninò irrita, & nulla declarare.

Dices secundò: Sacramentum Eucharistiæ est Testamentum, quo Christus morti proximus corpus, & sanguinem suum legavit omnibus fidelibus suis filiis: sed citra injuriam, & injustitiam filii spoliari non possunt paterna hæreditate sibi delegata: igitur nec fideles justè privari possunt calice, & sanguine Christi.

Distinguo majorem: Corpus, & sanguis sunt hæreditas à Christo fidelibus delegata, quantum ad utriusque realem sumptionem, concedo: quantum ad modum sumptionis, nego. Et concessa minore, nego consequentiam: quamvis enim Laici non habeant usum calicis, non minùs proptereà recipiunt integrum Christi sanguinem; quippe cùm totus ille sacer sanguis in Christi vivente corpore, & glorioso sub speciebus panis delitescente contineatur.

Dices tertiò: Gratia, quam Superior concessit, & ad eam recipiendam subditis jus fecit, non potest ab inferiori Præside, & Ministro justè denegari: sed Christus concessit fidelibus jus petendi calicem: ergo Ecclesia hoc jure non potest fideles expoliare.

Distinguo minorem: Christus concessit fidelibus jùs petendi usum sanguinis sui, quantum ad realem ejus susceptionem, concedo: quantum ad modum sumptionis, nego: siquidem nullo Scripturarum oraculo id evincere possunt hæretici. Porrò Ecclesia non solùm non denegat receptionem corporis, & sanguinis Christi; imò ad eam variis pœnis, gravibusque censuris obligat: secus autem est de utriusque speciei sumptione: quia hunc usum non ita pro populo fideli Christus instituit, ut petendi illius jus habeant, sed arbitrio, & prudentiæ Ecclesiæ permisit, ut ea statueret, vel immutaret, quæ suscipientium utilitati, atque ipsius tremendi Sacramenti venerationi pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire judicaret. Quod utique Apostolus, inquit Tridentinum sess.21. c.2. non obscurè declaravit, cum dixit: *Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*. Atque hac potestate usum fuisse Apostolum cùm in multis aliis, tum in hoc Sacramento, inde constare videtur, quòd ipse cum Ordinatis nullis circa usum hujus Sacramenti scribat, 1. ad Cor.11. *Cætera, cùm venero, disponam*.

Petes 1. *Utrùm Ecclesia justas nunc habere possit causas calicem fidelibus restituendi*.

Respondeo, posse quidem hanc gratiam ex privilegio nonnullis conferre, quippe cùm illam Bohemis concesserit Paulus III. modò non adhæreant hæresi Petri Dresdensis, & Jacobi Misnensis. Similiter Clemens VI.

dici-

dicitur hoc privilegium concessisse Regi Angliæ anno 1341. Item dum summus Pontifex solemniter celebrat, Cardinales Diaconus, & Subdiaconus, qui ei sacra facienti assistunt, sub utraque specie cum eo communicant, posset ergo, justa aliqua id exigente causa, & citra omnem errorem ex parte suscipientis, eamdem gratiam Ecclesia iterùm concedere.

Petes 2. *Utrùm plus gratiæ conferatur suscipienti utramque speciem, quàm unicam ex opere operato.*

Negat subtilis Doctor in reportatis 4. dist. 33. q.2. n. 4. ubi ait: *Nunc autem non dispensatur sanguis Christi propter periculum effusionis, & propter scandalum, ne simplices crederent, majorem virtutem esse in duabus speciebus, quàm in unica.* Quibus verbis declarat Doctor, unam exrationibus, quare Ecclesia justè prohibuerit Laicis usum calicis, fuisse ne simplices existimarent, majorem vim inesse duabus speciebus ad conferendam gratiam, quàm unicæ: igitur non existimat Doctor, plus gratiæ recipere eum, qui duas species, quàm qui unicam suscipit. Idem docet S. Thomas *q.* 80. *ar.*2. *ad* 3. Et suadet ratio: Major enim gratia conferretur, *vel* ratione signi, *vel* ratione rei significatæ: *Non posterius* nihil enim continetur sub duplici specie, quod non contineatur sub unica. *Non etiam prius*: *Tum* quia species Eucharisticæ conferunt gratiam non ratione sui, sed ratione rei contentæ: *Tum etiam* quia Communio sub utraque specie nihil aliud habet supra Communionem cum unica, nisi quòd distinctiùs, & expressiùs significet refectionem animę per modum potus, & cibi; siquidem Christi corpus, & sanguis sub unica dumtaxat specie continetur: expressior autem, & distinctior significatio effectus Sacramentalis non efficit eum majorem, & ampliorem, cujus utique exemplum apparet in Baptismate; non enim plus gratię tribuitur per ablutionem totius corporis, quam unius tantùm partis; quamvis ablutio totius corporis distinctiùs significet ablutionem totius animæ.

Dices primò: Concilium Trident. sess. 21. cap. 3. docet fideles sub altera tantùm specie communicantes, *nulla fraudari gratia ad salutem necessaria*; igitur indicat eos fraudari aliqua gratia, quæ ad salutem non sit necessaria.

Nego consequentiam: Nam ibi Concilium docet tantùm id, quod spectat ad fidem tenendam de communione sub unica specie, & revincendum errorem hæreticorum, qui volebant fideles non communicantes sub specie vini privari gratia necessaria ad salutem: liberum autem relinquit Theologis discutere, utrùm communicantibus sub duplici specie plus gratiæ conferatur ex opere operato, nec ne; quamvis enim communicantes sub duplici specie plus gratiæ reciperent, non propterea qui communicant sub unica, fraudarentur gratia necessaria ad salutem, quia hoc gratiæ augmentum non necessariò requiritur ad salutem.

Instabis: Clemens VI. in Bulla, qua concessit Regi Angliæ, ut quoties vellet, sub utraque specie communicaret, ait id se concedere *ad gratiæ augmentum*: ergo censet plus gratiæ conferri in receptione utriusque speciei, quàm unius.

Distinguo: Censet plus gratiæ conferri, ex opere operato, nego, ex opere operantis, concedo; quia præsumebat Pontifex Regem ampliorem habiturum devotionem in receptione utriusque speciei, quàm unius tantùm, quippe cùm hanc gratiam summo pietatis affectu postularet.

Adde quòd hæc Bulla non videatur ita certa: *Tum quia* data dicitur anno 1341. & tamen anno dumtaxat sequenti ad summum Pontificatum Clemens evectus est. *Tum quia* multi, quos Silvius, aliique sequuntur, contendunt Bullam illam in favorem Regis Galliæ fuisse concessam, quod omninò incertum est; siquidem ex historia Concilii Tridentini constat, quòd post lectos quatuor canones sessionis 21. de Communione sub utraque specie anno 1592. Mense Julio, probatis per omnia Canonibus, Legati Regis Christianissimi in hunc modum perorarunt: Si in illis nonnulla mutentur, quemadmodum nonnullis visum est, „ postulamus id fieri absque eo quòd præjudicium ullum fiat auctoritati, & prærogativæ Regis Christianissimi. Retinuerunt „ enim Galliæ Reges, & post mille, & amplius annos quasi per manus acceperunt, „ ut quo die regiis insignibus ornantur, „ & consecrantur, SS. Eucharistiæ sacramenti communionem sub utraque specie „ accipiant. Ubi usum illum Clemente VI. longe antiquiorem esse testantur, & concessionem illam Clementis utique non prætermittendam, si vera foret, missam faciunt: igitur argumentum est eam con-

cessionem non in gratiam Regum Franciæ emanasse, utpote cùm eam facultatem longè priùs sibi vendicarent.

Dices secundò: Distincta Sacramenti receptio diversam producit gratiam sanctificantem ex opere operato in subjecto ritè disposito: at Communio facta sub utraque specie est distincta Sacramenti receptio, quælibet enim species seorsim ab alia habet completam rationem Sacramenti: *Tum quia* diversis verbis consecratur diversa materia: *Tum quia* aliàs sequeretur Sacerdotem, qui sumptis speciebus panis moreretur ante sumptionem calicis non recipere gratiam Sacramentalem, igitur plus gratiæ confertur ex opere operato per susceptionem utriusque speciei, quàm per susceptionem unius.

Distinguo minorem: Si utraque species non ordinetur ad unicam refectionem spiritualem, concedo, secùs, nego: Fateor itaque, quòd diversa susceptio distinctarum specierum distinctam gratiam operetur, quando non ordinatur ad eamdem refectionem animæ, sicque habet rationem distincti Sacramenti, non autem quando ad eamdem refectionem ordinantur: nam si diversa Christi Domini corporis, & sanguinis positio sub distinctis speciebus produceret semper distinctam gratiam, sequeretur, quòd qui varias ejusdem hostiæ consecratæ particulas sumeret, majorem haberet gratiam, quàm qui unicam dumtaxat integram acciperet, quippe cùm sub qualibet particula consecrata totum Christi D. corpus, & sanguinis contineatur.

Quæres 3. *Quid sit Communio Laica, de qua plerumque fit mentio à Patribus, & Conciliis, maximè à Syricio Papa epist.1.c.11 S. Cypriano lib.4.epist.2. & Concilio* Eliberitano *Can.76.* Sardicensi, *cap.1.* & 2 Agathensi *Can.33.* Toletano I. *c.4.* Bracarensi I. *cap.31.*

Respondeo, hac in re varias esse Auctorum sententias; *Primò* namque sunt qui existimant Laicam illam Communionem esse, quæ sub una specie fiebat, in hoc distinctam à Clericali, qua utraque species usurpabatur, ad quam utique Communionem redigebantur Clerici in pœnam delictorum. *Verùm* hæc sententia videtur minùs probanda, quippe cùm tunc temporis Laicis utraque species concedebatur, & Clerici extra templum interdum unicam speciem usurpabant.

Secundò, existimant aliqui cum Pamelio *nota* 37. in Epist.52. S. Cypriani, Laicam Communionem eam esse, quæ extra cancellos, & septa altaris, seu extra chorum Laicis concedebatur, nam juxta dispositionem Concilii Toletani 4. can.17. Sacerdotes, & Levitæ ante altare communicare, in choro Clerus, extra chorum populus tenebantur. D. in Braccharensi, can. 31. sic statuitur: *Ingredi sacrarium ad communicandum non liceat Laicis, sed tantùm Clericis*; unde cùm S. Ambrosius post oblatum ad altare munus jussisset interrogari Theodosium Imperatorem intra Cancellos hærentem, quid vellet, quòd ibi subsisteret, respondissetque se nihil aliud velle, quàm ut divina peragi videret, statim reposuit S. Ambrosius: *Istinc tibi videre non licet, habent in templo Sacerdotes, habent & Laici locum suum.* Consistebant autem masculi ad meridiem, quorum introitum servabant Ostiarii: fœminæ autem ad Aquilonem, quarum introitum servabant Diaconissæ. *Verùm* hæc sententia difficultatem patitur, quoniam Felix III. statuit, Clericos, qui se rebaptizari passi erant, ab omni Communione usque ad diem obitus privari, & in ipsa morte nonnisi Laica Communione donari: imò Concilium Sardicense can.2. decernit, quòd in detestationem quorumdam flagitiorum, Clerici nec etiam in fine vitæ Laicam communionem accipiant, at communio sic ministrata vel negata moribundis in lecto decumbentibus non potest habere hanc distinctionem consistentiæ, vel in choro, vel extra chorum, cùm illi eo in statu extra chorum consistere supponantur.

Tertiò, itaque probabiliùs dicendum arbitror, communionem Laicam nihil aliud esse, quàm jus communicandi cum cæteris fidelibus more dumtaxat Laicorum, qui degunt in Christiana societate, ita quòd Clerici illis omnibus omninò functionibus Ecclesiasticis, & privilegiis Clericalibus spoliati, ac veluti exauctorati, & degradati nullo Clericali honore gauderent, sed tantùm pro Laicis haberentur. Cui utique explicationi favere videtur canon 15. inter Apostolicos, ubi sic statuitur: *Si quis Presbyter, aut Diaconus, aut quilibet de numero Clericorum relinquens propriam Parochiam pergat ad alienam, & omninò demigrans præter Epi-*

Episcopi sui conscientiam in aliena Parochia commoretur, hunc ulteriùs ministrare non patimur, præcipuè si vocatus ab Episcopo redire contempserit, in sua inquietudine perseverans. Verumtamen tanquam Laicus ibi communicet. Idest, ut videtur, jus solummodò cum cæteris communicandi more Laicorum, qui talis est, obtineat: Cyprianus etiam *ep.*68. de Basilide sic scribit: *Episcopatum pro suæ conscientiæ vulnere ultrò deponens, ad agendam Pœnitentiam conversus est, Deum deprecans, & satis gratulans, si sibi vel laicè communicare contingeret.* Ubi per communionem Laicam intelligere videtur jus, quod habent Laici ad communicandum. Et ep. 72. ad Stephanum Papam. *Addimus planè, & adjungimus consensu, & auctoritate communi, ut etiamsi qui Presbyteri, aut Diaconi, qui vel in Ecclesia Catholica priùs ordinati fuerint, & postmodum perfidi, ac rebelles contra Ecclesiam steterint, vel apud hæreticos à Pseudo-Episcopis, & Antichristis contra Christi dispositionem profana ordinatione promoti sint, & contra altare unum atque divinum, sacrificia foris falsa, ac sacrilega offerre conati sint, eos quoque hac conditione suscipi, ut communicant Laici, & satis habeant, quòd admittantur ad pacem, qui hostes pacis extiterint, nec debere eos revertentes ea apud nos ordinationis, & honoris arma retinere, quibus contra nos rebellaverint.* Et paucis interjectis: *Et idcircò satis est talibus revertentibus veniam dari, non tamen debet in domo Dei perfidia promoveri. Nam quid bonis, & invocantibus, atque ab Ecclesia non recedentibus reservamus, si eos, qui à nobis recesserint, & contra Ecclesiam steterint, honoramus?* Ubi per Clericos ad communionem Laicam damnatos eos intelligit, qui Clericalibus muniis, & honoribus ob peccata privata ad communem Laicorum statum dejecti sunt.

Quod & epistol. 52. priùs significaverat his verbis: *Susceptus est Trophimus, pro quo satisfaciebat fratrum reditus, & restituta multorum salus. Sic tamen admissus est Trophimus, ut Laicus communicet, non secundùm quod ad te malignorum litteræ pertulerunt, quasi locum Sacerdotis usurpet.... Si quienim infirmitatibus occupantur, illis in periculo subvenitur. Posteaquam tamen subventum est, & periclitantibus pax data est, suffocari à nobis non possunt, aut opprimi, aut vi, & manu nostra in exitum mortis urgeri, ut quoniam morientibus pax datur, necesse sit mori eos, qui acceperint pacem, cùm magis in hoc judicium divinæ pietatis, & paternæ lenitatis appareat, quòd qui pignus vitæ in data pace percipiunt, hi quoque ad vitam percepta pace teneantur.* Ubi communionem Laicam date, idem videtur, ac pacem impertire, cujus pacis pignus, & coronamentum divina Eucharistia est petentibus in periculo mortis concessa.

Ex his omnibus liquet, pœnam Clericorum ad communionem Laicam redactorum in eo maximè constitisse, quòd omni Clericali beneficio spoliarentur, non verò à sacra mensa arcerentur; sicque pro degradatis, non verò pro excommunicatis habebantur. Ideoque Patres quàm sæpissimè crimen idem in Clericis depositione, in Laicis excommunicatione plectunt. Idemque Basilius ad Amphylochium can.3. sic habet: *Diaconus post Diaconatum fornicatus à Diaconatu quidem ejicietur, in Laicorum autem locum extrusus à Communione non arcebitur, quoniam antiquus est canon, ut, qui à gradu exciderunt, hoc solo punitionis modo plectantur.* In hoc ergo sita est Laica communio.

Nec obstat, quòd *Communionis* vocabulum pro Sac. Synaxi, & susceptione corporis Chr. frequentissimè usurpetur. Hoc, inquam, non obstat, quippe non rarò etiam usurpatur à SS. Patribus, & Conciliis ad significandum ejusdem societatis consortium, eorumdem Sacramentorum participationem, & cum eodem corpore membrorum colligationem, quæ in symbolo Apostolorum *Sanctorum Communio* appellatur.

Petes denique, *Quid fuerit* peregrina communio, *de qua plerumque fit mentio, tum à Conciliis, tum à SS. Patribus.*

Respondeo, non aliam meo judicio fuisse, quàm egregium illud charitatis, & humanitatis in cibo, potu, & hospitio subsidium, quo fideles peregrini, maximè Clerici, qui à proprio fuerant Episcopo per formatas litteras commendati Ecclesiis, ad quas pegrè ibant, excipiebantur. Hinc Clerici exauctorati, dicuntur plerumque redacti ad communionem peregrinam, dum spoliati sportulis, & annuis, aut menstruis redditibus, immatriculatis Clericis præstari solitis, nihilominus excommiseratione Ecclesiæ præstabatur illis alimonia simul cum peregrinis fidelibus. Quemadmodum fa-

ctum à seipso erga Basionopolis Episcop. Alexandrum residere in sua Ecclesia recusantem, scribit ad Theophinolum Alexandrinum Synesius epist. 66. *In Ecclesiam quidem*, inquit, *admittere illum nolui, nec sacram cum illo mensam communem habui, domi verò, peræquè, ac innocentes honoravi*. Cujus humanitatis exempla suppeditat Concilium Chalcedonense Act. 7. providens, ut ipsius Ecclesiæ Antiochenæ sumptibus alatur Domnus Antiocheno Patriarchatu exauctoratus. Et simili modo sustentationi providit Bassiani, & Stephani, postquam illos Episcopatu submovit, *Act. 11.*

Ad exemplum, & similitudinem hujus pœnalis peregrinæ in Clericis communionis alia vocabatur minùs propriè peregrina communio, qua Episcopi, aliique inter Sacerdotes primarii, seu præfecturam habentes, non deponebantur prorsùs à Clero, sed tantùm à digniori, & sublimiori pristino gradu, ut tamen in gradu inferiori Clericorum consisterent, ut Episcopi redigerentur ad Sacerdotum ordinem; isti ad Diaconorum, & Diaconi ad minorum Clericorum stationem, & classem. Sic enim depositis Episcopis subtrahebatur illa redditutum Ecclesiæ quarta pars, quam Episcopis sacri canones reservabant, ut deinceps minora cum Sacerdotibus stipendia acciperent, Sacerdotes verò à suo excidentes honore, stipendium inter Diaconos accipiebant, qui omnes licèt minùs propria locutione dicebantur sustentari communione peregrina, tametsi victum, & stipendia cum inferioribus Clericis ex Ecclesiæ liberalitate, & commiseratione reciperent. Cujus utique veritatis præclarum habemus argumentum in Concilio Regiensi, quod habitum est in Galliæ Provincia Narbonensi anno 439. occasione Armentarii, qui se per ambitionem curaverat ordinari in Episcopum Ebrodunensem à duobus tantùm Episcopis, invito etiam Metropolitano, qualem se eo tempore contendebat Arelatensis Præsul, cujus cura, & sollicitudine hæc Synodus congregata fuit. In tertio namque ejus canone de ipso Armentario decernitur: *Liceat in unam suarum Parochiarum Ecclesiam concedere, in qua aut Chorepiscopi munere, aut peregrina communione foveatur, nec quidquam ipsi de Episcopalibus officiis usquam usurpare liceat, præterquam in Ecclesia, quam cujusquam misericordia fuerit indeptus, in qua ei solùm Neophitos confirmare, & ante Presbyteros offerre conceditur*. Ex quibus apparet communionem peregrinam non esse sacram Christi D. corporis participationem; quippe Synodus Armentarium exauctorando Episcopali gradu, non solùm vult ei salva esse omnia Sacerdotii jura, sed & nonnulla Pontificalia concedit, nempe collationem confirmationis, & tamen eum ad communionem peregrinam arctat. Igitur signum est, quòd hæc peregrina communio alia sit à communione sacra, & nihil aliud quàm ad victum, & alimoniam necessaria peregrinis conferri solita significet.

QUÆSTIO TERTIA.

Quænam requirantur dispositiones ad debitam receptionem hujus Sacramenti.

NOtandum primò cum Concilio Tident. sess.13. cap. 7. quòd, *si non decet ad sacras illas functiones quempiam accedere, nisi sanctè, certè quò magis sanctitas, & divinitas cœlestis hujus Sacramenti viro Christiano comperta est, eo diligentiùs cavere ille debet, ne absque magna reverentia, & sanctitate ad id percipiendum accedat, præsertim cùm illa plena formidinis verba apud Apostolum legamus; Qui manducat, & bibit indignè, judicium sibi manducat, & bibit non dijudicans corpus Domini*. Quàm autem necessarius sit ille apparatus mentis, & corporis, ipsa etiam præter Apostoli auctoritatem ratio commendat; enim verò, si David, qui templum Deo ædificare animo constituerat, meritò dixit, Paralip. 29. opus illud esse grande, *neque enim, inquit, homini præparatur inhabitatio, sed Deo*, nullus est fidelium, qui ad sacram Synaxim accedens, jure merito dicere non possit, se opus grande moliri, habitationem quippe Domino parat, cùm se ad sacram communionem accingit, hospitio verò excipit, dum hoc Sacramentum usurpat. Nullus itaque ire debet inficias, diligentem ad hoc sacrum epulum corporis, & animi præparationem prærequiri. Verùm difficultas est, quænam, & qualis esse debeat hæc præparatio.

Notandum secundò, eam inter cæteras fuisse pessimam Lutheri de Eucharistia sententiam, quòd ad ipsam dignè suscipiendam non alius melior status erat exoptandus, quàm omnium pessimus; ait enim ser. de præpara-

ratione ad Eucharistiam: *Optima dispositio nonnisi ea quæ pessimè est dispositus, & ideò Pœnitentia potius post, quàm ante Sacramentum peragitur. Magnus, & perniciosus error est, si quis accedat ad Sacramentum ea nixus fiducia, quòd confessus est, quòd non est sibi conscius mortalis peccati, quòd orationes, & præparatoria sua præmiserit, omnes hi judicium sibi manducant, & bibunt, quia his omnibus non fiunt digni, neque puri, imò per eam fiduciam puritatis priùs polluuntur, fiunt autem puri per fidem*. Ei subscribit, non quidem ita petulanter, nihilo tamen veriùs, & modestiùs Calvinus *lib.4. Instit. c.57. n.41.* dum requisitam à Catholicis dispositionem in conscientiæ indagine, peccatorum contritione, confessione, & satisfactione sitam non solùm flocci facit, sed etiam conscientiarum torturam, ac diram animi divexationem appellat, subditque *n. seq.* eam optimam esse præparationem, quam Deo afferre possumus, si nostram ei vilitatem, & indignitatem offeramus, ut sua misericordia nos se dignos faciat, si animos in nobis despondeamus, ut nos in ipso consolemur, si nos humiliemus, ut ab ipso erigamur: si nos accusemus, ut ab ipso justificemur. Quasi verò Ecclesia Catholica, dum perfecta præscribit, ea, quæ Calvinus memorat, prætermittat, & quasi communicantes, multiplici apparatu à se præscripto instructos, Sacerdote iteratis vocibus præmonente non adhortetur, ut cum contritione veraciter & humiliter ad tantæ, tamque divinæ majestatis aspectum, profiteantur, *Domine non sum dignus, &c.* Statuendum est ergo contra pessimam hanc hæreticorum doctrinam, alias, quàm quas ipsi assignant, nempe fidem, & animi dejectionem, dispositiones ad sacram Synaxim esse prærequisitas.

Notandum tertiò, cum Guitmundo Archiepiscopo Aversano lib. 1. de Eucharistia, quosdam Berengarianos in eo errore versatos fuisse, ut existimarent Christi D. corpus à pravis hominibus nequaquam manducari posse; sed indignis ad Communionem accedentibus, carnem Domini, & sanguinem, iterùm reverti in panis, & vini substantiam, in quas priùs conversa esse non denegabant. Idem testatur Algerus in Prologo de Eucharistia, ubi cùm varios recensuisset Berengarianorum errores, subdit: *Alii verò mutari quidem in carnem Christi dicunt, sed malis meritis sumentium non permanere carnem Christi, sed iterùm reverti in purum Sacramentum panis, & vini.* Imò nonnulli eorum ita desipiebant, ut assererent, partem panis, & vini converti quidem in corpus, & sanguinem Christi propter dignè suscepturos, partem verò immutatam permanere propter indignos, quibus hæc pars recedente corpore, & sanguine Christi erat tradenda, ut docet idem Guitmundus circa finem libri tertii. Cui utique errori subscribit Calvinus lib. 4. Institut. c. 17. §. 33. contendens impios, & sceleratos à Christo alienos corpus Christi non edere: *Quia nimis indignè*, inquit, *lacerarętur Christus, si prostitueretur incredulis*. Unde contendit eo sensu indignè accedentes reos esse corporis, & sanguinis Domini, quia Christus utrumque ipsis præstare paratus erat.

Verùm apertè hunc errorem arguit, & damnat Apostolus 1. Corinth. 11. scribens: *Qui manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis, & sanguinis Domini*: at homo nequit esse reus malè accepti corporis, & sanguinis Domini, nisi accipiat: *Qui enim manducat, & bibit indignè*, subdit Apostolus, *judicium sibi manducat, & bibit, non dijudicans corpus Domini*. Quomodo autem jure damnaretur aliquis, quòd Christi D. corpus non dijudicat, & discernit ab aliis cibis, si corpus Domini non est ipsum, quod accipit? *Confirmatur* hæc veritas ex iis, quæ diximus, quòd Judas unà cum cæteris Apostolis corpus, & sanguinem Christi biberit: concludendum ergo cum S. Augustino lib. 1. de Baptismo contra Donatistas c. 8. *Sicut Judas*, inquit, *cui buccellam tradidit Dominus, non malum accipiendo, sed malè accipiendo, locum in se diabolo præbuit: sic indignè quisque sumens Dominicum Sacramentum non efficit, ut quia ipse malus est, nullum sit; aut quia non ad salutem accipit, nihil accipiat: corpus enim Domini, & sanguis Domini nihilominus erat, etiam illis, quibus dicebat Apostolus: Qui manducat indignè, judicium sibi manducat, & bibit*. Cùm igitur certum sit Christi Dom. corpus indignè sumi ab indignis, hac in quæstione determinandum est, quænam præparationes mentis, & corporis requirantur ex parte sumentium, ut dignè, & cum fructu Christi Domini corpus accipiant.

CONCLUSIO PRIMA.

AD *debitam, & dignam susceptionem Sacramenti Eucharistiæ, requiritur status gratiæ sanctificantis.* Ita Concilium Trid. sess.13. c.7. ubi ait: *Communicare volenti revocandum est in memoriam ejus præceptum; Probet seipsum homo, &c. Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa Sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat, quod à Christianis omnibus etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuò observandum esse decernit.* Unde can.11. sic definit: *Si quis dixerit, solam fidem esse sufficientem præparationem ad sumendum sanctissimæ Eucharistiæ sacramentum, anathema sit.*

Quàm necessaria autem sit hæc cordis mundities, & innocentia, satis manifestat ipsa Christi D. omnis sanctitatis, & puritatis sacrarii susceptio: impuri enim corporis obscœnitates damnat Virginis Christi caro; animam criminibus infamem reprobat ipsius anima sanctissima; & cordis sorditiem non patitur sanguis ille pretiosus pro eluendis criminibus effusus. Unde meritò Apostolus ad Hebræos 10. *Si irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione duobus, aut tribus testibus moritur; quantò magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & sanguinem Testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit.* Qui autem indignè corpus, & sanguinem usurpat, revera Dei Filium conculcat, & pollutum ducit; quippe conscientiæ sordibus illum, quantum in se est, conspurcat. Statuit Deus Levit. 22. quòd *omnis homo, qui accesserit ad ea, quæ consecrata sunt à filiis Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino.* Quanta igitur severitate Deus in eum animadvertet, qui non vasa Deo consecrata, & ejus cultui destinata, sed Deum ipsum totius sanctitatis principium, & centrum indigna Communione flocci facit?

Concludendum igitur cum S. Basilio l.2. de Baptismo: *Mundemus nos ab omni inquinamento, atque ita ad sancta accedamus, ut judicium eorum, qui Dominum occiderunt, effugiamus, propterea quòd quisquis ederit panem, & biberit poculum Domini indignè, reus erit corporis, & sanguinis Domini.* Hinc præclarè monet S. Ambrosius lib.6. in Lucam cap.9. *Nemo cibum accipit Christi, nisi qui fuerit ante sanatus . . . . ubique ergo in hoc mysterio hic ordo servatur, ut priùs per remissionem peccatorum vulneribus medicina tribuatur, postea alimonia mensæ cœlestis exuberet.*

Porrò has omnes cordis, & animi præparationes luculenter explicat Catechism. Romanus de Eucharistia n.59. Primam illam, *inquit*, præparationem fideles adhibeant, ut discernant mensam à mensa, hanc ab aliis profanis, cœlestem hunc panem à communi. Atque hoc fit, cùm certò credimus præsens esse verum corpus, & sanguinem Domini, quem in cœlo Angeli adorant, ad cujus nutum columnæ cœli contremiscunt, & pavent, cujus gloria plenum est cœlum, & terra. Hoc nimirum est, dijudicare corpus Domini, quod Apostolus admonuit: cujus tamen mysterii magnitudinem venerari potiùs oportet, quàm in disputationibus ejus veritatem curiosiùs perquirere. Altera verò præparatio maximè necessaria est, ut unusquisque à seipso quærat, num pacem cum aliis habeat, num proximos verè atque ex animo diligat. Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversùm te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.

Deinde conscientiam nostram scrutari diligenter debemus, ne fortè exitiali aliquo peccato contaminati simus, cujus pœnitere necesse sit, ut priùs contritionis, & confessionis medicamento illud eluatur. Definitum est enim à sancta Tridentina Synodo, nemini licere, quem mortalis peccati conscientia stimulet, si Sacerdotis facultas data sit, antequam se Sacramentali Confessione purgarit, quantumvis sibi contritus esse videatur, sacram Eucharistiam accipere. Præterea taciticum animis nostris cogitemus, quàm indigni simus, quibus divinum hoc beneficium à Domino tribuatur: quare illud Centurionis, de quo idem ipse Salvator testatus est, se non invenisse tantam fidem in Israel, ex animo dicendum est: Domine,

non

„ non sum dignus, ut intres sub tectum „ meum.

Ex his sequitur primò, quòd qui conscius est peccati mortalis, tenetur communioni præmittere Confessionem Sacramentalem, ut docebat suprà Concilium Tridentinum ex Ecclesiastica consuetudine; quam utique indicant SS. Patres, maximè S. Cyprianus lib. 3. Epist. 14. 15. & 16. unde epist. 10. acriter invehitur in eos, qui ante peractam Pœnitentiam ministrabant pœnitentibus Eucharistiam; quod etiam prosequitur epist. 11. ubi scribit: *Illi contra Evangelii legem, contra vestram quoque honorificam petitionem ante actam Pœnitentiam, ante exomologesim gravissimi, atque extremi delicti factam, ante manum ab Episcopo, & Clero in pœnitentiam compositam, offerre lapsis pacem, & Eucharistiam dare, idest, sanctum Domini corpus profanare audeant*, &c. Similia habet S. Chrysostomus homil. 83. in Matthæum, Sacerdotes, qui ministrare debent Eucharistiam, ait *Ad vos convertere sermonem necessarium est, ut multo cum studio hæc dona distribuatis: non parva vobis imminet ultio si quempiam ullius culpæ conscium, hujus mensæ participem esse concedatis, sanguis ejus de manibus vestris exquiretur. Sive quis militiæ dux sit, sive præfectus; sive princeps diademate coronatus; indignè autem si accedat, prohibete: majorem illo potestatem habetis: propterea vos Deus hoc insignivit honore, ut talia discernatis*. Consentit S. Leo epist. 91. c. 2. ubi scribit: *Mediator Dei, & hominum homo Christus Jesus hanc Præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, ut, & confitentibus Satisfactionem Pœnitentiæ darent, & eadem salubri satisfactione purgatos ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent*. Idest, per Sacramentum Pœnitentiæ. Hinc Eusebius lib. 6. historiarum cap. 25. scribit, Philippum Imperatorem volentem in die Paschæ communicare, non fuisse permissum ab Episcopo illius loci, nisi priùs Confessionem præmitteret. Et Nycephorus lib. 11. hist. cap. 34. narrat de Dioscoro Abbate, quòd, cùm esset Presbyter, & Confessarius, diligenter explorabat conscientias subditorum, antequam accederent ad Eucharistiam.

Dices: Apostolus tantùm monet, ut probet seipsum homo: non verò ut confiteatur altari: unde S. Chrysostomus homil. 28. in 1. ad Cor. *Non præcipit*, inquit, *ut alter ab altero probetur, sed ipse sine traductione faciens judicium, & sine teste redargutiones*. Et S. Augustinus serm. 252. de Tempore: *Unusquisque consideret conscientiam, & quando se aliquo crimine vulneratum esse cognoverit; priùs orationibus, jejuniis, & eleemosynis studeat mundare conscientiam, & sic Eucharistiam præsumat accipere*. Ubi nullam fecit mentionem Confessionis, subinde non censet eam esse præmittendam Communioni.

Nego consequentiam: Et ad Apostolum dico, illum per hanc probationem intelligere examen, quo sibi ipsi unusquisque debet esse judex, discernens opera sua, & diligenter inquirens utrùm dignus sit, qui accedat ad Eucharistiam absque ulteriori probatione; an verò conscius sit alicujus peccati mortalis, quod eluere debeat per Pœnitentiam, ad quam necessaria est Confessio. Quòd autem ea probatio non excludat Confessionem, manifestè significat S. Chrisostomus homil. 30. in Gen. ubi agens de præparatione facienda in hebdomada sancta, ut Pascha dignè celebretur, scribit: *Nunc maximè, & jejunii cursus intendendus est, & magis continuandæ sunt preces, facienda que diligens, & pura Confessio peccatorum, ut talibus ornati virtutibus, ubi in diem Dominicum venerimus, Domini libertate fruamur*. Hinc S. Anselmus, vel quisquis est Author Commentarii in Apostolum, qui ejus nomine profertur, exponens præfata Domini verba, scribit: *Indignè manducat, & bibit, qui vel aliquod grave peccatum, vel multa levia commisit, & non confitetur ea, priusquam ad Communionem accedat*. Hinc fortassè S. Augustinus in objectione laudatus non meminit Pœnitentiæ, & Confessionis, tanquam dispositionibus necessariò prærequisitæ in peccatore ad dignam communionem, quia omnibus compertum erat, & evidens ex continua Ecclesiæ praxi.

Sequitur secundò, Confessionem esse necessariò præmittendam Communioni, non solùm à laicis, sed etiam à Sacerdotibus, qui conscii sunt alicujus peccati mortalis, ut decrevit Trident. Synodus verbis suprà laudatis: *Dummodò*, subdit, *non desit illis copia Confessoris, quòd si necessitate urgente, Sacerdos absque prævia Confessione celebraverit, quamprimùm confiteatur*: Qualiter autem sit accipienda hæc urgens necessitas, perspicuè declarat Doctor in 4. dist. 9. quæst. unica n. 8. De tertio dico, *inquit*, „ quòd, si occurrat opportunitas, tene- „

„ tur

„ tur priùs confiteri, quàm communicare. Cujus ratio est, quia non tantùm debet reconciliari Deo, sed Ecclesiæ, ad hoc quòd dignè recipiat Sacramentum Ecclesiasticæ unitatis. Si autem non occurrat opportunitas confitendi, si potest sine scandalo vitare, ne tunc communicet, tenetur non communicare, sed expectare Confessionem propter eamdem rationem, quæ dicta est nunc. Si verò occurrit scandalum, nisi statim communicet, utpote, si est indutus, & postquam indutus, occurrit sibi conscientia de peccato mortali, de quo non fuit confessus, & non habet in promptu idoneum Confessorem, tunc cum Contritione, & voluntate confitendi tempore opportuno potest celebrare, ut scandalum evitetur. Et similiter de alio communicaturo, qui non celebrat, utpote consuetudo est in aliqua religione, vel Ecclesia, ut omnes non Sacerdotes communicent in simili casu, scilicet si tunc, cùm debet communicare, non habet idoneum Confessorem, potest tunc non confessus communicare. Nec est dicendum, quòd peccat mortaliter, vel transgreditur præceptum, ut evitet scandalum, quia nullum præceptum excludit istum ab isto in hoc casu, quia dilatio Confessionis in actu, quæ nunc habetur in affectu, non excludit, quin sit membrum etiam Ecclesiæ militantis, habile ad actus, in quibus membra communicant, & tenetur vitare scandalum proximi.

„ De peccato autem veniali, non oportet dubitare, quia de illo non est necessitas pœnitentiæ: Verumtamen authoritas quædam de Ecclesiasticis dogmatibus 22. quæ ponitur in littera dist. 22. videtur facere mentionem de peccato veniali, ait enim: *Licèt quis peccato mordeatur, si peccandi de cætero non habet voluntatem, & satisfaciat lacrymis, & orationibus, accedat securus: & hoc dico de illo, quem mortalia peccata non gravant*. Ergo videtur, quòd non potest aliquis securus accedere, nisi qui sit sine voluntate peccandi venialiter, & de præteritis satisfecerit lacrymis, & orationibus. *Respondeo* potest intelligi de mortali peccato, non quod jam inest, neque præterito sine omni pœnitentia, sed confesso, si mordeatur; quia non completè satisfecit: & tunc intelligitur de peccato mortali: & tunc quod sequitur, *quem mortalia peccata non gravant*, supple in actu, vel præterito sine pœnitentia sequente. *Ita Doctor*, quibus supponit, non esse novum peccatum veniale accedere ad Eucharistiam cum veniali, habituali, aut actuali sine deliberatione commisso, quia videlicet nullum est præceptum in contrarium: neque peccata venialia habitualia impediunt augmentum gratiæ, nec ponunt obicem effectui hujus Sacramenti. Unde S. Augustinus epist. 118 *Cæterùm*, inquit, *si peccata tanta non sunt, ut excommunicandus quibusdam homo judicetur, non se debet à quotidiana medicina Dominici corporis separare*. Peccata autem, propter quæ aliquis esset excommunicandus, idest à Communione removendus, non sunt venialia, sed mortalia non confessa; imò neque omnia mortalia confessa, sed ea solùm, ob quæ juxta rigorem veterum Canonum, & Antistitum judicium, aliquis ad tempus separandus esset, & removendus à Communione.

CONCLUSIO SECUNDA.

Tres potissimùm ex parte corporis ad dignam Communionem dispositiones prærequiruntur.

Prima quidem, quòd communicaturus sit expers infirmitatis, ex qua tanto Sacramento irreverentia posset irrogari, putà si tanta esset pectoris ægritudo, aut languor, ut propter vomitus, tussisque frequentiam, Sacramentum nec deglutire, nec retinere posset. Eucharistiæ namque suscipiendæ præceptum solos manducare potentes adstringit; quippe cùm per modum cibi ad spiritualem animæ refectionem sit ordinatum: porro qui nec cibum deglutire possunt, nec sorptum retinere, censentur non posse manducare, ac subinde sunt incapaces recipiendæ Eucharistiæ. Unde præceptum affirmativum de suscipiendo Viatico cedere debet præcepto negativo de nusquam irroganda injuria Eucharistiæ Sacramento.

Secunda præparatio ex parte corporis est jejunium; quippe lege Ecclesiastica, quæ roboratur continua Ecclesiæ praxi, cautum est, ut nonnisi jejuni ad Eucharistiæ susceptionem accederent, citra urgentis necessitatis infirmitatem; hoc namque sancitum est in Concilio Carthaginensi tertio can. 9. ubi definitur: *Ut Sacramenta Altaris, nonnisi à jejunis hominibus celebrentur, excepto*

uno

uno die anniversario, quo cœna Domini celebratur. Excipitur autem dies cœnæ Domini, quia exemplo Christi eodem die ad vesperam sacrum celebrari mos erat, ad quod fideles etiam cœnati communicabant. Idem canon num.29. reperitur in Concilio Carthaginensi tertio. Quæ utique sanctio iterum innovata est in Conciliis Constantiensi, Florentino, & Tridentino.

Ne tamen existimes, hanc consuetudinem ortum dumtaxat habuisse ab hujusmodi Conciliorum sanctionibus; illam enim apud nascentis Ecclesiæ fideles viguisse testatur Tertullianus lib.2. ad Uxorem c.5. ubi loquens de Eucharistia, ait: *Non sciat maritus, quid secretò ante omnem cibum gustes*. Hujus pariter consuetudinis meminit S. Cyprianus epist.63. & S. Chrysostomus homil.27. in 1. ad Cor. ubi scribit: *Tu autem priusquam quidem communices, jejunas, ut quomodocumque dignus appareas*. Sed præ cæteris hanc veritatem docet S. Augustinus epist. 118. quæ est ad Januarium, ubi cùm duplicem hanc regulam præmisisset, primam quidem, quòd *illa, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, dantur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel à plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima authoritas commendata, atque statuta retineri*. Alteram verò, quam sic statuit: *Si quid tota per orbem frequentet Ecclesia, quin ita faciendum sit disputare insolentissimæ insaniæ est*. Tandem c. 6. subjicit; *Liquidò apparet, quòd quando primùm acceperunt Discipuli corpus, & sanguinem Domini, non eos jejunos accepisse visum est. Numquid tamen propterea calumniandum est universæ Ecclesiæ, quòd à jejunis semper accipitur? Et hoc verò placuit Spiritui sancto, ut honorem tanti Sacramenti priùs in os Christiani corpus Dominicum intraret, quàm cæteri cibi; nam ideo per totum orbem mos iste servatur*.

Triplex autem hujus praxis, & præcepti proferri potest ratio. *Prima* quidem: Hunc ritum exigit honor huic cœlesti cibo debitus, ut nempe panis ille Angelorum excipiatur in ore ab omni cibo, & potu corporeo immaculato; corpus enim per cibum corruptibilem quodammodò sordidatur. *Secunda*, ut inde discant Christiani ad praxim redigere illud Christi D. monitum Matt.6. *Quærite primùm regnum Dei, & justitiam ejus*, &c. *Tertia*, ut caveatur periculum vomitus, & ebrietatis, vel certè dissolutionis, aut vanæ lætitiæ ex ciborum usu sponte fluentis, quod utique damnare videtur Apostolus 1. ad Cor.11. cùm ait: *Alius quidem esurit, alius autem ebrius est*.

Nec obstat, quòd Christus D. Eucharistiam post cœnam institutam Discipulis non jejunis distribuerit: Nam, ut optimè respondet S. Augustinus loco suprà laudato: *Neque quia post cibos dedit Dominus corpus suum, propterea pransi, aut cœnati fratres ad illud Sacramentum accipiendum convenire debent; aut sicut faciebant, quos Apostolus arguit, & emendat mensis suis ista miscere... Nam si ille monuisset, ut post cibos alios semper acciperetur, credo quòd eum morem nemo variasset; cùm verò ait Apostolus de hoc Sacramento loquens: Propter quod fratres, cùm convenitis ad manducandum, invicem expectate; si quis esurit, domi manducet, ut non ad judicium conveniatis: statim subtexit; cætera, cùm venero, ordinabo*. Ex multis autem, quæ ordinaturus erat Apostolus, hoc unum erat, ut deinceps Eucharistiam jejunii acciperent. *Intelligi datur*, ut prosequitur S. Augustinus, *quia multum erat in epistola totum illum agendi ordinem insinuare, quem universa per orbem servat Ecclesia, ab ipso ordinatum esse, quod nulla morum diversitate variatur*.

Porrò jejunium illud debet esse naturale, hoc est, quòd nihil vel minimum sumptum sit per modum cibi, aut potus, vel medicinæ, ut definitur in Concilio Toletano I. can.2. his verbis: *Nullus post cibum, potumque quemlibet minimum sumptum Missas facere præsumat*. Ut autem servetur hoc jejunium naturale, necessum est, quòd nihil per modum rei extrinsecæ sorbeatur, & trajiciatur in stomachum, quod habeat rationem cibi, aut potus. Dixi *per modum rei extrinsecæ*, ut excludatur saliva, cætericque humores, qui cùm sint aliquid ipsius hominis, cùm deglutiuntur, non solvunt jejunium naturale. Dixi, *trajiciatur in stomachum, & deglutiatur*; si enim tantùm atteratur dentibus, aut volvatur in ore, & statim abjiciatur, ut fit cùm os abluitur, jejunium naturæ non solvitur; hoc enim non est manducare, aut bibere, ut dicitur de Christo, quòd cùm in cruce gustasset de aceto, noluit bibere. Jejunium autem illud naturale maximè servari debet à media nocte ejus diei, quo Eucharistiam quis recipit, ut docent omnes Doctores, & ferunt Rubricæ Missalis Romani. An autem quis post cibum,

cibum, & potum sumptum dormire debeat, antequam communicet, prorsus perinde esse debet, quantum ad rationem præcepti, sufficitque, quòd homo celebrans, aut communicaturus ita sit mentis compos, ut attendere valeat ad divinum illud beneficium, quod est excepturus.

His tamen non obstantibus potest interdum sumi Sacramentum à non jejunis, ut optimè notat Doctor dist. 8. qu. 3. Dico, „ *inquit*, quòd aliquis potest esse casus, in „ quo quasi generaliter licet accedere non „ jejunum, ut in infirmitate gravi, quan- „ do timetur periculum mortis imminentis. „ Tunc enim esset periculum negare infir- „ mo, licèt pranso, poscenti Sacramen- „ tum, cùm sit viaticum: & ideo dandum „ est ei, qui proficiscitur ex hoc mundo, „ ut per ipsum ducatur ad terminum. Alius „ casus spiritualis est, quia in aliqua regio- „ ne celebratur communiter in vino albo, „ Minister parat calicem Sacerdoti, & ex „ aliqua negligentia pro vino ponit aquam, „ Sacerdos non advertens, sed supponens „ Ministrum bene fecisse, procedit dicen- „ do verba, & alia faciendo usque ad per- „ ceptionem: percipiens verò liquorem de „ calice, advertit esse aquam, videtur, „ quòd ipse non possit illo die percipe- „ re sanguinem, oportet jejunum esse su- „ scipientem.

„ Dico, quòd in isto casu tenetur con- „ secrare sanguinem de novo, & conse- „ cratum percipere. Quod probatur, quia „ quando sunt duo præcepta ordinata, præ- „ ceptum superioris magis ligat: nunc au- „ tem præceptum Christi, & Ecclesiæ, & „ ex ipsa ratione Sacramenti est, quòd quan- „ do Sacramentum conficitur, conficiatur „ integrum, quoniam Sacramentum est in „ se quoddam integrum ex duobus. De ista „ etiam integritate servanda est districta ob- „ ligatio Ecclesiæ de consecr. dist. 2. *Com-* „ *perimus. Ut Sacramenta integra perci-* „ *piant, aut ab integris arceantur*. Loqui- „ tur de Sacerdotibus conficientibus, & „ posteà non communicantibus, & sub- „ ditur ratio: *Quia divisio ejusdem Sacramen-* „ *ti sine grandi sacrilegio non potest proveni-* „ *re*. Ergo quocumque præcepto alio Ec- „ clesiæ posito, maximè quod non respi- „ cit ipsam propriam, & essentialem ra- „ tionem Sacramenti, necessariò tenetur „ semper omnis celebrans ad istam inte- „ gritatem servandam: ergo qui jam percepit aquam, simpliciter tenetur ad illud „ complendum, quod prætermisit, scilicet „ ad consecrandum integrè Sacramentum, „ & tunc ultrà si tenetur consecrare san- „ guinem, tenetur eundem consecratum „ sumere. Unde habetur de consecr. dist. 2. „ Relatum. *Certum est, quòd hi, qui sacrifi-* „ *cantes non edunt, rei sunt Dominici Sacra-* „ *menti*. Et sequitur, quòd *talis à commu-* „ *nione uno anno repulsum se noverit*. Ergo „ omnibus modis tenendum est, aut quo- „ tiescumque Sacerdos corpus, & sanguinem „ immolat, toties perceptionis corporis, „ & sanguinis participem se præbeat. Iste „ ergo necessariò tenetur ex institutione „ Christi, & propter integritatem Sacra- „ menti conficere sanguinem, & ex stri- „ ctissimo præcepto Ecclesiæ sub pœna re- „ pulsæ uno anno tenetur consecratum „ percipere. „

Et si objicitur, iste non est jejunus: ergo peccat mortaliter, vel ergo non debet conficere, ne percipiat: vel si oportet eum conficere, & percipere, oportet quod peccet contra præceptum Ecclesiæ, & tunc est perplexus, quod non est dicendum de aliquo ex præceptis Dei, & Ecclesiæ.

Respondet Doctor; Ecclesia non ita strictè præcepit suscipientem esse jejunum, prohibendo non jejunum suscipere, sicut prohibet divisionem Sacramenti (imò ipsa divisio prohibetur à Christo ex prima institutione Sacramenti) nec etiam ita strictè prohibet non jejunum percipere, sicut præcipit consecrantem percipere: ergo ex una parte habet iste præceptum Christi ad se consecrandum, & post consecrationem strictissimum præceptum Ecclesiæ de percipiendo. Ex alia parte non habet, nisi præceptum Ecclesiæ leve comparativè jejunio.

Dicit autem Doctor, præceptum illud de jejunio ad receptionem Eucharistiæ esse leve, non quidem absolutè, quasi esset dumtaxat peccatum veniale, sed comparativè, hoc est, cùm præceptum illud sit tantùm Ecclesiasticum, ejus omissio licèt mortalis, minor est omissione præcepti divini, & Ecclesiastici de integritate sacrificii. Infert autem hanc minorem gravitatem ex verbis legis; Non enim, inquit, ibi ponitur, quod suscipiens non jejunus sit reus Dominici Sacramenti, neque repellitur à Communione per annum, sicut hic: quæ Doctoris verba sic sunt accipienda, non quòd censeat illum non esse reum Dominici corporis, & non

non peccare mortaliter peccato sacrilegii, qui citra omnem necessitatem non jejunus ad Eucharistiam accederet, sed quòd Ecclesia in casu à se præmisso, non intendat præceptum suum urgere.

„ Unde statim subdit: Simpliciter enim „ Ecclesia non intendebat ligare in isto „ casu ad jejunium: imò cùm alia duo „ præcepta tum virtute Christi, tum virtute „ Ecclesiæ fortiùs, & magis obligent, potiùs intendit in tali casu obligare ad illa. „ Non est ergo iste perplexus, quia, servando præceptum Superioris, & præceptum strictiùs Ecclesiæ, bene facit, & si „ non servaret, peccaret mortaliter. Omittendo autem aliud præceptum minùs strictum, non peccat novo peccato, quia in „ isto casu non tenetur servare: nec Ecclesia voluit ligare ad hoc præceptum in hoc „ casu, sed magis ad oppositum.

Et quia fortè aliquis posset cogitare, probationem illam desumptam ex verbis legis esse minùs efficacem, addit Doctor aliam „ num. 6. dicens: Patet etiam manifestè, „ quòd jejunium non est conditio ita necessaria in Sacerdote percipiente (sicuti „ integritas sacrificii in Sacerdote conficiente) quia in die Parasceves particula posita „ in calice percipitur cum vino non consecrato, quia illo die calix non consecratur: „ & verisimile est, quòd vinum citiùs descendat in ventrem, quàm illa particula, quæ masticatur. Ergo ex consuetudine Ecclesiæ Sacerdos ibi percipit Eucharistiam non jejunus.

Porro quantum ad casum à Doctore propositum nulla potest esse difficultas, nec controversia; quippe cùm id statuatur in Rubricis Missalis Romani tit. de defectibus cap. 4. ubi legimus: *Si celebrans advertat, vinum non fuisse positum in calice, sed aquam: Post sumptionem corporis, vel ejusmodi aquæ, apponat aliam hostiam iterùm consecrandam, & vinum cum aqua in calice, offerat utrumque, consecret, & sumat, quamvis non sit jejunus.*

Tertius casus, quo Eucharistia sumi potest à non jejunis jejunio naturali, est, quando post sumptam ablutionem, celebrans advertit adhuc superesse quasdam reliquias hostiarum consecratarum; tamdiu enim potest ea sumere, quamdiu ab altari non recesserit: Quia, ut ferunt Rubricæ, *reliquiæ illæ ad idem Sacrificium spectant*; si tamen fieri possit, ut illæ decenter conserventur, putà si in sacram pixidem possint conferri, non erunt sumendæ.

Quartus casus est, si unus Sacerdos post consecratam alteram speciem, secundam consecrare non possit, vel post consecratam utramque, consummare eam infirmitate correptus non valet, potest Sacerdos non jejunus (si jejunus præsto non sit) sacrificium peragere, & perficere. Similiter si post sumptam panis speciem, solam aquam in calice (quam vinum esse inter proferenda consecrationis verba putaverat) reperit & bibit, vinum debet iterum consecrare: incipiendo ab illis verbis Canonis, *Simili modo postquam cœnatum est*, &c. quia ut habetur in Rubrica Missalis omninò legenda, divinum de perfectione incepti sacrificii præceptum majoris est ponderis, quàm quòd à jejunis Ecclesia jubente sumatur.

Idem dicendum est, si Sacerdos post unam, aut utramque speciem consecratam recordetur, se non esse jejunum; non enim debet à percipiendo sacrificio ob oblatam rationem desinere. Quòd idem dicendum putant Doctores, si fracti jejunii ante consecrationem meminerit, & aliquod scandalum vel astantis populi perturbatio timeatur. Secus est, si sublato scandali vel infamiæ periculo violati jejunii recordetur; tunc enim tutius est ab incepta Missa desistere, & ab altari se arcere.

Alius denique casus, quo citra peccatum suscipi posset Eucharistia à non jejunis, est, dum imminet aliquod periculum inhonorandi hoc divinum sacramentum, putà ne veniret in manus hæreticorum & infidelium, qui sacras hostias conculcarent, & ludibrio haberent, jejunium enim duntaxat exigitur in reverentiam hujus sacramenti: igitur ubi occurrit periculum profanationis illius, ne sanctum detur canibus, & cœlestis margarita ante porcos projiciatur, in Fidelium pectus, tanquam in piissimum Sacrarium devotè recludi potest, & recondi non solùm à Sacerdotibus, sed etiam à laicis, in Sacerdotum, & Clericorum absentia.

Tertia præparatio ex parte corporis, est ipsa corporis munditics, qua scilicet prærequiritur, ut ad Eucharistiam accedens non fuerit nocte præcedenti aliqua maculatus pollutione ex proprio vitio, & maximè cum reatu peccati mortalis, de qua utique præparatione ita ferunt Rubricæ Missalis tit. de defectibus cap. 9. n. 5. *Si præcesserit pollutio*

tio nocturna, quæ causata fuerit ex præcedenti cogitatione, quæ sit peccatum mortale, vel evenerit propter nimiam crapulam, abstinendum est à Communione, & celebratione, nisi aliud Confessario videatur. Si dubium est, an in præcedenti cogitatione fuerit peccatum mortale, consulitur abstinendum, extra tamen casum necessitatis; Si autem certum est non fuisse in illa cogitatione peccatum mortale, vel nullam fuisse cogitationem, sed evenisse ex naturali causa; aut ex diabolica illusione, potest communicare & celebrare, nisi ex illa corporis commotione tanta evenerit perturbatio mentis, ut abstinendum videatur.

Similia habet S. Gregorius epist. ad Augustinum Anglorum Episcopum, respondens ad undecimam illius interrogationem, ubi sic scribit: *Cùm pollutio nocturna ex naturæ superfluitate, vel infirmitate evenerit, omni modo hæc illusio non est timenda, quia hanc animus nesciens pertulisse magis dolendus est, quàm fecisse. Cùm verò ultra modum appetitus gula in sumendis alimentis rapitur, atque idcirco humorum receptacula gravantur, habet exinde animus aliquem reatum, non tamen usque ad prohibitionem percipiendi sacri mysterii, vel Missarum solemnia celebrandi, cùm fortasse aut festus dies exigit, aut exhibetur mysterium pro eo, quòd Sacerdos alius in loco deesse ipsa necessitas compellit. Nam si adsunt alii, qui implere mysterium valent, illusio per crapulam facta à perceptione sacri mysterii prohibere non debet, sed ab immolatione sacri mysterii abstinere, ut arbitror, humiliter debet, si tamen dormientis mentem turpis imaginatio non concusserit.*

Ut autem plenior, ac planior hujusce servandæ praxis habeatur notitia, placet hìc scribere, quæ distinctè & luculenter tradit Seraphicus Doctor in 4. *dist.* 12. *part.* 2. *art.* 2. *quæst.* 3. Dicendum, *inquit*, quòd „ immunditia corporalis quadruplex est. „ *Quædam* est conjuncta spirituali secundùm veritatem, ut pollutio veniens ex „ turpi cogitatione, vel crapula. *Quædam* est conjuncta spirituali secundùm „ conformitatem, ut pollutio veniens ex „ diabolica illusione, vel ex naturæ superfluitate, in qua surgunt pruritus, „ & delectatio inordinata. *Quædam* verò „ est, quæ non est conjuncta spirituali, „ tamen est generans horrorem immunditiæ in anima, ut pollutio veniens ex „ infirmitate. *Quædam* autem est purè „ corporalis nullum horrorem immunditiæ in anima generans, ut immunditia „ in pede.

Prima immunditia impedit propter hoc, „ quòd homo debet reputare se immundum. Unde non recipit Sacramentum „ cum reverentia, qui sic immundus est, „ nisi necessitas compellat, & propter irreverentiam privatur fructu, & incurrit „ damnum.

Secunda immunditia, quæ est in illusione diabolica, arcere debet ex congruo: quoniam quamvis non sit certum, „ quòd sit anima ibi maculata, tamen „ probabiliter potest dubitari: & ideo „ qui se reputat immundum, bene facit. „ Unde Isidorus lib. de Consider. distinct. „ 6. *Quisquis nocturna illusione polluitur, quamvis extra memoriam turpium cogitationum sese præsentiat inquinatum: tamen hoc ut tentaretur ...... culpæ suæ attribuat, suamque immunditiam statim fletibus tergat.*

Tertia immunditia est indifferens, quia „ tantùm est pœna: & ideo non arcet. „ Si tamen ratione horroris abstineat, devotio & reverentia est laudanda: unde „ nec mulier menstruata arcetur, nec etiam „ mulier post partum, sicut dicunt jura. „ De primo reperies in Decreto *dist.* 6. *De secundo extra lib.* 3. *de purificatione post partum.*

Quarta simpliciter est indifferens inter omnes has immunditias. Prima magis impedit, ultima nullo modo: omnes „ tamen impediunt de congruo secundùm „ gradus. Unde si quis quærat, utrùm „ semper, quando polluitur corporaliter, „ cessare debeat: Dicendum est, quòd si „ sentit inquinationem illam multùm animam inquinasse, quia in actu illo fit „ homo caro, sive in somnis, sive in vigiliis, consulendum est ei facere reverentiam Sacramento. Si autem sentit naturam magis expeditam, & ulteriùs devotio trahat ad perceptionem: & solemnitas trahat, vel aliquid quod multùm recompenset, tunc arbitrarer, ipsum „ sine remorsu posse accedere. Concedendum ergo, quòd solùm propter carnis „ immunditiam non impeditur: sed quia „ hæc immunditia conjuncta est immunditiæ mentis, nec solùm propter immunditiam mentis, quia cogitatio citò transit, sed cùm immunditia carnis horrorem relinquit, & diutiùs durat, & in- „ ordi-

„ ordinat: & ideo quamvis pollutio sit „ peccatum veniale, magis tamen impe„ dit, quàm aliud veniale, propter hor„ roris diuturnitatem, & majorem deor„ dinationem.

SECTIO TERTIA.

De variis, ac mirandis divinæ Eucharistiæ effectibus.

QUàm ingentes sint, quàmque stupendi divinæ Eucharistiæ dignè ac piè susceptæ effectus, ac fructus, facilè intelliget, qui attenta mente perpenderit, Christum gratiarum omnium fontem plenissimum eo fine realiter in Eucharistia contineri, ut ex ejus plenitudine, & scaturigine perpetuò fluente divinæ gratiæ ubertatem avido, ac pleno corde hauriamus: Enimverò si adorandus ille Salvator tot divinis muneribus, ac beneficiis eos cumulavit, & exornavit, in quorum tecta adhuc mortalis exceptus est; vel qui tantillùm illius vestis fimbriam meruerunt attingere: quantò abundantiùs animas nostras, necnon & corpora divinis charismatibus implebit, in quæ jam immortali gloria præditus ingredi non dedignatur? Præcipuos autem inter innumeros eximios illos effectus hos maximè refert, ac profert Concilium Trident. sess. 13. cap. 2. cùm ait: *Sumi autem voluit* (Salvator noster) *Sacramentum hoc, tanquam spiritualem animarum cibum, quo alantur, & confortentur viventes vita illius, qui dixit:* Qui manducat me, & ipse vivet propter me, *& tanquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præservemur. Pignus præterea id esse voluit futuræ nostræ gloriæ, & perpetuæ felicitatis, ideoque symbolum unius illius corporis, cujus ipse caput existit, quique nos, tanquam membra, arctissima fidei, spei, & charitatis connexione adstrictos esse voluit, ut idipsum omnes diceremus, nec essent in nobis schismata.* Et can. 5. ejusdem sessionis: *Si quis dixerit, vel præcipuum effectum sanctissimæ Eucharistiæ esse remissionem peccatorum, vel ex ea non alios effectus provenire, anathema sit.* Quoniam autem quæ ad hujusmodi effectuum explanationem spectant, scholasticis difficultatibus, & controversiis non ita sunt implexa, ac illa, quæ hactenus fuerunt agitata: idcirco sex præcipuos hujus divini Sacramenti effectus; tres quidem in animam, & totidem in corpus redundantes sub distinctis paragraphis juvat explicare.

§. I.

Primus effectus Eucharistiæ erga animam.

EST augmentum gratiæ sanctificantis per modum alimoniæ cœlestis, & spiritualis nutritionis. Ita Concilium Trident. mox laudatum, cui consonat Florentinum in decreto Eugenii, ubi de Eucharistia sermonem faciens, cùm dixisset: *Hujus Sacramenti effectus, quem in anima operatur dignè sumentis, est adunatio hominis ad Christum*; statim hujus unionis rationem proferens, ait: *Quia per gratiam homo Christo incorporatur, & membris ejus unitur, consequens est, quòd per hoc Sacramentum in sumentibus dignè gratia augeatur, omnemque effectum, quem materialis cibus, & potus, quoad vitam agunt corporalem, sustentando, augendo, reparando, & delectando; Sacramentum hoc quo ad vitam operetur spiritualem, in quo, inquit Urbanus Papa, gratiam Salvatoris nostri recensentes memoriam, à malo retrahimur, confortamur in bonum, & ad virtutum, & gratiarum proficimus incrementum.*

Quòd autem hoc Sacramentum gratiam sanctificantem conferat, nemini debet esse dubium; cùm enim hunc effectum communem habeant omnia Sacramenta novæ legis, id longè nobiliori titulo Eucharistia sibi vindicat, in qua Sacramentorum Auctor, & fons omnium gratiarum delitescit, & ab eo tanquam à capite ad alia Sacramenta, veluti per tot rivulos, & canales, totius sanctitatis effluvium dimanat.

Quòd verò gratiæ, & sanctitatis augmentum per debitam Eucharistiæ susceptionem conferatur, facilè liquet: *Tum, quia* hoc Sacramentum nobis confertur tanquam memoriale passionis Christi, dicente eodem Christo D. *Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis.* Et Apostolo: *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat*; ac subinde digna Eucharistiæ receptio operari debet aliquid erga suscipientem, quod Christi D. passio erga genus humanum præstitit: at hæc fuit gratiarum omnium fons, & irriguum: igitur pari ratione Eucharistia copiosum gratiæ cœlestis imbrem in dignè eam suscipientes debet effun-

fundere. *Tum quia* Christus D. in hoc Sacramento nobis donatur per modum cœlestis alimoniæ, ait enim: *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus*; ac subinde eos in hoc Sacramento conferre debet effectus, quos terrestris cibus, & potus corporibus præstat. Porrò cibus materialis corpus nedum sustentat, sed etiam auget, reparat, vegetat, & delectat; igitur pari ratione Eucharistia debet animam jam vita spirituali viventem, novo gratiæ subsidio roborare, vegetare, ac ampliores ei sanctitatis gradus conferre, quibus anima roborata vegetior fiat, & promptior ad Dei obsequium, fortior ad resistendum tentationibus, ad adversa quæque toleranda constantior, & ad virtutem sectandam zelantior.

Hinc apparet, quàm turpiter allucinentur hujus temporis hæretici, dum contendunt Eucharistiæ primarium, ac præcipuum effectum esse spiritalis vitæ restitutionem per remissionem peccatorum: nam, ut præclarè ait S. Ambrosius lib. 6. in Lucam cap. 9. *Nemo cibum accipit Christi, nisi qui fuerit anteà sanatus... Ubique ergo mysterii ordo servatur, ut priùs per remissionem peccatorum vulneribus medicina tribuatur, post alimonia mensæ cœlestis exhibeatur*. Hinc S. Augustinus tract. 26. in Joan. *Nonne*, inquit, *buccella Dominica venenum fuit Judæ? & tamen accepit, & cùm accepit, in eum inimicus intravit; non quia malum accepit, sed quia bonum malè malus accepit. Videte ergo, fratres, panem cælestem spiritualiter manducate, innocentiam ad Altare apportate*. Frustrà autem SS. Patres prærequirerent innocentiam in accedentibus ad Eucharistiam, si hæc instituta esset ad conferendam primam gratiam, sed tantùm ad illius augmentum.

Objiciunt hæretici aliquas Scripturæ, & SS. Patrum authoritates, ex quibus colligi volunt, Eucharistiam primariò institutam fuisse ad conferendam primam gratiam, & remissionem peccatorum. Sic imprimis proferuntur illud Matth. 26. ubi dicitur de calice: *Qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum*; & de speciebus panis Joan. 6. *Panis enim Dei est, qui descendit de cælo, & dat vitam mundo*. Ex Patribus verò proferunt S. Chrysostomum homil. 83. in Matthæum, ubi comparans hoc Sacramentum cum Agno Paschali, ait: *Si hoc remissionem peccatorum facit, sicut certè facit, illud supervacaneum omnino est*. Præterea ex S. Damasceno lib. 4. de Fide cap. 4. ubi dicit: *Iis, qui hoc Sacramentum per fidem dignè suscipiunt, in peccatorum remissionem, & vitam æternam, animique, & corporis præsidium cedit*. Idem videri potest indicare Ecclesia in multis orationibus Missæ; in quibus tribuit Eucharistiæ, non solùm quòd sit *fortitudo fragilium*, sed etiam *absolutio scelerum*.

Respondeo, hæc, & similia hæreticorum momenta facilè dissolvi posse ab eo, qui observaverit primò Patres aliquando generatim loqui de remissione peccatorum abstrahendo à mortalibus, & venialibus: *Secundò*, si qui sint, qui asserant per Eucharistiam remitti graviora scelera, intelligendi sunt de remissione, non quoad reatum culpæ, sed quoad reatum pœnæ pro peccatis jam remissis luendæ: quem utique reatum removet ac solvit frequens Eucharistiæ pia ac devota susceptio: vel loquuntur de Eucharistia, non quatenus Sacramentum est, sed prout est sacrificium, cujus tanta virtus est, ut gratiam Pœnitentiæ, & conversionis sceleratioribus etiam obtinere possit.

Qua ratione explicari potest præfatus Matthæi locus quamquam ejus sensus litteralis intelligendus sit de sacrificio cruento crucis, à quo tanquam à fonte omnia Sacramenta novæ legis vim conferendi gratiam, & sanctificandi homines hauserunt. *Tertiò*, dum Eucharistia dicitur dare vitam æternam, sensus est, quòd gratiam sanctificantem, cui æterna vita correspondet, ipsa conferat, seu augeat, vegetando scilicet in nobis habitum dilectionis Dei, necnon & animam, promovendo ad extinctionem vitiorum, & ei auxilia actualia gratiæ conferendo, quibus faciliùs, & promptiùs viam mandatorum Dei, quæ ducit ad vitam, decurrat.

§. II.

Secundus effectus Eucharistiæ respectivè ad animam.

EST liberatio à peccatis venialibus, & præservatio à mortalibus. Hunc utrumque effectum præclarè exprimit S. Bernardus serm. de cœna Domini: *Quis*, inquit, *poterit tam efferos motus frangere? Quis pruritum ulceris hujus ferre queat. Confidite, quia, & in hoc gratia subvenit, & ut securi sitis, Sacramenti Dominici coporis, & sanguinis pretiosi investituram habetis. Duo enim illud Sacramentum operatur in nobis, ut, & sen-*

ſenſum minuat in minimis, & in gravioribus peccatis tollat omnino conſenſum.

Eundem duplicem effectum explicat Concilium Trid. ſeſſ. 13. cap. 2. dicens, hoc Sacramentum eſſe *antidotum, quo liberamur à culpis quotidianis, & à peccatis præſervamur.*

Quòd autem tollat peccata venialia, habet ex duplici capite: *Primò*, ex ipſa ratione gratiæ cibantis, & nutrientis; proprium enim eſt alimenti non ſolùm nutrire, ſed etiam reſtaurare, quod per calorem naturalem abſumitur, & deperditur: ſed per peccata venialia imminuitur fervor charitatis; ac ſubinde per frequentem Euchariſtiæ receptionē debet reſtaurari. *Secundò*, hanc efficacitatem tollendi venialia peccata ſibi vendicat ex eo, quòd accendat charitatis fervorem, quo evaneſcunt venialia, utpote cùm non ipſi habitui charitatis, ſed ejus exercitio ſeu fervori opponantur.

„ Quam utique duplicem virtutem optimè explicat Seraphicus Doctor in 4. *diſt.* 12. *p.* 2. *art.* 1. *q.* 3. *ubi ſcribit*: Dicitur ergo hoc Sacramentum magis unire; quia dignè accedentem reddit ferventiorem, ut carbo ignitus, & iterum reddit fortiorem, ut bonus cibus. Et ex hoc, quod reddit charitatem magis ignitam, adjuvat ad conſumendam peccati venialis rubiginem. Ex hoc, quòd magis firmat, adjuvat ad vitandum omnia ſcelera, ratione utriuſque valet ad augmentum virtutum, & maximè charitatis, quæ eſt vinculum, non quantum ad eſſentiam, ſed quantum ad fervorem, vel radicationem. Fervor enim quotidie minuitur per venialia, & radicatio, ideo oportet per hunc cibum reſtaurari deperditum.

De hac reſtauratione ſic inquit Catechiſmus Romanus p. 2. c. 4. q. 40. *Quidquid cupiditatis ardore anima amiſit cum levi aliqua in re parùm offendit, totum Euchariſtia, eas ipſas minores culpas abſtergens, reſtituit, quemadmodum etiam* (neque enim à propoſita ſimilitudine diſcedendum videtur) *quod innati caloris vi quotidie detrahitur, ac deperit, paulatim addi, & refici naturali alimento ſentimus.*

Hac ſimilitudine anteà explicaverat effectum Euchariſtiæ Eugen. IV. in Conc. Florent. dicens: *Omnem effectum quem materialis cibus, & potus quoad vitam agunt corporalem ∴ Sacramentum, quoad vitam operatur ſpiritualem. Sicuti ergo cibus, & potus materialis reſtaurant amiſſa, cauſant humores bonos, & noxios expellunt, ita ſpirituales cibus, & potus paſſiones noxias minuunt ac expellunt, bonas, & ſalubres cogitationes, affectioneſque excitant, quibus liberè aſſentiendo, & cooperando homo liberetur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præſervetur.*

Quòd pariter Euchariſtia præſervet à peccatis mortalibus futuris, inde conſtat, quòd conferat incrementum virium interiorum per gratiam, & virtutes infuſas, addat inſuper jus ad auxilia actualia pro neceſſitate habenda, & cùm ſit ſignum rememorativum Paſſionis Chriſti, per quam victi ac ſuperati ſunt dæmones, etiam eorum adverſus animam impetus cohibet: non enim tanta vi, & audacia ad eum hoſtis humani generis accedit, quem videt tantæ majeſtatis præſentia fultum, unde præclarè Pſalmiſta 22. mente præſaga futurorum dicebat: *Paraſti in conſpectu meo menſam adverſùs omnes, qui tribulant me*; nam inquit S. Chryſoſtomus: *Tanquàm leones ignem ſpirantes ab illa menſa recepimus, facti diabolo terribiles.* Quapropter S. Ignatius epiſt. ad Epheſios ſic eos hortatur; *Studete frequenter accedere ad Euchariſtiam, & Dei gloriam, quando enim hoc ipſum aſſiduè agitur, expelluntur Satanæ poteſtates, qui ſuos actus convertit in ſagittas ignitas ad peccatum.* Et Ambr. ſerm. 8. in Pſ. 118. *Moyſes agnum immolavit, ut manducantes eum non occuparentur* (id eſt, non circumvenirentur) *Exterminatoris inſidiis; ne inermes, & vacuos ſpiritualis alimenti nocturna ſpicula tenebroſi beſtis opprimerent. Præveni & tu inſidias tentationis, inſtaura priùs cæleſte convivium; Adveniendum in Eccleſiam, celebranda oblatio; Tunc paratus aſſiſte, ut accipias tibi munimentum, ut corpus edas Domini Jeſu, in quo remiſſio peccatorum eſt, poſtulatio divinæ reconciliationis, & protectionis æternæ. Suſcipe Dominum Jeſum tuæ mentis hoſpitio, ubi corpus ejus, ibi Chriſtus eſt: Cùm hoſpitium tuum adverſarius viderit occupatum cæleſtis fulgore præſentiæ, intelligens locum tentamentis ſuis interclusum per Chriſtum eſſe, fugiet, &c.*

Cupis noſſe unde Martyres à natura ſua infirmi, & inermes, robuſti, & adamantini facti ſunt ad reſiſtendum tyrannorum ſævitiæ armatæ, & regali potentia, & inferni furore? Quid imbecillitatem humanam à ſe fœmininam, tàm vir iliter armavit? Opinor de armentario Euchariſtiæ cataphra-

cti prodiere Martyres ad triumphandas Regum minas, & carnificum immanissima tormenta. Eleganter Concilium Carthaginense stylo S. Cypriani ita scribit, ad Cornelium Papam: *Quos excitamus*, inquiunt, *& hortamur ad prælium, non inermes, & nudos relinquamus, sed protectione sanguinis, & corporis Christi muniamus, & cùm ad hoc fiat Eucharistia, ut possit accipientibus esse contra adversarios volumus, munimento Dominicæ saturitatis armemus*. Scilicet Martyres gladiatorio Eucharistiæ cibo vegeti, & spiritus, & robur mutuati, tanquam leones ignem spirantes facti sunt tyrannorum metus, & inferni terror, deludentes atroces tormentorum ictus, Eucharistiæ armis impenetrabiles.

§. III.

Tertius effectus Eucharistiæ erga animam.

Est spiritualis quædam suavitas, & victrix gratiæ delectatio; ànima enim virtute hujus Sacramenti spiritualiter reficitur, & veluti dulcedine bonitatis divinæ inebriatur, juxta illud Cantic. 5. *Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi*. Cujus utique divini cibi suavitatis ac dulcedinis egregiam figuram præbuit manna, de quo ita Sapientiæ 16. *Nutrivisti populum tuum, & panem de cœlo paratum præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem; substantia enim tua, dulcedinem tuam, quam in filios habes ostendebat, & deserviens uniuscujusque voluptati, ad quod quisque volebat, convertebatur*. Hinc Propheta Regius Christi D. personam referens, exclamat: *Calix meus inebrians, quàm præclarus est!* Quod oraculum sic perbellè exponit Author sermonis de cœna Domini, apud S. Cyprianum: *Quàm præclarus est calix iste! Quam religiosa hujus potus ebrietas! Per quam excedimus Deo, & quæ retrò sunt obliti ad anteriora extendimur; non habentes sensum hujus mundi, cruci hæremus, sanguinem sugimus, & intra ipsa Redemptoris nostri vulnera figimus linguam, quò interiùs exteriùsque rubricati, à sapientibus hujus sæculi judicamur amentes. Ut manna, sic & hic panis omne delectamentum in se habet: virtute mirifica omnibus, qui dignè, & devotè sumunt secundùm suum desiderium sapit, implet, satiat edentium appetitus, & omnium exsuperat dulcedinum voluptates. Esus igitur carnis hujus quædam aviditas est, & quoddam desiderium manendi in Christo, per quod sic imprimimus, & eliquamus in nobis dulcedinem charitatis, ut hæreat palato nostro, & visceribus sapor dilectionis infusus penetrans, imbuens omnes animæ corporisque recessus*. Et infrà: *Panis iste Angelorum omne delectamentum habens, virtute mirifica, omnibus qui dignè, & devotè sumunt, secundùm suum desiderium sapit; & ampliùs quàm manna illud eremi implet, & satiat edentium appetitus, & omnia carnalium saporum irritamenta, & omnium exuperat dulcedinem voluptatum. Vide, quomodo his, qui Christi commemorant passionem intra sacra officia, quasi per quosdam canales de interioribus fontibus egrediantur torrentes, & super omnes delicias lacrymis nectareis anima delectetur; quantam suavitatem animæ inquirenti ubi sit Deus suus, & suspiria contemplationis eliciant. Non illos imbres procellosæ tempestatis deponunt: ros matutinus est de cœlestibus stillans, & quasi unctio spiritus mentem deliniens. Gemitus illos pietas excitat, & inter diem, & noctem retrò, & ante se affectio intuens, inter data condonando se dividens, gratias agit tam uberis beneficii largitori; & se sanatam, & sanctificatam agnoscens, fletibus se abluit, & lacrymis se baptizat*. Unde in persona hominis dignè communicantis exclamat David, *Cor meum, & caro mea exultaverunt in Deum vivum*.

Hanc autem cœlestem suavitatem ex eo repetunt aliqui Patres, quòd in eo Sacramento divina Sapientia suam Divinitatem, & humanitatem ad modum lactis nobis exhibet, juxta illud Isaiæ 60. *Mamilla Regum lactaberis*. Ita Augustinus concione 1. in Psal. 32. ubi hæc scribit: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Ecce cibus sempiternus, sed manducant Angeli, manducant supernæ Virtutes, manducant cœlestes Spiritus, & manducant, & saginantur: quis autem homo posset ad illum cibum? Unde cor tam idoneum illi cibo? Oportebat ergo, ut mensa illa lactesceret, & ad parvulos perveniret*. Similia habet Hugo à S. Victore libr. 1. Miscell. tit. 25. Sapientia, *inquit*, sursum panis erat, „ & versa est deorsum in lac; in Divini- „ tate panis, in humanitate lac, & nu- „ tritus est parvulus lacte humanitatis, „ ut crescens, & convalescens capere pos- „ sit cibum Divinitatis. „

Porrò hujus divini Sacramenti dignè suscepti

pri tanta eſt deliciarum, ac voluptatis exundatio, ut ipſe Chriſtus D. ad eam adhortans dixerit Diſcipulis Lucæ 22. *Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum*. Vel, ut ſcribit Tertullianus lib.4. adversùs Marcionem, cap.4. *Concupiſcentia concupivi hoc Paſcha edere vobiſcum*: Ubi appoſitè exaggerat voluptatem guſtandæ Euchariſtiæ nomine concupiſcentiæ, quæ jucundiores carnis delicias exprimere ſolet. Hinc nonnulli è SS. Patribus Euchariſtiam appellant *præludium beatitudinis*; ſic S. Chryſologus: *Menſa Patris*, inquit, *nos alit virtutis cibo, ſalutis epulo, deliciis honeſtatis, & gloriæ*. Cui concinit Petrus Damianus ſerm. 32. ſcribens: *Quàm delicioſa fame affligitur, qui cœleſtis promptuarii dapibus ſaturatur, cui cœlum ſit cellarium, &c.* Sed omnium optimè Matthæus Epiſcopus Vvormacenſis homil. de cœna Domini, dum ita præclarè ſacram Euchariſtiam appellat: *Redemptionis memoriale, pignus hæreditatis æternæ, futuræ jucunditatis amabile præludium, arrham Sponſæ, jocale divinum cœlitùs ei donatum, Eccleſiæ militantis cum triumphante ſuave glutinum, & unionem fraternam, dum eam dulcedinem, qua illa fruitur, ſine velamento, iſta habet ſub Sacramento; & ſi illa cæleſtis Hieruſalem habet Deum ſuum jucundiùs, iſta in terra militans habet eum mirabiliùs*. Hinc appoſitè Tertullianus lib. de Pœnit. cap.8. loquens de divina Sapientia inter cætera ait: *Immolat vitulum præopimum, convivio gaudium ſuum exornat*; quaſi hoc opiparum convivium, in quo Chriſtus, opimior victima, & omnium victimarum præſtantiſſima, incruentè mactatur, ſit ornatus cœleſtis gloriæ.

§. IV.

De tribus Effectibus divinæ Euchariſtiæ erga corpus ſumentis.

PRimus eſt fomitis appetitus ſenſitivi mitigatio, & ſævientium paſſionum refrænatio, ac moderatio: Quod utique præclarè docet S. Cyrillus lib.4. in Joan. cap.17. ubi de præparatione ad dignam hujus Sacramenti receptionem ſermonem faciens, ait: *Pias, quæſo, cogitationes ſuſcipias, ſtudiosè ſanctèque vivas, & benedictionem participes, quæ (mihi crede) non mortem ſolùm, verùm etiam morbos omnes depellit: ſedat enim, cùm in nobis manet Chriſtus, ſævientem membrorum noſtrorum legem, pietatem corroborat, perturbationes animi extinguit, ægrotos curat, colliſos redintegrat, & ſicut Paſtor bonus, qui animam ſuam pro ovibus ponit, ab omni nos erigit caſu*. Ipſi concinit S. Bernardus ſerm. de Baptiſmo, & Sacramento Altaris: Duo, *inquit*, Sacramentum hoc operatur in nobis, ut videlicet & ſenſum minuat in minimis, & in gravioribus peccatis tollat omninò conſenſum. Si quis veſtrum non tam ſæpè modò, nec tam acerbos ſentit iracundiæ motus, invidiæ, luxuriæ, aut cæterorum hujuſmodi, gratias agat corpori, & ſanguini Domini: quoniam virtus Sacramenti operatur in eo.

Idem affirmat Catechiſmus Romanus nu. 55. *Carnis etiam*, inquit, *libidinem cohibet ac reprimit; dum enim charitatis igne animos magis incendit, concupiſcentiæ ardorem extinguat neceſſe eſt*. Quibus verbis, ut apparet, ſignificat Euchariſtiam moderari quidem corporis paſſiones; at non immediatè, ſed dumtaxat mediatè; ſeu ex conſequenti, *inquit Boſco concl.3.num.*27. quatenus Deus propter illam vel tollit, vel minuit materiam incentivam illius fomitis, putà per applicationem naturalium cauſarum, minuendo temperamentum corporis quod excitat appetitum ad motus iræ, luxuriæ, ac ſimilium vitiorum. Vel tollit objecta extrinſeca inflammantia appetitum, & ſua ſingulari protectione hominem ſervat ab occaſionibus peccatorum. Vel quatenus bonis inſtinctibus ita prævenit, & adjuvat voluntatem, ut facilè poſſit avertere appetitum à delectabilibus contra rationem; vel denique quatenus adaucta per hoc Sacramentum charitate, qua voluntas vehementiùs delectatur bonis divinis, appetitus minùs poteſt occupari circa delectationem boni terreni; ſit namque propter naturalem potentiarum unionem, & radicationem in eadem anima, ut quò una vehementiùs applicatur ſuo objecto, eò minùs altera poſſit applicari ad ſuum objectum, eo quod virtus animi finita, qua per ſingulas potencias operatur, ad unum actum ampliùs intenta, minor eſt ad alium. Ita ergo, & non aliter hoc Sacramentum minuit fomitem concupiſcentiæ. *Hæc Boſco*.

Secundus effectus Euchariſtiæ erga corpus dignè ſuſcipientis eſt, quòd ſit in eo veluti ſemen immortalitatis, & beatæ Reſurrectionis, quem utique effectum ſignificavit Chriſtus D. cùm dixit: *Qui manducat meam*

carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, & ego suscitabo eum in novissimo die. Quæ verba præclarè sic expendit S. Cyrillus Alexandrinus lib.4. in Joan. „ cap.2. Fides prorsus nequit, ut qui secundùm naturam vita est, corruptionem „ non superet, ac vincat mortem: proinde licèt mors, quæ per prævaricationem „ nos invasit, humanum corpus corruptionis necessitati subjiciat; tamen, quia „ Christus per suam ipsius mortem in nobis est, omninò resurgemus: incredibile „ enim est, imò verò impossibile, ut vita „ eos, in quibus fuerit, non vivificet; „ quemadmodum enim scintillam multis „ paleis inferimus, ut semen ignis servemus: sic etiam Dominus noster Jesus „ Christus per carnem suam in nobis vitam integit, ac veluti quoddam semen „ immortalitatis inserit, quod totam, quæ „ in nobis est, incorruptionem abolet. Quibus verbis S. Cyrillus significat, fieri non posse secundùm ordinariam Dei potentiam, & solitum ejus sapientiæ, & bonitatis agendi modum, ut, qui dignè suscipit Eucharistiam, aliquando non resurgat, non qualicumque resurrectione, qua omnes quotquot sunt homines resurrecturi sunt, sed resurrectione beata, & gloriosa.

Hinc præclarè S. Irenæus lib.4. adversùs hæreses cap.34. loquens de Valentinianis, qui corporum resurrectionem negabant, sic eos arguit: *Quomodo autem rursus dicunt carnem in corruptionem devenire, & non percipere vitam, quæ à corpore Domini, & sanguine alitur?* Quem locum sic interpretatur doctissimus, ac piissimus Rofensis; Perinde est, *inquit*, ac si dixisset: Quoniam caro Christi vivificati est, & eadem resurrexit ad vitam incorruptibilem, inde fit, ut, qui carnem illam dignè comederunt, si nulla post hæc sua culpa virtutem illam, quam acceperunt, amittunt, eorum corpora procul dubio resurgent ad immortalitatem. Quapropter SS. Patres cum S. Ignatio epist. ad Ephesios, Eucharistiam communiter appellant, *Pharmacum immortalitatis, Præservativum contra mortem.*

Quæ omnia tamen sic intelligenda velim, non quòd Eucharistia vim aliquam physicam corporibus inferat, sed dumtaxat quòd eis conferat quamdam dignitatem, & consecrationem, ratione cujus digna sint, ut quæ cum Christo unionem habuerunt in statu mortalitatis, eamdem habeant in regno immortalitatis. Qui plura hac de re exoptat, percurrat S. Chrysostomum lib. de Sacerdotio cap.6. & S. Cyrillum lib.3. in Joan. cap.6. & lib.4. cap.2. necnon & S. Petrum Chrysologum serm.95.

Tertius denique effectus, est cordis castimonia, & corporeæ puritatis propagatio, quem utique effectum colligit S. Thomas art.2. ad 3. ex illo Zachariæ 9. *Quid est bonum ejus, & quid pulchrum ejus, nisi frumentum Electorum, & vinum germinans virgines?* Unde Paschasius lib. de corpore, & sanguine Domini c.21. *Fœlix fructus ubertatis, ex quo virginitas germinatur: nam hoc nostri generis viro castitas corrumpitur, ab isto verò virgines procreantur.* Et glossa super illa verba Psal. 67. *Selmon mons Dei*, sic ait: *De corpore Christi manat umbra gratiæ, quæ nobis defensaculum est contra incentiva vitiorum, & carnalis concupiscentiæ.* Quæ verba refert S. Thomas opusc.58. cap.21. & subdit: *Dum ergo fidelis corpus Christi sumit, spirituale refrigerium percipit, quasi de umbra gratiæ, quæ de ipso fluit*: Oseæ 14. *Ego quasi ros, & Israel germinabit quasi lilium.*

Sicut autem, inquit Seraphicus Doctor, vel quisquis est Author Compendii Theologici lib.6. cap.15. rectè communicantibus multa bona proveniunt, ut dictum est: sic indignè sumentibus corpus Christi multa mala concurrunt. Nullus enim opus placet Deo, nisi placeat ipse prius. Indigna enim Communio peccatis hominem illaqueat, damnationem præparat, proximum scandalizat, mentem excæcat, tentationi subjugat, Deum irritat, vitam temporalem breviat, gratuitis spoliat. De his per ordinem dicitur. *Fiat*, inquit, *mensa eorum coram ipsis, &c.* ecce primum: *Et in retributionem*: ecce secundum. *Et in scandalum*: ecce tertium. *Obscurentur oculi eorum ne videant*: ecce quartum. *Et dorsum eorum semper incurva*: ecce quintum: *Effunde super eos iram tuam*: ecce sextum: *Fiat habitatio eorum deserta*: ecce septimum: *In tabernaculis eorum non sit, qui inhabitet*: ecce octavum.

APPENDIX

De Sacrificio Missæ.

INter cæteras divinæ Eucharistiæ præcellentias hæc maximè singularis est, quòd diverso respectu *Sacramentum* simul sit, & *Sacrificium*; quippe cum non ordinetur solùm

ad

ad augendam in dignè suscipientibus gratiam sanctificantem, quod ei cum aliis Sacramentis commune est; sed etiam ex primaria sua institutione directè, ac immediatè tendat in Dei cultum, & venerationem per oblationem Christi D. corporis, & sanguinis; quæ à Sacerdotibus novæ legis in honorem Dei offeruntur, & incruentè immolantur: In quo maximè adumbrata fuit per agnum Paschalem veteris Testamenti, qui ut omittam reliquias analogiæ, & similitudinis rationes, quæ ex institutionis tempore, ex fine, cæremoniis, ac circumstantiis peti possunt, ut jam aliàs diximus; in hoc præcipuè Eucharistiam adumbrabat, quòd Sacramenti nedum, sed & Sacrificii prærogativam obtineret.

Porrò plurimæ occurrunt Eucharistiæ sub ratione Sacrificii appellationes; nam à S. Epiphanio hæresi 75. dicitur *œconomia, & latria*; à S. Chrysostomo homil. 17. in epist. ad Hebr. appellatur *hostia mundans*: à S. Augustino lib. 2. quæstionum Evangelicarum qu. 3. *Sanctum Sanctorum*; lib. 9. Confess. c. 12. *Sacrificium pretii nostri*; libr. de anima, & illius origine cap. 9. *Sacrificium corporis, & sanguinis Christi*; & epist. 23. *Sacramentum, in quo Christus immolatur*: à S. Fulgentio lib. de fide ad Petrum cap. 19. dicitur *Sacrificium panis, & vini*. Sic passim à SS. Patribus aliis pluribus appellationibus illustratur.

Duo autem inter cætera celebriora sunt, & maximè usitata nomina; nempe *Liturgia* apud Græcos, & *Missa* apud Latinos. *Liturgia* autem vox est ad plura significanda communis; nam interdum significat aliquod opus facere, seu publicè operam præstare, aliquando importat omne Deo exhibitum obsequium; alias usurpatur ad denotandum omnem Clericalis Ordinis functionem; frequentior tamen usus obtinuit, ut significaret oblationem, & celebrationem Christi D. corporis, & sanguinis, qua ratione hæc vox communis est apud omnes Græcos Patres, & Authores, qui de Eucharistia, quatenus Sacrificium est, sermonem fecerunt.

Similiter *Missæ* nomen usurpatur ad significandam omnem illam actionem sacram, quæ in Ecclesia Catholica conficitur, ac Deo offertur Eucharistia: cujus utique nominis, & usurpationis antiquitatem præclarè demonstrat Baronius ad annum Christi 34. nu. 60. Ea enim voce, *inquit*, usa videtur in „ suo ipsius exordio Romana Ecclesia: nam „ Pius Papa, proximus Apostolorum tem- „ poribus, scribens ad Justum Episcopum „ Viennensem, idem Sacrificium Missam „ vocans, sic dicit, ut habetur tomo 1. Bi- „ blior. veterum Patrum. *Soror nostra Eu-* „ *propria, sicut bene recordaris, titulum do-* „ *mus suæ pauperibus assignavit, ubi nunc* „ *cum pauperibus nostris commorantes*, Mis- „ sas *agimus*. Item Cornelius Papa epist. „ ad Lupicinum Viennensem Episcopum, „ his utitur verbis: *Publicè, neque scriptis* „ *notioribus* Missas *agere Christianis licet*. Eo- „ dem usi sunt nomine cæteri Romani Pon- „ tifices, quos longum esset sigillatim re- „ censere. In Concilio Romano sub Syl- „ vestro in fine: in Concilio Carthaginensi „ 2. can. 3. in Concilio Agathensi, cap. 47. „ & aliis. Patres, qui interfuerunt, eodem „ quoque *Missæ* pronomine ipsum incruen- „ tum Sacrificium nominarunt, sicut & „ Ambrosius ad Marc. epist. 13. Augusti- „ nus ser. 251. de tempore, Victor Uticen- „ sis lib. 2. de persecutione Vvandalorum, „ ac denique cæteri, & post ipsos Recen- „ tiores omnes. *Hæc ibi Baronius*. „

Controvertitur autem inter Authores, qualis sit nomen illud *Missa*, Hebraicum videlicet, an Latinum; Hebraicum esse docet Concilium Senonense in decretis fidei cap. 11. & affirmant plurimi Theologi cum Cardinali Baronio suprà nu. 59. ubi scribit; *Neque tamen prætermittendum, quòd, cùm multa sint hujus sacrificii nomina, illud est antiquissimum, & apud Latinos usitatius, atque frequentius*, Missa, *quod quidem (sicut & Christiana fides profitetur) ex Hebraica, vel Chaldaica nomenclatura acceptum esse videtur. Quod enim in nostra vulgata legitur Deuteron. 16. spontanea oblatio, Hebraicè, & Chaldaicè dicitur Missah, quam offerebant Domino in gratiarum actionem de fructibus terræ, qua & vescebantur in templo, cum recordatione præteritæ servitutis, & ab eadem liberationis; Quæ quidem omnia, cùm optimè conveniant prædicto à Christo instituto sacrificio, eo potiùs majores nostri usi sunt nomine, quàm cujuspiam alterius sacrificii*. Alii verò censent vocem illam nullo modo Hebraicam esse, aut ab Hebraico derivatam; alioquin eam omnes Christianæ nationes, sicut alias hujusmodi retinuissent, quales sunt, *Amen, Alleluja, Sabaoth, &c.* nam & Græci his omnibus utuntur; voce autem *Missæ* non item, sed pro *Missa, Liturgiam* dicunt, Imò Syri, & Maronitæ,

qui Chaldaica lingua Missam celebrant, vocem *Missæ* non habent, & ex SS. Patribus Origenes, Justinus, Epiphanius, & Hieronymus, Hebraicæ linguæ periti, hac voce nunquam usi sunt.

Unde verisimilius est vocem illam esse latinam, & deductam, vel à verbo *mitto* quia in illa oblatio, & preces ad Deum mittuntur: sicque dum Diaconi in fine oblationis populo denuntiant: *Ite Missa est*, sensus est, quòd oblatio sit pro eis ad Deum transmissa; sicque liberi possunt recedere. Ita explicat S.Gregorius lib.4.dialog. cap.58. ubi hæc scribit: *Dicitur Missa quasi transmissio, eò quòd populus fidelis per ministerium Sacerdotis, qui fungitur vice Mediatoris inter Deum, & homines, preces, & supplicationes, & vota transmittat Altissimo. Idipsum verò Sacrificium, id est, hostia, Missa vocatur, quasi transmissa: primùm nobis à Patre, ut esset nobiscum per Incarnationem; postea Patri à nobis, ut intercedat pro nobis ad ipsum per Passionem, ut in Sacramento primùm nobis à Patre per sanctificationem, postea Patri à nobis per oblationem*. Vel quod verius apparet, Missæ nomen deductum est à *Missione*, seu *dimissione* populi, post peractum Sacrificium. Ita S. Augustinus serm.237. de tempore, & Isidorus libr. 6. originum cap.16. & alii plurimi; antiquis enim familliare est usurpare præterita passiva loco nominum verbalium, sic interdum apud eos, *remissa* idem significat, ac *remissio*, *collecta*, ac *collectio*. Duplex autem erat olim populi dimissio: *Altera* quidem, quæ fiebat, dùm finitis lectionibus sacræ Scripturæ, & illis precibus, quibus interesse poterant Catechumeni, Energumeni, & alii non initiati; hi & similes jubebantur exire voce Diaconi eis exitum præcipientis, ne sacris interessent: *Altera*, cùm peracta Eucharistiæ celebratione fiebat facultas fidelibus exeundi, Diacono proclamante, *Ite Missa est*.

Hinc Missa duplex erat, una quidem dicebatur Catechumenorum, quæ scilicet divinum officium complectebatur, & preces fieri solitas ante oblationem, & Catechumenorum dimissionem; unde Concilium Carthaginense quartum can.84. statuit, ut Episcopus nullum prohibeat ingredi Ecclesiam, & audire verbum Dei, sive Gentilem, sive Hæreticum, sive Judæum, usque ad Missam Catechumenorum. *Altera* verò erat Missa Fidelium, quæ ab incepta oblatione ad peractam Communionem, & recitatas pro gratiarum actione preces, computabatur: de qua S. Ambrosius epist. 14. & Cæsarius Arelatensis homil.12. *Si*, inquir, *diligenter attenditis, cognoscetis, quòd non tunc fiunt Missæ, quando divinæ lectiones in Ecclesia recitantur, sed quando munera offeruntur, & corpus, & sanguis Domini consecratur*. Tandem usus obtinuit, ut nomen Missæ usurpetur pro tota cæremonia, quæ comprehendit utramque Missam, Catechumenorum scilicet, & fidelium. Ita Concilium Agathense cap.47. *Missas die Dominico sæcularibus totas tenere, speciali ordine præcipimus; itaut ante benedictionem Sacerdotis egredi populus non præsumat*.

Sunt & aliæ Missæ nominis acceptiones, sed minùs propriæ. Sic interdum apud Veteres Missa sumitur pro die festo, ita lib.2. capitularium Caroli Magni c.18. legimus: *Usque ad Missam S. Andreæ*, id est, usque ad idem festum: festus autem dies idcirco appellatur Missa, quia videlicet Missæ Sacrificium est potissima actio, quæ tum in Dei gloriam, tum in Sanctorum honorem diebus festivis fieri possit. Sic pariter interdum Missa sumitur pro Nundinis, & populorum concursu ad forum venale. Ita legimus libro 3. Capitularium cap.23. fortè quia diebus Sanctorum venerationi dicatis, celebriori apparatu, & ritu Missæ celebrabantur, & populorum majori concursu frequentabantur; sic circa dies illos nundinæ habebantur, quod etiam nunc fieri compertum est. Sumebatur pariter aliquando Missæ nomen pro precibus. Ita Concilium Milevitanum secundum cap.12. eò quòd in Missa plurimæ fiant orationes, & preces. Qui plura hac de re desiderat, consulat Bellarminum, & alios Controversistas. Cùm itaque hactenus disputatum fuerit de Eucharistia, ut Sacramentum est, superest nobis agendum de ipsa quatenus est Sacrificium: circa quod variæ ac celebres occurrunt controversiæ, maximè cum hæreticis hujus temporis: quas omnes in quatuor capita reducemus: inquirentes *Primò*, utrùm Eucharistia sit verum, ac perfectum legis novæ Sacrificium: *Secundò*, qualis sit, & in quo consistat. *Tertiò*, à quibus, & pro quibus possit offerri. *Quartò*, quinam sint illius ritus, & effectus.

QUÆ-

QUÆSTIO PRIMA.

Utrùm Missa, seu Eucharistiæ celebratio, sit verè, ac propriè dictum Sacrificium.

N*Otandum primò*, Sacrificii nomen in Scripturis dupliciter accipi: *impropriè* videlicet, & metaphoricè pro quolibet opere bono, & meritorio: & *propriè* pro certo actu Religionis, quo supremum cultum soli Deo debitum exhibemus. Priori modo definitur à S. Augustino lib.12. de civitate Dei c.6. *Verum Sacrificium*, inquit, *est omne opus, quod agitur, ut sancta societate inhæreamus Deo, relatum scilicet ad illum finem boni, quo veraciter Beati esse possimus*. Qua ratione varia commemorantur Sacrificiorum genera in Scriptura sacra. Sic Psal.30. *Sacrificium Deo spiritus contribulatus*. Eccleſiast.36. *Qui facit misericordiam offert Sacrificium*. Hinc S. Paulus ad Hebr. ult. *Beneficientiæ autem, & communionis nolite oblivisci; talibus enim hostiis promeretur Deus*. Quapropter S. Petrus epist.1. cap.2. omnes fideles alloquens, ait: *Et ipsi, tanquam lapides vivi, superædificamini domus spiritualis, Sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias acceptabiles Deo per Jesum Christum*. Hinc Apocal. 5. omnes Sancti cum Christo regnantes dicunt: *Fecisti nos Deo nostro regnum, & Sacerdotes, & regnabimus super terram*.

Porrò hæc Sacrificii acceptio, quidquid reclament hæretici, dumtaxat impropria est, & metaphorica; nam ex ipsamet Scriptura sacra liquet, hoc Sacrificium bonorum operum distingui à Sacrificio propriè dicto; siquidem 1. Reg. cap.15. legimus: *Melior est obedientia, quàm victima*: igitur obedientia, qua voluntas hominis Deo immolatur, distinguitur à Sacrificio victimæ per propriè dictum Sacrificium: Hinc Psal.34. *Sacrificium, & oblationem noluisti, aures autem perfecisti mihi*. Quibus videlicet mandata tua excipiam, & exequar. Sic Psal. 50. *Si voluisses Sacrificium, dedissem utique; Holocaustis non delectaberis*. Et tamen statim subjungit: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum Deus non despicies*. Quæ verba sic expendit S. Augustinus lib. de civit. cap.6. *Intueamur*, inquit, *quemadmodum ubi Deum dixit nolle Sacrificium, ibi Deum ostendit velle Sacrificium: non vult ergo Sacrificium trucidati pecoris, sed vult Sacrificium contriti cordis*. Et infrà: *Ac per hoc ubi scriptum est* Oseæ 6. *Misericordiam magis volo, quàm Sacrificium, nihil aliud, quàm Sacrificio Sacrificium prælatum oportet intelligi: quoniam illud, quod ab hominibus appellatur Sacrificium, signum est veri Sacrificii. Porrò autem misericordia verum Sacrificium est*. Verum, inquam, ratione dignitatis, & effectus, non verò ratione formæ, & essentiæ Sacrificii propriè dicti; unde statim subjungit: *Talibus enim Sacrificiis placatur Deus*; quia videlicet opera meritoria Deo gratiora sunt, & eum efficaciùs ad misericordiam alliciunt, quàm externa Sacrificia propriè dicta; maximè verò dum offeruntur ab hominibus pravis, & Deo offensis, ac sine ulla animi pietate, & devotione.

Notandum secundò, quòd Sacrificium propriè dictum rectè definitur. *Oblatio externa rei sensibilis, & permanentis, legitima authoritate instituta, à Ministro competenti, per immutationem illius rei, soli Deo facta in protestationem supremi illius dominii in vitam, & mortem*. Quæ utique definitio ut legitima appareat, explicandæ sunt illius particulæ. *Primò* dicitur *Oblatio*, quia in omni Sacrificio propriè dicto debet aliquid offerri: unde Hebr. 6. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, ut offerat dona*, &c. *Secundò* dicitur *externa*, quia est actus Religionis inclinantis creaturam intellectualem ad exhibendum cultum Deo debitum ob infinitam illius excellentiam, & omnium ab eo dependentiam, tanquam à primo principio. Actus, inquam, non quidem purè internus, sed externus; quia Sacrificium est præcipua nota Ecclesiæ, quæ visibilis est, ac subinde debet Deum colere aliquo cultu sensibili, & omnibus fidelibus noto. *Tertiò* additur *rei permanentis*; siquidem Sacrificium offertur Deo ab hominibus ad instar illius obsequii, quod Regibus, & Dominis suis pendent subditi in protestationem suæ subjectionis, & dependentiæ; res autem illa, quæ sic offertur, est aliquid permanens, & determinata, ut experientia constat; Idem itaque debuit esse de obtestatione dependentiæ, & subjectionis, quam profitentur homines se habere ad Deum per oblationem Sacrificii. *Quartò* dicitur *legitima authoritate instituta*, hoc est, vel ipsius Dei, vel eorum qui communitati præsunt; Sacrificium enim spectat ad communitatem, à qua, & propter quam Deo offertur: unde nullus sibi

arrogare debet authoritatem sacrificandi, & hostias offerendi, nisi vel à Deo vel ab hominibus assumptus, ut docet Apostolus ad Hebr.5. *Quintò* additur *soli Deo*; nam Exodi 22. *Qui immolat Diis, occidetur, præterquam Domino soli*. Unde S. Aug. lib.10. de civitate Dei, cap.4. *Quis sacrificandum esse censuit, nisi ei, quem Deum aut scivit, aut putavit, aut finxit?* Et lib.1. contra Adversarium legis, c.18. *Dæmon sibi offerri sacrificium non exigeret, nisi vero Deo deberi sciret*. Hinc lib.20. contra Faustum Manichæum, c.21. scribit: *Populus Christianus memorias Martyrum religiosa solemnitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, ut meritis eorum consocietur, atque orationibus adjuvetur; ita tamen, ut nulli Martyrum, sed ipsi Deo Martyrum sacrificemus; quamvis in memoriis Martyrum constituamus Altaria. Quis enim Antistitum in locis Sanctorum corporum assistens Altari aliquando dixit, offerimus tibi Petre, aut Cypriane? Sed quod offertur, offertur Deo, qui Martyres coronavit*. Et infrà: *Illo cultu, qui Græcè latria dicitur, quæ Latinè uno verbo dici non potest, cùm sit quædam propriè Divinati debita servitus, nec colimus, nec colendum ducimus, nisi unum Deum. Cùm autem ad hunc cultum pertineat oblatio sacrificii, unde idololatria dicitur eorum qui hoc idolis exhibent, nullo modo tale aliquid offerimus, aut offerendum præcipimus, vel cuiquam Martyri, vel cuiquam sanctæ animæ, vel cuiquam S. Angelo*.

Additur sextò *cum immutatione ipsius rei*: siquidem per Sacrificium protestamur Deum habere dominium in vitam & mortem, itaut prohibito possit omnia immutare: quod utique significatur per immutationem illius rei, quæ offertur. Sic in omnibus priùs institutis Sacrificiis res oblata semper saltem ex parte immutabatur, ut patet in oblationibus pecudum, quæ occidebantur; vini, quod in terram effundebatur; similæ, quæ adurebatur; panis, qui frangebatur in frusta; thuris, quod adolebatur; tritici, quod conterebatur; manipuli spicarum, qui torrebatur; &c.

Hinc difficultas est, utrùm oblatio panum propositionis esset verum Sacrificium; quippe cùm in eis non fieret immutatio, nisi fortè in Clibano, dum videlicet pasta in panem coalesceret, & coqueretur, & hac ratione dici possent Sacrificia; nam id, quod propter Dei honorem in clibano concoquitur, appellatur Sacrificium clibani, Levit.2. v.4. *Cùm obtuleris sacrificium coctum in clibano*. Idem habetur cap.7. v.9. Quantum autem ad alia Sacrificia, quæ fiebant ex farina, vel massa, planum est, inquit *Bosco* sect.1. nu.8. ex Levit.2. semper aliquam eorum partem debuisse comburi, quod ibi v.9. appellatur, *adoleri super Altare*. Vinum item offerebatur, ut condimentum alterius sacrificii, quod comburebatur, vel destruebatur, & sic jam pertinebat ad illud totum, quod destruebatur: vel quando seorsum offerebatur, effundebatur saltem quoad partem, & per hoc jam totum censebatur oblatum & sacrificatum, sicut per hoc, quòd adoleretur pars farinæ, vel panis, censebatur totus panis sacrificatus.

Ex his patet distinctio sacrificii à reliquis cultibus, tam internis, quàm externis, devotione, oratione, adoratione, oblatione primitiarum & donorum, oblatione decimarum, voto, juramento, adjuratione, laude, & gratiarum actione. Facilè etiam excluditur à definitione Sacrificii accensio candelarum, quia videlicet illa accensio non fit ad protestandum summum Dei dominium in vitam, & mortem, sed ad decorandum cultum divinum, ad testificandum gaudium populi Christiani de divinis mysteriis, ad significandum Adventum Christi, qui est lux vera illuminans omnem hominem, &c. Eadem est ratio, quare thurificationes, quę fiunt in Ecclesia, non sunt Sacrificia: quoniam solùm adhibentur ad celebritatem officii, ut nos excitent ad fervorem charitatis & devotionis; ut sicut incensum ascendit coram Domino in odorem suavitatis, ita & preces nostræ ascendant. Appositè Concilium Trid. sess. 22. cap. 5. (cujus titulus est, *De solemnibus Missæ sacrificii cæremoniis*) sic inquit: *Cæremonias adhibuit*, Ecclesia, *ut mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, vestes, aliaque id genus multa ..... quo & Majestas tanti sacrificii commendaretur, & mentes fidelium per hæc visibilia Religionis, & pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc sacrificio latent, contemplationem excitarentur*.

Notandum tertiò, quòd cùm in Religione Christiana nihil Deo sit gloriosius, & dæmoni terribilius, quàm sacrosancta Eucharistia, & incruenta Christi D. in Altaribus quotidiana immolatio, inde mirum videri non debet, quòd diabolus per hæreticos suos asseclas omnes adhibuerit artes, ut

ut utriusque fidem ex Christianorum cordibus elevaret: at hoc maximè præstitit hisce postremis sæculis; nam (ut omittam *Petro-Brusianos*, qui, referente Petro Cluniacensi epist. 2. lib. 1. Missam volebant nihil esse, nec celebrari debere, sicque nullum in Ecclesia Dei esse verum sacrificium. Quam etiam hæreticam sententiam docuerunt *Arnoldistæ*, ut refert S. Bernardus epistol. 24.) primus qui exitiale bellum Missæ sacrificio indixit, fuit *Lutherus* lib. de capt. Babylonica, ubi ita scribit: *Nihil hodiè receptius, quàm Missam esse opus bonum, & sacrificium Missæ Testamentum Christi, quod moriens post se reliquit distribuendum fidelibus: secundùm suam substantiam propriè nihil est aliud, quàm verba Christi*, accipite, & manducate: *scandalum speciosissimum, quòd Missa passim creditur esse sacrificium, quod offertur Deo*. Et lib. de abroganda Missa privata: *Christus*, inquit, *seipsum semel obtulit, non voluit denuò ab ullis offerri, sed memoriam sui sacrificii voluit fieri*. Et infrà asserit nullum esse novi Testamenti sacrificium præter id, quod Scriptura docet, crucis, & laudis. Eamdem Catholicam veritatem majori audacia, & impudentia insectatus est *Calvinus* lib. 4. Instit. cap. 18. §. 2. ubi asserit, blasphemiam & contumeliam Christo irrogari, quando dicitur Missam esse sacrificium. Et *n.* 9. audacter pronuntiat, hanc perversitatem puriori Ecclesiæ incognitam fuisse, nullum extare mandatum de sacrificio, nullum apicem Sacerdotio patrocinari. Et *n.* 10. *Utuntur quidem illi* (veteres) *sacrificii vocabulo; verùm simul exponunt, se nihil aliud intelligere, quàm memoriam veri illius, ac unici sacrificii, quod in cruce peregit Christus unicus (ut ipsi passim prædicant) noster Sacerdos*. Et *num.* 11. *Mensam nobis dedit, in qua epulemur, non Altare, super quod offeratur victima; non Sacerdotes consecravit, qui immolent, sed Ministros, qui sacrum epulum distribuant*. At hos omnes Errones longè majori impietate supergressus est impiissimus Bernardinus Ochinus in libello adversùs Missam, ubi omnes, quas ei dœmon suggesserat blasphemias spurcissimus ille nebulo infando pectore, & calamo evomuit. Contra quos stabilienda est Catholica, & constantissima assertio de veritate hujus divini sacrificii.

CONCLUSIO UNICA.

Eucharistiæ confectio, & celebratio, quæ solitò Missa appellatur, est verum, ac propriè dictum sacrificium. Hæc est de fide definita in Concilio Trident. sess. 22. can. 1. *Si quis dixerit in Missa non offerri Deo verum, & proprium sacrificium, aut quod offerri non sit aliud, quàm nobis Christum ad manducandum dari, anathema sit*. Hanc autem Catholicam veritatem apertè docet c. 1. „ Ubi hæreticorum erroneum dogma re- „ fellens, scribit: Quoniam sub priori Te- „ stamento (teste Apostolo Paulo) pro- „ pter Levitici Sacerdotii imbecillitatem „ consummatio non erat, oportuit, Deo „ Patre misericordiarum ita ordinante, Sa- „ cerdotem alium secundùm ordinem Mel- „ chisedech surgere Dominum nostrum Je- „ sum Christum, qui posset omnes, quot- „ quot sanctificandi essent, consummare, „ & ad perfectum adducere. Hic igitur „ Deus, & Dominus noster, etsi semel se- „ ipsum in ara crucis, morte intercedente, „ Deo Patri oblaturus erat, ut æternam „ illic Redemptionem operaretur: quia ta- „ men per mortem Sacerdotium ejus ex- „ tinguendum non erat, in cœna novis- „ sima qua nocte tradebatur, ut dilectæ „ sponsæ suæ Ecclesiæ visibile, sicut homi- „ num natura exigit, relinquere sacrifi- „ cium, quo cruentum illud semel in cru- „ ce peragendum repræsentaretur, ejusque „ memoria in finem usque sæculi permane- „ ret, atque illius salutaris virtus in re- „ missionem eorum, quæ à nobis quotidie „ committuntur, peccatorum applicare- „ tur, Sacerdotem secundùm ordinem Mel- „ chisedech se in æternum constitutum de- „ clarans, corpus, & sanguinem suum sub „ speciebus panis, & vini Deo Patri ob- „ tulit, ac sub earumdem rerum symbo- „ lis, Apostolis, quos tunc novi Testa- „ menti Sacerdotes constituebat, ut sume- „ rent, tradidit, & eisdem, eorumque in „ Sacerdotio Successoribus, ut offerrent „ præcepit per hæc verba: *Hoc facite in* „ *meam commemorationem*, uti semper Ca- „ tholica Ecclesia intellexit, & docuit. „ *Ita Concilium*, quibus apertè significat, „ constantem in Ecclesia semper fuisse Tra- „ ditionem, quòd Missa verum esset novæ „ legis sacrificium. „

Eadem Catholica veritas constanter, & aper-

apertè traditur, ac stabilitur in plurimis aliis prioribus Conciliis; nam in Niczno primo can. 14. statuitur: *Diaconos non habere potestatem offerendi Sacrificii, sed solos Sacerdotes, ideoque nec Diaconos debere porrigere Sacerdotibus corpus Christi, sed Sacerdotes Diaconis*. In Ephesino 1. tom. 1. cap. 16. *Profitemur nos obire in Ecclesiis incruentum Dei cultum, & mysticas benedictiones, & sanctificari per Christi corpus, & sanguinem*. In Chalced. Act. 1. *Residentibus magnificentissimis Judicibus, & Senatu ante cancellos sanctissimi Altaris*. Laodicænum can. 19. docet, *solis sacratis licere ad Altare accedere*. Et can. 44. *Mulier non ingrediatur ad Altare, non enim Altare, nisi propter Sacrificia*. In Nicæno 2. Act. 6. *Nemo unquam Apostolorum, vel SS. Patrum incruentum nostrum Sacrificium in memoriam Passionis Christi factum vocavit imaginem corporis illius; leges quoscumque voles, numquam invenies, nec Dominum, nec Apostolos incruentum illud, quod à Sacerdote offertur, duxisse imaginem, sed potiùs ipsum Christi corpus*. In Lateranensi sub Innocentio III. cap. *firmiter*: *Christus in Eucharistia est Sacerdos simul, & Sacrificium, neque hoc mysterium conficitur, nisi per Sacerdotes*. In Florentino in decreto unionis citatur decretum B. Alexandri primi in Sacramentorum oblationibus, quæ infra Missarum solemnia Domino offeruntur, non debere offerri in Sacrificium, idest, aliam consecrationis materiam adhiberi, quàm panem, & vinum aqua mixtum. In Toletano primo can. 5. *Clerici ad quotidianum Sacrificium accedant*. Trullana etiam Synodus can. 28. & 32. meminit incruenti Sacrificii ejusdem: & quamvis Trullani Canones approbati non sint, tamen habent saltem vim historiæ, veteremque Ecclesiæ Traditionem confirmant.

Probatur autem Conclusio: Necessariò admittendum est in lege gratiæ aliquod Sacrificium externum propriè dictum: sed illud aliud esse non potest, præter Sacrificium Missæ: igitur Missa est verùm, & propriè dictum Sacrificium. *Probatur* major ex illis Malachiæ verbis cap. 1. ubi Propheta Judæos alloquens vice Dei, ait: *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra; ab ortu enim Solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur, ac offertur nomini meo oblatio munda*. Quæ verba de Sacrificio novæ legis interpretatur *S. Justinus Martyr* dialog. cum Triphone, & *Irenæus* lib. 4. adversùs hæreses cap. 32. & *Chrysostomus* in Psal. 53. & *Hieronymus* in commentario ad hunc locum Prophetæ, & *Augustinus* lib. 18. de civitate Dei. Et meritò quidem; Deus enim reprobatis Judæorum Sacrificiis, ibi spondet successurum novum, cùm dicit: *Offertur nomini meo*, sed illud non est aliquod sacrificium ab aliis Judæis offerendum, tum quia universim reprobantur omnia Judæorum sacrificia: tum quia sacrificium illud dicitur offerri in omni loco: ergo non à solis Judæis. Neque etiam est sacrificium oblatum à Gentilibus, nam apud Gentiles, non Deo, sed dæmoniis sacrificatur, omnes enim Dii Gentium dæmonia: licèt aliqui fideles fuerint inter Gentiles, qui vero Deo litarent, nihilominus ita numero erant pauci, ut de ipsis verè dici nequeat, quòd in omni loco ab ortu Solis usque ad occasum ab eis sacrificaretur oblatio munda.

Nec obstat, quòd dixerit Propheta, *sacrificatur, & offertur* in præsenti; loquitur enim more Prophetarum, qui, ut designent suæ prædictionis certitudinem, futura quasi præsentia, vel præterita solent exprimere: Sic Psalm. 21. de Christo patiente dicitur: *Diviserunt sibi vestimenta mea*, idest, *divident*, & Psal. 5. *In omnem terram exivit sonus eorum* pro *exibit*. Probatur autem minor: Si de alio, quàm de Missæ Sacrificio posset intelligi illud Prophetæ vaticinium, maximè vel de *Sacrificio crucis*, vel de Sacrificio metaphorico *bonorum operum*, quemadmodum Calvinus interpretatur, sed neutrum dici potest; *non quidem prius*; nam Sacrificium illud, de quo Propheta dicit offerendum *in omni loco ab ortu Solis usque ad occasum*, ut apparet, non convenit Sacrificio crucis, quippe cùm peractum fuerit in monte Calvario. *Nec etiam posterius*: *Primò*, quia eadem est ratio, & idem loquendi modus de successuro Sacrificio illo, ac de repudiatis, sed repudiata Judæorum Sacrificia erant propriè dicta: ergo & hoc. *Secundò*, nihil substituitur alteri, nisi quod de novo altero abrogato instituitur: atqui spiritalia Sacrificia non fuerunt inter Judæos abrogata, tamquam Deo displicerent, nec inter Christianos noviter instituta, cùm etiam in lege naturæ, & veteri fuerint: ergo ille locus de his non potest intelligi, sed intelligendus est de aliqua oblatione, quæ fuit in nova lege instituta, quæ non est alia, quàm quæ fit in Sa-

Sacrificio Missæ. *Tertiò*, quia hæc oblatio dicitur *munda*, idque non ratione sanctitatis ipsius offerentis, sed ratione rei oblatæ, ut patet *primò* ex antithesi. Nam Propheta vocat eorum Sacrificia *polluta* ratione rei oblatæ, quia claudum, cœcum, & debile offerebant: ergo hanc etiam oblationem vocat mundam ratione rei oblatæ. *Secundò*, quia Scriptura generatim, & absolutè, atque in omni casu hanc oblationem dicit fore *mundam*, nullo respectu habito ad offerentem: ergo debuit esse talis ratione rei oblatæ, sive quia est oblatio rei per se Deo gratæ, & mundæ; quod soli Eucharistiæ convenit, quæ nullis offerentium peccatis potest inquinari: ut pulchrè docet Trident. sess. 22. cap. 1. Hoc autem non convenit his Sacrificiis spiritalibus, quæ pendent ab intentione, & munditia operantis, sive ea offerentis: nec omnia ab omnibus ita fiunt, ut munda sint, & Deo grata, maximè secundùm sententiam hæreticorum, qui omnia opera nostra volunt ex se esse peccata, & consequenter immunda, & Deo ingrata, & solùm grata propter ipsius indulgentiam. Illa autem oblatio in se munda est, & Deo placens.

Quartò, quia Propheta ibi opponit contemptum divini nominis inter Judæos cum ejusdem magnificatione inter Gentes, atqui illi in Sacrificio publico Deum contemnebant: ergo Gentes debent eum publico Sacrificio honorare; aliàs nulla ratione tanta esset glorificatio, quatenus fuit contemptus: atqui illa Sacrificia spiritalia non sunt publica, sed privata: ergo locus intelligendus est de vero Sacrificio, quod publico nomine fit, quod non est aliud, quàm Sacrificium Missæ. *Quintò*, quia unum Sacrificium opponitur multis: Sacrificia autem spiritualia sunt valdè varia, Eucharisticum verò unicum: igitur &c.

Nec officit, quòd *S. Augustinus* lib.2. contra litteras Petiliani cap. 86. & *S. Hieronymus* in præfata Malachiæ verba dicant, illud oraculum intelligi posse de Sacrificio laudis. Id, *inquam*, non officit: nam ita hunc locum de Sacrificio laudis interpretantur, ut tamen non excludant ab eo rationem propriè dicti Sacrificii; nam idem S. Augustinus lib.18. de civit. cap.35. verba illa Malachiæ expendens, ait: *Hoc Sacrificium per Sacerdotium Christi secundùm ordinem Melchisedech in omni loco à Solis ortu usque ad occasum jam videmus offerri*. Similiter licèt S. Hieronymus ibi scribat spirituales victimas, & thymiamata orationum successura victimis carnalibus, subdit tamen: *Offerri in omni loco oblationem mundam, ut in cæremoniis Christianorum*. Quæ utique oblatio munda in cæremoniis facta proprium Sacrificium significat.

Præcluditur etiam elusio, & illusio Calvini, scribentis lib.4. Instit. cap.18. n.4. vaticinium illud Prophetæ intelligi de vocatione Gentium, & significare spiritualem Dei cultum designatum per illum externum Sacrificii legis ritum, quò familiariùs hominibus sui sæculi, indicaret Gentes vocandas esse in veram Religionis societatem: *Qualiter etiam*, inquit, *in universam rerum veritatem, quæ per Evangelium exhibita fuit, ætatis suæ typis describere solent; sic pro conversione ad Dominum ascensum in Hierusalem, pro Dei adoratione, munerum omne genus oblationum, pro ampliore ejus notitia, quo in regnò Christi fideles donandi erant, somnia, & visiones ponuntur*. Facilè, inquam, hæc elusio evanescit; siquidem, ut diximus, Propheta eodem modo loquitur de successura oblatione mundi offerenda in omni loco, quomodo de reprobanda oblatione immunda, quæ fiebat à Judæis illius temporis: sed illa oblatio reprobanda, & rejicienda, erat verum Sacrificium: igitur pari ratione oblatio instituenda verum, & propriè dictum Sacrificium præfigurabat.

Probatur secunda Conclusio: Christus dicitur Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech, ut ex Psal. 109. probat Apostolus ad Heb. 7. & 8. igitur offerre debet sacrificium juxta ritum sacrificii Melchisedech, sed ritus sacrificii Melchisedech fuit in pane, & vino; legimus enim Gen.14. *Melchisedech Rex Salem, proferens panem, & vinum; erat enim Sacerdos Dei Altissimi*. Igitur Christus D. offerre debuit sacrificium in pane, & vino: at sacrificium istud non aliter obtulit, quàm instituendo Eucharistiam: igitur hæc est verum sacrificium.

Ut hujus argumenti vim elevent Hæretici, *reponunt primò*: Melchisedech non fuisse Sacerdotem, sed Principem; vox enim Hebraica significat Satrapam, idest, Principem; ac subinde nullum ex eo loco nostræ assertioni patrocinium accedit.

Contra primò: Vulgata nostra Editio utroque in loco tam Psalmi, quàm ad Hebræos, habet, *Sacerdos*: igitur ita legendum. *Secundò*, immediatè scribitur, *Dei Altissimi*; sed

non

non ritè diceretur Satrapa Dei: igitur &c. *Tertiò*, bis repeti non potest Principis nomen: at jam Scriptura significaverat Melchisedech esse Principem, dicendo, eum esse Regem Salem. *Quartò*, inde sequeretur, quòd Christus non esset Sacerdos propriè dictus; ac subinde nullum foret Apostoli argumentum, quo probat excellentiam Sacerdotii Christi supra Sacerdotium Aaronicum, quia Christus est Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech.

Reponunt secundò, Melchisedech non protulisse panem, & vinum in sacrificium, sed in refectionem Abrahæ, & ejus militum ex prælio revertentium; ita enim docet S. Ambrosius in caput 7. ad Hebræos.

Verùm hæc responsio facilè evanescit: *Primò*, quia nec ejus milites egebant ad refectionem illo pane, & vino; quippe redibant victores ex prælio cum copiosissima præda, & cibariis. *Secundò*, quia tres eo loco narrantur actiones Melchisedech, nempe proferre panem, & vinum, benedicere Abrahæ, & ejus militibus, & ab eo decimas accipere, sed duæ postremæ actiones sunt planè Sacerdotales: ergo & prima, ac subinde non alio fine panem, & vinum obtulit, quàm in sacrificium. *Tertiò*, absurdum est, quod in scripturis fiat tam luculenta mentio Sacerdotii Melchisedech, Genesis 14. Psal. 109. ad Heb. 7. &c. quòd fuerit etiam Melchisedech typus Christi, & sacrificio suo Christi sacrificium adumbrarit, nec tamen illius sacrificii forma, & ritus ullo Scripturæ loco exprimatur; cùm res etiam maximi sit momenti, & ponderis, affirmentque hæretici ipsi omnia fidei mysteria sufficienter inveniri in Scripturis, & perpetuò ad Scripturas provocare soleant, atqui ritus ille sacrificii Melchisedech nequit ex alio loco ostendi, quàm Gen. 14. ubi dicitur protulisse panem, & vinum, quia erat Sacerdos Dei altissimi, nec hæretici alium locum hactenus invenire potuerunt: ergo & textus ille de vero sacrificio intelligi debet. Hoc ipsum significat adjuncta ratio, cur panem obtulerit; sequitur namque: *Erat enim Sacerdos Dei Altissimi*; nam particula *enim*, cùm sit causalis, denotat idcirco Melchisedech protulisse panem, & vinum, quod esset Sacerdos Dei, & quia res illas solerct Deo sacrificare, voluit ex eisdem rebus pro victoria Abrahæ sacrificium Eucharisticum offerre Deo.

Nec obstat, quòd in Hebr. non habeatur particula causalis, *enim*, sed, *&*, vel *autem*, itaut legatur; & ipse erat Sacerdos, vel erat autem Sacerdos, Hoc, inquam, non obstat; nam particula *vaus*, Latinè, *&*, sæpiùs in Hebræa lingua usurpatur pro particula *enim*, vel *quia*; sic Genes. 20. ubi vulgata habet: *En morieris propter mulierem, quam tulisti; habet enim virum*, Hebraica fert, *Et ipsa habet virum*. Et Psal. 59. Vulgata habet: *Da nobis auxilium de tribulatione, quia vana salus hominis*, Hebraicè, *& vana salus hominis*. Similiter Isaiæ 64. ubi legitur: *Iratus es, quia peccavimus tibi*, legimus Hebraicè, *Et peccavimus tibi*. Meritò itaque jure Latinus Interpres hujus Hebraicæ consuetudinis peritus, animadvertens particulam, *&* illo loco Genesis idem significare ac *enim*, vel *quia*, evidentioris sensus gratia particulam causalem *enim* scripsit.

Unde ad S. Ambrosium *respondeo*, ipsum hæc scribere, non ex sua, sed ex Hebræorum sententia. *Adde quòd* ultrò concedamus, Melchisedech etiam post oblatum sacrificium fortè protulisse panem, & vinum Abrahæ, & ejus militibus ad celebrationem victoriæ, quæ etiam est sententia Philonis Judæi lib. 1. de Abrahamo, ubi circa finem ita scribit de Melchisedech. *Magnus Pontifex redeuntem conspicatus, & attonitus tanti facinoris magnitudine, manus in cælum tendens, fausta illi precatus est, & oblatis pro victoria sacrificiis, splendidum epulum sociis omnibus dedit*. Ubi vides, Melchisedech utrumque simul fecisse, & sacrificasse, & epulum dedisse.

Reponunt tertiò, cum Calvino supra *n*.2. perperam functionem Sacerdotii Melchisedech trahi ad panem, & vinum; quippe cùm Apostolus eam ad benedictionem referat Hebr. 7. scribens: *Hunc, qui habebat repromissiones, benedixit; sine ulla autem contradictione, quod minus est à meliori benedicitur*.

Verùm facilè refelluntur: *Primò* quidem ex textu Hebraico: nam post hæc verba: *Erat enim Sacerdos Dei Altissimi*, scribitur coma ante verba *benedixit ei*, quo datur intelligi functionem Sacerdotii non referri ad sequentem benedictionem, sed solùm ad præcedentem oblationem panis, & vini; eademque est distinctio periodi in Græco, & Latino textu. *Secundò*, benedictio præcisè non competit solis Sacerdotibus; sed etiam aliquando id Laicis convenit: nam 2. Reg. cap. 6.

cap. 6. *Rex David benedixit populo*. Et 3. Regum cap. 8. idem fecit Salomon; hi tamen non erant Sacerdotes.

Reponunt quartò cum eodem Calvino *ibidem*, quòd, si sacrificium Melchisedech fuisset figura sacrificii Christi, Apostolus, qui minima quæque excutit, rem adeo seriam, & gravem non fuisset oblitus, & haud dubiè meminisset convenientiæ utriusque sacrificii.

Verùm duabus de causis dico, Apostolum illius expressam mentionem non fecisse. *Primò*, quia alloquebatur Hebræos, inter quos plurimi adhuc erant infideles, quibus fas esse non judicabat tantum prodere Mysterium. *Secundò*, quia non exigebat illius propositum.

Scopus enim illius erat demonstrare dignitatem legis Evangelicæ supra Mosaicam, quod probat triplici argumento: *Primum* repetit ex parte eorum, per quos leges illæ fuerunt promulgatæ; nam lex vetus per Angelos, & Prophetas fuit præscripta, Evangelica autem per proprium Dei Filium: *Secundum* repetit ex comparatione Legislatorum; nam legis veteris Legislator fuit Moyses fidelis in domo Dei famulus: legis autem Evangelicæ legislator est ipsemet Dei Filius. *Tertium* deducit ex comparatione Pontificis unius legis cum Pontifice alterius, in quo excellit Christi Sacerdotium supra Sacerdotium veteris legis: *Primò*, quia cùm Christus esset Sacerdos secundùm ordinem Melchisedech, major erat Sacerdotibus Aaronicis; siquidem Aaron in Abraham Patre suo benedictus fuerat à Melchisedech, & eis Decimas obtulerat; ac subinde eum sibi superiorem agnoverat. *Secundò*, quia longè nobiliori modo impleverat munia Pontificis, quàm Sacerdotis Aaronici; quia ingressus est in Sancta non per sanguinem animalium, sed per proprium sanguinem; non in Tabernaculum manufactum, sed in cœlum ipsum: non multoties, ut Aaronici Pontifices, qui singulis annis, sed semel unica Redemptione inventa. Consultò autem tacet de sacrificio Eucharistiæ, quia aperiè satis colligebat dignitatem Pontificatus Christi ex sacrificio cruento; aliàs sermo de Eucharistia potuisset ingenerare scrupulos in mentibus Hebræorum, qui non ita facilè intellexissent, quomodo sacrificium Eucharistiæ non iteretur, eadem ratione, qua Aaronicum, quomodo non mutetur, quomodo sit validissimum.

Confirmantur hæ omnes nostræ responsiones, & simul præcluduntur omnes elusiones hæreticorum authoritate SS. Patrum, qui clarè, ac distinctè pronuntiant, Melchisedech fuisse verum Sacerdotem, & panem ac vinum in sacrificium obtulisse, necnon & Christum D. idcirco Sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech censeri, quòd pariter sacrificium in pane, & vino obtulerit. Occurrit enim imprimis S. Cyprianus epist. 63. ubi exponens hæc verba Psalmistæ: *Tu es Sacerdos in æternum, &c.* scribit: *Qui ordo venit, & descendit de sacrificio illo, quòd Melchisedech fuit Sacerdos Dei summi, quòd panem, & vinum obtulit, quòd Abraham benedixit; quis enim magis Sacerdos, quàm Dominus noster, qui sacrificium obtulit Deo Patri, & obtulit hoc idem, quod Melchisedech obtulerat, idest, panem, & vinum, suum scilicet corpus, & sanguinem?* Quibus verbis nostram assertionem apertè confirmat S. Cyprianus, dicens idem fuisse sacrificium Christi, ac Melchisedech, quantum ad externa symbola panis, & vini, non verò quoad rem sub symbolis latentem, scilicet corpus, & sanguinem Christi.

Sancto Cypriano subscribit Ambrosius lib. 5. de Sacramentis cap. 1. ubi agit de pane, & vino ad consecrandam Eucharistiam: *Cognovimus*, inquit, *horum Sacramentorum figuram Abrahæ temporibus præcessisse, quando sanctus Melchisedech obtulit sacrificium*. Et in cap. 5. epist. ad Hebræos: *Hujus ordinem sacrificii Melchisedech justissimus Rex per similitudinem instituit, quando panis, & vini fructus Domino obtulit. Constat enim pecudum victimas periisse, quæ fuerunt in ordine Aaron, non Melchisedech, &c.* Ubi vides, S. Ambrosium utroque loco usum verbo *obtulit*, non *protulit*, & cum relatione ad sacrificium, non ad solam refectionem corporalem. *Per ineffabilem, & arcanum sacrificii modum* (inquit Gregorius Nyssenus homil. 1. de Resurrectione) *sua dispositione, & administratione præoccupavit impetum violentum, ac sese in oblationem, & victimam obtulit pro nobis Sacerdos simul & Agnus Dei .... cùm suum corpus ad edendum, & sanguinem suum ad bibendum familiaribus præbuit*.

Similiter S. Hieronymus *epist.* 26. eodem modo rem explicat, ut Melchisedech fuerit Rex simul, & Sacerdos, qui non carnis, & sanguinis victimas immolaverit, nec bruto-

brutorum sanguinem dextera susceperit, sed pane, & vino simplici puroque sacrificio, Christi dedicaverit sacramentum; additque, hanc fuisse doctrinam Hypoliti Martyris, Irenæi, Eusebii Emysseni, Apollinarii, Eustatii. Prætereà idem S. Hieronymus in quęstionibus Hebraicis in Genes. ubi explicat hanc historiam Abrahæ, simul etiam profert locum Psalmi, *Tu es Sacerdos secundùm ordinem Melchisedech*; aitque nominė ordinis significari mysterium nostrum: *Non immolandis per Aaron irrationabilibus victimis, sed oblato pane, & vino, id est*, inquit, *corpore, & sanguine Domini*: ubi adhuc S. Hieronymus utitur verbo *offerendi*, non *ferendi*, nec ignorabat textum Græcum, aut Hebraicum. Et in c. 26. S. Matthæi, ait, Christum accepisse panem, & vinum, quomodo in præfiguratione ejus fecerat Melchisedech sacerdos summo Deo panem, & vinum offerens. Et ep. 17. *Melchisedech panem, & vinum obtulit &c.* ubi perpetuò vides verbum offerre, non proferre, & in sacrificium, non ad solam refectionem.

At omnium perspicuissimè explicat S. Augustinus lib. 1. contra adversarium legis c. 20. *Juravit Dominus, Tu es Sacerdos &c. Noverunt*, ait, *qui legerunt, quod protulit Melchisedech, quando benedixit Abraham, & vident nunc tale sacrificium offerri Deo in toto orbe terrarum &c.* Et lib. 17. de Civit. c. 17. explicans hunc locum Psalmi: *Tu es Sacerdos: Nemo*, inquit, *ambigere potest, de quo ista dicantur, cùm hodie nusquam sit Sacerdotium secundùm ordinem Aaron, sed ubique offeratur sub Sacerdote Christo, ut, quod protulit Melchisedech, quando benedixit Abrahæ.* Et lib. 18. c. 35. *Hoc sacrificium Christi secundùm ordinem Melchisedech, cùm in omni loco à solis ortus usque ad occasum Deo jam videamus offerri; sacrificium autem Judæorum cessasse, qui adhuc expectant alium Christum.* Addi potest Theophilactus in c. 8. ad Hæbræos, ubi ait: *Christus pane, & vino sacrificium consecravit, sicut & Melchisedech*: similiter Isidorus Pelusiota epist. 43. *Melchisedech*, inquit, *pane, & vino sacrificans divinum Mysterium figurabat.* Constat igitur ex communi SS. Patrum sententia Melchisedech reverà fuisse sacerdotem, qui solitus erat panem, & vinum Deo offerre in sacrificium, in quo Christi D. incruentum sacrificium præfigurabat.

Probatur tertiò Catholica assertio. In Ecclesia Catholica est verum Altare: igitur & verum sacrificium. Consequentia patet: quia Altare, & sacrificium sunt relata; siquidem Altare est propter sacrificium, & sacrificium Altare supponit, in quo fieri debeat. Antecedens probatur ex illo ad Hebr. 13. ubi Apostolus ait: *Habemus Altare de quo edere non habent, qui Tabernaculo deserviunt.* Idest, qui adhuc in Judaismo perseverant, & nondum Christo nomen dederunt.

Idipsum testantur SS. Patres, præsertim S. Irenæus lib. 4. c. 34. ubi ait: *Christus vult nos offerre munus ad Altare frequenter, & sine intermissione.* Et S. Cyprianus qu. 62. *Non merentur ad Altare Dei nominari in sacerdotum prece, qui ab Altari, & sacrificiis sacerdotis avocare volunt.* Et S. Ambrosius lib. de eleemosyna, & jejunio. *Venit jam dies Resurrectionis, baptizantur Electi, veniunt ad Altare, accipiunt sacramenta &c.* Et S. Augustinus lib. 9. Confessionum c. 13. loquens de B. Monica sua Matre piissima, ait: *Imminente die resolutionis suæ, non curavit corpus suum sumptuosè contegi, aut aromatibus condiri; non ista mandavit, sed tantummodo memoriam sui ad Altare fieri desideravit, cui nullius diei prætermissione servierat, unde sciret dispensari victimam sanctam, qua deletum est chirographum, quod erat contrarium nobis.* Et c. 12. *Preces fudimus, cùm offerretur pro ea sacrificium pretii nostri, jam juxta sepulchrum posito cadavere, priusquam deponeretur, sicut fieri solet.* Et lib. 20. contra Faustum cap. 18. *Volo*, inquit, *mihi dicatis, cur templum, ara, sacrificium in vera Religione prædicantur? Christiani peracti à Christo sacrificii memoriam celebrant, sacrosancta oblatione, & participatione corporis & sanguinis Christi.* Et c. 21. *Nulli Martyrum, sed ipsi Deo Martyrum sacrificamus, quamvis in memoriis Martyrum constituamus Altaria; quis enim Antistitum in locis SS. corporum assistens Altari, aliquando dixit; Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? sed quod offertur, offertur Deo, qui Martyres coronavit, apud memorias eorum, quos coronavit; ut ex ipsorum locorum admonitione major affectus exurgat ad accendendam charitatem, & in illos, quos imitari possumus, & in illum, quo juvante, possumus.*

Objiciunt hæretici primò: Minutium Felicem, qui in Octavio inducit Cæcilium arguentem Christianos, quòd nulla exempla, nulla Altaria haberent, & Clementem Ale-

Alexandrinum lib. 1. Stromatum scribentem, Nos Deo sacrificia non offerre: & S. Augustinum oratione contra Judæos cap. 6. & 7. dicentem, nos hodie non habere, nisi sacrificium laudis: igitur eorum tempore nullum erat sacrificium apud Christianos, nullumque Altare.

Nego consequentiam, & ad primum dico Cæcilium loqui de Altari noto, & publico, qualia erant templa, & Altaria Gentilium: *Cur*, inquit, *nulla habeant templa, nulla tota simulacbra*, &c. Tunc temporis enim fideles agebant cœtus, & sacra Mysteria in locis abditis propter sævientem in eos persecutionem.

Ad secundum dico, Clementem Alexandrinum agere de sacrificiis, quibus pagani deos suos venerabantur: hi autem sacrificia offerebant, quasi Deus, quem colebant, illis indigeret, vel quasi sacrificii voluptate caperetur, vel denique quasi intuitu sacrificiorum, non autem conscientiæ puræ, & immaculatæ ad benefaciendum alliceretur: quo tantùm sensu negat Clemens, sacrificia nos offerre Deo: *Primò*, quia ait, Deum nullius indigere: *Secundò*, quia ait, fumum victimarum vix ad crassissimas usque nubes pervenire: *Tertiò*, neque sacrificiis, neque donariis, neque gloria, & honore Deus invocarur, neque aliis hujusmodi allicitur, sed solis veris bonis, & honestis apparet. Sanctus autem Augustinus opponit sacrificium laudis sacrificiis vitulorum, & hircorum, cùm interpretarur hæc Psalmistæ verba: *Non accipiam de domo tua vitulos: immola Deo Sacrificium laudis*. Sacrificium verò crucis appellat eo sensu sacrificium laudis; nam cap. 1. sic habet: *Ipse igitur Sacerdos, & victimam immolavit Sacrificium laudis*.

Confirmatur hæc tertia probatio authoritate Apostoli ejusdem 1. ad Cor. 10. ubi cùm mentionem fecisset participationis Eucharistiæ his verbis: *Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est, & panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est?* ut fideles revocet, & deterreat ab esu eorum, quæ idolis immolabantur, statim subjungit: *Vide Israel secundùm carnem, nonne qui edunt hostias, participes sunt Altaris? Quid ergo? Quòd idolis immolatum sit aliquid? aut quòd idolum sit aliquid? sed quæ immolant Gentes, dæmoniis immolant, & non Deo; nolo autem vos fieri socios dæmoniorum; non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum: non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum*. Ex quibus argumentor: Apostolus per antithesim comparat mensam Domini, quæ est apud fideles in Ecclesia cum mensa dæmoniorum; ita quòd quemadmodum Judæi sunt participes Altaris, & Gentiles mensæ dæmoniorum, sic fideles fiunt participes mensæ Domini: sed fideles non essent eodem modo participes mensæ Domini, quo Judæi Altaris, & Gentiles mensæ dæmoniorum, si non essent participes alicujus victimæ in altari per sacrificium immolatæ: igitur reverà censet Apostolus, in Ecclesia Dei Eucharistiam esse verum sacrificium super Altare incruentè oblatum.

Missas facio alias hujusmodi probationes, necnon plurimas SS. Patrum authoritates, quibus Bellarminus, Perronius, & alii gravissimi Authores, quotquot adversùs hæreticos hujus temporis acerrimè disputaverunt, hoc Catholicum dogma efficacissimè propugnarunt; unicum laudo S. Augustinum, qui hanc veritatem manifestissimè declarat pluribi, maximè verò lib. 10. de Civitate Dei cap. 20. ubi ait: *Christus, & Sacerdos est, & oblatio. Cujus rei Sacramentum quotidianum esse voluit Ecclesiæ Sacrificium. Hujus signa erant Sacrificia prisca Sanctorum: huic summo, veroque sacrificio cuncta sacrificia falsa cesserunt*. Et idem lib. 22. cap. 8. *Vir Tribunitius Hesperius, qui apud nos est, habet in territorio Fussalensi fundum Zebedi appellatum. Ubi cùm afflictione animalium, & servorum suorum domum suam spirituum malignorum vim noxiam perpeti compperisset, rogavit nostros (me absente) Presbyteros, ut aliquis eorum illò pergeret, cujus orationibus cederent. Perrexit unus, obtulit sacrificium corporis Christi, orans quantum potuit, ut cessaret illa vexatio; & Deo protinus miserante cessavit*.

His etiam suffragatur ratio Theologica: quia nulla fuit unquam lex aut religio vera vel falsa sine sacrificio; igitur in lege Evangelica, quę vera est, debuit etiam esse verum sacrificium. Major constat ex omnibus historiis sacris, aut profanis, quę quoties mentionem faciunt conditę legis, & religionis, etiam meminerunt instituti sacrificii; nam, ut preclarè inquit S. Augustinus lib. 19. contra Faustum: *In nullum nomen Religionis sive verum, sive falsum coadunari homines possunt, nisi aliquo Sacrificiorum, & Sacramentorum visibilium consortio colligentur*.

Con-

Consequentia etiam patet; nulla est enim ratio, ob quam Christiana Religio careat potiùs Sacrificio vero ac sibi proprio, quo publicè Deum colat, quàm Religio legis Naturæ, vel Mosaicæ.

Objiciunt hæretici disparitatem inter novam legem, & cæteras, quòd in nova lege vigeat sacrificium crucis habens virtutem infinitam, & semper manentem, ac subinde frustraneum omnino est quodlibet aliud sacrificium: unde Apostolus Hebr. 10. de Christo ait: Una oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos, quod etiam ipsemet Christus significavit, cùm dixit, jam penè animam exhalans, *Consummatum est*, ut nempe denotaret se complevisse per sacrificium crucis omnia, quæ ad nostram salutem erant necessaria, & consequenter superfluum esse quodlibet aliud Sacrificium.

Verùm respondeo, hoc hæreticis familiare effugium facilè præcludi; Christus enim in cruce nedum satisfecit pro peccatis hominum in nova lege existentium, sed etiam pro peccatis eorum, qui vivebant tempore legis naturæ, & Mosaicæ: ergo cùm non obstante merito sacrificii crucis vera fuerint sacrificia in illa utraque lege, pari ratione potest esse verum sacrificium in lege Evangelica; non enim minorem virtutem habuit sacrificium crucis erga illos homines, quàm erga Christianos.

Nec obstat, quòd sacrificium crucis habeat vim infinitam, & semper manentem ad sanctificandum: quia licèt Christus in cruce perfectè quoad sufficientiam pro nobis satisfecerit, tamen quoad efficaciam requiritur, quòd satisfactio nobis applicetur per Sacramenta, & Missæ sacrificium, quæ sunt media, quibus meritum Passionis in nos effluit, ut præclarè docet S. Cæsarius Arelatensis homil. 7. de Paschate, ubi ait: *Quia corpus assumptum ablaturus erat ex oculis nostris, & sideribus illaturus, necessarium erat, ut nobis in hoc die Sacramentum corporis, & sanguinis consecraret, ut coleretur jugiter per Mysterium, quod semel offerebatur in pretium, ut quia quotidiana, & indefessa currebat pro salute hominum Redemptio, perpetua etiam esset Redemptionis oblatio, & perennis victima viveret in memoria, & semper præsens esset in gratia, &c.* Nec pariter obstat, quod Christus dixerit, *Consummatum est*: Hæc enim ab illo dicta sunt, tum ut significaret consummata esse de eo Prophetarum vaticinia, tum ab eo plenissimè satisfactum esse pro Redemptione hominum, nec, non mandato paterno de morte subeunda pro resarciendo divino honore, & jure per hominum prævaricationem pessundato.

Objiciunt secundò: Ubi non sunt Sacerdotes, ibi non debet esse sacrificium: sed in nova lege non sunt Sacerdotes: ergo nec sacrificium. Major constat ex dictis. Minor verò probatur ex Apostolo ad Hebr. 7. ubi cùm dixisset, Aaronicos Sacerdotes fuisse plures; idcircò, *quòd morte prohiberentur permanere*, statim subjunxit: *Hic autem eo quòd maneat in æternum, sempiternum habet Sacerdotium; unde & servare in perpetuum potest accedentes ad ipsum, semper vivens ad interpellandum pro nobis; talis enim decebat, ut nobis esset Pontifex, Sanctus, Innocens, Impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cœlis factus, qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum Sacerdotes, priùs pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populis: hoc enim fecit semel seipsum offerendo.*

Nego minorem: Et ad Apostolum dico, Christum vocari unum Sacerdotem, sicut in Evangelio seipsum appellat unum Magistrum, Matth. 23. *Unus est Magister vester Christus*: Et unum Pastorem, Joan. 11. *Fiet unum ovile, & unus Pastor*: quia videlicet ipse est, qui per Vicarios, Doctores, & Pastores docet, & pascit; unde non habet Sacerdotes sibi succedentes in eadem potestate, & authoritate, sicut habebant Sacerdotes Aaronici, licèt habeat Sacerdotes Vicarios, per quos seipsum incruentè offerat. Hinc tantùm abest, ut illud Apostoli oraculum nobis adversetur, quin imò suffragatur plurimùm: cùm enim sit Sacerdos in æternum, idest, usque ad mundi consummationem, & sempiternum habeat Sacerdotium, quod utique otiosum esse non debet, nec tamen illud per se exerceat, necessum fuit, quòd haberet Vicarios Sacerdotes, per quos sacrificaret, sicut habet Vicarios Pastores, & Magistros, per quos ovibus, & Discipulis suis, de congruis pascuis, & doctrinis providet.

Objiciunt tertiò: Quod est Sacramentum, & Testamentum, non potest esse sacrificium propriè dictum: sed Eucharistia est Sacramentum simul & Testamentum: igitur non est sacrificium. Minor constat. Major probatur: Rationes Testamenti, & Sacramenti pugnant cum ratione Sacrificii: siquidem per Sacramentum Deus nobis aliquid

tribuit, & largitur, nempe gratiam sanctificantem; per sacrificium autem nos offerimus Deo, & ipsi victimam immolamus. Similiter Testamentum est promissio hæreditatis accipiendæ ab hærede, cui delegatur, tanquam ea indigenti: sacrificium autem est oblatio victimæ in honorem Dei, & testificationem sui supremi dominii, suæque plenitudinis: igitur, &c.

Distinguo majorem: Quod est sacramentum, & Testamentum, non potest esse sacrificium secundùm eandem rationem, concedo: secundùm diversam, nego, & concessa minore, similiter distinguo consequens; quemadmodum enim Agnus Paschalis in lege veteri simul erat sacramentum, & sacrificium; sacramentum quidem, quatenus erat signum visibile invisibilis gratiæ; sacrificium autem, in quantum immolabatur Deo; sic Eucharistia, quatenus nobis confert gratiam sanctificantem, habet rationem sacramenti; quatenus verò offertur Deo in illius honorem, & obtestationem illius supremi dominii in mortem, & vitam hominum, habet rationem sacrificii. Similiter nil repugnat, quòd eadem res sit Testamentum, & sacrificium, & impendatur simul in honorem, & utilitatem testatoris, & hæredis; nam testator potest ea conditione hæreditatem legare, ut hæres illius partem impendat, vel in extruendo mausoleo, vel curando ut singulis annis sacra fiant in ipsius testatoris requiem. Adde, quòd ipsemet hæres legatæ sibi hæreditatis compos possit illam in sui testatoris honorem, & utilitatem impendere. Quidni igitur Christus D. Eucharistiæ sacramentum nobis tanquam hæreditatem delegans facultatem fecerit, ipsum usurpandi in nostram utilitatem, ut est res sacra, & eam offerendi in Dei honorem, quatenus sacrificium?

Objiciunt quartò: Non aliter nunc conficitur Eucharistia, quàm eam primò Christus confecerit, sed Christus non confecit Eucharistiam per modum sacrificii: igitur nec sic modò confici potest. Major constat. Minor probatur: Si enim Christus Eucharistiam conficiendo seipsum obtulisset in sacrificio, cùm hoc fuisset valoris infiniti, superfluum fuisset sacrificium crucis.

Nego minorem: Nam (ut diximus) cùm Christus D. fuerit Sacerdos secundùm ordinem Melchisedech, qui panem, & vinum in sacrificium offerebat, consequens est, quod Eucharistiam in pane, & vino conficiendo etiam verum sacrificium præfiguratum à Sacrificio Melchisedech obtulerit: Sacerdotium enim correlativè se habet ad sacrificium propriè dictum, juxta illud Apostoli ad Hebr. 5. *Omnis Pontifex constituitur, ut offerat dona, vel sacrificia pro peccatis*.

Insuper: Ex verbis institutionis Eucharistiæ apertè colligitur, quòd Christus eam instituendo verum sacrificium obtulerit; nam Lucæ 22. legimus: *Et accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis dicens*: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur*; ubi τὸ *datur*, utpote verbum præsentis temporis significat in ultima cœna Christi D. corpus jam in verum sacrificium fuisse oblatum.

Nec obstat, quòd apud eundem Evangelistam de calice legamus: *Hic est calix novum Testamentum in meo sanguine, qui pro vobis fundetur*; nam in Græcis exemplaribus legitur in præsenti *funditur*. Et insuper relativum *qui*, non refertur ad sanguinem, sed ad calicem, ut constat ex textu Græco: Sanguis autem Christi in sacrificio cruento crucis non est effusus per calicem: igitur illa effusio sanguinis pro hominum salute, de qua ibi fit mentio, non potest propriè intelligi de sola effusione cruenta in cruce, sed etiam de incruenta, quæ fiebat in institutione Eucharistiæ.

His adde, quòd hæc Eucharistiæ institutio habeat omnes conditiones ad verum sacrificium desiderandas; ibi enim reperitur *oblatio sensibilis*, scilicet corporis & sanguinis Christi sub speciebus panis, & vini in honorem Dei facta: nam, inquit S. Augustinus lib. 4. de Trinit. cap. 15. *Quid tam gratè offerri, & suscipi posset, quàm caro Sacrificii nostri, corpus effecta Sacerdotis nostri?* Fuit etiam sufficiens *hostiæ immutatio*, non quidem per mortem veram & realem Christi, sed per consumptionem specierum, cujus ratione Christi corpus amisit esse sacramentale. Fuit denique *legitimus Minister* & Sacerdos, qui sacrificium obtulit super mensam, quæ gerebat vicem Altaris, idque in Dei honorem, & obtestationem illius supremi in homines dominii: quapropter hanc oblationem facturus, oculos in cœlum elevavit, & Deo gratias egit.

Objiciunt denique; Victima, quæ in vero & propriè dicto sacrificio offertur, debet occidi: sed Christus, qui offertur in Missa,

Missa, non occiditur, nec moritur: igitur Missa non est verum ac propriè dictum sacrificium.

Respondeo, majorem esse veram de sacrificio, quale fuit sacrificium crucis, non verò de sacrificio incruento quale fuit sacrificium Melchisedech, quale pariter est sacrificium Missæ.

Secundò dico, Christum in Eucharistiæ sacramento mysticè, ac moraliter occidi: *Tum, quia* constituitur in Eucharistia modò veluti mortuo; siquidem ibi nullam habet functionem, & operationem sensuum exteriorum; hinc de Christo in Eucharistia existente dici potest, quod de eodem testatur S. Joan. Apocalyp. 5. *Vidi agnum stantem tanquam occisum*; stat equidem divinus ille Agnus in Eucharistia, quia vivit vita immortali & omnino beata; ibi tamen est, tanquam occisus, quia scilicet nullos exerit exteriores, & sensibiles vitæ actus.

Tum, quia sacrificium Missæ est repræsentativum sacrificii crucis, siquidem in eo recolitur memoria Passionis, &, ut inquit Catechismus Romanus de Eucharistia c. 81. *Unum, & idem Sacrificium fatemur, & haberi debet, quod in Missa peragitur, & quod cruce oblatum est, quemadmodum una est, & eadem hostia, Christus videlicet Dominus noster, qui seipsum in ara crucis semel tantummodò cruentum immolavit, neque enim cruenta & incruenta hostia, duæ sunt hostiæ, sed una tantùm*: unde sanguis Christi ex vi verborum ponitur separatim à corpore, fitque in hoc incruento Missæ sacrificio mystica effusio sanguinis *per gladium verborum*, inquit S. Cyrillus: Hinc S. Gaudentius tr. 2. in Exodum, Eucharistiam appellat *exemplar passionis Christi*: Quapropter etiam Lucæ 22. jussit Dominus Apostolis: *Hoc facite in meam commemorationem*; nam, inquit Apostolus jam pluries à nobis laudatus, *Quotiescumque manducabitis panem, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis*.

QUÆSTIO SECUNDA.

Quale sit, & in quo formaliter consistat Missæ Sacrificium.

Notandum primò: Multiplex esse sacrificiorum genus, ut constat ex lib. Levitici; quæ universim dividuntur vel ratione materiæ, idest, rei oblatæ, vel ratione finis. *Ratione materiæ* sacrificium dividitur in victimas, immolationes, & libamenta: *Victimæ* erant ex animantibus, videlicet ovibus, capris, bobus, columbis, passeribus, & turturibus: *Immolationes* ex rebus inanimis, sed solidis, ut farina, pane, sale, thure: *Libamenta* verò ex rebus liquidis, ut vino, & aqua.

Ratione verò finis triplex est, nempè latreuticum, pacificum, & propitiatorium: *Primum* offerebatur Deo ad testandum ipsius Majestatis honorem, & supremum in universa imperium, idcircò victima tota in eo comburebatur, ideoque dicebatur *holocaustum*, quasi totum incensum, & consumptum, ut significaretur, quòd quemadmodum totum animal solvebatur in vaporem, & sursum ascendebat, ita etiam totus homo sacrificium offerens, & omnia quæ ipsius erant, Dei potestati, & dominio esse subjecta.

Pacificum illud erat, cujus finis præter cultum Dei, est gratiarum actio pro beneficiis divinitus acceptis, vel accipiendis; unde pacificum duplex erat, nempè *Eucharisticum*, quod offerebatur ad gratias agendas pro beneficiis divinitus acceptis, & animi gratitudinem declarandam: & *impetratorium*, quod pro accipiendo beneficio offerebatur. In hoc autem sacrificio pacifico victima dividebatur in tres partes, quarum prima incendebatur in honorem Dei, secunda cedebat in usum, & victum sacerdotum, tertia præbebatur ei, qui victimam offerebat, ut significaretur, quòd salus hominis procedit à Deo mediantibus Ministris, & cooperantibus ipsis, qui salvari cupiunt.

Propitiatorium verò illud erat, cujus finis præter cultum Dei erat placare Deum offensum, & peccati veniam obtinere: illudque pro varietate peccatorum, & personarum varium erat, & multiplex; quippe aliud offerebatur pro perjurio, aliud pro aliis peccatis, & similiter aliud offerebatur pro peccato summi Sacerdotis, aliud pro peccato Regis, vel Magistratus, aliud pro peccato totius populi, & aliud pro privatorum hominum peccato. In hoc autem sacrificio victima dividebatur in duas partes, quarum una comburebatur, altera verò cedebat in usum Sacerdotum, ut significaretur, quòd expiatio peccati fit à Deo per ministerium Sacerdotum, nisi quando sacrificium offerebatur pro peccato Sacerdotis,

tis,

tis, vel totius populi; tunc enim tota victima incendebatur; quia conveniens non erat, ut Sacerdotes, participarent illi Sacrificio, quod tam pro eorum, quàm pro totius populi peccatis ad satisfaciendum Deo offerebatur. Quæritur autem, utrùm Eucharistiæ sacrificium horum omnium Sacrificiorum rationem in se contineat, & complectatur.

Notandum secundò, quòd etsi sacrificiorum legis tam naturæ, quàm scriptæ varii fuerint fines immediati, tamen, inquit *Arcudius*, lib.3. de Sacramentis cap.7. unus eorum omnium finis mediatus erat repræsentatio sacrificii Christi, qui idcirco dicitur Apocalypsis 13. *Agnus occisus ab origine mundi*; quia videlicet omnia à mundo condito oblata sacrificia eum figurabant, ac repræsentabant: hinc, quoniam dupliciter re ipsa immolatus est Christus, non sine mysterio antiqua sacrificia partim cruentè, partim incruentè offerebantur. In lege naturæ Melchisedech incruentè panem, & vinum obtulit, & sacrificavit. At verò Abraham, cæterique Patriarchæ cruentè animalia immolarunt. In lege scripta animalia immolabantur, ac fructus terræ, aut alia ex illis confecta, nulla sanguinis effusione interveniente, quæ nulla fieri poterat, offerebantur.

His igitur omnibus sacrificiis, & pro omnibus cum personis, tum peccatis in lege gratiæ unum ab illis figuratum successit in cruce cruentum, incruentum in Altari, ut hac oratione sit Christus D. Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech, panem, & vinum offerens, sacratissimum, inquam, corpus suum, & sanguinem. Hæc optimè declarat S. Leo sermone 8. de Passione Domini: *Nunc*, inquit, *carnalium Sacrificiorum varietate cessante, omnes differentias hostiarum una corporis, & sanguinis implet oblatio*. Et Sanctus Joannes Chrysostomus in Psal.95. *Lex in veteri Testamento multas habebat hostias, hanc quidem pro peccatis, illam verò dictam holocaustoma, aliam vocatam laudis, aliam salutaris, permultasque alias, & varias pro his, qui innumeris piaculis recensebantur. Omnino magnus erat, & sine modo numerus sacrificiorum in lege, quæ omnia nova superveniens gratia uno complectitur sacrificio, unam, & veram statuens hostiam*. Sanctus quoque August. q.57. in Leviticum *In multis*, inquit, *Sacrificii, quæ pro peccatis offerebantur, unum hoc nostrum Sacrificium significatur, in quo vera fit remissio peccatorum*.

Notandum tertiò, Eucharistiæ sacrificium concipi posse habere vim aliquid efficiendi, & impetrandi ex quadruplici capite: *Primò* quidem, quatenus est opus bonum, & attenditur ex parte operantis, sive Sacerdotis offerentis; cùm enim sit actus virtutis Religionis, eosdem planè effectus habere potest, quos habent cæteræ virtutis actiones, & iisdem omnino modis, nempe *vel* per modum meriti, de condigno, aut de congruo, *vel* per modum impetrationis: siquidem homo justus per quoslibet virtutum actus mereri potest augmentum gratiæ, & gloriæ, & satisfacere Deo pro pœnis prioribus suis peccatis debitis, necnon & bona temporalia, & spiritualia promereri; maximè quando hunc virtutis actum in eos fines elicit, & refert. *Secundò*, hoc sacrificium potest concipi habere vim aliquam operandi ex parte dignitatis, & excellentiæ rei oblatæ; quò enim res majoris perfectionis, & pretii Deo offertur, eò movetur efficaciùs ad largiendam suam gratiam, & conferenda beneficia homini offerenti; sicut enim preces, ita etiam munera solent habere vim impetrandi. *Tertiò*, potest sacrificium concipi habere vim impetrandi, quia offertur nomine Ecclesiæ, quæ cùm sit Christi D. Sponsa, non habens maculam neque rugam, ac subinde Deo semper accepta; inde fit, quòd ejus preces, & munera Deo semper grata sint, etiamsi per manus peccatoris offerantur. *Quartò* tandem concipi potest Eucharistiæ sacrificium habere vim, & efficacitatem aliquid efficiendi, & impetrandi ex parte Christi instituentis, & offerentis, quatenus videlicet Christus hoc sacrificium instituendo, ipsi externo actui sacrificii annexa voluit esse sua merita, ad certum effectum conferendum ei, pro quo offertur, dummodò ipse non ponat obicem, idque independenter à devotione, vel indevotione immediatè offerentis; qui utique modus agendi dicitur *ex opere operato*, quia effectus infallibiliter sequitur ex positione externi operis in subjecto non ponente obicem: vel concipi potest eam efficacitatem habere ratione dignitatis, & excellentiæ ipsius Christi D. quatenus videlicet, cùm ipse sit primarius offerens, sacrificium ab eo oblatum maximam habet dignitatem, ratione cujus mereatur rem petitam à Deo impetrare.

Quibus ita præmissis, tria hic supersunt determinanda: *Primum*, utrùm Missæ sacricium in se complectatur tria sacrificiorum genera: *Secundum*, quomodo possit esse propitiatorium, & satisfactorium pro peccaris tam mortalibus, quàm venialibus; *Tertium*, utrùm omnes suos effectus operetur *ex opere operato*.

CONCLUSIO PRIMA.

Missæ *sacrificium non solùm est latreuticum, & Eucharisticum, sed etiam impetrativum, & propitiatorium pro peccatis*. Ita Concilium Trident. sess. 22. de sacrificio Missæ c. 2. & can. 3. his verbis: *Si quis dixerit Missæ Sacrificium tantùm esse laudis, vel gratiarum actionis, aut nudam commemorationem sacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium, vel soli prodesse sumenti, neque pro vivis, & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus offerri debere, anathema sit*.

Quòd autem sit *Latreuticum*, apertè constat, utpote cùm offeratur Deo in signum, & obtestationem supremi sui dominii, non solùm in vitam, & necem aliorum hominum, sed etiam ipsius Christi D. unigeniti sui filii. Unde plus honoris, & gloriæ Deo accedit ex celebratione unius Missæ, quàm accederet, non solùm ex omnibus operibus quantumvis perfectis, & meritoriis; sed etiam ex oblatione, & sacrificio omnium omninò creaturarum, si omnes in Dei gloriam, & honorem immolarentur, & in nihilum abirent: cùm enim Christus D. longè plures, ac præcellentiores perfectiones, & dotes complectatur, utpote cùm sit Deus homo, quàm omnes puræ creaturæ; etiam longè major accedit Deo honor ex illius oblatione, quàm ex immolatione omnium creaturarum.

Quòd pariter sit *Eucharisticum*, & valeat ad rependendas Deo gratias pro acceptis beneficiis, sufficienter constat ex ejus nomine; vocatur enim *sacrificium Eucharistiæ: Quia*, inquit S. Augustinus lib. de spiritu, & littera, *in ipso verissimo, & singulari sacrificio, Domino Deo nostro gratias agere admonemur*. Quod etiam mente præsaga futurorum significaverat Vates Regius Psal. 115. his verbis: *Quid retribuam Domino, pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam*.

Similiter est impetratorium, non solùm beneficiorum spiritualium, sed etiam temporalium, quod utique significat Apostolus 1. ad Timoth. 2. cùm ait: *Obsecro omnino fieri orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in sublimitate sunt, ut tranquillam, & quietam vitam agamus*. Quem utique textum S. Ambrosius lib. 5. de Sacramentis, & S. Augustinus epist. 69. explicant de sacrificio Missæ. Eadem veritas constat ex communi, & perpetua Ecclesiæ doctrina, quam tradit Tertullianus, cùm ait lib. ad Scapulam cap. 2. *Sacrificamus*, inquit, *& pro salute Imperatoris, sed Deo nostro*. Et Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 5. ubi scribit: *Obsecramus Deo pro communi Ecclesiarum pace, pro tranquillitate mundi, pro Regibus, pro militibus, pro sociis, pro ægrotis, & afflictis, & in summa pro omnibus, qui egent auxilio, hoc sacrificium offerimus*. Idem testatur *Eusebius* lib. 4. de vita Constantini cap. 45. & *Chrysostomus* homil. 21. in Acta Apostolorum, & *Augustinus* lib. 22. de civitate cap. 8. suprà à nobis memoratus, ubi narrat quomodo per oblationem sacrificii corporis Christi cessaverit dæmonis vexatio in domo Tribunitii. Suffragatur pariter ratio: cùm enim, ut jam diximus in 2. Notabili, Eucharistiæ sacrificium successerit omnibus sacrificiis legis Naturæ, & Mosaicæ, & eorum omnium virtutem in se contineat, quod etiam protestatur Ecclesia in oratione secreta post septimam Dominicam Pentecostes his verbis, *Deus, qui legalium differentiam victimarum unius sacrificii perfectione sanxisti, &c.* Consequens est, quòd, cùm antiquitus essent sacrificia pro impetrandis bonis temporalibus, & spiritualibus, etiam & Eucharistiæ Sacramentum hanc virtutem, & efficacitatem eminenter in se contineat.

Tandem hoc sacrificium reverà propitiatorium est ad remissionem peccatorum mortalium, & venialium. Ita Trident. sess. 22. cap. 2. his verbis: *Docet sancta Synodus, Sacrificium istud verè propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut si cum vero corde, & recta fide, cum metu, & reverentia contriti, & pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus oblatione placatus Dominus gratiam, & donum Pœnitentiæ concedens, peccata etiam ingentia dimittit*.

Eadem veritas colligitur ex verbis institutionis; nam Christus significat, se tradere cor-

corpus, & sanguinem suum *in remissionem peccatorum*, ut diximus quæst. præcedenti. Indicat etiam Paulus ad Hebr. 5. dicens: *Omnis Pontifex constituitur, ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis.* Igitur cùm in nova lege sint veri Sacerdotes, & verum sacrificium, debent illud offerre tanquam propitiatorium pro peccatis.

Huic veritati suffragatur etiam auctoritas SS. Patrum, maximè verò S. Cypriani, vel alterius Auctoris serm. de cœna Dom. ubi *Eucharistiam* vocat *holocaustum ad purgandas iniquitates, & infirmitates sanandas*. S. Cyrilli Hierosolymit. Catechesi 5. mystagogica: *Postquam confectum est spirtale illud Sacrificium, & cultus ille incruentus, obsecramus Deum super ipsa propitiationis hostia pro communi pace Ecclesiarum.* Et paulò post: *Offerimus Christum pro nobis mactatum, ut Deum nobis, & defunctis propitium reddamus.* S. Chrysostomi homil. 3. de incomparabili natura Dei versùs finem ait: *Quòd sicut homines ramos olearum, gerentes movere Reges consueverunt, eoque arboris genere misericordiam commemorant, & humanitatem: sic Angeli tunc* (dum Missæ sacrificium celebratur) *pro ramis oleaginis corpus Domini ipsum prætendentes, rogant pro genere humano, quasi dicant: Pro his Domine rogamus, quos tu adeo dilexisti, ut pro eorum salute mortem obiens, animam in cruce efflare: pro his supplicamus, pro quibus ipse tuum largitus es sanguinem: pro his oramus, pro quibus corpus immolasti.* Tandem sic concludit. *His itaque magis magisque animadversis, fratres charissimi, omnes tempore illo in Ecclesiam properemus, ut Dominum ad misericordiam invitemus, & tempestivi adjumenti gratiam comparemus.* Subscribit S. Hieronymus in caput 1. epistolæ ad Titum, ubi ait: *Quotidie Episcopus pro suis populique peccatis illibatas Deos offert victimas.* Et S. Augustinus q. 57. in Levitic. *Vetera Sacrificia* inquit, *unum hoc nostrum Eucharisticæ sacrificium figurarunt, in quo fit vera remissio peccatorum.*

Suffragatur etiam ratio; siquidem in lege naturæ, & Mosaica fuerunt aliqua sacrificia pro peccatis elluendis, ac subinde multò magis debent esse in lege gratiæ, quæ eis longè excellentior est, sed in lege gratiæ nullum aliud est sacrificium præter Eucharistiam, per quod Christi merita, & satisfactiones applicantur, & communicantur: igitur illud debet esse remissivum peccati.

Objicit Calvinus: Sacrificium Missæ non potest affirmari esse propitiatorium pro peccatis, quin fiat injuria merito Passionis Christi, nam, inquit c. 8. n. 3. *Si Christus in cruce semetipsum in sacrificium obtulit, quo nos in perpetuum sanctificaret, & æternam redemptionem nobis acquireret, haud dubiè vir atque efficacia ejus sacrificii nullo fine præstat: quare aut Christi sacrificio, quod in cruce implevit purgationis æternæ vim defuisse fatendum erit, aut uno semel sacrificio Christum in omnia sæcula defunctum esse.*

Nego antecedens; Quemadmodum enim sacrificia legis naturæ, aut Mosaicæ, quæ expiatoria erant, & ordinata ad placandum Deum, non evacuabant meritum crucis, imò illius gloriam, & efficacitatem mirum in modum commendabant, utpotè cùm essent ipsius figuræ, omnemque vim suam ab illo mutuarentur; ita nec Eucharistia derogat efficacitati Passionis Christi: imò illam plurimùm commendat, quippe cùm nedum sit illius typus, & repræsentatio, sed etiam ejus fructus, & meriti applicatio, ratione cujus solùm vim habet remittendi peccata. Non enim ea ratione diximus Eucharistiam esse sacrificium propitiatorium quasi per illud quotidie redimeremur, ita quòd mors Christi non fuisset sufficiens ad nostram redemptionem, & defuisset aliquis effectus internus, qui per Eucharistiæ sacrificium debuisset impleri; hoc enim falsissimum est; nam, inquit Apostolus ad Hebr. 8. *Christus per proprium sanguinem introivit semel in sancta, æterna redemptione inventa.* Et c. 10. *Una oblatione consummavit in æternum sanctificatos.* Sed solùm asserimus Eucharistiam esse sacrificium in ratione medii, & applicationis quoad effectum; ut nempè summa Passionis Christi virtus per illud in nos derivetur.

Urget Calvinus: Idcirco Apostolus infert, sacrificia veteris legis fuisse imperfecta, nec potuisse mundare conscientias, quia sæpius illa iterare necessum erat. *Alioqui*, ait cap. 6. *cessassent offerri, ideo quòd nullam haberent ultrà conscientiam peccati cultores semel mundati*: Unde subdit: *Ubi autem horum remissio jam non est oblatio pro peccato.* Ex quibus inferre licet, vel quòd Christi D. Passio non fuerit sufficiens ad mundandam conscientiam, si ad hujusmodi mundationem iterum conferat Missæ sacrificium, vel saltem quòd Missa sit sacrificium imperfectum, quippè cùm

cùm sæpiùs iteretur sicut Sacrificia veteris legis.

Respondeo, sensum Apostoli esse, quòd Sacrificia veteris legis non fuissent equidem repetita, si habuissent vim mundandi à peccatis, quia semel mundati iterato Sacrificio opus non habuissent ad illam munditiem sibi concilianda, unde ex præcepto legis iterabatur Sacrificium, sive homo relapsus fuisset in peccatum, sive non: Hac autem ratione Sacrificium crucis non potest censeri imperfectum quippe cùm supremam habeat vim sanctificandi homines, quibus illius meritum applicatur; unde, ut mox diximus, non iteratur illud Sacrificium crucis per Sacrificium Missæ, sed tantùm illius virtus, & meritum applicatur, quæ utique repetita applicatio non derogat illius efficacitati; alioquin non liceret etiam repetere sumptionem Eucharistiæ, per quam ipsemet Calvinus ibidem fatetur Christi Passionis virtutem ubertim in nos exundare. Nec officit, quòd repetatur sæpiùs Missæ Sacrificium; nam indicium non est, quòd illud sit imperfectum: Tum, quia non tantùm repetitur, ut propitiatorium est, sed etiam ut Latreuticum, Impetratorium, & Eucharisticum: Tum, quia quando repetitur ut propitiatorium, non repetitur propter peccata de novo commissa.

Urget iterum: Apostolus ibidem ait, *Sine sanguinis effusione non fit remissio*: sed in Missa non fit sanguinis effusio: ergo nec peccati remissio.

Respondeo, sensum Apostoli verum esse de Sacrificiis veteris legis, quæ ut plurimùm erant cruenta, quando offerebantur pro peccatis, ait enim: *Omnia penè in sanguine mundantur secundùm legem, & sine sanguine non fit remissio*. Nota *secundùm legem*. Adde quod in Eucharistiæ sacrificio fiat etiam sanguinis effusio, eo sensu, quòd Christus in cruce fundens sanguinem suum virtute illius effusionis nobis impetravit remissionem peccatorum; quæ remissio nobis applicatur per Sacrificium Missæ. Et insuper fit quædam sanguinis effusio mystica, quia vi verborum sanguis ponitur præcisè, & seorsim à corpore sub speciebus vini, & reverà seorsim ab illo existeret, nisi Christus ratione suæ immortalitatis expers esset doloris, & mortis.

CONCLUSIO SECUNDA.

M*issæ Sacrificium non producit gratiam sanctificantem, neque remittit peccata immediatè*. Hæc est communior apud Theologos, & colligitur ex Concilio Trid. sess. 22. c. 2. ubi ait: *Sacrificium Missæ verè propitiatorium esse, perpsumque fieri, ut si cum vero corde, & recta fide, cum metu, & reverentia contriti, ac pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno*. Quibus significat, idcircò Missæ sacrificium esse propitiatorium, quoniam per ipsum accipimus dona, sive actualia gratiæ auxilia, quibus disponimur ad veram pœnitentiam remissivam peccatorum per infusionem gratiæ sanctificantis. Hanc autem esse genuinam Concilii mentem, colligere licet ex verbis sequentibus, ait enim: *Hujus quippe oblatione placatus Dominus, gratiam, & donum pœnitentiæ concedens crimina, & peccata, etiam ingentia dimittit*, utique per contritionem charitate perfectam, aut per Attritionem cum Sacramento: non autem proximè, & immediatè merito, & virtute hujus sacrificii.

Suffragatur etiam ratio à priori ex differentia, quæ est inter Sacramentum, & Sacrificium, nempè quòd *Sacrificium* immediatè refertur ad cultum, & honorem Dei: secundariò autem, ac veluti per redundantiam in nostram cedat utilitatem: *Sacramentum* verò primariò institutum est ad nostram sanctificationem; unde congruum est, quòd Sacramentum gratiam, & peccati remissionem immediatè conferat: Sacrificium verò dumtaxat mediatè, quatenus videlicet Deum placando conciliat ejus misericordiam, ac eum movet ad conferenda auxilia necessaria ei homini, pro quo offertur, quibus excitetur, & juvetur ad agendam pœnitentiam, qua mediante reconcilietur Deo, & peccatorum remissionem obtineat.

Adde, *quòd* nullibi legitur virtutis promissio facta Sacrificio, certò, & infallibiliter remittendi peccata, sicut hæc virtutis promissio facta est Baptismo, & pœnitentiæ sacramento: quin potiùs contrarium significat Concilium Trid. nam sess. 14. c. 4. docet, quod *Attritio sine Pœnitentiæ Sacramento per se ad justificationem perducere peccatorum nequeat*; perduceret autem, si Sacrificium immediatè peccata mortalia remit-

mitteret, adeoque primam gratiam conferret.

Probatur etiam à posteriori ex plurimis inconvenientiis, quæ ex opposita sententia emergerent: *Primò* namque sequeretur, quòd Sacerdos celebrans in peccato mortali cum sola Attritione posset justificari; quia per attritionem removeret obicem suscipiendæ gratiæ sanctificantis per sacrificium producendæ: falsum autem est, ut mox diximus, quòd quis cum sola attritione extra sacramentum Pœnitentiæ possit justificari.

Secundò sequeretur, quòd unicum sacrificium posset justificare omnes attritos etiam dormientes, & gravissimos alioqui peccatores pro quibus hoc Sacrificium offerretur, quamvis nullam actualem dispositionem haberent: sed hoc est absurdum: alioquin majorem virtutem haberet, quàm Sacramenta: etenim Sacramenta Baptismi & Pœnitentiæ, licèt per se ordinentur ad remissionem peccati, non possunt tamen illud remittere in homine adulto sine prævia ejus dispositione, & devotione: *qui enim creavit te sine te, non te justificabit sine te*; ac proinde id multò magis dicendum est de Missæ Sacrificio.

Tertiò sequeretur, quòd Sacrificium Missæ haberet majorem efficacitatem, quàm sacrificium crucis: nam cruentum crucis Sacrificium non justificat per se immediatè, sed tantùm mediantibus Sacramentis; licèt enim Christus D. pro nobis sufficientissimè passus fuerit, & nos æterno Patri reconciliaverit, tamen nobis adhuc necessarius est Baptismus, & adultis peccatoribus necessarium est pœnitentiæ sacramentum in re, vel in voto susceptum: igitur &c.

Tandem, sequeretur Confessionem sacramentalem non esse absolutè necessariam adultis peccatoribus, qui ingentia crimina admisissent, sed sufficeret, quòd pro eis Sacrificium offerretur, si enim hoc haberet vim immediatè conferendi gratiam sanctificantem homini non ponenti obicem, posset peccator adultus cum sola Attritione recipere gratiam sanctificantem.

Nec valet reponere, Attritionem illam includere saltem votum, & propositum Confessionis. Nam si exigat votum confitendi consequens est, quod Missæ Sacrificium per se, & immediatè non sufficit ad efficiendam justificationem. *Deinde* quantumvis illa Attritio includeret votum Confessionis non esset adhuc sufficiens, ut peccator per Missæ sacrificium justificaretur; alioqui qui esset reus peccati mortalis, & cognosceret se habere dumtaxat Attritionem, procurando pro se celebrari Sacrificium, posset securè ad Eucharistiam accedere, quia videlicet existimaret, se reverà justificari, quod tamen damnat Concil. Trid. sess. 13. can. 22. scribit *Statuit, atque declarat S. Syn. illis, quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque se etiam contritos existiment, habita copia Confessoris, necessariò præmittendam esse Confessionem sacramentalem*.

Dices: Non minoris efficacitatis est sacrificium Eucharistiæ respectivè ad remissionem peccatorum, imò multò majoris, quàm Sacrificia expiatoria veteris legis ad eluendas noxas, & maculas, pro quibus mundandis offerebantur: sed illa immediatè purgabant ejusmodi maculas: ergo etiam immediatè Eucharistia debet habere vim auferendi peccatorum sordes.

Distinguo majorem: Non minoris est efficacitatis, quantum ad positionem effectus, concedo: quantum ad modum ponendi hujusmodi effectum, nego: Eucharistia equidem æquè infallibiliter confert ad remissionem peccati, ac Sacrificia veteris legis conferebant ad eliminationem maculæ, pro qua removenda instituta fuerant, quia videlicet Eucharistiæ sacrificium promeretur actualia gratiæ auxilia, quibus nedum homo possit pœnitere, sed etiam reverà pœniteat, & media sua pœnitentia peccatorum veniam obtineat. Licèt autem peccati maculam solùm mediatè elueret, nihilominùs longè præstantioris est virtutis, quàm Sacrificia veteris legis, quia ea dumtaxat ordinabantur ad abstergendas quasdam legales, & corporeas sordes: Sacrificium autem Missæ ordinatur ad removenda peccata, quibus anima inficitur, & reverà coram Deo sordescit. Unde, quia longè præstat emaculatio animæ, etiam mediata, & infallibilis, expiatione corporis immediata, quantum scilicet anima præstat corpori: & ejus macula pejor est macula corporis: hinc etiam Missæ Sacrificium, quamvis dumtaxat mediatè conferat ad emaculationem animæ, nihilominus longè præstantius est Sacrificiis veteris legis, quæ tantùm ad legales, & corporeas sordes abstergendas erant instituta.

CONCLUSIO TERTIA.

Missæ Sacrificium confert suum effectum ex opere operato, si non adsit impedimentum ex parte illius, pro quo offertur. Hæc est pariter communior apud Theologos eamque docet S. Thomas in 4. dist. 45. q. 2. art. 1. ubi ait, *prodesse sacrificium Missæ ex opere operato, licèt Sacerdos fuerit malus*: Idem pariter docet subtilis Doctor, *Quodlibeto* 20. *n.* 2. ubi sic ait: Hic præmittendum est unum, hoc scilicet, quod „ probabile videtur, quòd Missa non solum valet virtute meriti, sive operis „ operantis, sed etiam virtute sacrificii, „ & operati. Vel non solùm valet ratione meriti personalis Sacerdotis offerentis; „ sed etiam virtute meriti generalis Ecclesiæ, in cujus persona per Ministrum „ offertur sacrificium. Probatur: Alioquin „ Missa mali Sacerdotis, qui in alio actu „ non meretur personaliter, sed demeretur, nulli valeret in Ecclesia, quod reputatur communiter inconveniens, juxta „ illud Jo: 6. *Panis, quem ego dabo, caro* „ *mea est pro mundi vita*. Quandocunque „ enim Christus, ut summus Sacerdos offert, „ panis, quem dat, id est, caro ejus, est „ mundi vita. *Hæc Doctor*.

Probatur autem conclusio: *primò* quidem ex Concilio Trid. sess. 22. cap. 1. ubi docet, *Christum præcepisse Eucharistiæ sacrificium, ut salutaris virtus Passionis suæ nobis applicaretur ad quotidianorum peccatorum remissionem* etenim divina hæc institutio facilè ostendit opus operatum, quod clarissimè etiam apparet ex verbis, quibus Christus in nocte cœnæ consecravit Eucharistiam, *Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur, hic calix, qui pro vobis effunditur in remissionem peccatorum, hoc facite, &c.* verba enim apertissima sunt, nec sunt de sacramento solum, sed etiam de sacrificio, manifestamque gratiæ promissionem continent.

Deinde si Eucharistiæ sacrificium valeret tantùm ex opere operantis, sequeretur, non habere excellentiorem agendi modum, quàm sacrificia legalia, quæ hoc etiam modo proderant. *Denique*, si Missæ sacrificium non produceret effectum ex opere operato, sequeretur, quòd quando offertur à pravo Sacerdote, & in peccato mortali existente, frustraretur, ac careret omni suo effectu: at hoc est falsum, nam, inquit Concilium Trid. ibidem c. 1. *Illa munda oblatio est, quæ nulla indignitate, aut malitia offerentium inquinari potest*. Addi potest ex eodem Concilio c. 2. quòd ille effectus causatur ex opere operato, qui producitur ex sola dignitate sacrificii petenda ex merito, & dignitate tum victimæ, tum principalis sacerdotis offerentis: at effectus sacrificii Missæ causatur ex merito, & dignitate utriusque: *Unam enim*, inquit Concilium, *eademque est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa*.

Dices primò: Quod producit gratiam ex opere operato, potest facere de attrito contritum, necnon & causare gratiam ultra recipientis dispositionem: sed Eucharistia neutrum habet, ut constat ex priori conclusione: igitur non producit suum effectum, nec causat primam gratiam ex opere operato.

Distinguo majorem: Si illam gratiam causet immediatè, sicut sacramenta Baptismi, & Pœnitentiæ, concedo: si solùm causet mediatè, impetrando videlicet auxilium, seu dispositionem ad gratiam obtinendam, nego.

Dices secundò; Quod efficitur per modum impetrationis, non producitur ex opere operato, sed auxilia gratiæ ad peccati remissionem conducentia obtinentur virtute sacrificii Missæ tantùm per modum impetrationis: igitur non causantur ex opere operato.

Distinguo majorem; si illam impetratio dumtaxat fiat per modum orationis, & deprecationis, concedo, si fiat ratione operis, quod agitur, hoc est ratione dignitatis, tum rei oblatæ, tum principalis offerentis, qualiter Missæ sacrificium gratiam impetrat, & suum effectum producit, nego.

Dices tertiò; Causa operans ex opere operato infallibiliter suum ponit effectum, sed Missæ sacrificium non est ejusmodi, experientiam enim constat, illud offerri pro conversione plurium peccatorum, qui tamen non convertuntur, igitur &c.

Respondeo primò, negari posse majorem universaliter sumptam, nam licèt sacramentum Extremæ-Unctionis conferat ex opere operato ad restituendam corpoream sanitatem; tamen illam non causat infallibiliter. Similiter licèt Eucharistiæ sacramentum

pro-

producat ex opere operato auxilium efficax ad perseverandum, tamen illud infallibiliter non producit.

Respondeo secundò, distinguendo majorem: Si causa illa agat per modum Sacramenti, concedo: si per modum sacrificii tantùm, subdistinguo: Ponit effectum suum infallibiliter per modum applicationis actualis, quasi effectus ille conferri debeat statim, ac sacrificium oblatum est, nego: per modum impetrationis; ita quòd effectus, qui impetratur, conferatur quando, & quomodò Deo visum fuerit, juxta sapientem, & suavem illius dispositionem, concedo. Nec aliud certè vult Concilium Tridentinum sess. 22. cap. 2. cùm ait: *Sacrificium istud verè propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut ... misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.*

QUÆSTIO TERTIA.

In quanam actione essentialiter consistat Missæ Sacrificium.

Notandum primò, sex potissimùm distingui posse actiones in Missa, quibus hoc sacrificium perficitur, & integratur, quarum aliquæ Consecrationem præcedunt: aliquæ sunt consecrativæ, seu Consecrationem comitantur, & efficiunt; aliæ verò ipsam subsequuntur: *Prima* est oblatio panis, & vini, quæ *Offertorium* appellatur: *Secunda* est consecratio corporis, & sanguinis Christi sub speciebus panis, & vini: *Tertia* est oblatio corporis, & sanguinis consecrati, quæ fit his verbis: *Offerimus præclaræ Majestati tuæ de tuis donis, ac datis hostiam puram*, &c. *Quarta* est fractio ipsius hostiæ, & illius divisio in tres partes, quarum duæ servantur in patena sumendæ in utilitatem Ecclesiæ militantis, & patientis; altera verò mittitur in calicem in honorem Ecclesiæ triumphantis, quæ inebriatur ab ubertate domus Dei, & de torrente voluptatis ejus potatur: *Quinta* est sumptio hujus Sacramenti facta à Sacerdote: *Ultima* tandem est hujus Sacramenti distributio populo fideli ad sacram Synaxim accedenti. Hinc plures oriuntur diversæ sententiæ inter Theologos, in quanam earum actionum consistat ratio formalis sacrificii Missæ.

Notandum secundò, omnes penè Theologos invicem convenire, quòd oblatio facta ante consecrationem non habeat rationem formalem Sacrificii: *Tum quia* Christus D. perfectum, & integrum sacrificium Missæ obtulit, nullibi tamen legimus, nec ex Scriptura, nec ex Traditione apparet, quòd hanc oblationem fecerit. *Tum quia* Ecclesia semper habuit verum, & perfectum Sacrificium, nec tamen hanc utramque oblationem usurpavit, ut constat ex antiquioribus Liturgiis: *Tum quia* Ecclesia statim post illam oblationem, significat illam solùm esse quandam materię præparationem ad futurum Sacrificium; nam in Canone post peractam oblationem legimus: *Veni sanctificator omnipotens, æterne Deus, & benedic hoc Sacrificium tuo sancto nomini præparatum. Tum deniq*ue, quia Concilium Tridentinum definit sess. 23. cap. 2. quòd res oblata in hoc Sacrificio sit corpus, & sanguis Christi, sed per illam oblationem, quæ fit ante consecrationem, non offertur corpus Christi, utpote cùm nondum positum sit sub speciebus panis, & vini, sed solùm adsit materia consecranda, & convertenda in corpus, & sanguinem Christi. Neque oppositum docuit Doctor in 4. dist. 13. qu. 2. num. 5. ubi ait, *Oblatio non pertinet ad rationem consecrationis, nec necessariò requiritur, quòd offeratur: offertur enim hostia non consecrata, & tunc est Sacrificium, non Sacramentum.* Nam, ut observat Hiquæus in suo Commentario num. 67. Doctor ibi sumit Sacrificium in latiori significatione, quatenus significat oblationem cæremonialem, quæ ad essentialem oblationem disponit.

Notandum tertiò, certum esse pariter, quòd sumptio, & Eucharistiæ distributio non spectet ad essentiam Sacrificii: *Tum quia* potest verè, & perfectè celebrari sacrificium Missæ, etiamsi nullus è populo ad sacram Communionem accedat, ut docet Concilium Tridentinum sess. 22. cap. 6. & definit can. 8. his verbis: *Si quis dixerit, Missas, in quibus solus Sacerdos sacramentaliter communicat, illicitas esse, ideoque abrogandas, anathema sit. Tum quia* ipsa Eucharistiæ sumptio, & distributio supponit jam sacrificium peractum; siquidem est ipsius sacrificii participatio: nam, inquit Apostolus 1. ad Cor. 10. *Nonne, qui edunt hostias, participes sunt Altaris? Tum denique*, quia sacrificium à solo Sacerdote celebrari, & offerri potest; illa verò distributio Eucharistiæ fieri potest interdum à Diacono, ut diximus suprà.

Difficultas ergo solùm superest de quatuor

tuor aliis actionibus, nimirum de consecratione utriusque speciei, de oblatione, quæ fit post illam, de fractione, & divisione hostiæ, ac de sumptione utriusque speciei: in quanam scilicet ex illis quatuor actionibus essentialis ratio sacrificii Missæ consistat, necnon & utrùm utriusque speciei consecratio ita necessariò requiratur ad essentiam Sacrificii, ut si unica dumtaxat consecraretur, irritum, ac nullum foret Sacrificium. Quæ utique duplex capitalis difficultas duabus in sequentibus Conclusionibus resolvetur.

CONCLUSIO PRIMA.

Sacrificium Eucharistiæ consistit essentialiter in sola consecratione, ad ejus tamen integritatem requiritur sumptio. Hæc mihi videtur probabilior, quantum ad utramque partem, quarum probatur *prima*, id que *primò* auctoritate S. Ambrosii in Ps.37. dicentis: *Ipse Christus offerri manifestatur in nobis cujus sermo sanctificat sacrificium, quod offerimus*. Porrò sermo ille Christi D. non alius est, quàm verba consecrationis, quibus simul conficitur Sacrificium, & Sacramentum Eucharistiæ: nam, ut ipse ait lib.4. de Sacramentis c.4. *Per reliqua omnia, quæ dicuntur, laus Deo defertur, oratione petitur propopulo ∴ ubi verò venitur, ut conficiatur venerabile sacramentum; jam non suis sermonibus utitur Sacerdos, sed utitur sermonibus Christi ∴ ergo sermo Christi hoc conficit sacramentum*. Ex quibus sic licet argumentari: Eisdem verbis conficitur Sacrificium, quibus conficitur Sacramentum, sed per verba consecrationis fit sacramentum ex S. Ambrosio: igitur & Sacrificium: Major constat, quia quantumvi ratio Sacramenti à ratione Sacrificii differat in facto esse, tamen in fieri, seu in actuali confectione nulla inter utrumque apparet diversitas: Hinc Auctor sermonis de cena Domini docet, ex quo prolata sunt verba formæ, panem, & calicem consecratum, simul Sacramentum, seu medicamentum, & holocaustum esse. *Ex quo à Domino dictum est*, inquit, *hæc est caro mea, & hic est sanguis meus, quotiescumque his verbis, & hac fide actum est, panis iste supersubstantialis, & calix benedictione solemni sacratus ad totius hominis vitam salutemque proficit, simul medicamentum, & holocaustum ad sanandas infirmitates, & purgandas iniquitates*. Cui subscribunt S. Chrysostomus homil. de proditione Judæ *Vox*, inquit, *illa, hoc est corpus meum, usque ad ejus adventum præstat sacrificio firmitatem*. Et Sanctus Irenæus lib.4. c.32. *Christus novi Testamenti novam docuit oblationem, quando panem accepit, & gratias agens, dixit: Hoc est corpus meum*.

Eadem veritas probatur ratione Theologica: *Primò* quidem: In ea actione consistit ratio formalis Sacrificii, cui competit ipsius Sacrificii definitio, sed hæc convenit consecrationi. *Primò* namque est oblatio externa: nam, inquit Concil. Trid. sess. 22. c. 1. *Christus D. Sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, corpus, & sanguinem suum sub speciebus panis, & vini Deo Patri obtulit*. Sed id non præstitit aliter, quàm per consecrationem, ac subinde in ea fit oblatio, & pariter immutatio oblatæ victimæ. *Primò*, quia in consecratione reperitur mystica separatio corporis à sanguine: nam vi verborum corpus, & sanguis ponuntur seorsim unum ab alio, sicut in cruce reverà separata fuere, atque ita Christus mysticè, & incruentè immolatur. Porro hæc immutatio mystica sufficit in Sacrificio: ratio enim propter quam requiritur in Sacrificio immutatio victimæ, est ad obtestandam omnipotentiam Dei, quarenus est auctor vitæ, & necis, sed eo ipso, quo vi verborum ponitur solum corpus absque sanguine, & sanguis absque corpore, eo ipso significatur vitæ, & mortis Auctor: quia scilicet mors Christi, quæ id maximè testata est, mysticè, ac moraliter præsens in Sacrificio incruento, & commemorativo sacrificii cruenti, in quo reverà mors illa obvenit: igitur cùm omnes ad sacrificium desiderandæ conditiones conveniant ipsi consecrationi, fatendum est, quòd in ea consistat ratio formalis sacrificii.

Secundò, In ea sola actione consistit Missæ sacrificium, quæ sola fit in persona Christi, ut principalis Sacerdotis offerentis, sed talis est sola consecratio; siquidem in ea sola Sacerdos loquitur nomine, & vice Christi, & quasi ipsemet Christus esset, qui loquitur: igitur &c.

Tertiò, Sacerdotium est essentialiter propter sacrificium; ac subinde ratio essentialis sacrificii petenda est à ratione essentiali Sacerdotii, sed ratio essentialis Sacerdotii nostri adæquatè consistit in potestate consecrandi corporis Christi, ut colligitur

ex

ex verbis formæ, qua traditur Sacerdotium, his verbis conceptæ: *Accipite potestatem offerendi Sacrificium in Ecclesia pro vivis, & mortuis, &c.* Idest, juxta communem interpretationem, consecrandi corpus, & sanguinem Christi. Id pariter indicat character sacerdotalis, qui per se primò est potestas consecrandi.

Denique, hæc veritas apparet ex refutatione aliarum sententiarum. *Primò* namque ratio essentialis Sacrificii non consistit in *oblatione*, quæ fit *post consecrationem*, ut contendit Gabriel in 4. dist. 13. qu. 1. art. 3. *Tum*, quia per talem oblationem nulla fit immutatio hostiæ oblatæ, quæ tamen immutatio est de ratione Sacrificii. *Tum*, quia Christus Dominus instituendo Eucharistiam, verum obtulit Sacrificium, nec tamen talem oblationem fecisse legitur. *Tum*, quia hæc oblatio consequens consecrationem est dumtaxat ex institutione Ecclesiæ, & solùm fit in persona Sacerdotis, & Ecclesiæ, ut patet ex illis verbis Canonis. *Unde & memores, Domine, nos servi tui, sed & plebs tua sancta, offerimus præclaræ Majestati tuæ, de tuis donis, ac datis hostiam puram, &c.* Actio autem formalis Sacrificii fieri debet in persona Christi, utpote principalis Sacerdotis, & offerentis: igitur, &c.

Nec etiam ratio essentialis Sacrificii consistit in *fractione, & divisione hostiæ* consecratæ: *Tum*, quia ista fractio fit solum circa speciem panis; actio autem consecrativa spectare deberet ad utramque speciem; siquidem sacrificium Missæ est secundùm ordinem Melchisedech, qui panem, & vinum offerebat: *Tum*, quia talis fractio solùm est quædam preparatio ad sumptionem; ideo namque frangitur hostia, non solùm ad imitationem Christi, qui acceptum panem in sanctas, ac venerabiles manus suas, benedixit, ac fregit, deditque Discipulis; sed etiam ut convenientiùs sumatur à Sacerdote sacrificante; ac subinde illa fractio præcisè non spectat ad rationem Sacrificii: *Tum* denique, quia fractio posset omitti, adhuc perseverante integro Sacrificio; si enim casu hostia ante fractionem caderet in calicem, convenienter non posset frangi, sed ibi deberet relinqui usque ad sumptionem: igitur &c.

Denique non consistit in sola sumptione: *Tum*, quia de fide est, Christum Dominum in ultima cœna perfectum Sacrificium obtulisse, ut docet Concil. Tridentinum sess. 21. cap. 1. & constat ex dictis in prima quæstione, sed non ita certum est, quòd consecratum panem sumpserit, quamvis illud ut probabilius cum plurimis Theologis docuerimus. *Tum*, quia inde sequeretur, quòd si Sacerdos partem hostiæ ab alio jam consecratæ sumeret cum intentione offerendi cultum Deo, verè sacrificaret, quod tamen nullus dixerit. *Tum*, quia Sacrificium maximè offertur in persona Christi, ut principalis offerentis, & Sacerdotis, sed sumptio non est actio facta in persona Christi, sed in persona ipsius sumentis. *Tum* denique, quia sumptio consecratæ hostiæ convenit tam Laicis, quàm Sacerdotibus: sed actio sacrificativa præcisè, & essentialiter solis Sacerdotibus debet esse propria: igitur in nulla ex actionibus Missæ consistit essentialiter ratio Sacrificii, quàm in consecratione.

Secunda pars etiam facilè constat; nempe quòd sumptio victimæ licèt non habeat rationem formalem Sacrificii, nihilominus ad ejus integritatem requiratur. *Tum*, quia id colligitur ex Rubricis Missalis, quibus cautum est, quòd si fortè deficiat Sacerdos post consecrationem, & adsit alius, quamvis non jejunus, debeat hic supplere, & sumere consecratam hostiam, ut dicetur infrà num. 17. Ex quibus apparet, sumptionem necessariò requiri ad rationem Sacrificii; alia namque non potest reddi efficax ratio, cur sit tam stricta obligatio, urgensque præceptum sumendi species consecratas ab homine non jejuno contra Ecclesiæ praxim, & consuetudinem, nisi quia hæc sumptio necessaria est ad integritatem sacrificii.

Hinc Concilium Toletanum 12. c. 5. graviter carpit Sacerdotes, qui in celebratione Missæ non sumebant corpus, & sanguinem Christi, profertque hanc suæ justæ reprehensionis rationem: *Quale*, inquit, *erit Sacrificium, cujus nec ipsum sacrificium, nec ipse sacrificans particeps esse dignoscitur?*

Objicies primò: Sacrificium Missæ consistere debet essentialiter in ea actione, quæ victimam immutat: atqui sola sumptio, & consumptio victimam immutat, per hanc enim solam perit, ac destruitur esse Sacramentale, quod Christus sub speciebus habuerat: igitur in ea sola consistit ratio formalis Sacrificii.

Deinde, in actione præcisè consistit ratio formalis Sacrificii, per quam præcisè repræsenta-

sentatur Sacrificium crucis, sed hæc repræsentatio maximè fit per sumptionem: nam, inquit Apostolus, *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis*. Et S. Augustinus relatus à S. Prospero lib. sentent. *Cùm frangitur*, inquit, *hostia, dum sanguis de calice in ora fidelium funditur, quid aliud, quàm Dominici corporis in cruce immolatio, ejusque sanguinis de latere effusio designatur?*

Denique, in die Parasceves, seu Veneris sancti reverà celebratur Sacrificium: nam in Offertorio illius diei nominatur Sacrificium, sicut in aliis diebus, his verbis: *Sic fiat Sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie, ut placeat tibi Domine Deus*. Similiter Sacerdos ad populum conversus dicit: *Orate fratres, ut meum, ac vestrum sacrificium, &c.* Tunc autem Sacerdos non consecrat, sed die præcedente consecratam hostiam sumit: igitur potissimùm in sumptione constituenda est ratio formalis Sacrificii.

Respondeo primò negando minorem: Siquidem, ut diximus, per consecrationem sufficienter immutatur victima, & ea est causa, saltem mediata, & moralis, cur Christus sub speciebus substantialiter, ac physicè desinat; cùm enim consecratio Christum constituat dependentem à speciebus, itaut tamdiu habeat esse sacramentale, quamdiù conservabuntur species, sub quibus per consecrationem ponitur, ipsa pariter efficit, ut ad desitionem specierum deperdat esse sacramentale; ac subinde est causa saltem mediata istius desitionis, quod utique sufficit, ut reverà fiat hostiæ immutatio. Non enim necessum est, quòd consecratio sit illus desitionis causa immediata, utpote cùm hæc ipsa sumptio hanc rationem sibi vindicet; non enim species sacramentales desinunt esse statim, ac sumuntur, sed dumtaxat dum in stomachum trajectæ ibi alterantur, unde si ratio essentialis Sacrificii constituenda esset in eo, quod est causa immediata desitionis esse sacramentalis, potiori jure reponenda esset in digestione specierum, quàm in quavis alia actione.

Ad secundum dico, repræsentationem Passionis Christi fieri quidem per sumptionem, sed non proximè, & immediatè, per eam enim potiùs repræsentatur Christi sepultura, quæ ad Sacrificium cruentum non spectabat, quàm ipsius mors, & essentialis immolatio: igitur sumptio tantùm repræsentat Christi mortem immediatè, & ratione alterius, quod præsupponit, scilicet ratione consecrationis; quia hoc ipso, quòd Christi corpus sumitur, jam supponitur per consecrationem mysticè mactatus, & immutatus ex vi verborum, idque solùm volunt Apostolus, & S. Augustinus.

Ad tertium nego, quòd in die Parasceves celebretur Sacrificium, sed tantùm sumitur victima die præcedente oblata, tam pro salute ipsius Sacerdotis, quàm pro salute populi; unde meritò populum astantem rogat, ut illa Eucharistiæ sumptio cedat tam in sui, quàm in populi utilitatem. Nec obstat, quòd illam sumptionem appellet Sacrificium; ibi enim Sacrificii nomen sumitur non pro actione sacrificativa, sed pro consumptione hostiæ priùs sacrificatæ: ideo autem illo die propriè non sacrificatur mysticè, quia in eo peractum est Sacrificium cruentum; nam, inquit Rupertus lib. 6. de divini Officiis cap. 3. *Hodie non sacrificamus, dum nobis hostia de manibus tollitur: non sacrificant amici, dum trucidant inimici*.

Instabis: Eucharistia vocatur holocaustum à SS. Patribus, sed holocaustum debet omnino consumi in honorem Dei: igitur catenus Eucharistia habet rationem Sacrificii, & Sacramenti, quatenus consumitur, sed non consumitur, nisi per sumptionem: ergo in sumptione constituenda est formalis ipsius Sacrificii ratio.

Respondeo, Eucharistiam vocari holocaustum, non per proprietatem, neque enim fas est eam igni tradere comburendam, dum integræ sunt species, ac perfectæ; sed solùm per appropriationem, & similitudinem, quatenus Christus in hoc Sacrificio totum se offert divinæ Majestati, eademque est numero hostia in Missa, ac in cruce, licèt diverso modo oblata. *Denique*, Eucharistiæ Sacrificium est figura Dominicæ Passionis, in qua Christus totum se immolavit, totum fudit sanguinem usque ad ultimam guttam pro redemptione nostra, & licèt non materialibus flammis, tamen ardentissimo charitatis igne, & amore succensus fuit.

Imò possumus retorquere argumentum in adversarios: nam si Eucharistia propriè habet rationem holocausti: ergo non debet manducari, neque à Laicis, neque à sacerdotibus, siquidem ea est lex holocausti, ut cedat soli Deo, & nullus planè ex eo manducet, qua etiam de causa inter multas alias

aliàs comburebatur olim holocaustum, ne scilicet tandem corrumperetur, & putrefieret, sicque gigneret horrorem aliquem, cùm nefas esset illud comedere, & in alios usus convertere.

Porrò, inquit Guitmundus lib. 2. de veritate Eucharistiæ, *sacra mysteria igni traduntur, non ut combustione consumantur, id præcipitur, sed tanquam omnium elementorum purgatissimo, ac mundissimo, dignissimoque, quod omnia reliqua elementa purgat, ipsum verò ex reliquis nec inquinari valet, nec indiget expurgari, venerabiliter committi jubentur.* Et infrà; *Quòd si fortè cuivis curioso videantur comburi, certissimè noverit, quòd Dominici sacramenti substantia quidem nullatenus crematur, sed à nobis, ut dictum est, cœlestia petens abripitur: qualitates verò sensuales, quas ibidem post immutationem substantiæ, Deus remanere altissimo consilio voluit, ostendunt quod suum est.*

Urgebis: Sacrificium est essentialiter actio victimam immutans, & destruens: sed in sacrificio Missæ reverà non destruitur victima, quatenus præsens, nisi per sumptionem: igitur, &c. Minor constat: Sacrificium enim definitur, *Oblatio externa religiosa soli Deo facta* alicujus rei permanentis cum ipsius immutatione, ac subinde immutatio debet fieri circa rem oblatam. Minor etiam est evidens; nam per consecrationem v. g. non destruitur etiam moraliter corpus Christi; sed potiùs ponitur, & producitur sub speciebus: igitur, &c.

Respondent aliqui cum Vasquezio, quòd, licèt de ratione Sacrificii absoluti sit, quòd destruatur victima, id tamen non est necessum de ratione Sacrificii, quod non est absolutum, sed solùm commemorativum alterius; cujusmodi est Sacrificium Eucharistiæ. *Verùm* hæc solutio videtur insufficiens: *Tum*, quia quod est de natura Sacrificii ut sic, omni Sacrificio, quodcumque illud sit, convenire debet, sed immutatio rei oblatæ est de ratione Sacrificii ut sic; hinc in omnibus Sacrificiis veteris legis, res oblata destruebatur, vel per occisionem, ut in victimis, quando immolabantur viventia, vel per combustionem, ut in immolationibus, in quibus offerebantur inanimata solida, vel per effusionem, ut in libaminibus. *Tum*, quia Sacrificia veteris legis repræsentabant etiam Christi mortem, & immolationem futuram, nec minùs tamen reverà habebant adjunctam immutationem rei oblatæ, ac subinde etiam in Sacrificiis repræsentativis debet esse victimæ immutatio. *Tum* denique, quia Sacrificium distinguitur ab aliis actibus Religionis, quibus colitur Deus, maximè verò ab adoratione, quæ Deo cultum exhibet, quatenus ipsi hominem submittit tanquam suo Superiori; sacrificium verò hominem Deo submittit tanquam Auctori vitæ, & necis, ac subinde ut istud distinctè significet, debet habere annexam immutationem victimæ, eamque quodammodò destruere: igitur hac, & aliis similibus solutionibus prætermissis,

Respondeo, quòd ad rationem sacrificii perfecti sufficiat, quòd eo modo, quo Sacrificium offertur, sequi deberet connaturaliter mors victimæ, quamvis ipsa propter aliam rationem de facto non sequatur: si enim v.g. ovis post susceptum lethale vulnus à Sacerdote sacrificante in veteri lege, miraculosè conservata fuisset à Deo, non minùs ibi fuisset verum Sacrificium: quia illa actio significasset dominium Dei in vitam, & mortem, non minùs, quàm si de facto mors accidisset. Cùm ergo consecratio, quantum est de se, vi verborum constituat corpus Christi seorsim à sanguine, unde sequeretur realis separatio, nisi obviaret Christi vita in statu naturali, & immortali; ideò illa veram habet rationem sacrificii, quippe cùm apertè, ac distinctè significet dominium Dei in vitam, & mortem hominum.

Objicies secundò; Illa actio, quæ est productiva victimæ, non est destructiva illius, sed per consecrationem corpus Christi fit præsens per modum victimæ sub speciebus panis, & vini: igitur consecratio non est destructiva, nec immutativa corporis Christi, ac subinde nec illius sacrificativa.

Distinguo majorem: Si per actionem productivam victima non fiat præsens modo veluti mortuo, concedo: secus, nego: at in proposito eadem consecratio, quæ efficit corpus Christi præsens sub speciebus, illud ibi constituit modo veluti mortuo: quippe, ut jam pluries diximus, vi verborum corpus ponitur seorsim à sanguine.

CONCLUSIO SECUNDA.

Consecratio unius dumtaxat speciei sufficeret ad essentialem rationem sacrificii, utriusque tamen consecratio requiritur ad illius integritatem, & evidentiorem significationem

nem Sacrificii cruenti. Hæc sententia videtur mihi probabilior: mediat enim inter duas extremas, quarum prima affirmat utriusque speciei consecrationem esse de ratione intrinseca, & essentiali sacrificii Missæ, quam tuentur Suarez, Vasquez, &c. Secunda verò id negat.

Porro probatur nostra assertio primò, quia in uniuscujusque speciei consecratione salvatur vera, & essentialis ratio sacrificii: igitur utriusque consecratio non est de ratione illius essentiali. Antecedens constat; quia, ut jam pluries diximus, Sacrificium est oblatio externa rei permanentis cum ejusdem destructione, facta à legitimo Ministro, summam Dei excellentiam, nostramque erga eundem subjectionem repræsentans: sed sola consecratio speciei panis, esset oblatio externa corporis Christi, cum ejusdem immutatione; nam, sicut species panis distincta consecratione consecratur, ita distincta sumptione sumitur à specie vini: fieret item à legitimo Ministro, nempe à Sacerdote, & in honorem summæ divinæ Majestatis: ergo quoad hanc considerationem sola unius speciei consecratio veram, & essentialem haberet Sacrificii rationem. Consequentia patet, quia enim ratio essentialis Sacramenti in qualibet specie consecrata reperitur, inde omnes concludunt, ambas species non esse partes essentiales Sacramenti Eucharistiæ, sed integrales tantùm: quæ enim ut partes essentiales concurrunt ad unum totum essentiale constituendum, neutrum separatim acceptum fundare potest rationem illius, cujus est pars, & ejus prædicationem in recto suscipere; ut patet de corpore, & anima respectu hominis, quem essentialiter constituunt.

Confirmatur; quia consecratio corporis non dependet à consecratione sanguinis, nec è contrà: igitur potest una absque alia validè fieri, & sicut potest ratio Sacramenti in unica specie consecrata salvari; ita & ratio Sacrificii in unius speciei consecratione. *Probatur* antecedens, quia per primam consecrationem aliquid sacrum fieret, & Deo dicatum, quod factum maneret, etiamsi secunda non sequeretur: ergo illa adhuc in tali casu haberet veram, & essentialem rationem Sacrificii non minùs ac speciés consecrata Sacramenti.

Probatur secundò: Ratio hujus Sacrificii incruenti essentialiter consistit in ea consecratione, qua mysticè, & Sacramentaliter repræsentatur Sacrificium cruentum crucis: sed per unius dumtaxat speciei consecrationem sufficienter fit talis repræsentatio; siquidem per solam consecrationem panis ex vi verborum ponitur corpus sine sanguine, & anima; & similiter ponitur sanguis sine anima, & corpore: igitur per cujuslibet speciei consecrationem sufficienter repræsentatur cruenta Christi mactatio: igitur, &c.

Confirmatur: Quia non minùs ex vi verborum consecrationis sanguinis repræsentatur sanguis, ut abstrahens à sanguine extra venas, quàm ex vi verborum consecrationis corporis repræsentatur corpus abstrahens à vivo, & mortuo: igitur consecratio sanguinis addita consecrationi corporis non est magis idonea ad repræsentandam separationem sanguinis à corpore, quàm altera tantùm. *Consequentia* patet; in tantum enim verba consecrationis corporis non repræsentant corpus mortuum, sive exangue; sed abstrahens à vivo, & mortuo: quia cùm revera ibi non sit corpus exangue, sed vivum, verba illa non essent vera, sed falsa; eodem modo verba consecrationis sanguinis non repræsentant sanguinem à corpore separatum; quia reverà sanguis ille in calice positus ex vi consecrationis, existit realiter intra venas corporis Christi: igitur si sola consecratio corporis non sit sufficiens ad repræsentandum corpus exangue, ita nec ambæ consecrationes simul sumptæ ad id sufficientes erunt; alioquin verba utriusque consecrationis simul sumptæ essent falsa. Patet hæc ultima consequentia; plures enim præcisiones, sive abstractiones præcisivæ non magis sunt idoneæ ad repræsentandam divisionem realem, quàm una tantùm, ac subinde nec ambæ consecrationes magis repræsentabunt separationem sanguinis Christi à corpore, quàm una tantùm, quippe cùm ambæ simul sint præcisivæ, licèt reverà utriusque speciei consecratio simul juncta clariùs, ac distinctiùs cruentum Christi D. sacrificium repræsentet.

Patet etiam secunda pars, nempe quòd, licèt essentialis sacrificii ratio salvari posset, ac subsistere independenter à consecratione alterius; attamen ad integritatem sacrificii, & magis sensibilem, ac evidentem repræsentationem sacrificii cruenti crucis, utriusque speciei consecratio necessariò requiritur, quod maximè *probatur* ex universali, & perpetua Ecclesiæ praxi, quæ exemplo ipsius Christi à principio semper obtulit corpus, & sanguinem sub speciebus panis, & vi-

& vini, & summè sollicita fuit pro utriusque speciei sumptione; quod signum est, Ecclesiam sic intellexisse institutionem Christi, ut quamvis in consecratione unius tantùm speciei haberetur ratio veri Sacrificii, haud equidem Sacrificii totalis, & completi à Christo instituti, & præcepti. Atque hæc est ratio, quare Ecclesia semper adhibuerit tantam diligentiam, ut ipse celebrans, aut, eo deficiente, alius Sacerdos sacra Mysteria perficeret per sumptionem: *Si Sacerdos*, inquiunt Rubr. tit. de defectibus c.10. n.3. *ante consecrationem graviter infirmetur, vel in sincopem inciderit, aut moriatur, prætermittitur Missa: Si post consecrationem corporis tantùm, ante consecrationem sanguinis, vel utroque consecrato id accidit; Missa per alium Sacerdotem expleatur ab eo loco, ubi ille desiit, & in casu necessitatis etiam per non jejunum.*

Porrò hæc utriusque speciei consecratio ita necessariò requiritur ad integritatem Sacrificii, ut etiam Ecclesia non videatur posse dispensare, quòd celebretur Sacrificium in unica dumtaxat specie; siquidem Ecclesia solùm circa Sacramentorum administrationem & usum statuere potest, & variare, quæ dictante Spiritu S. pro temporis opportunitate æquum judicaverit, salva semper eorum Sacramentorum integritate & essentia: at si dispensaret in oblatione Sacrificii, nempe quòd fieret sub una tantùm specie, non subsisteret illiùs integritas completa & perfecta: igitur, &c.

Petes: *Quænam sit præcipua, ac principalis hostia, quæ in incruento Missæ sacrificio offertur.*

Respondeo primò, esse corpus & sanguinem Christi: *Tum*, quia id significavit ipsemet Christus D. cùm dixit: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur. Tum*, quia id docent SS. Patres jam pluries à nobis laudati, præcipuè verò S. August. lib.17. de civitate Dei c.20. *Nam*, inquit; *& in alio libro, qui vocatur Ecclesiastes, ubi ait*: Non est bonum homini, nisi quod manducabit & bibet; *quid credibilius dicere intelligitur, quàm quòd ad participationem mensæ hujus pertinet, quam Sacerdos ipse mediator Testamenti novi exhibet secundùm ordinem Melchisedech de corpore & sanguine suo? Id enim sacrificium successit omnibus illis sacrificiis veteris Testamenti, quæ immolabantur in umbra futuri.·.· quia pro illis omnibus sacrificiis & oblationibus corpus ejus offertur, & participantibus ministratur.*

Respondeo 2. quòd panis & vinum habeant etiam rationem hostiæ, sed minùs principalis, & præparatoriæ; quod utique probatur ex modo loquendi Ecclesiæ, quippe in Offertorio Missæ appellatur panis, *Hostia immaculata*, ibi: *Suscipe sancte Pater hanc immaculatam hostiam*: Et vinum, *Calix salutaris* ibi: *Offerimus tibi Domine calicem salutaris*: ergo aliquo modo spectant ad materiam Sacrificii.

Confirmatur ex prima Antiphona in Vesperis festi Corporis Christi, quæ sic habet: *Sacerdos in æternum Christus D. secundùm ordinem Melchisedech panem & vinum obtulit.* Hinc Concilium Carthaginense III. can.24 *Ut in sacramentis corporis & sanguinis Domini nihil ampliùs offeratur, quàm ipse Dominus tradidit, hoc est, panis, & vinum aqua mixtum. Nec ampliùs in sacrificiis offeratur, quàm de uvis, & frumentis.* Hunc modum loquendi imitantur SS. Patres, Irenæus, Cyprianus, & alii; quidni propriè intelligendi? Enim verò per actionem externam panis & vinum immutantur in protestationem summi dominii Dei. Immutantur, inquam, per destructionem physicam suæ totius substantiæ.

QUÆSTIO QUARTA.

Pro quibus possit offerri Missæ Sacrificium.

Notandum primò, homines generatim distribui posse in tres ordines; quorum *aliqui* sunt viatores: *alii* terminum, ac statum viæ jam sunt adepti; *alii* verò partim in via, partim in termino existunt. *Prioris ordinis* sunt omnes illi, qui mortalem adhuc vitam agunt, suntque in tempore velut in itinerario ad æternitatem: qui rursum tres in status possunt distribui: nam eorum aliqui Christo nomen dederunt, & computantur inter membra Ecclesiæ, quibus per Fidei, Spei, & Charitatis vinculum agglutinantur: aliqui intra hoc Christi mysticum corpus nondum sunt adjuncti, quales sunt infideles & catechumeni: alii denique ab hoc corpore per Excommunicationis gladium præcisi sunt. *Secundi ordinis* sunt vel Beati in cœlo triumphantes, vel damnati in inferno gementes; quorum status invariabilis est. *Ter-*

Tertii denique ordinis sunt omnes animæ in purgatorio degentes, quæ partim vitæ terminum sunt adeptæ, cùm mortalem hanc vitam peccatis obnoxiam exuerint; partim verò hærent in via, quippe cùm fœlicitatem æternam adhuc præstolentur, nec ex illa valle lachrymarum priùs sint exituræ, quàm pro admissis delictis debitas pœnas luerint, & persolverint usque ad ultimum quadrantem. Quæritur autem utrùm pro his omnibus licitè, ac debitè offerri possit Missæ Sacrificium.

Notandum secundò, certum esse, quòd Missæ Sacrificium nequaquam licitè ac fructuosè possit offerri pro damnatis: *Tum*, quia in inferno nulla est redemptio, nullaque satisfactio, ac propitiatio; siquidem, inquit Isaias c. ult. *Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur*. Quam utique veritatem innumera propemodum testantur Scripturarum oracula, quibus constat nusquam finiendam fore damnatorum pœnam; quam idcircò Christus D. plerumque appellat *ignem æternum*, maximè Matth. 25. *Tunc*, inquit, *dicet his, qui a sinistris erunt, discedite à me maledicti in ignem æternum*. Hinc S. Joannes Apocalypsis 20. refert, quòd *diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis, & sulphuris, ubi & bestia, & Pseudo-Propheta cruciabuntur die, & nocte in sæcula sæculorum*. Quem utrumque locum expendit S. August. lib. de hæresibus c.23. ubi ait: *Quod ibi* (Matth. 25.) *dictum est in sæcula sæculorum: quibus verbis nihil Scriptura divina significare consuevit, nisi quòd finem non habet temporis*.

Nec obstat, quòd Ecclesia in Missis Defunctorum sic oret in Offertorio. *Domine Jesu Christe Rex gloriæ libera animas omnium fidelium defunctorum de pœnis inferni, & de profundo lacu, libera eas de ore leonis, &c.* nomine enim inferni, & profundi lacus non intelligitur locus inferior damnatorum: sed animarum in Purgatorio existentium; qua ratione etiam Christus dicitur descendisse ad inferos, & ab inferis liberasse animas SS. Patrum. Porrò illæ non degebant in inferno damnatorum. Unde Ecclesia orat, ut animæ fidelium Defunctorum exeant ab illo carcere, & ne post oblationem hujus Sacrificii ampliùs detineantur in locis tenebrosis. *Adde*, *quòd* Ecclesia consideret ejusmodi animas veluti de corpore egredientes, & quasi nondum sententiam suæ mansionis, aut loci, in quem ire debeant, exceperint, quapropter subdit *Sed signifer S. Michael repræsentet eas in lucem sanctam, &c.* eo pene sensu & ritu, quo tempore Adventus, quasi Christus nondum venisset, orat. *Veni Domine & noli tardare: Rorate cœli desuper, &c.*

Nec pariter obstat, quòd plures historiæ ferant, varios homines à pœnis inferni solutos fuisse precibus, & meritis SS. vivorum; nam Trajanus Imperator per preces S. Gregorii, Falconilla Ethnica fœmina intercessione S. Teclæ Virginis ab inferno dicuntur soluti. Hoc, inquam, non obstat: *Tum*, quia omnes istæ & similes historiæ dubiæ ac nutantis omninò sunt fidei: *Tum*, quia si veræ sint, dici potest eos tales resuscitandos, nondum pœnis inferni fuisse addictos, Deo eorum judicium per extraordinariam Providentiam differente; eosque solùm per imaginem quandam, non autem in rei veritate cœpisse experiri pœnas vitæ futuræ, ut earum apud homines mortales acerbitatis testes existerent. Difficultas ergo tantùm superest de Beatis, nec-non & de animabus Purgatorii, ac de triplici Viatorum sorte.

Notandum tertiò, Sacrificii Missæ efficacitatem, & virtutem exerceri posse dupliciter, vel per modum applicationis infallibilis, seu *ex opere operato*, vel dumtaxat per modum liberalis impetrationis, & suffragii. Censetur autem Sacrificium valere *per modum suffragii*, & impetrationis, quando videlicet suum effectum non consequitur ex virtute ipsius operis eliciti; ita quòd ad applicationem hujus Sacrificii Deus certa lege non constituerit effectum infallibiliter sequendum, putà remittere pœnas peccatis debitas tam vivis, quàm defunctis: sed solùm Sacrificium ad id conferat per modum impetrationis; ut quemadmodum orationes vivorum defunctis solùm prosunt, prout Deo placuerit eas acceptare, neque certa lege constituerit propter ejusmodi preces, & orationes debitas tam vivorum, quàm mortuorum peccatis pœnas infallibiliter remittere; ita etiam Missæ Sacrificium prosit tàm vivis, quàm defunctis. Quæritur ergo qualiter, & pro quibus Sacrificium Missæ debeat offerri.

CONCLUSIO PRIMA.

Missæ Sacrificium offerri non potest pro Beatis, quatenus est propriè propitiatorium,

rium, vel satisfactorium: sed quatenus est gratiarum actio pro felicitate ipsius concessa. Prima pars est evidens: Beati namque omninò incapaces sunt culpæ, & pœnæ, ac subinde nostris precibus non egent & Sacrificiis, ut ab his eximantur & solvantur. Hinc præclarè docet Concilium Tridentinum sess. 25. de invocatione Sanctorum, Sanctos in cœlo cum Deo regnantes non egere nostris precibus, sed nos eorum orationibus adjuvari; quapropter sess. 21. c. 3. pritis dixerat: *Quamvis in honorem, & memoriam Sanctorum nonnullas interdum Missas Ecclesia celebrare consueverit, non tamen illis Sacrificium offerri licet, sed soli Deo, qui illos coronavit; unde nec Sacerdos dicere solet: Offero tibi sacrificium, Petre, vel Paule; sed Deo, de illorum victoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat, ut pro nobis intercedere dignentur in cœlis quorum memoriam facimus in terris*. Unde can. 5. sic definit: *Si quis dixerit imposturam esse, Missas celebrare in honorem Sanctorum, & pro illorum intercessione apud Deum obtinenda, sicut Ecclesia intendit, anathema sit*.

Quibus Concilium duo significat: *Primum*, quòd reverà Missæ sacrificium offerri possit pro Beatorum victoriis celebrandis: *Secundum*, pro etiam impetranda eorum accidentali gloria; qua ratione in Missa post lotionem manuum orat; *Ut illis* (nempe omnibus Sanctis) *sacrificium prosit ad honorem; nobis autem ad salutem; ut illi pro nobis intercedere dignentur in cœlis, quorum memoriam agimus in terris*. Quibus significatur, Missæ sacrificium posse aliqua ratione censeri impetratorium pro Beatis, quatenus nempe confert ad augendam eorum gloriam, & beatitudinem accidentalem.

Quod utique præclarè docuerat Innocentius III. epist. ad Archiepiscopum Lugdunensem, & refertur cap. *Cùm Marthæ*, de celebratione Missarum, ubi cùm inter varia quæsita etiam petiisset Episcopus, quare mutatum fuerat, quod in Secreto Missæ S. Leonis secundùm antiquiores codices legebatur, nempe: *Annue nobis Domine, ut animæ famuli tui Leonis hæc prosit oblatio*; in modernis autem Sacramentariis haberetur: *Ut intercessione B. Leonis prosit oblatio*: Respondet Pontifex: *Quòd cùm Sacræ Scripturæ dicat authoritas, quòd injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre, idem est ratione consimili de aliis Sanctis sentiendum; quia orationibus nostris non indigent pro eo quòd sint perfectè Beati, omnia eis ad vota succedunt: sed nos potiùs orationibus eorum indigemus, quos (cùm miseri simus) undique mala nostra perturbant. Unde, quod in plerisque orationibus continetur*, Prosit, *vel proficiat huic Sancto, vel illi talis oblatio ad honorem, & gloriam: ita debet intelligi, ut ad hoc prosit, quòd magis ac magis glorificetur à fidelibus in terris; licèt plerique reputent, non indignum Sanctorum gloriam usque ad judicium augmentari: & ideo Ecclesiam interim sanè posse augmentum glorificationis eorum petere*.

Advertendum tamen, quòd facilè non debeat apud vulgus prædicari, nostra obsequia, necnon & sacrificium Missæ, Sanctis prodesse ad honorem, & gloriam; ne videlicet ansam inde capiant cogitandi, eos non esse perfectè Beatos, & illos nostris orationibus, ac suffragiis indigere: certo namque certius est, Sanctos suis suffragiis, & orationibus nobis plurimum prodesse; illis verò nostras orationes, & vota nil conferre, nisi ad gloriam accidentalem. Quam utique plebecula rudis, & agrestis cùm vix posset distinguere ab essentiali, ideò satius est ab hujusmodi locutionibus abstinere.

CONCLUSIO SECUNDA.

Missæ sacrificium religiosè offertur pro defunctis fidelibus, ut obtineant remissionem pœnæ temporalis, idque ex opere operato. Hæc est de fide, quantum ad primam partem, quam tradit Concil. Trid. sess. 22. cap. 22. *Non solùm*, inquit, *pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus, sed pro defunctis in Christo nondum ad plenum purgatis ritè juxta Apostolorum Traditionem offertur*. Porrò hæc Traditio Apostolica constat ex continua Ecclesiæ praxi, ut patet ex Liturgiis SS. Jacobi, Matthæi, & Marci; & testatur Clemens Romanus lib. 8. Constit. cap. 9. ex Tertulliano lib. de corona militis cap. 3. & S. Cypriano lib. 1. epist. 9. & S. Chrysost. homil. 3. in epist. ad Philippenses circa finem, ubi scribit; *Non frustrà instituerunt Apostoli, ut cùm tremenda mysteria celebrantur, fieret eorum commemoratio, qui ex hac vita decesserunt; sciebant enim magnum inde lucrum, multamque utilitatem his provenire: cùm enim adsit populus universus, & Collegium sacerdo-*

cerdotale manus attollat, & coram posita sit tremenda hostia, quomodo iram Dei non placabimus, pro illis orantes? Idem docent cæteri Patres, quorum oracula proferri solent in controversia cum hæreticis de Purgatorio, à quibus, ne longior sim, hic recensendis supersedeo; omittere tamen non possum, quæ præclarè scribit S. August. in Enchiridio cap. 109. *Neque negandum est*, inquit, *Defunctorum animas pietate suorum viventium relevari, cùm pro illis Sacrificium Mediatoris offertur, vel eleemosynæ in Ecclesia fiunt. Sed eis hæc prosunt, qui cùm viverent, ut hæc sibi posteà prodesse possent, meruerunt. Est enim quidam vivendi modus, nec tam bonus, ut non requirat ista post mortem, nec tam malus, ut ei non prosint ista post mortem. Est verò talis in bono, ut ista non requirat, & est rursus talis in malo, ut nec bis valeat, cùm hæc vita transierit, adjuvari. Quocirca hìc omne meritum comparatur, quo possit post hanc vitam relevari quispiam, vel gravari.* Et cap. 110. sic inquit: *Non enim omnibus prosunt suffragia Ecclesiæ. Et quare non omnibus prosunt, nisi propter differentiam vitæ, quam quisque gessit in corpore? Cùm ergo Sacrificia, sive Altaris, sive quarumcumque eleemosynarum pro baptizatis Defunctis omnibus offeruntur, pro valde bonis* (idest, pro Beatis) *gratiarum actiones sunt; pro non valde malis* (idest, existentibus in Purgatorio) *propitiationes sunt: pro valde malis* (idest, damnatis) *etsi nulla sint adjumenta mortuorum, qualescumque vivorum consolationes sunt.*

Probatur secunda pars, nempe quòd Missæ sacrificium prosit Defunctis *ex opere operato*, per solutionem pœnæ, qua adhuc illigantur; idque primùm ex Concil. Trid. sess. 25. in decreto de Purgatorio, ubi inter cætera ait: *Cùm Catholica Ecclesia Spiritu S. edocta ex sacris litteris, & antiqua Patrum Traditione, in sanctis Conciliis, & novissimè in hac Oecumenica Synodo docuerit, Purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis, potissimùm verò acceptabilis Altaris Sacrificio juvari, præcipit S. Synodus, &c.*

Ex quibus sic licet argumentari: Sententia Concilii est, animas in Purgatorio degentes certiùs, & efficaciùs juvari per oblatum pro eis Missæ sacrificium, quàm per jejunia, eleemosynas, & alia vivorum suffragia, sed his non solùm per modum impetrationis, sed etiam ex opere operato, & infallibiliter juvantur, quatenus per hujusmodi opera satisfactio operi correspondens animabus applicatur, sicut satisfactiones Sanctorum, quæ sunt in Ecclesiæ Thesauro, applicantur per Indulgentias: ergo multò magis juvari poterunt sacrificio Missæ, per quod nobis, & aliis applicatur fructus Passionis Christi: Major constat ex verbis Concilii. Minor verò expressè traditur à Catechismo Romano part. 2. c. 5. n. 61. ubi scribit: *Ut enim quod ad Contritionem, & Confessionem attinet, nemo pro altero dolere, aut confiteri potest: ita quæ divina gratia prædita sunt, alterius nomine possunt quod Deo debetur persolvere; qua re fit, ut quodam pacto alter alterius onera portare videatur: nec verò de hoc cuiquam fidelium dubitandi locus relictus est, qui in Apostolorum Symbolo Sanctorum Communionem confitentur.*

Licèt autem ibi solùm loquatur de fidelibus vivis, tamen eadem ratio pariter viget pro defunctis; ipsi namque ad Sanctorum Communionem spectant. *Secundò*, si quæ ratio contrarium suadere posset, maximè, quia præcipua conditio ad percipiendum fructum hujus Sacrificii ex opere operato, est status viatoris: animæ autem in Purgatorio existentes non sunt ampliùs in via, sed extra dominium Ecclesiæ militantis; ac subinde non possunt ex certa lege bona ipsius participare, sed tantùm per modum liberalis impetrationis, nempe prout Deo placuerit, orationes vivorum, & Ecclesiæ sacrificia pro Defunctis acceptare, sed hæc ratio nulla est; nam, cùm animæ in Purgatorio existentes sint membra viva Christi, quæ non sunt omninò extra viam, cùm sint adhuc in via ad cœlum; idcircò tam Sacrificium potest eis prodesse, quàm prodest vivis.

Dices: Illæ Animæ non sunt membra Ecclesiæ visibilis, nec in eas Ecclesia potestatem, & jurisdictionem habet: igitur nec sunt in statu, in quo possit eis ex opere operato prodesse visibile Sacrificium.

Nego antecedens: Quamvis enim animæ illæ non pertineant ad Ecclesiam, quatenus illius visibilia membra, pertinent tamen ut membra invisibilia, quæ nondum viæ terminum attigerunt, sed adhuc cum Ecclesia militante peregrinantur à Domino, suntque in via ad solvenda debita, quæ ex peccatis in hac vita commissis, & non omnino expiatis contraxerunt. Itaque illæ animæ, quæ viatrices sunt, pertinent ad Ecclesiam militantem, cùm nondum Triumphanti incorporentur.

Di-

Dices secundò: Ecclesia non potest illis animabus applicare fructum Sacramentorum: ergo nec sacrificii. *Consequentia* patet, quippe cùm Ecclesia non habeat majorem efficacitatem applicandi fructus sacrificii, quàm Sacramenti.

Nego consequentiam: Et ratio disparitatis est, quòd Sacramenta tantùm sint instituta pro vivis; quippe cùm suos effectus in anima non producant, nisi dependente à signo sensibili corpori applicato: sacrificium autem independenter ab omni signo sensibili, & ex sola voluntate offerentis, ordinantis illud ab bonum alterius, producit suum effectum. *Insuper*, Sacramenta ordinantur ad gratiam conferendam; Animæ autem in Purgatorio non sunt capaces suscipiendæ novæ gratiæ; quippe cùm non sint amplius in statu crescendi in præmio essentiali, quod cuilibet gratiæ augmento correspondet. Sacrificium autem ordinatur ad solvendas pœnas; quippe cùm sit applicatio meritorum Christi patientis pro solvendis nostris criminibus.

Dices denique: Animæ existentes in Purgatorio non sunt in statu satisfaciendi, sed satispatiendi: ergo nulla satisfactio jam eis prodesse potest, saltem ex opere operato.

Distinguo antecedens: Non sunt in statu satisfaciendi activè, & per seipsas, concedo: passivè, & per alios, nego: Consentaneum enim est, ac justæ Dei ordinationi congruum, ut oblata pro eis animabus Sacrificia Deus acceptet in satisfactionem pro commissis ab eis peccatis luendam; nam qua ratione sunt in statu solvendi pœnas, eadem ratione aliorum satisfactionibus juvari possunt, præsertim Christi D. cùm debitum ex justitia solvi possit, non solùm solutione propria, sed etiam aliena.

CONCLUSIO TERTIA.

Missæ *sacrificium offerri potest pro omnibus fidelibus viatoribus, qui à fidelium Communione per excommunicationem non sunt separati*. Hæc est communis, & prima pars, colligitur ex Apostolo ad Hebr. 5. ubi ait: *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis.... & propterea debet quemadmodum pro populo, ita etiam & pro seipso offerre pro peccatis*. Quibus verbis Apostolus significat, Sacerdotem non tantùm debere sacrificium offerre in propriam suam utilitatem, sed etiam in utilitatem populi, maximè baptizati, & fidelis; quippe fideles propter suam intimam cum Christo unionem, quatenus sunt membra corporis Ecclesiæ, cujus ipse caput est, longè capaciores sunt suscipiendi effectus sacrificii, quàm infideles, & non baptizati. Hinc etiam Ecclesiæ mens est, ut sacrificium potissimùm offeratur pro fidelibus, ut colligitur ex Offertorio Missæ, his verbis: *Sed & pro omnibus fidelibus Christianis vivis, atque defunctis*. Et initio Canonis orat Sacerdos sic: *Imprimis, quæ tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta Catholica... & omnibus Orthodoxis, atque Catholicæ, & Apostolicæ fidei cultoribus*. Et certè rationi consentaneum est, quòd cum Missæ sacrificium sit bonum Ecclesiæ relictum per legitimos Ministros dispensandum, ut pro omnibus fidelibus baptizatis generatim Deo offeratur, & nullus ab ejus fructu, & utilitate arceatur, nisi præcisus sit à participatione bonorum ipsius Ecclesiæ.

Nam, ut refert *secunda pars* conclusionis, non licet orare pro excommunicatis, maximè qui *nominatim denuntiati sunt à Judice*; quod utique constat ex jure Canonico extra de sententia Excommunicationis cap. *A nobis*, ubi Innocentius III. interrogatus, utrùm si aliquis excommunicatus, in quo indicia fuerunt Pœnitentiæ manifesta, nec per eum steterit, quò minùs reconciliaretur Ecclesiasticæ unitati, non suscepto beneficio Absolutionis decesserit, pro absoluto ab Ecclesia sit habendus, & utrùm pro tali recipienda sit eleemosyna, & à fidelibus sit orandum. Respondet: *Quantumcumque se quis juramento præstito, quod Ecclesiæ mandato pareret, humiliare curaverit, quantumcumque Pœnitentiæ signa præcesserint, si tamen morte præventus Absolutionis non potuerit beneficium obtinere, quamvis absolutus apud Deum fuisse credatur, nondum tamen habendus est apud Ecclesiam absolutus*. Igitur pro tali non est recipienda eleemosyna, neque à fidelibus orandum. *Probatur* consequentia ex cap. *Sacris* 38. eodem titulo, ubi præfatus Pontifex Archiepiscopo Strigoniensi scribit in hæc verba: *Licèt iis, qui voluntarius excommunicatis illis communicaverat, qui cum omnibus fautoribus, & participibus suis excommunicationis sententia sunt adstricti, ad cor rediens, de mandato Ecclesiæ excommunicatos, quos priùs foverat,*

expugnaverit, *non tamen priusquam Absolutionis gratiam perceperit*, *habendus est absolutus*: *nec si occumbat in hujusmodi bello*, *sunt Absolutiones*, *vel Oblationes recipiendæ pro eo*, *vel orationes Domino porrigendæ*, *nisi cùm de ipsius viventis Pœnitentia*, *per evidentia signa constiterit*, & *juxta cujusdam Constitutionis nostræ tenorem defuncto etiam Absolutionis beneficium impendatur*. Ex quibus constitutionibus Doctores communiter inferunt, excommunicatum excommunicatione majori, de quo maximè nobis est sermo, omnibus communibus Ecclesiæ suffragiis esse privatum, putà Indulgentiis, sacrificiis, & orationibus, quæ fiunt nomine Ecclesiæ.

Dixi in probatione secundæ partis, *qui nominatim denuntiati sunt à Judice*; probabile enim est, quòd liceat offerre Sacrificium nomine Ecclesiæ pro excommunicatis toleratis, putà hæreticis occultis, & etiam fortè pro degentibus in regnis, in quibus habent libera suæ religionis exercitia; ita docet Lugo disp. 19. n.87. cum aliquibus aliis, quos ipse laudat. Cujus utique ratio sumitur ex constitutione Concilii Basileensis sess. 20. qua statuitur, quòd *nemo deinceps à communione alicujus in Sacramentorum administratione*, *vel receptione*, *aut aliis quibuscumque divinis*, *prætextu cujuscumque sententiæ*, *aut censuræ Ecclesiasticæ*, *seu suspensionis*, *aut prohibitionis*, *ab homine*, *vel à jure generaliter promulgatæ*, *teneatur abstinere*, *vel aliquem vitare*, *aut interdictum Ecclesiasticum observare*, *nisi sententia*, *prohibitio*, *suspensio*, *vel censura hujusmodi fuerit in*, *vel contra personam*, *Collegium*, *Universitatem*, *Ecclesiam*, *aut locum certum*, *aut certam à Judice publicata*, *vel denuntiata specialiter*, & *expressè*, &c.

Quibus verbis Concilium permittit communicationem cum excommunicatis nominatim à Judice non declaratis, in Sacramentis, & aliis quibuscumque Divinis, ac subinde permittit, ut pro iis Sacrificium offeratur.

Nec valet reponere, Concilium loqui solùm de communicatione externa, quæ fit in auditione Missæ, necnon in assistentia divini officii, non autem de communicatione interna, qualis est ea, quæ fit per Missæ sacrificium, aut preces Ecclesiæ. Id, inquam, non obstat: Si enim liceat cum hujusmodi excommunicatis inire societatem in audienda Missa, & Horis Canonicis recitandis, pari ratione licebit publicè pro ipsis orare; nam in Missa nomine Ecclesiæ oratur pro omnibus circumstantibus, & dum quis recitat cum alio divinum Officium Primæ, vel Completorii v. g. dicit: *Misereatur tui omnipotens Deus*, &c. & consequenter quando Ecclesia permittit communionem in orationibus, etiam permittit, ut pro communicantibus oretur: quidni ergo pariter licentiam pro ipsis sacrificandi, & applicandi eis fructum ex sacrificio provenientem?

CONCLUSIO QUARTA.

Missæ Sacrificium offerri potest pro Catechumenis, & *Infidelibus nondum baptizatis*, *illisque prodest per modum impetrationis*. Probatur hæc assertio ex continua, & antiqua Ecclesiæ praxi, quam tradit S. Apostolus 1. ad Timoth. 2. cùm ait: *Obsecro primò omnium fieri obsecrationes*, *orationes*, *postulationes*, *gratiarum actiones*, *pro omnibus hominibus*, *pro Regibus*, & *omnibus*, *qui in sublimitate sunt*; qui utique tunc temporibus erant Infideles. Hunc autem Apostoli textum S. Augustinus explicat de publicis orationibus, inter Missarum solemnia fieri solitis: *Multa hinc*, inquit, *dici possunt*, *quæ improbanda non sint*, *sed lego his verbis* (Apostoli suprà) *hoc intelligere*, *quòd omnis*, *vel pene omnis frequentat Ecclesia*, *ut precationes accipiamus dictas quas facimus in celebratione Sacramentorum*, *antequam illud*, *quod est in Domini mensa*, *incipiat benedici*: *orationes cùm benedicitur*, & *sanctificatur*, & *ad distribuendum comminuitur*, *quam totam petitionem ferè omnis Ecclesia Dominica oratione concludit*. Et paulò inferiùs: *Interpellationes autem*, *sive....postulationes fiunt cum populus benedicitur*; *tunc enim Antistites velut Advocati*, *susceptos suos per manus impositionem misericordissimæ offerunt pietati*: *quibus peractis*, & *participato tanto Sacramento*, *gratiarum actio cuncta concludit*; *quam in his etiam verbis ultimam commendat Apostolus*. *Hæc autem causa præcipua fuit ista dicendi*, *ut his breviter perstrictis*, *atque significatis*, *non putaretur negligendum esse*, *quod sequitur*: *Pro omnibus hominibus*, *pro Regibus*, & *iis*, *qui in sublimitate sunt*, *ut quietam*, & *tranquillam vitam agamus in omni pietate*, & *charitate*; *ne quisquam*, *sicut se habet humanæ cogitationis infirmitas*, *existimaret*, *non esse ista facienda pro his*, *à quibus persecutionem patiebatur Ecclesia*,

cum

cùm membra Christi ex omni essent omnium genere colligenda.

Ei præiverat S. Clemens Romanus lib. 8. Constitutionum Apostolicarum cap. 5. ubi signanter præscribit modum orandi pro Catechumenis; & Tertullianus lib. ad Scapulam cap. 2. scribens: *Itaque sacrificamus pro salute Imperatoris, sed Deo nostro.* Et S. Chrysostomus homil. de Adam, & Eva, ubi scribit: *Cùm enim sanctæ plebis Sacerdotes per mandata sibimet data legatione funguntur apud divinam clementiam humani generis causam, totamque secum Ecclesiam aggregantes, atque congemiscentes postulant, ac precantur, ut Infidelibus donetur fides, ut ab idololatria, & impiis erroribus liberentur, ut Judæis ablato cordis velamine, lux veritatis appareat, ut hæretici Catholicæ fidei receptione resipiscant, ut Schismatici spiritum redivivæ charitatis accipiant, ut lapsis Pœnitentiæ remedia conferantur, Cathecumenis ad regenerationis Sacramenta productis cælestis misericordiæ aula reseretur: hæc non inaniter à Domino peti, rerum ipsarum monstrat effectus.* Subscribit pariter Sanctus Cœlestinus primus epist. ad Episcopos Galliæ cap. 11. *Sanctarum plebium Præsules*, inquit, *publica legatione funguntur, & apud divinam clementiam humani generis causam agunt, & tota ingemiscente Ecclesia postulant, ut Idololatræ ab impietatis suæ liberentur erroribus, ut Judæis ablato cordis velamine lux veritatis appareat, ut hæretici Catholicæ fidei perceptione resipiscant, &c.*

Dices: Concilium Braccharense primum cap. 35. statuit; *Ut Catechumenis, sine redemptione Baptismi defunctis, simili modo neque oblationis sanctæ commemoratio, neque psallendi impendatur officium; nam & hoc per ignorantiam usurpatum est.*

Respondeo, Canonem illum intelligendum esse solùm de Catechumenis defunctis, qui in suscipiendo Baptismate nimiùm negligentes absque ejus perceptione, & sine sufficientibus Pœnitentiæ signis decesserant, qualiter etiam intelligendus est Chrysostomus serm. 3. in epist. ad Philippens. ubi ait: *Non frustrà ab Apostolis sancitum est, ut in celebratione venerandorum Mysteriorum memoria fiat eorum, qui hinc discesserunt. Noverint illis multum hinc emolumenti fieri, multum utilitatis: Stante siquidem universo populo, manus in cœlos extendente, cœtu item Sacerdotali, verendoque posito* (id est, incepto) *Sacrificio, quomodo Deum non placare-mus pro istis orantes? Verùm istud quidem de illis dicimus, qui in fide abscesserunt Catechumenos verò neque isto solatio dignamur; sed omni hujusmodi destituti sunt auxilio, uno quodam dempto. Quonam illo? Pauperibus illorum nomine dare licet, unde illis nonnihil refrigerii accedit.*

His enim, & similibus verbis, quæ subjicit S. Chrysostomus, significat tunc temporis ab Ecclesia prohibitum fuisse orationes, & sacrificia fieri pro defunctis Catechumenis, ad incutiendum terrorem Catechumenis viventibus, & ad coercendam eorum in suscipiendo Baptismate negligentiam. Unde non dicit, Catechumenos esse incapaces omnis fructus sacrificii, aliarumque orationum; sed, inquit, *neque isto solatio dignamur*, propter scilicet prohibitionem Ecclesiæ pro isto tempore; sicut etiam de facto non dignamur isto solatio excommunicatos, non quia incapaces sunt, sed quia Ecclesia prohibuit publicè pro illis offerre, vel orare, de quibus conclusione præcedenti. Quod ut clariùs ostenderet, addidit: *Pauperibus illorum nomine dare licet*: quasi diceret, tametsi non liceat propter prohibitionem Ecclesiæ publicè offerre, vel orare pro Catechumenis; tamen minimè prohibitum est pro ipsis dare eleemosynam.

QUÆSTIO QUINTA.

Qualis sit valor, & effectus Sacrificii, & quomodo possit applicari.

NOtandum primò: Nomine *valoris*, hic intelligi moralem dignitatem, quam habet sacrificium; nomine verò *effectus*, id quod intuitu talis valoris confertur. Porrò valor sacrificii Missæ attendi potest. 1. Ex parte Christi offerentis, & hostiæ: 2. Ex parte meritorum totius Ecclesiæ, cujus nomine sacrificium offertur: 3. Ex parte dispositionis, & devotionis Sacerdotis offerentis. *Insuper* valor sacrificii ex parte Christi D. attendi potest, vel quantum ad sufficientiam, vel quantum ad actualem influxum seu fructum, qui de facto confertur ei, pro quo Missæ sacrificium offertur: qui utique fructus maximè consistit; vel in impetratione beneficiorum; vel in solutione pœnæ peccatis remissis debitæ. Quæritur autem quantus, & qualis sit valor, & effectus hujus sacrificii.

Notandum secundò: Quantitatem valoris Missæ

Missæ attendi posse duplicem, unam *intensivam*, alteram verò *extensivam*: Prior attenditur secundùm meritum, & pretium illius Sacrificii in se considerati: Posterior verò æstimatur, & colligitur ex numero subjectorum, quibus applicari potest; ita quòd eò major æstimetur illis valor, quo pluribus absque divisione posset applicari; ac subinde valor ille sit infinitus, si infinitis subjectis simul prodesse possit. Prior quantitas dicitur *categorematica*, quia attenditur, & æstimatur secundùm certos gradus perfectionis, & valoris, quos Sacrificium istud in se complectitur; ita quòd censeatur infiniti valoris intensivè, si infinitos perfectionis gradus in se complectatur. Posterior verò dicitur *syncategorematica*; quia tantùm attenditur penes subjecta, quibus prodesse potest, & applicari: ita quòd hoc Sacrificium censeatur infiniti valoris, si infinitis hominibus possit prodesse. Porrò circa hanc controversiam resolvendam triplex est capitalis Authorum sententia: quarum *prima* affirmat, hoc Sacrificium esse infiniti valoris quantum ad vim impetrandi, & satisfaciendi, syncategorematicè; ita Cajetanus, Vasquez, & plures alii recentiores: *Secunda* verò id negat, ita subtilis Doctor, Richardus, Durandus, & plures alii tam veteres, quàm recentiores, cum Suarez, Toleto, &c. *Tertia* incedens media via docet, virtutem impetratricem hujus Sacrificii esse infinitam extensivè; itaut possit pro pluribus, & pluribus offerri absque singulorum præjudicio; secus autem de virtute satisfactoria, quam fatentur esse limitatam, & determinatam; itaut pluribus non possit prodesse sine sui diminutione, & divisione: ita Aversa qu. 11. sect. 7. cum pluribus aliis, quos ipse laudat.

Notandum tertiò, fructum Missæ attendi posse triplicem, nempe generalem, specialem, & specialissimum. *Generalis* est ille, quem Ecclesia intendit applicari omnibus omnino fidelibus, tum vivis, tum defunctis: vivis quidem, seu præsentibus, seu absentibus, quorum quisque majorem, aut minorem fructus portionem recipit juxta Christi determinationem, intentionem Ecclesiæ, & propriam uniuscujusque cooperationem ad sacrificium. Quanta autem portio unicuique contingat, Deus scit: certum tamen est, unumquemque plus gratiæ recipere, quò plures habet titulos ad majorem portionem habendam, ut si v. g. non tantùm intersit, sed & inserviat Sacro, &c. *Specialis* verò fructus est ille, qui obvenit iis, pro quibus Sacerdos specialiter offert sacrificium juxta praxim Ecclesiæ, modò pro una, modò pro alia persona offerentis sacrificium Missæ. *Specialissimus* denique valor, & effectus est ille, qui obvenit Sacerdoti, & ita illi proprius est, ut juxta multorum sententiam, aliis ab offerente Sacerdote applicari non possit.

Porrò hanc Missæ valoris, & fructus partitionem primus omnium invenit, & docuit Subtilis Doctor *qu.* 20. *quodlib. n.* 3. ubi ait: „ Potest meritum, vel specialiter oratio, in triplici gradu intelligi valere alicui, sive pro aliquo. Uno modo *specialissimè*, & sic semper valet oranti, quando est in gratia: ipse enim habet motum animi bonum, & elicit opus bonum. Iste malus, & illud opus; nam sic sunt alterius, pro quo orat, sicut orantis: nec potest iste, odinata voluntate, sic illud alteri dare; quod non sit suum meritum; quia magis tenetur ex charitate diligere seipsum, quàm alium: imò fortè non posset dare alteri sic, quin istud esset peccatum. Alio modo *generalissimè* & sic valet toti Ecclesiæ: nec enim debet orans aliquem de Ecclesia excludere, sed ex intentione habituali omnes includere. Tertio modo, scilicet, modo medio, valet illi, cui per orantem *specialiter* applicatur. *Probatur*: Non valet ei specialissimè; patet ex primo membro. Sed nec præcisè valet sibi generalissimè, sicut cuicunque: tunc enim frustra in Ecclesia essent speciales orationes assignatæ, aliæ pro vivis, aliæ autem pro mortuis: & iterum pro vivis aliis & aliis, putà, benefactoribus, amicis, & aliis: ut patet in orationibus Missalis Romani pro diversis assignatis personis, & statibus, & congregationibus. Frustrà, inquam, essent istæ specialiter assignatæ: quia non plus valerent illis, quàm generaliter cuicumque in Ecclesia. „

His ita præmissis, duo maximè sunt hac in quæstione determinanda: *Primum*, quòd Sacerdos possit applicare virtutem sacrificii pro libito: *Secundum*, quòd ejus valor eò minor sit in singulis, quò pro pluribus offertur.

CON-

CONCLUSIO PRIMA.

Reverà valor *Sacrificii Missæ applicari potest à Sacerdote illis, quibus libuerit*; ita Subtilis Doctor qu. 20. quodlibetica n. 13. ubi ait: *Dico* quòd in potestate Sacerdotis celebrantis est aliquo modo, scilicet speciali applicare virtutem sacrificii. Idque probat duplici authoritate S. Augustini in Enchiridion cap. 89. ubi ait: *Neque negandum est, defunctorum animas, pietate suorum viventium relevari, cùm pro illis sacrificium Mediatoris offertur*: Ergo, *inquit* Doctor, offerens potest applicare illis Sacrificium, & illæ per hoc poterunt relevari. Idem in sermone de Cathedra S. Petri: *Ostendam*, inquit, *qua ratione animæ defunctorum juvari possunt: adhibeant pro eis Sanctorum preces, & Sacerdotali eos prosecutione Domino commendent*. Juvantur ergo animæ per hoc, quòd Sacerdos pro eis applicat virtutem Sacrificii.

Addit Doctor rationem congruentiæ *nu.* 14. Quia, *inquit*, ubi in domo aliqua aliquod bonum est distribuendum diversis secundùm eorum exigentiam, vel indigentiam, rationabile est, quòd Dominus domus non immediatè singulis distribuat, sed talis distributio alicui, vel aliquibus certis Ministris in domo committatur. Ita videtur regulariter in familiis ordinatis: æquè ergo, vel magis debet esse in domo Dei, quæ est Ecclesia, quòd bonum ibi virtute sacrificii communicandum, non solùm Deus distribuat, sed aliquis Minister in Ecclesia: nulli autem magis convenire potest in Ecclesia, quàm Sacerdoti sacrificium offerenti, cui sicut convenit determinare intentionem suam, pro quo specialiter offerat, sic convenit sibi dispensatoriè, vel dispositivè determinare, cui virtute sacrificii bonum, quod impetratur, reddatur.

Dices primò: Non spectat ad instrumentum, quod virtutem habeat applicandi actionem, vel effectum actionis, hoc enim proprium est agenti principali: sed Sacerdos, quantum ad virtutem sacrificii est merè instrumentum, & organum inanimatum; licèt enim sit organum vivum, quantum ad meritum personale in celebrando; quia sic meritum celebrationis Sacrificii provenit ex ejus parte, quatenus ipse vivit vita gratiæ; tamen quantum ad illud bonum, quod ex opere operato provenit ex sacrificio, Sacerdos est tantùm organum veluti mortuum ratione sui characteris: quia effectus ille ex posito sacrificio infallibiliter sequitur, etiamsi Sacerdos non vivat vita gratiæ.

Negat minorem Doctor ibidem: Quia licèt, *inquit*, bonum, quod impetratur virtute Sacrificii, non impetretur virtute meriti personalis Sacerdotis, sed virtute meriti Ecclesiæ, in cujus persona fit oblatio, & ob cujus gratiam oblatio acceptatur: & ideo quoad hoc, scilicet tale bonum sic impetrandum, Sacerdos, licèt sit merè organum; tamen ratione Ordinis habet gradum notabilem in Ecclesia, propter quem sibi convenit offerre, vel oblationis virtutem determinare, & in hoc non est præcisè organum, sed Minister, & Dispensator.

Dices secundò: Bonum, quod non debetur isti, non habet iste jus alii assignandi vel applicandi: sed bonum, quod debetur virtute sacrificii, non habet Sacerdos in quantum celebrans, sed tantùm ut est ipse nuntius offerens petitionem Ecclesiæ; & bonum, quod virtute Sacrificii debetur, non sibi debetur; quia eadem esset virtus Sacrificii, si ipse esset in mortali peccato: ergo, &c.

Respondet Doctor: Quòd si bonum reddendum virtute sacrificii non debeatur Sacerdoti pro se; debetur tamen Ecclesiæ secundùm ejus distributionem: quia ipse ex ordine suo est nuntius Sponsæ ad Sponsum, offerens petitiones specialiter pro determinatis personis, & ita dispositoriè, vel dispositivè determinans eis illud, quod pro talibus petitionibus reddetur.

Observat insuper Doctor *ibidem n.* 7. quòd etsi Sacerdos sacrificium pluribus applicet, & pro pluribus celebret, quòd ejus devotio non minuatur magis, quàm si pro uno dumtaxat celebraret: Distractio, *inquit*, non necessariò concurrit ex hoc, quòd pro pluribus celebratur; quia non oportet celebrantem pro multis tunc de eis actu cogitare, sed sufficit, quòd antè recollegerit istos, pro quibus intendit specialiter orare, & intentionem suam talem Deo obtulerit; ex tunc enim, si tantùm in communi memoriam eorum habeat, hoc sufficit, quia Deus orationem, & devotionem suam pro illis acceptat, pro quibus ordinavit priùs se velle offerre: & in isto casu verum est, quòd propter multitudinem attentio actualis ad singulos mi-

 nui-

„ nuitur, quia non est ad eos, nisi in „ communi, sed devotionem, quæ est mentis motus in Deum, non oportet minui. „ Quam veritatem hoc exemplo illustrat: „ Non minùs, *inquit*, devotè celebrat quis „ de omnibus Sanctis quàm de uno Sancto: „ quia etsi minùs distinctè attendat ad quemlibet; tamen attentio ad totam communitatem sufficit ad devotionem, non tantùm æqualem, sed majorem, quàm sufficeret attentio ad unum eorum, nisi fortè „ ad illum, in quo eminenter est illud, quod „ est materia devotionis ad omnes, qui „ est solus Deus trinus. Sic quando oratur pro multitudine, sive communitate „ indigente, ut impetretur sibi bonum, „ quo indiget, major compassio potest „ haberi, & ita majus desiderium impetrandi illud, quo indiget; quàm si pro „ uno indigente oraretur, & ita non minuitur devotio, licèt minuatur intentio „ actualis, & distincta.

CONCLUSIO SECUNDA.

M*issæ sacrificii valor, & effectus non est infinitus syncategorematicè, sed finitus; subindeque oblatum pro pluribus minùs prodest, quàm si pro uno dumtaxat offerretur*. Ita Subtilis Doctor supra n. 20. ubi *ait*: „ Dici potest, quòd Missa non tantùm valet virtute Sacrificii applicata pluribus in „ eodem gradu; sicut si uni soli applicaretur. *Probat*: Quia bonum, quod debetur „ virtute Sacrificii, correspondet secundùm „ plenam justitiam alicui merito in Ecclesia: „ sed illud meritum est finitum, & certi „ gradus: ergo sibi secundùm justitiam plenam adæquatè correspondet bonum certi „ gradus reddendum, ita quòd nihil reddatur virtute sacrificii, nisi illud, vel inclusum in illo: ergo si totum illud reddatur isti, nihil virtute Sacrificii reddetur illi, quia, quod daretur illi, nec est „ istud bonum, quod datur isti, nec includitur in illo, ut aliquid ejus, & per consequens ex opposito consequentis, si virtute sacrificii aliquod bonum detur illi, „ non totum datur isti, quod debetur virtute sacrificii; daretur autem ei totum in „ medio gradu, si sibi soli specialiter applicaretur. *Ita Doctor*, quibus apertè demonstrat, Missæ sacrificium esse finiti valoris, ac subinde minùs prodesse singulis, dum pro pluribus offertur.

Porrò hujus conclusionis probatio à priori alia non est, quàm Christi D. voluntas, quæ utique ordinavit, ut sua merita, & satisfactiones, quas pro nobis æterno Patri obtulit in cruento crucis sacrificio, nonnisi finito modo, ac determinato applicarentur per sacrificium incruentum, quæ utique Christi D. voluntas colligitur ex sensu, & praxi Ecclesiæ: nam, inquit Doctor ibidem n.3. Si idem numero sacrificium ob suam infinitatem, ex æquo pluribus, imò & infinitis prodesse posset, ac si uni tantùm illorum applicaretur, frustrà in Ecclesia essent speciales orationes assignatæ, aliæ pro vivis, & aliæ pro defunctis; & iterum pro vivis aliis, & aliis; ut patet in orationibus, & collectis, quæ in Missali Romano assignantur pro diversis personis, statibus, cœtibus: frustrà, inquam, id ita fuisset præscriptum; quippe non plus valeret illis, pro quibus specialiter offertetur, & oraretur, quàm prodesset generaliter cuicumque fidelium in Ecclesia consistentium.

Sequeretur insuper, inquit ibidem Doctor, quòd Sacerdotes, qui non ex stipendio, nec ex aliqua obligatione, sed ex mera devotione celebrant, deberent sacrificium offerre pro omnibus simul fidelibus vivis, & defunctis; & peccarent contra charitatem, quoties secus facerent: nam charitas postulat, ut Missæ sacrificium offeratur pro omnibus, quibus prodesse potest absque aliorum præjudicio, atque ita Sacerdos per unicam Missam solvere posset debitum omnium animarum in Purgatorio existentium.

Sequeretur tertiò, quemlibet Sacerdotem unico sacrificio satisfacere posse pro quibusvis fundationibus, & obligationibus pia Testatorum voluntate præscriptis, & sic frustrà tot sacrificia pro eisdem personis repeti: quippe cùm semel oblatum etiam pro omnibus defunctis remitteret eis omnes pœnas eorum remissis peccatis debitas. Hoc autem omninò alienum est ab assidua Ecclesiæ praxi, quæ semper censuit, Missæ sacrificium debere, ac posse pluries offerri, etiam pro specialibus, ac privatis personis.

Sequeretur tandem, quod Sacerdos, pluribus ex justitia obligatus ad Missam, ratione diversi stipendii celebrandam pro pluribus, posse per unicam Missam illis debitis facere satis: at hoc est absurdum; sic enim frustraretur fidelium pietas, damnarentur justa, & æqua pro celebrandis Sacris

ab

ab Ecclesiæ propositis taxata stipendia, & laxaretur Sacerdotibus infesta avaritiæ lues.

Reponit Vasquez, disp.231. c.3. negando hanc sequelam, *Primò*, quia, inquit, qui stipendium tribuit Sacerdoti, non solùm petit ab eo applicationem Sacrificii, sed etiam orationes Ecclesiæ, & impetrationem earum, quæ sunt finiti valoris, ac proinde tantùm singulis prosunt, si inter plures, quàm si inter pauciores dividantur.

Verùm contra primò, Sacerdos ille pro singulis posset orare, & sic omnes æqualem effectum impetrationis acciperent, ac si pro singulis seorsim offerret. *Denique*, impetratio Ecclesiæ se habet per accidens ad solutionem debiti ex parte Sacerdotis; nam excommunicatus, qui Missam celebraret ex debito, satisfaceret suæ obligationi, etiam si nomine Ecclesiæ nihil impetraret, quippe cùm ab ea sit præcisus.

Reponit secundò, Sacerdotem in eo casu ideò agere contra justitiam, quia cùm stipendium detur ratione sustentationis, ut qui altari servit, vivat de altari, ipsa justitia non patitur, ut qui semel ab uno in sustentationem stipendium accepit, iterùm ad idem opus aliud stipendium accipiat.

Verùm contrà, inde sequeretur *primò*, quòd qui stipendium accepit pro celebrando uno Sacro in Natali Dom. non possit iterùm stipendiùm accipere pro secunda, & tertia Missa; quippe cùm jam habeat rationem accepti stipendii pro prima Missa, unde sustentetur illa die, & vivat de Altari. *Secundò*, sequeretur, quòd Sacerdos, qui liberaliter promisit, se celebraturum Sacrum pro uno, posse iterùm acceptare stipendium ab alio pro eodem Sacro faciendo; quippe cùm Missa æquè duobus prodesset, ac si pro uno dumtaxat offerretur.

Dices primò: Sacrificium crucis fuit valoris infiniti; ergo & Missæ sacrificium pariter est valoris infiniti. Antecedens communiter admittitur à Theologis; Consequentia verò probatur: *Tum* quia sacrificium Missæ est idem numero cum sacrificio crucis ex parte rei oblatæ, & principalis offerentis; est enim in utroque sacrificio eadem victima, & idem Sacerdos: *Tum* quia eadem est vis satisfactoria ex opere operato in utroque sacrificio; nam, ut diximus, Christus nunc de novo non satisfacit, sed per sacrificium crucis semel satisfecit, & hæc satisfactio applicatur nobis per incruentum Missæ sacrificium.

Nego consequentiam: Quamvis enim sacrificium crucis fuisset infiniti valoris inde non sequitur, quòd sacrificium incruentum Missæ sit pariter infinitum; quippe id, quod applicat perfectionem causæ principalis, in eodem gradu hujusmodi perfectionem non participat.

Porrò Missæ sacrificium applicat satisfactiones sacrificii crucis, ac subinde non habet eamdem virtutem satisfaciendi, quam habuit crucis sacrificium: unde sacrificium crucis debuit habere quamdam vim infinitam, quia una oblatione Christus consummare debuit in æternum sanctificatos; cùm enim hoc sacrificium non esset iterabile, debuit extendi ad omnes, & esse satisfactorium pro omnibus; secus est autem de sacrificio Missæ, quod Christus voluit pluries offerri, & frequentari; idcircò non debuit habere valorem infinitum, alioquin frustrà fuisset repetendum.

Ad probationes autem *dico*: ad *primam* quidem, quòd valor oblationis non semper repetatur ex parte principalis offerentis, & dignitate rei oblatæ, sed etiam ex parte applicationis. Porrò applicatio meritorum Christi, quæ fit per sacrificium Missæ, finita est, & determinata, ut constat ex praxi Ecclesiæ: igitur, &c. Idem dicendum *ad secundam probationem*; licèt enim effectus Missæ sacrificii fiat ex opere operato, tamen cùm pendeat ab applicatione Sacerdotis offerentis, idcircò determinatur juxta determinantis intentionem. Non igitur rectè infertur infinitas sacrificii ex infinitate rei oblatæ, & principalis offerentis, alioquin sequeretur, quod oblatio, qua B. Virgo Filium suum obtulit in templo, habuisset valorem infinitum, & similiter oblatio illa, qua Filium suum morientem Patri obtulit, fuisset infiniti valoris ex parte B. Virginis, siquidem Christus in eo sacrificio erat victima, & principalis offerens. Quamvis ergo hoc sacrificium sit idem cum sacrificio, quoad principalem offerentem, & victimam oblatam, inde non sequitur, quòd sit ejusdem valoris quoad oblationem; nam oblatio in hoc sacrificio est actio Sacerdotis, quæ est finiti valoris; oblatio verò quæ facta fuit in sacrificio crucis, erat infiniti valoris, & dignitatis ex ea parte, qua procedebat ex persona infinita, & increata Verbi.

Objicies secundò: S. Hieron. ut refertur de consecr. dist. 5. cap. *Non mediocriter*, ait;

ait: *Dum pro centum animabus Psalmus, vel Missa dicitur, nihil minus, quàm si pro una qualibet earum diceretur, accipitur*: sed id dici non posset, si sacrificium non esset infiniti valoris.

Respondeo primò, certò non constare, quòd ea sententia sit S. Hieron. *Secundò*, respondet Doctor, illius legitimum sensum esse, quód uni Sacerdoti non minùs prosit unica Missæ celebratio, & recitatio attenta, & cum fervore spiritus paucorum psalmorum, quàm multiplex remissa, & frigida cum tristitia spiritus, & cordis anxietate; unde immediatè hæc verba præcedunt: „ Melior est quinque Psalmorum „ decantatio cum cordis puritate, & se„ renitate, & spirituali hilaritate, quàm „ totius Psalterii modulatio cum anxietate cordis, & tristitia. Quæ verba, *inquit Doctor*, dixit S. Hieronymus, si tamen reverà dixerit, ad consolationem Monachorum, qui, si pro multis orare teneantur, non est necessum, quòd propterea plures fundant orationes, quæ eis tædium inferent, sed satius est, quòd pauciores Missas, & Psalmos celebrent cum devotione, & fervore spiritus.

Objicies tertiò: Bonum spirituale proportionatur spiritui, & spiritus, v.g. Angelus est ubique totus, & non per partes communicatur, sed est totus in toto, & totus in singulis partibus: ergo bonum spirituale, & per consequens fructus sacrificii communicatur sine divisione, & ita non diminuitur, licèt pluribus communicetur.

„ *Respondet Doctor* n. 8. Spiritus etsi ex„ tensivè non dividatur, tamen numera„ liter spiritus à spiritu distinguitur: sunt „ enim singulorum corporum animatorum „ singulæ animæ, & illæ habent bonita„ tem naturalem magis extensivè, quàm „ una ex eis: imò æquivalentem bonitati „ magis intensæ, secundùm illud S. Au„ gustini 7. de Trinit. cap. 6. *Plus sunt ali„ quid homines duo, quàm unus homo*. Et „ per hoc distinguitur pluralitas in Di„ vinis à pluralitate in creaturis, quia „ plus aliquid hic sunt duo, quàm unum, „ non sic ibi. Unde subdit: *Non enim ma„ jor essentia est Pater, & Filius, & Spiri„ tus sanctus simul, quàm solus Pater, aut „ solus Filius*. Bonitatis etiam plures spi„ rituum sunt majoris valoris, & ideò re„ quirunt plura bona, vel unum majus bonum propter quod retribuantur. Non „ enim, qui orando meretur vivificare u„ num mortuum; eadem ratione, æquè „ meretur vivificationem quorumcumque „ mortuorum. Ita dico, quòd bonum „ spirituale communicatur sine divisione „ quantitativa: secundùm extensionem ta„ men communicatur cum distinctione, „ scilicet aliud alteri, & ita requiritur di„ stinctum meritum, propter quod reddatur, & hoc dico æquale intensivè. „

Instabis: Saltem bonum spirituale non communicatur per partes: ergo si virtute hujus Missæ debetur bonum utrique tanquam unum totale præmium; illud non reddetur per partes, sic scilicet, quòd pars dabitur uni, & pars alteri.

Respondet Doctor n. 9. ex S. Augustino „ 6. de Trinit. c. 8 In his, quæ non mo„ le magna sunt, hoc est, majus esse, „ quod est melius esse. *Subsumit*: Duo ve„ rò bono æqualia sunt meliora altero: „ ergo in eis est major bonitas; majus „ autem licèt non possit actu dividi, ta„ men toti æquantur plura parva, quàm „ medietati, & in illis parvis est distin„ ctio, & pro illo uno magno, licèt in „ se indivisibili, tamen divisibili, vel ma„ gis distinguibili in æquivalentia possent „ illa multa reddi. *Applicat ad propositum*: „ Si hic tanto merito debetur adæquatè „ tantùm: illud in se dividi non potest, „ sed tamen illi æquivalere possunt multa „ bona minora, & ita ipsum potest di„ vidi valore, dum pro ipso diversa bo„ na minora distinctè reddantur. Nonergo „ illud bonum spirituale realiter per „ partes datur, sed datur in multis bonis „ minoribus, quæ respectu illius boni ha„ bent partialem valorem. „

Urgebis: Qui spiritum recipit, totum spiritum recipit: ergo similiter, qui aliquod bonum spirituale recipit, recipit ipsum totum.

Respondet Doctor: Si possibile esset, eun„ dem spiritum distribui multis in valore, „ sicut hic est possibile de bono redden„ do virtute orationis, unicuique minus „ bonum daretur: & fortè etiam spiritus „ minùs communicaretur, si transcenderet „ suum susceptivum proportionatum; si„ cut fortè anima non æquè vivificaret „ corpus quantumcumque cresceret; sed „ passo proportionato æquè communica„ tur: in proposito receptivum propor„ tio-

„ tionatum bono illi, quod est redden-
„ dum pro merito, est una persona, &
„ quod datur illi, datur non per partes.

Instabis denique: Aliqua etiam corporalia non minus communicantur pluribus, quàm paucioribus, ut patet de lumine candelæ æquè plura illuminabilia illuminantis, ac si unicum eorum tantùm illuminaret: Patet etiam in voce, quæ æqualiter simul immutat auditum plurium audientium, ac si unum illorum solùm immutaret: igitur à pari bonum spirituale valoris Sacrificii pluribus applicatum non minus proderit singulis, quàm si uni tantùm applicaretur.

„ *Respondet* Subtilis Doctor n.11. Cùm di-
„ citur, quòd æquè illuminantur plura il-
„ luminabilia, sicut unum, verum est,
„ quando illa plura sunt partes ejusdem illu-
„ minabilis adæquati; putà, quando sunt
„ contenta in eadem sphæra, sive intra ean-
„ dem sphæram respectu illuminantis, ut cen-
„ tum. In proposito autem, duo illi, pro
„ quibus oratur, non sunt per se partes unius,
„ quod sit susceptivum adæquatum boni red-
„ dendi virtute orationis: sed uterque per
„ se est susceptivum adæquatum. *Ita Doctor*.

Fateor equidem, quòd Deus potuit efficere, & ordinare, ut Missæ Sacrificium æqualiter prodesset pro pluribus, ac plures æqualiter ab eadem candela illuminantur: non tamen ita statuit, sed potiùs voluit, ut fructus, & valor Missæ se haberet ad modum pecuniæ, quæ divisa inter multos minùs prodest. Quòd ita ordinaverit, constat ex dictis in confirmatione nostræ sententiæ.

Objicies denique: Idem Sacerdos unica actione plures baptizare potest: ita ut omnibus æqualis conferatur gratia ex opere operato: ergo pariter offerens Missæ Sacrificium pro pluribus, æqualiter proderit, & valebit omnibus illis ex opere operato. Consequentia patet, quia tam Sacramentum, quàm Sacrificium hoc valorem suum habent præsertim ex opere operato. *Confirmatur*, quia per Sacrificium Missæ virtus meritorum Christi nobis applicatur, quæ certè non minuitur ex eo, quòd pluribus applicetur: ergo Sacrificium, per quod applicatur, cùm pro multis offertur, eodem modo singulis proderit, ac si pro paucioribus offerretur. Tandem certum est, Sacerdotem in Missa commemorationem facere non solùm ejus, qui stipendium dedit pro sacro, sed etiam aliorum, ut propinquorum, & amicorum, quod utique non liceret, si ob id in ejus fructu, qui dedit eleemosynam detrimentum aliquod pateretur.

Nego consequentiam: Quia, inquit Doctor in 4.dist.6. q.2. cùm Sacramentum Baptismi sit ablutio passiva, sequitur, quòd tot erunt Sacramenta Baptismatis, quot homines abluti; atque adeò multiplicato Sacramento, multiplicabitur etiam illius effectus: Missæ verò Sacrificium pluribus applicatum solum est unicum; unde ex opere operato unicum habet effectum.

Ad primam confirmationem nego pariter consequentiam, licèt enim per Sacrificium Missæ virtus meritorum Christi nobis applicetur; non tamen applicatur ad æqualitatem, & cum omni plenitudine, inquit Doctor, sed tantùm inadæquatè, & quoad determinatos effectus.

Ad secundam confirmationem respondet Doctor, quòd, quando Sacerdos obligatus ex stipendio accepto ad celebrandam Missam pro aliquo; nihilominus insuper erat in *Memento* pro amicis, propinquis, &c. non sic orat, quasi specialiter intendat illis quoque applicare valorem Sacrificii, qui ei ex opere operato correspondet; hoc enim totum quoad substantiam, & fructum tenetur applicare illi, qui stipendium dedit: sed tantùm applicat fructum, qui ex Sacrificio provenit per modum impetrationis ex opere operantis, sive ex merito personali. Quod utique legitimè præstare potest, quia per hujusmodi fructus particularis applicationem, nihil detrahitur fructui correspondenti oblationi, quæ fit in persona Christi, in utilitatem ejus, qui stipendium dedit.

Petes 1. *An Sacerdos possit licitè, & legitimè accipere simpliciter stipendium pro celebratione Missæ.*

Affirmo cum omnibus Theologis, Idque probatur ex illo Lucæ 10. *Dignus est operarius mercede sua*: Justum enim est, ut qui in bonum aliorum applicantur ministrando spiritualia, mutuò ab illis ad vitam temporalem fovendam & sustentandam necessaria accipiant, ut egregiè probat Apost. 1.ad Cor.9. *Quis*, inquit, *militat suis stipendiis nunquam, quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? Nunquid secundùm hominem hæc dico? An & lex hæc non dicit? Scriptum est enim in lege Moysi: Non alligabis os bovi trituranti. Nunquid de bobus*

cura

cura est Deo? An propter nos utique hoc dicit? Nam propter nos scripta sunt, quoniam debet in spe, qui arat, arare: & qui triturat, in spe fructus percipiendi. Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus? Si alii potestatis vestræ participes sunt, quare non potiùs nos? Sed non usi sumus hac potestate: sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Christi. Nescitis, quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt, & qui altari deserviunt, cum altari participant? Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere. Quibus verbis significat Apostolus, non solùm eos, qui Evangelium annuntiant, sed etiam qui in offerendo Sacrificio altari deserviunt, posse legitimè pro beneficiis spiritualibus impensis temporalia ab eis, quibus spiritualia largiuntur, accipere; unde nihil mirum si Ecclesia approbat praxim accipiendi stipendii pro impenso labore, & opere in celebratione Missæ.

Nec obstat, quòd in hoc interveniat pactum aliquod, in quantum datur stipendium, ut fiat sacrum, & vicissim fiat sacrum, ut accipiatur, vel propter acceptum stipendium: Nulla enim in hoc intervenit Simoniæ labes, quia stipendium non datur pro ipsa Missa, quasi esset illius pretium: *Sed*, inquit Doctor q. 20. quodlibetica ad 3. art. principalem, *eleemosyna liberaliter offertur cum petitione orationis; & recipiens eleemosynam tenetur secundùm justitiam exaudire mendicantem orationem suam: & tunc ex justitia liberaliter tamen, scilicet sine conventione, & computatione obligat se ad orandum pro benefactore; vel si est communitas aliqua, Prælatus ejus se pro tota obligat: vel ipsam totam obligat, vel ipsa tota se totam obligat, & quælibet istarum obligationum potest esse stricta, licèt non sit secundùm commutationem hujus pro illo.*

Itaque stipendium non datur pro ipsa Missa: sed vel pro sustentatione Ministri, vel pro ipso externo ministerio, quæ sunt aliquid temporale. Unde justum Missæ stipendium non debet mensurari penes valorem Sacrificii; qui etiamsi sic non sit infinitus formaliter, tamen adeò summus est, ut nullum bonum temporale possit ipsi ex æquo comparari. Neque etiam mensurari debet penes effectum, quem consequitur ille, cui Sacrificium applicatur; quia effectus illi per se primò sunt quid spirituale; licèt interdum tendant in consecutionem rei temporalis: sed stipendium mensurari debet vel ex lege Ecclesiastica illud taxante; vel ex justa & rationabili consuetudine, vel, si hæc deficiunt, ex honesta, & frugali Sacerdotis in unum diem sustentatione. Quapropter stipendium majus legitimè exigi non potest, quàm quod à Superiore potestatem habente, putà Episcopo, vel ejus Officiali taxatum est: vel si taxatum non fuerit, exigi non potest majus, quàm quod communi consuetudine receptum, & approbatum est à viris prudentibus, & timentibus Deum; quod tamen non impedit, quin Sacrificium offerri postulans, longò uberius stipendium, quàm illud, quod taxatum est, ex liberalitate possit largiri.

Petes 2. *Utrùm quando quis petit ut secundùm suam intentionem plura celebrentur Sacra, nec dat justum stipendium pro singulis, possit Sacerdos propria auctoritate numerum Missarum ita determinare, & redigere, ut conveniens stipendium pro singulis habeat.*

Affirmant multi Casuistæ: Quia, inquiunt, tunc fit injuria Sacerdoti, à qua potest seipsum redimere; quamvis promiserit pro quolibet modico uno stipendio se Missam celebraturum: non secus ac famulus & operarius, cui condigna merces non tribuitur, potest damnum suum, ut poterit resarcire.

Verùm præter quàm quòd hæc sententia periculoso fundamento nititur, mihi omninò videtur improbanda: *Tum*, quia directè militat in fidelitatem servandam in omnibus pactis, vergitque in fraudem, & deceptionem illius, qui Sacrificia postulat, quique tot Sacrificia alibi certò potuisset obtinere, in illis nempe locis, in quibus minora sunt taxata stipendia; quia non ita carè vivitur: *Tum*, quia hanc sententiam tanquam minùs tutam proscripsit sacra Cardinalium Congregatio, ordinata secundùm determinationem Concilii: nam die 21. Julii anno 1625. inter cætera hæc decrevit: Pro pluribus Missis, etiam ejusdem qualitatis celebrandis plura stipendia, quantumcumque incongrua, & exigua, sive ab una, sive à pluribus personis collata fuerint, aut conferantur in futurum Sacerdotibus, sacra Congregatio sub obtestatione divini judicii mandat, ac præcipit, ut absolutè tot Missæ celebrentur, „ quot

„ quot ad rationem attributæ eleemosynæ „ præscriptæ fuerint; alioqui graviter pec- „ cant, & ad restitutionem tenentur.

Petes denique: *Utrùm quis accepto justo, & taxato in sua Diœcesi stipendio pro Missis celebrandis, possit curare totidem Missas in alia Diœcesi celebrari pro minori stipendio, retenta sibi aliqua accepti stipendii parte; putà si quis 24. aut 30. asses Parisiis exceperit pro duabus Missis celebrandis, possit curare totidem Missas celebrari in ea Diœcesi, in qua tantùm quinque aut sex asses taxantur pro stipendio.*

Affirmant Suarez disp. 86. sect. 3. Emanuel Sa, & nonnulli alii ex recentioribus Casuistis; quia, inquiunt, hoc in casu non fit injuria nec danti stipendium; quippe cùm tot sacra pro eo celebrentur, quot ipse postulavit; nec Sacerdoti Missas dicenti; quia datur ei justum stipendium secundùm ordinationem suæ Diœcesis. Verùm hæc sententia mihi videtur omninò improbanda. *Tum*, quia Sacerdos ille, qui 24. vel 30. asses recepit, & tantùm 10. aut 20. largitur, nullum habet jus retinendi partem residuam hujus pecuniæ, neque *titulo gratuito*, quoniam hæc residua pars ipsi non donatur, neque à vero Domino illius pecuniæ, neque à Sacerdote dicente illas Missas; unde facit utrique injuriam, retinendo partem pecuniæ, quæ destinata fuerat pro legitimo stipendio. *Nec* habet etiam jus in eam partem pecuniæ *titulo onerario*; quippe cùm ipse non subeat onus dicendi Missam, neque tantùm laboret in quærendo Sacerdotem, qui has Missas celebret, ut propter eum laborem justè sibi retinere possit illam pecuniæ partem. *Tum*, quia hæc sententia omninò proscripta fuit ab eadem sacra Congregatione Concilii, quæ suprà; eodem enim decreto definivit, non posse Sacerdotem majori accepto stipendio pro celebratione Missæ partem ipsius retinere; *Sacra Congregatio*, inquit, *omne damnabile lucrum ab Ecclesia removere volens, prohibet Sacerdotem, qui Missam susceperit celebrandam cum certa eleemosyna, ne eandem Missam alteri, parte ejusdem eleemosynæ sibi retenta, celebrandam committat.*

Nec obstat, quòd Julius II. dicatur concessisse Generali Ordinis nostri, qui tunc erat, ut in sua visitatione posset sic in multitudine Missarum dispensare, ut in qualibet Missa possent recitari novem orationes, seu Collectæ, & qualibet Collecta valeret pro una Missa, quam concessionem extendit Leo X. anno 1613. ut quilibet Generalis futurus idem facere posset. Et super valore istarum concessionum consultus Navarrus, respondit lib. 5. Conciliorum tit. de Privilegiis, valere eam concessionem, licèt ea utendum esset cum magna consideratione, nec posse sine magna necessitate recipi talem numerum Missarum, cum proposito decipiendi illos, qui pro tali numero Missarum eleemosynas offerunt.

Insuper, idem Leo X. dicitur concessisse Patribus nostri Ordinis, quòd si eleemosyna non æquivaleret uni regali, possent unica Missa satisfacere, etiamsi duas, vel tres, aut quatuor celebraturi essent occasione plurium eleemosynarum, ut refertur in Compendio Privilegiorum Fratrum Minorum, verbo *Missa*, ubi idem ab iisdem Pontificibus concessum Patribus Minimis, refert Laurentius Perinus.

Hæc, inquam, *non obstat*: *Tum*, quia omnia ista privilegia censentur revocata per suprà dicta Decreta Congregationis approbata, & confirmata auctoritate summi Pontificis. *Tum*, quia, ut observat præfatus Auctor Privilegiorum nostri Ordinis: hæ omnes concessiones Pontificiæ sunt surreptitiæ: *Tum* etiam, quia essent concessæ in præjudicium animarum, & æqui ac justi regiminis Ecclesiæ; ac sunt repudiandæ.

Inde tamen inferre non licet, quòd qui habet beneficium, ratione cujus debet singulis diebus Missam celebrare, teneatur omnem illius beneficii fructum eo die obvenientem ei largiri, cui Missam celebrandam commendat; nam beneficii cujuscumque fructus non solùm obvenit propter celebrationem Missæ, sed etiam propter recitationem Officii, & dignitatem, ac necessitatem status Ecclesiastici: quapropter ex æquo satisfaciet largiendo celebranti Missam taxatum stipendium in ea Diœcesi, in qua commorantur.

Plures sunt aliæ similes hac de reformari solitæ quæstiunculæ; de quibus consulere poteris Theologos Morales, seu Casuistas; sed cave à laxioribus, *quia lata porta, & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt, qui intrant per eam. Quàm angusta porta, & arcta via est quæ ducit ad vitam! & pauci sunt, qui inveniunt eam.* Faxit Deus ut eam, & invenire, & per eam ad æternæ fœlicitatis sacrarium pervenire valeamus.

D 1-

DISPUTATIO SECUNDA

De Sacramento Confirmationis.

CONsultò quidem Sacramenti Confirmationis delineationi (quæ apud alios Theologos inter Sacramentorum seriem secundum locum obtinet) nos quintum dumtaxat assignamus. Enim verò homo vitiata propagine, & propriis suorum peccatorum sordibus deturpatus priùs per ea Sacramenta, quæ ad eluendas animi sordes, & restaurandam vitam spiritualem instituta sunt, repurgari debuit, ac etiam Christi Domini corporis, & sanguinis edulio saginatus adolescere, quàm per sacram Confirmationem inter strenuissimos Christi milites consignaretur, & ejus unctione accingeretur ad pugnam, & ad victoriam armaretur. Nam, ut præclarè ad Episcopos Hispaniæ scribit S. Melchiades summus Pontifex: *In Baptismo regeneramur ad vitam, post Baptismum ad pugnam confirmamur: in baptismo abluimur, post baptismum roboramur: regeneratio per se salvat in pace baptismum recipientes: Confirmatio armat, atque instruit ad agones.*

Etenim si Christum nostræ militiæ ducem *unxit Deus oleo lætitiæ præ participibus ejus*, quia non venerat *mittere pacem, sed bellum* adversùs principes, & potestates tenebrarum, de quibus gloriosam victoriam reportavit, *& traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso*: ita planè convenientissimum erat, ut Christianus toto vitæ suæ mortalis curriculo contra eosdem hostes, attritos quidem non tamen exarmatos, præliaturus, cœlesti Confirmationis unguento peruncus medios inter adversarios audacter erumperet, & nullo pœnarum, suppliciorumque terriculamento a Christianæ fidei professione deterretur.

Satis non fuit Israelitis ad consequendam tot votis expetitam terram promissionis horrendos maris rubri gurgites transcendere, ut refluentibus in eorum hostes jugulatricibus aquis, securo pede procederent; fuit insuper necessum, ut post contritos, ac conculcatos varios serpentes, post gustatum cœleste manna, nova etiam virtute, novoque animi imbuerentur ardore, ut adversùs tot obviantes hostium exercitus animosè præliarentur, & eisdevictis, optatam, ac sibi repromissam terram lacte, ac melle manantem obtinerent. His figurarum lineamentis apertè satis adumbratam conjicio fidelium novæ legis sortem; ut quod Israelitæ præseferunt in umbris, Christiani media in veritatis luce implere teneantur. Non enim nobis satis est ad æternam fœlicitatem anhelantibus contrivisse capita draconum in aquis, & in salutiferis baptismatis undis nobis congenitum primordiale crimen deposuisse; nec sufficit omnia deinceps contracta peccata, veluti tot serpentes, in deserto pœnitentiæ in amaritudine animæ contrivisse: oportuit ultrà, ut post Christi D. corpore veluti cœlesti manna recreatus animus, adhuc nova virtute roboraretur, quatenus incursantes, ac assiduè infestantes mundi, carnis, ac dœmonis impetus non solùm constanter sustinere, sed etiam generosè repellere valeret.

Ea autem est cœlestis virtus, & divina propemodum animi fortitudo, & constantia, quam ex Confirmationis Sacramenti participatione mutuamur; quamque Christus D. Apostolis spondens S. Spir. in eos mirabilem illapsum promiserat, dicens Act. 1 *Accipietis virtutem supervenientis Spiritus sancti in vos*; nam, ut egregiè ait suprà laudatus Melchiades Pontifex, *quod nunc in confirmandis Neophytis manus impositio tribuit singulis, hoc tunc Spiritus sancti descensio in credentium populos donavit universis*. Non erit igitur ingratum, nec injucundum tam eximii, tamque utilis, ac necessarii Sacramenti naturam, effectus, ac legitimum dispensatorem, & susceptorem investigare. Quod utique pro modulo nostro præstare conabimur tribus in sequentibus Articulis: quorum *Primus* Confirmationis essentiam: *Secundus*, ejusdem mirandos effectus: *Tertius*, Ministrum, ac susceptores explicabit.

ARTICULUS PRIMUS.

De Essentia sacramenti Confirmationis.

QUoniam rei cujuslibet nomen, ejusdem essentiæ, & naturæ non obscurum notamen est, & indicium, ideò quo facilior ad investigandam, & detegendam Confirmationis Sacramenti naturam nobis pateat aditus, placet in limine varia, quibus celebratur, & illustratur, nomina recensere. Primò itaque ab excellentiori effectu

fectu dicitur *Confirmatio*, quia nisi aliquis obex interveniat, Christiani, qui per Baptismum nascuntur in Christo; suntque, ait S. Petrus epist. 1. c. 1. *quasi modò geniti infantes*, per hujus Sacramenti virtutem, & divini unguenti perfusionem tanto robore firmantur, tantaque donantur animi fortitudine, & constantia, ut Christi fidem, ac Religionem generosissimè coram sævientibus etiam tyrannis profiteantur: nulloque pœnarum, ac suppliciorum terriculamento à recta fide, & pietate deterreri possint. *A cæremonia*, qua hoc Sacramentum suscipientes consignantur in fronte, appellatur à S. Clemente epist. 4. *Consignatio*, à S. Cypriano epist. 73. *Signaculum Dominicum*, quibus prelusit Apostolus ad Ephes. 4. scribens: *Nolite contristare Spiritum S. in quo signati estis*. Ratione *materiæ*, ex qua conficitur, appellatur à S. Dionysio de Ecclesiastica Hierarchia cap. 4. *Perfectrix unctio, & consummatio*, quòd Christianum consummatum efficiat, perficiat, & absolvat; cùm enim Christianus dicatur à Chrismate, non censetur eo nomine dignus, qui non est unctus. Ab eodem etiam ibidem appellatur, *Unguentum divinum, ac deificum*; co quippe Christianus delibutus unguento nedum ipsimet Christo, idest, Uncto assimilatur, sed & tanta S. Spiritus plenitudine perfunditur, ut per hæc magna, & pretiosa dona efficiatur consors divinæ naturæ. *A ritu*, quo Sacramentum illud conferre solebant Apostoli, vocari solet à Patribus, maximè Græcis, *Manus impositio*, juxta illud Actor. 8. *Tunc imponebant manus super eos, & accipiebant Spiritum sanctum.* Aliis etiam plurimis his similibus gloriæ titulis illustrari solet à SS. Patribus, ut constabit in hujus Disputationis decursu, maximè verò in præsenti Articulo, quem tribus quæstionibus absolvemus: quarum *Prima*, hujus Sacramenti essentiam generatim: *Secunda*, illius materiam: *Tertia*, ejusdem formam speciatim explicabit.

QUÆSTIO PRIMA.

Utrùm Confirmatio sit verum, ac propriè dictum novæ legis sacramentum, & quandonam à Christo fuerit institutum.

Notandum primò, mirum non esse, quòd hæretici post ejuratam Christi fidem, etiam Confirmationem, Christianitatis Sacramentum abjiciant; cùm enim Christianus dicatur à Chrismate, sicut Christus ab unctione, non potuerunt illi conservare sacræ, & Christianæ Unctionis Sacramentum, qui Christi legem, & religionem evertere, ac pessundare moliti sunt. Præ cæteris autem hujus Sacramenti impugnatoribus infensissimi extiterunt *Novatiani* ex Theodoreto lib. 3. hæreticarum fabularum, ubi ait, eos non obsignare Chrismate, quos baptizant, quòd Novatus in lecto decumbens baptizatus fuerit sine consuetis Baptismi cæremoniis, nec posteà ab Episcopis fuerit confirmatus. Quod etiam testatur S. Cornelius summus Pontifex epist. ad Fabium Antiochenum, quam refert Eusebius lib. 6. c. 35. ubi loquens de Novato, ait: *Neque Domini sigillo ab Episcopo consignatus fuit, quo quidem neutiquam potiùs, quomodo, quæso, spiritum sanctum adeptus est?* Ariani similiter hoc Sacramentum contempserunt, ut colligitur ex Concilio Nicæno can. 31. Arabico, & Arelatensi 2. can. 17. & Trullensi can. 95. *Donatistæ* pariter in hoc Sacramentum contumeliosi fuerunt, ut scribit Optatus lib. 2. contra Parmenianum, ubi refert, ampullam vitream sacri Chrismatis à Donatistis projectam per fenestram, divinitùs servatam fuisse illæsam.

Eumdem errorem innovavit *Vvicleffus* lib. 4. Trialogi cap. 14. ubi negat probari posse hoc Sacramentum ex Scriptura: adjicit insuper nonnullos dicere illud à diabolo introductum, quos ipse non reprehendit. Ita refert Thomas Vvaldensis tomo 2. cap. 111. Verùm sicut post hominum memoriam sacrorum rituum infensissimi fuerunt Lutherus, & Calvinus, etiam præ cæteris in hoc Sacramentum desævierunt; *Lutherus* enim lib. de captivitate Babylonica, illud appellat inventum purè humanum: *Mirum*, inquit, *quid illis in mentem venerit, quòd sacramentum Confirmationis fecerunt ex manuum impositione*.

Calvinus autem lib. 7. Institut. cap. 19. num. 5. cùm retulisset ritum administrandi hujus Sacramenti, & illud fictitiam Confirmationem appellasset, subdit: *Pulchrè, & venustè, sed ubi Dei Verbum, quòd Spiritus sanctus præsentiam hic promittat: ne vota quidem obtendere possunt: unde ergo nos certiores facient, Chrisma suum esse vas Spiritus sancti? Videmus oleum, crassum scilicet, & pinguem liquorem, præterea nihil*. Quoniam autem hæc ad ejus impietatem

non

non sufficiebant, addit numero octavo, *Veriùs definire hanc confirmationem possum, quàm ipsi ballenus definierint: nempe insignem esse baptismi contumeliam, quæ usum ipsius obscurat, imò abolet: falsam esse diaboli pollicitationem, quæ nos a veritate Dei abstrahit: aut si mavis, oleum diaboli mendacio pollutum, quod velut offusis tenebris simplicium mentes fallit*: Deinde ore petulco oblatrans in Sanctum Melchiadem, quòd in celebri sua epistola ad Episcopos Hispaniæ scripsisset, *Confirmationem præstantius esse sacramentum, quàm Baptismus*, sic eum verbis maledicis, & contumeliosis interpellat. *Os sacrilegum, tu ne pinguedinem fœtore duntaxat anhelitus tui inquinatam, & verborum murmure incantatam, audes Christi sacramento opponere, & conferre cum aqua verba Dei sanctificata? At parum hoc ipsum erat tuæ improbitati, nisi etiam præferres; Hæc sunt sanctæ Sedis responsa, hæc Apostolici tripodis oracula*. Ut autem obtruatur os loquentium iniqua,

Notandum secundò, ex Hincmaro Rhemensi Episcopo lib. de variis capitulis Ecclesiasticis c.16. multiplicem antiquitus frequentatam fuisse, sed maximè quadruplicem manuum impositionem; nempe curativam, ordinativam, reconciliativam, & confirmativam: *Prima* erat ad fugandos corporis morbos, & exercendam salutiferam illam virtutem, quam Christus D. Apostolis, ac in eum credentibus repromisit, his verbis Marci ult. *Super agros manus imponent, & bene habebunt. Secunda*, nempe ordinativa est, qua Sacrorum Ministri constituuntur, de qua S.Paulus 1. ad Timoth. 4. *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per impositionem manuum Presbyteri*. Et iterum c. 5. *Nemini citò manus imposueris*. *Tertia*, cujus frequens est mentio apud veteres, erat *reconciliativa*, qua Pœnitentes ad gratiam Absolutionis admittebantur; illius enim meminit Concilium Carthagin. quartum can.8. Agathense can.11. Arausicanum primum c.3. ubi loquens de Pœnitentibus infirmis absolvendis, ait: *Quòd si supervixerint, sicut in ordine Pœnitentium, ut ostensis necessariis pœnitentiæ fructibus legitimam Communionem cum reconciliatoria manus impositione recipiant*. De ea pariter, inquit Hincmarus, loquitur S. August. lib.3. de Baptismo c.16. cùm ait: *Manus impositio, non sicut ac Baptismus, repeti non potest, quid enim est aliud, quàm oratio super hominem? Quarta* denique erat *confirmativa*, qua Spiritus S. plenitudinem longè, quàm in Baptismo, majorem Apostoli largiebantur, juxta illud Actor. 8. *Tunc imponebant manus super eos, & accipiebant Spiritum sanctum*. Porrò de hac postrema manus impositione nobis futurus est sermo in sequentibus.

Notandum tertiò, ex Concilio Florentino in decreto de Armenis, *quo loco illius manus impositionis confirmativæ, datur in Ecclesia Confirmatio, & cùm cæteras unctiones simplex Sacerdos valeat exhibere, hanc nonnisi Episcopus debet conferre, quia de solis Apostolis legitur (quorum vices tenent Episcopi) quòd per manus impositionem Spiritum sanctum dabant*. Quoniam autem hæc Confirmatio simul cum Baptismo solebat antiquitus concedi: idcircò interdum cum ipso Baptismo à nonnullis è SS. Patribus confundi videtur, quod etiam fecisse colligitur S. Petrus, dum Actorum 2. ait Judæis conversis; *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus sancti*; etenim per ly *donum Spiritus sancti*, non obscurè Confirmationem significat, quippe per solum Baptismum in Scriptura nullibi legitur datus Spiritus sanctus, idest, ejus donorum plenitudo, qualiter conferri solet in Confirmatione, quibus ita præmissis, sit

CONCLUSIO PRIMA.

Confirmatio est verum, ac propriè dictum novæ legis sacramentum. Hæc assertio est de fide expressè definita in Concilio Florentino in decreto de Armenis, & Tridentino sess.7. de hoc Sacramento canone 1. his verbis: *Si quis dixerit, Confirmationem otiosam cæremoniam esse, & non potiùs verum, & propriè dictum sacramentum: aut olim nihil aliud fuisse, quàm Catechesim quamdam, qua adolescentiæ proximi fidei suæ rationem coram Ecclesia exponebant, anathema sit*. Ejusdem etiam meminerunt Laodicenum, canon. 48. *Oportet*, inquit, *baptizatos sacratissimum Chrisma percipere, & cœlestis regni participes fieri*. Et Elibertanum can.38. ubi statuit: Peregrè navigantes, aut si Ecclesia in proximo fuerit, posse fidelem, qui lavacrum suum integrum habet, nec sit bigamus, baptizare in necessitate infirmitatis positum Ca-

te-

techumenum; itaut si supervixerit, ad Episcopum eum perducat.

Hæc autem veritas apertè colligitur è Scripturis sacris, maximè verò ex illo ad Ephes. 11. *In quo* (scilicet Christo) *& credentes signati estis Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ*. Et cap. 4. *Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in die Redemptionis*. Dicimur autem per Confirmationem signati *Spiritu promissionis*, quia Dominus pollicitus est se missurum Spiritum sanctum, ut patet Joan. 14. 15. & 16. Dicuntur verò fideles, quos alloquitur Apostolus, signati *in die Redemptionis*, idest, in die Baptismi, in quo baptizati à peccati servitute redempti, & liberati simul ab Apostolis confirmabantur. Hæc autem signatio sine unctione non fiebat, ut idem Apostolus innuit 2. Cor. 1. *Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, & qui unxit nos Deus, qui & signavit nos, & dedit pignus in cordibus nostris*, per manus scilicet Antistitum: nam de sacramento Confirmationis verba illa S. Ambrosius *lib. de iis, qui initiantur, cap.* 7. interpretatur: *Repete*, inquit, *quia accepisti signaculum spirituale, spiritum sapientiæ, & intellectus, spiritum consilii, atque virtutis, spiritum cognitionis, atque pietatis, spiritum sancti timoris, & serva, quod accepisti. Signavit te Deus Pater, confirmavit te Christus D. & dedit pignus Spiritus in cordibus tuis, sicut Apostolica Lectione didicisti*. Ita etiam ex S. Chrysostomo locum illum intellexit Oecumenius: *Qui in veteri Testamento*, inquit, *ungebantur, aut Sacerdotes erant, aut Prophetæ, aut Reges. Et nunc*, inquit Apostolus, *ungimur, ut Reges quidem efficiamur, principatum super affectiones habentes*.

Eamdem veritatem indicat S. Joannes epist. 1. cap. 2. *Sed vos*, inquit, *unctionem habetis à Sancto, & nostis omnia*. Verba enim illa interpretatur S. Athanasius de Confirmatione, epistol. ad Serapionem his verbis: *Chrisma dicitur spiritus, & sigillum est, cùm Joannes scribat: Unctio, quam accepistis ab eo, manet in vobis. Et in Isaia idem scriptum est: Spiritus Domini super me, eò quod unxerit me*.

Colligitur pariter hæc veritas ex gestis Apostolorum, qui passim leguntur per manus impositionem contulisse Spiritum sanctum. Sic Actor. 8. *Oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum; nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantùm erant in nomine Domini Jesu; tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum*. Quibus significatur, quòd etiamsi jam Samaritani fideles baptizati excepissent Spiritum sanctum, unà cum gratia sanctificante, per Baptismum collata; nihilominus dicuntur illum non excepisse, quia videlicet illam S. Spiritus plenitudinem per Confirmationem conferri solitam, ac uberrimam illius donorum plenitudinem nondum exceperant. Idem refertur cap. 19. ubi legimus, quòd cùm S. Paulus eos, qui baptizati erant Baptismo Joannis, jussisset iterum baptizari, manus eis imposuit, & venit Spiritus sanctus super eos.

Ex quibus omnibus sic formari potest argumentum: Omne signum sensibile gratiæ sanctificantis divinitùs institutum, est verum, ac perfectum novæ legis sacramentum, sed talis est Confirmatio: igitur &c. Majorem ultrò admittunt hæretici. Minor verò probatur: Illa manuum impositio, quam usurpabant Apostoli, erat verum sacramentum; siquidem erat *primò* signum sensibile: *Secundò* per illam conferebatur infallibiliter gratia; quippe cùm daretur Spiritus sanctus: *Tertiò*, divinitùs erat institutum; nam Apostoli propria auctoritate non potuissent aliquod signum instituere, ut ad ejus collationem certò, & infallibiliter daretur Spiritus sanctus, sed illa manus impositio aliud non erat sacramentum, quàm Confirmatio; non enim erat Baptismus, quandoquidem fiebat post Baptismum, & jam baptizatis conferebatur, ut ex statim dictis liquet: igitur distinctum à Baptismo erat sacramentum.

Reponunt primò hæretici, illam manuum impositionem fuisse tantùm cæremoniam quamdam Baptismi, qua Apostoli baptizatos Deo commendabant, & offerebant, atque pro ipsis orabant.

Verùm contrà primò, id *gratis* dicitur, & sine ullo Scripturæ, & SS. Patrum testimonio: *Secundò*, mendaciter & falsò, quippe cùm per illam manuum impositionem daretur Spiritus sanctus majori plenitudine donorum, quàm in Baptismo fuisset collatus, ac subinde illa cæremonia nobiliorem dignitatem, ac virtutem habebat, quàm Baptismus: *Tertiò*, imperitè; si enim illa manuum impositio fuisset duntaxat levis quædam Baptismi cæremonia, & nuda Baptizatorum oblatio, potuisset adhiberi à quocumque, qui pos-

posset Baptismum conferre: hoc autem repugnat Scripturæ; quos enim Philippus Diaconus baptizaverat Samariæ, eosdem ita Deo non obtulit, nec manum eis imposuit, ut S. Spiritus plenitudinem acciperent, sed ad hoc beneficium conferendum missi sunt SS. Petrus, & Joannes Apostoli.

Reponunt secundò, per Spiritum sanctum collatum per manus impositionem, non intelligi gratiam sanctificantem, & gratum facientem, sed gratias gratis datas, putà donum linguarum, & Prophetiæ.

Verùm quàm futilis, & inanis sit hæc elusio, probatur *primò*, quia Spiritus sanctus non dicitur dari per collationem gratiarum gratis datarum, sed per infusionem gratiæ sanctificantis, & charitatis, quæ diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum: *Secundò* gratiæ gratis datæ non conferebantur omnibus, sed aliquibus tantùm, prout Ecclesiæ expediebat. Unde Apostolus 1. ad Cor. 12. *Numquid omnes Prophetæ? Numquid omnes loquuntur linguis? &c.* Sed donum Spiritus sancti tribui solitum per manus impositionem, conferebatur omnibus, quibus ab Apostolis manus imponebantur. Unde S. Petrus Act. 2. probat ipsum eumdem Spiritum, quem acceperunt Apostoli in die Pentecostes, omnibus dandum esse fidelibus, & effundendum super omnem carnem. Porrò Apostoli in die Pentecostes nedum acceperunt gratias gratis datas, sed etiam gratiæ sanctificantis augmentum, & divinum robur, cælestemque virtutem ad Christi fidem, & Religionem animosè propalandam, ut ipsemet Christus D. promiserat Lucæ ult. *Sedete in civitate, donec induamini virtute ex alto*. Et Actor. 1. *Accipietis virtutem Spiritus sancti, & eritis mihi testes in Judæa, &c.*

Reponunt tertiò, illam manuum impositionem fuisse dumtaxat quamdam cæremoniam à Christo institutam, qua conferebantur egregia Spiritus S. dona ad illustranda, & faciliùs stabilienda Ecclesiæ nascentis exordia, qualis etiam erat virtus patrandi miracula: at hoc beneficium cum ipsis Apostolis desiisse, utpote cùm jam non conferantur ea dona cum signis sensibilibus linguæ igneæ.

Verùm hæc responsio directè militat in SS. Patres; nam S. Cyprianus epist. 73. loquens de Samaritanis baptizatis à Philippo Diacono, cùm dixisset: *Quia legitimum, & Ecclesiasticum Baptismum consecuti fuerant, baptizari eos ultrà non oportebat: sed tantummodò, quod deerat, id à Petro, & Joanne factum est, ut oratione pro eis habita, & manu imposita invocaretur, & infunderetur super eos Spiritus sanctus*. Statim subdit: *Quod nunc quoque apud nos geritur, ut qui in Ecclesia baptizantur, Præpositis Ecclesiæ offerantur, & per nostram orationem, & manus impositionem Spiritum sanctum consequantur, & signaculo Dominico confirmentur*. Et S. Augustinus lib. 15. de Trinitate cap. 26. *Orabant*, inquit, *Apostoli, ut Spiritus sanctus in eos veniret, quibus manus imponebant, quem morem in suis Episcopis, seu Præpositis etiam nunc servat Ecclesia*.

Ut autem omnino perfidia hæreticorum effutientium cùm Calvino, Sacramentum Confirmationis primùm à Melchiade esse memoratum, pateat, placet hic attexere auctoritates SS. Patrum, qui ab ipsis Apostolis acceptam de hoc Sacramento doctrinam continua Traditione ad nos usque propagarunt. Prodit imprimis S. Dionysius, qui cap. 2. Ecclesiæ Hierarchiæ expressam hujus Sacramenti mentionem facit. Scribit enim: *Baptizatum indutum alba veste ad Pontificem ducunt, ille divino, ac deifico prorsus unguento virum signat*. Et cap. 4. loquens de Sacramento Eucharistiæ, ait: *Ei finitimum est aliud Sacramentum, quod Præceptores nostri unguenti Mysterium nominant*. Idem habet S. Clemens Romanus epistol. 4. ad Julium, & Julianum, ubi circa medium scribit: *Omnibus festinandum est sine mora renasci Deo, & consignari ab Episcopo. Idest, septiformem gratiam Spiritus sancti percipere ... quia aliter perfectus esse Christianus numquam poterit, nec sedem habere inter perfectos, ut à B. Petro accepimus, & cæteri Apostoli, præcipiente Domino, docuerunt*. Idem docet lib. 3. Constit. cap. 16.

Similiter Urbanus primus in sua Decretali epist. scribit cap. 7. *Omnes fideles per manus impositionem Episcoporum, Spiritum sanctum post Baptismum accipere debent, ut veri Christiani inveniantur*. Pariter Cornelius epist. ad Fabianum Antiochiæ Episcopum, scribit minimè esse putandum Novati Clinici Baptisma perfectum, aut consummatum fuisse, aut Spiritum sanctum intervenisse, *eò quòd jacens in lecto pro necessitate perfusus sit, nec reliqua in eo, quæ Baptismum subsequi solent, adimpleta sint, nec signaculo Chrismatis confirmatus sit, unde nec Spiritum sanctum unquam potuit promereri*.

Idem

Idem facto suo comprobavit S. Sylvester, qui hoc Sacramentum Constantino administravit, ut ipsemet Constantinus testatur in edicto pro Christianis ubi legimus *Septiformis gratiæ Spiritus S. linivit beati Chrismatis unctionem, & vexillum sanctæ crucis circuivit in mea fronte, dicens: Signet te Deus sigillo fidei, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*. Hujus pariter Sacramenti meminerunt SS. Pontifices, *Eusebius* ep. 3. *Innocentius I.* epist. 1. *Damasus* epist. 4. *Leo* epist. 86. &c.

Sed eis præivit Tertull. lib. de Resurrectione carnis c. 8. ubi declarans veterem Ecclesiæ consuetudinem administrandi eodem die tria Sacramenta adultis optimè dispositis, nempè Baptismum, Confirmationem, & Eucharistiam, de Baptismo ait: *Caro abluitur, ut anima emaculetur*, de Confirmatione: *Caro ungitur, ut anima consecretur, caro signatur, ut anima muniatur, caro manus impositione adumbratur, ut anima spiritu illuminetur*. Quibus verbis tria designat, quæ in Sacramento Confirmationis ministrando observari solent: nam primò ungimur Chrismate; deinde signamur signo crucis, demum manuum Episcopalium impositione adumbramur. De Eucharistia autem ait: *Caro corpore, & sanguine Domini vescitur, ut anima de Deo saginetur*.

Ei subscribit *Origenes* hom. 9. in Leviticum.

Subscribunt pariter omnes SS. Patres Græci simul, & Latini, maximè vero S. Ambrosius lib. 7. de Spiritu sancto c. 6. *Signati*, inquit, *à Spiritu sumus, sicut enim in Christum morimur, ut renascamur: ita etiam spiritu signamur, ut splendorem, atque imaginem ejus, & gratiam tenere possimus, quod est utique spiritale signaculum. Nam, & si spiritu signemur in corpore, veritate tamen in corde signamur, ut spiritus sanctus exprimat in nobis imaginis cœlestis effigiem*.

Similiter S. Hieronymus dialogo contra Luciferianos sic Orthodoxum loquentem inducit. *Non quidem abnuo, hanc esse Ecclesiarum consuetudinem, ut ad eos, qui longè in minoribus urbibus per Presbyteros, & Diaconos baptizati sunt, Episcopus ad invocationem spiritus sancti manum impositurus excurrat ∴ Quòd si hoc loco quæris, quare baptizatus in Ecclesia, nisi per manus Episcopi non accipiat spiritum sanctum, quem nos asserimus in vero Baptismate tribui; Disce hanc observationem ex ea auctoritate descendere, quòd post ascensum Domini spiritus sanctus ad Apostolos descendit*.

Idem approbat S. Cyrillus Hierosolymitanus, qui ex quinque Catechesibus, quas pro informandi Catechumenis, qui eodem die Baptismum, Confirmationem, & Eucharistiam debebant suscipere, primam, & secundam scripsit de Baptismo: quartam, & quintam de Eucharistia: Tertiam composuit de Confirmatione, in qua inter cætera scribit: *Quemadmodum panis Eucharistiæ post S. spiritus invocationem non ampliùs est panis communis, sed est corpus Christi, sic & sanctum hoc unguentum non ampliùs est unguentum nudum sed est Chrisma Christi, quod adventu spiritus sancti per ipsius Divinitatem energiam habet, qua frons, & alii sensus tui symbolicè inunguntur, & corpus quidem isto visibili unguento perungitur, anima verò sancto, ac vivifico spiritu sanctificatur*.

Consentit etiam Theodoretus in 1. caput Canticorum, ubi scribit: *Qui initiantur Baptismo, post abnegationem satanæ, & Confessionem fidei, veluti signo ac nota regia spiritalis unguenti Chrismate inuncti sub ea visibili unguenti specie invisibilem S. spiritus gratiam percipiunt*. Similia habet S. Damascenus lib. 4. de fide orthodoxa c. 10. ubi ait: *Apostolis datum spiritum sanctum in forma ignis, nobis per oleum*. Idem pariter affatim cæteri Patres, sed unus pro omnibus sit S. Augustinus, qui pluribi Sacramentum Confirmationis commendat, maximè verò libro contra litteras Petiliani c. 104. ubi referens illud Psalmi: *Oleum peccatoris non impinguet caput meum*, ait: *In hoc unguento sacramentum Chrismatis vult Petilianus interpretari, quod quidem in genere visibilium sacramentorum sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus*.

Ex quibus omnibus apertè liquet, quàm stolidè, quàmque mendaciter Lutherus, & Calvinus effutiant hujus Sacramenti nullum apparere vestigium, nec in Scriptura, nec in Traditione. Quibus utique reponi potest, quod Luciferianis reponebat S. Hieronymus: Exigis ubi *scriptum sit? In Actibus Apostolorum: sed etiamsi scripturæ auctoritas non subesset, totius orbis in hac parte consensus instar præcepti obtineret*.

Reponunt hæretici illam unctionem cujus meminerunt SS. Patres, fuisse tantùm unam ex baptismi cæremoniis. *Tum, quia* priùs manuum impositio cum aliis ba-

V 2 ptismi

ptiſmi cæremoniis exercebatur, ut patet ex SS. Dionyſio, Clemente, & Cyrillo Catecheſi 62. *Tum quia* Tertullianus ubi mentionem fecit unctionis ex Chriſmate libro de baptiſmo, concludit: *Diximus quantum mediocritati noſtræ licuit, de univerſis quæ baptiſmi religionem ſtruunt*: Ergo cenſet eam ſpectare ad baptiſmi cæremoniam. Similiter S. Cyprianus, *epiſt.* 70. agens de tali unctione, ita eam nectit cum baptiſmo, ut ab ejus invaliditate, vel validitate inferat baptiſmum iterandum eſſe, vel non. *Tum denique, quia* ipſemet *epiſt.* 73. affirmat Samaritanis jam baptizatis per impoſitionem manuum Apoſtolicarum fuiſſe factum, quod eorum baptiſmo deerat. Similiter ex ſupra laudato Eliberitano Canone unctio dicitur baptiſmi perfectio: Ergo à baptiſmate non diſtinguitur.

Nego antecedens, & conſequentiam, & ad 1. *Confirmationem* dico, duplicem à prædictis Patribus diſtingui unctionem; unam, quæ baptiſmum præcedit, quæque fieri debebat à Presbyteris ex oleo puro circa totum baptizandi corpus, aut ſaltem in vertice capitis; quæ quidem unctio erat veluti præparatio ad baptiſmi internam unctionem, ſeu gratiam recipiendam: & ejus meminit tum S. Clemens lib. 7. conſtit. cap. 43. *Tum*, S. Cyrillus laudatus: *Alia* erat unctio, quæ non ex puro oleo, ſed ex Chriſmate, neque ante, ſed poſt baptiſmum, nec à Presbyteris, ſed ab Epiſcopis, nec denique circa totum corpus, ſed in baptizati fronte fieri debebat. Unde S. Cyrillus Catecheſi 3. *Poſtquam*, inquit, *ex aquis ſacri lavacri aſcendiſti, datum eſt Chriſma, quod gerit imaginem illius, quo unctus eſt Chriſtus, hoc autem eſt Spiritus ſanctus*.

Eamdem ſententiam confirmat S. Dionyſius lib. de Hierarch. Eccleſ. cap. 2. Nam ibi duplicem in baptiſmate unctionem fieri ſolitam advertit; unam, qua totum baptizandi corpus perfunditur à Sacerdotibus ante ſacramentalem Baptiſmi ablutionem, & formæ prolationem; ſeu, ut loquitur ipſemet S. Dionyſ. *Antequam Hierarcha eum, qui initiatur, ter demergat, & in tribus demerſionibus, immerſionibuſque trium divinæ beatitudinis perſonarum nomina appellet, & invocet*. Alteram, quæ completam baptiſmi collationem ſubſequitur; & ei confertur, quando indutus candida veſte reſtitutus ſuo ſponſori per Sacerdotes ad Hierarcham deducitur ungendus, & hanc unctionem in ſua theoria à priori in *hoc diſtinguit, quòd habeat vim perficiendi, & eum, qui baptizatus eſt, ſuavitate odoris fragrantem faciat*, quæ proculdubium Confirmationi conveniunt.

Ad S. Cyprianum dico, eum quidem jungere Chriſmationem cum ablutione, non tamquam cæremoniam cæremoniæ, ſed tamquam Sacramentum roborans ſacramento gignenti, & ſpiritualem vitam conferenti; tria ſiquidem ſacramenta uno eodemque die miniſtrabantur: Baptiſmus, quo ſpiritualiter naſci, Confirmatio, qua roborari, & Euchariſtia, qua nutriri poſſent homines, ut conſtat tum ex S. Dionyſio, tum ex Tertul. tum ex S. Ambroſio lib. 1. de initiandis cap. 2. tum denique ex ipſomet S. Cypriano, qui loco citato ita loquitur: *Ungi quoque neceſſe eum, qui baptizatus ſit, ut accepto Chriſmate ideſt, unctione, eſſe unctus Dei, & habere in ſe gratiam Chriſti poſſit; porrò autem Euchariſtia, & unde baptizati unguntur, oleum in altari ſanctificantur*: ideſt, oleum ad altare ſanctificatur, & Euchariſtia conficitur. Sic enim ſubdit: *Unde nec unctio ſpiritualis apud hæreticos poteſt eſſe, quando conſtat oleum ſanctificari, & Euchariſtiam fieri apud illos omnino non poſſe: ſcire autem, & meminiſſe debemus ſcriptum eſſe; Oleum peccatoris non ungat caput meum*. Ex quibus legitimè infert, licèt erroneè, quòd ſi Confirmatio ab hæretico fieri nequeat, nec Euchariſtia; quia altare, & Eccleſiam non habent, ideo nec baptiſmus fieri poteſt.

Eodem modo *Reſp.* Tertullianum intelligendum, ſic ut velut ſe egiſſe de baptiſmo; non tamquam de unica actione ſecundùm entitatem, ſed ſecundùm continuitatem, quia Confirmatio nulla mora poſt baptiſmum conferri ſolebat. Quòd autem eam unctionem non puram eſſe baptiſmi cæremoniam teneat, ſatis indicat, dum eam ejuſdem cum baptiſmo ſignificationis, ac virtutis eſſe doceat his verbis, *ſic in nobis carnaliter currit unctio, ſed ſpiritualiter proficit; quomodo & ipſius baptiſmi carnalis actus, quo in aqua mergimur, ſpiritualis effectus, quo à delictis liberamur*.

Ad Concilium Elliberitanum dico, illud non dicere baptizatum à Laico ad Epiſcopum ducendum, ut perficiatur baptiſmus; ſed ut baptizatus perfici poſſit; quod utique verum eſſe non abnuo, ſiquidem per Confirmationem perficitur, & roboratur vita ſpiritualis per baptiſmum accepta.

Obji-

Objicies primò: Frustrà fiunt per plura, quæ fieri possunt per pauciora: sed omnis effectus, qui per Confirmationem præstari potest, sufficienter obtinetur per Baptismum, & Eucharistiam; nam in Baptismo infunditur gratia, virtutes communicantur, ipseque Spiritus sanctus tribuitur: pariter in Eucharistia vires spirituales crescunt, non secus ac corporis vigor cibo, & potu roboratur; unde de Eucharistia explicari solet illud Psalmistæ oraculum: *Panis cor hominis confirmat*; igitur vanum prorsus, ac inutile est Confirmationis Sacramentum.

Respondet Seraphicus Doctor in 4. dist. 7. dub. 1. ubi profert varias hujus argumenti solutiones: *Primo* modo, inquit, respondetur, quòd istud Sacramentum ordinatur ad robur per se, sed Eucharistia per accidens. Sed hoc non solvit, quia sive per se, sive per accidens, dumtamen habeat effectum eundem, videtur alterum superfluere. *Secundus modus* dicendi est, quòd Confirmatio confirmat contra malum, sed Eucharistia in bono. Sed nec illud sufficit, quia omne Sacramentum, cùm sit remedium, est contra malum, & ita Eucharistia. *Alii dicunt*, quòd duo sunt nobis necessaria, scilicet fides, & mores, & unum confirmat in fide, scilicet Confirmatio: sed Eucharistia quantum ad bonos mores; quia, ut dicit Bernardus, Eucharistia non solùm delet venialia, sed etiam consensum fortificat, ne inclinetur ad mortalia. *Alii dicunt* quòd utrumque fortificat fidem: sed duo necessaria sunt ad fidem firmam, scilicet corde credere, & ore confiteri: & Eucharistia confirmat quantum ad fidem in corde, sed Confirmatio quantum ad Confessionem, sive prolationem in ore. *Alii dicunt*, quòd utrumque fortificat charitatem, quia ab ejus fortitudine pendet fortitudo omnium. Sed charitas potest deficere dupliciter, scilicet per defectum alimenti, vel per actionem contrarii, sicut patet in igne materiali: & contra primum est Eucharistia, quæ cibat: contra secundum Confirmatio, ut impugnantibus resistat. *Alii dicunt* aliter, & probabiliùs, quòd Confirmatio est ad corroborationem fidei, sed Eucharistia charitatis: & hoc patet, quia hic est signum Confessionis fidelis, ibi signum unionis. Et si quæratur, quare magis confirmantur hæ duæ virtutes, quàm aliæ, dicendum, quòd quia in his duabus pendet fortitudo spiritualis ædificii, quantum ad intellectum, & affectum. Et quia in fide est prima elevatio, in charitate elevatio summa, & utrobique difficultas, & quia pronitas est ad contrarium; ideo magis confirmantur.

Verùm breviùs, & clariùs, *respondeo* negando minorem; quanquam enim gratia sanctificans, & idem Spiritus sanctus in omnibus Sacramentis novæ legis conferatur; nihilominùs diversos in fines, & varios effectus collimat hæc communicatio; quod maximè verum est in tribus præfatis Sacramentis; in Baptismo enim infunditur gratia, & virtutes Spiritus sancti ad innocentiam, in Confirmatione ad pugnam, in Eucharistia ad animæ delicias, & saginam. In Baptismo confertur plenitudo justitiæ, in Confirmatione plenitudo fortitudinis, in Eucharistia plenitudo devotionis. In Baptismo regeneramur in novam creaturam, in Confirmatione roboramur ad vitam spiritalem tuendam, in Eucharistia hujus vitæ spiritalis deliciis impinguamur: Sicut ergo non est superflua Eucharistia, tametsi gratia, & Spiritus sanctus in Baptismo conferantur; ita nec supervacanea est Confirmatio, quæ distinctum à duobus aliis Sacramentis effectum tribuit.

Objicies secundò: Sacramenta novæ legis conferre debent gratiam ex opere operato, ut jam pluries diximus: at id non est de Confirmatione; nam, ut observat S. Augustinus lib. 3. de Baptismo cap. 16. Apostoli per manuum impositionem non conferebant Spiritum sanctum, sed dumtaxat quasdam sensibiles gratias gratis datas; imò neque has gratias virtute manuum impositionis conferebant, sed dumtaxat merito suæ orationis: *Orabant enim* (inquit lib. 15. de Trinitate cap. 26.) *ut Spiritus sanctus veniret in eos, quibus manus imponebant, non ipsi eum dabant.* Idem S. Cyrillus lib. 2. in S. Joannem cap. 2. negat Apostolicam manum dedisse Spiritum sanctum, sed eum ab Apostolis exoratum advenisse: igitur Confirmatio non habet veram rationem Sacramenti.

Nego minorem: & ad priorem S. Augustini authoritatem dico, eum dumtaxat velle, quòd tunc quidem daretur Spiritus modo sensibili; nunc autem modo insensibili: *Neque enim*, inquit, *temporalibus, & sensibilibus miraculis attestantibus per manus impositionem modò datur Spiritus sanctus, sicut antea dabatur ad commendationem rudis fidei, & Ecclesiæ primordia dilatanda. Quis enim hoc expectat, ut ii, quibus manus ad accipiendum*

Spiritum sanctum imponitur, repentè incipiant loqui linguis? sed invisibiliter, & latenter intelligitur per vinculum pacis, eorum cordibus divina charitas inspirari.

Ad alias, tum S. Augustini, tum S. Cyrilli sententias dico eos, *vel* non ibi intelligendos esse de Confirmatione, sed de alia manuum impositione, aliàs sibi ipsis contradicerent, cùm, ut jam diximus, uterque asserat Apostolos Spiritum sanctum dedisse: *vel* eos velle quidem Apostolos non dedisse Spiritum sanctum ut causas principales, sed ut instrumentales: *Vel denique* loquuntur de manus impositione non ordinatoria aut Confirmatoria, sed reconciliatoria, qua scilicet recipiebantur pœnitentes ad pacem, & Ecclesiasticam communionem.

Triplex siquidem erat manuum impositio; per quam dabatur Spiritus sanctus; nam per Ordinatoriam dabatur ad potestatem debitè exercendam in Sacramentis conficiendis, aut ministrandis; per Confirmatoriam dabatur ad roborandam animam in fidei confessione. Per Reconciliatoriam dabatur ad remissionem peccatorum. De hac autem triplici manus impositione ibidem agit Augustinus. Nam illius propositum erat solvere argumenta S. Cypriani, qui ex eo, quòd in sola Ecclesia dari potest, & accipi Spiritus sanctus, colligebat sacramenta Hæreticorum esse nulla, & invalida, quod argumentum ut dilueret, initio capitis explicat quid significetur per *Spiritum sanctum qui in sola Ecclesia Catholica dari potest*, dicitque: *Spiritus sanctus, qui in sola Catholica Ecclesia per manus impositionem dari dicitur, nimirum hoc intelligi majores nostri voluerunt, quod Apostolus ait; quoniam charitas Dei diffusa est in, &c.* ubi impositionem manuum sumit genericè, quatenus prædictis convenit, dicitque Spiritum sanctum, idest, charitatem non posse habere nisi bonos; ac proinde cùm extra Ecclesiam nullus sit bonus, concludit; *Non autem habent Dei charitatem, qui Ecclesiæ non diligunt unitatem: ac per hoc rectè intelligitur dici non accipi nisi in Catholica Spiritus sanctus; non enim temporalibus, & sensibilibus miraculis attestantibus per manus impositionem modò datur Spiritus sanctus, &c.* Quibus accipit manuum impositionem non genericè, sed magis strictè, idest, pro confirmatoria, qua dicit dari Spiritum sanctum non attestantibus signis externis, sed latenter, ut suprà dixi: ibi tamen nulla est æquivocatio, quia quod convenit toti generi, rectè declaratur exemplo unius speciei.

Deinde redit ad argumentum S. Cypriani, & distinguit tria Sacramenta, donum Spiritus sancti, gratis datum, & gratum facientem, nempe charitatem; dicitque extra Ecclesiam, & in pravis hominibus posse esse duo priora. *Cùm ergo sit aliud Sacramentum, quod habere etiam Simon Magus potuit, aliud operatio Spiritus, quæ in malis hominibus etiam fieri solet; sicut Saul habuit Prophetiam, aliud operatio ejusdem Spiritus, quam nisi boni habere non possunt, sicut est finis præcepti charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta: quodlibet Heretici, & Schismatici accipiant; charitas, quæ cooperit multitudinem peccatorum, proprium donum est Catholicæ unitatis, & pacis.*

Ac proinde contendit baptizatos ab Hæreticis debere in Ecclesiæ unitatem, & gremium adunari, ut charitatem habere possint per impositionem manuum reconciliatoriam. Et quia poterat aliquis suspicari hanc manuum impositionem repeti non posse, sicut Baptismus, Confirmatio, & Ordinatio, subjungit. *Manus autem impositio non sicut baptismus repeti non potest: quid est enim aliud nisi oratio super hominem?* Quibus apertè satis indicat se non loqui de impositione manuum confirmatoria: siquidem posset ei responderi, est Chrismatio, unctio, &c. Ut tu ipse dixisti locis citatis.

Instabis: Manus impositio reconciliatoria non erat diversa à confirmatoria: Ergo si una iterari possit, potest & alia.

Probatur antecedens, tum ex Concilio 1. Arelat. can. 8. *Si ad Ecclesiam aliqui de hæresi venerint, interrogent eos nostræ fidei Sacerdotes symbolum, & si perviderint in Patre, Filio, & Spiritu sancto eos baptizatos, manus eis tantum imponatur, ut accipiant Spiritum sanctum: quòd si interrogati non responderint hanc Trinitatem, baptizentur.* Tum ex Laodiceno, can. 7. ubi statuitur, ut *Novatiani, & Thessaradecatitæ ad Ecclesiam revertentes, nostræ fidei symbolum doceantur, & uncti sancto Chrismate sic mysteriis communicent sacrosanctis, &c.*

Distinguo antecedens: In Ecclesia Orientali concedo: in Occidentali, nego: Nam, ut notant summi Pontifices, *Vigilius* epist. 1. cap. 3. & *Gregorius* lib. 9. epist. epistola 61. hæretici idcirco ad Ecclesiam redeuntes ungebantur in Oriente; quia Ariani, & Novatiani non chrismabant in Oriente: unde etiam illi jubentur ungi: at in Occidente chris-

chrismabant, idcirco per solam manuum impositionem recipiebantur. Vel si Chrismationis Sacramentum eis ministrabatur, non tamen statim ac recipiebantur, sed opportuno tempore; ut etiam modò fit cum Calvinistis, & Lutheranis ad Ecclesiæ gremium sese recipientibus.

CONCLUIO SECUNDA.

Sacramentum *Confirmationis fuit à Christo D. institutum, idque in die Cœnæ.* Prima pars jam sufficienter constat ex dictis de Sacramentis in communi, eamque apertè definit Concilium Tridentinum sessjon. 6. de Sacramentis in genere, can. 1. *Si quis dixerit*, inquit sancta Synodus, *Sacramenta novæ legis non fuisse omnia à Jesu Christo instituta; aut esse plura, vel pauciora, quàm septem, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam-Unctionem, Ordinem, & Matrimonium; aut etiam aliquod horum septem non esse verè, & propriè Sacramentum, anathema sit.*

Eandem veritatem docet subtilis Doctor in 4. dist. 5. quæst. 1. num. 3. ubi scribit: „ De Sacramento Confirmationis supponi- „ tur institutum esse à Deo, licèt tem- „ pus, & modus hujus institutionis in Scri- „ ptura non legatur: fortè quia Historio- „ graphi Scripturam usque ad tempus illud „ non produxerunt: non enim produxe- „ runt ultra tempus Apostolorum, nec et- „ iam usque ad plures annos ante mortem „ eorum: toto autem tempore Apostolorum „ fortè mansit donum linguarum in Sacra- „ mento Confirmationis. Nec est impro- „ babile, multa esse tradita authoritativè „ à Christo Ecclesiæ per Apostolos, quæ „ tamen in Scriptura non legimus, ut di- „ cit Damascenus lib. 4. cap. 4. ubi loquens „ de adoratione imaginum, ait: Est au- „ tem nobis tradita ista Traditio, quem- „ admodum oportet ad Orientem adorare „ crucem, & alia plurima his similia. Quibus verbis Doctor tria significat: *Primum*, quòd Confirmatio sit divinitùs instituta: *Secundum*, quòd illius institutionis tempus, & modus non præscribatur in Scriptura: *Tertium*, quòd illius institutionis modus, & tempus maxime appareat, & innotescat per Traditionem. Ubi Doctor non negat, Sacramenti Confirmationis veritatem colligi posse ex Scriptura sacra, ut perperam ei affingit Basilius Pontius parte 1. sui Tractatus de Confirmatione, cap. 3. numer. 11. sed tantùm, quòd tempus illius institutionis expressè in Scriptura sacra non designetur.

Secunda pars colligitur ex S. Fabiano summo Pontifice epist. 2. cap. 1. is enim cùm accepisset quosdam Episcopos Orientales, non per singulos annos in Cœna Domini Chrisma conficere, sed duos, vel tres annos confectionem S. Chrismatis semel actam conservare; quoniam vel balsamum per singulos annos non poterant reperire, vel putabant non esse necesse singulis annis chrisma conficere, dum confecti copia Chrismatis abundabat; Cùm, inquam, hæc accepisset S. Fabianus, morem illum verbis his correxit; Errant, qui talia ex- „ cogitant, & mente vesana potiùs, quàm „ recta sentientes hæc dicunt. In illa enim „ die Dominus Jesus, postquam cœnavit „ cum Discipulis suis, & lavit eorum pedes „ (sicut à sanctis Apostolis Prædecessores „ nostri acceperunt, nobisque reliquerunt) „ Chrisma conficere docuit. Ipsa enim la- „ vatio pedum, nostrum significat Baptis- „ mum, quoniam sancti Chrismatis unctio- „ ne perficitur, & confirmatur. Sicut igi- „ tur ipsius diei solemnitas, per singulos an- „ nos est celebranda; ita ipsius sancti Chris- „ matis confectio per singulos annos est „ agenda, & de anno in annum renovan- „ da, & vetus Chrisma in sanctis Ecclesiis „ cremandum. Ista à sanctis Apostolis, & „ à Successoribus eorum accepimus, vobis- „ que tenenda mandamus. Hæc sancta Ro- „ mana Ecclesia, & Antiochena à tempo- „ re Apostolorum custodit. Hæc Hieroso- „ lymorum, & Ephesianorum tenet: in „ quibus Apostoli præsidentes hæc docue- „ runt, & vetus Chrisma incendi, & non „ ampliùs quàm uno anno uti permiserunt. „

Ex quibus sic formatur argumentum: Ea, quæ ex instituentis Christi voluntate pendent, aliter nobis innotescere non possunt, quàm ex Scriptura vel Traditione; conjecturis enim, vel convenientiis hac in parte indulgere, Theologi non est: atqui tempus institutionis Confirmationis ex Scripturis apertè non elicitur: ex Traditione autem, testante Fabiano, constat Christum in die Cœnæ Apostolos Chrisma conficere docuisse, quæ est idonea, & necessaria Confirmationis materia; ergo sicut tunc Christus Baptisma instituit, non quando

Apostolos baptizare populos docuit, vel Baptisma promisit; sed quando materiam Baptismatis designavit, & (ut volunt aliqui) tactu suæ mundissimæ carnis in Jordane consecravit: ita tunc Confirmationem instituit, quando Chrisma conficere docuit. Unde Ecclesia Catholica eam sententiam approbans, sacrum Chrisma eo die conficere consuevit, in perpetuum institutionis Salvatoris monimentum.

Idem habet Catechismus Romanus cap. de hoc Sacramento, num. 8. ubi ait: *Conficiatur autem Chrisma solemnibus cæremoniis ab Episcopo. Ita enim Salvatorem nostrum docuisse in extrema Cœna, cùm Chrismatis conficiendæ rationem Apostolis commendaret, Fabianus Pontifex, sanctitate, & Martyrii gloria clarissimus tradidit.*

Confirmatur: Si alio tempore, quàm die cœnæ instituta fuisset Confirmatio, maximè vel cùm Christus *Matth.* 19. pueris manus imposuit, ut nonnulli volunt: vel quando, *Joan.* 20. dixit Discipulis: *Accipite Spiritum sanctum*: sed neutrum rectè potest asseri. *Non quidem primum*: *Tum*, quia parvuli nondum erant baptizati, ac subinde non erant capaces suscipiendi Sacramentum Confirmationis: *Tum*, quia illa manuum impositio non erat confirmativa, sed tantùm curativa: nam, ut observant sanctus Hieronymus, & Anselmus parvuli illi Christo fuerant oblati, ut benedicerentur, & curarentur ab infirmitatibus suis: *Tum denique*, quia *Joan.* 7. legimus: *Nondum erat Spiritus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus*. Nondum, inquam, datus; nempe ad intrepidè, & constanter profitendam Religionem, & fidem Christi, qualiter divinus ille Spiritus confertur in Confirmatione.

Non etiam secundum: *Tum* quia *Joan.* 20. datus est Spiritus sanctus Apostolis ad remittenda peccata; nam statim Christus subjungit, *quorum remiseritis peccata, &c.* Sed Sacramentum Confirmationis per se non ordinatur ad remissionem peccati: *Tum*, quia eò loci Christus D. Apostolos quidem instituit Episcopos, & eis dat facultatem non solùm regendi Ecclesiam, quam acquisivit sanguine suo, & administrandi Sacramenta Ordinis, & Confirmationis, tunc autem non censetur Sacramentum propriè institui, quando Minister ejus designatur; sed solùm cùm ejus forma, & materia præscribitur: non enim Christus censetur instituisse Sacramentum Baptismi, quando misit Apostolos in universum mundum prædicare, & baptizare: neque censetur instituisse Sacramentum Ordinis, quando Apostolos constituit Episcopos; nam, ut docet Concilium Tridentinum, sess. 22. capite 1. Apostolos constituit Sacerdotes in die cœnæ: igitur, &c.

Dices primò: Statim ac Sacramentum institutum est, potest administrari: sed Sacramentum Confirmationis non potuit administrari ante Christi Resurrectionem: *Tum*, quia, ut mox diximus, Apostoli nondum erant ordinati Episcopi, nec consequenter poterant hoc Sacramentum administrare: *Tum*, quia Spiritus sanctus conferri non poterat ante Christi glorificationem, juxta illud Joan. 7. *Nondum Spiritus erat datus, quia Jesus nondum erat glorificatus*.

Distinguo majorem: Si ita expediat concedo: secus, nego: potest enim Sacramentum institui pro alio tempore congruenti applicandum; ac subinde potuit Christus Sacramentum Confirmationis instituere in die cœnæ; etiamsi duntaxat in die Pentecostes illius effectum & fructum extraordinario modo Apostoli essent consecuturi. Quòd autem ita fuerit, non obscurè colligitur ex præclaro illo, & prorsus mirando sermone, quem habuit Christus Dom. ad Discipulos in die cœnæ, in quo pluries meminit concedendi Spiritus sancti non solùm Apostolis, sed etiam omnibus in eum credentibus: concedendi, inquam, sensibili aliqua cæremonia nondum usitata in ipsius S. Spiritus receptione, quem jam invisibili & insensibili modo pluries receperunt, tum in susceptione Baptismatis, tum quando in Sacerdotes fuerunt inaugurati, tum denique, quando Christi D. corpore & sanguine fuerunt saginati.

Dices secundò: Doctor subtilis in 4. dist. 2. quæst. 1. num. 4. colligens Sacramentorum institutionem ex Scriptura, ait: *De Confirmatione patet institutio*, Joan. 20. *Accipite Spiritum sanctum. Vel in die Pentecostes*, *Act.* 2. & dist. 7. n. 3. *Et si objicitur*, inquit, *primò contra materiam, & formam simul; quia Christus non sic instituit, ut patet* Joan. 20. *quando insufflavit, & dedit Discipulis Spiritum sanctum. Et similiter*, Actor. 2. *quando misso Spiritu sancto in linguis igneis confirmabantur, &c.* igitur ex mente Doctoris Sacramentum Confirmationis tantùm

fuit

fuit institutum, vel *Joan.*20. vel in die Pentecostes.

Nego consequentiam, & ad primum dico, Doctorem ibi significare, quòd ex *Joan.* 20. & *Act.*2. optimè possit colligi, quòd Confirmatio fuerit instituta à Christo: *Tum*, quia *Joan.* 20. confirmata fuit institutio, quando videlicet Christus constituit Apostolos Episcopos, & consequenter Ministros ordinarios hujus Sacramenti: *Tum*, quia in die Pentecostes acceperunt Apostoli per extraordinariam Dei potentiam, & modo sensibili & extraordinario effectum Confirmationis, nempe S. Spiritus plenitudinem ad Christi fidem, & Religionem animosè propalandam.

Quòd autem nihil aliud voluerit Doctor, patet ex præfata dist.7. dum respondens ad prædictam objectionem scribit. *Quòd Christus non alligavit potentiam suam Sacramentis, & ideo ipse sive in terris, sive post Ascensionem in cœlo existens, potuit confirmare Apostolos sine tali materia, & tali forma*; nempe sine Chrismate, & verbis proferri solitis in administratione hujus Sacramenti. Quòd autem ibi non loquatur Doctor de tempore institutionis, patet; quia paulò post subjungit: *Supponitur hoc Sacramentum institutum à Deo, licèt tempus & modus hujus institutionis in Scriptura non legatur*.

Itaque dicendum arbitror, hoc Sacramentum fuisse quidem institutum in die cœnæ, & inchoatum; completum autem *Joan.*20. quando Christus Apostolos instituit Episcopos; collatum autem, & ministratum, sed extraordinario modo, in die Pentecostes, ut refertur *Actor.*2. quia nempe eodem die Apostoli receperunt plenitudinem Spiritus sancti, quæ est hujus Sacramenti effectus.

QUÆSTIO SECUNDA.

Quænam sit legitima materia Sacramenti Confirmationis.

N*Otandum primò*, seu potiùs revocandum ex jam pluries dictis, duplicem esse Sacramentorum novæ legis materiam, remotam scilicet, & proximam. Remota est res illa sensibilis, circa quam cæremonia versatur, seu illa, cujus fit usus, & applicatio, cujusmodi est aqua in Baptismo. *Proxima* verò est ipsemet usus, seu ejusdem rei sensibilis applicatio, in quam proximè ac immediatè tendit Sacramenti forma, cujusmodi est infusio aquæ in Baptismo. Porrò de hac utraque materia agitur in præsenti, quænam videlicet certò, & necessariò requiratur ad validam hujus Sacramenti collationem.

Notandum secundò, circa hujus quæstionis resolutionem Theologos invicem non consentire: tres enim in capitales eunt sententias, quarum *prima* contendit, solam manuum impositionem esse necessariam, & etiam nunc sufficere ad essentiam hujus Sacramenti, quæ quidem videtur sententia quorundam Canonistarum; imò Sirmundus in *Antirrhetico*, *num.* 10. docet, eam dumtaxat materiam fuisse in usu tempore Leonis primi, motus ad id asserendum verbis Canonis Arausicani Concilii primi à se correcti, & explicati; Ubi, *inquit*, præcipitur, ut si quis in Baptismo chrismatus fuerit, non chrismetur iterum in Confirmatione, sed manus tantùm ipsi ab Episcopo imponatur; ex quo infert unctionem chrismaticam non esse de essentia hujus Sacramenti, sed dumtaxat accidentalem quandam cæremoniam institutam ab Ecclesia, & ipsi manuum impositioni superadditam ad majorem ornatum; subindeque ipsam posse ex dispensatione summi Pontificis præteriri: & hoc Sacramentum per solam manuum impositionem validè, & licitè conferri. *Secunda sententia* ait, saltem oleum olivarum esse de necessitate, & essentia hujus Sacramenti, balsamum verò solùm requiri ex præcepto Ecclesiæ, sicut mixtio aquæ in calice; ita Cajetanus qu. 72. Sotus in 4. dist. 4. qu. 1. Navarrus in Manuali cap.22. quibus cum plurimis aliis subscribit Estius in 4. dist. 7. §. 8. *Tertia* denique sententia asserit, etiam balsamum esse de necessitate Sacramenti, ita communiter veteres Theologi: quæ autem earum sententiarum probabilior sit, & tutior, hic determinandum est.

Notandum tertiò, difficultatem pariter moveri, utrùm ex hypothesi, quòd chrisma compositum ex oleo olivæ, & balsamo, sit essentialis materia remota hujus Sacramenti, debeat hæc mixtio necessariò esse benedicta, idque ab Episcopo; ita quòd ad id non sufficiat prævia solius Sacerdotis benedictio saltem ex concessione, & dispensatione summi Pontificis. Quocirca, tria hic occurrunt determinanda: *Primum*, utrùm materia essen-

sentialiter requisita ad hoc Sacramentum debeat esse chrisma ex oleo olivæ, & balsamo compositum: *Secundum*, utrùm ab Episcopo necessariò benedictum: *Tertium*, qualiter, & in qua parte corporis per materiam proximam applicandum.

CONCLUSIO PRIMA.

Materia remota Sacramenti Confirmationis est Chrisma confectum ex oleo olivarum, & balsamo. Ita traditur in decreto Eugenii de unione Armenorum his verbis: *Secundum Sacramentum est Confirmatio, cujus materia est chrisma confectum ex oleo, & balsamo per Episcopum benedicto.* Ubi summus Pontifex sacro approbante Concilio, ad materiam Confirmationis peræquè balsamum, atque oleum desiderat. Idem longè antè docuerat S. Fabianus Pontifex epistola 2. ad Episcopos Orientis, ubi Apostolos chrismatis confectionem à Domino accepisse, nobisque reliquisse testatur: Dionysius etiam cap.4. Eccles. Hier. sic habet: *Dicimus igitur unguenti confectionem esse collectionem quandam suaviter spirantium materiarum, quæ in se magnam vim, & copiam fragrantium qualitatum contineat.* Quod idem S. Basilius in Psal.132. expressè ait, *Chrisma ex variis condimentis constare; verùm nullum illorum separatim tantam emittebat fragrantiam, sed illorum mixtura, & injunctio maximam reddebat odoris redolentiam.* Quod & docuit S. Clemens lib.8. Constituit. Apostol. cap. 44. necnon 2. & 3. Concilium Carthaginense; & apertè S. Cyprianus, vel quisquis est Author Tract. de Unct. chrismatis, ait enim: *Hodie sacrum Chrisma conficitur, in quo mixtum oleo balsamum Regiæ, & Sacerdotalis gloriæ exprimit dignitatem. Oleo enim, quod lumini alimentum subministrat, & vires corpori si perunctum illo fuerit, auget cœlestis gratiæ largitates, nitor conscientiæ, & ardor charitatis indicantur.* Et S. Gregorius magnus in illud Cant. 1. *Botrus Cypri in vineis Engaddi*, ait: *In Engaddi Balsamum gignitur, cùm oleo Pontificali benedictione chrisma efficitur:* Ex quibus liquet, oleum, & balsamum æquè pertinere ad materiam sacramenti Confirmationis: quamvis enim apud profanos authores nomen *chrismatis* quodlibet unguenti genus significet; attamen apud Sanctos Patres, & Scriptores Ecclesiasticos hoc nomen non solum oleum, sed etiam balsamum cum oleo permixtum designat, ut constat non solùm ex laudatis SS. Patribus, sed etiam ex Amalario Fortunato, qui floruit sub Ludovico Pio anno 831. cui nuncupavit opus de Officiis Ecclesiasticis lib.1. cap.12. agens de consecratione Chrismatis, *Hic*, inquit, *non oleum, sed & balsamum consecratur*, &c. *Odor balsami in oleo opinionem bonarum virtutum latè dispersam, operante gratia Spiritus sancti demonstrat: Oleo additur balsamum, quia nitet in vultu Christi cœlestis splendor, &c.* Ex Hugone de S. Victore de Sacramentis lib.2. par.17. cap.1. *Chrisma*, inquit, *est oleum cum balsamo mixtum, quo unguntur capita Pontificum, & Regum, quo etiam baptizatos Sacerdos ungit in vertice, sicut eodem Pontifex per impositionem manus confirmandos ungit in fronte.* Idem docet Innocentius III. epistola ad Patriarcham Constantinopolitanum, & refertur de sacra unctione, ubi ait: *Conficitur Chrisma*, inquir, *quod ex oleo fit, & balsamo, mystica ratione; per oleum enim nitor conscientiæ designatur, juxta quod legitur: Prudentes Virgines acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus: per balsamum odor bonæ famæ exprimitur, propter quod dicitur, sicut balsamum aromatizans odorem dedi.*

Etiam huic non absimilem hujus congruæ materiæ ex balsamo, & oleo confectæ profert Catechismus Romanus, num.7. Cùm enim dixisset, chrisma ex oleo, & balsamo esse confectum unguentum, quod Confirmationis materiam esse, Ecclesia, & Concilia perpetuò docuerunt, subdit: *Neque verò ulla alia materia, quàm chrismatis, aptior videri poterat ad illud declarandum, quod hoc Sacramento efficitur. Oleum enim, quod pingue sit, & natura sua manet, ac diffluit, gratiæ plenitudinem exprimit, quæ per Spiritum sanctum à Christo capite in alios redundat, atque effunditur, sicut unguentum, quod descendit in barbam Aaron, usque in orum vestimenti ejus. Unxit enim eum Deus oleo lætitiæ præ consortibus suis, ac de plenitudine ejus nos omnes accepimus: balsamum verò, cujus odoratus jucundissimus est, quid aliud significat, quàm fideles, cùm sacramento Confirmationis perficiuntur, eam virtutum omnium suavitatem effundere, ut illud Apostoli queant dicere: Christi bonus odor sumus Deo? Habet præterea balsamum eam vim, ut, quidquid eo circumlinitum fuerit, putrescere non sinat, quod quidem ad hujus Sacramenti virtutem significandam valdè accommodatum videtur: cùm planè constet,*

fiet, *fidelium animos cœlesti gratia*, *quæ in Confirmatione tribuitur*, *præparatos*, *facilè à scelerum contagione defendi posse*.

Dices primò: Illud non potest censeri materia essentialis Sacramenti, sine quo Sacramentum validè conferri potest, sed sine chrismate ex balsamo, & oleo confecto licitè, ac validè collatum fuit Confirmationis sacramentum ab Apostolis; siquidem nullibi legitur Apostolos confirmandos Chrismate unxisse, & consignasse, sed tantùm eis manus imposuisse: igitur tale chrisma non est essentialis materia hujus Sacramenti.

Respondet Doctor, dist.7. qu.1. nu. 3. *cum Apostolis in primitiva Ecclesia potuisse dispensari*, *& maximè quia in Confirmatione ab eis collata erant aliqua signa sensibilia*, *putà communiter descensus Spiritus sancti super confirmatos*, *& donum linguarum*, *sed tamen cessantibus talibus miraculis*, *Ministri debuerunt hanc materiam*, *& hanc formam servare*. Quibus verbis Doctor probabiliter sustinet cum Apostolis fuisse dispensatum, ut Confirmationis effectum conferrent sine debita materia, & cum sola manuum impositione, & oratione.

Quod autem probabiliter dumtaxat, & dubitativè profert Doctor, distinctè affirmant Alensis, & S. Bonaventura, idque tanquam certum supponere videtur Eugenius quartus in decreto pro unione Armenorum, dicens; *loco illius manus impositionis Apostolicæ dari nunc in Ecclesia Confirmationis sacramentum*. Nec abs re quidem; cùm enim Confirmatio ordinetur ad conferendam gratiæ plenitudinem, dum insolito, & extraordinario modo gratia infunderetur, tunc sacramentum Confirmationis eodem ritu eis conferre minimè opus erat; sic Christus eximia sua potestate excellentiæ nulli Sacramento alligatæ, inquit Doctor suprà, *sive in terris*, *sive post Ascensionem in cœlo existens*, *potuit confirmare Apostolos sine materia*, *& forma Sacramenti*. Similiter Apostoli, cùm ad suam orationem, & manus impositionem, viderent sensibiliter, & per aspectabiles effectus communicari Spiritum sanctum, ideò tunc opus non erat adhiberi sensibilem sacramenti Confirmationis materiam, & formam, quippe cùm patentibus miraculis apertè constaret concessam fuisse Spiritus sancti plenitudinem.

Verùm respondeo, quòd etsi ita fortè actum fuerit, nihilominus non improbabile est Apostolos manus imponendo, pariter adhibuisse legitimam Sacramenti Confirmationis materiam. Dicitur quidem in Actis Apostolicis eos manuum impositione Spiritum S. dedisse, sed sola dedisse non dicitur; sicut in Scripturis dicimur fide justificari, sed sola fide nos justificari nullibi legitur. Dictum est ergo impositione manuum ab Apostolis datum fuisse Spiritum S. at non sola: sicut dum dicitur aqua deleri peccata, non excluduntur verba formæ, quibus accedentibus ad elementum fit Sacramentum.

Quòd autem Apostoli, manus imponendo ad Confirmationem, pariter chrismate confirmatos linierint, testis est S. Dionysius c.4. Ecclesiasticæ Hierarchiæ, ubi sermonem faciens de Sacramento Confirmationis, dicit: *Est quædam perfectiva operatio*, *quam Duces nostri chrismatis hostiam nominant*. Ubi per *Duces* intelligit Apostolos, quorum ipse Discipulus fuerat. Idem pariter testatur S. Cyprianus epist.37. ubi cùm dixisset, *quod deerat*, (supple Samaritanis baptizatis per Philippum) *id*, inquit, *à Petro*, *& Joanne factum est*, *ut oratione pro iis facta*, *& manu imposita invocaretur*, *& infunderetur super eos Spiritus*, statim subdit: *Quod nunc quoque apud nos geritur*, *ut qui in Ecclesia baptizantur*, *Præpositis Ecclesiæ offerantur*, *& per nostram orationem*, *& manus impositionem Spiritum sanctum consequantur*, *& signaculo Dominico confirmentur*. Quibus verbis S. Cyprianus apertè significat, eamdem esse Episcopalem manus impositionem in ministranda Confirmatione cum ea, quam usurparunt Apostoli in confirmandis Samaritanis: Porrò Episcopalis manus impositio confirmativa, reverà Sacramentum est: igitur talis etiam erat Apostolica. Hoc etiam apertè docet Eusebius Papa in sua epist. Decretali, ubi ait: *Manus impositione sacramentum magna veneratione tenendum est*, *quod ab aliis perfici non potest*, *nisi à summis Sacerdotibus*, *nec tempore Apostolorum ab aliis*, *quàm ipsis Apostolis legitur*, *aut fertur esse peractum*: *neque ab aliis*, *quàm ab illis*, *qui Apostolorum tenent locum*, *unquam perfici potest*, *aut fieri debet*. Quibus verbis Eusebius significat in Scripturis legi ministratum ab Apostolis Confirmationis sacramentum, sed non legitur alibi, quàm eis in locis, ubi fit mentio collati Spiritus S. per Apostolicarum manuum impositionem ac subinde censet, illam manus impositionem

nem Apostolorum fuisse confirmatoriam. Idem pariter docet Fabianus Papa loco in prima quæstione laudato, ubi dicit Apostolos & docuisse, & observasse consuetudinem Chrisma renovandi singulis annis.

Unde ad decretum Eugenii respondet Bellarminus lib.2. de Sacramento Confirmationis c.9. per illum modum loquendi Pontificem non distinguere ritum à ritu, sed personas à personis. Dici etiam potest, quòd hoc loquendi modo significare voluerit ordinem successionis inter Apostolos, & Episcopos eorum Successores, necnon & diversitatem effectus, quatenus manus impositio facta per Apostolos conferebat non solùm effectum invisibilem, nempe plenitudinem Spiritus sancti, sed etiam visibilem per donum linguarum, quod utique tunc temporis ad fidem stabiliendam, & propagandam congruebat: Episcopi verò Apostolorum successores Spiritum S. conferunt tantùm modo invisibili, scilicet quoad plenitudinem gratiæ, quæ est effectus per se hujus Sacramenti; nam donum linguarum non per se, sed per accidens, & ex speciali Dei ordinatione tempori, locis, & personis accommodata, ad Confirmationis sacramentum spectat.

His omnibus adde, quòd, licèt sola manuum impositione tanquam Confirmationis materia Apostoli ex speciali dispensatione semper usi essent; non rectè tamen inde colligeretur Chrismatis unctionem ad sacramenti Confirmationis materiam à Christo non fuisse designatam, nec ab Ecclesia cessante dispensationis ratione esse usurpandam, quamvis enim fortè cum Apostolis dispensatum fuisset, ut baptizarent in solo nomine Jesu, inde non est consequens, quòd etiam nunc taliter sit baptizandum.

Instabis: Verisimile non est, Christum D. pro Sacramenti materia assignasse id, quod rarissimum erat, & nonnisi summo pretio poterat comparari, sed balsamum tunc temporis adeo rarum erat, ut teste Plinio lib.12. & 25. solùm oriretur in Judæa, idque dumtaxat in duobus hortis regiis: unde etiam Titus, capta Hierosolyma, & Judæis omnibus devictis, arbusculam balsami, veluti quid pretiosissimum Romam reportavit: igitur verisimile non est, Christum ordinasse, ut Apostoli, & nascentis Ecclesiæ Rectores, qui summa bonorum mundialium inopia laborabant, balsamum in sacramento Confirmationis administrando adhiberent.

Nego minorem: Primò, quia falsum est, quòd tunc temporis magna esset balsami penuria: nam ipsemet Plinius ibidem subjungit suo tempore balsamum montes, & colles vitium instar implevisse; unde id, quod scribit de balsami penuria, ad priora sæcula referendum est. Hoc ipsum confirmat Josephus libr. 8. de bello Judaico cap. 2. ubi dicit Reginam Saba Salomoni plantam attulisse balsami: *cujus*, inquit, *ferax est nostra regio*. Quapropter Fabianus summus Pontifex admittere noluit Orientalium Episcoporum excusationem, qui renuebant quotannis renovare Chrisma, verere combusto, causantes balsamum ægrè reperiri.

Insuper, etiamsi reverà rarum fuerit balsamum tunc temporis, nihilominus cùm non requiratur tanta quantitas ejus ad conficiendum Chrisma, facilè comparari poterat ab Apostolis, & Episcopis primitivæ Ecclesiæ ex fidelium eleemosynis. Jam verò facili negotio, & modico pretio balsamum haberi potest; siquidem asportatur ex India, & America in varias regiones, quod licèt colore, & fortè specie differat à Syriaco, nihilominus quia in fragrantia odoris, & in aliis effectibus, & proprietatibus cum eo convenit, idcirco Paulus III. & Pius IV. declaraverunt, illud sufficere ad validam Confirmationis materiam.

Urgebis: Si balsami admixtio essentialis esset materia hujus Sacramenti, ejus omissio hoc Sacramentum redderet invalidum: sublata enim parte essentiali, res perit, & essentia, sed omissio balsami non reddit invalidum Confirmationis sacramentum, ut constat ex cap. *Pastoralis*, de Sacramentis non iterandis, ubi Innocentius III. rescribens ad Episcopum Heliensem, hæc inter cætera habet: *Præterea nos consulere voluisti, an permitti debeat ministrare, qui sine impositione manuum fuerit ad Ordinem Subdiaconatus assumptus: & si Confirmationis sacramentum in eo debeat iterari, qui per errorem fuit non Chrismate, sed oleo delinitus. Ad quod breviter duximus respondendum, quòd in talibus non est aliquid iterandum, sed cautè supplendum, quod incautè prætermissum fuerat*.

Nego minorem: Et ad Innocentium dico eum verbis citatis solùm voluisse, vel quòd prior unctio, quia publicè facta fuerat, pu-

bli-

blicè propter vitandum scandalum non debeat iterari: sed defectum substantialem esse supplendum privatim, & occultè, utendo videlicet omnibus, quæ sunt de necessitate Sacramenti, nempe unctione olei, & balsami, circa eum, qui per errorem non Chrismate, sed simplici oleo fuerat delinitus. Vel dico Innocentium ibi non respondere ad casus propositos in particulari, sed solùm hanc tradere regulam generalem, ex qua judicent ii, ad quos rescribit, quid sibi faciendum sit, quando Sacramenta ministrabunt, nempe ut privatim suppleatur id, quod in Sacramentorum administratione fuit omissum, si id tantùm erat quid accidentale: si autem quid essentiale, tunc totum Sacramentum esse repetendum, idque secretò, & prudenter ad evitandum scandalum; ita quòd Sacramentum, utpote nullum, & invalidè collatum, cautè suppleatur: qui utique supplendi modus iterationem non importat; quia, ut habetur de Consecratione dist. I. cap. *Solemnitates*, non dicitur iteratum, quod nescitur esse factum.

Instabis iterum: Non magis balsamum spectat ad essentialem materiam Confirmationis, nec minùs prætermitti potest, quàm duodecim genera aromatum, ex quibus Græci Chrisma conficiunt, ut habetur in eorum Euchologio, & significare videtur S. Dionysius ca.4. de Eccles. Hierarchia, his verbis: *Dicimus igitur*, inquit, *unguenti confectionem esse collectionem quandam suaviter spirantium materiarum, quæ in se magnam vim, & copiam fragrantium qualitatum contineat. Cujus qui facti sunt participes, odorem bonum ex se efflant, proportione fragrantis Communionis, quæ in eis inest*. Necnon & S. Basilius Magnus exponens illud Psalmi 132. *Sicut unguentum in capite*, ubi ait: *Oleum illud sacerdotale ex variis condimentis conflabat. Verùm nullum illorum, & inunctio maximam reddebat odoris redolentiam. Rectè igitur huic unguento concordiam comparavit, multarum enim virtutum coadunatio perfectæ virtutis fragrantiam operatur*. Ita vertit Arcudius. Licèt enim Basilius declaret, atque describat unguentum antiquæ legis, illud tamen erat figura nostri, & potest nostrum etiam quoad materiam esse perfectum; atque fuerit illud, cùm in effectu longè sit præstantius: Sed ista omnia aromatum genera non spectant ad essentialem materiam Confirmationis: ergo nec balsamum.

Nego majorem: Certum enim est quod illa aromatum genera, quæ oleo, & balsamo ex usu Ecclesiæ Græcæ in conficiendo Chrismate solent adhiberi, non sint de necessitate Sacramenti, sed ad ritum quemdam accidentalem hujus Ecclesię pertineant. Unde cùm in sacra Rituum Congregatione dubitaretur utrùm talis Græcorum usus esset tolerandus, decretum fuit esse tolerandum si post exactam inquisitionem constaret, illum esse antiquissimum; sed monendos esse Græcos Orthodoxos, ut hujusmodi aromata in tam parva quantitate admisceantur, quòd semper balsami odor prævaleat, & oleum in sua natura subsistat.

CONCLUSIO SECUNDA.

UT *Chrisma sit legitima, & sufficiens materia Confirmationis, debet esse benedictum ab Episcopo: non est tamen improbabile, quòd ex dispensatione summi Pontificis ad id sufficeret simplicis Sacerdotis benedictio*. Prima pars apertè docetur ab Eugenio, in decreto pro unione Armenorum; ubi, sacro approbante Concilio Florentino, ait: *Secundum Sacramentum est Confirmatio, cujus materia est Chrisma confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiæ, & balsamo, quod odorem significat bonæ famæ, per Episcopum benedicto*. Et paulò post addit: *Legitur tamen aliquando per Apostolicæ Sedis dispensationem, ex rationabili, & urgente admodum causa, simplicem Sacerdotem chrismate per Episcopum confecto, hoc administrasse Confirmationis Sacramentum*.

Idem docent varia alia Concilia: Primò quidem Romanum secundum sub Sylvestro can.5. *Constituit etiam clara voce idem Sylvester Episcopus urbis Romæ, ut nemo Presbyterorum Chrisma conficeret, dicens: Quoniam Christus à Chrismate vocatur*. Similiter Carthaginense tertium can.36. ubi decernitur; *Ut Presbyter inconsulto Episcopo Virgines non consecret; Chrisma verò nusquam conficiat*. In sexto verò can.36. statuitur: *Ut Parochi singulis annis ante festum Paschæ petant Chrisma ab Episcopo proprio*.

Item in Toletano VIII. celebrato anno 653. tempore Martini, cap.7. ubi cùm damnasset quorundam Sacerdotum præsumptionem, qui eò temeritatis progressi fuerant, ut, quæ Episcopalis erant muneris, usurparent, statim subdit: *Qua de re nosse vos convenit, quòd Episcopalis eminentiæ culminis* au-

authoritas non immeritò sacris omnibus esse summa percensuit, quæ cæteris Sacerdotibus exercenda prohibuit, scilicet templorum sacrationem, chrismatis benedictionem, sacrorum ordinum institutionem, quæ tam divinaliter ordinata persistunt, quàm excellentissimè consecrantur: quia & tantò ab eis singulariter impenduntur, quantò eidem summo culmini peragenda servantur. Idem denique tradunt Concilia primum Braccharense cap. 4. ubi balsamum appellat *benedictum, quod pro salute animarum per Spiritus sancti invocationem consecratur.* Et Vvormatiense can. 2. his verbis: *Chrisma conficere nullus præter Episcopum præsumat; nam illi soli hæc dignitas concessa est.* In eamdem sententiam unanimi calculo conspirant SS. Patres, quorum authoritates fusissimè referunt Bellarminus lib. 2. de hoc Sacramento cap. 8. & Basilius Pontius parte 2. cap. 3.

Suffragatur etiam ratio Theologica, quę à priori nulla alia assignari potest, quàm Christi D. voluntas ita statuentis, & ordinantis, quæ utique nobis innotescit per continuam Ecclesiæ praxim, & doctrinam. Cur autem Christo D. hujus Sacramenti materiam potiùs, quàm Baptismi, voluerit esse consecratam, hanc rationem profert Doctor dist. 7. q. 1. n. 3. *Quòd Christus*, inquit, *contactu suæ carnis mundissimæ omnem aquam consecraverit in usum Baptismi, non sic autem materiam illam Confirmationis; & ideò requiritur hic specialis sanctificatio. Quod etiam est rationabile magis hic, quàm ibi, quia Baptismus est Sacramentum necessitatis, & ideò potest à quocumque Ministro conferri, & rationabile est, quòd in aqua non consecrata, alioquin materia conveniens non posset esse communis, & sic impediretur salus multorum.* Quam utique rationem approbat Catechismus Romanus nu. 8. dicens: *Quòd in plerisque aliis Sacramentis Christus ita eorum materiam instituit, ut sanctitatem quoque illi tribuerit; non solùm enim aquam elementum Baptismi esse voluit, cùm inquit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritu, non potest introire in regnum Dei, sed cùm ipse baptizatus est, effecit, ut ea deinceps vi sanctificandi prædita esset, quare dictum à S. Chrysostomo: Aqua Baptismi purgare peccata credentium non posset, nisi tactu Dominici corporis sanctificata fuisset. Quoniam igitur Dominus hanc Confirmationis materiam usu ipso, & tractatione non sacravit, necessarium est, ut Sanctis, & religiosis precationibus consecretur: neque ad alium ea consectio, nisi ad Episcopum pertinere potest, qui ejusdem Sacramenti ordinarius Minister institutus est.*

Dices; Qui potest majus, potest & minus in eodem genere operationis, sed simplex Sacerdos potest majorem efficere consecrationem, quàm sit consecratio Chrismatis, putà consecrationem Eucharistiæ: igitur multò magis poterit consecrare Chrisma.

Distinguo majorem: Si ad utramque potestatem habeat, concedo: secus, nego: at Sacerdos non habet potestatem circa quamlibet consecrationem inferiorem consecratione corporis Christi; alioquin propria authoritate confirmare posset, & ordines conferre, templa, & Altaria consecrare, & facere similes hujusmodi consecrationes; quæ licèt inferiores sint consecratione corporis Christi; fieri tamen non possunt à simplici Sacerdote, quia ad illas efficiendas non habet authoritatem. Unde ad vulgare illud axioma, *qui potest majus, potest minus*; dico istud equidem verum esse in eodem omnino genere, & ordine operationis; sic qui potest ferre pondus centum librarum, faciliori negotio deferre poterit pondus viginti librarum: at istud axioma falsum est in disparato ordine operationis; non enim sequitur, homo potest ratiocinari, & producere hominem: ergo pariter volare potest, & generare muscam.

Hinc satis mirari non possum, quo pacto Cajetanus ad quæst. 72. art. 3. tam debili ratione, ac fundamento nixus ausus fuerit à communi Theologorum sententia declinare, ut assereret simplicem Sacerdotem, deficiente Episcopo, posse Chrisma benedicere, & consecrare.

Quòd autem *ex dispensatione, & concessione summi Pontificis probabile sit, simplicem Sacerdotem posse Chrisma benedicere, & consecrare*, non obscurè significat Doctor loco mox laudato n. 2. ubi ait: *Materia remota Confirmationis est Chrisma compositum ex oleo olivæ, & balsamo, sanctificatum specialiter ab Episcopo, vel ab alio, cui talis sanctificatio potest committi.* Clariùs verò ac distinctiùs in reportatis ibidem num. 11. ubi ait: *Debet Chrisma compositum ex oleo olivæ, & balsamo sanctificatum sanctificatione Episcopali communiter.* Hanc autem sententiam apertè tuentur Cajetanus, Victoria, Valentia, &c. & ex nostris Hiquæus, Brancatus, Pitigianis, & communiter Scotistæ,

tistæ, paucis demptis cum Fabro, & Poncio. Suffragatur hæc ratio: Non minùs summus Pontifex concedere potest simplici Sacerdoti facultatem benedicendi, & consecrandi Chrisma, absente Episcopo, & urgente necessitate, quàm hoc Confirmationis Sacramentum administrandi: sed reverà potest summus Pontifex conferre, imò de facto contulit facultatem conferendi hujus Sacramenti: igitur, &c. Minor constabit ex dicendis de Ministro extraordinario hujus Sacramenti. Major verò patet: Non enim plus videtur requiri facultatis in conficiendo Chrismate, quàm in conferendo Sacramento Confirmationis.

Repones forsan, disparitatem esse in eo, quòd faciliùs concedi possit potestas ministrandi hoc Sacramentum, quàm conficiendi Chrisma; quia materia Sacramenti debet esse invariabilis; benedictio autem Episcopi est de essentia hujus materiæ, & ideo variari non potest: secus autem est de Ministro, qui potest esse duplex, sicut in Baptismate, nempe ordinarius, scilicet Episcopus, & extraordinarius nempe Sacerdos ex delegatione.

Verùm hæc responsio perit principium, & supponit tanquàm verum, quod vocatur in quæstionem, & dubium nimirum benedictionem Episcopi ita esse essentialem materiæ hujus Sacramenti, ut ea deficiente, nulla, & invalida foret materia. Fateor equidem, Chrisma necessariò debere ab Episcopo consecrari, tanquam ab ordinario consecrante: at non tanquam à consecrante essentiali.

Adde, quòd, qui concedit potestatem in ordine ad finem aliquem, etiam necessariò illam concedere debet in ordine ad media necessariò prærequisita ad hujusmodi finis consecutionem: at consecratio Chrismatis est medium necessariò prærequisitum ad legitimam hujus Sacramenti administrationem: ergo si facultas administrandi hujus Sacramenti concedi possit simplici Sacerdoti, pari ratione concedi poterit facultas consecrandi Chrismatis.

Repones secundò, disparitatem inter utrumque repeti ex eo, quòd legatur equidem facultas concessa simplicibus Sacerdotibus ad ministrandum hoc Sacramentum; nullibi autem appareat facultas aliquando concessa ad benedicendum Chrisma.

Verùm contra primò; ex negatione facti rectè colligi non potest negatio potestatis, & defectus authoritatis: sicut ergo antequam dispensatum fuisset cum simplicibus Sacerdotibus, ut extraordinariè conferre possent Confirmationis Sacramentum, non poterat legitimè negari potestas in summo Pontifice ad concedendam eis hanc facultatem: ita neque ex negatione facti in dispensatione de facienda consecratione, inferre licet defectum potestatis in summo Pontifice ad hujusmodi facultatem concedendam.

Adde, quòd non leve appareat hujus dispensationis argumentum in Concilio Toletano primo c. 20. ubi hæc habet: *Quamvis penè ubique custodiatur, ut absque Episcopo Chrisma nemo conficiat; tamen quia in aliquibus locis, vel provinciis, Præsbyteri dicuntur Chrisma conficere, placuit, ex hoc die, nullum alium, nisi Episcopum, Chrisma conficere, & per Diœcesim destinare*. Et paulò post: *Episcopo sanè, certum est, quòd omnè tempore licet Chrisma conficere. Sine conscientia autem Episcopi, nihil penitus Presbyteri agere præsumant. Statutum verò est, Diaconum non chrismate, sed Presbyterum absente Episcopo, præsente verò non, nisi ab ipso fuerit præceptum*.

Nec valet quorumdam responsio: Concilium hoc factum non approbasse, sed potiùs redarguisse, utpotè cùm prohibuerit. Id, inquam, non sufficit ad elevandam vim hujus authoritatis: nam eo ipso, quòd Concilium factum istud irritum non declarat, nec jubet repetendam esse Confirmationem, jam supponit cum legitima primùm authoritate consuetudinem illam ex concessione summi Pontificis invaluisse in illis provinciis, quam deinceps cessante necessitate propter Episcoporum copiam legitima de causa abrogavit: enim verò si existimasset Episcopalem consecrationem ad validitatem hujus Sacramenti essentialiter esse prærequisitam, haud dubiè providisset, ut confirmati Chrismate per simplicem sacerdotem benedicto, iterum confirmarentur, ne perpetuò hujus Sacramenti fructu, & effectu destituerentur.

Confirmari etiam potest ex Concilio Hispalensi secundo celebrato anno 657. nam cap. 7. arguens, & damnans factum Agapii Cordubensis Episcopi, qui ex ignorantia licentiam fecerat Presbyteris consecrandi Altaria, ita statuit: *Quamvis, cum Episcopis plurima Presbyteris mysteriorum communis sit dispensatio, quædam tamen authoritate ve-*

veteris legis, quædam novellis, & Ecclesiasticis regulis sibi prohibita noverint, sicut Presbyterorum, & Diaconorum, ac Virginum consecratio, constitutio Altaris, benedictio, vel unctio; siquidem nec liceat eis benedicere Ecclesiam, vel Altaria consecrare, nec impositiones manuum fidelibus baptizandis, vel conversis ex hæresi Spiritum sanctum tradere; nec Chrisma conficere, nec Chrismate baptizatorum frontem signare, sed nec publicè quidem in Missa quemquam pœnitentem reconciliare. Quæ omnia eis à Sede Apostolica prohibita esse noscuntur. Audis, quia prohibita à Sede Apostolica, non autem ex eo quòd Episcopalis benedictio requiratur ex essentia sacramenti? si autem id non liceat, quia prohibet Sedes Apostolica, haud dubiè licitum erit, dum illa concedet.

Dices: Concilia, & SS. Patres absolutè significant consecrationem Chrismatis spectare dumtaxat ad Episcopos: igitur simplici Sacerdoti concedi non potest.

Distinguo antecedens: Tanquam ad Ministros ordinarios, qui propria authoritate hanc consecrationem faciant, concedo: itaut nulli alteri ab Episcopo hæc potestas concedi possit, nego: licèt enim Concilia, & Patres, ut dicemus infrà, apertè significent, solos Episcopos esse Ministros hujus Sacramenti; nihilominus, ut constabit ex dicendis, ea facultas concedi potest, & de facto fuit concessa simplicibus Sacerdotibus, qui ex delegata sibi potestate hoc Sacramentum administrarunt.

Instabis: Quoties concessa fuit simplici Sacerdoti facultas administrandi Confirmationis Sacramentum, toties cautum est, ut illud administraret ex Chrismate ab Episcopo benedicto; ita namque habet Concilium Florentinum suprà, dicens: *Legitur tamen aliquando per Apostolicæ Sedis dispensationem ex rationabili, & urgente admodum causa, simplicem Sacerdotem Chrismate per Episcopum confecto, hoc administrasse Confirmationis Sacramentum*: Igitur aliter fieri non potest.

Nego consequentiam: Nam, ut dixi, ex Conciliis Toletano, & Hispalensi, apertè satis colligitur, quòd aliquando etiam delegata fuerit simplici Sacerdoti facultas consecrandi Chrismatis: idcirco autem in expressis concessionibus summi Pontificis, quibus facta est facultas simplicibus Sacerdotibus hoc Sacramentum administrandi, cautum est, quòd Chrisma esset ab Episcopo benedictum; quia sic benedictum Chrisma facilè haberi poterat, & in varias orbis regiones deferri. Nihilominus, si justa adesset causa, nempe si contingeret casus, quòd in longinqua aliqua regione, quæ primùm ad fidem converteretur, nec Episcopus posset esse præsens, nec Chrisma ad eam deferri ab Episcopo benedictum, non video quare Pontifex secundùm probabilem sententiam, præsertim tempore persecutionis, quando hoc Sacramentum est maximè necessarium ad fortiter fidem profitendam, quare, inquam, non posset Sacerdoti ibidem commoranti delegare potestatem consecrandi Chrisma, & eodem Chrismate confirmandi.

CONCLUSIO TERTIA.

Materia proxima Confirmationis est unctio in fronte facta cum Chrismate benedicto in modum crucis. Ita Subtilis Doctor suprà laudatus num.2. ubi scribit: *Materia proxima, idest, illud visibile, quod concurrit in sacramento, est unctio facta in fronte in figura crucis cum Chrismate sanctificato.* Quod utique apertè confirmat Concilium Florentinum: *Ideò*, inquit, *in fronte, ubi verecundiæ sedes est, confirmandus inungitur, ne Christi nomen confiteri erubescat, & præcipuè crucem ejus, quæ Judæis est scandalum, Gentibus autem stultitia, propter quod signo crucis signatur.* In quibus verbis exprimitur, ut patet, unctio in fronte per modum crucis. Idem pariter dicunt omnes SS. Patres, Dionysius de cœlesti Hierarchia cap.2. *Assumentes autem illum* (baptizatum) *Sacerdotes, susceptori suique accessui duci consignant, & unà cum ipso illum vestem baptizati munditiæ congruam induunt, sicque indutum rursum ad Pontificem ducunt. Ille divino ac deifico prorsus unguento virum signans* (utique signaculo Christianorum, quod est crux) *sacratissimæ communionis participem facit.* Manifestiùs S. Ambrosius lib.6. de Sacramentis c.2. *Unxit*, inquit, *te Deus; signavit te Christus. Quomodo? Quia crucis ipsius signatus forma ad illius passionem, accepisti signaculum ad illius similitudinem.*

Idem pariter suadet ratio Theologica: Illud enim necessariò requiritur ad Sacramentum, quod per verba essentialia formæ exprimitur fieri à Ministro, sed unctio per modum crucis exprimitur per hæc verba

for-

formæ, *Signo te signo crucis*, &c. Igitur hæc consignatio per modum crucis est necessaria.

Deinde, consignatio, quæ fit in Confirmatione, significatur fieri more Christiano: at omnis Christianorum consignatio fit per modum crucis, ut docet Stephanus quintus, & refertur de consecrar. dist. 5. c. 10. his verbis: *Numquid non omnia Chrismata sacerdotalis ministerii crucis figura perficiuntur? Numquid Baptismatis unda, nisi cruce sanctificato, peccata relevantur? Et, ut cætera prætereamus, sine crucis signaculo, quis sacerdotii gradus ascendit?* Idem docet sanctus Chrysostomus tr. 118. in Joan. *Postremò, quid est, quod omnes noverunt, signum Christi, nisi crux Christi? Quod signum nisi adhibeatur sive frontibus credentium, sive ipsi aquæ, ex qua regenerantur, sive oleo, quo Chrismate unguntur, sive sacrificio, quo aluntur, nihil eorum ritè perficitur.*

Ipsa pariter consignatio fieri debet *in fronte*, ex continua Ecclesiæ praxi, ut docet Innocentius I. epist. 1. c. 3. ubi loquens de unctionibus, quæ fieri possunt à simplici Sacerdote, subdit: Non tamen frontem, ex eodem oleo signare, quod solis debetur Episcopis, cùm tradunt Spiritum Paracletum. Idem pariter docet Damasus ep. 4. inhibens Chorepiscopis hujus sacramenti ministerium his verbis: *Nec Chrismate baptizatorum frontes signare.* Hinc S. Augustinus ser. 2. in Ps. 36. *Crux*, inquit, *jam de pœna generis humani sublata est; cùm enim sub antiquis scelerati crucifigerentur, modò nullus crucifigitur, honorata est, & finita est; finita est pœna, manet in gloria: à locis suppliciorum, fecit transitum ad frontem Imperatorum.* Et in Psalmum 44. *Attende gloriam crucis Christi, jam in fronte Regum crux illa fixa est, cui inimici insultaverunt.* Et in Psalmum 95. *Dominus regnavit à ligno, quia pugnavit cruce sua Christus, vicit Reges, & subjugatis eis, ipsam crucem in fronte fixit, & gloriantur de illa, quia ibi est laus illorum.*

Dices: S. Cyrillus Hierosolym. Catechesi 3. docet non solùm frontem, sed & alias corporis partes Chrismate inungendas esse, maximè verò quinque sensuum organa, ait enim: *Primùm frons illinitur, ut eum à nobis abstergat pudorem, quem primus homo transgressu perpetuo circumferebat simulque efficiat, ut possimus vultu non velato gloriam Dei intueri: deinde verò aures inunguntur.... posteà nares*, &c. Quem etiam ritum plurimæ servant Græcorum Ecclesiæ, ut patet ex diversis Græcorum Euchologiis. Insuper S. Ambrosius lib. de initiandis c. 6. dicit caput inungi; deinde verò unguentum in barbam effluere: igitur unctio non solùm in fronte debet fieri.

Respondeo, quòd etsi aliæ corporis partes inungantur Chrismate, nihilominus solam unctionem in fronte esse de necessitate, & essentia hujus sacramenti; cùm enim frons sit sedes pudoris, & erubescentiæ, priùs est ungenda, quàm cæteræ partes, ut confirmatus Christi fidem, & Evangelium profiteri non erubescat. Ad S. Ambrosium dico, eum ibi non loqui de unctione confirmatoria, sed de cæremoniali, quæ fit in vertice, dum quis baptizatur: de confirmatoria enim tantùm agit c. sequenti.

Differt autem hæc unctio, quæ fit *in fronte* per Episcopum (ut observat Durand. l. 6 de ritibus Ecclesiasticis) ab illa, quæ fit *in cerebro*, sive *in vertice* per sacerdotem. *Primò*, quia secundùm Rabanum de Consec. dist. 5. c. *novissimè*. In illa signatur suprà baptizatum Spiritus sancti descensio ad habitationem Deo consecrandam; in hac verò signatur ut ejusdem Spiritus sancti septiformis gratia cum plenitudine sanctitatis, scientiæ, & virtutis venire in homine declaretur. *Secundò*, differunt quia per illam, quæ fit in vertice, anima Christo desponsatur: per istam verò, ditatur, & dotatur. Item per illam ostenduntur vulnera esse sanata: per hanc plenitudo gratiarum confertur, quod ex verbis utriusque unctionis potest perpendi. In collatione enim illius unctionis dicit sacerdos: *Deus omnipotens Pater Domini nostri Jesu Christi, qui te regeneravit ex aqua, & Spiritu sancto, quique tibi dedit remissionem omnium peccatorum, ipse te liniat Chrismate salutis in vitam æternam.* His verbis, quæ est salutatio in vitam æternam, per hanc unctionem obtineri ostenditur, sed hæc verba transcendit Episcopus in unctione Confirmationis, dicens: *Emitte in eum septiformem Spiritum sanctum tuum Paracletum de cœlis: Spiritum sapientiæ, & intellectus, Spiritum consilii, & fortitudinis, Spiritum scientiæ, & pietatis, & imple eum spiritu timoris Domini, & consigna eum signo sanctæ Crucis, propitiatus in vitam æternam: consigna, inquam, ut Spiritum sanctum non amittat.* In Concilio Tolet. de consec. de v. cap. *dictum*, & c. sequenti dicitur, quòd nullus debet bis confirmari, sicut nec baptizari.

„ Post orationem, quam communiter dicit Episcopus super omnes confirmandos, si plures sint, singulariter cuilibet frontem linit in modum crucis, Chrismate cum pollice, dicens cuilibet. *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. Pax tecum.* Quæ salutatio fit ad novum hominem, qui dignus est salutari propter vitæ novitatem, & qui secundùm Deum creatus est in justitia, & sanctitate, & veritate: interim enim, cùm erat vetus, non erat salutandus, sed tantùm erat pro eo orandum. Ideò autem fit in modum crucis, & cum Chrismate, sicut & omnia Chrismata cum crucis figura perficiuntur: de consecr. dist. 5. numquid ut appareat, quòd est illius, per cujus crucem redemptus est, sine quo signaculo non oportet nos ante Deum repræsentari. Quod fit cum pollice, quia ille in consecratione Pontificis est ad hoc specialiter consecratus. Hæc Durand. quibus addit.

„ Subsequenter Episcopus confirmatum percutit in faciem. *Primò*, ut tenaciùs memoriæ teneat, se hoc Sacramentum recepisse: *Secundò*, quia hoc Sacramentum datur baptizato ad robur fidei, ut præmissum est, ut videlicet sit ita fortis in fide in baptismo suscepta, quòd ulteriùs coram quocumque confiteri nomen Christi non erubescat. *Tertiò*, hæc percussio repræsentat manuum impositionem, quoniam Apostoli per manus impositionem confirmabant. *Quartò*, ad terrendum malignum spiritum, ut fugiat, neque redire audeat, sicut fecit beatus Benedictus, liberans per alapam monachum, qui à maligno spiritu vexabatur, ut legitur in Dialog. Greg. lib. 2. c. 32.

„ Duo ergo facit Episcopus: *Primum*, quia eum ungit in fronte: *Secundum*, quia ipsum percutit in facie: *Unctio* significat unguentum gratiæ quantum ad actus audaces aggrediendi ea, quæ pertinent ad fidem: *Percussio* verò fit, ne ulteriùs confundatur, aut timeat confiteri nomen Christi, quasi dicat Episcopus confirmato: Ita sis fortis, ut quicumque sic te percusserit, vel quocumque alio modo tibi confusionem fecerit pro eo, quia Christi fidem confiteris, tu in his omnibus non erubescas, percussi enim in facie erubescere solent: Similiter etiam fit alicubi propter eamdem causam militibus novis. *Ita Durandus.*

QUÆSTIO TERTIA.

Quænam sit forma legitima, & valida Confirmationis.

NOtandum primò, citra controversiam esse, quòd hujusmodi Sacramenti forma, sicut & aliorum Sacramentorum, quæ consistunt in usu, sint aliqua verba, quæ materiam proximam significant, & exprimunt: commune etenim est omnibus Sacramentis novæ legis, ut materia, & forma constent, idest elemento visibili, & verbis quibusdam formæ rationem gerentibus, si matrimonium excipias, quod, ut dicemus, per nutus, & signa consensum declarantia validè potest contrahi. Quod maximè verum est de Confirmatione: siquidem Apostoli Actor. 8. leguntur oravisse, ut qui baptizati jam fuerant, Spiritum S. per manuum impositionem acciperent: quæ utique oratio fuit instar formæ: vel erat ipsamet forma, quæ idcircò dicitur oratio, quòd ad ejus prolationem, & impositionem manuum Spiritus S. super confirmatos velut exoratus, & precibus interpellatus illaberetur. Verùm controvertitur inter Theologos, quænam verba ad Confirmationis formam necessariò sint adhibenda.

Notandum secundò, eam esse quorumdam Græcorum sententiam, ut refert Arcudius lib. 2. c. 6. quòd verba, quæ dicuntur à Pontifice super unguentum consecrandum, sint hujus Sacramenti forma. Ita *Gabriel Philadelphiæ* in tr. de Sacramentis, ubi agens de consecrationis forma, ait: *Forma unguenti sunt verba Pontificis, quæ dicuntur super unguentum, & quæ vim habent illud informandi.* Eodem errore laborat *Nicolaus Cabasilas* in lib. de expositione Liturgiæ c. 29. qui cùm vellet probare formam consecrationis esse deprecatoriam, recenset à simili cæterorum Sacramentorum formas esse deprecatorias, præcipuè verò sacri unguenti. Idem pariter censet *Marcus Ephesinus* in opusculo, cujus inscriptio est, quod non solùm à voce Dominicorum verborum sanctificantur divina dona, verùm etiam à consequente oratione, & benedictione Sacerdotis. Verùm, ut optimè notat Arcudius, hi omnes turpiter hallucinantur: *Tum*, quia Sacerdos Græcus ex dispensatione Sacramentum Confirmationis tribuit, non potest autem Chrisma consecrare: igitur hujus Sacramen-

ti

ti forma, & essentia non consistit in precibus, quibus Chrisma consecratur. *Tum*, quia unguentum consecratum à Pontifice, habet tantùm rationem materiæ: igitur hujus Sacramenti forma non consistit in illius Chrismatis consecratione. *Tum denique*, quia plurima verba in benedictione, & consecratione Chrismatis profert Pontifex, quæ illi Græci ultrò fatebuntur non omnia spectare ad hujus Sacramenti formam. Nec in illis aliqua certè designari possunt, in quibus præcisè hujus Sacramenti formæ ratio consistat: igitur inanis est, & absurda eorum sententia, ac subinde solùm restat libranda difficultas de legitima forma, usurpari solita ab Ecclesia Orientali simul & Occidentali, Græca videlicet, & Latina.

Notandum tertiò, duplicem solitò circumferri formam conferendæ Confirmationis, quarum prima in Ecclesia Latina frequentata concipitur his verbis: *Signo te signo crucis, & confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris*, &c. Quæ utique forma pridem in usu fuit apud Latinos, ut colligitur ex Ritualibus antiquissimis, quos laudant Alcuinus, & Amalarius Fortunatus, qui floruerunt pœnè abhinc 200. annis. Nec officit, quòd his verbis expressa non inveniatur apud SS. Patres; nam, ut docet Innocentius I. epist.1. ad Decentium c.3. agens de Confirmatione: *Verba*, inquit, *dicere non possum, ne magis prodere videar, quàm ad consultationem respondere*. Forma verò usitata apud Græcos hæc est: *Signaculum donationis Spiritus sancti*, supple, *donatur tibi*. Quam utique formam antiquitus frequentatam fuisse apud Græcos, pluribus probat Arcudius lib.2.c.2. maximè verò ex B. Asterio Episcopo Amasii. Tradit etiam Cardinalis Bessarion in tr. de sacramento Eucharistiæ, ubi asserit hanc formam expressam fuisse in secunda Synodo Oecumenica. *Quæ*, inquit, *verba, quæ sacrum Chrisma perficiunt, tradens in 7. can. ita ait: Obsignantes, hoc est, sanctissimo Chrismate eos Chrismantes, dicimus signum doni Spiritus sancti, & hæc verba secundùm eos, hoc Chrismatis sacramentum perficiunt*. Idem pariter docet Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus in sua censura hæresis Calvinianæ, quam Stanislaus Socoloreus è Græco in Latinum vertit, & orationibus illustravit; explanans autem caput tertium ejusdem censuræ, ubi habetur hæc Græcorum forma, addit: Formam hanc verborum sacramenti Confirmationis olim fuisse, testatur can.7. Concilii primi Constantinopolitani: Signatos, „ inquit, sive unctos, primum sancto Chrismate, & frontem, & oculos, & nares, „ & os, & aures, & eos signantes dicimus, Signaculum doni Spiritus sancti. „ Non dissimilis est item ea formula, quæ nunc in Ecclesia utimur: *Consigno te signo sanctæ crucis, & Chrismo te oleo salutis*. Quam item vetustissimam esse, patet ex D. Ambr. de iis, qui mysteriis instituuntur c.7. *Signavit te Deus Pater, confirmavit te Christus D. & dedit pignus Spiritus in cordibus tuis, sicut Apostolica lotione didicistis*.

Quibus præmissis, duo hic occurrunt statuenda: *Primum*, quænam sit legitima forma hujus sacramenti à Latinis usurpata: *Secundum*, utrùm probanda sit forma usitata apud Græcos.

CONCLUSIO PRIMA.

Forma ordinaria, & legitima Confirmationis apud Latinos est hæc, aut ei æquivalens; Signo te signo crucis, & confirmo te Chrismate salutis: In nomine Patris, & Filii, & Spir. sancti. Ita docet Concilium Florentinum in Decreto unionis Armenorum, & habet Pontificale Roman. à Clemente octavo, atque ab universa Ecclesia Latina probatum. Quòd etiam ratione suaderi potest, quam tradit Catech. Rom. *n.6.* Illa enim est forma conveniens, quæ quidquid ad sacramenti essentiam pertinet, aptissimè declarat: atqui præfata forma aptissima est ad declarandum sacramenti Confirmationis essentiam, causam, & effectus; etenim maximè hæc tria in Confirmatione observanda sunt, divina potestas, quæ ut principalis causa in Sacramento operatur, tum robur animi, & spiritus, quod per sacram unionem fidelibus ad salutem tribuitur: deinde signum, quo notatur is, qui in certamen Christianæ militiæ descensurus est.

Ac primum quidem verba illa: *In nomine Patris, & Filii, & Spir. sancti*, quæ extremo loco posita sunt: alterum ea, *Confirmo te chrismate salutis*: quæ in medio sunt: tertium, quæ in principio formæ locantur, *Signo te signo crucis*, satis apertè declarant. Quamquam si etiam ratione aliqua probari non possit, hanc esse hujus Sacramenti veram, & absolutam formam,

Ecclesiæ Catholicæ auctoritas, cujus magisterio ita semper edocti fuimus, non patitur nos ea de re quidquam dubitare.

Porrò ad hanc formam respexisse videtur Apost. 2. Cor. 1. his verbis: *Qui autem confirmat nos vobiscum in Christum, & unxit nos Deus, qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris*. Imprimis hoc Sacramento confirmamur à Deo Patre in Christum, idest, in fide erga Christum, quam intrepide tutamur, & ad quam mores fideliter exigimus. In hoc etiam Sacramento imprimit militibus suis insignia sua Princeps noster Christus, cujus cruce pugnamus, vincimus, triumphamus, coronamur. Infunditur etiam Spiritus S. pignus, & donum notionale, infirma cordis, & corporis virtute firmans perpeti. Pater milites spiritales eligit, Filius acceptat, Spir. sanctus instruit, & firmat. *Signavit te Deus Pater*, inquit S. Ambrosius lib. de iis qui initiantur, c. 7. *Confirmavit te Christus Dominus, & dedit pignus Spiritus in cordibus tuis*. A Patre ergo milites vocamur, à Christo militiæ adscribimur, sed à Spiritu sancto armamur, juxta illud Cyrilli Hierosolymitani Catech. 3. *Ut Salvator post Baptismum, & Spiritus sancti adventum egressus in prælium devicit adversarium, sic & vos post sacrum Baptisma, & Chrisma mysticum induti armis sancti Spiritus adversus oppositam potestatem consistitis, & præliamini dicentes: Omnia possum in eo, qui me confortat Christo*.

Verba ergo illa *Confirmo te*, *Signo te*, Spiritus S. effusam plenitudinem significant; ideò namque in *Confirmatione* fortes efficimur, quia Spiritu sancto roboramur. Nam Christus in cœlum ascensurus, cùm Spiritum sanctum Apostolis polliceretur, hoc eodem virtutis nomine Spiritum S. expressit, Lucæ 24. *Sedete*, inquit, *in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto*: Nihil ergo mirum, si quo orationis genere Spiritum S. Christus promisit, eodem Ecclesia promissum dari significet. Dixi autem in conclusione, *aut aliis verbis æquivalentibus*; siquidem valeret forma, si loco *confirmo* quis diceret, *Confirmetur*, vel, *Confirmet te Deus*, supple *per me*: Perinde enim est ad formam hujus sacramenti, quòd fiat modo imperativo, vel indicativo. Hac enim forma imperativa usus est S. Sylvester in Confirmatione Constantini Magni, quam Imperator in edicto suo (quod habetur tom. 1. Conciliorum post Conc. Rom. II. sub Sylvestro) his verbis: *Levatoque me de venerabili fonte, induto vestibus candidis septiformis gratiæ sancti Spiritus consignationem adhibuit beati Chrismatis unctione, & vexillum sanctæ crucis in mea fronte linivit, dicens: Signet te Deus sigillo fidei suæ, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, in consignationem fidei*.

Imò nonnulli probabiliter docent, eam fieri posse verbis deprecativis, ut existimat Hiquæus n. 71. idque colligit non solùm ex ritu, quo Apostoli conferebant Confirmationem; nam Actor. 8. legitur: *Oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum*; sed etiam ex illis verbis S. Augustini lib. 15 de Trinit. c. 20. *Neque enim*, inquit, *aliquis Discipulorum ejus dedit Spirit. sanctum; orabant quippe, ut veniret in eos, quibus manus imponebant, non ipsi eum dabant, quem morem in suis Præpositis etiam nunc servat Ecclesia*, &c.

Ex quibus, inquit Hiquæus, non incongruè interpretari licet modum deprecativum esse sufficientem. Eum autem fuisse in usu, colligitur ex forma, qua usus est Sylvester, & videtur S. Augustinus similem modum in suo tempore, tanquam consuetum indicare. Neque incongruè intelligitur ille locus S. Ambrosii lib. 2. de sacramentis c. 7. ad hunc modum confirmandi alludere: *Venisti ad sacerdotem, quid tibi dixit? Deus Pater omnipotens, qui te regeneravit ex aqua, & Spiritu sancto, concessitque tibi peccata tua, ipse ungat in vitam æternam*, &c. Et quamvis hæc esse verba Sacerdotis ungentis in vertice, dicat Amalarius lib. 1. de Offic. c. 27. tamen verba Episcopi, quæ subjungit, etiam deprecatoria sunt, & non indicativa potestatis, unde ipse dicit: *Emitte in eum* (verba sunt Episcopi) *septiformem Spiritum sanctum tuum Paracletum de cœlis, Spiritum sapientiæ, & intellectus; Spiritum consilii, & fortitudinis; Spiritum scientiæ, & pietatis; adimple eum Spiritu timoris Domini, & consigna eum signo crucis in vitam propitiatus æternam*, &c. Ad hæc autem verba S. Ambrosii rectè possunt alludere, qui in clausula sequenti declarat effectum Confirmationis; *Vide*, inquit, *ubi unctus es? In vitam*, inquit, *æternam: Noli hanc vitam illi vitæ anteferre*: v.gr. si exurgat inimicus aliquis, si velit tibi vi- „ tam tuam auferre, si minatur mortem, „ ut prævaricetur quisquam, vide quid „ „ eli-

„ eligas. Noli eligere illud, in quo non es „ unctus, sed elige, in quo unctus es, & „ vitam æternam vitæ præferas temporali, &c. Et lib.3. sequenti, postquam c.1. explicavit effectum Baptismi, c.2. *Sequitur*, inquit, *spiritale signaculum, quod audisti hodie legi, quia post fontem superest, ut perfectio fiat, quando invocatione Sacerdotis Spirit. sanctus infunditur; Spiritus sapientiæ, & intellectus; Spiritus consilii, & virtutis, &c.* ubi agit de Confirmatione, quæ Baptismo accedit, tanquam perfectio. Huc ergo verba etiam ultimi capitis lib.2. quasi ejusdem materiæ continuatio non intermissa, referenda sunt. Hæc Hiquæus. Verùm, quamquam ista non sint omninò improbabilia, nihilominus certum est, quòd servanda sit usitata forma verbis indicativis expressa; peccaret enim graviter apud Latinos, qui alienam ab ea formam usurparet, secùs autem est apud Græcos, ut significabit

CONCLUSIO SECUNDA.

Validè, ac legitimè Græci utuntur hac forma in conferenda Confirmatione. Signaculum doni Spiritus sancti.

Probatur primò ex præfato canone 7. Concilii Constantinopolitani, in quo, ut diximus, non alia servabatur forma in recipiendis hæreticis, & confirmandis, quàm forma mox assignata: sic enim hunc Canonem refert, & vertit Arcudius: *Eos, qui rectæ fidei adjiciuntur, & parti eorum, qui ex hæreticis salvantur, recipimus secundùm subjectum hic tenorem, & consuetudinem: Arianos videlicet, & Macedonianos, & Sabatianos, & Novatianos, qui se puros, & sinistros vocant, & Quartodecimanos, scilicet Tetraditas, & Apollinaristas dantes quidem libellos, & omnem hæresim anathematizantes, quæ non sentit, ut sancta Dei Catholica, & Apostolica Ecclesia, recipimus obsignandos, sive ungendos, primùm sancto Chrismate, & frontem, & oculos, & nares, & os, & aures, & eos signantes dicimus: Signaculum donationis Spiritus sancti*. Ubi haud dubiè sermo est de sacramento Confirmationis. Idem anteà statutum, & ordinatum erat in Concilio Laodiceno cap. 7. *Hæreticos*, inquit, *Novatianos, Photinianos, Quartodecimanos, seu quos ipsi vocant fideles conversos, non prius esse recipiendos, decernimus, quàm omnem hæresim, potissimùm eam, qua erant infecti, anathematizaverint; tum demum ab ipsis dictos fideles mysteria fidei edoctos, sanctoque Chrismate inunctos, ad sacratissimæ Communionis mysterium participandum admittendos*.

Repones, Canones Concilii Constantinopolitani non esse approbatos ab Ecclesia, ut testatur S. Gregorius lib.6. epist.31. *Canones*, inquit, *Constantinopolitani Concilii Eudoxianos damnant, sed quis fuerit eorum auctor Eudoxius, minimè dicunt. Romana autem Ecclesia eosdem Canones, vel gesta Synodi illius hactenus non habet, neque nos accipimus*.

Verùm contrarium apparet ex sexta Synodo, ut refertur c.7. dist.16. ubi præfata Synodus decernit: *Confirmamus & cæteros sanctorum canones & Synodos*, idest, Nicænam, Constantinopolitanam, &c. Et c.17 ejusdem distinctionis. Transcribitur hæc professio Romani Pontificis ex libro divino: *sancta octo universalia Concilia: idest, primum Nicænum, secundum Constantinopolitanum, &c. usque ad unum apicem inviolata servare, & pari honore & veneratione digna habere, & quæ prædicaverunt, & statuerunt, modis omnibus sequi, & prædicare, quæque condemnaverunt, ore & corde condemnare profiteor*. Accedit etiam Leo quartus in epistola ad Episcopos Britanniæ, & refertur dist.20. c.1. ubi inter cætera hæc habet: *Quibus*, inquit, *in omnibus Ecclesiasticis utimur judiciis, sunt canones Apostolorum, Nicænorum .... Constantinopolitanorum, & isti omninò sunt, per quos judicant Episcopi, simul judicantur & Clerici*: Unde ad S. Gregorium dico eum intelligendum esse solùm de Canone 5. illius Concilii, in quo statuitur, Sedem Constantinopolitanam esse secundam post Romanam, & cæteris præferendam. Quem utique Canonem non recipit Ecclesia Romana, ut constat ex epistola Leonis primi ad Anatholium, & ex epistola Leonis octavi, vel noni adversùs Michaelem; unde etiam Baronius ad annum 393. existimat, & non sine fundamento, hunc canonem adscititium esse, & à Præsulibus Constantinopolitanis Canonibus aliis insertum.

Verùm, quidquid sit de isto canone Constantinopolitano, certum est, præfatam Gregorii formam pridem ab eis fuisse usurpatam, nec usquam à Latinis reprobatam: *Tum*, quia hujusmodi forma habetur in veteri Euchologio Græcorum jussu Urbani octavi recusso, & approbato: *Tum*,

quia in omnibus Conciliis, maximè Lugdunensi, & Conciliis, in quibus actum est de Græcorum erroribus, nusquam hic fuit eis objectum, quòd invalida Confirmationis forma uterentur: *Tum*, quia Clemens octavus in Bulla, qua perstringit abusus Græcorum, quæ habetur tom.3. Bullarii folio 47. cùm prohibuisset Presbyteris Græcis, ne Confirmationis Sacramentum conferrent, prohibuit quoque, ne ista verba, *Signaculum doni Spiritus Sancti*, nullatenus proferrent: si autem illa verba non essent verba Confirmationis usitata apud Græcos, sed tantùm quædam Baptismi cæremonia, non prohibuisset Presbyteris, ne hujusmodi verba proferrent: *Tum denique*, quia in hac forma continetur quidquid necessarium est ad veram formam Confirmationis; nam tria ad veram Confirmationis formam requiruntur, nempe actus Ministri; secundò robur spirituale, quod significatur homini conferri per Sacramentum; tertiò, ipsius materiæ, seu signi sensibilis applicatio designata, at tria hæc in præfata Græcorum forma reperiuntur: *Primò* namque significatur principalis causa conferens plenitudinem roboris, nempe sancta Trinitas, cùm dicitur *in nomine Patris, &c.* significatur pariter, & exprimitur actus, qui per Ministrum exercetur, necnon & ipsum suscipiens: nam hujus sensus formæ est hic, *Hoc, quod tibi do, est signaculum doni Spiritus sancti*; hæc enim important duo illa vocabula, *signaculum doni*, non secus ac apud Latinos synonima sunt hæc, *hic est liber tuus*, & *do tibi hunc librum*.

Nec obstat, quòd non scribatur verbum substantivum; sufficienter enim subintelligitur, quemadmodum plerumque fit apud Latinos, ut patet ex locutionibus; *Lumen Christi; Gloria in excelsis Deo; Gloria Patri, & Filio*, &c. Unde ubi in Exodo c. 24. legimus: *Hic est sanguis fœderis, quod pepigit vobiscum Dominus*; Apostolus ad Hebr. 9. idipsum exprimit sine verbo substantivo, scribens: *Hic sanguis Testamenti, quod mandavit ad vos Deus*. In ea pariter designatur effectus duplex Sacramenti: primus videlicet character, qui exprimitur nomine signaculi, & gratia sanctificans, quæ designatur nomine doni. Unde Cardinalis Bessarion, & Arcudius locis laudatis, docent hanc Græcorum formam æquivalere formæ à Latinis usurpatæ.

Nec obstat, quòd Catumsyritus in concordia utriusque Ecclesiæ tr.1. accusatione 7. dicat hujusmodi verba, *Signaculum doni Spiritus sancti*, non esse formam Confirmationis, sed cujusdam Chrismationis reconciliatoriæ, quæ olim in Ecclesia Græca solebat in Baptismo adhiberi: Contrarium enim hujus assertionis sufficienter constat ex omnibus mox dictis. Nec pariter obstat, quòd Severus Patriarcha Alexandrinus lib. de Ritibus Baptismi, qui habetur tomo 6. Bibliothecæ sacræ, proferat formam consecrationis similem Romanæ. Hoc, inquam, non obstat; quippe, sicut in Ecclesia Latina in diversis Ritualibus antiquis diversæ referuntur formæ consecrationis, ita mirum videri non debet, quòd etiam in diversis Euchologiis Græcis, diversæ hujus Sacramenti formæ reperiantur.

ARTICULUS SECUNDUS.

De præcipuis, ac propriis Sacramenti Confirmationis effectibus.

Quatuor potissimùm hujus Sacramenti mirandos effectus recenset ac declarat Catechismus Romanus *n.16.* & sequentibus, ubi *scribit*: Pastores docebunt, Confirmationem hoc cum cæteris Sacramentis commune habere, ut, nisi impedimentum aliquod ex parte ejus, qui illud recipit, inferatur, novam gratiam tribuat: etenim hæc sacra & mystica signa ejusmodi esse, demonstratum est, quæ gratiam declarant, atque efficiunt. Sed præter hæc, quæ cum aliis communia censenda sunt: *Primum*, quidem illud propriè Confirmationi tribuitur, quod Baptismi gratiam perficit: qui enim per Baptismum Christiani effecti sunt, quasi infantes modò geniti teneritatem adhuc & mollitiem quamdam habent, ac deinde Chrismatis Sacramento adversùs omnes carnis, mundi, & diaboli impetus robustiores fiunt, & eorum animus in fide omninò confirmatur ad confitendum, & glorificandum nomen Domini Nostri Jesu Christi: ex quo etiam nomen ipsum inventum esse nemo dubitarit.

Nec verò confirmat solùm, sed auget etiam: de quo Melchiades ita testatur: *Spiritus sanctus, qui super aquas Baptismi salutifero descendit illapsu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam: in Confirmatione augmentum præstat ad gratiam.*

Deinde non auget modò, sed admirabili qua-

quadam ratione auget. Hoc autem pulcherrimè indumenti translatione Scriptura significavit, atque expressit; inquit enim Dominus Salvator, cùm de hoc Sacramento loqueretur: *Sedete in civitate, quoad usque induamini virtute ex alto.*

Habet prætereà Confirmatio eam vim, ut characterem imprimat: quo fit, ut nulla unquam ratione iterari possit: quod etiam in Baptismo suprà observatum est; ac de Sacramento Ordinis quoque suo loco planiùs exponetur. Hæc igitur si à Pastoribus sæpè, & accuratè explicata erunt, vix fieri poterit, quin fideles cognita hujus Sacramenti dignitate, atque utilitate illud summa cum diligentia sanctè, & religiosè suscipere studeant.

Quoniam autem quatuor illi, & similes effectus maximè collimant in infusionem gratiæ, & characteris impressionem, idcircò duæ occurrunt hoc in articulo librandæ controversiæ: *Prima*, quænam specialis gratia per Sacramentum Confirmationis conferatur: *Secunda*, utrùm characterem imprimat, ratione cujus non possit ullatenus iterari.

QUÆSTIO PRIMA.

Utrùm, & quænam specialis gratia per Sacramentum Confirmationis conferatur.

Notandum primò, citra controversiam esse, quod per Confirmationem conferatur gratia sanctificans; quippe cùm veram ac perfectam Sacramenti novæ legislationem & dignitatem obtineat: porrò ea est novæ legis Sacramentorum efficacitas, ut ex opere operato ad hominis salutem & sanctificationem conferant; ac subinde largiantur gratiam, qua hujusmodi sanctitas formatur, & firmatur: sed difficultas movetur de speciali gratia, quæ per hoc Sacramentum ita conferatur, ut per aliorum Sacramentorum receptionem de via ordinaria non possit obtineri.

Notandum secundò, pariter certum esse, quòd Sacramentum Confirmationis per se, & ex primaria intentione Christi instituentis non habeat vim conferendi primam gratiam, sed tantùm secundam, nempe augmentum gratiæ sanctificantis jam in homine existentis. Quamvis enim per accidens fortè posset interdum conferre primam gratiam, ubi aliquis bona fide existimat se, vel debitè sacramentum Pœnitentiæ suscepisse, vel non perdidisse gratiam in baptismate acceptam, vel saltem se esse contritum, dum ad sacramentum Confirmationis accedit; nihilominùs apertè constat ex dictis de Sacramentis in communi, quòd Confirmatio ex ratione sua formali, & per se non habeat vim conferendi primam gratiam: *Tum*, quia definitum est in decreto unionis Concilii Florentini, nec-non in Trid. sess.5. can.3. & sess.14. can.1. duo solùm esse Sacramenta per se instituta ad eluendum peccatum mortale, nempe Baptismum, quo originale, & Pœnitentiam, qua actuale tollitur. Itaque solùm movetur quæstio de gratia secunda, hoc est de augmento gratiæ sanctificantis per Confirmationem conferendo, qualis videlicet sit illa gratia.

Notandum tertiò, certum pariter esse, quòd gratia per Confirmationem collata necessariò præsupponere debeat gratiam baptismalem, siquidem prius est fieri Christianum, quàm corroborari, & perfici: priusque est nasci, quàm adolescere, & in virum perfectum evadere. Sed controvertitur apud Theologos, utrùm gratia Confirmationis sit præstantior, ac copiosior gratia baptismali. Porrò utriusque hujus gratiæ comparatio potest fieri dupliciter, ut bellè observat Seraphicus Doctor dist.7. ar.3. q.3. *Uno modo* ratione præsuppositionis, & hac ratione constat, quòd gratia Confirmationis præstantior sit baptismali; nam bene, & perfectè vivere melius est, quàm tantùm vivere; *alio modo* ratione efficaciæ, seu effectus formalis, quem utraque gratia confert. Quæritur autem, utrùm gratia per Confirmationem collata hoc utroque modo sit præstantior baptismali. Duo itaque hîc sunt statuenda: *Primum*, quænam sit specialis gratia per Confirmationem conferenda: *Secundum*, utrùm, & qualiter sit præstantior gratia Baptismali.

CONCLUSIO PRIMA.

Confirmatio per se ordinatur ad conferenda specialia gratiæ auxilia, quibus homo roboretur, & animetur ad confitendam Religionem Christianam, & Catholicam, & fideliter consummandum fidei certamen. Ita subtilis Doctor dist.7. q.1.n.1. ubi ait: *Confirmationis sacramentum est unctio ∴. significans efficaciter ex institutione divina unctionem animæ, per gratiam roborantem, ad confitendum*

cum constantia fidem Christi. Idipsum docet Concilium Florentinum in Decreto Unionis, ubi agens de Confirmatione, ait: *Effectus autem hujus sacramenti est, quia in eo datur Spiritus sanctus ad robur, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes, ut audacter Christi confiteatur nomen*.

Quemadmodum enim Apostoli Confirmationis effectum in die Pentecostes per internum, & externum S. Spiritus in eos illapsum, ibant gaudentes à conspectu Concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati, & summa animi fiducia Christum ubique prædicabant, juxta solemne illud ipsius Christi promissum. Act.1. *Accipietis virtutem Spiritus S. & eritis mihi testes in Hierusalem, & in omni Judæa, & Samaria, & usque ad ultimum terræ*: Sic homo confirmatus speciale animi robur obtinet, non tantùm ad expugnandas assiduas interiores, & exteriores diaboli infestationes, sed maximè ad protestandam fidem coram tyrannis, & Ecclesiæ impugnatoribus: sicut ergo baptizatus potestatem spiritualem accipit protestandi fidem in Ecclesia, & coram aliis fidelibus per susceptionem aliorum Sacramentorum, ita confirmatus accipit specialia gratiæ auxilia ad suam fidem profitendam coram infidelibus, & Ecclesiæ adversariis.

Hinc S. Clemens lib. 3. Constitutionum Apostolicarum, c. 17. ait: *Unguentum est Confirmatio professionis*. Et epist. 4. Confirmationem appellat perfectionem Christianismi: *Cùm autem*, inquir, *regeneratus fuerit per aquam, & postmodum septiformis Spiritus gratia ab Episcopo confirmatus, quia aliter perfectus Christianus esse nequaquam poterit, nec sedem habere inter perfectos*. Hoc ipsum docet S. Dionysius lib. 4. Ecclesiasticæ Hierarchiæ: *Adventum Spiritus sancti*, inquit, *consummans unguenti inunctio largitur*.

Quæ sit autem Spiritus S. adventus consummatio, & quem in finem deserviat, disertè explicat S. Melchiades Papa epist. ad Episcopos Hispaniæ, dum scribit: *Spiritus sanctus, qui super aquas Baptismi salutifero descendit illapsu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in Confirmatione augmentum præstat ad gratiam. Et quia in hoc mundo tota ætate victuris inter invisibiles hostes, & pericula gradiendum est, in Baptismo regeneramur ad vitam, post Baptismum confirmamur ad pugnam; in Baptismo abluimur, post Baptismum roboramur. At si continuò transituris sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen necessaria sunt Confirmationis auxilia. Regeneratio per se salvat mox in pace beati sæculi recipiendos. Confirmatio autem armat, & instruit ad agones hujus mundi, & prælia reservandos. Qui autem post Baptismum cum acquisita innocentia, immaculatus pervenit ad mortem, confirmatur morte, quia non potest peccare post mortem*.

CONCLUSIO SECUNDA.

Baptismus ratione efficaciæ, & universalitate effectuum est simpliciter perfectior Confirmatione, ratione verò præsuppositionis, & Ministri, Confirmatio dici potest Baptismo perfectior secundùm quid. Utraque pars est Doctoris, disp.7. q.4.n.2. *Dico*, inquit, *quòd Baptismus est simpliciter nobilius sacramentum, loquendo de nobilitate sacramenti penes finem principalem sacramenti, qui est collatio gratiæ; nam ad majorem gratiam, & ad plures effectus simpliciter nobiles confertur Baptismus, quàm Confirmatio*. Siquidem Baptismus est janua aliorum Sacramentorum, insuper confert primam vitam spiritualem, omnium peccati turpitudinem, & pœnam eliminat, hominemque Dei amicum constituit, ei cœlum reserat, claudit infernum, &c. qui utique effectus longè plures sunt, & præstantiores, quàm qui per Confirmationem solent haberi: Majus enim est, inquit Seraphicus Doctor, beneficium, mortui vivificatio, quàm ipsius viventis, & infirmi perfecta sanatio: majus pariter donum est de inimico fieri amicum, quàm de amico magis amicum.

Secundam autem partem sic declarat Doctor ibid. *Confirmatio dici potest nobilior, quia multum addit Baptismo; & insuper ratione Ministri, quia à nobiliori Ministro confertur; sed non est hoc propter ejus nobilitatem, sed propter Baptismi majorem necessitatem: iste pluribus Ministris conceditur, ista non*. Quibus verbis Doctor Confirmationis dignitatem supra Baptismum repetit, tum ex parte gratiæ perficientis, & consummantis Baptismum, necnon & ex parte dignioris Ministri, siquidem Baptismus à quolibet conferri potest in necessitate, & à simplici Sacerdote extra necessitatem. Confirmatio verò nonnisi ab Episcopis: quod etiam discrimen notat Rabanus lib.1.de institutione Clericor. cap.30. dicens: *Novissimè à sum-*

à summo Sacerdote per impositionem manus paracletus traditur baptizato, ut roboretur per Spiritum sanctum ad prædicandum aliis idem donum, quod ipse in Baptismate consecutus est per gratiam vitæ donatus æternæ. Signatur enim baptizatus cum chrismate per Sacerdotem in capitis summitate: per Pontificem verò in fronte, ut in priori unctione significetur Spiritus sancti super ipsum descensio, ad habitationem Deo consecrandam; in secunda quoque ut ejusdem Spiritus sancti septiformis gratia cum omni plenitudine sanctitatis, & scientiæ, & virtutis venire in hominem declaretur. Quibus verbis Rabanus significat per confirmationem conferri plenitudinem sanctitatis, quatenus videlicet gratia per hoc Sacramentum collata complet, & perficit gratiam Baptismi; non quòd hæc sit illa perfectior simpliciter, & absolutè, sed quia est illius augmentum, & complementum, ea videlicet ratione, qua tertius gradus caloris additus duobus ptioribus censetur eorum complementum, quamvis tertius gradus in se, & partialiter sumptus, sit imperfectior priore calore, ut duo.

Nec obstat, quòd Melchiades summus Pontifex in epistola ad Episcopos Hispaniæ, à quibus interrogatus fuerat, utrùm Confirmatio nobilior esset Baptismo; *Respondet* Sacramentum Confirmationis majori veneratione venerandum esse, & tenendum. Hæc enim non ideo dicit, quòd censeat ampliorem, & perfectiorem gratiam per confirmationem, quàm per Baptismum tribui; Sed quia, inquit, *à majoribus fit, id est à summis Pontificibus, quod à minoribus perfici non potest*. Porrò hæc dignitas, quæ accedit Sacramento ex parte Ministri nobilioris, est tantùm extrinseca, nec per se Sacramentum altero præstantius efficit; alioqui Confirmatio esset etiam nobilior Eucharistia, quæ per simplices Sacerdotes efficitur. Itaque sacramenti dignitas, & præstantia maximè petenda est ex dignitate effectus, & rei cujus sacramentum est signum; sacramentum enim est signum practicum; signi verò practici dignitas desumitur ex signato, seu significato.

QUÆSTIO SECUNDA.

Utrùm Confirmatio imprimat characterem, nec possit iterari.

NOtandum primò, ex Arcudio, c. 17. non defuisse ex antiquis Patribus qui hoc sacramentum iterarent, ut etiam Baptismum, si ab hæreticis collatum fuisset. Cujus utique erroris in Africa author extitit Agripinus Episcopus Carthaginensis, S. Cypriani Prædecessor: nam quod S. Cyrillus Hierosolymitanus in Procatechesi dixerat; *Soli hæretici rebaptizantur, siquidem prius illud non erat Baptisma*, facili modo exponi potest de hæreticis, qui inter baptizandum legitimam formam non usurpabant. Eo modo intelligendus est S. Basilius Magnus, dum epist. ad Amphilochium propendere videtur in sententiam S. Cypriani, & Agripini, de Baptismate ab hæreticis collato, dicens: *Neque poterant Spiritus sancti gratiam aliis impertire, a qua ipsi exciderant*. Quæ ratio æquè militat adversus confirmationem ab hæreticis collatam. Et certè si S. Basilius hæreticorum Baptisma libenter iterasset, citra ullam dubitationem idem vir sanctus ab eis collatam Confirmationem geminasset: existimo tamen ea de re nihil dixisse, ac statuisse S. Basilium, eo quòd hæretici Orientis, præsertim illi, de quibus eum Amphilochius interrogaverat, Confirmationem aspernarentur: quocirca simpliciter mandat, eorum Baptismate non rejecto, si ita visum aliis fuerit, prorsus tamen esse confirmandos: *Omni autem*, inquit, *ratione statuatur, ut, qui cum Baptismate illorum ad Ecclesiam se adjungunt, a fidelibus scilicet inungantur*.

Notandum secundò, illam etiam apud Catholicos Ecclesiæ Præsules tempore S. Cypriani viguisse consuetudinem iterum confirmandi eos, qui ab hæreticis Confirmationis sacramentum videbantur excepisse. Quamobrem S. Cyprianus epist. 74. eos Præsules carpit, quod ab hæreticis baptizatos non rebaptizarent, sed confirmatos ab eis denuò inungerent: cùm tamen aut utrumque Sacramentum ab hæreticis collatum spernere ac repudiare, aut utrumque ratum habere, & acceptare deberent: *Si Majestati nominis*, inquit S. Cyprianus, *tribuunt, ut, qui in nomine Jesu Christi ubicunque, & quomodocunque baptizantur, innovati, & sanctificati*

cati judicentur: cur non ejusdem Christi nomine illic, & manus baptizato imponitur, ad accipiendum Spiritum: cur eadem ejusdem majestas nominis non prævalet in manus impositione, quam valuisse contendunt in Baptismi sanctificatione? Hanc eandem sententiam de iteranda Confirmatione ab hæreticis collata tueri videntur nonnulla Concilia: sed quo sensu eorum sententia sit accipienda, dicendum erit in præsenti quæstione.

Notandum tertiò, ex eodem Arcudio, *cap.* 18. eam esse Græcorum nunc à veritate Catholica, & Ecclesiæ sinu aberrantium erroneam de Confirmatione sententiam, quòd Baptismus etiam ab hæreticis collatus sit quidem validus, nec subinde ulla ratione iterandus: secus autem de Confirmatione sentiunt; eorum enim mos est, hæreticos quoscunque, sive in hæresi natos, & educatos, sive in eam lapsos, si se convertant, Chrismate consignare, quocirca Armenopolus in suo Compendio Canonum, dum recenset 47. Canonem Apostolorum, hoc addit scholium: *Baptizatum rebaptizare prohibitum id quidem est, sed unguento inungere, nequaquam: licèt hoc quoque sacri Baptismatis pars esse videatur.* Hunc autem morem Græcorum Confirmationem iterantium referunt, & approbant Job Monachus in tractatu de Sacramentis, Simeon Thessalonicensis, & Nicolaus Cabasilas in 2. orat. de vita in Christo, necnon & Gabriel Philadelphensis in suo Tractatu de Sacramentis, ubi inter cætera scribit; duo esse Sacramenta, quæ characterem indelebilem imprimunt, nempe Baptismum, & sacrum Ordinem; quantum verò ad divinum unguentum, seu Confirmationem, addit nonnullos piè etiam his duobus adjungere, quasi id pro certo, & rato ipse non habeat. Ut autem eorum error, quem jam ex parte explosimus, tum in Disputatione de Sacramentis in communi, cùm in quæstione de non iterando Baptismate, funditus convellatur, sit

CONCLUSIO UNICA.

Confirmationis Sacramentum characterem imprimit omninò indelebilem; ac subinde iterari non potest.* Hæc est de fide determinata in Concilio Tridentino sess. 7. can. 9. his verbis: *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spirituale, & indelebile; unde ea iterari non possunt, anathema sit.* Idem decrevit Concilium Tarraconense cap. 6. his verbis: *Dictum est nobis, quòd quidam de plebe bis vel ter, vel eò amplius, Episcopis ignorantibus tamen, ab eisdem Episcopis confirmentur; unde visum est nobis, Confirmationem, sicut nec Baptisma, iterari minimè debere.* Idem pariter probat constans, ac perpetua Ecclesiæ praxis, quæ Sacramentum hoc ritè collatum nusquam iteravit: non est autem verisimile, Ecclesiam, quæ tanta sollicitudine filiorum suorum saluti ac sanctificationi invigilat, voluisse semel confirmatos novo hujus Sacramenti fructu fraudare, si illius percipiendi capaces essent. Unde meritò subtili Doctor dist. 7. qu. 4. inquirens, utrùm Sacramentum Confirmationis possit iterari: *Respondeo*, inquit, *iterari non debet, ita quòd scienter, quia iterans peccat mortaliter: sed nec potest iterari sic, quòd iteratum habeat propriam efficaciam. Ratio principalis est institutio divina, & congruentia: quia per istud Sacramentum instituitur aliquis in determinato gradu Ecclesiæ, scilicet in gradu bellatoris; & Sacramentum instituens in gradu determinato non iteratur, & juxta hoc adduntur congruentiæ, quia imprimit effectum indelebilem, scilicet characterem.*

Colligitur autem, & probatur hæc veritas ex illo Apostoli ad Hebræos 6. ubi sic scribit: *Quapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem, ad perfectiora feramur, non rursum jacientes fundamentum Pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad Deum, baptismatum doctrinæ, impositionis quoque manuum, &c.* Subjungit autem: *Impossibile est enim eos, qui semel illuminati* (per Sacramentum Baptismi) *gustaverunt etiam donum cæleste, & participes facti sunt Spiritus sancti* (per confirmationem) *gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi, & prolapsi sunt, rursus renovari ad Pœnitentiam*: Idest, recipere fructum Pœnitentiæ, nempe gratiam sanctificantem, & illius augmentum, iterum videlicet suscipiendo Baptismum, aut confirmationem; nam per illam manuum impositionem S. Paulus confirmationem intellexit, ut tradunt SS. Patres, Anselmus, Theophilactus, sed præcipuè Chrysostomus.

Unde idem homil. 3. in 2. ad Cor. disertè, & apertè docet, Confirmationem imprimere signaculum indelebile; cùm enim dixis-

dixisset; Per unctionem internam Spiritus sancti simul antiquitus constitutos fuisse Prophetas, Sacerdotes, & Reges: *Ad eundem* inquit, *modum tu quoque in Baptismo Rex, & Sacerdos, & Propheta efficeris. Rex cùm omnes pravas actiones in terram abjecisti, ac peccata interemisti. Sacerdos, cùm teipsum Deo obtulisti, & corpus sacrificasti, a que adeo ipse quoque mactatus es. Si enim ei commortui sumus*, inquit, *& convivemus ei. Propheta denique, cùm futura prædicis, ac divino numine afflaris, atque obsignaris. Quemadmodum enim nota quædam cuidam militibus, ita fidelibus quoque Spiritus imponitur. Quod fit, ut si ordinem deserueris* (nota) *omnibus perspicuus fias. Judæi enim signaculi loco Circumcisionem habebant, nos autem pignus spiritus*. Hactenus Chrysostomus, qui clarissimè docet signaculum Spiritus sancti (quod nimirum imprimitur fidelibus per Baptismum, & multò magis per Confirmationem) instar Circumcisionis esse indelebile, quo fit, ut agnoscantur ea nota regia, qui militiam Christi deserunt. Missas facio omnes illas cæterorum Patrum auctoritates, hanc eandem veritatem insinuantes, quas fusissimè refert Basilius Pontius parte 3.

Ratio autem incongruentiæ, cur non iteranda sit confirmatio, petitur ex eo, quòd hoc Sacramentum datur per modum consecrationis, scilicet cum chrismate consecrato, sicut olim Sacerdotes, & Reges ungebantur in lege: natura autem consecrationis reiterationem non admittit: Hac ratione utitur Mag. 4. sent. dist. 7. ad probandam initerabilitatem Baptismi, & Ordinationis, quam desumpsit ex S. Augustino lib. 2. contra epistolam Parmeniani c. 13. ibi: *Utrumque enim sacramentum est, & quadam consecratione utrumque homini datur, illud cùm baptizatur, istud cùm ordinatur, adeòque in Catholica* (*Ecclesia*) *utrumque non licet iterari*. Subjungit Mag. Quod indubitanter etiam de Confirmatione tenendum est. Concinit Toletanum VIII. c. 7. *Nequaquam* inquit, *aliquando poterit profanari, quod divina professione, simulque Apostolicæ Traditionis auctoritate sacrum noscitur extitisse*. (Agit contra eos, qui metu sacris initiati, pœnitentia suscepti status ducti, pristina pertentabant conjugia.) *Verùm sicut sanctum Chrisma collatum, & altaris honor propter consecrationem* (*quæ per Episcopos tantum exercenda, & conferenda sunt*) *evelli non queunt; ita quoque sacrum decus honorum, quod bis compar habetur, & socium, qualibet fuerit occasione perceptum, manebit omnimodè inconvulsum*.

Objicies 1. Plurimis Conciliorum, & SS. Patrum decretis sancitum est, ut hæretici ad Ecclesiam redeuntes, Chrismate inungantur: sed verisimile non est, nullos ex hæreticis illorum temporum reverà Confirmationem excepisse: igitur eorum sententia non est, quòd Confirmatio characterem indelebilem imprimat, ratione cujus non possit iterari. Major patet ex can. 7. Concilii Constantinopolitani primi: necnon, & ex c. 7. Concilii Laodiceni à nobis jam laudati *art. præced. quæst.* 3. *n.* 7. Similiter ex Concilio *Arelatensi primo* can. 8. necnon *secundo* c. 17. in quibus Ariani, & Bonosiaci ad Ecclesiam revertentes jubentur Confirmationem suscipere.

Denique Concilium Arausicanum primum can. 2. ubi sic statuit: *Hæreticos in mortis discrimine positos, si Catholici esse desiderent, si desit Episcopus à Presbyteris cum Chrismate, & benedictione consignari placet*. Idem docent summi Pontifices, Gregorius Magnus lib. 9. epist. 61. *Arianos*, inquit, *per impositionem manus Occidens, per unctionem verò sancti Chrismatis, ad ingressum sanctæ Ecclesiæ Oriens reformat*. Idem habet Eusebius epistola 3. *Hæreticos omnes*, inquit, *quicunque Dei gratia convertuntur, & in sanctæ Trinitatis nomine credentes baptizati sunt Romanæ Ecclesiæ regulam tenentes. per manus impositionem reconciliari præcipimus*: igitur &c.

Respondeo, Concilia illa intelligenda esse primò vel de hæreticis, qui nullo modo fuerunt confirmati, tum quòd respuerent Confirmationis Sacramentum, ut Novatiani, qui ut refert Theodoretus lib. 5. de hæreticis fabulis, Confirmationem minimè præbebant: *Iis*, inquit, *qui ab ipsis Novatianis baptizantur, unguentum sacrum non exhibent, quocirca eos, qui ex hac hæresi cum Ecclesiæ corpore se consociant, omni laude digni Patres ungi jusserunt*. Qua ratione etiam S. Leo ep. 35. ait hæreticos baptizatos, dum ad Ecclesiam revertuntur, non esse rebaptizandos; sed hoc eis esse conferendum, quod ibi defuit, ut per Episcopalem manus impositionem virtutem Spiritus sancti consequantur. *Vel* certè quia ipsi à Ministro non idoneo fuerant confirmati, simplici videlicet Sacerdote, qui sine ulla summi Pontificis

ficis dispensatione, imò etiam contra illius prohibitionem Sacramentum confirmationis contulerat; quales præsertim fuerunt Presbyteri Photiani, seu Photii schismatici sectatores; quibus Adrianus II. (ut ipsemet testatur in epistola, quam scripsit ad Ignatium Patriarcham Constantinopolitanum, & habetur in Synodo 8.) non solùm in Bulgarorum terris; sed ubique Gentium sacris omnibus interdixerat. *Scripsisti*, inquit Adrianus, *ut nostri Presbyteri ex ditione Bulgarorum cum ignominia, & dedecore pellerentur .... Quòd si dicas, priùs à nobis Presbyteros Constantinopolitanæ Diœcesis ab regione expulsos, baud inficias imus, erant Photiani: illiusque symmistæ, quibus non solùm in Bulgarorum terris, sed ubique Gentium sacris omnibus diximus interdicimusque.* Photius etiam intrusus in sedem, quam Profanus occupavit, in sua epist. encyclica ad Patriarchas dissimulans suorum Presbyterorum suspensionem à sacris, hoc ipsum vitio vertit Latinis, quòd Confirmationem iterarent; quæ licet falsò ac mendaciter dixerit, tamen consuetudinem Ecclesiæ universalis de non iterando Chrismate attexit contra Latinos: *Quin etiam illos*, inquit, *qui à Presbyteris Chrismate uncti fuerunt, iterum Chrismare non horruerunt, Episcopos seipsos jactantes, & Presbyterorum Chrisma inutile esse, & frustrà ab illis administrari, portentosè docentes, &c. Non reperitur aliquis qui talem unquam auribus acceperit insipientiam, quam isti mente capti audere non dubitarunt: illos videlicet, qui semel tincti sunt Chrismate, iterum chrismantes, & Christianorum excelsa, & divina mysteria in magnas nugas, & derisum ingentem convertentes.* Et infrà: *Iterata chrismatio illorum, qui baptizati sunt, & Chrismate tincti, neque Canonum authoritate indiget, credo, ut damnetur; cùm vel ipsa sola rei narratio superet omnem impietatis excessum, &c.* Hæc notat Arcudius contra modernum errorem Græcorum, qui chrismationem renovant; quod vel ipse Author totius schismatis Photius damnat, à Latinis contra Canones, & veritatem factum. Cæterùm malignè, quia nullum fuit hujus rei exemplum præter illud, quod factum est inter Bulgares, quia, & ab iis, qui nullam authoritatem habuerunt in aliena Diœcesi, & qui sacris erant interdicti, erantque Sacerdotes simplices, ex more Græcorum ministri, non verò Episcopi, qui apud Græcos solam ordinationem faciunt, illa Confirmatio fuerat facta.

Respondeo secundò, Concilia, & SS. Patres non loqui de chrismatione confirmativa Neophytis in Ecclesia tribui solita, sed de chrismatione, benedictione, & manuum impositione reconciliatoria, quæ scilicet ministrari solebat hæreticis ad Ecclesiam revertentibus: cujus utique argumentum est, quòd hæc omnibus promiscuè hæreticis concedi jubeatur, nullo facto discrimine inter eos, qui Confirmationem ab Episcopis accepissent, & illos, qui ipsa non fuissent signati. Porrò hæc chrismatio erat pura cæremonia nihil conducens ad sacramentum Confirmationis; nihilominus à solo Episcopo fieri solebat, nec poterat eos simplex Sacerdos, nisi urgente mortis discrimine, hæreticos reconciliare, ut statuit S. Leo epist. 79. cap. 6. *His verò*, inquit, *qui ad iterandum Baptisma, vel metu coacti sunt, vel errore traducti, & imò se contra Catholicæ fidei Sacramentum egisse cognoscunt, ea custodienda est moderatio, qua in societatem nostram nonnisi per Pœnitentiæ remedium, & per benedictionem Episcopalis manus communionis recipiant unitatem.*

Objicies secundò: Euchologium, seu Rituale Græcum per totam Græciam receptum, & probatum, in quo leguntur nonnullæ precationes expiatrices, seu reconciliatrices cujusdam Methodii Patriarchæ Constantinopolitani; item & modus recipiendi à Christianismo transfugas, si quando eos resipiscere, & ad fidem Catholicam redire contingat: modus autem iste est, quòd *ungatur conversus unguento baptizati instar*. Precationibus autem peractis, & absolutis, in calce illius Rubricæ præscribitur ratio unctionis, & in quibusnam partibus ungi debeat conversus: denique recitatur forma hujus Sacramenti: igitur reverà iterari potest, & de facto à Græcis iteratur Confirmationis sacramentum.

Distinguo consequens: Iteratur illegitimè, & invalidè, concedo: licitè, & validè, nego: Ad antecedens autem dico, non esse magnifaciendas illas precationes, & Rubricas; quippe cum Methodius earum concinnator non sit magnæ authoritatis, imò nullius: non enim is est Methodius sanctus Confessor, qui circa annum 840. multa passus est pro tuendo cultu sacrarum imaginum, neque enim verisimile sit, virùm sanctum, & doctum, inquit Arcudius cap. 18. non observasse locum Pauli ad Hebræos 6. simulque illius loci Græcos expositores, Chrysostom.

sostomum, Theodoretum, Theophilactum, Oecumenium ex eo Apostoli oraculo affirmantes, Baptismum, & Confirmationem imprimere signaculum indelebile, & utrumque Sacramentum non esse iterabile. Sed Methodius ille hujusmodi Rubricæ artifex sine dubio, inquit idem Arcudius, fuit schismaticus infectus errore Photii, qui vixit circa annum 1240.

Dico secundò cum eodem Arcudio, verisimile esse illas Rubricas de ungendo, & abluendo ad Ecclesiam revertente, & post precationes proferendo super eum formam Confirmationis, additas fuisse per modum appendicis à posterioribus Græcis, cujus utique argumentum est, quòd illam appendicem nonnulla exemplaria manuscripta non habeant, ut videre est, maximè in Euchologio manuscripto Monasterii Cryptæ Ferratæ, quod ipse Arcudius præ manibus habuit.

Petes: *Quas pœnas incurrat, qui scienter Confirmationis Sacramentum iteratò ministrat.*

Respondet Doctor, qu. 5. illam esse pœnam à jure præscriptam contra sacramentum Confirmationis iteratò ministrantem, & suscipientem. Dico, *inquit*, quòd universaliter nulla pœna Canonica, quæ non est inflicta à Papa condente jus, incurritur ipso jure. Nec propter argumenta exponentium Canones, sive à simili, sive à contrario sensu, est aliquis ulli pœnæ adstrictus, quia possunt exponere jus conditum: non autem condere novum per suas expositiones. Unde Innocentius, qui tamen fuit Papa, cùm fecisset magnum opus, exponendo jus Canonicum, cùm fuisset requisitus ab aliis, quale robur vellet illum tractatum habere; dixit, quòd nollet ipsum esse authenticum, sed tantummodò magistrale. Cùm ergo non inveniatur in jure Canonico expressè pœna irregularis inflicta, pro iteratione Confirmationis: sequitur, quòd non incurratur. Et hoc maximè patet, quia Constitutiones pœnales sunt restringendæ, non ampliandæ, & si voluisset Legislator pœnam talem infixisse pro iteratione Confirmationis, sicut Baptismi, potuisset expressisse hic, sicut ibi. Et confirmatur per caput illud de consecr. dist. 5. *dictum*, ubi nulla pœna infligitur Episcopo iterum confirmanti, sed nec suscipienti, nisi quod soli Deo sub habitu regulari, vel Clericali ipsum religiosissimè famulari, decretum est. Hic autem innuit non pœnam irregularitatis, sed magis oppositum, putà exercitium officii Clericalis. Nam in executione Ordinum, & præcipuè in consecratione Eucharistiæ Clericus Deo suo religiosissimè famulatur. *Hæc Doctor*.

Quibus verbis, *inquit Hiquæus*, Doctor censet, bis confirmantem non incurrere pœnam irregularitatis, sicut incurrunt rebaptizantes, quia talis pœna in jure Canonico non reperitur, pœnæ autem restringendæ sunt; unde argumentum à simili in materia odiosa, & pœnali non valet. Doctorem sequuntur Paludanus dist. 7. quæst. 2. Gabriel art. 3. dub. 5. Covarruvias in Clement. *Si furiosus*: citans Turrecrematam, & alios: solùm enim reperitur in Concilio Tarraconensi apud Gratianum capite *Qui bis*, de consecrat. dist. 4. quòd debeat in Monasterio sub habitu Clericali, aut regulari famulatum præstare Deo: sed hoc neque omnes obligat, cùm sit Concilii Provincialis, nec fuit receptum, neque in ipso Concilio habetur. Et eo admisso tanquam jure incurso, ut notat Doctor, magis supponit contrarium, nempe in famulatu Dei ipsum non constitui irregulare, sed posse uti Ordine. Accedit, quòd irregularitas non incurratur, nisi in casibus jure expressis, cap. *Is qui*, *de sententia excommunicationis in 6.* Hanc sententiam etiam sequuntur Moderni, ut Soto, & Suarez. *Ita Hiquæus*.

ARTICULUS TERTIUS.

De Ministro, & subjecto Sacramenti Confirmationis.

Ea fuit erronea inter alias *Wiclefi* sententia, quòd omnis, & quilibet Sacerdos censeretur conferendæ Confirmationis legitimus Minister, ut constat ex Concilio Constantiensi sess. 8. Idem pariter docuit Armachanus lib. 1. de quæstionibus Armenorum c. 4. & eam dubiam, ac probabilem censet *Durandus* dist. 7. quæst. 3. imò Suarez disp. 36. sect. 2. in eamdem sententiam Doctorem subtilem, sed perperam, adducit: *Ferè idem*, inquit, *sentit Scotus*.

Verùm, hoc erroneum dogma obstinatissimè præ cæteris propugnavit Photius Patriarcha Constantinopolitanus & schismatis

Græ-

Græcorum antesignanus, ut constat ex ejus encyclica epistola ad Patriarchales sedes Orientis, in qua stomachatur, & bilem effundit adversus Ecclesiam Romanam, ut refert Arcudius c.11. quòd cùm mos, & consuetudo esset Constantinopolitanis Patriarchis Chrisma à se confectum in varias deinde Ecclesias Episcopis, & Presbyteris eò baptizatos consignaturis mittere, consuetudini illi morem gerens Photius, ad Bulgarorum Gentem recenter ad Christi fidem conversam unguentum à se consecratum misit, quo Presbyteri Græci baptizatos confirmarent. Hanc Confirmationem Legati Nicolai primi in Bulgariam authoritate Apostolica missi reprobarunt, & populos iterum confirmarunt; tum quòd unguentum esset à Photio suspenso à divinis consecratum, tum quòd foret à Photianis Presbyteris peræquè suspensis, ut testatur Adrianus epistola ad Patriarcham Ignatium, in cujus Sedem obtrusus erat Photius ad ministratum. Indignari, & furere cœpit Photius, atque ad damnandum Ecclesiæ Hierarcham Concilium congregare. Hanc suspensionis suæ, & Presbyterorum suorum rationem Photius prætermisit, utque ostenderet confirmatos à suis Presbyteris non debuisse iterum confirmari, conatus est ostendere Presbyterum legitimum esse Confirmationis Ministrum, nullaque proinde suspensione eorum Confirmationem irritam, invalidamque fuisse. Duo itaque maximè hoc in articulo sunt statuenda: *Primum*, quis sit legitimus Minister, tum ordinarius, tum extraordinarius Confirmationis: *Secundum*, quinam sint capaces illius suscipiendæ, & quas dispositiones prærequirant.

QUÆSTIO PRIMA.

Quisnam sit legitimus Minister Sacramenti Confirmationis.

NOtandum primò, duplicem solitò distingui hujus Sacramenti Ministrum, ordinarium scilicet, & extraordinarium: *Ordinarius est*, qui ratione sui characteris, & ordinis, necnon & institutionis Christi completam habet authoritatem hoc Sacramentum ministrandi, qualis censetur omnis, & solus Episcopus: *Extraordinarius* verò ille est, qui ex delegata sibi facultate, & virtute hoc Sacramentum confert. Quæritur autem, utrùm Episcopus ita sit ordinarius, ac necessarius hujus Sacramenti Minister, non solùm necessitate præcepti, sed etiam sacramenti; ut si simplex Sacerdos propria, vel delegata sibi authoritate illud conferre tentaret, nil nisi invalidum, & irritum ageret.

Notandum secundò, circa Ministrum extraordinarium hujus sacramenti, tres esse capitales Theologorum sententias; quarum duæ sunt extremæ, tertia verò media: *Prima* docet, solum Episcopum ita de jure divino esse sacramenti Confirmationis Ministrum, ut nec Episcopus, nec summus Pontifex possit illam administrationem simplici Sacerdoti delegare; ita sentit Durandus, Major, Adrianus, & nonnulli Recentiores cum Estio: *Secunda* contendit, simplicem Sacerdotem posse esse Ministrum extraordinarium hujus sacramenti, non solùm ex commissione summi Pontificis, sed etiam ex delegatione Episcopi, quamdiu summus Pontifex id non prohibet. *Tertia* verò media, quæ est communior & probabilior, concedit per dispensationem, & delegationem solius summi Pontificis simplicem Sacerdotem validè ac licitè posse hoc sacramentum administrare. Ita Alensis, & Seraphicus Doctor, necnon & Subtilis dist. 7. q. 1. ubi, ut optimè notat Hiquæus, in hac sententia non fuit dubius, ut ait Aversa; neque obscurus, ut dicit Suarez; neque sibi contrarius, ut vult Soto; perspicua enim, & clara sunt illius verba, nam cùm dixisset, hoc sacramentum conferri debere à Ministro idoneo, quis sit ille idoneus Minister, explicat cùm ait: *Minister est Episcopus, vel alius, cui committi poterit.* Quibus verbis significat, Ministrum ordinarium hujus sacramenti esse Episcopum, extraordinarium verò Sacerdotem, cui committi potest facultas hoc sacramentum administrandi.

Notandum tertiò, facultatem ordinariam, vel extraordinariam fundari non in sola jurisdictione propria, vel delegata; neque in solo ordine, aut charactere Episcopali, aut Sacerdotali, sed in utroque: non quidem in sola jurisdictione, alioqui Episcopus degradatus hoc sacramentum validè conferre non posset, quippe cùm per degradationem spolietur omni prorsus potestate jurisdictionis. Neque pariter in solo ordine, quippe cùm character Ordinis Episcopalis, vel Sacerdotalis per se & immediatè non tendat, nec exerceatur in corpus mysticum,

cum, nisi interveniat aliqua jurisdictionis potestas; alioqui Episcopus quoslibet obvios, etiam alterius Diœcesis, & sibi non subditos, non solùm validè, sed etiam licitè confirmare posset, & ordinare: igitur facultas proxima, & immediata ad conferendam Confirmationem, utramque connotat facultatem Ordinis, & jurisdictionis. Hinc Sacerdos quilibet potentiam habet remotam fundatam in ordine, & charactere Sacerdotali, quæ per dispensationem, sive delegationem jurisdictionis: eo ferè modo, quo potestas remota ad absolvendum (quam quilibet Sacerdos accipit in sua ordinatione) fit proxima per potestatem jurisdictionis ab Episcopo, aut à summo Pontifice delegatam. Sicut ergo character Sacerdotalis non significat absolutè, & simpliciter potestatem absolvendi à peccatis, sed sub conditione; nempe si accesserit jurisdictio, sic quoque non significat simpliciter, & absolutè potestatem confirmandi, sed conditionatè, si nempè accesserit summi Pontificis delegatio.

CONCLUSIO PRIMA.

Ordinarius *Minister Confirmationis est omnis, & solus Episcopus*: Ita determinatur in Concilio Tridentino sess. 7. can. 3. *Si quis dixerit, sanctæ Confirmationis ordinarium Ministrum, non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit*. Idem antea statuerat Concilium Florentinum in Decreto Eugenii, necnon & Constantiense, damnando errores Vvicleſi.

Colligitur etiam ex Scriptura sacra, *Act.* 8. ubi legimus missos fuisse Petrum, & Joannem in Samariam, ut eis, quos Philippus baptizaverat, per manuum impositionem conferrent Spiritum S. at nulla alia proferri potest ratio hujus laboriosæ peregrinationis, & longioris itineris, nisi quia munus conferendi Spiritum S. solis Apostolis, & Episcopis eorum successoribus ex Christi institutione conveniebat, ut egregiè docet S. Chrysost. homil. 18. in Acta Apostolorum, ubi quærit, quare baptizati à Philippo non accepissent Spiritum S. & duo respondet: *Vel quia*, inquit, *Philippus non dederat, hac re forsan honorans Apostolos*; sed cùm responsum ei non arrisisset, statim subdit. *Vel quia hujusmodi donum Philippus non habebat: erat enim ex septem illis, id quod magis videtur dicendum; Unde mea sententia hic Philippus unus ex septem erat, secundus à Stephano; ideo & baptizans Spiritum S. non dabat, neque enim facultatem habebat, hoc namque donum solis duodecim Apostolis datum erat: virtutem quidem acceperant faciendi signa, non autem dandi aliis Spiritum sanctum.* Idipsum præclarè docet Isidorus Pelusiota epist. 45. libri 1. *Si Philippus*, inquit, *a quo Baptismum acceperat, ex Apostolorum numero fuisset, Spiritum donandi potestatem profectò habuisset: at verò baptizabat tantùm ut Discipulus, Apostoli autem gratiam explebant, atque perficiebant, ut qui hujusmodi muneris tribuendi potestatem, atque authoritatem divino beneficio accepissent.* Eadem pariter ratione utitur Eusebius Papa epist. 4. ad Episcopos Tusciæ: *Manus impositionis Sacramentum*, inquit, *magna veneratione tenendum est, quod ab aliis perfici non potest, nisi à summis Sacerdotibus: nam tempore Apostolorum ab aliis, quàm ab ipsis Apostolis non legitur, aut scitur peractum esse.* Consentit Innocentius III. jam à nobis suprà laudatus, necnon VI. & epist. ad Episcopum Tusculanum in regno Cypri Legatum Apostolicum: *Soli*, inquit, *Episcopi consignent chrismate in frontibus baptizatos, quia hujusmodi unctio non debet, nisi per Episcopum fieri: quoniam soli Apostoli, quorum vices gerunt Episcopi, per manus impositionem, quam Confirmatio, vel frontis chrismatio repræsentat, Spiritum sanctum tribuisse leguntur.*

Varias hujusce rei congruentias profert Seraphicus Doctor dist. 7. art. 1. qu. 3. *Primò*, quia Episcopi sunt Prælati principales in Ecclesia; Prælati autem duplex est officium, scilicet inferiores in gradu suo statuere, & collocare in ordine, & murum opponere, se sive gregem suum defendere; ideo ipsi soli Ordines faciunt, & corroborant. *Secundò*, quia in his duobus sacramentis, nempe Ordine, & Confirmatione, datur gratiæ plenitudo: ideo ab his debent dari, qui habent plenitudinem authoritatis, ab aliis non. *Tertiò*, quia per hoc sacramentum fideles adscribuntur militiæ Christi; porrò Episcopi duces sunt, ad quos spectat militum conscriptio. Aliæ similes proferri possunt congruentiæ: sed nulla potior assignari potest ratio, quàm Christi D. voluntas, quæ nobis per Ecclesiam innotescit.

Objicies primò: Si soli Episcopi sacramentum Confirmationis validè ac legitimè con-

conferre possent; maxime quia sunt Apostolorum Successores, sed tales sunt etiam simplices Presbyteri: igitur pari ratione possunt confirmare. Major constat ex dictis. Minor pariter: enim verò si Sacerdotes non essent Apostolorum Successores, sicut Episcopi, non possent consecrare Christi D. corpus & sanguinem; nec offerre Missæ Sacrificium; hoc enim solis Apostolis mandavit Christus, cùm dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*: igitur, &c.

Distinguo minorem: Sacerdotes sunt Apostolorum Successores in omnimoda participatione eorum authoritatis, & ministerii, nego: in potestate consecrandi, baptizandi, & absolvendi, concedo. Soli enim Episcopi in omnimoda Apostolis à Christo delegata authoritate, & ministerio succedunt. Observandum enim est penes Apostolos omnem prorsus fuisse primitùs nascentis Ecclesiæ statum & authoritatem: *Primò* namque primi fuerunt fideles, & Ecclesiæ membra: *Secundò*, in ultima cœna Sacerdotes fuerunt inaugurati: *Tertiò* post Resurrectionem *Joan.*20. Episcopi sunt instituti. Juxta primum statum, omnes fideles dici possunt eorum Successores: Secundum repræsentant Sacerdotes: Tertium verò soli referunt Episcopi: Unde licèt omnes Christiani, & Sacerdotes aliqua ex parte dici possint Apostolorum Successores; nihilominus soli Episcopi hanc dignitatem, & appellationem propriè sibi vendicant: quippe cùm succedant in authoritate & omni ministerio, quod Christus ipsis delegavit *Joan.*20. cùm dixit: *Sicut misit me vivens Pater, & ego mitto vos*. Hanc veritatem apertè prodit Sanctus Anacletus Pontifex epist. 2. ad Episcopos Italiæ in qua inter cætera scribit, *In novo Testamento post Christum Dominum à Petro Sacerdotalis cœpit ordo ...., cæteri verò Apostoli cum eodem pari consortio honorem & potestatem acceperunt, ipsumque principem eorum esse voluerunt .... qui etiam jubente Domino in toto orbe dispersi Evangelium prædicaverunt; ipsis quoque decedentibus in locum eorum successerunt Episcopi ......, Inde ab eis* (Apostolis) *electi sunt 72. Discipuli; quorum typum gerunt Presbyteri: atque in eorum locum sunt constitute in Ecclesia*. Porro quòd Apostoli confirmaverint, non ut Presbyteri, sed ut Episcopi, etsi sacra Scriptura apertè & distinctè non significet; tamen Traditio clamat, Concilia decernunt, & docent SS. Patres, ac summi Pontifices jam sæpiùs laudati.

Instabis: Simplices Sacerdotes conferre possunt Sacramenta Confirmatione perfectiora: ergo multò magis Confirmationem. *Probatur* antecedens Baptismus perfectior est confirmatione; quippe per Baptismum plena fit remissio peccatorum; omnisque expungitur reatus pœnæ, & ut diximus, gratia præstantior per Baptismum, quàm per Confirmationem tribuitur. Similiter Eucharistia præstantius est Sacramentum, quàm Confirmatio: ergo cùm simplices Sacerdotes baptizare possint, & Eucharistiam conficere, multò magis poterunt propria authoritate confirmare.

Nego consequentiam: Si enim vera esset hæc consecutio, sequeretur pariter, quòd simplex Sacerdos posset Ordinem conferre; etenim Sacramentum Ordinis non est tantæ efficacitatis, & dignitatis, quàm Baptismus, & Eucharistia; imò inde pariter inferre liceret, quòd cùm in casu necessitatis non solùm Clericus quivis, sed Laicus etiam validè ac licitè possit baptizare, poterit itidem confirmare: quod utique absurdum est.

Urgebis: Neutiquam absurdum, & illicitum videtur, quòd simplex Clericus, imò etiam & Laicus urgente necessitate possit Sacramentum Confirmationis conferre, absente Episcopo: igitur nulla solutio. *Probatur* antecedens ex *Actor.*9. ubi Ananias, qui non erat Episcopus, imò fortè neque Sacerdos, manus imposuit Paulo, cumque confirmavit; nam ipsi manus imponens, ait: *Dominus misit me Jesus, qui apparuit tibi in via, qua veniebas, ut videas, & impLearis Spiritu sancto*. Porrò hæc Spiritus sancti plenitudo est effectus Confirmationis: igitur, &c.

Respondeo primò, hactenus non esse satis probatum, quòd Ananias non fuerit Episcopus; nec fortè probari potest. *Deinde*; etiamsi non fuerit Episcopus, ut docet S. Augustinus lib. 2. quæstionum Evangelicarum *qu.*40. ubi loquens de S. Paulo, *Ad Ananiam* inquit, *missus est, ut illo Sacerdotio, quod in Ecclesia constitutum est, Sacramentum doctrinæ fidei perciperet*: unde si ex dispensatione summi Pontificis, ut dicemus sequenti conclusione, simplex Sacerdos legitimè confirmare potest, multò magis Ananias ex dispensatione Christi, à quo mittebatur, potuit hoc Sacramentum conferre. *Denique* dico, il-

illam manuum impositionem non fuisse confirmatoriam, sed curatoriam; unde & facta est ante Baptismum, non ut ex tunc, sive per eam impleretur Spiritu sancto, sed ut visum reciperet, & posteà per Baptismum gratiam Spiritus sancti. Sequitur quippe vers. 18. *Et confestim ceciderunt ab oculis ejus tanquam squamæ: & visum recepit: & surgens baptizatus est*. Confirmatur ex vers. 12. *Et vidit virum Ananiam nomine introeuntem, & imponentem sibi manus, ut visum recipiat*. Et verò si visibiliter descendit Spiritus in Cornelium, aliosque fideles primitivæ Ecclesiæ, quidni etiam descendisset in Paulum, si reverà per impositionem manus Ananiæ, Confirmationis Sacramentum excepisset?

Objicies secundò: S. Paulus monet Timotheum epist. 1. cap. 4. *Noli negligere gratiam, quæ est in te, quæ data est tibi per Prophetiam cum impositione manuum Presbyteri*; videlicet in Confirmatione: igitur reverà simplex Sacerdos, & Presbyter confirmare potest.

Respondeo primò: In vulgata jussu Clementis octavi emendata, non legi *Presbyteri*, sed *Presbyterii*, ut significetur Sacramentum *Ordinis Presbyteratus*, in quo concessa fuerat gratia. *Vel* si placeat altera lectio, dico nomine *Presbyteri* Paulum ibi intelligere Episcopum: *Tum*, quia Presbyter idem est quod senior: quod utique nomen etiam Episcopis conveniebat propter dignitatem: *Tum*, quia nomen Sacerdotis, & Presbyteri olim specialiter accommodatum erat Episcopis, ut videre est in multis Conciliis Toletanis, necnon & apud Sidonium Apollinarem lib. 9. epist. 3. ubi alloquens Faustum, qui in Episcopum assumptus fuerat ex Abbate Lyrinensi, ait: *Nihil ab Abbate mutatus per Sacerdotem*, id est, Episcopum. Quam utique interpretationem approbat S. Hieronymus: nam scribens ad Rusticum Narbonensem, ait: *Quoniam, & ipsi Presbyteri, ut legimus, Episcopi nuncupantur, secundùm quod scriptum est ad Episcopum: Noli negligere gratiam, quæ in te est, &c.* Concinit pariter S. Ambrosius in cap. 4. ad Ephesios, ubi cùm scripsisset: *Apud Ægyptum Presbyteri consignant, si præsens non sit Episcopus*; quòd nomine Presbyteri Episcopum seu fortè Chorepiscopum, vel Sacramentum intelligat, apparet, quia statim subdit: *Nam, & Timotheum Presbyterum à se creatum, Episcopum vocat: quia primùm Presbyteri Episcopi appellabantur, ut recedente uno alius succederet*: Concinit pariter S. Augustinus, sive quis alius fuerit Author quæstionum veteris, & novi Testamenri, q. 101. ubi similiter cùm scripsisset; *In Alexandria, & per totam Ægyptum, si desit Episcopus, consecrat Presbyter*, subdit: *Presbyterum autem intelligi Episcopum probat Paulus Apostolus, quando Timotheum, quem ordinavit Presbyterum, instruit qualem debeat creare Episcopum. Quid est enim Episcopus, nisi primus Presbyter, hoc est, summus Sacerdos? &c.* Et infrà: *Multùm distare inter Diaconum, & Sacerdotem liber approbat, quem dicimus Actus Apostolorum. Cùm enim ex Samaria credidissent Philippo prædicanti Diacono ab Apostolis ordinato, miserunt, inquit, ad Petrum, & Joannem, ut venirent, & his, qui crederent, darent Spiritum sanctum per manus impositionem*.

Ex his apparet, quòd quando S. Ignatius epist. 13. & S. Ambrosius lib. 3. de Sacram. cap. 3. dicunt *spirituale signaculum, & septiformem Spiritum sanctum dari ad invocationem Sacerdotis*, nomine *Sacerdotis* intelligunt Episcopum.

Objicies tertiò, Ille censendus est ordinarius minister Confirmationis, qui absente Episcopo vel ab eo præsente jussus, potest confirmare: sed id potest simplex Presbyter: igitur, &c. Probatur minor ex variis Canonibus, quibus statuitur, quòd Presbyter absente Episcopo, imò & ipso præsente, si ab eo jussus fuerit, possit ungere Chrismate; *Primò* quidem ex Concilio Toletano primo can. 20. *Statutum verò est, Diaconum non chrismare, sed Presbyterum absente Episcopo; præsente verò non, nisi ab eo fuerit præceptum*. Item ex Concilio Arausicano primo can. 2. *Hæreticos in mortis discrimine positos, si Catholici esse desiderent, si desit Episcopus, à Presbyteris cum chrismate, & benedictione consignari placet*. Similiter ex Concilio Romano sub Martino Papa, can. 11. *Presbyter præsente Episcopo non signet infantes, nisi ab Episcopo fuerit illi præceptum*.

Nego minorem, & ut planior fiat illius probationis solutio, observandum est tres hodie in Ecclesia Catholica diversas esse unctiones; quarum *prima* fit ante Baptismum in pectore, & humeris cum oleo Catechumenorum: *Secunda* post Baptismum in vertice baptizati cum Chrismate, & *Tertia* in fronte, quæ est Confirmatio. Secunda olim non erat in usu quando Sacramentum Confirmationis una semper cum Baptismo ministra-

batur; eam autem instituit Sylvester Papa; cùm enim multi suo tempore statim post Baptismum immatura morte decederent, quibus absente Episcopo Confirmatio dari non poterat, ut illi in ultimo certamine aliquod præsidium acciperent contra tentationes dæmonis ex orationibus Ecclesiæ, hanc unctionem unà cum precibus post baptismum placuit adhiberi. Ita testatur Damasus in vita Sylvestri, his verbis: *Hic & hoc instituit, ut baptizatum liniat Presbyter Chrismate levatum de aqua, propter occasionem transitus mortis*. Porrò hujus etiam unctionis fit mentio in Ordine Romano in Officio in Sabbato sancto ubi legimus: *Ipse verò Presbyter facit de Chrismate crucem cum pollice in vertice eorum, ita dicendo: Deus omnipotens*, &c. Ejusdem consuetudinis expressis verbis meminit S. Gregorius lib. de Sacramentis ubi ait: *Ut autem surrexerit à fonte, ille, qui eum suscipit, offerat eum uni Presbytero, qui faciat signum crucis de Chrismate cum pollice in vertice ejus*.

De hac ergo unctione, quæ Presbyteris erat prohibita in præsentia Episcopi sine expresso ejus consensu, intelligendi sunt Canones in objectione allegati: in nullo quippe eorum exprimitur consignatio frontis, quæ tamen propria est Confirmationi: præsertim cùm alii Canones, quos suprà citavimus, in periculo mortis solum Baptismum permittant Sacerdotibus.

Objicies S. Hieronymum dialog. adversùs Luciferianos, ubi scribit: *Quòd si hoc loco quæris, quare in Ecclesia baptizatus nonnisi per manus Episcopi accipiat Spiritum sanctum, quem omnes asserimus in vero Baptismate tribui; Disce hanc observantiam ex ea authoritate descendere, qua post Ascensum Domini, Spiritus sanctus ad Apostolos descendit; & multis in locis idem factitatum reperitur ad honorem potiùs Sacerdotii, quàm ad legis necessitatem*. Similiter epist. ad Evagrium ait: *Quid facit excepta ordinatione Episcopus, quod Presbyter non faciat?* Igitur ex ejus mente simplex Sacerdos, saltem in absentia Episcopi, validè posset hoc Sacramentum conferre.

Nego consequentiam. Et ad primum dico, S. Hieronymum ibi non negare solis Episcopis concessam esse facultatem conferendi Spiritum sanctum per manus impositionem; imò id expresè probat exemplo Apostolorum, qui ut recenter baptizatis Sacramentum Confirmationis administrarent, Samariam descenderunt. Sed causam assignans, cur Christus D. ordinaverit, quòd soli Episcopi essent Ministri ordinarii Sacramenti Confirmationis, ait, quia id requirebat honor summi Sacerdotii, seu Episcopalis dignitatis, potiùs quàm legis necessitas, quia videlicet aliter ordinare potuisset, si voluisset. Itaque sensus sancti Hieronymi est, quòd Sacramentum Confirmationis, cùm non sit simpliciter necessarium ad salutem, non debeat passim, sicut Baptismus, ab omnibus conferri, sed illius collatio spectet dumtaxat ad Episcopos, ita ordinante Christo D. ad majorem honorem eorum dignitatis; Episcopus enim, qui in Ordine Sacerdotali principem locum obtinet, non modò honoratur, cùm illud Sacramentum, tanquam dux Christianæ militiæ, baptizatis confert. Qui utique sensus patet ex antecedentibus, & consequentibus: ait enim Spiritum sanctum, idest, gratiam sanctificantem tribui in vero Baptismate, ex quo liquet, Confirmationem non esse absolutè necessariam. Et ad idem intentum subjungit verbis citatis: *Alioquin si ad Episcopi tantùm precationem Spiritus sanctus* (idest, gratia sanctificans) *defluit, lugendi sunt, qui in vinculis, aut in castellis, aut in remotioribus locis per Presbyteros, & Diaconos baptizati, antè dormierunt, quàm ab Episcopis inviserentur*.

Ad secundum dico, S. Hieronymum vel nomine Presbyteri intelligere Episcopum, cùm ibidem, indiscriminatim de utroque loquatur; vel assignasse tantùm ordinationem ex pluribus ministeriis, quæ Episcopis ex officio conveniunt, non autem quòd voluerit, simplicem Sacerdotem posse quodlibet munus Episcopale, sola dempta Ordinatione, præstare.

CONCLUSIO SECUNDA.

Simplex Sacerdos ex ordinatione, & dispensatione summi Pontificis potest esse extraordinarius Minister hujus Sacramenti. Hæc est communior, & probabilior; imò Sotus in 4. dist. 7. qu. unica art. 11. censet eam sententiam esse certam Ecclesiæ sanctionem: *Est*, inquit, *jam non solùm opinio, sed & Ecclesiæ sanctio*. Idem etiam sentire videtur Basilius Pontius part. 4. cap. 3. n. 11. idque colligunt ex Concilio Florentino in decreto Eugenii, ubi cùm dixisset Pontifex, loquens de Sacramento Confirmationis; *Ordinarius Minister est Episcopus*; satis apertè signi-

significans per illum loquendi modum, extraordinarium esse simplicem Sacerdotem; & ut nulla prorsus remaneret occasio dubitandi de ejus mente, statim subdit: *Legitur tamen aliquando per Apostolicæ Sedis dispensationem ex rationabili, & urgente admodum causa, simplicem Sacerdotem Chrismate per Episcopum confecto hoc administrasse Confirmationis Sacramentum.* Ubi summus Pontifex non solùm eam dispensationem factam recenset, sed eam etiam unà cum Concilio approbat, & ex rationabili causa processisse testatur.

Neque id leviter quidem dictum fuit; nam ibidem apertè testatur, quidquid in ipso decreto sancitum est, nonnisi matura cum deliberatione, & exacta rerum discussione fuisse determinatum. *Multis itaque*, inquit, *adhibitis disputationibus, collocutionibus, & tractatibus postquam non mediocrem testimoniorum inspectionem, quæ ex sanctis Ecclesiæ Patribus, & Doctoribus deducta sunt, & earum, de quibus agebatur, rerum discussionem, tandem expedire judicavimus, ne ulla in futurum de fidei veritate apud ipsos Armenos hæsitatio esse valeat, atque idem per omnia sapiant cum Sede Apostolica, unoque ipsa stabilis, & perpetua sine ullo scrupulo perseveret, ut sub quodam brevi compendio orthodoxæ fidei veritatem, quam super præmissis Romana profitetur Ecclesia, per hoc decretum, sacro hoc approbante Florentino Concilio, ipsis Oratoribus ad hoc etiam consentientibus, traderemus.* Hæc Eugenius, ex quibus Pontius tria colligit: *Primum*, instructionem illam datam esse Armenis post longam disputationem Patrum: *Secundum*, dari hujusmodi compendium orthodoxæ fidei, quam in his rebus Romana tenet Ecclesia. *Tertium*, est, hujusmodi compendium factum fuisse, sacro approbante Concilio Florentino, & ipso Romano Pontifice præsente. Verùm etsi nolim subscribere huic sententiæ, nempe quòd certum sit certitudine fidei, simplicem Sacerdotem esse ministrum extraordinarium Confirmationis; attamen ex his Concilii verbis saltem inferre licet, non improbari, imò approbari concessionem factam simplicibus Sacerdotibus administrandi Confirmationis Sacramentum.

Eamdem concessionem Leo X. & Adrianus VI. fecerunt Patribus nostri Ordinis ad conversionem Indorum destinatis, ut patet apud Rodriguez *quæstionum regularium qu. 19. art.3.* Quin etiam hoc privilegium à posterioribus summis Pontificibus concessum fuisse Patribus Societatis Jesu, idem Rodriguez testatur quæstione 31.

Unde Concilium Senonense hoc privilegium veluti certum ac concedi solitum videtur supponere; nam de Abbatibus loquens c.38. ait: *Si qui sint, qui contendant sibi competere facultatem confirmandi ex privilegio, volumus, quòd cùm primùm fuerint requisiti de privilegio, fidem facere teneantur.* Idem colligitur ex Concil. Trident. sess. 7. can.3. ubi cùm ait, solum Episcopum esse *Ministrum ordinarium* hujus Sacramenti, satis apertè insinuare videtur, alium esse posse extraordinarium, scilicet Sacerdotem, ex dispensatione, & concessione summi Pontificis; cùm enim agit de cæteris Sacramentis, per solos Episcopos, aut Sacerdotes ministrandis, nunquam adhibet particulam determinantem, *ordinarius*, sed aliam restringentem, & excludentem omnes alios, qui non sunt, nec Sacerdotes, nec Episcopi: sic sess. 14. cap. 6. loquens de Sacramento Pœnitentiæ, ait: *Ad quosuis alios homines, præter Episcopos, & Sacerdotes, ministerium clavium extendi non posse.*

Probatur secundò, ex facto S.Greg. primi, qui cùm (lib.3. epistolarum epist.26. quæ est ad Januarium Caralitanium Episcopum) prohibuisset, ne Presbyteri ac simplices Sacerdotes Sardiniæ chrismarent in fronte: *Presbyteri*, inquit, *baptizatos infantes, signare in frontibus Chrismate non præsumant, sed Presbyteri baptizatos ungant in pectore, ut Episcopi postmodum ungere debeant in fronte*; audiens ex hac sua prohibitione grande scandalum in ea insula fuisse subortum, secundam ad eumdem scripsit epistolam, quæ est *nu.26.* in qua præfatam prohibitionem revocat, & simplicibus Sacerdotibus confirmandi licentiam facit: *Pervenit quoque ad nos*, inquit, *quosdam scandalizatos fuisse, quòd Presbyteros tangere in fronte eos, qui baptizati sunt, prohibuimus: & nos quidem secundùm usum veterem Ecclesiæ nostræ fecimus; sed si omnino hac de re aliqui contristantur, ubi Episcopi desunt, ut Presbyteri etiam in frontibus baptizatos chrismate tangere debeant, concedimus*, &c. Hæc autem inhibitio facta, & scandalum ex ea ortum, supponit, consuetudinem contrariam viguisse in Sardinia; neque factum ut irritum annullat S. Gregorius, seu declarat nullum; aliàs ordinaret, ut iterum ab Episcopis signarentur in fronte baptizati. Præsumptio

fortè de nullitate Confirmationis sic factæ à Presbyteris, occasionem scandali dedit, aut certè consuetudo renovata, quæ fuit ab initio legitimè introducta, & continuata, & in aliis partibus in usu fortè, ut in Hispania; sicut patet ex Canonibus Toletano, & Hispalensi suprà citatis, ubi actum est de Chrismatis benedictione.

Accessit & necessitas illius insulæ, in qua rurales pene incolæ erant idololatræ, ut patet ex epist.23.25.& hac ipsa 26. quibus paucitas Episcoporum non sufficiebat consignandis in Baptismate per chrismationem, quæ tum simul cum Baptismo fiebat ex consuetudine primitivæ Ecclesiæ, quæ ex *Act.*8. *&* 19. significatur. In ea autem insula non videntur plures fuisse Episcopi, quàm tres, Cyriacus, Felix, & Januarius: vel ergo intermittenda erat hæc consuetudo baptizandi, & simul chrismandi infantes: vel certè differenda chrismatio contra consuetudinem: utrumque autem sine scandalo fieri nequivit in eo rerum statu, & necessitate conversionis: scandali ergo causam dedit intermissa consuetudo, & fortè dubium in populo ortum de Confirmatione aliàs facta à Presbyteris. Et fortè hanc causam præoccupant illa Gregorii verba, *Nos quidem secundùm usum veterem Ecclesiæ nostræ fecimus*, &c. scilicet particularis Romanæ: neque obstant decreta antiqua, tanquam factum esse nullum declarantia: ergo ejus verba explicari debent ita ut licèt Episcopo, tanquam ex jure divino Ministro ordinario, conveniat chrismare; non tamen ita indispensabiliter, quin ex commissione idoneus ad hoc Minister sit Sacerdos; quam interpretationem, & facilitas dispensandi ad vitandum scandalum, & ipsa dispensatio facta confirmant; quin etiam probant, priorem usum fuisse ratum à S.Gregorio, quantum ad valorem Sacramenti: quippè cùm confirmatos à Sacerdotibus non jusserit iterum confirmari. *Ita Hiquæus*.

Reponunt aliqui, in originali epistolarum S. Gregorii non haberi, *qui baptizati*, sed, *qui baptizandi*, ut habetur apud Gratianum dist.90. cap.1.

Verùm, hæc responsio nullius est momenti, quippe Ecclesia nusquam in praxi habuit, ungere baptizandum in fronte chrismate; sed oleo Catechumenorum in pectore, & humeris: neque ad hanc unctionem faciendam opus erat dispensatione summi Pontificis, cùm id munus à tempore S.Sylvestri perpetuo Ecclesiæ usu fuerit commissum. *Adde quòd* posterior epistola S. Gregorii sit revocatoria prioris, in qua prohibuerat Præsbyteris confirmare, dicens: *Presbyteri baptizatos infantes signare sacro in frontibus Chrismate non præsumant. Sed Presbyteri baptizatos ungant in pectore, ut Episcopi postmodum ungere debeant in fronte.*

Reponunt alii quatuor dicendi modos, quibus hanc S. Gregorii auctoritatem eludere ac elevare tentant, quorum duos primos rejicit Doctor *dist.*7. *q.*1. *n.*4. duos autem priores relinquit judicio prudentis Lectoris: Est autem primus, *inquit*, quòd „ Papa consensit, quòd possent ungere in „ fronte oleo, sed non chrismate: Sed hoc „ est contra textum litteræ, sicut patet „ ibidem. Item hoc concessit eò quòd pro „ ejus subtractione erant quidam scandalizati, & si concessisset illud fieri oleo „ solo, ostendens quasi fieret chrismate, „ esset simulatio contra veritatem doctrinæ, sicut si concederetur panem bene- „ dictum pro Eucharistia dari. „

Secundus modus dicendi est, quòd propter scandalum vitandum concessit il- „ lud ad tempus, vel magis permisit. Sed „ istud nihil est: quia *utiliùs scandalum* „ *nasci permittitur, quàm veritas relinquatur*. Extra de Reg. juris c.3. *Item* in hac „ concessione peccasset Gregorius mortaliter si concessisset de facto, quod non „ potuisset de jure: & præbuisset Sacer- „ dotibus occasionem peccandi mortaliter, scilicet faciendi quod non licebat „ eis facere. „

His duobus modis rejectis, ut nihilominus Pontifici sua maneat integra auctoritas, ac rectitudo facti, *inquit Doctor*: Alii possunt esse duo modi dicendi probabiles. Unus „ quòd in primitiva Ecclesia non erat differentia inter Sacerdotes, & Episcopos. „ Quàm probat duplici auctoritate S.Hieronymi: Prima ponitur dist.95. c.5. & „ intitulatur: Hieronymus ad cap.1. Epistolæ ad Titum: *Olim*, inquit, *idem erat* „ *Presbyter, qui & Episcopus, & antequam diaboli instinctu studia in Religione* „ *fierent, & dicerentur in populis, ego sum* „ *Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ, communi Presbyterorum consilio Ecclesiæ gubernabantur*, &c. Secunda refertur dist.93. cap.24. ex epist. ad Evagrium Presbyterum ubi scribit: *Cùm Apostolus perspicuè doceat eosdem esse Presbyte-*

„ byteros, quos Episcopos. Et infrà: *Quid enim facit excepta Ordinatione Episcopus, quod Presbyter non facit?* Quæ ultima verba, Doctori dederunt occasionem recedendi, seu improbandi hunc modum.

„ Respondeo, *inquit*, *n.6.* si à principio „ fuit aliquis actus proprius Episcopo, si- „ cut dicit Hieronymus, præter consecra- „ tionem, quid potest Episcopus, quod „ non potest Presbyter? ... sequitur, quòd „ à principio erat differentia Episcopi, & „ Presbyteri: tamen illæ authoritates non „ concludunt oppositum, sed sunt expo- „ nendæ sicut Glossa exponit, scilicet, „ quòd fortè nomina erant synonima, & „ administratio, idest, gubernatio Eccle- „ siæ communis fuit, sed tamen non di- „ spensatio quæcunque Sacramenti. Quod „ probatur dist.21. *In novo*: In loco Apo- „ stolorum surrexerunt Episcopi, sed sep- „ tuaginta duorum Discipulorum vicem „ gerunt Presbyteri: ergo à Christo fuit „ distinctio Episcopi, & simplicis Pres- „ byteri. *Ita Doctor*. Sed

„ Contrà, *inquit*, nonne Philippus fuit „ de septuaginta duobus, & Stephanus, „ & cæteri Diaconi, non Presbyteri? Item „ ad Titum cap.1. *Propter hoc te reliqui* „ *Cretæ, ut constitueres Presbyteros*: ergo non „ Episcopus hoc non potuit. Hoc etiam „ probatur per cap. seq.95. dist. quod su- „ per illud Pauli fundatur: *Noli negligere* „ *gratiam, quæ in te est*, &c. Quoniam (ait) „ Presbyteri Episcopi nuncupantur, secun- „ dùm quod scriptum est ad Episcopum: „ *Noli negligere gratiam, quæ in te est*, &c. „ Et alibi ad majores natu, *Qui vos posuit* „ *Episcopos regere Ecclesiam Dei*. Hæc Hie- „ ron. *ex quibus infert Doctor*. Non distin- „ guit ergo Episcopum à Presbytero, qui „ non dicit, quòd Confirmatio fuerit da- „ ta per Episcopum tantùm, sed loquitur „ de Presbytero. Nec etiam legitur in Acti- „ bus distinctio Sacerdotum ab Apostolis, „ qui erant Episcopi. *Hucusque Doctor*, im- „ mediatè subjungens: Et si illud est ve- „ rum (*non asserit esse verum*) tunc Sacer- „ doti ex officio potuit competere confir- „ mare, sicut & Episcopo, quia ex pri- „ ma institutione non erat alius gradus in „ Ecclesia: tamen propter necessitatem „ postea multiplicati sunt Sacerdotes, & „ restricta est potestas ab eis quantum ad „ aliqua, quæ reservata sunt solis Sacer- „ dotibus majoribus, qui dicti sunt Epi- scopi. Et talis actus esset confirmare. „ Quod si verum est, Gregorius bene po- „ tuit Sacerdotes illos subjectos Januario „ Episcopo licentiare ad confirmandum: „ quia in hoc non concessit potestatem „ eis non convenientem, sed revocavit „ prohibitionem priùs eis factam. „

Prosequitur: Sed si contra hoc objicias; quia secundùm ista cùm in primitiva Ecclesia non legantur alii confirmasse, quàm Apostoli, si tunc quicunque Sacerdotes erant Episcopi, vel æquales, quantum ad istum actum: ergo solis Episcopis debetur ex officio.

Respondeo, inquit, quòd vel nulli alii ab Apostolis erant Sacerdotes, quia illi so- „ li tunc potuerunt sufficere; vel si alii „ erant, detulerunt Apostolis in isto actu „ propter manifestationem Spiritus sancti „ evidentem, quæ fiebat in collatione istius „ Sacramenti, ut cum majori reverentia, „ & devotione susciperetur propter excel- „ lentiam Ministrorum. *Hæc Doctor pro* „ *tertio modo*. „

Cæterùm cùm & ille modus minùs placeret Doctori Subtili, utpote non plenè satisfaciens argumentis in contrarium, apposuit *quartum*, dicens: Quartus modus „ dicendi est, quòd si à principio non li- „ cuit Sacerdoti simplici, Papa tamen po- „ tuit quemlibet Sacerdotem illius regio- „ nis facere Episcopum, quantum ad istum „ actum non conferendo tamen sibi sim- „ pliciter gradum Episcopalem, nec quan- „ tum ad alios actus: & tunc quilibet eo- „ rum verè confirmavit tanquam Episco- „ pus, quantum ad istum actum: & ratio „ conferendi illum gradum cuilibet Sacer- „ doti, quantum ad istum actum, poterat „ esse scandalum vitandum. Hic tandem quiescit Doctor non dubitans (ut perperam illum intelligit Pontius cap.3. nu.1.) de concessione Pontificis, aut ejus sufficientia (quam palam ubique supponit) sed post diligentem inquisitionem modi explicandi hujusmodi dispensationem, tacitè innuens hunc quartum, cui nihil omnino opponit, fore amplectendum.

Probatur tertiò conclusio variis Authorum testimoniis, qui asserunt facultatem confirmandi sæpè simplici Sacerdoti fuisse commissam. In primis enim hanc consuetudinem, ut Presbyteri confirmarent, viguisse in Ægypto, tradit Author coævus Ambrosio, & qui citatur nomine Ambrosii in cap.4.

epistolæ ad Ephesios: & Author librorum veteris, & novi Testamenti, qui sub nomine S. Augustini communiter citatur: nam quæst. 101. sic ait: ***In Alexandria, & per totum Ægyptum, si desit Episcopus consignat Presbyter.***

Item in Ecclesia Græca, jampridem, & diu ante schisma inductum, morem fuisse, ut Presbyteri Græci darent communiter Confirmationem, ex concessione videlicet summi Pontificis tacita, vel expressa, eaque de re non fuisse reprehensos in Concilio Florentino, scribit Arcudius lib.2. de Sacramentis c.10. imò consuetudinem illam Ecclesiæ Græcæ tacitè approbasse videntur Eugenius, & Concilium: nam sess.25. cùm Eugenius undecim quæstiones Græcis proposuisset, inter quas sexta erat: ***Cur non Episcopi, sed Sacerdotes inungant sacro Chrismate, cùm hoc Pontificibus sit datum?*** addit in fine Concilium: ***Hæc à Latinis objecta, Mitylenensis Præsul, legitimè, & secundùm Canones, omnia dissolvit, præter quàm duo, videlicet separationem Matrimonii quoad vinculum, & creationem Patriarchæ extra Constantinopolim:*** Igitur tacitè Eugenius cum Patribus Concilii Florentini, qui ejus Decreto subscripserunt, approbavit ritum Græcorum confirmandi per simplices Sacerdotes.

Dices: Innocentius tertius hanc dispensationem revocavit, & eam consuetudinem irritam fecit; prohibuit enim Parochis Constantinopolitanis, ne amplius cuiquam conferrent Sacramentum Confirmationis, & collatum statuit nullum esse. Similiter Innocentius quartus epist. ad Episcopum Tusculanum Apostolicæ Sedis Legatum in regno Cypri, de Ritibus Græcorum consultus, quod attinet ad Confirmationem, ita rescribit: ***Soli autem Episcopi consignent Chrismate in frontibus baptizatos, quia hujus unctio non debet, nisi per Episcopos exhiberi, quoniam soli Apostoli, quorum vices gerunt Episcopi, per manus impositionem, quam Confirmatio, vel frontis Chrismatio repræsentat, Spiritum sanctum tribuisse leguntur.***

Respondet Arcudius cap. 15. Innocentium tertium prohibuisse solùm Latinis Presbyteris, qui eo tempore Constantinopoli degebant, dum videlicet Galli Imperatores ibi dominarentur, ne hanc facultatem confirmandi infantes sibi arrogarent, quod utique constat ex Epistola ejusdem Pontificis ad Lucium suum Vicarium, in qua ita scribit: ***Mandamus, quatenus omnibus Latinis Presbyteris districtè probibeas, ne talia de cætero sua temeritate præsumant.***

Ad Innocentium quartum respondet, quòd cùm non solùm in regno Cypri, sed in toto fermè Oriente ille mos confirmandi per simplices Presbyteros invaluisset, fortè legatus Pontificis, agnita difficultate, Decretum istud hac de re publicare prætermisit, nec executioni mandavit, quod commodè fieri haud posset. Sed quidquid sit, veriùs dicendum arbitror, quòd etsi aliqui Pontifices hanc praxim Græcorum revocaverint, tamen cùm Eugenius quartus in Concilio Florentino approbaverit Decretum Græcorum, etiam tacitè quoad hoc revocavit Constitutiones Innocentii tertii, & quarti, qui per ducentos ferè annos ipsum Eugenium quartum præcesserant. Ex his itaque sufficienter, & apertè constat, reverà aliquando concessam fuisse facultatem administrandæ Confirmationis per simplices Sacerdotes, & Ecclesiam Latinam sic concessam Confirmationem tanquam verum, ac validum Sacramentum approbasse. Quod insuper constabit apertiùs in objectionum solutione.

Objicies itaque primò varias summorum Pontificum, & Conciliorum authoritates, quibus significari videtur confirmandi potestatem ita proprium esse Episcoporum munus, ut nullo casu nullaque accedente dispensatione simplicibus Sacerdotibus committi possit. Prodit in primis Eusebius Papa epist.3. ad Episcopos Thusciæ, & Campaniæ, declarans Confirmationis sacramentum ***ab aliis perfici non posse, nisi à summis Sacerdotibus: nam si aliter præsumptum fuit, irritum habeatur, & vacuum, nec inter Ecclesiastica unquam reputabitur Sacramenta.*** Damasus etiam epist. ad Episcopos Numidiæ: ***Quòd eis*** (scilicet Corepiscopis, inter simplices Sacerdotes præcipuis) ***non licet Sacerdotes consecrare, nec Diaconos, aut Subdiaconos, nec Virgines, nec Altare erigere, nec ungere, aut sacrare, nec Ecclesias dedicare, nec Chrisma conficere, nec Chrismate baptizatorum frontem signare. Quod solis Apostolis, eorumque Successoribus proprii sit officii tradere Spiritum sanctum, liber Actuum Apostolorum docet, præsertim cùm nullus ex septuaginta Discipulis; quorum isti*** (Chorepiscopi) ***in Ecclesia speciem gerunt, legatur donum sancti Spiritus per manus impositionem tradidisse. Hæc ergo, quia omni carent ratione, nullus deinceps usurpet, aut consentiat Sa-***

ces-

cerdotum, qui noluerit à nostro sacerdotali collegio separari. Et Innocentius I. epist. 1. ad Decentium cap. 3. loquens de Chrismatione frontis, ait: *Pontificibus solis debetur, ut vel consignent, vel Spiritum Paracletum tradant, non solùm consuetudo Ecclesiastica demonstrat, verùm & lectio Actuum Apostolorum. Nam Presbyteris Chrismate baptizatos ungere licet, non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur Episcopis, cùm tradunt Spiritum Paracletum.* Et Magnus Leo epist. 88. *Nec Chrisma conficere, nec Chrismate baptizatorum frontem signare Presbyteris, & Corepiscopis liceat. Quæ omnia solis deberi summis Pontificibus authoritate Canonum præcipitur.* Et Gelasius epist. ad Episcopos Lucaniæ: *Presbyteros ultra modum suumtendere probibemus, nec Episcopali fastigio debita sibimet audacter assumere: non conficiendi Chrismatis, non consignationis Pontificalis adbibendæ sibimet arripere facultatem.* Idem luculentiis docet Joannes III. epist. ad Episcopos Germaniæ, & Galliæ, cap. 1. ubi cùm probasset authoritate Actuum Apostolorum 8. & SS. Damasi, ac Leonis Magni, necnon Concilii Neocæsariensis can. 13. solos Episcopos esse Ministros Confirmationis, quam ibi appellat manuum impositionem, & inde collegisset, quòd Chorepiscopi, qui erant simplices Presbyteri, & referebant 70. Discipulos, quorum nullus per manus impositionem legitur tradidisse Spiritum sanctum, Confirmationis sacramentum administrare non possent, nec deberent, sic eos urget: *Si meliores sanctioresque cæteris Apostolis esse putatis, facite quæ illi non fecerunt, & superextollite vos illis. Si verò ejusdem Ordinis estis, & æquiparare vos vultis illis, nolite ea agere, quæ illi non egerunt: sed imitamini, prout meliùs potestis, exempla, & vestigia eorum. Illi autem, præcipiente Domino, illisque denuntiante, ut illi, & Successores eorum tantummodò per manus impositionem traderent Spiritum sanctum, nulli unquam ex septuaginta tradere Spiritum sanctum per manus impositionem, permiserunt eis (quorum typum, ut prædictum est, Corepiscopi, antequam probibiti essent, gerebant in Ecclesia) scientes illicitum fore, dantes exemplum, ne unquam talia præsumerent. Unde in Actibus Apostolorum scriptum est:* Cum audissent Apostoli, &c. *Non ergo, ut jam dictum est, aliquem ex septuaginta, licèt pauci essent Apostoli, ad boc corpus perficiendum direxerunt: sed Petrum, & Joannem Apostolos per manus impositionem tradere Spiritum sanctum miserunt, quorum vicem Episcopi in Ecclesia gerunt, & non Chorepiscopi, qui septuaginta Discipulorum formam, ante probibitionem eorum, gerebant. Quod illi non fecerunt, vos facere nolite, ne dissimiles eis, & indigni eorum successione, & ministerio esse videamini.*

Idem pariter decernunt Concilia, *Hispalense secundum* cap. 7. *Toletanum octavum* cap. 7. *Meldense* cap. 44. *Vormatiense* cap. 8. *Metense* cap. 5. Unde Ratramnus Corbejensis diluens Græcorum objecta, quæ Nicolaus Pontifex refellenda in Gallias miserat, ait: *Nunc ad illud veniamus, quod objicitur, quia penes Romanos baptizatorum frontes Presbyteri non liniunt. Ut boc fiat, & apud Romanos, & apud omnes Occidentales, tam ex Evangelio, quàm ex Apostolorum Actis, constat esse assumptum; constat namque Spiritus sancti gratiam per unctionem frontis ex Chrismate ab Episcopis donari, quod nulli præter Episcopos esse concessum, Evangelica testatur authoritas.* Igitur Ecclesia Romana non approbat facultatem concessam simplici Presbytero ad Confirmandum.

Nego consequentiam: Et ad præfatas authoritates dico, eas esse intelligendas de Ministro ordinario, quem constat solum esse Episcopum, qui propria authoritate sacramentum Confirmationis possit dispensare; non autem de Ministro extraordinario, & delegato, qualis potest esse simplex Sacerdos, qui ex commissione, & dispensatione summi Pontificis rationabili de causa delegari potest in Ministrum hujus Sacramenti.

Nec obstat, quòd Joannes tertius dixerit, solos Apostolos, & Episcopos eorum *Successores tantummodò præcipiente Domino, illisque denuntiante*, tradere posse Spiritum S. per manus impositionem. Hoc, inquam, non obstat: *Tum, quia* dubia est prorsus hujus epistolæ authoritas, utpote quam Binius, necnon & Baronius supposititiam esse subodorantur: *Tum, quia* ibi Joannes agit de Chorepiscopis, & simplicibus Presbyteris, qui propria authoritate hoc munus sibi arrogabant.

Instabis: Eodem modo præfati Pontifices, & laudata Concilia loquuntur de administratione Confirmationis, atque de confectione, & consecratione Chrismatis, ut constat præcipuè ex Damaso, & Leone Magno, nec-

necnon & Conciliis Hispalensi, & Toletano, sed Ecclesia nusquam concessit simplicibus Sacerdotibus facultatem consecrandi Chrismatis: imò ex continua ejus praxi, cui nec Græci schismatici obluctantur, solus Episcopus Chrisma conficere validè potest, nec idonea unquam habita est Confirmationis materia, nisi solum Chrisma ab Episcopo benedictum: igitur confirmandi facultas ita ordini Episcopali est propria, ut nulli alteri possit delegari.

Respondeo primò, verum quidem esse, quòd consecrandi Chrismatis, & ministrandæ Confirmationis ordinarius Minister sit solus Episcopus. Quod utique non obest, quin utriusque Minister possit esse simplex Sacerdos ex delegatione, & commissione summi Pontificis, ut diximus agendo de benedictione, & consecratione Chrismatis.

Secundò dico, non eamdem esse concedendæ facultatis ad consecrandum Chrisma, ac ad ministrandam Confirmationem, necessitatem, & rationem; quippe Chrisma semel ab Episcopo benedictum, potest in varias orbis plagas, ubi nulli adessent Episcopi, deportati; & sic à simplici Sacerdote, in casu necessitatis, ministrari posset Confirmationis sacramentum, quod utique fieri non posset, nisi concederetur hæc dispensatio.

Urgebis: Si quę esset rationabilis causa dispensandi, ut Confirmatio ministrari possit à simplici Sacerdote, maximè quando imminet mortis periculum, nec conveniri potest Episcopus, sed Innocentius tertius cap. 4. *de Consuetudine*, decernit, ut potiùs fideles careant sacramento Confirmationis, etiam in mortis discrimine, quàm illud à simplici Sacerdote accipiant: igitur existimavit Innocentius, Confirmandi potestatem ita propriam esse Episcopis, ut simplici Sacerdoti nulla ratione posset delegari.

Respondeo, Pontificem hoc facto coercere voluisse temeritatem, ac præsumptionem quorumdam Presbyterorum, qui sine ulla speciali delegatione à summo Pontifice, sed ausu temerario confirmandi potestatem sibi arrogabant. Quam utique temeritatem, ut compesceret summus Pontifex, maluit, ut hoc Sacramento non absolute ad salutem necessario carerent fideles, quàm ut illud ab hujusmodi Sacerdotibus peterent.

Objicies secundò: Nec Ecclesia, nec summus Pontifex unmutare potest ea, quæ sunt de jure divino, & quæ spectant ad essentiam Sacramentorum, sed Episcopus de jure divino, & ex institutione Christi est designatus Minister Confirmationis; Minister autem non minùs spectat ad essentiam, & integritatem Sacramenti, quàm materia, & forma: igitur nec Ecclesia, nec summus Pontifex possunt hujusmodi potestatem simplici Sacerdoti delegare.

Distinguo majorem: Episcopus est institutus à Christo Minister Confirmationis, ordinarius, concedo: solus, & cum exclusione cujusque alterius, etiam per delegationem, nego: Quamvis enim ex Christi institutione Episcopus sit designatus ordinarius Minister hujus Sacramenti, hoc tamen non officit, quominus ex eadem Christi voluntate gravi de causa summus Pontifex possit ad id simplicem Sacerdotem delegare. Sicut ex Christi institutione Episcopus potestate ordinaria à peccatis absolvere potest; Sacerdos verò peccata dumtaxat remittere potest, si ab Episcopo jurisdictionem obtineat. Neque in his alia ratio quærenda est, quàm Christi instituentis beneplacitum nobis ex Traditione, & Ecclesiæ Catholicæ à Spiritu sancto gubernatæ usu notatum. Quamobrem in hujusmodi indulgentia Papa jus divinum non mutat; sed tantùm declarat simplicem Sacerdotem in tali urgentis necessitatis casu, ex sua tamen commissione confirmare, idque esse voluntati, & Christi Sacramentorum Authoris institutioni consentaneum.

Urgebis: Potestas confirmandi fundatur in charactere Ordinis Episcopalis: igitur qui non habet eum characterem, nulla ratione potest confirmare. Probatur antecedens: Si hæc potestas præcisè non fundetur in charactere Episcopali, & potestate Ordinis, Episcopus eam sibi vendicare deberet ratione jurisdictionis, quàm in suam Diœcesim obtinet: sed ita non est: igitur in solo charactere Episcopali fundatur. Major constat, duplex enim solùm in Episcopo distinguitur authoritas, nempe Ordinis, & characteri annexa; vel jurisdictionis, qua universæ Diœcesi principatur. Minor etiam constat: *Tum*, quia Episcopus exauthoratus, & censuris Ecclesiasticis irretitus, imò & in hæresim lapsus, tametsi illicitè, tamen validè confirmat, licèt omni jurisdictione sua sit orbatus: *Tum*, quia jurisdictionem suam potest Episcopus in alios derivare, & de facto eam Vicariis Generalibus impertit, subindeque posset aliis Sacerdotibus confirmandi,

di, sicut à casibus reservatis absolvendi facultatem concedere, quod in Ecclesia inusitatum, & inauditum est: Ergo non confirmat Episcopus, nisi ratione potestatis Ordinis, seu characteri suo divinitus alligatæ: ergo quicumque eo charactere Episcopali carebit, in vanum confirmabit. Quod usque adeo verum est, ut ipse Papa electus, & in Episcopum nondum consecratus, tametsi primam, & maximam habeat in totam Christi Ecclesiam auctoritatem, & jurisdictionem, ipse tamen confirmare alios non potest, defectu characteris Episcopalis. Ergo confirmandi facultas est essentialiter characteri Episcopali annexa.

Respondeo, hanc auctoritatem conferendæ Confirmationis, fundari proximè in potestate Ordinis Episcopalis, tamquam Ministri ordinarii; remotè verò in charactere Sacerdotali, & quæ nonnisi per delegationem summi Pontificis perfici possit; ita quòd Episcopus ratione sui Ordinis, & characteris ex divina institutione jure ordinario independenter à quocumque vel permittente, vel prohibente, possit validè hoc Sacramentum administrare: simplex autem Sacerdos, cùm habeat tantùm inchoatam hanc auctoritatem, eò quòd ratione sui characteris sit capax excipiendi illam tamquam delegatam; idcirco remotè dumtaxat hanc auctoritatem sibi vendicat, quæ nonnisi per delegationem reduci potest ad potentiam proximam; eo ferè modo, quo potestas remota ad absolvendum, quam quilibet Sacerdos accipit in sua ordinatione, fit proxima per potestatem jurisdictionis ordinariam, vel delegatam, postmodum ab Ecclesia concessam. Itaque potestas confirmandi competit tam Episcopo, quàm Presbytero, ratione ordinis ac consecrationis; Episcopo quidem complectè, proximè, & absolutè; Presbytero verò tantùm incompletè, remotè, ac conditionatè, si videlicet accedat dispensatio, & commissio summi Pontificis, per quam illa remota potestas fit proxima.

Instabis: Illa Sedis Apostolicæ concessio, & commissio nihil reale tribuit simplici Sacerdoti: ergo per eam illius character Ordinis compleri non potest, neque perfici.

Distinguo antecedens: Nihil confert reale physicum, concedo: morale, nego. Cùm autem character non sit quid physicè concurrens ad Sacramenti ministerium, & effectum, sed tantùm quid morale, & per modum signi operans; hinc non mirum videri debet, si per simplicem concessionem id obtineat, quod suapte natura non habebat.

Vel aliter distinguo: Nihil confert, quo Sacerdos fiat ordinarius Minister, concedo: quo fiat extraordinarius, nego. Plura namque ad ordinarium, quàm ad extraordinarium ministrum desiderantur: quia primum concernit statum, & per modum permanentis; aliud verò solam deputationem, quæ potest auferri.

CONCLUSIO TERTIA.

Solus summus Pontifex, non autem Episcopus, delegare potest simplici Sacerdoti auctoritatem conferendæ Confirmationis. Hæc est communior, & verior, colligiturque ex Concilio Florentino; nam in decreto Eugenii, ut specialis prærogativa Sedis Apostolicæ profertur, quòd per ejus dispensationem simplices Sacerdotes aliquando confirmaverint; quibus insinuat, id nec concessum ab aliis Episcopis, nec valere, si aliquando concederetur. *Insuper*, si Patres ejusdem Concilii non supposuissent tamquam certum, quòd Presbyteri ex sola delegatione Episcopi confirmare non possent, haud dubiè non proposuissent sess. 25. hanc quæstionem Græcis, *Cur non Episcopi sed Sacerdotes inungant sacro Chrismate*. Suffragantur etiam rationes in prima conclusione expressæ, necnon & continua Ecclesiæ praxis, qua constat à nullo unquam Episcopo, hoc privilegium simplici Sacerdoti fuisse concessum; cùm enim nullum extet decretum summi Pontificis, prohibens Episcopis, ne privilegium hoc simplici Sacerdoti conferant, non esset cur illa potestate aliquando non fuissent usi.

Cùm itaque nusquam legatur, Presbyteros ex Episcopi jussione confirmasse, sed tantùm ex Sedis Apostolicæ delegatione, signum est, quòd ex institutione Christi D. solus summus Pontifex, ob plenitudinem suæ potestatis, constituere possit simplicem Sacerdotem in Ministrum extraordinarium hujus Sacramenti.

Dices primò; Quidquid summus Pontifex potest in universa Ecclesia, idipsum potest Episcopus in sua Diœcesi: igitur sicut summus Pontifex delegare potest simplici Sacerdoti facultatem confirmandi per universam Ecclesiam, idem potest Episcopus in sua Diœcesi.

Distinguo antecedens: Quidquid potest ratio-

ne

ne Ordinis, seu consecrationis Episcopalis, concedo: ratione jurisdictionis, nego. Porrò delegare simplici Sacerdoti facultatem confirmandi, spectat ad auctoritatem jurisdictionis, quam summus Pontifex supremam in Ecclesia obtinet.

Dices secundò: Sacerdotes Græci validè Confirmationis sacramentum administrant: at id non præstant ex concessione Romani Pontificis, quippe cùm hujus concessio, seu privilegium nullibi appareat: igitur solùm obtinuerunt ex delegatione suorum Episcoporum.

Nego minorem: Nam, ut notat Arcudius cap. 15. circa medium; *Tutissimum est dicere, Græcorum Presbyteros, per suos Patriarchas, & Antistites ejusmodi facultatem à summo Pontifice obtinuisse, à quo omnis jurisdictio, quasi à capite in alios, veluti membra, mediatè, vel immediatè derivatur, & diffunditur*. Addit id etiam fortè ab initio fuisse concessum ab universali Ecclesia Orientali, non corrigente à principio, sed diu tolerante Romano Pontifice; cùm enim summus Pontifex, antequam Ecclesia Græca à Romana infenso schismate divulsa fuisset, annuatim Chrisma Constantinopolim mitteret, ut idem testatur Arcudius c.9. haud dubium est, quòd rescierit Presbyteros Græcos solitos esse confirmare infantes: quare vel expressè consensit, vel tacitè; si enim Constantinopolitani tantùm deferrent Ecclesiæ Romanæ, ut ab ipsa peterent sacrum Chrisma, quod ipsimet ex Ordinis potestate poterant consecrare, quantò magis eorum Presbyteri abstinuissent à conferendo Confirmationis sacramento, si illud Romanus Pontifex improbasset?

QUÆSTIO SECUNDA.

Quæ sit necessitas suscipiendi hujus Sacramenti, & quinam sint capaces illius susceptionis.

NOtandum primò, seu potiùs revocandum ex jam pluries dictis, necessitatem recipiendi alicujus Sacramenti solitò distingui duplicem, *medii* videlicet, & *præcepti*. Sacramentum illud dicitur necessarium necessitate medii, sine quo salus hominis ad illius susceptionem adstricti obtineri nequit; sic necessarius est Baptismus in re, vel in voto suscipiendus in nova lege; necessarium pariter Pœnitentiæ sacramentum ad eluendum peccatum mortale post Baptismum commissum. Necessitas verò præcepti ea est, qua Sacramenti susceptio necessaria est ex mandato, vel divino, vel Ecclesiastico; itaut illi, ad quos præceptum istud dirigitur, salutem non possint obtinere absque susceptione hujusmodi Sacramenti, nisi fortè infirmitas, aut aliqua alia necessitas ab illo præcepto servando illos eximat. Quæritur autem, an aliquo ex his modis Confirmationis sacramentum sit ad salutem necessarium.

Notandum secundò, necessitatem medii adhuc posse distingui duplicem: unam quidem *absolutam*, per quam aliquid ad salutem ita necessarium est, ut sine eo salus æterna non possit obtineri; alteram autem tantùm *ad melius, & perfectius esse*, per quam aliquid non est ita ad salutem necessarium, quin sine eo salus æterna possit obtineri, sed comparari non posset cum tanta perfectione, & facilitate. Similiter necessitas præcepti dupliciter potest attendi, nempe vel respectu totius communitatis, putà totius Ecclesiæ, & cœtus omnium fidelium, vel tantùm respectu cujuslibet fidelis in particulari: plura namque necessaria sunt respectu communitatis, quæ itidem non sunt necessaria respectu particularium.

Notandum tertiò, duplex distingui posse subjectum capax recipiendæ Confirmationis, nempe vel infantem, sed rationis capacem, vel adultum, qui sit sui juris. Unde movetur controversia inter Theologos, quænam ex parte utriusque dispositiones prærequirantur ad validè, & fructuosè suscipiendum Confirmationis sacramentum, quæ utique controversia cùm non sit gravis ponderis, & momenti, etiam facili negotio discutietur in tribus conclusionibus sequentibus.

CONCLUSIO PRIMA.

COnfirmationis Sacramenti susceptio non est præcisè, & per se necessaria ad salutem necessitate medii absoluta. Hæc conclusio communis est apud Theologos, eamque tradit Alensis 4. par. qu. 25. memb. 2. S. Bonaventura dist. 7. art. 3. qu. 2. S. Thomas qu. 3. art. 2. necnon & subtilis Doctor dist. 7. q. 1. ubi de sacramento Confirmationis scribit: *Respondeo, quòd non est simpliciter necessarium ad salutem, juxta illud Marci ult. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit*. Nec-

non

non & de consecr. dist. 5. ubi habetur, quòd baptizatus per solum Baptismum salvatur. Porrò verba distinctionis illius desumpta sunt ex cap.2. epistolæ Melchiadis ad Episcopos Hispaniæ, ubi ait: *Spiritus sanctus, qui super aquas Baptismi salutifero descendit illapsu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam: in Confirmatione augmentum præstat ad gratiam... Et quamvis continuò transituris sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen necessaria sunt Confirmationis auxilia*.

Suffragatur etiam ratio: *Tum*, quia ad salutem instituendam sufficit innocentiæ status, necnon & quilibet gradus gratiæ sanctificantis: cùm ergo hoc Sacramentum non sit institutum ad conferendam primam gratiam, sed dumtaxat ad ejus augmentum; inde consequens est, quòd eo prætermisso salus possit obtineri: *Tum*, quia effectus hujus Sacramenti, videlicet animi robur, & constantia, ad tuendam, & protestandam fidem coram tyrannis, aliis mediis ab adultis sperari, & obtineri potest, putà per sacrificia, orationes, aliaque bona opera vitæ æternæ meritoria; multò magis obtineri possunt auxilia actualia ad fidem, & religionem animo constanti profitendam. *Adde*, quòd maximæ parti adultorum numquam se offerat aliqua occasio defensionis fidei: *Tum denique*, quia si Sacramentum hoc esset absolutè ad salutem necessarium, haud dubiè Ecclesia summo studio curaret illud administrari statim post Baptismum, ne videlicet plures infantes ante rationis usum post susceptum Baptisma ex hac vita migrantes, propter defectum hujus Sacramenti de salute æterna periclitarentur: nihilominùs ex assidua ejus praxi constat, hoc Sacramentum non ministrari solere parvulis ante septennium, ut dicemus infra: igitur &c.

Dices: Nemo salvari potest, quin sit perfectus Christianus, & habeat in se Christi gratiam, sed sine hoc Sacramento nullus potest esse perfectus Christianus, nec habere in se Christi gratiam. Probatur auctoritate S. Cypriani epist. 70. *Ungi quoque necesse est eum, qui baptizatus est, ut accepto Chrismate, esse unctus Dei, & habere in se gratiam Dei possit*. Et S.Clemens Romanus epist. 4. *Omnibus*, inquit, *festinandum est sine mora renasci Deo, & demùm ab Episcopo consignari, idest, septiformem gratiam Spiritus sancti percipere: cùm alioqui perfectus Christianus nequaquam esse possit, is qui hoc Sacramentum prætermiserit, ut à B. Petro accepimus, & cæteri Apostoli præcipiente Domino docuerunt*. Et Urbanus Papa in epist. sua cap.7. *Omnes fideles per manus impositionem Episcoporum Spiritum sanctum post Baptismum accipere debent, ut pleni Christiani inveniantur*. Quibus concinit Concilium Aurelianense cap. 8. ubi ait: *Quia numquam erit Christianus, nisi Confirmatione Episcopali fuerit chrismatus*. Hinc Concilium Laodicenum can.48. ait: *Oportet baptizatos post Baptismum sacratissimum Chrisma percipere, & cælestis regni participes fieri*. Igitur ex his omnibus liquet, Sacramentum Confirmationis esse necessarium ad salutem; unde Hugo Victorinus lib. 2. par.7. cap.3. apertè pronuntiat, omnino periculosum esse sine manus impositione ex hac vita migrare: *Quia*, inquit, *sicut in Baptismo remissio peccatorum accipitur, ita per manus impositionem Spiritus Paracletus datur: illic gratia tribuitur ad remissionem peccatorum, hic datur ad Confirmationem: Quid autem prodest, si à lapsu erigeris, nisi etiam ad standum confirmeris?*

Distinguo minorem: Sine Confirmatione haberi non potest gratia Christi, nec quis esse plenus Christianus, quantum ad ipsius gratiæ augmenti plenitudinem, & completam nominis Christiani significationem, concedo: quantum ad consecutionem gratiæ sanctificantis ad salutem absolutè sufficientis, necnon & quantum ad susceptionem characteris Christiani, quo quis verè inter Christi membra computetur, & ipsius corpori mystico, nempe Ecclesiæ, inseratur, nego. Per Baptismum enim imprimitur ille character, quo baptizatus reverà censetur membrum Christi, & ipsius corpori mystico inseritur. Similiter per eum consequitur gratiam sanctificantem ad salutem æternam sufficientem; nam qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit: Verùm Confirmatio non confert modicum ad ipsius gratiæ plenitudinem, & perfectionem, siquidem per hoc Sacramentum tribuitur sancti Spiritus plenitudo, quantum ad augmentum gratiæ habitualis, ac virilem, & cælestem animi constantiam, qua Christianus vegetatus, & roboratus, fidem, & religionem Christianam, etiam cum evidenti bonorum omnium jactura, ac vitæ dispendio tueatur. Confert pariter ad plenam, & omnimodam Christiani nominis significationem,

siqui-

siquidem Christiani nomen, sicut & Christi, derivatum esse ab unctione Chrismatis, docet S. Augustinus lib. 17. de Civitate Dei cap. 16. *Quis enim*, inquit, *tam rudis est in hac Religione, vel tam surdus adversùs ejus famam longè latèque diffusam, ut Christum à Chrismate, hoc est, ab unctione appellatum esse non noverit?* Et lib. 20. cap. 10. explicans illa verba Apocal. *Erunt Sacerdotes Dei, & Christi*, scribit: *Non utique de solis Episcopis, & Presbyteris dictum est, qui propriè jam vocantur in Ecclesia Sacerdotes; sed sicut omnes Christianos dicimus, propter mysticum Chrisma, sic omnès Sacerdotes, quoniam membra sunt unius Sacerdotis*. Ubi signanter dicit, nos dici Christianos, propter mysticum Chrisma, nempe sacramentum Confirmationis, cujus materia est unctio Chrismatis, ad quam haud dubiè nominis ethymologiam alludere voluerunt Pontifices, & Patres, & Concilia, dum negant eos esse Christianos, vel plenè Christianos, qui hanc Chrismatis unctionem non acceperunt.

Vel aliter distinguo: Sine Confirmatione fideles non possunt esse pleni Christiani, plenitudine quoad abundantiam, concedo: quoad sufficientiam, nego: Duplex enim distingui potest gratiæ plenitudo respectu hominis baptizati: una quoad sufficientiam, quæ datur in Baptismate, & hominem complet, ac perficit in iis, quæ sufficiunt ad salutem: alia verò quoad abundantiam, quæ in ipsa Confirmatione tribuitur, ut Christianus perfectus Christi miles evadat. Porrò prior plenitudo sufficit ad salutem; posterior verò desideratur tantùm ad melius esse.

Dum verò Patres, & Concilia dicunt, hujus Chrismatis susceptionem necessariam esse ad salutem, intelligendi sunt de his, qui ex negligentia, & contemptu hoc Sacramentum non susceperunt. Qualiter seipsum explicat Hugo Victorinus; nam post verba in objectione laudata statim subdit: *Propterea timendum est iis, qui per negligentiam amittunt Episcopi præsentiam, & non suscipiunt manus impositionem, ne fortè propterea damnentur, quia festinare debuerunt, dum potuerunt. Propter eos enim, qui articulo temporis præveniuntur, instituta est illa, qua Sacerdos baptizatum statim in vertice linit, sacri Chrismatis unctio, ut in hoc ipso ostendatur, quantum Sacramentum istud necessarium sit ad salutem, cùm tam sollicitè universis cavetur, ne fortè sine ipso ab hac vita substrahantur*. Quibus verbis significat, eatenus hoc Sacramentum necessarium esse ad salutem, quatenus ejus contemptus perniciosus esset; quippe cùm ipsum contemptorem fraudat amplissimo gratiæ augmento, quod facilè sibi poterat comparare. Quæ utique solutio, & explicatio est Doctoris loco laudato; nam respondens ad auctoritatem petitam ex Gratiano de consecratione dist. 5. his verbis: *Omnes fideles per manus impositionem Episcoporum post baptismum Spiritum suscipere debent, ut pleni Christiani inveniantur*, ait: *Dico, quod loquitur de adulto, qui debet suscipere, idest, non contemnere, & pro tempore congruo suscipere in effectu: judicaretur enim contemptus, si omnimoda opportunitate oblata, non susciperetur*.

Ex his apertè constat, qualiter intelligenda sint verba Melchiadis initio conclusionis jam laudata: *Si continuò transituris sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen necessaria sunt Confirmationis auxilia*. Non enim ait: *Necessaria est Confirmatio*, sed, *necessaria sunt Confirmationis auxilia*: quæ utique, ut diximus, aliunde haberi possunt, quàm per Confirmationem: quamvis valde congruum sit, imò necessarium necessitate ad melius esse, ea consequi infallibiliter, ratione operis operati, sicut obtinentur per Confirmationem, quàm ex opere operantis, sicut comparari possunt per preces, & orationes, & alia opera meritoria; idcirco idem Pontifex in eadem epist. præmittit de Baptismo, & Confirmatione; *Ita conjuncta sunt hæc duo Sacramenta, ut ab invicem nisi morte præveniente, nullatenus possint segregari*; potentia videlicet condecentiæ, & convenientiæ, quia nimirum Confirmationis gratia, & character est veluti complementum, & perfectio characteris gratiæ Baptismalis.

CONCLUSIO SECUNDA.

Sacramentum Confirmationis est necessarium necessitate præcepti respectivè ad universam Ecclesiam, non autem ad singulos fideles in propria, & privata persona spectatos.

Prima pars communis est, in Ecclesia namque necessario debent esse aliqui confirmati: siquidem Ecclesia est Respublica legitimè ac ritè à Deo, & Christo instituta: igitur in ea debent aliqui destinari ex munere, qui Rempublicam illam tueantur, & sub

sub Ducibus suis militent, ad ipsius defensionem: destinantur autem ad hoc militiæ genus Christiani per Confirmationis Sacramentum & Duces eis constituuntur Sacerdotes, & Clerici, per Ordinum susceptionem: igitur qua ratione necessariò debent esse in Ecclesia Duces aliqui, qui cæteris præsint, pari ratione necessum est, quòd aliqui destinentur in milites, sub ipsis Ducibus strenuè pugnaturi; hoc autem fit per Confirmationem: igitur, &c.

Deinde, in Concilio Mediolanensi quarto præcipitur Episcopis, & Parochis, ut omni vigilantia curent, hoc sacramentum sibi subditis fidelibus administrari; nam loquens de sacramento Confirmationis, ait: *Videant* (Parochi) *ne quis eorum, qui sibi in curam traditi sunt, illud suscipere negligat. Quare præmoneant, quod etiam Concilii Vvormaciensis canone sancitum est, ut quicumque intra Parochiæ suæ fines habitant, neque confirmati adhuc sunt, illud omnes suscipiant, qui ea ætate sunt, qua Episcopus eos duxerit esse debere, qui ad hoc Sacramentum tunc accedant.* Ne autem aliquis existimaret, verba illa solam admonitionem, non autem præceptum continere, statim addit: *Si quis verò neglexerit, canonicis subjaceat disciplinis.* Neminem autem pœnis Canonicis addicit Ecclesia, propter omissionem solius consilii, sed propter præcepti transgressionem. Ex hoc Concilio liquet præceptum esse animarum Rectoribus, ut sibi subditis Sacramentum Confirmationis ministrent, ac subinde necessum est, quòd in Ecclesia aliqui sint, qui hoc sacramentum suscipiant.

Secunda pars non est contra Doctorem, ut ei perperam affingit Gonetus disp. 6. art. 3. Doctor enim 4. dist. 17. q. 1. n. 11. ait: *Extrema-Unctio est instituta à Christo, & Confirmationis Sacramentum, ut dictum est suprà; & tamen neutrum est simpliciter necessarium, nec est præceptum de isto, vel illo recipiendo.* Porrò, quòd nullum sit præceptum, quo fidelis quisque teneatur sub peccato ad suscipiendam Confirmationem per se, & directè, probatur: Præceptum enim, si quod esset, maximè vel naturale, vel divinum positivum, vel Ecclesiasticum: sed neutrum ex illis apparet: *Non quidem naturale*: quodnam enim illud esset nisi fortè præceptum charitatis servandæ erga seipsum, quo unusquisque obligatur ad procuranda sibi media necessaria ad salutem? at ita non est, quippe, ut dictum est in conclusione prima, Confirmatio non est per se medium necessarium ad salutem.

Non est etiam aliquod præceptum divinum positivum, quippe cùm nullibi in Scriptura sacra præscribatur obligatio suscipiendæ Confirmationis, sicut præscribitur de Baptismo, Eucharistia, & Pœnitentia suscipiendis: neque etiam id colligi potest ex Traditione; quippe cùm nulla sufficiens Traditio habeatur in Conciliis, aut Patribus quæ præceptum hoc divinum persuadeat; Neque etiam id inferri potest ex effectu hujus Sacramenti, quippe cùm sine eo salus possit obtineri; & insuper effectus ille, nempe gratia roborans, & sanctificans possit per alia media, quàm per Confirmationem haberi.

Denique nullum apparet *præceptum Ecclesiasticum*: *Tum*, quia Ecclesia non assolet imponere præceptum de aliquo Sacramento suscipiendo, nisi jam præsupponatur divinum aliquod præceptum; unde illa solùm determinat tempus, & modum, quo divinum illud præceptum debeat impleri, ut constat de Eucharistia, & Pœnitentia: unde cùm nullum sit præceptum divinum de Confirmatione suscipienda, nullum pariter Ecclesiasticum apparet.

Adde, quòd nullis in Conciliis hujusmodi præceptum appareat; nam quod protulimus ex Concilio Mediolanensi, obligat quidem Pastores ad hoc Sacramentum ministrandum, necnon ad invigilandum sedulò, ut à sibi commissis ovibus post septennium suscipiatur; non autem ipsis subditis distinctam obligationem præscribit hoc Sacramentum suscipiendi. *Adde*, quòd Concilium istud sit provinciale, nec subinde potuit obligare Ecclesiam universalem, nisi constet illud esse ubique receptum, & probatum; hæc autem receptio, & probatio nullibi legitur. Itaque licèt Ecclesia præscribere potuerit, quòd unusquisque fidelium post septennium teneretur suscipere Confirmationis Sacramentum, sicut præscripsit, & præcepit, ut singulis annis, fideles adulti sua peccata confiterentur, & Eucharistiam sumerent; attamen id non præcepit, nec præscripsit.

Dices primò: Homo ex præcepto charitatis erga seipsum, magis obligatur ad procurandum sibi bonum, & complementum vitæ spiritalis, quàm corporeæ: sed tenetur ad applicandum sibi media necessaria ad augmentum, & fomentum vitæ corporeæ per nutritionem: igitur etiam in vita spiritali ex præcepto charitatis obligatur ad procuran-

ran-

randum sibi medium, quo vita spiritalis foveri possit, & augeri, quale est sacramentum Confirmationis.

Respondeo negando paritatem, & ratio discriminis est, quòd medium ordinarum ad augmentum vitæ corporeæ, unicum sit, nempe nutritio; secus autem est de vita spirituali, quæ, ut jam pluries diximus, aliis mediis, quàm Sacramento Confirmationis augeri potest.

Dices secundò: Eodem præcepto imperatur Confirmatio, quo imperatur fidei professio, & religionis ac sanctitatis propugnatio, non solùm contra sensibiles, sed etiam contra spirituales adversarios; ubi enim præcipitur finis aliquis, etiam præcipiuntur media, quibus ille finis potest obtineri: sed præcepto divino tenemur ita fidem ac religionem propugnare; igitur pariter tenemur Confirmationis Sacramentum suscipere.

Distinguo majorem: Si finis præceptus non possit obtineri, quàm per certa, & determinata media, cujusmodi media cum ipso fine censentur præcipi, concedo: secus, nego. Porro quamvis Deus specialiter Confirmationem ordinaverit, tamquam particulare ac proprium medium obtinendæ gratiæ, qua tentationibus, & persecutionibus occurramus; attamen sunt alia media generalia, quibus spiritualis ille vigor, & animi robur potest obtineri; nempe frequens Eucharistiæ perceptio, fervens oratio, & alia hujusmodi pia opera, quibus homo divinum sibi in necessitatibus auxilium conciliare potest.

Ex his itaque sequitur, quòd Confirmatio necessaria sit dumtaxat *ad melius esse*, quam utique necessitatem egregiè explicat Gerson tom.2. in compendio de sacramentis col.78. *Dici potest*, inquit, *quòd uno modo loquendi Confirmatio necessaria est, alio modo non. Necessitas enim duplex invenitur; quædam absoluta, & quædam conditionata. Dicitur necessitas conditionata, idest, secundùm quid, ut si homo non debeat debilitari, necesse est bene comedere: & isto modo dici potest, quòd Confirmatio ad salutem est necessaria. Nam ad hoc, quòd debeat vita spiritualis, & salus in Baptismo adepta robustè contra hostes spirituales custodiri, necesse habet hoc Sacramento confirmari, & custodiri. Unde dicit Hugo de S.Victore, quid prodest, si per Baptismum à lapsu erigeris, nisi etiam per Confirmationem ad standum confirmeris? Non quia sine Confirmatione non valet Baptismus ad salutem, quia hoc falsum est: sed quia frequenter in pugna spirituali accideret etiam facilitas cadendi, & proinde damnatio, nisi esset Confirmatio.*

Non quidem *per se*, quasi carentia Confirmationis esset causa damnationis, sed per accidens, nempe vel quia homo propter contemptum suscipiendi hujus medii à Deo ordinati ad obtinenda media necessaria, quibus propugnare possit fidem, & adversùs impugnantes quoslibet hostes Religionem tueri; indignus censeretur, qui hujusmodi auxilia aliis mediis posset consequi: vel quia graviori urgente tentatione uberiori eget auxilio ad resistendum, & vincendum, quod utique efficaciùs per Confirmationem, quàm per quodlibet aliud medium obtineret; unde fit, ut Confirmatione neglecta, hujusmodi medio uberiori orbatus minores habeat vires ad resistendum. Quò fit ut plerumque succumbat, sicque damnationis periculum incurrat.

Igitur omnibus modis incumbere debent Animarum Rectores, ut ad hujus sacramenti susceptionem creditas sibi divinitus oves provocent, & adhortentur; *Tum*, ut abundantem gratiæ plenitudinem per hoc sacramentum conferendam obtineant; *Tum*, ut induantur virtute ex alto, qua validiùs, & animosiùs adversùs quoslibet infestantes, & impugnantes salutis adversarios repugnare, & eis expugnatis, æternam gloriæ coronam promereri possint. Quod utique præclarè docet Catech. Rom. *n*.14. Docendum est, *inquit*, hoc sacramentum hujusmodi necessitatem non habere, ut sine eo salvus quis esse non possit; quamquam verò necessarium non est, à nemine tamen prætermitti debet: sed potiùs maximè cavendum est, ne in re sanctitatis plena, per quam nobis divina munera tam longè impertiuntur, aliqua negligentia committatur; quod enim omnibus communiter ad sanctitatem Deus proposuit, ab omnibus etiam summo studio expetendum est. Ac sanctus quidem Lucas, cùm admirabilem illius Spiritus sancti effusionem describeret, ita inquit: *Et factus est repente de cælo sonus, tamquam advenientis Spiritus vehementis, & replevit totam domum.* Deinde paucis interjectis: *Et repleti sunt omnes Spiritu sancto*: Ex quibus verbis licet intelligere: quoniam domus illa sanctæ Ecclesiæ figuram, & imaginem gerebat, ad omnes fideles Confirmationis Sacramentum, cujus initium ab eo die dictum est, pertinere.

nere: Atque id etiam ex ipsius Sacramenti ratione facilè colligitur: illi enim sacro Chrismate confirmari debent, quibus spirituali incremento opus est, & qui ad perfectæ Christianæ Religionis habitum perducendi sunt: at nulli id non maximè convenit; ut enim hoc spectat natura, ut, qui in lucem eduntur, adolescant, atque ad perfectam ætatem perveniant, etiamsi interdum quod vult minùs assequatur: ita communis omnium mater Catholica Ecclesia vehementer optat, ut in eis, quos per Baptismum regeneravit, Christiani hominis forma perfectè absolvatur: id autem quoniam mysticæ unctionis Sacramento efficitur, perspicuum est, eam ad universos fideles æquè pertinere. *Ita Catechismus.*

CONCLUSIO TERTIA.

O*Mnis, & solus baptizatus est subjectum capax validè recipiendæ Confirmationis.* Hæc est communior apud Theologos; quod enim solus baptizatus sit capax recipiendæ Confirmationis, apertè constat: *Tum*, quia Baptismus est janua aliorum Sacramentorum, per quam proinde in Ecclesiam intrare priùs necesse est quàm aliorum Sacramentorum quis possit esse particeps: *Tum*, quia priùs est hominem spiritualiter nasci, quàm roborari, & augeri; nascitur autem fidelis per Baptismum; roboratur verò per Confirmationem: igitur &c. *Tum denique*, quia character Confirmationis supponit characterem Baptismi; etenim character baptismalis respicit fidem nascentem, & inchoantem; character verò Confirmationis respicit statum fidei, inquit Seraphicus Doctor dist.7. art.3. q.3. igitur meritò Urbanus Papa decrevit, sicut refertur dist.5. de consecrat. *Omnes fideles per manus impositionem Episcoporum Spiritum sanctum post Baptismum accipere, ut plenè Christiani inveniantur: Quia cùm Spiritus sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam, & constantiam dilatatur.* Quibus verbis summus Pontifex duo significat: *Primum*, quòd solus baptizatus sit capax suscipiendi hoc sacramentum: *Secundum*, quòd quilibet baptizatus, cujusvis sexus, status, conditionis, & ætatis, sit idoneum illius subjectum; siquidem generatim profert, *omnes fideles, &c.*

Dices: Actorum 1. Spiritus sanctus datus fuit Cornelio, & sociis ejus, antequam baptizarentur: sic enim dicitur versu 44. *Adhuc loquente Petro verba hæc cecidit Spiritus sanctus super omnes, qui audiebant verbum.* Et versu 47. *Tunc respondit Petrus: Numquid aquam quis prohibere potest, ut non baptizentur hi, qui Spiritum sanctum acceperunt, sicut & nos? Et jussit eos baptizari in nomine Domini Jesu Christi.* Utique postquam accepissent Spiritum sanctum: igitur Confirmatio non necessariò supponit Baptismum.

Distinguo consequens: Non necessariò supponit Baptismum in re vel in voto, nego: semper reipsa susceptum, concedo: Quamvis enim fortè Cornelius, & socii excepissent Confirmationis effectum, nempe plenitudinem Spiritus sancti, ante realem Baptismi susceptionem; tamen jam baptizati fuerant in voto, aut per Contritionem, aut per dilectionem Dei super omnia. Vel aliter dico cum subtili Doctore in 4. dist. 7. qu. 1. n. 3. quòd *Christus non alligavit potentiam suam Sacramentis; & ideo sicut ipse sive in terris, sive post Ascensionem in cælos potuit confirmare Apostolos sine materia, & forma*, quæ nunc in Ecclesia essentialiter requiruntur ad Sacramentum Confirmationis; ita per extraordinariam virtutem, potuit quos voluit, sive in cælis, sive in terris existens confirmare antè realem Baptismi susceptionem. An autem ita confirmaverit Cornelium, & Socios ejus quis determinabit?

Cæterùm nullus baptizatus arcendus est à Confirmatione; si enim aliqui baptizati arcendi essent à susceptione hujus Sacramenti, maximè parvuli, & infantes ante rationis usum, & adultam ætatem, sed ita non est; siquidem *Actor.* 8. & 19. legitur: Apostolos omnibus baptizatis, nemine excepto, manus imposuisse, ut reciperent Spiritum sanctum, idque haud dubiè exemplo ipsius Spiritus sancti, qui *Actor.* 2. visibiliter descendit in die Pentecostes, non tantùm supra Apostolos, sed etiam supra singulos eorum, qui in eodem loco erant congregati. Porrò ibi non solùm erant viri adulti, sed etiam mulieres, & parvuli, juxta illud Vaticinium Joelis 2. *In novissimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri, & filiæ vestræ, & juvenes vestri visiones videbunt.*

His accedit antiqua Ecclesiæ praxis, qua constat parvulis fuisse ministratum Confirmationis Sacramentum; cujus utique testis est Innocentius primus epist. ad Decentium cap.3.

cap. 3. *De consignandis infantibus*, inquit, *manifestum est, non ab alio, quàm ab Episcopo, fieri licere*. Necnon & S. Augustinus tract. 6. in primam canonicam S. Joannis, ubi scribit: *Quando imposuimus manum istis infantibus, attendit unusquisque vestrum, utrùm linguis loquerentur*. Sed præcipuè praxis ista confirmatur ex Ordine Romano, titul. de Sabbato sancto, ubi refertur mos, & ritus baptizandi, & confirmandi infantes; ibi namque legimus, quòd *Pontifex veniens ad infantes* (recens baptizatos) *tenente Archidiacono Chrisma, involutis scapulis, & brachiis, ex panno lineo, elevata & imposita manu super capita eorum, det orationem super eos cum invocatione septiformis gratiæ Spiritus sancti: oratione expleta interrogantibus Diaconibus nomina singulorum, Pontifex tincto pollice in Chrismate, faciat crucem in frontibus singulorum ita dicendo: Confirmo te in nomine Patris, &c.*

Nec obstat, quòd infantes non sint capaces actualis auxilii per Confirmationem conferendi ad fidem constanter, & animosè tuendam, maximè cùm moriuntur ante adultam ætatem. Hoc, inquam, non obstat; sunt enim capaces augmenti gratiæ suscipiendi per hoc Sacramentum, ratione cujus majorem sunt consecuturi gloriam; si ante adultam ætatem ex hac vita migraverint.

Verùm, quamquam validè, imò & fructuosè pueris nondum ratione utentibus conferri possit hoc Sacramentum: nihilominus sapienter cautum est in Concilio Aurelianensi cap. 3. *Ut jejuni ad Confirmationem veniant perfectæ ætatis*: Hoc est, inquit Glossa, non ante septennium, quod etiam decernit Catechismus Romanus n. 14. scribens: *Illud observandum est, omnibus quidem post Baptismum Confirmationis Sacramentum posse administrari: sed minùs tamen expeditè hoc fieri, antequam pueri rationis usum habuerint: quare si duodecimus annus non expectandus videatur, usque ad septimum certè hoc Sacramentum differre, maximè convenit; neque enim Confirmatio ad salutis necessitatem instituta est; sed ut ejus virtute optimè instructi, & parati inveniremur, cùm nobis pro Christi fide pugnandum esset: ad quod sanè pugnæ genus pueros qui adhuc usu rationis carent, nemo aptos esse judicarit.*

Adstipulantur etiam aliæ rationes: *Primò*, quia major exhibetur reverentia sacramento, dum aliquis sciens, & volens debita cum veneratione ad illud accedit: *Secundò*, major etiam utilitas, & fructus advenit suscipienti, dum cum propria dispositione, & animi fervore, hujus sacramenti effectum, & fructum colligit. *Tertiò*, quia inde magis vitatur periculum iterationis hujus sacramenti. Quod utique contingere posset, si quis certò nesciret, se illud accepisse.

His tamen non obstantibus, sine ullo scrupulo posset Episcopus Sacramentum Confirmationis infantibus nondum adultæ ætatis conferre eis in locis, ubi raro adsunt Episcopi, nec facilis ad eos patet recursus; præstat enim rationis usum prævenire, quàm posteà defectu occasionis hujus Sacramenti fructu perpetuò carere. Quod utique statuisse videtur Concilium Mediolanense quintum parte 2. tit. de Confirmat. cùm ait: *Si Episcopus ob aliquam causam justam, atque adeò necessariam parvulo, & infanti, qui non modò eam ætatem* (septennii) *expleat, sed ne attingat quidem, ministrandum aliquando censuerit; ne sit vetitum*. Porrò justa illa causa apparet, vel cùm in puero præmaturus est rationis usus, & malitia supplet ætatem: vel cùm imminet mors; ita quòd si diu differatur hujus Sacramenti collatio, infans sit frustrandus augmento gratiæ, quod per illud Sacramentum excepisset: vel cùm, ut statim dictum est, occurrit occasio præsentiæ Episcopi, fortè eum in locum non reversuri.

Ex his sequitur, non esse improbabile, quòd Sacramentum Confirmationis conferri possit perpetuò amentibus jam baptizatis; siquidem illi non minùs sunt capaces augmenti gratiæ sanctificantis, necnon & auxiliorum actualium ad fidem pro tempore opportuno tuendam, & profitendam, si videlicet naturaliter, aut certè per miraculum, rationis fiant compotes, quàm parvuli, qui nondum adultam ætatem, & plenum rationis usum sunt adepti; eadem enim utrobique apparet ratio.

Petes: *Quinam sint ritus, quæve cæremoniæ in ministrando Confirmationis Sacramento.*

Respondeo imprimis desiderari Patrinum, qui confirmandum Episcopo præsentet, & se pro eo fidejussorem constituat. Ita imprimis decrevit Higinus Papa, ut refertur de consecrat. dist. 4. cap. 100. *In Catechismo, & in Baptismo*, inquit, *& in Confirmatione, unus Patrinus fieri potest si necessitas* co-

cogit; non est tamen consuetudo Romana, sed per singulos singuli recipiunt. Ibidem etiam cap. 101. legimus hoc decretum Leonis Papæ: *Non plures*, inquit, *ad suscipiendum de Baptismo infantem accedant, quàm unus sive vir, sive mulier, in Confirmatione quoque idipsum fiat*. Et cap. ult. de cognatione spirituali in 6. statuitur: *Quamvis non plures, quàm unus vir, vel una mulier accedere debeant ad suscipiendum de Baptismo infantem ..... de Confirmatione insuper idem judicium est habendum*.

Licèt autem hæc Decreta ex parte revocata sint per Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 2. quantum ad Baptismum, concedens quòd unus & una baptizatum de fonte suscipiant; attamen nihil innovat circa Confirmationem; unde unicus ad eam patrinus, aut una duntaxat matrina sufficere potest respectu confirmandi sui sexus, ut decernitur in Pontificali Romano, ubi cùm decretum esset: *Adulti, seu alii majores, ponant pedem suum super pedem dextrum Patrini*. Quo ritu significatur recens confirmatum sui Patrini sectari debere vestigia; & ad ejus exemplum in virtutis, & salutis via procedere; statim subditur: *Ideo neque masculi fœminis Patrini, neque fœminæ masculis matrinæ esse debent; utpote quia illa superpositio pedis magis convenit adultis ejusdem sexus, quàm diversi*.

Porrò nullus assumi potest in confirmando Patrinum aut matrinam, qui non sit confirmatus, ut decretum est in Concilio Moguntino de consecratione dist. 4. his verbis. *In Baptismate vel in Chrismate, non potest alium suscipere in filium, qui non est baptizatus, vel confirmatus*. Quod pariter decernit Pontificale Romanum his verbis: *Nullus qui non sit confirmatus, potest esse in Confirmatione patrinus*.

Aliàs in hoc suscipiendo Sacramento cæremonias servari solitas sic explicat Catechismus Romanus, *num.* 20. Qui confirmantur sacro Chrismate, *inquit*, in fronte unguntur: nam hoc Sacramento Spiritus sanctus in animos fidelium sese infundit, in eisque robur & fortitudinem auget, ut in spirituali certamine viriliter pugnare, & nequissimis hostibus resistere queant. Quocirca declaratur; eos nullo metu, aut verecundia, quarum affectionum signa maximè in fronte solent apparere, à libera Christiani nominis confessione absterrendos esse.

Præterea nota illa, qua Christianus à ceteris veluti miles insignibus quibusdam ab aliis distinguitur, in fronte ut illustriori corporis parte imprimenda erat.

Sed illud quoque solemni religione in Ecclesia Dei servatum est, ut in Pentecoste præcipuè hoc Sacramentum administraretur: quòd hoc maximè die Apostoli Spiritus sancti virtute roborati, & confirmati sint: cujus divini facti recordatione fideles admonerentur, quæ, quantaque mysteria in sacra Unctione cogitanda essent.

Deinde verò qui unctus, & confirmatus est, ut meminerit se tanquam fortem Athletam paratum esse ad omnia adversa invicto animo pro Christi nomine ferenda, manu leviter in maxilla ab Episcopo ceditur.

Postremò autem pax ei datur, ut intelligat se gratiæ celestis plenitudinem, & pacem, quæ exuperat omnem sensum, consecutum esse. Atque hæc summa eorum sit, quæ de Chrismatis Sacramento à Pastoribus non tam quidem nudis verbis, & oratione, quàm inflammato quodam pietatis studio explicanda sunt, ut ea in animis, intimisque fidelium cogitationibus inserere videantur. *Ita Catechismus*. His adde quæ de hujusmodi ritibus diximus articulo 1. quæst. 2. nu. 23. ex Durando. Interim dignetur Deus confirmare quod operatus est in nobis. Amen.

Finit Tomus Undecimus.

INDEX

Rerum Notabilium, & Sententiarum, quæ in hoc Undecimo Volumine continentur.

Prior numerus significat paginam, posterior verò columnam.

A

Accidens.

Actio.

Alimonia.

Aqua.

B

Benno.

Berengarius.

Bonum.

C

Consecratio.

Non

Communio.

Confirmatio.

Qua-

Chri-

Eu-

De

F

Facundus.

Fides.

Figura.

G

Gratia.

Gregorius.

H

Hostia.

I

Impositio.

Incarnatio.

Joannes.

Judæus.

Impositio manus.

Quam.

Sum-

FINIS.